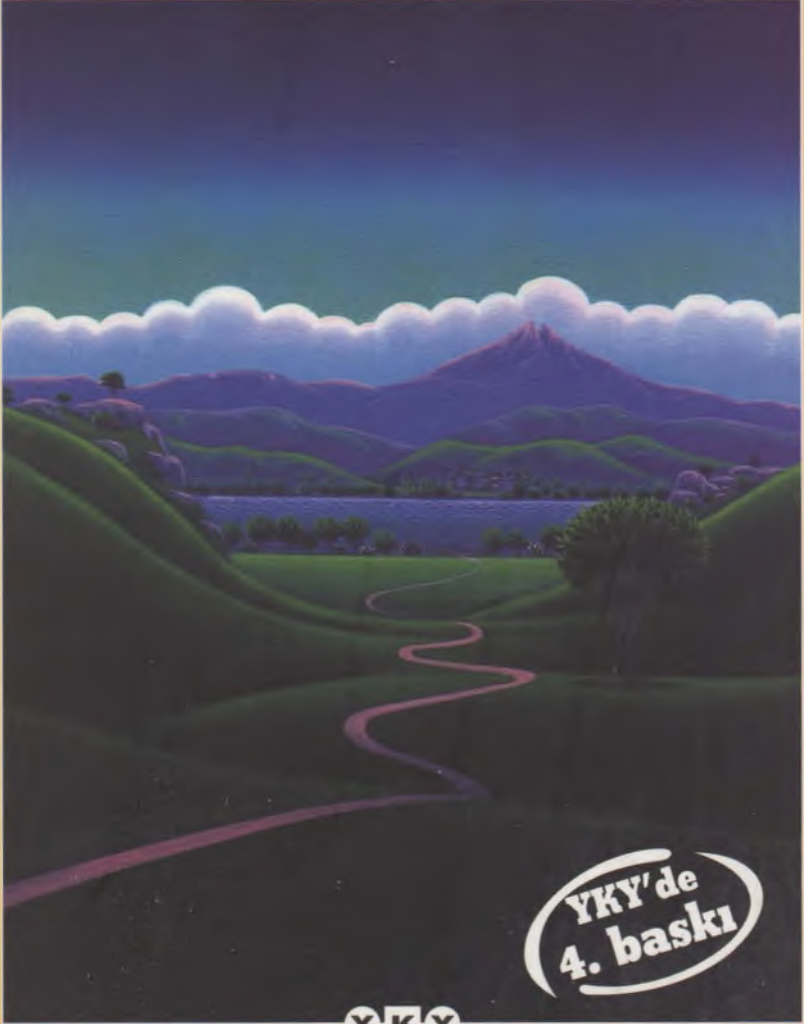

Yaşar Kemal

KANIN SESİ

Kimsecik 3

YKY'de
4. baskı

YKY

KANIN SESİ

Kimsecik 3

Yaşar Kemal Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli. Van Gölü'ne yakın Ernis (bugün Günseli) köyünden olan ailesinin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Rus işgali yüzünden uzun bir göç süreci sonunda yerleştiği Adana'nın Osmaniye ilçesine bağlı Hemite köyünde 1926'da doğdu. Doğum yılı bazı biyografilerde 1923 olarak geçer.

Ortaokulu son sınıf öğrencisiyken terk ettikten sonra ırgat kâtipliği, ırgatbaşılık, öğretmen vekilliği, kütüphane memurluğu, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptı. 1940'lı yılların başlarında Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi sol eğilimli sanatçı ve yazarlarla ilişki kurdu, 17 yaşındayken siyasi nedenlerle ilk tutukluluk deneyimini yaşadı. 1943'te bir folklor derlemesi olan ilk kitabı *Ağıtlar'ı* yayımladı. Askerliğini yaptıktan sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazı Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadirli'ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük, daha sonra arzuhalcilik yaptı. 1950'de komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla tutuklandı, Kozan cezaevinde yattı. 1951'de salıverildikten sonra İstanbul'a gitti, 1951-63 arasında *Cumhuriyet* gazetesinde Yaşar Kemal imzası ile fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştı. Bu arada 1952'de ilk öykü kitabı *Sarı Sıcak'ı*, 1955'te bugüne kadar kırkı aşkın dile çevrilen romanı *İnce Memed'i* yayımladı. 1962'de girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde genel yönetim kurulu üyeliği, merkez yürütme kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. Yazıları ve siyasi etkinlikleri dolayısıyla birçok kez kovuşturmaya uğradı, 1967'de haftalık siyasi dergi *Ant'ın* kürucuları arasında yer aldı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 arasında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1988'de kurulan PEN Yazarlar Derneği'nin ilk başkanı oldu. 1995'te *Der Spiegel*'de yayımlanan bir yazısı nedeniyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, akları. Aynı yıl *Index on Censorship*'te yayımlanan yazısı dolayısıyla 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edildi, cezası ertelendi.

Şaşırtıcı imgelemi, insan ruhunun derinliklerine nüfuz eden kavrayışı, anlatımının şiirselliğiyle yalnızca Türk romanının değil dünya edebiyatının da önde gelen isimlerinden biri olan Yaşar Kemal'in yapıtları kırkı aşkın dile çevrilmiştir. Yaşar Kemal, Türkiye'de aldığı çok sayıda ödülün yanı sıra yurtdışında aralarında Uluslararası Cino del Duca ödülü, Legion d'Honneur nişanı Commandeur payesi, Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres nişanı, Premi Internacional Catalunya, Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış Ödülü'nün de bulunduğu yirmiyi aşkın ödül, ikisi yurtdışında dördü Türkiye'de olmak üzere altı fahri doktorluk payesi aldı.

YAŞAR KEMAL

KANIN SESİ

Kimsecik 3

Roman

İSTANBUL

Yapı Kredi Yayınları - 1963
Edebiyat - 582

Kanın Sesi - Kimsecik 3 / Yaşar Kemal

Kitap editörleri: Belgin Sunal – Tamer Erdoğan

Kapak tasarımı: Yeşim Balaban

Baskı: Pasifik Ofset
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No: 3/1
Baha İş Merkezi A Blok Haramidere - Avcılar / İstanbul

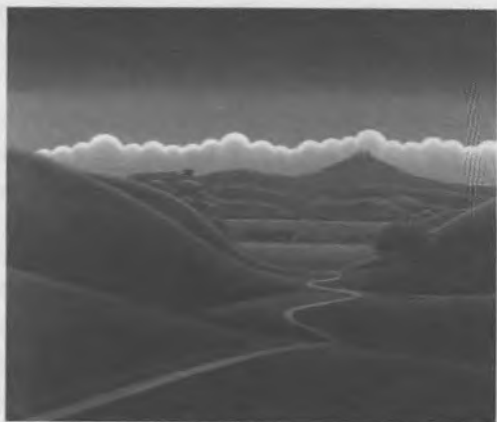
1. baskı: 1981, Toros Yayınları
1981-2003, Toros Yayınları, Adam Yayınları
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ocak 2004
4. Baskı: İstanbul, Ekim 2009
ISBN 978-975-08-0744-8
Takım ISBN 978-975-08-0729-4

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2009
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Zero Hatun mağaranın söbe, karanlık, yarım kavak boyu uzunluğundaki kapısının önünde, kırmızı kayalığın ucunda, kalabalığın ortasında durmuş kucağındaki tortop olmuş kaskatı çocuğu ne yapacağını bilemiyor, sağa sola, ileriye, dümdüz ovanın bittiği Gavur dağına bakıyor, oraya dikilmiş, öyle durup duruyordu. Kalabalık da hiç kıpırdamıyor, gözlerini anasının kucağındaki çocuğa dikmişler bekliyorlardı. Anasının kucağındaki Mustafa gözlerini bir daha açtı, mağaranın kapısındaki kalabalığa baktı, sonra da kapadı. Gecenin ortasında, karanlığın içinde köyün üstüne çökmüş kırlangıçların sesleri kayalıklarda yankılanır, geceyi, dağları sallarken çocuk köyün ortasında köpeğiyle yan yana durmuş, büzülmüş, bekliyordu. Karanlık gittikçe koyulaşıyor, göz gözü görmez, dağlar kırlangıç sesleri uğultusundan bir inip bir kalkarken çocuğun gözlerinin önünde bir top kıvılcım patladı, Tırtıl Hüseyin Ustanın demirci ocağında patlayan kıvılcımlar gibi. Kıvılcımlar yandı söndü, yandı söndü, Mustafa kendisini kale boynunda, mağaranın üst başında buldu. Ayakları onu alıp mağaranın içine çekiyor, çocuksa oraya gitmemek için direniyordu. Ama ne kadar direnirse dirensin, ayaklarını bir türlü yenemiyordu. Mağara ağzını açmış soluklanıyor, bütün yöredekileri, kuş, kedi, ejderha, çingiraklıyılan, ortalıkta ne varsa içine çekiyordu.

Mağaranın tam önünde de bir top kıvılcım patlamış, Memetle uzakta durup orada bu top top patlayan kıvılcımları korkularından iki kat olarak seyretmişler, mağara bir solukta yalın

toplarm içine çekince de gözlerini kapatarak yere kapanmışlardı. Ateşböcekleri gene, kaleden aşağıya, sağdan soldan mağaranın önüne sağılıyor, mağara da yeri sarsarak soluklanıyor, karanlıkta harmanlayarak yağmur gibi kaleden aşağılara sağılan kıvılcımları bir çekişte kaynaştırarak içine alıyordu. Kıvılcımların arkasından Mustafa gitmek istemiyor, ayağını kayaya dayamış direniyor, mağara da durmadan soluklanıyor, onu içine çekiyordu. Onu bir yangın, bir yalım içine almış götürüyor, kelleleri koparılmış kedi yavruları miyavlayarak sağdan soldan kanlar saçarak kalenin burçlarından mağaranın ağzındaki kayaların üstüne dökülüyor, oralarda zıplıyor, oynaşıyordu kesik başlardan kanlar saçarak... Yukardan kedi yavruları yağıyor, Salmanın kanlar saçan hançeri kalenin yöresinde uçarak dolaşılıyor, orada da Salmanın kesik başı, kesip köye gönderdiği Çobanbaşının kesik başıyla birlikte bir gözüküyor, bir yitiyordu. Kırlangıç seslerinin yerini kedi miyavlamaları aldı. Mağaranın önünde bir top ateşböceği kıvılcımı patladı. Mağara korkunç bir fırtına estirerek, yamaçtaki taşları yuvarlayarak ateşböceklerini içine çekti. Arkasından da Mustafayı aldı götürdü. Mustafa mağaraya girince mağaranın tavanına sıvanmış binlerce yarasanın soluğunu sırtında duydu. Mağaranın en dibine, kuytusuna gitti, oraya büzüldü, bir topak oldu, titremesi durdu, dondu, kaskatı kesilirken biraz ilersinde turuncu, uzun, saçaklı kuyruğunu savurarak uçan ak kuşu gördü, ak kuş bir anda bütün ışığını salarak mağarayı baştan ayağa aydınlattı, ortalığı gündüz gibi etti. Mustafanın aklından geçti, ak kuş, beni buradan kurtar, diyecekti, ağzı açılmadı.

Çocuğunu mağaranın dibinden almış, kaskatı çocuktan bir can belirtisi bekliyordu. Çocuğun gözlerini açıp kapadığını görmemişti. Kaskatı, hem de buz kesilmiş çocuğun koltuğunun altı sıcacıktı, demek ki oğlu yaşıyordu. Elini çocuğun yüreğinin üstüne koydu, çocuğun yüreği de kütür kütür atıyordu. Zero Hatun sevincinden deliye döndü. Daha mağaranın ağzında olduğu yerde durup duruyor, arada birde de dönüyor mağaraya bakıyordu. Mustafanın şu yeryüzünde en çok korktuğu yerin burası olduğunu anımsıyordu. Çocuk aşağıdaki yoldan geçerken, bu, kalenin düz kayalığına açılmış, dik yokuşun üstündeki ka-

ranlık ağızlı mağaranın önüne gelince, tek başmaysa alıyor yattırıyor, soluğu uzak tarlalarda kan ter içinde alıyor, bir daha da yönünü kaleye dönmüyordu. Tek başına değilse, mağarayı geçinceye kadar gözlerini kapatıyor, yanında bir kimse varsa titreyerek onun eline sarılıyordu. Köyde Mustafanın, bir gün bu mağaraya yaklaşırken, kayanın üstünde başı koparılmış beş ke-di yavrusu gördüğünü, korkusundan dilinin tutulup hasta yat-tığını, bir daha da, ne pahasına olursa olsun oralardan geçme-diğini herkes biliyordu. Bir de Zero, Salmanın Mustafayı bu mağaranın önüne getirip çocuğu korkudan çıldırttığını, o gün-den sonra da çocuğun ona can düşmanı kesildiğini de sezinle-miş, daha sonraları da Mustafa Salmanın ona yaptıklarını ya ağızından kaçırmış, ya da ateşliyen sayıklamıştı.

Çocuk ortadan yitince bütün köy, Allah onlardan razı ol-sun, atlı, yaya, gece demeden, gündüz demeden kaç gün yolları belleri dağ taş aramışlar, bir türlü bulamamış, Mustafayı, baba-sını öldüren Salmanın kaçırmış kellesini kestiğine inanmışlar, sabahlara kadar kuşlar gibi çığırtan Zero Hatunla birlikte Mus-tafanın üstüne ağıtlar yakmaya başlamışlardı. Her an da, gözle-ri gedikte, Salmanın, Çobanbaşının kellesini eline verdiği gibi, Mustafanın da kellesini elinde sallaya sallaya getirecek, getirdi-ği kelleyi Zero Hatunun yanmış konağının avlu kapısına asa-cak Cemşidi bekliyorlardı.

Mustafadan herkes umudunu kesmişken Kuşoğlan Memet, "Zero Hatun teyze, Zero Hatun teyze," diye koşarak gelmiş, Mustafanın yerini ona söylemişti. Zero Hatunsa, bu dünyada çocuğunun en çok korktuğu, korkusundan deli divaneye dön-düğü yer olan mağaraya giremeyeceğini bildiği halde, gene de bir umut, diye oraya koşmuş, çocuğunu mağaranın dibinde bir topak görmüş, onun ölüsünü bile bulduğuna sevinmişti. Üste-lik şimdi çocuğu soluk alıyordu.

Zero Hatun kalabalığın önünde, dizlerini karnına yapıştı-rarak yusuvarlak bir top olmuş, kaskatı kesilmiş oğlu kuca-ğında dalmış gitmiş, yüzü de her an ışıyarak bekliyordu. Yanı-na Topal Abbas Usta gelinceye kadar da bekledi. Abbas Usta, "Ne durdun da kaldın orada Zero Hatun," diyerek onun kolu-na dokundu. Zero, Ustanın sesini duyunca kendine geldi. Ab-

bas Usta eğildi, anasının kucağındaki çocuğa baktı, saçlarını okşadı, nabzını tuttu, çocuğun yüreğinin sağlıklı işlediğini anlayınca da ağzı kulaklarına vararak, posbıyıklarıyla güldü. Zero Hatun onun gülümsediğini görünce yüreğine su serpildi, gülümsedi. Onun gülümsediğini gören kalabalıkta da bir sevinç dalgalanması oldu. Abbas Usta, "Demedim mi, demedim mi, Mustafaya bir şey olmaz," dedi, gülmesini sürdürdü.

"Dedin kurban olduğum Ustam."

Mustafa anasının, Topal Hacı Abbas Ustanın sıcak, sevinçli, öfkesiz seslerini duyunca kendine gelmeye başladı. Bedeni yavaş yavaş çözülüyor, yüreğinden bütün bedenine ağır ağır yükselecek bir sevinç yayılıyordu.

Önde Topal Abbas Usta, onun arkasında Zero Hatun, onun ardından ka kalabalık yürüdüler, kale boynuna varırlarken Abbas Usta Mustafayı Zeronun kucağından aldı. Onun güçlü kollarında çocuk daha rahattı. Ve Abbas Ustanın onu kucağına alması, onu sevincinden deli etti, neredeyse kuş olup Ustanın kucağından uçup gidecekti. Gözlerini açtı, başını sağa sola, arkaya önce çevirerek yöreyi, yandan yönden, arkadan ilerleyen kalabalığı gözden geçirdi. Sevinci gittikçe kabarıyor, içinden, Abbas Ustanın kucağından yere atlayarak kalabalığın önüne geçip, elleri belinde, durmadan bir sevinç kasırgası gibi gülmek geçiyordu.

Abbas Ustanın kucağında kale boynuna geldiklerinde az ilerde küçük kuşunu gördü. Kuş bugün lekesiz, apak bir dona girmiş, bir ışık bulutu içinde ipiltiye boğulmuş, gergin kanatlarıyla uçuyordu. Topal Abbas Usta Mustafanın ağırlığı altında terlemiş, topallığı da artmıştı. Mustafanın burnuna tuzlu bir ter kokusu geldi. Ter kokusundan sonra kalabalığın ayakları altında ezilen kekiklerden de acı bir koku yükseldi. Mustafa tam bu sırada da Kuş Memetle göz göze geldi. Memet ona göz kırptı. Çocuğun göz kırpmasını kuş da gördü. O da ışık bulutu içinden bir an sıyrılarak tam Mustafanın önüne, burnunun ucuna geldi kanat çırparak göz kırptı. Mustafa da bunların arkasından hem Memede, hem de küçük ak kuşa dilini çıkararak, göz kırparak karşılık verdi. Kuş, yukarda vıcırdışarak, sanki yukarda vıcırdışan bir kuş değil de yüz kuşmuş gibi sesini çoğaltarak,

kanatlarını sevinçle titreştirerek şakıdı. Artık bu kadar sevince **Mustafa** dayanamazdı, Abbas Ustanın kucağından atladığı gibi **soluğu** Memedin yanında aldı. O, önde, Memet arkada, üstle-
rinde de bir ışık yumağı içinde ipiltilere boğulmuş ak kuş kale **boynundan** ırmağa aşağı koşmaya başladılar, kalabalık arkala-
ından bakakaldı.

Cinler almışlar da çocuğu, bu mağaraya atmışlar. Öldür-
memişler öksüzü, öldermemişler fıkarayı. Cinlerin padişahı da **onun** elinden almış Mustafayı... Elinden almış Salmanın. **Sal-**
man onun kellesini kemeye can atıyormuş. Onu kaçırmış gece **yarısı** Salman, söyle bakalım Mustafa, demiş, ben babamı öl-
dürdüm, sana ne ulan, Zero Anam benden ne istiyor, beni öl-
dürmek için ne demeye bütün varımızı yoğumuzu elin yalancı, **beş**
para etmez adamlarına pay etti. Benim de senin kelleni ke-
serekten, şol Adana, şol koca Maraş, şol Antakya bedestenleri-
nin kapısına, alanlarının ortasına asmam iktiza etmez mi? Ve **hem**
de aleme ibret için. Mustafa konuşmaz. Konuşacak ne kal-
muş ki, Salmanın elinde hışıhışı hançer, İsmail Ağanın yüreğinin
başına soktuğu, daha şorul şorul kanayan, o gün bugündür.
Salmanın hançerinden boşanan kan durmuyormuş. Amanın il-
ler, kulunuz kurbanınız olayım bir hançer de durmadan yıl on
iki ay hiç kanar mıymış! Bu hançer kanıyor. Babasının kanı
hançere geçmiş. Hava Ana düşünde görmüş İsmail Ağayı öl-
dükten sonra, şu dağın üstüne kızıl kanlar yağmur örneği hı-
şımlyarak yağmış, arkasından da kanlı hançerler, ağızlarında
ışılılar yere sağılmışlar. Salman Mustafayı saçlarından yakala-
mış, çenesini yukarıya kaldırmış hançeri basacakken cin padi-
şahının kızı salkım saçak bir kuş donunda gelmiş vıcırdaşarak
üstlerinde dönmeye başlamış. Öyle bir kıyamet koparmış ki
yukarda, Salmanın eli ayağı çözülmüş, hançer elinden kaymış
yere çakılmış dimdik ve hem de kanamaya başlamış. Ve hem
de Salman Mustafanın boynuna sarılmış, kanlı yaşlar dökmüş.
Ben babamı öldürdüm, babamın biricik yadigarmı nasıl öldü-
rürüm, Allah benim gözümü kör etmiş. Ağan Salmanı bağışla
Mustafam, demiş. Ben bize çok kötülük ettim. İşte gül gibi ba-
bamızı öldürdüm de ikimizi de öksüz, yuvamızı da ıssız koy-
dum, demiş. Çok zarılmış. Yere çakılı hançerden, bir pınar gibi

şakır şakır kan kaynıyormuş. Mustafa onun boynuna sarılacakken, yukardan, yüzlerce kuş inmiş, her birisinin kanadının uzunluğu iki dam boyuymuş. Salman inen azıman kuşları görünce kaçacak delik aramış. Korkusundan yere yapışmış, "Beni bu kuşların elinden kurtar kardaşım Mustafa," diye yalvarmış. Kuşlar Mustafayı kanatlarının üstüne almışlar, cin padişahının buyruğuyla getirmişler çocuğu, dünyada, onun en çok korktuğu bir mağaranın içine atmışlar.

"Cin padişahı Mustafayı denemek istemiş."

"Neredeymiş o cin padişahı?"

"Akçadenizin öte yanında."

"Tuzlayım da kokmayın e mi?"

"Cin padişahının kızı da Mustafaya sevda bağlamış. Kuş donuna girerekten her gün Mustafanın yanına gelirmiş."

"Sonra da silkinip..."

"Bir güzel, dünya güzeli kız olurmuş."

"Bunu nereden duydun sen, nereden?"

"Nerden duyacak, Aşık divane Veliden..."

"Ne varmış yani, Aş divane Veli bilmez mi?"

"O cinler, periler padişahının, hem de Şahmeranın saraylarını bilir."

"Şahmeranın sarayı Yılankalede, işte şurada, burnumuzun ucunda."

"Aşık Veli onun mekanını bilmez mi?"

"Mustafa Şahmeranın çocuğunu Yılankelenin orada bir kartalın elinden almış, Çobanbaşımın kesik başıyla oynarken."

"Şahmeran da dile benden ne dilerse, dile benden, demiş."

"Mustafadır düşünmüş."

"Hiç de düşünmemiş."

"Senden dileğim, eeeey, yılanların padişahı, senden dileğim, beni babamı öldüren Salmanın elinden kurtar, demiş."

"Babamı öldüren hançer daha onun elinde..."

Şahmeranın kızıdır, bir kuş donuna girmiş...

Mustafa geldi, nar ağacının üst başında durdu, kayaların arasında boyu kadar büyümüş, çiçeğe durmuş, baştan ayağa maviye kesmiş sütleğenin dibinde bir şeyler arandı. Karşından

Salman, elinde uzun çift ağızlı yalbırdak hançer, koşarak geldi. **İsmail Ağa** kayanın üstüne oturmuş gülerek, o hep gülerdi, yanındakilerle konuşuyordu, eli yalbırdak hançerli **Salman İsmail Ağanın** karşısında durdu, ona bir şeyler söyledi, çok sertti, yüzü, elleri, tüm bedeni bir yay gibi gerilmişti. **İsmail Ağanın** gülüşü yüzünde dondu kaldı, **Salman** yayından boşanırcasına fırladı, karşısına **Dal Emine** çıktı, onun koluna yapıştı. **Salman** kolunu bir silkeledi, **Dal Emine** ta aşağıya savruldu, vardı nar ağacının yanma düştü, bir daha da yerinden kalkamadı. **Emineyi** fırlatmasıyla, şaşkın kalakalmış **İsmail Ağanın** tam yüreğinin üstüne elindeki hançeri saplaması bir oldu. Hançeri üst üste, tam üç kere garç garç soktu çekti, çekti soktu. Fıskıran kan kayalığın arasına göllendi, kaynadı, köpürdü. Kayalar, toprak **Ağanın** köpüren kanını yuttu. **İsmail Ağa** eli göğsüne yapışmış kayaların üstünden, sırtım dönmüş kaçan **Salmanın** arkasına düştü, onu kaktüs ağılının ucuna kadar kovaladı, oraya boylu boyunca sırtüstü serildi, eli daha göğsünü sıkı sıkıya tutuyor, yüzü de capcanlı, hançeri yemeden önceki gibi gülüyordu. Bu anda da kurşunlar cıvıladı, **Emine** yerinden kalktı koştu, **İsmail Ağanın** üstüne atıldı, ağlayarak onu kucakladı.

Sefer **Salmanın** ardına düştü. Dağda sabaha kadar kurşunlar öttü. Sonra sabahleyin kan ter içinde önde Sefer, arkada çangal bıyıklı **Hasan Hüseyin** konağa geldiler. Avlu kapısında durdular, hep birden kapının üstündeki kabartma yıldıza baktılar. Yıldızı ceviz ağacından **Abbas Usta** günlerce uğraşarak yontmuştu. Yıldız, kimi vakitler gökteki yıldızlar gibi şavkiyordu. Onlar yıldıza bakarlarken **Salman** arkalarında duruyordu, görmediler.

“Bak **Memet**, işte tam buradaydı. Şurada, sütleğenin çukurunda.”

“Buradaydı,” dedi **Memet**.

“Kan da fıskırmıyor,”

“Fıskırmıyor,” dedi **Memet**.

İki çocuk, nar ağacından kale boynuna kadar merdiven merdiven yükselen kayalığın her kovuğunu, yarığını, deliğini aradılar, aradılar, aradıklarını bir türlü bulamadılar. Öfkeden cinleri tepelerine üşüştü, ses çıkarmadılar. Yönlerini aşağıya, ovaya dik-

tiler, ova, Anavarza kayalıkları ince bir duman altında kalmıştı, dumanın ardından arada sırada bir cam, bir elik parıltısı parlayıp sönüyordu. Ellerini bellerine vererek içlerine kapandılar. Kuş daldan dalda öfkeyle uçup gelerek burunlarının ucunda kanar ırpımcadır ki kendilerine geldiler, hemencecik de yeniden, çok eskiden değerli bir şeyi yitirmiş gibi kayaların arasında aranmaya başladılar. Kale boynundan gelen kalabalık yanlarından geçerek, onlara bir şey söylemeden köye indiler, onlar, kalabalığın farkında bile olmadılar. Durmadan aranıyorlar, her sütleğenin dibine uzun uzun bakıyorlardı. Sonunda umudu kestiler, sallanarak, yorgun ırmağın kıyısına indiler, çakılların üstüne oturdular. Oturur oturmaz da hemen ayağa fırladılar. Aşağıdan, suyun kıyısından kapkara giyinmiş, yağız bir ata binmiş bir atlının önünden hoplayarak zıplayarak, perçemi alnına dökölmüş, gözleri fal taşı gibi açılmış, sapsarı bir kesik baş geliyordu. Bir süre kesik başı beklediler, atlı onlara bir kurşun atımı yaklaşınca yukarıya, Angıt kayasına doğru aldılar yatırdılar, soluk soluğa oraya geldiler ya, tam kurtulduk derken atlı önlerinde bitiverdi. Köye yüz geri ettiler, ilk evlere geldiklerinde atlı gene karşıların daydı. Sağa döndüler, sola döndüler atlı hep karşıların daydı. Kesik başsa ortalarda gözükmüyordu.

Üstlerindeki kuşun vıcirtısı ortalığı almış, dünyayı velveleye vermişti. Birden vıcirtısını kesen kuş gözleri kör edecek kadar parlak bir ışık topağı oldu, hışılayarak atlının üstüne indi, yöresinde çelikten bir halka çizdi. Atlı sersemlemiş, ne yapacağını bilemiyor, atının dizginine yapışmış, atın boynuna yatmış çırpınıp duruyor, kuşsa onun yöresini halkalayarak dönüp duruyordu hızla. Az bir zamanda kuş atlının yöresine sayısız halka döşedi.

Mustafa bağırdı:

“ık ulan erkeksen halkalarm dışına. ık bakalım da görelim senin yiğitliğini.”

“ık bakalım,” dedi Memet de.

Atlı:

“Ben Salman değilim,” dedi. “Hem de öyle bir çıkarım ki parmağınız ağızınızda kalır. Kuşunuzun çizdiği halkalar da beş para etmez.”

"Eder," diye övündü Mustafa. "Sen o kuşun kim olduğunu biliyor musun?"

"Biliyorum," dedi atlı.

"Vay be," dedi Memet, "biliyormuş!"

"Vay be," dedi Mustafa, "amma da yalancı."

Kesik baş çıktı ortaya yandaki dut ağacının gövdesinin ardından:

"Ben de biliyorum o kuşun kim olduğunu," diye güldü.

"Bildin ki ne olacak. Bak, bak..."

Mustafa da gülmekten kırılıyordu.

"Bak, bak kesik baş. Bak, başının yöresine kaç tane halka çizdi ak kuş. Bakın ikiniz de çelik kafesin içinde kaldınız."

"Kıyamete kadar burada, bu köyün ucunda, bu kafesin içinde kalacak, burada çürüyüp döküleceksiniz."

"Ben Salman değilim," dedi atlı.

"Ben de o değilim," dedi kesik baş. "Öyleyse neden kalam kıyamete kadar bu kuşun yaptığı kafesin içinde."

"Kalacaksınız işte," dedi Mustafa.

"Biz istedik," dedi Memet. "Biz istedik, kuşumuz da size kafes ördü."

"Ben de yakarım bu kafesi," dedi atlı.

Sen de yakamazsın bu kafesi, sen de dışarıya çıkamazsın. İstersek şimdi kuşumuz size öyle bir kafes daha örer ki, siz çıkmak değil, içerde soluk bile alamazsınız. Biz size ne yaptık ki siz bunu yapıyorsunuz, biz Salman değiliz, biz buradan geçiyor, uzak yerlere gidiyorduk. Siz yolumuzu kestiniz, bizi kafese koydunuz. Biz Salman değiliz ki, iki kişi bir Salman olabilir mi? Siz Salmansınız. Şimdi kocabaş sizin kim olduğunuzu bilir. Haydi kocabaş, bunlar Salmansa parçala kocabaş!..

Mustafa yataktaydı. Anası onun başına sirkeye batırıldığı havluyu koyuyordu. Mustafa bir şeyler sayıklıyor, uzun konuşuyor, sözlerinin arasında çok çok da Kuşoğlan Memet, yetiş Memet, ak, küçücük kuş, kesik baş, Salman, kocabaş, tek boy-nuzlu İskender geçiyordu. Çocuğun bacakları çözülmüş, yukarısı da neredeyse çözülecekti. Abbas Usta çocuğu mağaradan getirdikten, yatağa yatırdıktan bu yana, onun bacaklarını, kol-

larını, sırtını, karnını, özellikle omuzlarını, boynunu yumuşacık ov ha ov ediyordu.

“Korkma Zero Hatun, korkma, az sonra kendine gelir. Kolay değil mağaranın içinde o kadar bir süre kalmak, kolay değil o kadar süre korkunun kucağında delirmek. Gene iyi dayanıyor Mustafa. Bu çocuğun sınırları çelikten. Bütün köy, bütün dünya, sen, ben, şu Memet çocuğun dışında herkes ona karşı, onu korkudan öldürmek için hepimiz canımızı dişimize takmış uğraşıyoruz.”

“Doğrusun,” dedi Zero Hatun, “doğrusun ya Abbas Ağa, sen doğrusun ya, ben ne yapayım ben, bu çocuğu nereye götürerim? Koca İsmail Ağanın mezarını bu gurbet ellerde koyup da nerelere gideyim?”

“Üzülme, yarın sabaha hiçbir şeyi kalmaz Mustafanın. Ka-ya gibi sağlam, akıllı bir çocuk.”

Zero, Hasan Ağa, Hazal, Pero, Abbas Usta, Kuşoğlan Memet, Memedin babası Avcı Ali Çavuş, öteki komşular evi doldurmuşlar, Mustafanın başında bekliyorlar, çocuğun her sayıklamasında, her gözlerini açışında seviniyorlardı.

Gece yarısından sonra komşular gittiler, Hasan Ağa, Pero, Hazal da uyudular. Çocuğun başında Kuşoğlan Memet, Abbas Usta, Zero kaldı. Tam sabaha karşıydı ki Mustafa gözlerini açtı, kirpiştirerek yöreye baktı, gözleri önce Abbas Ustanın üstünde durdu kaldı. Bir süre boş boş baktı, baktığı kişinin Abbas Usta olduğunu anlayınca yüzünden bir gülümseme geçti. Gözleri Ustadan Kuşoğlana kaydı, Memedin kucagında uzun, bilek kalınlığında yemyeşil, yeşilden patlamış bir kamyattan at yatıyordu, kulaklarını dikmiş. Atın ağzındaki gemi, gerçek bir gem, dizgini de gerçek bir dizgin gibiydi. Mustafa hemen anladı, bunu onun için Avcı Ali Çavuş yapmıştı. Avcı Ali Çavuş yaramaz bir adamdı. Bu köyde hiç kimseyi, çocuklarını, karısını, kendisinden başka hiç kimseyi sevmeyen bir insandı ya az da olsa Mustafaya kanı kaynıyordu. Yoksa o, ölse de elini ılıktan soğuşa vurmaz, başka hiç kimseye böyle görkemli bir dizgini yapmazdı. Memetle göz göze geldiler, gülüştüler. Memet, götürdü kamyattan atı Mustafanın yatağının üstüne koydu. Mustafa gözlerini yeşilde ışılayan attan bir süre ayıramadı. Sanki ömründe

böyle bir at, böyle bir tansık görmemişti. Elini, ağır ağır, korkar-
casına yorganın altından çıkardı, ata usulca dokundu geriye
çekti. Memede hayranlıkla baktı. Sonra da eli gitti, kamışı okşa-
maya başladı.

“Mustafam, bir çay ister misin, bir çay?” dedi Zero, mutlu-
luktan kabına sığmayarak.

“Bir çay,” dedi Abbas Usta.

Mustafa ona bakarak:

“Bir çay,” dedi usulca. Sesi çok zayıftı. “Memede de bir
çay.”

“Hepimize birer çay,” dedi Usta gülerek, gamzeleri çukur-
laşarak. Gözlerinin yöresindeki kırışıklar biraz daha çoğalarak,
derinleşerek.

Mustafa, anasının getirdiği çayı aldı, elleri titriyordu.

“Dur kurban olduğum, ellerin titriyor, çayı dökeceksin.
Ben içireyim sana.”

“Yok,” diye güldü Abbas Usta, “Mustafanın eli hiç titremi-
yor, bırak Zero Hatun.”

Zero Hatun uzaktığı elini çocuğun bardağından çekti.
Mustafa elleri titreyerek ilk yudumu içti. Çayın bitimine doğru
da çocuğun elinin titremesi geçti. Bardağı anasına uzatırken,
elini gene kamış ata uzattı, “Şimdiye kadar ne böyle bir at yap-
tım,” dedi, “ne de hiç kimsede böyle bir at gördüm. Sen yaptın
değil mi Memet?”

Memet utanımdan başını önüne eğerek, “ben yaptım,” de-
di.

Mustafa dizgini soracaktı, sormadı.

Memet onun sormadığını anladı, “dizgini de,” dedi, “se-
nin için babam yaptı.”

Avcı Ali Çavuşu köyde herkes gibi Mustafa da iyi tanırdı.
Bütün parasını çaya verir, çaydanlığı sabahtan akşama kadar
ocaktan inmez, durmadan bardak bardak çay içerdi. Hemen
hemen hiç çalışmaz, onun yerine karısı, kızları, evde kalmış kız
kardeşleri çalışırlardı, kendi tarlalarında, başkalarının pamuk
çiftliklerinde... Ali Çavuşsa, kundağı işlemeli tüfeği, günlerce
uğraşarak yaptığı asası elinde dağ bayır dolaşır salt av avlardı.
Vurduğu avlardan da kimseye zırnık koklatmaz, satabildiği av-

larını kasabadaki Ağalara satar, parasıyla da çay, şeker, kahve alır, satamadıklarını kendi eliyle, türlü türlü, özenerek pişirir, herkesin gözleri önünde, tek başına kendi ziftlenirdi. Eskiden alıcı kuşlar da beslerdi. Kuşlarına keklik, turaç, tavşan avlatırdı. Son kuşunun ona ettiklerinden dolayı bir daha kuş yetiştirmeye ant içmişti. Son kuşu daha başının belası. Şimdiyse gözü gibi baktığı üç tane tazısı vardı. Ala, uzun bacaklı, ince belli tazısını daha enikken kasabadaki bir avcı arkadaşı ona Malatyadan getirtmişti. Malatya tazıları buralarda çok ünlüydü. Bu tazıların gözleri, ne kadar uzaklarda olurlarsa olsunlar tavşanları, yeter ki bir görsünler, bir koşuda yakalarlardı. Hiçbir tazı bu Malatya tazılarına ulaşamazdı. Ali Çavuş ala tazısıyla çok övünür, nerede olursa olsun, bu tazısından söz etmeden duramazdı. İkinci tazı al bir tazıydı. Tüylü kulakları uzundu. Koşarken, neredeyse beli yere değer, belki boyunun iki misli uzardı. Üçüncüsü kapkara bir tazıydı. Ali Çavuş nereye giderse gitsin, avda olsun, evde, ev aralarında, kasabada olsun, onu yanından hiç ayırmazdı. Belki de şimdiye kadar bir tek tavşan bile tutmamıştı bu tazı.

Ali Çavuşun son kuşu bir kızıl kartaldı, Mustafayla Memet o kuşun macerasını, o kuşu çok iyi biliyorlardı. Çok tuhaftı, bu kızıl kartalın insanın içine işleyen delip geçen gözleri vardı. İşte bu alıcı kuştan sonra Ali Çavuş bir daha yanına hiçbir kuşu yaklaştırmamıştı. Dediklerine göre, bir gün dağın yamacında bir tavşana bırakmış Ali Çavuş kuşunu, kuş çavmuş gitmiş, bir daha da dönmemişti. Ali Çavuş dağlarda kuşunu günlerce aramış, bir gün de, dik bir kayanın başından kuşun zil sesleri kulağına gelince çok sevinmiş, minare gibi dik kayalığa tırmanmış, eli, dizleri kanayarak kuşa yaklaşmış, kuşu çağırını, kuş ona dönüp bakmamıştı bile. Kuşa biraz daha yaklaşmış, elini uzatmış tutacakken, kuş uçmuş gitmiş karşı kayanın üstüne konmuş, yönünü de Ali Çavuşa dönmüştü. Ali Çavuş erinip üşenmemiş, o kayaya da tırmanmış, kuş gene zillerini öttürerek uçup gitmiş, başka bir sarp kayanın sivrisine inmişti.

Bundan sonra Ali Çavuş işi gücü bıraktı, o dağ senin, bu kayalık benim günlerce, haftalarca kuşun ardından gitti. Kuş zillerini dağdan dağa, kayadan kayaya öttürdü, Ali Çavuş

Am elini uzatmış onu yakalayacakken kuş uçu gitti. Ama Ali **Çavuş** da inadım inat kuşun ardını bırakınadı. Ne ellerinde **el**, ne ayaklarında ayak hali kaldı, kayalar onu insanlıktan **çıkardı**. Bu haliyle Ali Çavuş insan içine çıkamaz oldu. Ellerindeki, ayaklarındaki, dizlerindeki yaraları kendi eliyle yaptığı **merhemlerle** iyileştirip yeniden kuşun arkasına düştü. Bir **bakıyordu** kuşun zili bu dağın doğrudundan geliyor, oraya **koşuyordu**, bir bakıyor, kuşun zil sesleri öbür kayanın doğrudundan... Ses nereden gelirse gelsin Ali Çavuş oraya **koşuyordu**. Birkaç kere az kalsın sivri kayalıklardan yuvarlanıp **paramparça** olacaktı. Sonunda kuşa kin bağladı, onu ilk **görüşte** vuracaktı. Böyle düşünürken de kuş onun önünde **bitiverdi**, gez göz arpacık Ali Çavuş bastı tetiğe, kuşu vurduğum, **diye** üzülürken, onun havalanıp uçuğunu görünce de zıvanadan **çıkı**. Kuş gitti biraz ötedeki sivri kayanın üstüne zillerini **öttürerek** kondu. Ali Çavuş oraya **koştu**, bir kurşun atımı yere gelince gene nişan aldı, kuş gene havalandı.

Bundan sonra Ali Çavuş, kuşu gün kararınca, ortalık göz **gözü** görmez oluncaya kadar kovaladı. Öfkeyle geriye döndü, bir baktı ki kuş arkasından zillerini **öttüre öttüre** geliyor. Kuş geldi geldi, tam tepesinin üstünde, bir kavak boyu yukarda **uçmaya** başladı. Ali Çavuş bir süre olduğu yerde durdu, karanlıkta **göge** baktı, kuşun karartısı hayal meyal yukarda **süzülüyordu**. Ali Çavuş **göge** baktı baktı, ağzına ne kadar küfür gelmişse hepsini kuşa salladı. Kuş aldırmadı, olduğu yerde zillerini **öttürerek** süzüldü. Ali Çavuş, kayalıkların içine **düşse** kalka aldı yattırdı. O, **koşuyor**, kuşun zilleriyse tepesinde **çın çm**, **çoğalarak**, kayalıklarda **yankılanarak** ötüyordu. Sivri kayanın dibine zor geldi, **öfkesinden** zangır zangır titriyordu. Kayaya sırtını verdi oturdu. Bütün bedeni havanda **dövülmüşçesine** ağrıyor, eli tüfeğine **varmıyordu**. Kuşsa, onun üstünde bir yükseliyor, bir, **başının** az üstüne kadar iniyordu.

Ali Çavuş, kendine azıcık gelince, kuşun kendine doğru inmesini bekledi, bu sefer de bir iyice nişan aldı tetiğe bastı. Artık bu sefer de kuşun kurtuluşu olmamalıydı. Zil sesleri çok uzaklardan gelinceye kadar umutla bekledi. Zil seslerini uzaklardan duyunca korktu. Gene öfkeyle kalktı yola düştü. Sabahleyin

eve geldiğinde kuş daha üstünde uçuyor sevinçle zillerini öttürüyordu. Ali Çavuş eve girerken kuş da vardı avludaki yaşlı ağacın doruğuna kondu, zillerini, daha da sevinçle öttürmeye başladı. Bitkin Ali Çavuş yatağa girer girmez uyudu.

İkinciüstüydü, kulaklarında zil sesleriyle uyandı, tüfeğini kaptı dışarıya koştu, soğukkanlı nişan aldı, boşalttı, kuş yerinden kıpırdamadı bile. O Ali Çavuş ki, bu kadar uzaklıktan serçeyi vurandır... Ne oluyordu! Avcılarbaşı, şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyordu. "Allahım, benim başıma öyle bir bela verdin ki..." Öğleye kadar tüfeğini doldurdu doldurdu sıktı, kuş orada, her kurşunda zilini inceden bir öttürüyor, sonra da durumunu bozmadan dalda öyle durup duruyordu. Köylüler, kadın erkek, çoluk çocuk Ali Çavuşun evinin yöresine birikmişler olanı biteni seyreyliyorlardı.

Kuş ikinciüstü kalktı, önce kaleye kadar vardı, oradan dağa uçu, oradan da geldi, tam köyün orta yerinin üstünde durdu. Göğsünü güneyden esen ince yele verdi, kanatlarını hiç kıpırdatmadan süzüldü kaldı. Ondan arada sırada duyulur duyulmaz bir zil sesi geliyordu. Köylüler, bundan sonra kuşun durduğu yerin altında birikiştiler, Ali Çavuş da evinin önünde durmuş kuşa gözünü dikmiş, umutsuzca bakıyordu.

Kuş, karanlık kavuşuncaya kadar olduğu yerde süzüldü. Yalnız, zil sesleri gökten kiminde hızlı, kiminde yavaş, duyulur duyulmaz, sabaha kadar geldi durdu.

Sabah olunca Ali Çavuş giyindi kuşandı, yanma yepyeni bir Alaman filintası, bir torba da kurşun aldı dağın yolunu tuttu. Köyü çıkar çıkmaz da az ilersinden kulağına bir zil sesi geldi, kayayı dönünce karşısındaki zeytin çalısının üstündeki kuşu gördü, kuş kanadını açıyor, kapatıyor, çalının üstünde dengesini sağlar gibi ediyordu. Ali Çavuş tetiğe bastı, kuş havalandı. Arkasından bir gülüşme koptu.

Kuşla Ali Çavuşun cebelleşmesi bundan sonra çok uzun sürdü. Bu kuş Ali Çavuşu yedi tüketti. Kuş yüzünden Ali Çavuş, o yıl hiç av avlamadı, ne bir keklik, turaç, ne bir sığırcık, ne de küçük bir serçe... Kızıl kanatlı kartalın ayağına takılı küçük zillerin sesi daha zaman zaman kalenin oralardan, dağın sivri kayalıklarından gelip durur. Ve o zil sesleri Ali Çavuşu her duyduğunda çileden çıkarıyor, elini ayağını kesiyor.

Anası Mustafaya bir çay daha uzattı. Çocuk üst üste birkaç bardak çay içtikten sonra, "yeter ana," dedi.

Zero:

"Şimdi sana yemek hazırlarım. Kim bilir kaç gündür açsın. O mağaranın içinde..."

Mustafa eliyle, biraz sonra, dedi.

"Olur yavrum, ne zaman istersen."

Mustafa gözleri parlayarak bir Memede, bir Abbas Ustaya, bir anasına bakıyor, sonra gözlerini indiriyordu. Ardından da gene gözlerini kaldırıyor Memede dikiyordu. Ona bir şeyler soracağı belliydi. Abbas Usta bunu anladı, kalktı, "Ben gidiyorum Zero Hatun, Mustafanın hiçbir şeysi yok" dedi, kapıya doğru yürüdü.

Zero onu avlu kapısına kadar uğurladı.

Onlar gider gitmez Memet, Mustafanın kulağına eğildi:

"Orada duruyor," dedi, "nar ağacının dalma konmuş, hiç kıpırdamadan..."

"Kar gibi ak mı, tüyleri uzun mu, şavkıyor mu?"

"Şavkıyor," dedi Memet.

"Bir top ışık içinde mi, balkıyor, sen gittin gideli de orada..."

"Öteki büyük kuşlar."

"Onlar gözükmediler," dedi Memet.

"Gelecekler," dedi güvenle Mustafa.

"Biliyorum, bu sefer gelecekler."

"Barıştık küçük kuşla..."

"Barıştık," dedi Memet.

"Köpek?"

"Kapının eşiğinde yatmış bizi bekliyor, baksana."

Mustafa yataktan kalktı, sallandı, Memet onun koluna girdi, köpeğin yanına vardılar. Köpek, onlar kapıyı açınca gözlerini açıp onlara baktı, silkindi ayağa kalktı, kocaman gövdesiyle Mustafaya abandı. Mustafa onun başını okşadı, köpek usuldan hırladı, çocuk onun başını kucakladı.

Zero:

"Haydi Mustafa, yatağa. Sen gittin gideli o bu eşikten ayrılmadı, bizi bekledi. Sana küsmüş."

"Biliyorum ana," dedi Mustafa... "O, bana çok küstü."

Mustafa ocağın başına gelince yatağa girmedi:

"Ana ben acıktım, acımdan ölüyorum," diye şımardı.

"Giyin öyleyse."

Mustafa bir anda şalvarını bacaklarına çekti, gömleğini sırtına geçirdi. Peroyla Hazal hemencecik sofrayı hazırladılar, yemekler çoktan hazırды. Çocuklar sofranın başına çöker çökmez yumuldular. Mustafa kırk günlük kıtlıktan çıkmışçasına lokmaları ağzına üst üste tıktırıyordu. Az bir sürede çocuklar karınlarını şişirdiler.

Mustafa Memedin kulağına eğildi:

"Ben uykusuzluktan ölüyorum. Sen dışarıya çık da bir bak bakalım, kuş nar ağacında duruyor mu?"

Memet hemen dışarıya fırladı. Kapıdan çıkmasıyla içeriye geri girmesi bir oldu:

"Duruyor, duruyor orada, dalm ucunda, olduğu yerde, kıpırdamadan..." Sevinçten taşarak ona muştuyu verdi.

Mustafa gülümsedi.

"İyi öyleyse. O, burada öteki kuşları bekliyor. Belki yarın sabaha karşı, gün ışımadan..."

"Gün ışımadan seni narın altında beklerim," dedi Memet.

Mustafa yatağa girdi, kamıştan atıru da döşeğe, yanı başına yatırdı. At, taze, koyu bir bataklık kokusuyla koktu... Zero yorganı onların üstüne örttü. Mustafa atına sarıldı, başını yastığa koyar koymaz da uyudu.

Uyandığında gün yıkılmış gitmişti. Yataktan çıktı, ayakyoluna gitti geldi, ayakta uyuyordu, yarı uykuda, yarı uyanık anasının önüne koyduğu yiyecekleri yedi, ayağa kalktı, sağma soluna bakınır gibi etti. Yatağa gitti, düşer gibi döşeğe attı kendini, kamıştan atıru kucakladı, başını yastığa koydu.

Gece yarıya doğru bir kere uyandı, atı kucağında kıpırdamadan uyuyordu, dışarıya çıktı, köpek başını eşikliğe koymuş uyuyordu, köpeği okşadı. Nar ağacının yanına vardı, küçük kuş ağacın doruğunda hayal meyal ağarıyordu. Yatağına kuşla birlikte girdi.

Birden yataktan fırladı, gün ışıdı ışıyacaktı. Yataktan usulca kayd aşıya, nar ağacına gitti, gitmesiyle de gelmesi bir oldu.

Çabucak giyindi. Bir süre, arkası anasına dönük düşündü kaldı, tam bu sırada da anası, "Mustafa," dedi, "dur!" Çocuk geriye döndü. "Dur Mustafa, nereye gidiyorsun, bundan böyle gittiğin yeri bana söylemeden hiçbir yere gidemezsin."

Mustafa, sesini çıkarmadan kapıya yürüdü, Zero yataktan fırlayıp ona bileğinden yakaladı:

"Sana söylüyorum, bu gece yarısı nereye gidiyorsun, gittiğin yeri bana söylemeden hiçbir yere gidemezsin."

Mustafa, gözlerini anasının gözlerine dikmiş konuşmuyordu.

"Söyle, nereye gidiyorsun?"

Mustafa karşılık vermiyor, Zeronunsa öfkesi kabardıkça kabanyordu.

"Söyle, bu gece yarısı, anasma, kimseye haber vermeden... Haber vermeden bir de mağaralara..." Bir de düşman sahibi, düşmanı da onun kanını içmeye yemin etmiş, diyecekti, söylemedi... "Söyle bu gece yarısı nereye gidiyorsun?"

Mustafa anasını şimdiye kadar hiç böyle öfkeli, böyle perişan, umarsız kalmış görmemişti. Ona acıdı, acıdı ya, elinden bir gelir yoktu, yatağma yürüdü, döşeğin üstünde yemyeşil uzanmış yatan atını aldı, at çok uykuluydu, üstüne binmedi, onu yelesinden tutup çekti. Zero onun önüne geçti:

"Sana söylüyorum, yeter şu senin bana ettiklerin, yeter artık. Baban öldü de şu seni benim başıma püsküllü bela olarak mı bıraktı, söyle şimdi nereye gidiyorsun?"

"Bilmiyorum."

Zero, biraz yumuşar gibi etti. Sesi bir tuhaf, yıldırdı:

"Yavrurum, Mustafam, bu gece yarısı, bu şafağın alacasında insan hiç gittiği yeri bilmez mi, kim biliyor senin gittiğin yeri, bari gideyim de aslan oğlumun gittiği yeri ondan sorayım. Gideyim de sorayım bakalım aslan oğlum nerelere, hangi mağaralara gidiyor."

"Bilmiyorum."

"Kim biliyor?"

Mustafa gülümseyerek:

"Kuş biliyor ana."

"Hangi kuş?"

"Hangi kuş olacak," diye dudak kıvırdı Mustafa, "hangi kuş olacak canım, işte o benim küçük kuşum."

"Ne küçük kuşu, hangi küçük kuş, be Allahın baş belası adam, şimdi de küçük kuş mu çıkardın başıma!"

"Ana, benim o küçük kuşum, onu sen bilmiyorsun, değil mi?" Mustafa sesini yumuşattı, tatlılaştırdı. "Demek sen benim küçük kuşumu bilmiyorsun ha?" Kurnazca anasına baktı.

"Bilmiyorum," dedi Zero azıcık dinginlemiş.

"Dur sana söyleyim öyleyse anam, demek sana söylemedim ben kuşumu, o kuş işte. O küçücük kuş var ya, işte ben nereye gidersem o da oraya benimle gelir, o da nereye giderse ben de onunla oraya giderim." Mustafa içini çekti. "O kuş var ya, ben onu yılanın ağzından aldım."

Zero telaşlandı, korktu, gözleri büyüdü, birden yüzü kırıştı, sesi başkalaştı:

"Sana bir şey mi oldu Mustafam, yavrum, sana ne oldu o mağarada?"

Mustafa soğukkanlı:

"Bana hiçbir şey olmadı ana."

Zero, korkusu gittikçe artarak, çocuğun ağzını arayarak:

"Seni o mağaraya o kuş mu götürdü?"

"Yok," dedi Mustafa, "ben o mağaraya gittiğimde o kuşları kütüldük. Beni o yüzden hiçbir yere o götürmedi, belki de hiç götürmedi, belki de hiç götürmezdi. Biz onunla dün barıştık da..."

Mustafa coşmuş kuşu anlatıyordu anasına kendinden geçmiş, Zero da ağzı açık, şaşkınlık, korku içinde onu dinliyordu. Çocuk, kuşun her gün bir don değiştirdiğini, dün sarıysa bugün ak, yarın yeşil olacağını, türlü türlü hallere girdiğini, kuşlar padişahının bundan başka da yavrusu olmadığını söylüyordu. Bir gün de bir sürü büyük kuş onu kanatlarının üstüne bindirmiş...

"İşte şimdi de, dünden beri küçücük bir ak kuş donuna girmiş gelmiş de nar ağacının dalına konmuş, bizi bekliyor. Yerinden de hiç kıpırdamadan..."

"Dünden bu yana ben orada ak kuş mak kuş görmedim. Öyle de bir kuş da dünyada yok zaten."

Zero oğlunun coşkuyla anlattıklarından apışıp kalmış, ne yapacağını bilemiyor, kıvranıp duruyordu. Mustafa onun korktuğunu anlayınca çok sevindi ya ona çok da acıdı, aşağıdan aldı:

“Anam,” dedi sesini tatlılaştırarak, “güzel anam, o kuşu var ya bir Memet görüyor, bir de ben. İstersen git de Memede sor. Şimdi o nar ağacının altında beni bekliyor o ak kuşla birlikte.”

Zero yılgınlığı, korkuyu üstünden atarak birden öfkelen-di:

“O Kuşoğlan Memet delirtti seni, öyle mi, o Allahın bin belası gök göz oğlan, öyle mi? Görünmeyen de kuş olur muymuş! Kuşların da padişahı da olur muymuş, o Kuşoğlan çıldır-mış, seni de çıldırtmış.”

Mustafa boynunu büktü:

“Sen hiç duymadın mı, Aşık, Aşık divane Veliyi güzel anam, kuşların padişahları, sarayları, her bir şeyleri de var, ne diyordu Aşık Veli, yaaaaa... Memedin de hiç haberi de yokken, ben o küçük kuşu çingiraklıyılamn ağzmdan aldım da, ondan sonra da o kuşu Kuşoğlan Memede ben gösterdim de, o da o kuşu göremeyince, ben de ona küsünce, o da kuşu görmek için kuş gözlerini pörtleterek dört açınca, kuş da gelerekten nar ağacının dalının üstüne konunca, ben de, bak bak, gözlerin kör mü oldu Kuşoğlan Memet, bak, kuş narın dalında deyince o da kuşu görünce, kuş da bir ak ışık içinde balkıyınca, Memet de kuşu görünce, sevincinden de deli divane olunca... Kuşların pa-dişahı da...”

Zero, bağır-maya, dizlerini dövmeye başladı, korkusu öfkeye, çılgınlığa dönüşmüştü.

“Vay benim belalı başım, vay benim karalı başım, şimdi de kuş görür olmuş benim oğlum, Allahım, babasım alırken bu deliyi niye başıma bıraktın da, beni ele aleme rezil rüsvay ettin, vay benim oğlum, vay benim yiğidim, ben başımı alayım da şimdi nerelere gideyim!”

Zero kendisini tarifsiz bir üzüntüye kaptırmıştı. Mustafa telaşla:

“Dur anam dur, dur da beni dinle nolursun güzel anam, dur nolursun. Vallahi billahi ben delirmedim, Kuşoğlan da de-

lirmedi. Ben, Memet, bir de o kuş biz üçümüz güzel güzel oynuyoruz. Öteki çocukları da aramıza almıyoruz. Vallahi biz hiç delirmedik.”

Zeronun birden yüzü açıldı, gülmeye başladı.

“Üçünüz oynuyorsunuz da niçin öteki çocuklara haber vermiyorsunuz, onlar yoldaşınız değil mi, onlara yazık değil mi?”

Mustafa anasının rahatlamasından kıvançlı:

“Ben öteki çocuklara da haber verecektim ya kuş istemedi. Kuşoğlan Memetten başkasını istemedi. Neden ki dersin, bu kuş, kuşlar padişahının yavrusu. Anladın mı?”

“Anladım,” dedi Zero. “Öyleyse şimdi git de, var da nar ağacına o ak kuşu da, Kuşoğlan Memedi de eve çağır, size bir kahvaltı çıkarayım.”

“Olur,” dedi Mustafa koşarak dışarıya çıktı, az sonra da Memetle geriye döndü.

Zero, en saygıdeğer konuklarına çıkardığı sırna işleme sofrayı çocukların önüne sürdü, çocuklar, hiç konuşmadan ağır ağır kahvaltılarını yaptılar. İkisi birden yerlerinden fırlayarak, tepeden tırnağa sevince kesmiş, eşikliğe vardılar. Mustafa koşarak gitti anasına sarıldı. Memet de gitti Zero Hatunun elini öptü. Dışarıya çıktılar, köpek önlerine düştü, tin tin. Kuş, bir kavak boyu üstlerinden uçuyordu, dağın yamacına yöneldiler, kayaları çıkıp, kaba dikenli kaktüs ağaçlarını geçtiler, düzlüğe inerken durgun akan ırmağın üstüne ilk ışıklar düştü, Alıçlı koyağa vardıklarında gün kuşluk olmuştu. Bütün koyak tepeden tırnağa çiçeğe durmuş, ortalık kokudan, renkten ninnüleniyordu. Toprakta da buğular ağır ağır yükseliyor, inceden bir koku geliyordu dört bir yandan. Girecekleri, saklanacakları yeri biliyorlardı. Bu yer, iki keskin, sivri, ak, soluk yeşil benekli kayanın ortasıydı. Çimenli bir toprak parçası üstü gittikçe daralarak, ta tepede de bitişerek, yedi kulaç içerilere kadar giriyordu. Kaya aralığına önce Mustafa, arkasından Memet, onların arkasında da kuşla köpek girdiler.

“Burada bizi kimse göremez,” dedi Mustafa.

“Hiç kimse,” dedi Kuşoğlan Memet. “Köpek de bizimle.”

“İyi ki kuşla da barıştık,” dedi Mustafa. “Yoksa ölse de bugün bizimle buraya gelmezdi.”

Sonra şalvarının kocaman cebine elini soktu, küçücük bir dağarcık çıkardı, "Bak Memet," dedi, "ne getirdim." Dağarcığın büzgüsünü çekti, dışarıya bir dürüm yufka ekmekle çökelek çıkardı, "bunları, akşamdan aşırıp cebime koydum, burada gün kavuşuncaya kadar bekleriz belki, diye."

"Sen çok akıllısın," diyerek onun omuzunu okşadı Memet, "ya suyu nereden içeriz? Keşki yanımıza bir de sukabağı alsaydık."

"Suyu da bugünlük şu yukarı kayalardaki kaklıklardan içeriz. Yarm da sukabağını unutmayız."

Dışarıya çıktılar, çiçek, ot yoldular, kucak kucak içeriye taşıyarak yere serdiler, üstüne oturdular. O gün akşama kadar hiç durmadan akkuşu, onun padişah babasını, kuşlar ulusunu, kuşların türlü maceralarını, Düldül dağının arkasını, Topal Abbas Ustayı, onun ceviz ağacı budaklarında aradıklarını, Hava Ananın anlattığı, gidip geldiği cennetleri konuştular, daha gün kavuşmadan da eve geldiler, Zero onlara horoz yahnisi pişirmişti, bir yediler, bir yediler, karınları şişti. Mustafa kamıştan atını aldı, yatağa girdi, Memedin de yatağını Zero onun yatağının yanına yapmış, bu gece Memet bizde kalacak, diye de Ali Çavuşa haber göndermişti. Çocuklar hemencecik, rahat, kuşkusuz uyudular.

Çok erken uyandılar. Zero sofrayı hazırlamıştı, çocuklar yüzlerini yur yumaz dışarıya fırladılar, nar ağacının altına geldiler, bir süre orada ağacın dallarına gözlerini dikmiş beklediler. Mustafanın yüzü kederliydi, bu da Memedin gözünden kaçmadı:

"Mustafa, ne oldu sana?"

Mustafa:

"Hiç," dedi.

"Sen de bir hal var, söyle."

"Sonra söylerim."

Köpek önde, Mustafa arkada, en arkada da Kuşoğlan avlunun ortasında kalakalmış faytonun önünden geçtiler, yanık konağın yıkılmış duvarından atlayıp dışarıya çıktılar.

Mustafa:

"Sana da bir at yapmalıyız Memet, benimki kadar güzel olmalı."

“Yapalım,” dedi Memet.

Doğru Bıyıklı Halilin evinin üst başındaki kırmızı kayalığa geldiler, çıt çıkarmıyorlardı. Bir süre sağı solu dinleyip ortalığı kolladılar. Uzun, tozaklanmış yeşil kamışlar deste deste huğun bel vermiş çitine dayalıydı.

Mustafa Memedin kulağına fısıldadı:

“Ben,” dedi, “bu yaşa geldim, böyle uzun bir kamışı hiç görmedim.”

“Ben de,” dedi Memet.

“İstesek Bıyıklı Halil bize buradan bir kamış vermez miydi?”

“Vermezdi,” dedi Memet.

“O çok öfkeli bir adam.”

“Kamışını çalarken bizi bir yakalasın kemiğimizi kırar, çatur çatur. Çok öfkeli, mendebur bir adam.”

“Kocabaş da...”

“Gün ışıyor... Yoksa... Çabuk.”

Memet, kayadan aşağıya usulca kayd, kayarak vardı kamışların yanında durdu. İnsan gövdesi kalınlığındaki desteden bilek kalınlığındaki yeşil kamışı seçti, hiç çıtırtı çıkarmadan desteden usul usul çekti. Mustafa kayadan inmiş uzun kaktüs ağılığın duldasına sinmiş, soluğunu tutmuş bekliyordu. Memet yanına gelinceye kadar ter içinde kalmış, eli ayağı titriyordu. Yavaşça ağıl boyunca köyün kıyısına kadar kaydılar, orada bir kayanın kuytusuna çöküp soluklandılar. Gün neredeyse ışıyacaktı. Dinlenince ayağa kalktılar, kayalığa vurdular, kireç ocaklarından aşağıya, değirmen taşlarının olduğu düzlüğe indiler. Toprak, otlar, çiçekler kokuları birbirlerine karışmış, sabah buğulanırken ıslak kokuyorlardı. Yumulu gelinciklerin üstünde kanatlarını bitişirmiş kelebekler uyuyorlardı. Bir değirmen taşının üstüne oturdular.

Mustafa:

“Uyuyorlar.”

“Uyuyorlar,” dedi Memet.

“Ben şimdiye kadar, böylesine çok kelebeği bir arada görmedim. Baksana, her otun, çiçeğin dalında belki on tane...”

“Turuncu,” dedi Memet.

"Mor," dedi Mustafa.

Pembe, mavi yeşil, sarı, kara, yaldızlı, ıslak... Bir oyun tuturdular, alacakaranlıkta eğilip kelebeklere bakıyorlar, görebildikleri rengi durmadan sayıyorlardı.

"Uyuyana yılan bile dokunmaz."

Kelebekleri uyandırmadılar.

Kelebeklerde türlü renkler, türlü biçimler bula bula ırmağın kıyısına kadar geldiler. Kıyıdaki derin yarı üstü uzaktaki karaçalılığa kadar yaban laleleriyle ağzına kadar döşeliydi. Gün, lale düzlüğünün üstüne doğdu. İnceden bir yel esti, renk renk çiçekleri dalgalandırdı. Uyuşuk kelebekler belli belirsiz, birer kere, o da birazıcık kanatlarını açtılar kapadılar. İrmağın üstüne ışıklar, uzun gölgeler düştü. Çimenliğin üstüne kelebek yaldızları yağar gibi etti bir an, sonra bir bulut mavi kelebek havalandı. Kelebek bulutu bir o yana bir bu yana çavdıktan sonra ırmağın ışıklı suyuna iner gibi yaptı, suyu kokladı, ardından da öte geçeye vurdu, gözden iradı gitti.

"Uyandılar," dedi Mustafa.

"Uyandılar," dedi Memet.

Yaban lalelerinin arasından, yardan karaçalılığa, karaçalılıktan değirmen taşlarına koşmaya başladılar. Her adım atışlarında bir top kelebek havalanıyor, ardından da bir top bulut oluyor, ırmak boyunca ışığa batıp çıkarak, bir kalkarak, bir inerek, sağa sola çavarak akıp gidiyorlardı.

"Kendileri uyandılar," dedi Memet, "onları biz uyandırmadık ki..."

"Biz uyandırmadık."

Gün kuşluğa varıncaya kadar koşturdular, geldiler, yardan aşağıya çakılların üstüne indiler, onlar iner inmez de port diye bir yağmuncuk kuşu delikten fırladı, ırmağın üstüne mavi kanadını vurdu geri kalktı, aydınlığı bir anlık maviledi, o anda da ışığa karıştı gitti. Aldırmadılar. Çok yorulmuş, ter içinde kalmışlardı, bir tümseğe sekilendiler.

"Çok yorulduk," dedi Mustafa, "amma da terledik."

"Biz uyandırmadık," dedi Memet. "Kendiliğinden uyandılar. Kelebekler gün doğunca uyanırlar."

"Uyanırlar," dedi Mustafa.

Bir süre hiç konuşmadan öyle yan yana oturdular.

"Kesik baş da gelmez oldu."

"Köpek de bir hoş. Boyuna yatıyor."

Kocabaş biraz ötelerinde başını ön ayaklarının üstüne koymuş, gözlerini de kapatmıştı.

"Kesik baş da bir daha gelmedi?"

"Gelmedi," dedi Mustafa.

"O da hiç görünmedi?"

"Görünmedi," dedi Mustafa.

"Belki de onu öldürdüler."

"Öldürmediler," dedi Mustafa, "o bize bir tuzak hazırlıyor, bir yerde saklanıyordur Allalem."

"Öldürmeseler, o şimdiye kadar bir yerlerden çıkmaz mıydı?"

"Çıkmazdı," dedi Mustafa.

"Babam diyor ki onu Anavarzada..."

"O Anavarzaya gidemez," diye kestirdi attı Mustafa.... "O bir tuzak hazırlıyor ki... O beni..."

Gerisini getiremedi Mustafa.

"Tırtıl Yusuf gözüküyor."

"Ben onu gördüm," dedi Memet. "O bir yerlere gidiyor her gün. Gittiği yeri de kimseye söylemiyor."

"Ben onun gittiği yeri biliyorum," diye övündü Mustafa.

Gene susup daldılar. Köpek başını iki kez kaldırdı onlara baktı.

"Kesik başı bekliyor o gün bugündür," dedi Mustafa. "Hiç umudunu kesmedi. Gözlerini açıp açıp yollara bakıyor."

"Ölünceye kadar da bekleyecek."

"Herkesin bir arkadaşı var."

"Kesik baş da bunun arkadaşı."

Memet cebinden çakısını çıkardı. O, bu çakıyı Çingenelerden almıştı. Babası çakıyı bir bilemiş, bir bilemiş kılı kesecek kadar keskinleştirmişti.

"Şu atı bir yapalım bakalım."

Mustafa:

"Sen benim atımı yaptın, ben de istersen seninkini..."

"Yap," dedi Memet.

Mustafa çok sevindi, Memedin elinden keskin çakıyı aldı, yerdeki kamışı kucağına çekti, önce kamışın başa gelecek yerini nakışlamaya başladı. Atm alnına güzelce bir perçem düşürdü, perçemin arasına, alnın ortasma bir akıtma sakar açtı. İşini ağır, temkinli, özenle yapıyordu. Akıtma sakarın her iki yanına büyük iki elma göz oturttu. Bundan sonra sıra kulaklara, dudaklara gelecekti. Bu kamış atlarda en zor iş kulaklardı, kulakları keserken elleri titredi ya üstesinden de geldi. Başın altını inceden oydu. Şimdi atın ağızına gemi takmak, dizgini de yeleye bağlamak gerekti.

Memet, elini cebine soktu, ince, renk renk örülmüş bir ip çıkardı:

"Bu dizgini anam senin için ördü," diye sevinerek söyledi. "O seni çok seviyor. Benim kadar bile seviyor. Diyor ki, vay Mustafa..."

Mustafa ona sert bakınca sesini kesti, biraz ne yapacağını bilemez sustuktan sonra, "Vay Mustafa, o da bizim bir oğlumuz, nedeni dersen, o da senin bir kardeşin. Öyle değil mi?"

"Öyledir," dedi Mustafa kıvançlanarak. "Öyledir ya..."

"Bu gemi de babam yaptı."

"Ben de bunları senin atına takacağım."

"Hani babam dedi ki, belki kendine bir at daha yapar da..."

"Benim atım çok güzel. Ben de bunları..."

"Sağ ol Mustafa," dedi Memet utanarak.

Mustafa gemi atın ağızına taktı, kamışı alttan oyduğu yerden büktü, gemdeki ipi getirdi sıkı sıkıya yelenin üstüne düğünledi. Atın başı ortaya çıktı, kulakları dikildi. Dizgini düğümün yanına bağladı. Şimdi artık iş kuyruğa kalmıştı. Kamışın başındaki görkemli tozağı kesti, atın gövdesini karışladı aşağıdan yukarıya, alttan beşinci karışta durdu, çok özenerek, tozağı, kamışı oyarak oraya bir iyice, yardığı gövdeye sıkıştırdı. Bu kuyruk çok zor bir işti. Bir atm kuyruğunun düşmesi binicisi için onur kırıcıydı. Atının kuyruğu düşen biniciyle bütün çocuklar, o şapşal Nuri bile alay ederdi. Onun için Mustafa bütün atlarının kuyruğunu böyle sağlam takardı. Onun atları ölsün yitsin, kırılsın, parçalansın kuyrukları düşmezdi.

"Al da bin bakalım."

Memet uzakta durmuş, neredeyse şaha kalkacak, kişnemesi yeri göğü inletecek atna hayran bakıyordu.

Mustafanın eline yapıştı, sevinçle:

“Ne güzel bir at,” dedi, ardından da yüzü karardı, kederlendi.

“Ne oldu sana Memet, beğenmedin mi, atın bir eksiği mi var?”

“Yok,” dedi Memet somurtarak, “at güzel oldu da... Bir binersem, beni buradan alır da ta Anavarzaya, bir göz açıp kapayıncaya kadar götürür de...”

“Eeee?”

“Sen bana güzel gemini, dizginini verdin de...”

“Verdim,” dedi Mustafa, çok sert. “Bin atına da sür Anavarzaya.”

Memet o anda atına atladı, at, uzun bir süre eşindikten sonra burnunu göğe kaldırdı havayı kokladı, ardından da kişmedi. Kişnemesi karşı kayalıkta yankılandı. Mustafa da atına binmişti. Onun atının da Memedin atından kalır yeri yoktu. Irmağın kıyısına geldiler, yan yana orada durdular, suya yansılar. Yeşil atlarını, kendilerini suda bir süre seyrettiler. Atlar suyun dibinde, ak çakıltaşlarının üstünde, ışıkların içinde kırıldılar, daha çok yeşilleşip uzadılar, kıaldılar, büyüdüler, şahlandılar, balıklarla oradan oraya koşuşturdular. Atlarının üstünde, suyun dibinde kendilerine baktılar. Elllerinde kırbaçları, çatik kaşları, sırtlarında mavzerleri çok heybetliydi. Köpek de gelmiş yanlarında durmuş, onun da suyun dibindeki biçimi büyüyor, küçülüyor, mosmor kesilmiş, suyla birlikte hızla aşağılara akıyor, hemencecik de geriye dönüyordu.

Atlarını doldurdular, aşağıya, Akdenize doğru çakılların üstünden sürdüler. Onlar gittikçe suyun içindeki yeşil yalımdan yansımaları da onlarla birlikte akıyor, pul pul birer ışık damlası balıklarla yarışıyorlardı.

Aşağıdaki göçmen köyüne kadar indiler. Karşlarına bir ceren sürüsü çıktı. Atlarını cerenlerin üstüne sürdüler. Cerenler Anavarza ovasına düştüler, arkalarını bırakmadılar. Küheylan atların en büyük özelliği ceren yakalamalarıydı, onların atları da küheylandan daha çok koşan atlardı, niçin ceren yakalana-

sınlardı. Anavarza ovasında cerenlerle başa baş koşuyorlardı. O gün ikindine kadar bütün böğütlenliği, önde cerenler, arkada onlar dolandılar. Atların sağrıları, kantarmaları köpük içinde kaldı ya sonunda da üç tane anaç ceren yakaladılar. Cerenlerin büyük, kara, kederli gözleri onlara yalvardı. Öteki atlarıyla kova kova ceren yakalayanlar gibi cerenleri kesmediler. Tuttukları cerenleri yanlarına oturup okşadılar, onlarla uzun uzun konuştular da... Sonunda da, kara, güzel gözlerine baktılar, suyun kıyısına geldiler, cerenleri orada tutup, suyun dibindeki binbir biçime giren yeşil atlarını, cerenleri, kendilerini doyasıya orada seyrettiler. Onlar orada, suyun dibindeki kendilerine bakarlar-ken üç tane mavi yağmurcuk kuşu geldi atlarının parlak sağrısına kondu. Su mavi aktı, cerenler maviye kesti. Tam bu sırada da mavilemiş cerenleri kucaklayıp bıraktılar.

Çok çok yoruldu, geldiler suyun kıyısına oturdular. Ayakları şişmişti, ayakkabılarını çıkardılar, ayaklarını suya soktular. Atlarının da ayaklarını suya soktular, küçük balıklar geldiler ayaklarını ısırıyorlar, ısırır ısırılmaz da toptan kaçıyorlar. Balıklarla aralarında bir oyun başladı, çok eğlendiler. Balıklar atların yeşil ayaklarını da ısırıyorlar, ardından da darmadağın kaçıyorlardı.

Ayaklarını sudan çektiklerinde gölgeler uzamıştı. Atlarının gölgesi bir kavak boyu önlerine düştü, köye sürdüler. Yola çıkmıyorlar, sine sine yarıların diplerinden gidiyorlardı. Bir tehlike sezmişlerdi. Görünmemek gerekti. Önlerine çıkan bir top ilgin çalısının içine atlarıyla birlikte saklandılar. Yeşil ilginlerin içinde kimseciklerin yeşil atlarını, kendilerini görmelerinin hiçbir olanağı yoktu. Atlarının yanında onlar da yemyeşil olmuşlardı. Buldukları yerde uzun, çit çıkarmadan tetikte beklediler.

"Kuşa ne oldu?" diye sordu Memet.

"Hiçbir şey olmadı," diye sert karşılık verdi Mustafa. "Kuşa ne olmuş yani!"

"Bilmem," diye kırıncı konuştu Memet. "Hiç, ortalıklarda gözüküyor da, bizi bırakmazdı da... Ben de kuş bize gene küstü sandım da..."

"O kuş bize bir daha hiç gelmeyecek."

Sesi yılmış, kederliydi. Memet kuşla aralarında tatsız bir şeylerin geçtiğini anladı, sustu.

İlgınlığın içinde beklediler. Konuşmuyor, ikisi de iki yerdenden somurtuyordu.

Sonunda Mustafa hayıflanarak başını salladı.

“Yazık,” dedi. “O kuş bir daha bize hiç gelmeyecek. Bütün umudumuz kesildi. Kuşların padişahı da bir daha koca kanatlı kuşlarını göndererekten bizi sarayına götürmeyecek. Bu köyde de böyle sıkıştık kaldık. İyi ki bu atları yaptık da... İyi ki bu kocabaş var da yanımızda... Bilemiyorum, şimdi biz ne yapacağız.”

Mustafa çok dertliydi. Dokunsan ağlayacaktı. Memet ona acıdı. Ona her zaman da çok acıyordu ya.

“Ne oldu?” diye yumuşacık sordu. Mustafayı en küçük incitmeden korkuyordu.

“Sorma,” diye Mustafa çok üzgün başını salladı. “Hiç sorma, kuşu anama söyledim. Kuşun da büyüğü bozuldu. Büyüğü bozulan kuş da bir daha yanımıza uğrar mı ki...”

“Her şeyi, her şeyi söyledin mi, kuşlar padişahını da?”

“Söyledim, yazık.”

“İri kuşların kanatlarını?”

“Söyledim.”

“Yılanın ağzındaki yavruyu?”

“Her şeyi, her şeyi bir bir söyledim.”

“Bilmedin mi ki büyü bozulur?”

“Bana zorlan söyletti. Kuş nar ağacında duruyordu ben anamlan konuşurken, ben dışarıya çıkınca nar ağacının dalına bir baktım, kuş yok. Bir daha gelmeyeceğini, büyüğünün bozulduğunu o an anladım ya, aah, ne fayda, iş işten çoktan geçmiş. Sonra gene göründü. Bizimlen taaaaa... Sonra da...”

“Üzülme,” dedi Memet. “Sen o kuşun canım kurtardın, seni özler de belki bir daha gelir. Biz de bir daha ondan hiç kimseye söz etmeyiz, değil mi?”

“Etmeyiz, etmeyiz ya, aah, o inatçı bir küçük kuştur, bir daha hiç gelir mi ki, bir daha bizim yüzümüze hiç bakar mı ki...”

“Hava Ananın kuşu nasıl baktı ya o oğlanın yüzüne, o da cellada kuşunu söylemişti ya...”

“O çocuk çok sıkışmıştı, cellat onun, kuşu söylemese kellesini kesecekti.”

“Biz de çok sıkıştık, Salman da bizim...” Memet sözünün gerisini yuttu. Kusura bakma anlamına da Mustafanın yüzüne baktı.

Ayağa kalkan Mustafa:

“Salman da ortalıklarda gözüküyor,” dedi üzüntülü bir sesle. “Belki de öldürmüşlerdir candarmalar onu. Belki de Sefer, belki de çangal bıyıklı...”

“Yok,” dedi Memet. “O ölse onun ölüsünü köye getirirlerdi candarmalar.”

“Belki ölüsünü yaktılar. Hani o eski eşkıyanın ölüsünü ormanda yaktıydı ya...”

“Salmanın ölüsünü yakamazlar. Kuş da gitti. Keşki anana söylemeseydim.”

“Keşki,” dedi Memet içini çekerek.

Gün kavuşurken dağ yolundan köye girdiler. Dağ, tepeden tırnağa çiçek, kaya, ot kokuyordu, alacakaranlıkta daha yoğun.

Zero onları kapıda karşıladı. İkisini de kucaklayıp bağrına bastı.

“Size ne güzel yemekler yaptım,” dedi, “mantı... Haydi içeriye gelin yüzünüzü yuyun da...”

Çocuklar yorulmuşlar, kıpırdayacak halleri kalmamıştı. Atları da onlardan beter olmuştu. Atlarını kapının ardına çektiler. Ağızlarını bıçak açmıyordu. Zero onların ellerine su döktü, çocuklar güzelce yıkandılar, hemen de sofraya oturdular. Acıkmışlardı, yemeklerini çabucak yediler. Hemencecik de yataklarına girdiler, ölü gibi uyudular.

Gün battı batacak, yağız atının karartısı bugün de kayalıkların ardından çıktı. Atlı, atını ağır ağır sürüyor, öyle dimdik eyerinin üstüne oturmuş, kıpırdamadan tam karşıya bakıyordu. Atın bacakları uzun, yelesi, kuyruğu kapkaraydı. Eyerin kaşı, üzengiler, dizgin savatlanmış gümüşle bezeliydi. Gümüşler, batan günün ışığında donuk donuk bir parlıyor, bir sönüyordu.

Atlı atını ağır ağır sürerek köyün içine geldi. Atı da, kendisi de yavaş devinen çinke taştan bir yontuya benziyordu. Yontunun omuzunda pırl pırl bir mavzer asılıydı. Beline de, üst üste üç koşar fişeklik bağlamıştı. Uzun Çerkes hançeri sol yanından sarkıyor, körüklü çizmeleri parlıyordu. At, adımlarını ağır ağır atarak tanı caminin önündeki alana geldi. Köylüler avlu duvarının önüne, telgraf tellerindeki kuşlar gibi tünemişler, ellerindeki çöplerle tozları karıştırıyorlardı. Atlı, önlerinden geçerken hiçbirisi de başını kaldırıp bakmadı. Adam da onlara bakmadı. Öyle dimdik, öyle upuzun, öyle kıpırdamadan, gölgesi öyle gündeğuya doğru, alanın saman parıltılı tozlarının üstüne serilmiş...

Mustafayla Memet, kaktüs ağılının altına uzanmışlar, ağılın aralığından, kaktüsün kocaman yaprağının altından alana bakıyorlardı.

"Bakmıyor," dedi Memet. "Hiçbir yöne bakmıyor."

"Bakmıyor," dedi Mustafa kısık bir sesle, duyulur duyulmaz.

"Mahmuzları da var."

"Var," dedi Mustafa. "İşlemeli."

"Gümüş." dedi Memet!

"Gümüşe batırmışlar."

Adamın esmer uzun yüzü karaya çalıyordu. İslenmiş gibi. Çok uzun kara bıyıkları, sivriydi, kulaklarının altına kadar vardı. Gözleri de büyüktü, bir öküzün gözlerine benziyordu.

Atlı, önlerinden geçerken gölgesi kaktüslerin üstüne düştü, avluyu buldu. Adamın başı konağın yanık duvarının üstünde bir süre durdu, faytonun tekerleklerinin altında gözden yitti.

"Bugün de size gelmedi," dedi Memet. "Belki de hiç gelmeyecek."

Mustafa sustu. Gözleri, geçip giden adamın ışılayarak, her adım attıkça da atının kırışan sağrısındaydı.

Atlı, önlerinden, gölgesini de sürükleyerek geçip gidince Mustafa ayağa kalktı:

"Haydi, kale boynuna gidelim. Bakalım adam nereye gidiyor?" dedi.

"Varsın gitsin," dedi Mustafa. "Biz de gidip o nereye gidiyor, bakalım."

"Ben gidemem," dedi Memet. Tam bu sırada da bir çıtırtı duydular narın oradan, kaktüslerin arkasından Çocuk Nuri çıktı. Yüzü kıpkırmızı olmuş, ter içinde kalmış, gözleri de büyümüşü. Boynunu sündürerek:

"Anam diyor ki," dedi, "anam diyor ki, bu adamda bir iş var, diyor. Bu adam, bir gece gene köye gelmiş, sabahın horozları ötüyormuş. Atı da, kendisi de koskocaman büyümüş, büyümüş caminin önüne gelmiş, azıcık orada durmuş, anam diyor ki, yalanısam diyor, iki gözüm önüme aksın da, çont olayım diyor, öyle diyor işte. Atı da, kendisi uzadıkça uzuyormuş. Gölgesi de uzuyormuş, buradan şu dağa kadar, caminin önünde durmuş, orada da durmuş beklemiş beklemiş, Emine dışarıya çıkmamış. Oradan da adam atını Zero Hatunun evine sürmüş, orada da beklemiş, Zero Hatun dışarıya çıkmayınca, adam, üç kere usuldan seslenmiş, Mustafa, Mustafa, Mustafa, demiş. Mustafa da dışarıya çıkmamış. Sonracığıma da atlı atını bir iyice sürmüş narın altına gelmiş, orada atının başını çekmiş.

Atının başını çekince at da kuyruğunu sallamış, başını havaya dikmiş, burun delikleri açılmış eşinmiş de... Eşinince de arka ayakları üstüne dikilmiş, şahlanmış, yönünü kaleye dönmüş kişnemiş, at kişneyince de adam köyü ev ev dolaşmış. Her evin önünde durmuş, beklemiş. Köyü bir tamam edince de gelmiş şuraya yanık ağacın yanında durmuş, ardından da geldiği gibi, tam bu sıralarda da şafağın bütün horozları ötünce başını almış da gitmiş."

Mustafa:

"Ben gidiyorum," dedi. "İşte ben gidiyorum atlıya bakmaya." Yürüdü.

Çocuk Nuri:

"Ben de seninle geliyorum atlıya bakmaya," dedi yürekli-likle. "Anam diyor ki..."

Memet, uzandığı yerden kalktı:

"Ben de geliyorum."

Narın altından geçip kayalığa vurdular, kale boynuna çıktılar, kayalıkların üstüne oturdular, gözlerini Angit kayalığına diktiler. Karşındaki ırmak kıpkırmızı bir ışıltıda akıyordu. Atlı görünürlerde yoktu, soluklarını tutup beklediler. Az sonra da atlı kayalıkların ucundan çıktı. Gene at öyle, yürümüyorsa gidiyor, adam da üstünde dimdik duruyordu. Gözlerini adama diktiler, ekin tarlalarının ortasındaki yola düşen, gittikçe solan karartıya baktılar. Karartı uzadı, büyüdü, soldu. Anavarzanm üstünde günün son ışıkları da sönünce ortadan silindi, yitti. Çocuklar daha bir süre oldukları yerde kaldılar.

Önce Mustafa yerinden usulca kalktı, arkasından da ötekiler...

"Anam diyor ki," diye gene Çocuk Nuri söze başladı. "Anam diyor ki, bu adamda bir iş var, hem de çok iş var," diyor.

Memet:

"Sus ulan sümüklü," dedi.

"Senin baban sümüklü," diye öfkeyle karşılık verdi Nuri. Memet onun üstüne yürüdü, Mustafa Memedi tuttu bırakmadı. Mustafanın bu tutumu Nuriyi yüreklendirdi: "Ulan sümüklü Memet," diye bağırdı, "benim anam olmasaydı size, o atlının

gelip de gece sabaha kadar köyü ev ev dolaştığını, Zero Hatunun evine gidip de üç kez, Mustafa, Mustafa, Mustafa, diye bağırdığım kim söylerdi Mustafaya ulan sümüklü oğlu sümüklü. Senin o karnı büyük de, yata yata götü şişen avcı baban da sümüklü. Anan da sümüklü, sen de sümüklüsün."

Memet, gene Nurinin üstüne yürüdü, Mustafa gene Memedi tuttu.

Nuri bir iyice şımardı:

"Ulan," diye bağırdı, "vur ulan vur, korkak. Anam, diyor ki, bu adamdan ödünüz kopuyor. Senin de iyice ödün kopuyor. Kopuyor da korkudan donuna işiyorsun. Babanın da ödü kopuyor. Bütün köyün de ödü kopuyor. Bir benim, bir de Mustafanın ödü kopmuyor. Anam öyle diyor işte, bir diyeceğin var mı, sümüklü oğlu sümüklüböcek."

Mustafa, iyice öfkelenmiş Memedi zor tutuyordu:

"Sus," diye bağırdı Mustafa. "Sus Nuri, yeter!"

"Sustum," dedi Nuri utkuyla. "Sen de ona söyle bir daha bana sümüklü demesin."

Mustafayla Memet bir süre daha cebelleştiler. Mustafa, Memedi, Nuri uzaklaşıp gidinceye kadar bırakmadı.

"Sen deli misin Memet, o daha çocuk. Ona uyulur mu?"

"Çocuksa çocukluğunu bilsin," dedi Memet. "Babama da sümüklü demesin. Aah, sen beni tutmasaydın, onun kemiklerini kırardım."

Mustafayı kolundan tuttu:

"Söyle Mustafa, babam bu adamdan korkar mı?"

"Korkmaz," dedi Mustafa.

"Ben?"

"Sen de korkmazsın."

"Bütün köylü korkuyormuş?"

"Korkuyormuş," dedi Mustafa.

"Her gece köyü... Horozlor ötünceye kadar?"

"Horozlar ötünceye kadar," dedi Mustafa.

"Her gece?"

"Her gece," dedi Mustafa.

"Sen onun sesini, üç kere?"

"Hiç duymadım," dedi Mustafa.

Kısık gediğe gelince Nuriyi, bir tümseğin üstüne oturmuş buldular. Ayağa kalkan Nuri:

"Ben sana bir şey söylemedim Memet," diyerek özür dile-di. "Baban da hiç sümüklü değil. Yalancıktan söyledim."

"Yalancıktan," dedi Mustafa.

"Korktun da köye tek başına gidemedin," diye onun üstü-ne güldü Memet.

"Şu ilerde yılan var," dedi Nuri. "Anam dedi ki, Mustafan-ın o ak kuşu ağzından aldığı boynuzlu yılan orada yatarmış."

"Yaaa," dedi Memet, "o yılan orada yatar."

"Ben biliyorum," dedi Nuri, "o yılan, hem de kocaman ça-tal boynuzlu. İşte şurada, şu kayanın dibindeki derin kuyuda yatarmış. Anam diyor ki, karanlık basınca da dışarıya çıkarmış. Ondan sonra da... Ben size atlının haberini getirdim. Bu haberi size Aşık Ali getirebilir miydi?"

"Getiremezdi."

"Cinoğlan, Tırtıl Yusuf, Kıl Ahmet, Kör Süleyman..." Sıra-sıyla köyün bütün çocuklarının adını saydı.

"Getirmezdi," dedi Memet.

"Öyleyse sen de bana bir daha sümüklü deme."

"Demem," dedi Memet.

"Ben de senin babana demem. Ben yalancıktan söyledim öyle. Hiç Ali Çavuş amcaya ben öyle söyler miyim. Onun bir kuşları var, hem de kocaman, hem de kırmızı, hem de tavşanla-rı, hem de tilkileri, hem de çok turaç, hem de çok keklik tutar. Acıkırsam da, canım da et çekince de, o da pişirince de bana da verir. Söyle, vermez mi?"

Memet karşılık vermedi.

"Söyle vermez mi."

Memet, gene karşılık vermeyince kolundan tuttu çekti:

"Söyle, söyle, söyle vermez mi?"

"Verir," dedi Memet.

"Ben de yağlı keklikleri yerim..." Dudaklarını yaladı, dilini şapırdattı. "Yağlı... Karnım doyar. Ben ona hiç sümüklü der miyim... Yalancıktan, yalancıktan..."

Artık barışmıştılar. Nuri mutluydu.

"Anam diyor ki..." diye başladı, köye kadar atlının gece maceralarını anlattı durdu.

Köyde Nuriyi atlattılar.

Memet:

"Adamı bu gece bekleyelim. Belki bu gece de gelir."

"Bekleyelim," dedi Mustafa.

Irmağın kıyısına indiler. Daha ay doğmamıştı, su karanlık akıyordu.

"Kuyudaki yılan doğru mu?"

"Kuyuda yılan mılan yok," dedi Mustafa.

"Yedi boynuzlu evran?"

"O, yedi başlı evran Anavarzada."

O, yedi başlı, yedi boynuzlu evran hep Anavarzaya inerdi her zaman. Yedi kıpkırmızı gözü yedi şimşek gibi çakardı. Evran Anavarzanın altına, Akçasaz bataklığına, ak bir bulut yığını içinde konardı. Bu yedi boynuzlu ejderhayı çok kişi görmüştü. Kimseye de, şimdiye kadar hiçbir kötülüğü dokunmamıştı. Yağmurlar dinip de ortalık aydınlanınca evran gene ak bulut yığına sarılıp göğüne yeniden çekilirdi.

"Kuşlar padişahının yavrusunu, ak kuşu kimse o evranın ağzından almadı, öyle mi?"

"Almadı," dedi Mustafa.

Almadı da Hava Ana, kuşlar padişahının evranla dövüşünü nereden çıkarıyor öyleyse? O uyuyor, uyuyunca da kuşlar padişahı gökkuşağının ötesinden gökkuşağına sarınıp yere iniyor, yere inince de, bir de bakıyor ak kuş evranın ağzında, başlıyor dövüşe. Hava Ananın ağzı köpürüyor, yerde tozların arasında debeleniyor, yumruklarını sıkıyor, geriliyor, kemikleri çatırdıyor, kuşlar padişahıyla ejderha dövüşüyor, kuşun saçakları Akçasazın kamışlarının üstüne saçılıyor, yedi bin yedi yüz yetmiş yedi renk... Ak kuş da saçılmış tüylerin arasından... Hava Ana da uyanınca, uyanıp da bir tas suyu kafasına dikince, yüzü de açılınca, yüzü açılıp da gülümseyince, o da değneğini eline alınca, katar katar turnalar da gökyüzüne saçılınca, ak kuş da bir dala konunca, şakımaya başlayınca...

"O ak kuş bizim ak kuşumuz mu?"

"Bizimki," dedi Mustafa, övünerek.

"Onu sen?.."

“O başka,” dedi Mustafa. “Hava Ana benim kuşuma sahip çıkıyor.”

“Çıkıyor,” dedi Memet.

Su karanlık akıyordu. Eve gittiler, Zero onları bekliyordu. Yemeklerini yediler.

Mustafa, “ana,” diyerek Zeroya sarıldı, “anam, güzel anam, biz bu gece Memetle bekleyeceğiz, olur mu?” Neyi bekleyeceksiniz, diye sormadı Zero, “olur,” dedi.

“Ali Çavuşa Memet bizde kalacak, der misin?”

“Derim,” dedi Zero. “O da az önce sizi sordu.”

Narın altından geçip Abbas Ustanın evinin arkasından dolanıp gene ılgımlığa indiler. Kalenin arkasından ayın ucu görünmüş, kalenin gölgesini ırmağın üstünden karşı kıyının kumluklarının üstüne düşürmüştü. Ilgınların gölgeleri de suyla birlikte akıp gidiyordu.

Bir süre ay ışığında taş kaydırıldılar. Onların da gölgeleri suya düştü. Uzun bir süre de suyun kıyısında koşturarak gölgeleyle oynadılar. Ak kuşu, kesik başı, yanık ağacı, çingiraklıyılanları, kıvılcımlanan ateşböceklerini, köyün üstüne çöken kır-langıçları hiç görmediler. Bir ara kır at geldi, karşılarında durdu, gölgesini de suyun üstüne saldı, eşindi, burnunu havaya dikti, kişner gibi etti, kişnemedi. Atm karartısı ağır ağır su boyunca, kuyruğunu dikmiş, suya aşağı gitti, az sonra da ılgınların içinden geriye döndü geldi karşılarına dikildi. Orada öyle durdu kaldı. Gözleri dışarıya uğramış. Ay ışığında ak dişleri parlıyordu. Atla epeyi karşı karşıya kaldıktan sonra su boyunca yukarıya koştular. At da arkalarından geldi. Koca incirin arkasından köye döndüler, at da arkalarından geldi. Narın yanma vardıklarında solukları taşıyordu, terlemişlerdi. At da arkalarındaydı. Gittiler, eski ahıra sığındılar, at, kapıda eşindi eşindi, burnundan horladı. Kulak verip atın sesini dinlediler. Kesilince dışarıya çıktılar. Baktılar ki at gitmiş. Suyun kıyısına indiler. Ay iyice çıkmış, kalenin tepesinde durmuştu. Gölgele de kısalmıştı. Aşağıya indiler. Yüksek yar neredeyse başlarına yıkılacaktı. Düzlükte suyun kıyısından çakıltaşlarına yürüdüler. Ayın üstünü bir bulut örttü, ortalık gölgelendi, suyun yüzü karanlıklandı. Biraz sonra bulut çekilip gidince kayalığa vurdular, uzun, ki-

min niçin diktiğini hiç kimsenin bilmediği, kırmızı, morumsu **damarlı** kayalıktan başlayarak, keskin, mor kayalıkların arasından döne döne doruğa kadar çıkan kaktüs ağılının alt ucuna geldiler. Buradaki kaktüs öylesine uzamış, büyümüştü ki dallı budaklı bir çınarın ululuğuna ulaşmıştı.

Uyukladılar, uyuştular, yarı kapalı gözkapaklarının altından Anavarzadan gelen yola bakmayı da unutmadılar. Arada bir gökten geçen bulutlar ayın yüzünü kapatıyor, aşağıdan akan parlak ırmağı karanlık basıyor, buradan, ovanın üstüne bir ada gibi uzunlamasına çökmüş Anavarzaya kadar uzanan Aktozlu köyü hiç gözüküyordu.

Yoldan iki kır at koşulu bir yük arabası çamparalarını öttürerek burnun ucundan geldi, sala doğru geçti gitti.

Serin bir çinke taş sirtlarını verdiler, arabanın sesi kullaklarından silininceye kadar beklediler. Ardından da gözleri kapandı.

Tam önlerine kadar gelmiş bir pahunun sesiyle gözlerini açtılar. Pahunun karartısı koskocamandı. Ayağa fırladılar. Puhu da onları görünce ürktü, büyük kanatlarını açarak dağa yukarı uçtu, uzaklaştı. Bu sırada da köyün bütün horozları hep bir ağızdan ötüşmeye başladı.

“Yola bak,” diye soluğu taşarak Mustafanın koluna yapıştı Memet. “Yola bak, yola!”

Atlının karartısı böğürtlen çalılarının arasından çıktı, arkasındaki gölgesi belli belirsizdi. Kızarmış ayın yarısı Anavarza kayalıklarının ardına inmişti. Seherin yelleri esiyor, çocukların ellerini, yüzlerini üşütüyordu. Atlı tam altlarına, burnun ucuna gelinceye kadar beklediler. Atlının karartısı sivri kayanın arkasından yitti, biraz sonra da mezarlığın duvarının yanından gözüktü. Çocuklar da kaktüs ağılı boyunca çeşmenin altına doğru yürüdüler. Atlı caminin alanına gelinceye kadar onlar da nar ağacının altına ulaştılar. Atlı caminin önünde durdu. Onlar, gözlerini atlıdan hiç ayırmıyorlardı. Atlı, neden sonradır ki biraz kıpırdadı. İkisinin de yüreği hızla çarptı. Atlı, sağa sola, kaleye, Eminenin evine, göğe, bir süre bakındı durdu. Atını yukarıya, kale boynuna sürdüğünde Gavur dağlarının üstünden sisli ovaya ışık dalgaları geliyor gidiyordu. Çocuklar onun çok

uzağından atlıyı kalenin altına kadar izlediler. İki büküm, toprağa yapışırmasına gidiyorlardı. Atlı bir yerde durup da yöreye bakınca, gözükmemek için toprağa kapanıyorlardı. Atlının karartısı gitti gitti, o, üstünde türlü işlemler, koyun başları, asma yaprakları, üzüm salkımları bulunan teknelerin yanında durdu. Tam durduğu yerin yöresine de iskelet parçaları, kafatasları, kol, bacak kemik parçaları serilmişlerdi. Yaşlı bir atın başının kemiği de bir kayanın üstünde apak duruyordu. Adam ak at iskeletinin durduğu kayanın dibinde atından indi, atı bir çalıya bağladı, kendi de surun oraya tırmandı, büyük yabanincirinin arkasında yitti. Çocuklar, soluklarını tutup beklediler. Ortalık ışımaya doğru giderken, aşağıdan yuvarlanan taşların sesini duydular. Adam, yokuşu ağır ağır çıktı, geldi sarı kayalığın dibinde durdu. Bir süre, namaz kılar gibi, yönü kayaya dönük eğildi eğildi kalktı, ardından da birden fırladı, telaş, korku içindeydi, atma atladı, arı damlarının önünden, taşları yuvarlayarak, atın nalları kayalıklarda çmlayarak, atıyla birlikte yuvarlanırcasına yamaçtan aşağıya yola indi. Çocuklar, yerlerinden kıpırdayamadılar, oldukları yerde kaldılar. Mustafa kalkmak için yoğun bir çaba harcıyor, bir türlü toparlanıp ayağa kalkmıyor, bunu da Memedin görmesini istemiyordu. Memedin durumuydu ondan beterdi, çözülmüş, eli ayağı tutmuyordu.

Mustafa, ne yapacağını bilemezken, amcasının, göğün en uzağına ulaştırırcasına, sesini yükselttiği, turnaları çağıran türküsüne, nasıl aklıma geldiğini kendinin de bilmediği türküsüne başladı. Kayalar yankılandı.

Atlı aşağıya inince, gene atını, yürümüyormuşçasına usul usul sürdü, caminin önüne geldi, orada dikildi kaldı.

Memet, Mustafanın türküsü daha bitmeden ayağa fırladı, sevinçle:

“Bak Mustafa, ben kalkabildim,” diye bağırdı.

Daha o sözünü bitirmeden Mustafa da ayağa fırladı:

“Ben de...”

Koşarak, taşları yuvarlayarak, düşerek narın altına kadar geldiler. Onlar ağacın altına gelir gelmez de at kıpırdadı vardı kaktüs ağılıının yanında, on adım ilerlerinde durdu. Ortalık ıhırcık karanlıktı, neredeyse kalenin üstünden ışıklar döküle-

cekti. Hep böyle olur, hemen hemen her sabah kalenin üstünden ışıklar birdenbire köyün üstüne dökülür, köyün içine birdenbire göz kamaştırıcı bir ışık dolardı. Köyün üstüne daha ışıklar dökülmeden ala şafakla birlikte köyüller de dışarıya uğrar, kadınlar yayık yayar, sığırlar yaylıma çıkar, hemencecik koşulmuş arabaların çamparalarının sesleri kayalıklarda çınlar, sonra da düz ovanın genişliğinde yiter giderdi. Bu sabah kimse yoktu dışarda. Zero Hatun bile.

Kaktüs ağlına bitişik gibi duran at, yönünü Zero Hatunların evine döndü, ağılı dolanarak, yanmış konağın önünden kalmış huğun önüne vardı, follok olmuş eski görkemli faytonun yanında durdu. Çocuklar da kayalığa, sütleğenin yanına indiler. Buradan aşağısı, köyün içi olduğu gibi gözüküyordu. Atlı orada biraz durduktan, faytonun yöresinde üç kere dolandıktan sonra avludan çıktı, kaktüs ağlıının önünden geçerek Poyrazın evinin önüne geldi. Ardından Angıt kayasının o yana döndü, suyun kıyısına vurdu, Abbas Ustanın avlusuna girdi, ağacın altında sağa sola bakınarak bir süre bekledi. Abbas Usta bile bu sabah dışarıya çıkmamıştı.

Sonra her evin kapısında, kiminde az, kiminde çok bekleyerek bütün köyü ev ev dolaştı. Köyün dışına çıktığında neredeyse gün kuşluk olacaktı. Köylüler, önce çocuklar, ardından da erkekler dışarıya uğradılar, caminin alanına geldiler. Gidiyor geliyorlar, toplanıp dağılıyorlar, ama konuşmuyorlardı. Sonra birden bir gürültü patladı, ama kimin ne dediği anlaşılmıyordu.

Mustafayla Memet, köyün dışına çıkmış atlıyı büklüğe kadar, ona gözükmeden, çalılıarın, otların duldasına sığınarak uğurladılar.

Köye döndüklerinde ortalıkta kimsecikler gözüküyordu. İkinciye kadar soluklarını tutarak, gözleri aşağı gedikte beklediler. Gün Anavarzanın üstüne incedir ki kayalıkların arkasından atlının başı gözüktü. Az sonra da atlı gediği döndü, tümüyle ortaya çıktı. Mezarhğın yanından atını gene öyle ağır, yürümez gibi sürüyor, adam öylece de atının üstünde dimdik oturuyor, taş gibi, hiçbir yöne bakmıyordu. Caminin önündeki alandan geçerken atının ayağı azıcık sürçer gibi oldu. Adan hiç

durumunu bozmadı, yüzü kaya gibi sert, kıpırtısızdı. Caminin önüne çömelmiş köylüler başlarını önlerine eğmişler, ellerindeki çöplerle tozları eşeliyorlardı.

Adam geçip gittikten, köyü çıkıp ekinlerin arasından yittikten sonra bile köylüler başlarını kaldırmadılar.

O gece Mustafayla Memet evlerinden dışarıya çıkmadılar. Atlı gece köye geldi mi, gelmedi mi bilemediler. Kimseye de soramadılar.

Birkaç gün atlı, her günkü gibi, gün Anavarzanın üstüne yıkılmışken köye girdi. Caminin önündeki köylüler, başlarını kaldırmadılar, tozları karıştırmalarını sürdürdüler. Mustafayla Memet, öteki çocuklar ortalıkta gözükmediler. Sanki bu köyde hiç çocuk yoktu. Çocuklardan sonra da kadınlar ortalıktan çekildiler. Koca kovalarıyla ırmağa su almaya bile gitmediler. Köy gittikçe ıssızlaştı.

Bir gün de atlının başı kayalıkların arkasından gözükünce, caminin önündekiler, ellerindeki çöpleri yere atarak, çil yavrusu gibi evlerine dağıldılar. Köyden çıt çıkmadı. Atlı, gene atını öyle ağır, kıpırdayan bir yontu gibi taştan, köyün içine sürdü. Caminin alanına gelince orada azıcık durur gibi etti, sağa sola bakıncasma, başını azıcık kıpırdattı. Yüzü kaya gibi sert, gözleri kısılmıştı. Gözlerinin kıyıları kırışık içinde kalmış, çizmeleri tozlanmıştı.

Bundan sonra, her gün, gün Anavarzanın üstüne yıkılınca, atlının başı kayaların arkasından gözükür gözükmez, caminin önündeki köylüler çil yavrusu gibi dağıldılar. Köyden de hiç çıt çıkmadı. Evlerin pencerelerinden, ardına kadar açılmış yüzlerce göz, atlı köyü çıkıncaya kadar onu izledi. Mustafa, o, köyü çıkıncaya kadar soluğunu tutup bekledi. Gerginlikten de kemikleri çatırdadı. Zero, atlı geçip gidince homurdanarak, "Koca Tanrım," dedi, "ulu Tanrım, nedir bu bizim başımıza gelen, üstümüze, bu köyün üstüne taş mı yağdıracaksın?" Bundan sonra, o kadar öfkelenmiş, köpürmüştü ki homurtusundan ne konuştuğu anlayamadı.

Mustafa karanlık basıncaya kadar yerinden kıpırdayamadı. Sallanarak ayağa kalktı, ayaklarını sürüyerek kapıya gitti açtı, açar açmaz da hemen kapattı, "Ana, ana," dedi, boğul-

muş bir sesle, "ana, o adam kapıda." Köşesine gitti, yüklüğün dibine, buğday çuvalının yanına büzüldü. Zero, kapıya koştu, onun da kapıyı açmasıyla kapaması bir oldu. "Korkma Mustafam," diye oğlunu güçlendirmeye çalıştı. "Kapımızda bir atlı karartısı gördüm ya belki o değildir." Mustafa gene bitkin bir sesle: "O değildir ana, o değildir. Bizim evden atlı mı eksik olur."

Sustular. Pero da, Hazal da konuşmuyorlar, ellerini koyunlarına sokmuşlar, ocağın başına yumulmuşlardı. Hasan Ağa filintayı kucağına almış, namluyu da kapıya döndürmüş, gözleri kapıda, tetikte bekliyordu. Biraz sonra, namluya kurşun sürmediğini anladı, mekanizma şakırdadı. "Bu eve kimse giremez. Şeytan bile gelse alınının ortasından vuracağım. Mustafa, gel yanıma! Nah burama geldi, canıma tak dedi." Sözlerini daha etkili kılmak için olacak, bu sözleri Kürtçe söyledi. Belki de daha etkili kılmak için değil, kızınca, sevinince karşısında kim olursa olsun, ister Türkmen, ister Çerkes, ister Arap, kim olursa olsun Kürtçe konuşur, öfkesi, sevinci yumuşayıp, kendine gelince ki, o çocuksu, utangaç gülüşüyle gülerek, özür diler, söylediklerini Türkçe yinelerdi. "Mustafa, guremin, vare vıra!" Mustafa yerinden kıpırdamadı.

Yatsı namazı geldi geçti. Hasan Ağa namazını kılmadı. Yemeği de unutmuşlardı. Küçük bir çıralık yanıyordu. Onu da yakmayı Hazal akıl etmişti.

Biraz sonra kapı çalındı, Hasan Ağanın eli tetiğe gitti. Zero hemen çıralığı söndürdü. Ardından da gitti Mustafayı aldı yüklüğün üstüne yatırdı, yorganı da üstüne örttü. Kapı birkaç kez daha çalındıktan sonra, arkasından Ali Çavuşun sesi geldi: "Oooo, Kürtler, uyudunuz mu?"

Zero kapıya koştu, Hazal çıralığı yaktı.

"Buyur Ali Çavuşum, buyur.."

Kapının sürmesini çekti, Ali Çavuş içeriye girdi, biraz telaşlıydı. Hasan Ağa elindeki tüfikle ayağa kalktı. Ali Çavuşun da tüfeği elindeydi. Ocağın yanındaki döşeğe buyur ettiler. Zero, hemencecik gitti Mustafayı yüklerden aldı, yere koydu. Çocuk ayakta duramadı, titrer gibiydi, olduğu yere çöktü.

Zero, ocağı ölçerdi, yalımlar çoğaldı.

“Nedir bu başımıza gelen Ali Çavuş Ağam, ne oluyor bu köye? Başımıza...”

“Benim de aklım ermedi bu işe. Bu adam kim? Silahlı pusatlı. Ben o adamın gözlerini gördüm, yalım saçıyordu. Gözleri tıpkı bir celladm gözleri. Hiçbir yöne de bakmıyor. Her gün, her gün de...” Durdu bekledi. Teker teker de gözlerini oradaki-lerin gözlerinin içine dikip delercesine baktı. “Mustafa nerede?” diye sordu. “Burada, işte arkanda oturuyor, kurban olduğum Ali Çavuş amcası.” Zero Mustafayı kolundan tuttu kaldırdı, “Gel yavrum, gel de Ali Çavuş amcanın yanına otursana. Bu köyde en sevdiğin Ali Çavuş değil mi? O senin babanın biricik arkadaşı değil mi?” Çocuğu getirdi, Ali Çavuşun yanına oturttu. Çocuğun yüzü sarıydı. Sarılık bu küçücük çıralık ışığında bile belli oluyordu. Ali Çavuş, çocuğun halini görmezlikten geldi, sözünü sürdürdü, “Her gece, her gece de... Her gece geliyor, her evin kapısında duruyormuş. Bu adamda bir iş var, yaman bir iş! Gözlerini hiç beğenmiyorum. Ne gelecek başımıza bilmiyorum. Seferberlikten önce de böyle bir adam köye dadanmıştı. İşte bunun gibi... O da bunun gibi, her şafak vakti, silahlı pusatlı... Köy yanınca kadar köye geldi gitti. Köy yanınca da bir daha ortalıkta gözükmedi. O zaman da, işte böyle, her ikindi-üstü adam köye giriyor, köylü de evine kaçıyor, o gidinceye kadar dışarıya çıkmıyordu. Geceleri de ev ev dolaşıyormuş, ben görmedim. Bir gece de, daha siz bu köye gelmemiştiniz, sizin yüzünüzden değil, o gece ağaçları köklerinden söken bir poyraz esiyordu, dağdaki taşları köyün içine kadar yuvarlayan bir poyraz, köyün evlerine bir ateş düştü, bütün evler yandı. Gün ışyınca bir baktık ki köyde bir tek ev kalmış, o da Caferin evi. Köyün bütün evleri kalmış, bir tek Caferin evi taştan bir damdı. Bir de kalenin dibindeydi. Sonradan o da seferberlikte yıkıldı. Cafer askere gidince, anası da ölünce o evi de kimin yıktığı belli olmadı. Bu adamda bir iş var. Köylü bunu biliyor da... Bu adamda da bir iş var.”

“Var,” dedi Zero Hatun. “Mustafa kapıya gitti, kapıyı açtı, açar açmaz da kapattı geldi. O atlı karartısı kapıda duruyormuş. Ben de bir bakayım, dedim, kapıyı açar açmaz, açmaz olaydım, o adam, atının üstünde, beş misli kocaman olmuş,

gözlerinden, giyim kuşamından, atının üzengisinden, koşumlarından yalınlar çıkmıyor mu, hemen kapıyı kapattım. Faytonla nar ağacının arasında bir ejderha gibi. Sen gelirken, onu orada görmedin mi?"

"Görmedim," dedi Ali Çavuş.

Zero Hatunun ocağa sürdüğü cezvedeki kahve kaynamış, ortalığı mis gibi bir kahve kokusu almıştı. Cezvedeki kahve köpürünce Zero Hatun fincanı doldurdu. Hasan Ağaya, Mustafa-ya da... Mustafanın fincanı tutan eli titriyordu. Bu da Ali Çavuşun gözünden kaçmadı, çocuğun korkusunu giderebilmek için, kahvesini höpürdetirken:

"Belki de bu adam hiçbir şey değildir. Belki çalmış, divane, aklını kaçırmış, cinler ocağa işemiş bir zengin çocuğudur. Belki de perilerin kızına karasevda bağlamış soylu bir kişidir. Peri kızlarına karasevda bağlamış kişilerin gözlerine peri kızları gözüdürler, onlar nereye giderlerse karasevdalılar da onların arkasından giderler. İşte peri kızı da her gün, gün kavuşurken bizim köyün içinden geçiyor, atlı da onun arkasından gidiyor. Ben onu gördüm kaç kere. Hiçbir yöne bakmıyor. Gözlerini karşıya dikmiş, gözlerini bile kırpmıyor. Sonra geceleri de karanlık basınca, atının önündeki peri kızı yitiyor, o da köyün içine dönüyor, köyü ev ev dolaşarak peri kızını arıyor. Olmaz mı?"

"Olur," diye atıldı Zero. "Bizim memlekette de böyle birisi vardı. Hasanın amcasının oğlu. O da bir peri kızına vurulmuş. O da her sabah, gün doğmadan, köyün dışına çıkar, Van denizinin kıyısındaki kayanın üstüne oturur, gözlerini suya diker, onun da gözüne peri kızının dünya güzeli başı mor suyun üstünde, gün ışıken, ışıklarla birlikte gözükmüş. Ben bu eve gelin geldiğimde biliyorum, amca oğlu her sabah gün ışımadan gölün kıyısına gider, gözlerini suya diker, hiç ayırmadan bakardı. Rus orduları bizim köye gelirken, biz köyden kaçmaya hazırlandık. İsmail Ağa, onu almaya gitti denizin kıyısındaki kayalığa, suyun içinde onun yüzen ölüsünü gördü. Götürüleceğini anlayan Bey kendisini suya atmış. Ya da peri kızı onu denizin dibine çekmiş."

"Bu da peri kızına sevdalı."

"Sevdalı," diye atıldı Mustafa.

"Yoksa gece gündüz buralarda niçin dolaşiyor bu adam," diye onları onayladı Ali Çavuş.

Herkesin yüzü güldü. Zero Hatun ocağa bir kahve daha sürdü.

Mustafanın yüzü ışımuş, rahatlamış, kendine gelmiş, o, kapkara atının karartısı gözlerinin önünden yitmiş gitmişti. Ali Çavuşun orada sabaha kadar kalmasını istiyordu. Anasının ocağa cezveyi bir daha sürmesine çok sevindi. İçinden, "anam, anam, benim akıllı anam," geçiriyordu. Gözleri ocaktaki cezvede kahvenin geç kaynaması için dua ediyordu. Ali Çavuşu sabaha kadar oturtması için bir şeyler düşünmesi gerekti. Onu sabaha kadar oturtmasını bilirdi, bilirdi ya, nasıl etmeliydi de ona avdan, alıcı kuşlarından, tazılarından, köpeklerinden söz etmeliydi, Ali Çavuş da onun bu kurnazlığını sezmemeliydi.

Zero Hatun, kahve köpürünce, cezveyi ocaktan hızla uzanarak çekti. Az daha beklese kahve taşacaktı. Kahve taşınca da Zero Hatun cezveyi soğuk suyla ocağa yeniden sürecek, Ali Çavuş da biraz daha oturacaktı. Öyle bir umut kalmayınca, canını dişine takan Mustafa, Çavuşu kahvesini keyifle höpürdettiği bir zamanda yakaladı, bu fırsatı kaçıramazdı. En tatlı, en güleç en candan yüzünü takındı:

"Ben," dedi, "ben, Ali Çavuş amca, ben, bütün ömrümde çok tazı, çok köpek gördüm ya senin şu saçaklı tazı gibisini hiç görmedim." Bezem ölmeden, diyecekti vazgeçti. "Köye bir Bey gelmişti, sen ava gidiyordun, yanında tazıların. Adam senin saçaklı tazıya baktı baktı da bir ıslık çaldı, şu dağ yankılandı, ben, dedi, şu dünyada çok tazı gördüm de bunun gibisini Frenk Frengistanda, şol Arabistanda, Rusya Bolşevistanda bile görmedim, dedi." Bu Rusya Bolşevistan sözünü de Ali Çavuştan duymuştu. "Bu avcı da kim, diyerekten sordu. Ona Ali Çavuş, derler, dediler. Adam, abooooo, dedi, Ali Çavuş mu, avcılarbaşı, onun böyle bir tazısı olmasın da kimin olsun, Ali Çavuşun adını şu dünyada duymayan var mı?"

"Yok," diye kabardı Ah Çavuş. "Böyle bir tazıyı da bu dünya dünya olalı görmemiştir. Afganistandan gelir bu tazılar, dünyanın başka hiçbir yerinde bir eşleri daha yoktur."

Bundan sonra başladı Afgan tazılarını anlatmaya. Anlatıkça sevinci artıyor, dili çözülüyor, sesi güzelleşiyordu. Evdekiler, usta bir destancıyı dinler gibi, kendilerini kaptırmışlar, onu dinliyorlardı. Ali Çavuş da coştukça coşuyor, tazıdan tazıya alıcı kuştan alıcı kuşa geçiyor, kartalın, karakuşun, kızıl kartalın, doğanın, atmacanın, şahinin av avlarken huylarını, renklerini, gözlerini, pençelerini, kanatlarını anlat babam anlat ediyordu.

Mustafa mest oluyor, kendinden geçmiş, bir mutluluk ırmağında yüzüyordu. Gece yarısı horozları öterken, kulaklarında Ali Çavuşun sesi korkusuz, endişesiz, bir bebeğin uykusuyla kuşlar gibi uyudu. Babası öldü öleli, şimdiye kadar böylesine bir uyku uyumamıştı.

Mustafa, kuşluğa doğru uyandı, uyanmasıyla ayağa fırlaması bir oldu. Sağa sola gözlerini kirpiştirerek baktı. Dışarıya koştu. Narın altına uzun uzun işedi. İbriği aldı, bir eliyle suyu döktü, öbür eliyle de yüzünü yudu. Anasına koştu:

"Ali Çavuş ne zaman gitti," diye sordu.

"Ohhooo, Mustafam, o gittiğinde sabahın horozları ötüyordu."

"Benim uyuduğumu gördü mü?"

"Sen hiç küşümlenme Mustafam, o, anlattıklarına o kadar kapılmıştı ki dünyayı gözü görmüyordu. Sen hiç üzülme."

"Ne anlattı, ne anlattı?"

"Kuşları," dedi Zero Hatun. "Hep kuşları... Bir de güzel anlatıyordu ki ağzından bal damlıyordu. Hasan uyuyunca o da sözünü bitiremedi. Gene anlatır."

"Gene anlatır," dedi Mustafa. "O, kuş dili bilir. Kuşlarla konuşurken gördüm ben onu."

Köy, artık kara atlı adamdan başkasını konuşmuyordu. Peri kızının karasevdasından tutun da, İsmail Ağanın definesine kadar... Adama yakıştırmadıkları hiçbir şey kalmıyordu. Onun her gece sabaha karşı Abbas Ustanın evine gelip onunla ceviz budakları üstüne konuştuğu da dillere düşmüştü. Kara atlının bütün hünerleri söyleniyor da yediden yetmişe düşünülüyor halde gelip köyü yakacağı, köyü yakıp Mustafayı öldürünce de, Salmanm, İsmail Ağa definesini ona vereceğini kimse dile

getirmiyordu. Kara atlı adam da her ikindiüstü, her gün geldiği vakitte kayalığın arkasından gözükiyordu.

Köylüler, bir gün akşama kadar caminin önünde beklediler, beklediler, gün Anavarzanın üstüne yıkıldı gitti, adam gelmedi. Buna herkes çok şaşırđı. Adam, şimdiye kadar vaktini hiç geçirmemiş, anı anına başı kayalığın üstünden gözükmüş-tü. Eh, insan halidir, biraz gecikmiş olabilir, diye gene umutla beklediler, adam gelmedi. Günbatı alacakaranlık geldi, batıdaki dağların başı karardı, karanlık bastı, yarasalar ortaya çıktı, ay doğdu, caminin önündeki kalabalık çoğaldı, adam gene gelmedi. Beklediler. Gece yarısının horozları öttü, tanyerleri ağardı, gün doğdu. Köylüler, kuşluklayın, umutlarını kestiler, caminin önüne birkaç delikanlıyı nöbetçi koyarak evlerine dağıldılar. Atlı gelmedi.

İkinci gün köylülerin tekmili birden caminin önünde ydiler, gözlerini de burundaki kayalığa dikmiş, arkadan çıkacak başı bekliyorlardı. Karanlık bastı, gece yarısının horozları öttü, tanyerleri attı, kuşluk oldu, adam gene gelmedi. Umutsuzca daha da şaşkın evlerine dağıldılar.

Üçüncü gün düzlükteki kamışlığa, ırmağın kıyısına, burundaki kayanın üstüne nöbetçi koydular, adamdan ses sada çıkmadı.

Dördüncü gün Abbas Ustanın evini akşamdan sabah, göz kırpmamacasına gözlediler, ne gelen oldu, ne de giden...

Beşinci gün atlılar çıkarıp bütün yolları araştırdılar. Altıncı gün sabahlardan akşamlara kadar, başta Mustafa, çocukların ağızlarını aradılar, hiçbir ipucu elde edemediler. Yedinci gün burundaki kayalığa bütün erkekler gittiler, yönlerini Anavarzaya döndüler, oturdular. Buradan bütün yolları görebiliyorlardı.

Yollardan o gün hiç kimse geçmedi. Karanlık basınca köye döndüler. Herkes kapısının önüne oturup beklemeye başladı. Gün kuşluk olunca evlerin içine ekildiler. Bundan sonra da hiç kimseyi beklemediler. Bir daha da kara atlının sözünü ağızlarına almadılar. Adamı kafalarından da, ne kadar silebildilerse, o kadar sildiler attılar. Anavarzanın oralardan kara giyitli bir adamın ölüsünün ırmaktan çıkarıldığı duyulduğunda bile aldırmayıp bir söze varmadılar.

Mustafayla Memede gelince, onlar da kara atlıyı ağızlarına almadılar. Dokuzuncu gün ayakları aldı onları burnun ucundaki kayanın üst başma götürdü. Hiçbir yandan gözükmeyecekleri bir kaya yarığına sığındılar, yönlerini de Anavarzaya döndüler. Anavarza ovası, Akçasaz, kamışlık, karaçalılık önlerine serilmişti. Gözlerinden uçan kuş, koşan tavşan bile kaçamazdı. Karanlık basınca, ağızlarını bıçak açmaz, köye döndüler. Sonra kale boynuna, Angit kayasına, kalenin surlarına, kalenin üstüne bile çıktılar. Kalenin üstünden ovanın her yeri çok uzaklara kadar gözüküyordu.

Kaleden kale boynuna, oradan Kısık gediğin çukuruna geldiler. Oradan da nar ağacının kayalığına... Nar ağacı şıkırdım gibi çiçeğe durmuş, al çiçeklerden yaprak bile gözükmüyordu. Dalların ucu çiçekten aşağıya sarkmıştı. Nar, alını kayalıklara, köye, ırmağa, göğe dağıtıyordu. Sütleğen çiçekleri de gürlemiş, dünya maviye batmıştı. Sütleğenlerin altlarını teker teker aradılar. Yumak yumak kırmızı, kara benekli uğurböceklerinden başka hiçbir şey bulamadılar. Irmağın kıyısına indiler, çakıltaşlarının üstüne oturdular. Oturur oturmaz da hemen ayağa fırladılar, aşağıdan, suyun kıyısından kapkara giyinmiş, yağız bir ata binmiş bir atlının önünden hoplayarak, zıplayarak, perçemi alına dökülmüş, gözleri fal taşı gibi açılmış, sapsarı bir kesik baş geliyordu.

Atlı atını sivri mor kayalığın üstüne sürdü. At uçarcasına gitti kayanın doğruğuna kondu. Kaya, at, adam sureti aydınlık suyun üstüne çıktı. Suyla aktı aktı gitti, geriye döndü. Bir kartal geldi atlının tam başının üstüne kondu. Öteki kartallar da başın yöresinde dönmeye başladılar. Kartallar gittikçe çoğalıyor, bir de atının üstünde taş gibi donmuş atlının başının üstüne konup konup kalkıyorlardı. Birden, kanat seslerinin şapırtısı bütün ovayı aldı, kanat sesleri arkadaki dağda, uzaktaki, ovanın üstüne bir ada gibi oturmuş Anavarza kayalıklarında yankılandı. Gökyüzü, ova kapkaranlık kesildi. Karanlığı bir ışık olaraktan akan ırmak deldi. Kartal karanlığına kırlangıçlar da katıldı. Ağaçları kökünden söken, kayalıkları yerinden oynatan bir poyraz savurmaya başladı. Sert yel, kullakları sağır edercesine uğulduyordu. Birden, köyün içinden

bir yalım patladı. Sonra yalım büyüdü, kalenin altından karşı dağa, oradan gündoğuya, Kısık gediğe, oradan da ırınağa kadar saz bataklığı, kayalıklar yalım altında kaldı. Yalım dalga dalga geliyordu. Büyük bir yalım dalgası da geldi, kayanın sivrisindeki athıyı aldı götürdü. Yalım dalgalarının arasından atın başı gözüküyordu. Atlı da elindeki kırbaçla atm başını gözünü kırbaçlıyordu. Atın dudakları gerilmiş, ak, kocaman dişleri dışarıya çıkmış, gözleri pörtlemişti.

"Yanıyor," dedi Mustafa.

"Yüzüyor," dedi Memet.

Atın başı yalım dalgalarının arasından bir gözüküyor, bir yitiyordu. Birdenbire at şaha kalktı, yalımların üstünden tozlu yolda koşarcasına koşmaya başladı. Hem koşuyor, hem de şaha kalkarak kişniyor, kişnemesi de yalım altında kalmış Anavarza kayalıklarında yankılanıyordu.

Atlı yalımların üstünde yürüyerek ağır ağır köye girdi. Köylüler, caminin avlu duvarının önüne çömelmişler, ellerindeki çöplerle tozları eşeliyorlardı. Atlı caminin önündeki alana gelince at şaha kalktı, üst üste üç kere kişnedi, kişner kişnemez de, bir yalım dalgası onu aldı kale boynuna, oradan da mağaranın içine attı. Mağaranın içinden adamın çığlıkları gelmeye başladı. İçerde ne kadar yarasa varsa dişlerini adama, ata geçirmişler somuruyorlar, adam çığlıklar atıyor, çırpınıyor, at kendini kayadan kayaya vuruyor, yarasalardan kurtulamıyordu. Sonunda adam tabancasına çekti, rastgele, üst üste ateş etmeye başladı. Yarasalar sapır sapır dökülüyorlar ya, gittikçe de daha çok adama, ata sıvanıyorlardı. Bir süre sonra adam da, at da yarasalardan gözükmez oldu. Sonunda adam bir inilti kopardı, at da usuldan kişner gibi etti, yere yığılıverdiler. Dört bir yandan sert bir yel esti. Yel, sağdan soldan, önden arkadan dolanarak, burgaçlayarak esiyor, dünyayı sallıyordu. Bir ara yel adamı da, atı da aldı dışarıya fıskırttı. Ateşböcekleri binlerce kıvılcımla mağaramın ağzından gecenin üstüne savruldu. Atın ölüsü, üstünde de adamın ölüsü... Adam kıvılcımların arasından ayağa kalktı, tüfeğinin mekanizmasını şakırdattı, karşıya üst üste ateş etti. Kurşunlar, Mustafanın, Memedin kulaklarının dibinden vızılıyarak aktı. Şimşekler çaktı, ortalık aydınlandı söndü, aydın-

landı söndü. Kayaları sallayarak esen yel burgaçlıyordu sağdan soldan... Şimşekler çakıyor, göğü baştan aşağı yırtarak, gökler gürlüyor, yıldırımlar düşüyor, kayalar birbirine giriyordu. Yağmur şakırdadı arkasından da... Binlerce at birden kişnedi, kurşunlar vızıldadı. Mustafa koşuyor, atlı onun arkasından geliyordu. Mustafa düşüyor, kalkıyor, dalgalar onu almış götürüyordu. Denizin ucundaydı. Gün doğmuştu. Deniz gittikçe ışımlanıyor, maviliyordu. Mustafa, ayakkabılarını çıkardı, bacaklarını çemredi, arkasından da Memet... Deniz onu çekiyordu. Su, beline kadar geldi. Arkasından göğsüne, onun arkasından boğazına... Uzaktan kocaman bir ak köpüklü dalga geliyordu. Dalganın üstünde kapkara karartısıyla atlı. Öyle ağır ağır, kıpırdamadan yürüyordu at. Mustafa birden atın dişlerini gördü. Suya nasıl daldığını bilemedi. Soluk alamıyor, karnına sular doluyordu. Suyun altında çırpınıyordu. Her yan karanlığa kesti. Yağmur, gökten ırmaklar boşanmışçasına akıyordu. Mustafa dağa doğru koştu, Meinet de arkasından... Yukardan sellerle birlikte taşlar da yuvarlanıyordu. Mustafayla Memet, sellerin arasından dağa tırmanurlarken direkleyip kaldılar, bir adım daha atamadılar. Her şimşek çaktıkça karşılarında yanıp sönen binlerce göz... Yağmur altında, duvar gibi karanlığın içinde ışıltılar gittikçe çoğaldı, dağ göz kamaştıran ışıltılar altında kaldı. Işıltıların üstünden, uzaklardan koparak, ak bulutların altından toz direkleri geldi, dağa tırmandı, binlerce direk dağın yamaçlarında döndü, uzaklara gitti, ovayı döndü, dağı sardı. Toz direklerinin altından atlı çıktı, yağmurun altında kaldı. Toz direkleri arka arkaya ulanmış, geniş bir orman gibi Toros dağlarının üstüne aktı. Kartallar geldi, kapkaraydı kartallar, kanatları da yeşil... Kanat kanada vermişler, göğü doldurmuşlardı. Önce bir duvar gibi oldular, üst üste yığıldılar, atlı, caminin alanında, yanık ağacın yanında duruyordu, kartal duvarı hışınla geldi atlıya çarptı, atlı sallandı. Kartallar çekilip çekilip geliyor, atlıya çarpıyorlardı. Atlı, yere kolay düşmüyor, kartallarsa öfkeleniyor, öfkeden, kanatları titriyor, zangır zangır ediyordu. Hep birden, dört bir yandan bir daha yüklendiler atlıya. Atlı kartal yığınının altında kaldı, gözükmedi. Kartallar atlının üstüne yığıldıkça yığıldılar, bir tepe gibi oldular. Neden sonra açıldıkla-

rında yerde adamın tüfeği, tabancası, hançeri, atın koşumlarıyla apak kemikleri kalmıştı. Cami avlusunun duvarına sırtlarını dayayıp çömelmiş köylüler, ellerindeki çöplerle tozları karıştırıyorlar, toprağa biçimler çiziyorlardı. Başlarını kaldırıp da ne orada durup kalmış atlıya, ne gökten bir top olmuş huşulayarak inen, bir duvar oluşturarak atlıya çarpan kartallara, ne üst üste yığılarak bir tepe gibi kararan kartallara, ne de adamın, atın tozların üstüne dağılmış kemiklerine bakıyorlardı.

Mustafa evden çıkmıyordu. Atlının nereden patlak vereceğini başlarına ne işler getireceğini, evin köşesine, yüklüğün karanlığına sığınmış, bekliyor, yerinden kıpırdamıyor, Zero Hatunun önüne koyduğu yemekten şöyle birkaç lokma alıyor, lokmalar bir türlü boğazından geçmiyordu. Zero Hatun da onu anlıyor, bu yüzden de onun üstüne hiç varmıyordu. Aşağı yukarı köyün öteki çocukları da böyleydi. Adam köye gelmedikçe gerginlikleri her gün daha artıyordu. Köylünün de artıyordu ya çocuklar kadar değil... Zero Hatun, her ikindiüstü faytonun basamağına çıkıyor, gözlerini burundaki kayalığın üstüne dikeyor, uzun uzun oraya baktıktan sonra içeriye dönüyor:

"Bugün de gelmedi," diyor, içini çekiyordu. "Cehennem dibine de, arkasının üstüne gelsin," diye de ekliyordu. "Bir de bu adam çıktı başınıza. Bir püsküllü bela."

Mustafa zayıfladı, büyük gözleri derine kaçtı, yüzü soldu. Bir sinek vızılasa irkiliyor, bekliyordu. O adamdan sonra da ne evlerine, ne köye kimse gelmiyordu. Köy, sessizlikten çın çın ötüyordu. Geceleri dağdan puhuların sesleri de gelmez olmuştu.

Mustafa, gecelerden sonra bir gece tanyerleri ışıırken bir atın toynak sesleriyle irkildi, yatağının içine yumuldu, bir topacık kaldı. Kemikleri biribirine geçti. Birkaç kez kalkıp dışarıya çıkmak istedi, bir türlü çözülemedi. Atın ayak sesleri geldi kapının önünde durdu. Atın burun deliklerinden horultular geldi, uzun uzun koştuktan sonra durmuş bir atın horultuyla soluk alışları... Çocuk, ne yaptı, ne eylediyse de kıpırdıyamadı. Çont olmuş, öyle bir top, yatağının içinde kalakaldı.

Köylüler, neredeyse atlıyı unutup gitmişlerdi. Gene de cami avlusunun duvarının dibine çömeliyorlar, öyle kıpırtısızcasına, konuşmadan orada bekliyorlardı.

Bir ikindiüstü, faytonun üstünden burnu seyreyleyen Zero Hatun heyecanla içeriye daldı:

“Gördüm,” dedi sevinçle, yüzü gülerek. “Geliyor. Başımı gördüm. Az sonra kayalığın arkasından çıkacak.” Dışarıya koştu, hemencecik de geriye döndü: “O,” dedi, “vallahi de, billahi de o!” Mustafayı da bir sevinç titremesi aldı ya yerinden kıpırdayamadı. Zero Hatun onu dışarıya çıkarmak için kucağına almak istedi. Mustafa direndi. Zero Hatun da vazgeçti. “Şu gözlerimle gördüm, o! Boyu daha uzamış, atı da kocaman olmuş, deve kadar...” Dışarıya çıkıp çıkıp içeriye giriyor, düşünüyor-du, ne olacak bu çocuğun, bu çocukların, bu köylülerin hali, diye. Şu Hasan Ağa, şu avcılarbaşı Ali Çavuş bile korkudan şaşır-mışlar, delirmişler, ne yapacaklarını bilemiyorlar. Şu adam hepimizi öldürse de kurtulsak. Ölüm, bundan, bu üstümüze çö-ken kurşun geçirmez korku karanlığından, cehenneminden bin kez daha iyi.

Kara atlı caminin alanına geldi. Atının üstünde dimdikti. Hiçbir yöne de bakmıyor, altındaki at, gene her zamanki gibi yürümüyormuşçasma yürüyordu. Atlının, taş gibi sert yüzü de bir iyice sertleşmiş, kapkara da kesilmişti. Köylüler usulcana, adamı karşılarında görür görmez ayağa kalktılar, orada bir süre beklediler, sonra da, belli etmeden evlerine yollandılar.

Bundan sonra adam, her gün, aynı anda köyün içine düştü. Köylüler, o, daha caminin alanına ulaşmadan soluğu evlerinde aldılar. Yüzlerce göz, kapılardan pencerelerden, deliklerden, ağaçların, kayaların ardından, atlı köyü çıkıncaya kadar, onu izlediler. Suretini, her devinimini, kıpırtılarını bile kaçırmadan kafalarına naksettiler.

Kara atlı, bomboş kalmış, çit çıkmayan köyden geçip giderken, Abbas Ustanın bir gün, caminin alanında onun karşısına çıktığını görünce, içlerine ışığa, umuda, sevince benzer bir şeylerin dolduğunun güvenini yaşadılar. Bu arada köye candarmalar, candarma çavuşu, sağlık memuru geldi. Onlara, kara atlıdan en küçük bir şey bile çitlatmadılar. Ekinler kurumuş geçiyordu, çoktan biçilmeli, harman edilmeliydi. Ne orakçılar, ne de orak makinaları tarlalara çıkmadılar. Abbas Ustayısa, bundan sonra her gün alana çıktı, athnın karşısına dikildi. Atlı, kar-

şısında, atının burnunun ucunda kimse yokmuş gibi atının yolunu değiştirmede, durumunu hiç bozmadı. At, Abbas Ustaya sürünerek geldi geçti.

Mustafa, Abbas Usta işini duyunca, azıcık kendine geldi, faytonun üstüne çıktı, ayak parmaklarının üstüne dikilerek durumu gördü. Atlı daha Abbas Ustanın yanına ulaşmadan, onu tepeden tırnağa bir titreme aldı, bir yay gibi gerilmesiyle faytonun üstünden yere atlaması, alana varması bir oldu. Atlı, tam Abbas Usta yanına varıncadır ki çocuk var sesiyle bağırarak atm dizginine yapıştı. Mustafanın çığıllıkları kayalıklarda yankılandı. Atlı, durumunu hiç bozmadı. At, birden silkindi, şaha kalktı, Mustafayı da birlikte havaya kaldırdı. Çocuğun ayakları bir adam boyu yerden kesildi. Ağzı köpürmüş at, birkaç kere daha hışımla, kocaman ak dişleri dışarda, şahlandı, sonunda başını birkaç kere hızla, sert salladı, çocuğun elleri dizginden koptu, caminin avlu duvarının dibine dibine sırtüstü yere düştü tozların üstüne serildi kaldı. Abbas Usta çocuğa doğru koştu yetişip onu kucağına aldı. Zero da evden fırladı, Ustanın yanına geldi. Kısa bir süre içinde bütün köylü, çoluk çocuk, kadın erkek, genç yaşlı alanı doldurdular. Her kafadan bir ses çıktı. Gürültüden patırtıdan kimse kimsenin ne dediğini anlayamıyordu. Ortalık durulunca, herkesin gözü atlıyı aradı. Atlı ortadan silinmiş gitmişti. Mustafa kendine gelince, “ne oldu, ne oldu?” diye sordu.

Zero Hatun:

“Hiçbir şey olmadı kurban olduğum,” diye onu Abbas Ustanın kucağından aldı, yere indirdi.

Köylüler, Angıt kayasına, kale boyuna gittiler, kara atlımın, her zaman köyden çıktığında gittiği yola baktılar, kimsecikleri göremediler. O gece köyde çok sevinç yaşandı, Mustafayı çok övdüler. Şenlik şadımanlık gece yarısının horozları ötünceye kadar sürdü. Memet, Mustafanın elini tuttu bırakmadı. Köyün çocukları da, kız, erkek onun yöresini aldılar.

Mustafa, yatağının içinde, evdekilerin soluklarını dinledi. Herkesin uyuduğunu anlayınca yatağından çıktı, yeni şalvarını, ayakkabısını, kasketini, gömleğini, çorabını, donunu, gömleğini, bunları şimdiye kadar hemen hiç giymemişti, sandıktan

çıkardı, bir torbaya koydu. Bir dağarcığa da biraz ekmek, peynir koydu. Bu dağarcık amcasının çobanlığından kalmıştı. Çok süslü bir dağarcıktı. Bir de sukabağını aldı, bütün bunları götürdü kapının dışına kamış çitin dibine koydu. Gece yola çıkmaktan korkuyor, tanyerlerinin ışmasını bekliyordu. Yatağına girdi, başını yastığa koydu, uyumaktan korkuyordu. Bir uyursa, anası da yeni giyitlerini, azığını, su kabını çitin dibinde bulursa, o da her şeyi anlamaz mıydı? Anlar da bir daha onu... Yatakta doğruldu, gözünü, birkaç el büyüklüğündeki pencereye dikti. Anası inleyerek yatağında döndü, bir şeyler mırıldandı, Mustafa kulak verdi, mırıltıları dinledi ya bir şey anlayamadı. Gerginliği, sıkıntısı, gerilmekten etlerinin ağrması geçmiş, bomboş kalmıştı. Ne küçücük ak kuş geliyor nar ağacının dalına konuyor, ne kesik başlar, ne mağara, ne Salman, ne Emine, hiçbir şey, hiçbir şey, ne masmavi köpüren sütleğenlerin ışığı, ne kayaların arasında fokurdayan kan... Ne hançer... Bomboş, kupkuru kalmıştı. Bir tek, bir tek kuş gelebilse... Bundan sonra atlı da gelmeyecekti. Azıcık düşündükten sonra, o gelecek, dedi. O gelecek. O adamda bir iş var, hem de çok iş var. O adamın bu köyün başına çok işler açacağını, bu adamın tekin bir kişi olmadığını, bu adamın köyün bütün çocuklarını, öteki köylerin de çocuklarını... Düşünmeye başlamışken hemen kafasından sildi... İstemediği bir düşünceyi kafasından silmenin ustası olmuştu. Bir an kocabaş köpek düştü aklına, onu da hemen sili-verdi. Daha aklına ne gelirse siliyordu. Bir yandan da anasının uykuda sayıklamaların can kulağıyla dinliyor, ne yazık ki hiçbir şey anlayamıyordu.

Yatağında dön ha dön ediyor, arada da yatağından çıkarak, ortalık alacalanmış mı, diye, dışarıya bakıyor, geriye dönüyordu. Son çıkışında, bir sürü uzun, saçak kuyruklu ak kuşun nar ağacının çiçeklerinin üstüne inip inip kalktıklarını gördü, kuşlar onu yüreklendirmişti, torbasını, sukabağını çitin dibinden aldı, yola düştü. Evlerin duldalarına sine sine mezarlığın üç ev yukarısındaki huğun köşesindeki ak taşın üstüne oturdu. Burada onu gündüz bile kimsecikler göremezdi. Bir yanı bir kamış çit, öbür yanı yaşlanmış, gövdeleri, yaprakları yarılmış, dikenleri birer iri iğne gibi ak, fildişi, uzamış bir kaktüs ağılı, öbür

yandı da, kırmızı, sert, çatlamış bir kayalıktı. Mezarlığın ucunda-ki yoldan geçemeyeceğine göre, gün azıcık ışıır ışımaz buradan yamaca vuracak, yılsız bir kayanın dibine varıp orada güneşin doğuşunu bekleyecekti. Doğrusu, bu alacakanlıkta yamacı çıkmayı gözü yemiyordu. Ya karanlıkta bir okuyamın, bir çın-ğıraklı, bir boz yılanın üstüne basacak olursa... Bu üç yılanın üçü de soktuğunda, bir insanı gündün gölgeye iletmezler, bir göz açıp kapaymcaya kadar canlarını alırlardı. Ak taşın üstün-de oturduğu sürece hep yılanları, daha da çok kuyruklarının üstüne dikilip kıpkırmızı kesilerek, birbirlerine sarılarak karayılanların sevimlerini düşündü. Karayılanlar, her zaman, narlar çiçek açtığında nar çiçeklerinin üstünde arılar uğuldadığında kıpkırmızı kesilerek kuyruklarının üstüne dikilerek birbirlerine dolanırlar, arkasından da şap, diye yere serilerler, sonra de gene dikilip, gene yere düşerler, yorulunca da toprakta öylece upuzun kahrlar, donları da kırmızıdan usul usul karaya dönerdi. Orada oturduğu sürece karayılanları, onların türlü hallerini, Salmanın onu koskocaman bir karayılanı yedirmesini bir oyun yaparak oynadı durdu. Gözünü oyundan alıncadır ki günün ışıdığını gördü, ayağa kalktı, çitin aralığından yöreye baktı, kimsecikleri göremedi, dağa yöneldi. Gün iyice ışımıştı, bir yerde oturma gereğini duymadı. Köy uyanmıştı. Yamacın öte yüzüne, oradan da yola koşarçasına indi, az bir sürede de Alıçlı koyağı buldu. Koyaktaki büyük alıç yeşil dallarını bir uçtan bir uca salmıştı, yönünü ağaca döndü onu bir süre seyretti, artık onu, ölünceye kadar bir daha göremeyecekti. Onun her bahar ak çiçeklerle donandığını, acı, ince kokusunu şu suyun kıyısına kadar salacağım bilemeyecek, kokusunu alamaycağı. Bunları düşünemedi ya, yüreğinin derinliğinde incecik bir acıyla birlikte duydu.

Alıçlı koyağı geçtiğinde gün iyice ışımış, Anavarzanın üstüne ipilteler çökmüş, Akçasaz da bir buğu altında kalmıştı. Kimi sabahlar, böylesi dumanlar ırmağın üstünü de alır, öğleye kadar kalkmazdı.

Yol bomboştur, kimsecikler gelip geçmiyordu. Mustafa, düz yolda, ayakları toza gömülerek, gittikçe de hızını artırarak yürüyordu. O kadar hızlı, koşarcasına yürümüştü ki tepeden tır-

nağa tere batmış, Cıgıcık köyünü bulmuştu. Az aşağısında uzun, sararmış otların arkasında ışıltıya batmış bir düzlük gördü. Burasının neresi olduğunu biliyordu. Bir kezinde amcasıyla Akçasaza kamış biçmeye giderlerken, işte buradan, şu pırıltılı düzlüğün alt başından geçmişlerdi. Aklında çok pırıltı, çok renk kalmıştı. Düzlük bir kilim gibiydi. Amcası ona bu düzlüğün ne olduğunu anlatmıştı ya o kadar aklında kalmamıştı. Bir de içine bir korku düşmüştü. Kasaba şu mor dağların dibindeydi. Bugün, gün kavuşmadan kasabaya ulaşabilir miydi? Ya ulaşamaz da karanlığa kalırsa, deli olurdu. Yolun ortasında, sıcağın altında durmuş, bir umar bekler gibi sağma soluna bakıyordu. Ayakları aldı onu pırıltılı düzlüğe götürdü. Sararmış otları, kuruyup bozarmış devedikenlerini, karaçalıları yarararak düzlüğün ucuna ulaştı. Önünde küçücük, dört köşe, renk renk taşlarla örülmüş kilimler duruyordu. Amcası, bunun çok eskilerden kaldığını söylemişti. Bir kez de burasını Ali Çavuştan duyduğunu anımsıyordu. Orada, düzlüğün ucunda durdu kaldı. Ne ileriye gidebiliyor, ne de geriye dönebiliyordu. Büyülenmiş gibiydi. Hani o kilini, evlerine geldiğinde, onu geldiği gün boydan boya yüklüğe asmışlar, kendisi de kilimin karşısına geçmiş, günlerce, sabahlardan akşamlara kadar, yutarcasma seyretmiş durmuş, ona hiç doyamamıştı. Bu önündeki de ona benziyordu. Küçücük taşların üstüne bütün gücünü toplayarak bir adım attı. Önünde kara yüzlü bir adamın sureti duruyordu. Kara yüzlü adam çırılçıplaktı. Boyu kısacık, burnu büyük, alnı geniş, yüzünden de geniş, gözleri de bir öküzün gözleriydi. Koskocaman, o cüce adamın boyunun da üç misli, dimdik duran çükünün ucunda bir yeşil diken bitmişti. Çocuk, cüce adamın yöresinde ürkekçene üç kez dolandı, sonra da geldi, ucunda küçük yeşil dikenin bittiği alamet çüke korkarak bastı. Gözlerini kapatmıştı. Açtığına cücenin ona dikilmiş öküz gözlerini gördü. Bir süre göz göze kaldılar. Ne Mustafa gözlerini ondan alabiliyor, ne cüce başka bir yöne gözlerini kaçırıyordu. Çocuk titremeye, arkasından da kahkahalar atarak gülmeye, sonra da, önce adamın başını, arkasından gövdesini çiğnemeye koyuldu. Hem durmadan gülüyor, hem de cücenin üstünde hoplayıp duruyordu. Soluk soluğa kaldı. Sonunda adamı çiğ-

nemedden nasılsa vazgeçti. Cüceden birkaç adım uzaklaşınca da eli mızraklı, kırmızı yüzlü, yeşil gözlü, başına tek boynuzlu bir berber tası geçirmiş, beli kuşaklı, kıvrım kıvrım fistanlı, ayağı çarıklı, dizleme çoraplı, uzun boylu bir adam gördü. Adamın ayaklarının dibinde mavi, çok uzun kuyruklu, kuyruğunun her teleğine çiçekler işlenmiş, geniş kepezli bir kuş uzun boynunu, uzun gagasını uzatmış, sanki yerden yem topluyordu. Çocuk eğildi baktı, yerde ne yem, ne bir şey vardı ya kuş durmadan yemini topluyor, kursağını dolduruyordu. Adamın önünde, ardında o kuşlardan çok vardı. Kimi uçuyor, kimi kanatlarını açmış geriniyor, kimi de başlarını havaya dikmiş ötüyordu. Kuşların az ilersinde yemyeşil bir ağaç gölgesini ak, yeşil, mor, turuncu taşların üstüne sermişti. Ağacın arkasından bir aslan çıktı. Bu aslanı tanıyordu. Karşı Sakarcalık köyünden Hasanın merakı ak kağıt üstüne durmadan bu aslanı çizmekti. Bütün parasını kağıda kaleme veriyor, her gün bu aslandan sürüyle çiziyordu. Kağıt bulamazsa da köyün çocuklarını başına topluyor, kumların üstünü aslan sürüleriyle donatıyordu. İlk şeytan arabasını da bu köye Hasan getirmişti. İki tekerleğin üstünde köyün içinden uçup gidiyordu. Bu aslan kötü bir aslandı, o at gibi dişlerini dışarıya çıkarmış, yelesini kabartmış kişniyordu. Aslanı çok bakamadı. Başında kepezi olan bir adam gördü, kara sakallıydı. Kara sakallının kırmızı gözlerinden korktu. Bir ceren sürüsü geldi karşıdan, öndeki ceren bacaklarını açmış koşuyordu. Arkasında da küçücük yavruları. Bir mavi deniz çıktı karşına. Deniz üstüne üstüne geldi. Denizde kayıklar, kayıkların üstünde çıplak adamlar... Adamlar turuncuydular. Denizin içinde de turuncu bir balık. Balığın başı büyüktü, ağzını da açmıştı, kuyruğunu sallıyordu. Üstüne de bir bebek binmişti. Bebek de, balık da bir gülüyor, bir gülüyordu ki Mustafa dayanmadı, usulca, çekinerek gitti, çocuğun başına elini sürdü, sürmesiyle de çekmesi bir oldu. Karşıda bir kadın başı gördü, yana yaklaştı. Kadın boynuna beşi biryerdeler takmıştı. Alnında da altınlar ışıliyordu. Sıra sıra eli kılıçlı adamlar kuşattı kadını. Ne yana gitse kadın gözlerini ona dikmiş bakıyordu. Sağa döndü, sola, arkaya, öne döndü kadın gözlerini ona dikmiş yiyecekmiş gibi bakıyordu. Telaşla bir sürü adamın üstünden atla-

dı. Adamlar toprağa eğilmişler, kara giysili kadımların arasından, ak kefene sarılmış, ince sakallı, sarı uzun yüzlü birisini topraktan çıkarıyorlardı. Bir sazlığı geçti, sazlıkta kamışlar, uzun kânatlı uçan kuşlar, bir ağacın gövdesine kökten tepeye kadar sarılmış kara bir yılan... Ağacın bir yanında sakallı çırılçıplak bir adam, adamın çükünün üstüne kocaman bir yaprak koymuşlar. Öbür yanda da gene çırılçıplak bir kadın, kadının da orasına daha büyük bir yaprak oturtmuşlar, elinde bir kırmızı elma... Elmayı ağzına yaklaştırmış, az sonra dişleyecek. Yılan çok öfkeli, kırmızı çatal dilini uzatmış, gözlerinden yalım fışkırıyor. Yılanın karşısında fazla duramadı, dizleri titreyerek, daha mevsimi yitirmemiş büyük hatminin yanında soluğu aldı, çiçeğin dibinde bir keklik zurbasını görünce içi aydınlandı, oracığa, kekliklerin yanına çöktü. Oradan kaçmak istiyor, bacaklarına gücü yetmiyor, ışıltılı düzlük onu içine çektikçe çekiyordu. Kekliklerin yanına ağzı aşağı uzandı, önünde anaç kekliğin kırmızı bacaklarını, yeşil kanatlarını, alacalı göğsünü okşadı. Dirseklerine dayanarak, karnının üstünde sürünerek ağır ağır bütün kekliklerin yanına vardı. Gittikçe kendine geliyor, rahatlıyordu. Küçücük renk renk dört köşe taşlarla dokumuşlardı keklikleri. Her birisi de canlı gibiydi. Az sonra kanatları şakırdayarak, güredek kalkıp gidecekler, karşıdaki karaçalılığın içine konacaklar, gözden yiteceklerdi. Her şeyi unuttu, yolu, kasabayı, kara atlı adamı, Salmanı, köpeğini, anasını, köyü, Memedi... Kekliklerle bir cümbüşe daldı. Az ötede gülen bir çocuk duruyordu. Bir bacağına kaldırmış bir elini de çenesine dayamıştı. Kara gözleri çok güzel bakıyordu. Bu çocuk da çıplaktı. Ayağa kalktı, vardı çocuğun yanına dikildi. Kendinde olmayarak, o da çocuğa gülümsedi. Çocukla bir oyuna başladı. Ona kamıştan, yeşili patlamış bir at bile yaptı. Onunla bilye oynadı. Çocuk, neredeyse kamıştan ata binecek, doğru köye sürecekti yıldırım gibi. Eve girecek, soluk soluğa, korkma Zero Hatun, hiç korkma, Mustafa ölmedi. O, orada. Bu atı da bana Mustafa yaptı. Sen hiç korkma, o, oraya gidiyor. Nereye, nereye gidiyor? Kurnaz çocuk, hiç söyler mi? Bana dedi ki Mustafa, git anama söyle, Mustafa oraya gidiyor. O, ölmedi, sen hiç ağlama. Salman da onu öldürmemiş, kara atlı da onu kaçırmamış. Az

sonra çalıkların arasından bir ses geldi, Mustafa başını kaldırdı, keklikler, hatminin yamna indiler, yerlerini aldılar, yeşilden patlamış kamıştan atmı çocuk hatmiye dayadı, geldi yerinde durdu, bir bacağına kaldırdı, elini de çenesine dayadı, gülümsemeye başladı.

Neredeyse ikinci oluyordu. Garbi yeli çıktı, ak yelken bulutları şişerek, güneyden patladılar, yükseldiler. Toz direkleri kalktı, bulutların altından bu yana aktılar. Mustafa, telaşla ayağa fırladı. Ayağa kalkar kalkmaz da oraya çakıldı. Kara atlı, ilerde, top karaçalının yanında, yeşil otların üstüne serilmiş yatıyordu. Gözlerini atlıdan alamıyor, bağırarak istiyor bağırıyor, kaçmak istiyor, ayaklarını yerden kaldıramıyordu. Böylece, kıpırtısız, orada, büyülenmiş, gözleri büyümüş durup duruyordu. Kanat sesleri duydu. Bir küme ak güvercin geldi, kara atlının üstüne kondu, onların konmasıyla da çocuğun geriye dönüp düşe kalka yolu bulması bir oldu. Yola varınca arkasına döndü baktı, ne kara atlıyı, ne de güvercinleri gördü. Derin bir soluk aldı. Yukarda gözükken köye yürüdü. Karanlığa kadar köye ulaşabilir miydi, ya karanlığa kalırsa... Ödü koptu, hemencecik geriye döndü. Düzlüğe bir göz attı. Kafasında renkler, kuşlar, arılar, kelebekler, cerenler, denizler, kara atlı, güvercinler birbirlerine karışmışlar, dön ha dön ediyorlardı. Bahçe binmiş bebekle, yeşilden patlamış atıyla çocuk az sonra geldiler yanına durdular. Mustafa onlara yüz vermedi. Eğer onlara yüz verecek olursa, onlarla oyuna bir dalarsa şu ovanın yüzünde, karanlığın ortasında, cinlerin perilerin cirit attığı bu yerde kahrsa, sabaha onun kemiklerini bile kimse bulamazdı. Cıgıcık köyünün yolunu tuttu. Belki kasaba yakındı ama güvenemez, bu yolda karanlığa kalamazdı. Yokuşu çıkmış, köye yaklaşmışken, aşağıdan bir arabanın çamparalarının sesiyle atların boyunlarındaki zillerin ötüşlerini duydu. Araba epeyce uzaktaydı. Koşarsa yetişebilirdi. Araba tam onu geçerken bağırdı, öylesine can havliyle bağırıyordu ki arabacı atlarının başını çekip onu bekledi.

"Bin," dedi.

Mustafa zorlandı. Arabacı elinden tuttu onu arabaya aldı.

"Nereye gidiyorsun yolcu?"

Çocuk, soluk soluğa kalmıştı. Biraz sonra, soluğunu toplayınca:

"Kasabaya," dedi.

Arabacı atlarını dehledi.

Atlar, tırısı kalktılar, araba bir kuru dereye indi çıktı. Bir meşe ormanının içinden geçtiler. Ormandan taze bir serinlik geldi. Mustafa çok susamış, dili damağı kurumuştü. Ormana gelinceye, serinlik yüzüne vuruncaya kadar susuzluktan yandığını anlayamamıştı. Önündeki arabacının güneşten yanıp soyulmuş boynu upuzundu. Başındaki siperliğı ortadan kırılmış şapkası da büyüktü. Kulaklarının üstünü örtmüştü. Adamın boynu uzadıkça uzuyor, inceliyor, adam, Akçasazın üstünde uçan pembe balıkçılara benziyordu. Mustafa ona baktıkça geleceğı geliyor, kendini tutuyordu.

"Kasabada ne işin var yolcu?"

Adam arkasını dönmeden konuştu.

"Orada babamın dayısı var. Çok zengin."

"Çok mu zengin?"

"Ohhooooo," dedi Mustafa, "zengin de ne demek!" Sağ eli ni Anavarzaya uzattı, ovanın üstünde bir baştan bir başa dolaştırdı, "ohhoooooo sen ne diyorsun arkadaş, onda o kadar çok tarla var ki şu Anavarza ovası kadar. Ona o toprakları babam aldı. Babamın çiftliğı onunkinden daha büyüktü." Bu sırada arabacı ona dönmüş şaşkınlıkla bakıyordu. "Şu Anavarza ovasından da büyük."

Çiftliklerini, çiftlikteki traktörleri, atları, altın kaşıkları, altın sahanları, Arif Saim Beyi, Arif Saim Beyin ona armağan ettiği altın saati, altın saatm kordonu belki on arşın gelirdi, büyükler öyle söylemişlerdi, babasının, koşarken her iki yanından kanat çıkaran kır atını, konaklarını, Adanadan gelen, gelirken ta karşı kıyıda ışıklar ortasında balkıyan, altın fenerleri yalp yalp eden iki koskocaman kır at koşulu faytonu, babasının köydeki çocukların hepsine ayrı ayrı getirdiğı armağanları soluk almadan, ardı ardına saydı döktü. Arabacı atların başını çekmiş, onları yavaşlatmış, şaşkınlığı, çocuk konuştuğça artarak onu dinliyor, ömründe hiç böyle bir çocuk görmediğini düşünüyordu.

Mustafa konuştu, konuştu, dili damağı bir iyice kurudu. Ter içinde kalmış, giyitleri terden ıslanmış, bedenine yapışmıştı.

Çocuk, arabacının o konuştuğu sürece, atları yavaşlatarak, şaşkınlıkla, hayranlıkla kendine baktığının farkındaydı. Mustafa konuşurken onun boynu uzadıkça uzuyordu. Neredeyse Mustafamn ağzına girecekti.

"Of," dedi Mustafa, "of, of, ooof..." İyice şımarmıştı. "Susumdan öldüm arabacı, buralarda içecek bir su bulunmaz mı, çok sıcak var, sen hiç susamadın mı?" Arabacıya tepeden konuşuyordu. Arabacı da onun bu tepeden konuşmasını, buyurgan tavrını çoktan kabullenmişti.

"Az ilerde bir köy var. Orasının suyu soğuk olur. O köyden bir çay akar, çayın sağına, soluna hep çaykara eşmişlerdir. Çaykaraların suyu o kadar soğuktur ki dişlerini takırdatır. Bir dere içindedir köy. Ulu çınar ağaçlarının altında... Bu yüzden bu köy püfür püfür eser."

Arkalarından, ovadan inceden bir garbi yeli geldi geçti, kesildi. Biraz sonra biraz daha hızlı geldi, kesildi. Böyle bir sigara içimi esti kesildi, esti kesildi. Ardından da birden tozları, toz direklerini kaldırarak, bulutları kabartarak yükledi.

"Demek o toprakları baban aldı dayısına. Ben babanın dayısını da, çiftliğini de biliyorum. Ona iyi bir adam, diyorlar. Konuksever de bir adammış. Sen yaşadın Mustafa."

Köye geldiler, dereyi geçip, arabayı bir çınarın altına sürdüler. Arabacı atları arabadan çözdü, dereye sulamaya götürdü. Mustafa da arabadan atlayarak dereye koştu. Bir çaykaranın yanında sukabağından bir çamçak duruyordu. Mustafa çamçağı doldurdu, başına dikti. Buz gibi suyu, bağrına, yüzüne dökerek uzun uzun içti. Arabacı da atları suvarmca yem torbalarını başlarına taktı, yöreye bakınmaya başladı. Mustafa bohçasından azığını çıkardı, çaykaranın yanında, kumların üstüne serdi, arabacıyı buyur etti. Arabacı buna sevindi. Yemek süresince birkaç kere çamçakla su içip karınlarını şişirdiler.

Ayağa kalktıklarında yel iyicene artmış, ortalığa kurumuş mersin dallarını, ekin ksaplarmı, mısır yapraklarını, samanları, tozları savuruyordu. Hava birazıcık serinlemişti.

Yola düştüklerinde karşıdaki dağların koyaklarındaki gölgeler doğuya doğru bir iyice uzamıştı.

"Sen gidince kasabaya, babanın dayısı bir sevinir, bir sevinir, sana bir tane koç bile keser."

"Sanmam," dedi Mustafa üzgün, dudaklarını sündürerek.

"Neden sanmıyorsun, baban onu zengin etmedi mi?"

"Etti," dedi Mustafa boynunu bükerek. "Etti ya, babam öldü."

"Öldü mü?"

"Öldü," dedi Mustafa kırık bir sesle.

"Neden öldü?"

"Onu bıçakladılar. Kayalıkta..."

"Kim?"

"Salman."

"Senin baban İsmail Ağa mı?"

"O," dedi Mustafa küsmüş bir sesle.

"Biliyorum," dedi arabacı, "her şeyi biliyorum. Ben Salmanı bile gördüm. İsmail Ağayı da gördüm. Senin adını da biliyordum. Ananın adı da Zero."

"Zero," dedi Mustafa sevinerek.

"Sana ben bir şey deyim mi Mustafa, o Salmanı yakında yakalayacaklar. Ankara paşası bu işe çok kızmış. Arif Saimi karşısına almış çırılçıplak soyun, demiş ona. O da hemencecik çırılçıplak olmuş. Ankara paşası da boğa siki kırbacını eline almış, başlamış vurmaya. Yer misin yemez misin? Arif Saim, her kırbacı yedikçe şakır şakır işiyormuş titreyerek, bir de öküzler gibi böğürüyormuş. Paşa onu o kadar kırbaçlamış ki bedeninden kan fışkırmaya başlamış. Soluğu da çıkmaz olmuş. Söyle, İsmail Ağayı öldüreni yakalayacak mısın, tez günde yakalamayacak mısın? Arif Saim Ankara paşasının ayaklarına kapanmış, yaraları iyi olur olmaz da bir tabur candarmaylan kasabaya gelmiş. Herkes biliyor Salmanın bugünlerde ya ölü, ya da diri yakalanacağını. Arif Saim Bey, onu otomobilinin arkasına bağlayıp sürükleyerek parça parça etmeyecek olsaymış, Salman çoktan teslim olacaktı. Salman her gün sizin köye iniyormuş. Orada sevdalandığı bir kız varmış. Kız ona hiç yüz vermiyormuş. Kız, İsmail Ağaya karesevdalymiş da Salman babasını onun için öldürmüştü. Salman seni değil, bu kızı öldürecekmiş. Bir de son günlerde si-

zin köye kara atlı bir adam dadanmış. Dişlerine kadar silahlıymış. Bir dudağı yerde bir dudağı gökteymiş. Köylü ondan o kadar korkuyormuş ki, o, köye girince sizin köyde kimse kalmıyormuş. Sizin köy bu adamın korkusundan Yüreğir toprağına, deniz kıyısına göçecekmiş."

"Yalan," diye bağırdı Mustafa.

Arabacı sustu. Mustafa da sustu. Atlar kuyruklarını sallayarak arabanın önünde ağır ağır gidiyorlardı.

"Belki de yalan," dedi arabacı, "ben ne bileyim ben. Millet o kadar uyduruyor ki hangisi doğru, hangisi yalan ayırt edemiyorsun. Sen şimdi babanın dayısının evine gidiyorsun. Ben onun evini biliyorum. Seni onun kapısına kadar götürürüm. Baban ölmüşse, varsın ölsün, o, bir şeyi değiştirmez. Sana gene bir koç kesecek. Kuştüyü yataklarda yatıracak seni. Seni yağ balla besleyecek. O çok çok, o çok zenginmiş, Karun kadar."

"Ankara paşası kadar," diye övündü Mustafa.

"Çok, çok zengin," dedi arabacı. "Sana bir koç kurban edecek. Bir insanın evine İsmail Ağanın oğlu gelir de, kim olursa olsun, insan ona bir koç kurban etmez mi?"

Mustafa susuyordu, birden, gözleri parlayarak konuştu:

"O, çok cimriymiş."

"Olsun," dedi arabacı, "cimriler evlerine gelen konuklara çok cömert olurlarmış. Onların böyle bir huyları varmış."

"Bilemem," dedi Mustafa.

Mustafa arabacıya hep kara atlıyı sormak istiyor, bir türlü soramıyordu.

Kasaba uzaktan gözüktü. Bütün evlerinin camlarına gün vurmuş, kasabayı bir periler şehrine döndürmüştü. Çocuk, dünya baş döndürücü ışık oyunları içinde kaldı. Gözlerinin önünde çıplak yamaca yapışmış bir ışık karmaşasında, güneşler içinde dönen, savrulan, çalkalanan, turuncu, sarı, ak kıvılcımlanan, akan bir periler, güneş vurmuş bir sırça, billur saraylar dünyası. Çocuk, arabacıyı duymuyor, yüreği çarparak bu yıldır yıldır yanan sırça saraylar şehrinin büyüüne kendisini kaptırmış gidiyordu.

Kasabaya yaklaşmışlar, ışıklar, sırça saraylar yitmiş gitmiş, Mustafanın daha gözlerinin önünde denizler örneği çalkala-

nan, dalgalanan ışıklar... Bir arının kanadı gibi binbir renkte ipileyen...

"Sizin köye de mi geliyor o kara atlı?"

Arabacı uykusundan uyanırcasına:

"Yooook," dedi. "Bizim köye neden gelesiymiş?"

"Öteki köylere?"

"Sordum soruşturdum, onlara da hiç gitmiyormuş."

Mustafa, sözü iyi dolaştırmış, tam soracağı yeri bulmuştu. Araba kasabanın çarşısına girmiş, parke taşlarının üstünden gürültüyle ilerlerken:

"Ben duydum ki, o kara atlı her gün, gün Anavarzanın üstüne inerken bu kasabaya geliyormuş."

"Yok," dedi arabacı kesin bir sesle, "yok. O atlı bu kasabaya hiç gelmedi. Hiç de gelemeyecek. Bu kasabaya hiç yaklaşmadı, hiç de yaklaşamayacak."

"Ben duydum ki..."

"Yalan, yalan... Ben de duydum, o kara atlı, bu kasabaya girer girmez, dükkanların bütün kepenkleri gümbürtüyle iniyor, herkes evine kaçıyormuş. Candarmalar, Kaymakam bile... O atlı da kasabayı sokak sokak dolaşıp gidinceye kadar ortalıktan çıt çıkmıyormuş. O gidince de... Yalan, yalan, bin kez yalan. O kasaba bizim kasaba değil. Karıştırıyorlar. O kasaba, aşağıdaki Kozan kasabası. O kara atlı Kozana da bundan yüz yıl önce gelmiş. Gelmiş de herkesi korkutmuş. Şimdi de aynı atlı sizin köye geliyormuş. Sen onu gördün mü?"

"Görmedim," dedi Mustafa.

"Görmediğin daha iyi olmuş. Görüp de ne yapacaksın o uğursuzu."

Bundan sonra sustular.

Araba geldi bir konağın önünde durdu.

"Burası," dedi arabacı. "Geç kaldık. Bu akşam sana koç kurban edemezler. Yarın... Baksana konağa. Baksana şu önündeki çardağa. Sana koç kurban etmeyecekler de bu konakta ki-me edecekler."

Mustafa, arabadan, elinde bohçası atladı:

"Sağlıcakla kal... Sağ olasın."

"Sen de sağ olasın Mustafa Bey..."

Mustafa heyecanla atıldı:

"Adın ne, adın ne arabacı?"

"Habib," dedi arabacı gülümseyerek.

Habib atlarını usulca kırbaçladı. Arabanın çamparaları, atların zilleri öterek uzaklaştı.

Mustafa konağın avlusunda bir an durdu, sonra arabacının arkasından bağırdı:

"Habib, dur!"

Araba durmadı. Mustafa arkasından koştu arabanın önüne geçti, atm birinin dizginini tuttu:

"Habib, dur!"

Araba durdu.

"Buyur Mustafa Bey."

"Senin köyün uzakta, bu gece yarısı ne olur, ne olmaz. Sen de bu gece babamın dayısının evinde kal."

"Olmaz," dedi Habib, kesin bir sesle. "Benim köyüm de uzakta değil. Şu karşı tepeyi aşınca..."

"Hani ben diyordum ki, belki babamın dayısı Emir Ağa, bu gece o koçu keser de... Sen de..."

"Sağ ol Mustafa Bey, sana afiyet olsun. Geç oldu. Beni evde bekliyorlar."

"Sağlıcakla git," dedi Mustafa üzgün bir sesle.

Araba uzaklaşırken çocuk konağa döndü yürüdü. İki kat olan konağın balkonunda, büyük bir gaz lambasının ışığında insanlar geniş bir halka olmuş, bağdaş kurmuş oturmuşlar yemek yiyorlardı. Mustafanın burnuna güzel bir türlü, yanmış tereyağı dökülmüş bir bulgur pilavı kokusu geldi. Çocuk alt kat-taki geniş kemerli kapının önünde bir süre ikircikli bekledi. Kapı açıldı. Kapıdan içeriye girmeye çabalıyor, bir türlü de ayağını kaldırıp ileriye bir adım atamıyordu. O öyle kendi kendisiyle cebelleşirken, bir ayak sesiyle arkasına baktı, ince, uzun bir kızı seçebildi. Kız, ona çarpıncaya kadar karartısını fark etmedi, te-laşlıydı. Çarpınca bir adım geriye sıçradı, durdu:

"Ne o çocuk, sen kimsin, ne duruyorsun kapının önünde?"

"Ben konuğum," dedi Mustafa utanmış, kırık bir sesle.

"Nereden geliyorsun bu gece vakti?"

"Bizim köyden."

"Adın ne senin?"

"Bana Mustafa derler. Bu konağın sahibinin adı Emir Ağa değil mi?"

"Emir Ağa," dedi kız.

"İşte bu Emir Ağa var ya benim babamın dayısı olur."

"Sen İsmail amcamın oğlu Mustafa değil misin?"

Bu soruya Mustafa çok sevindi. Çözüldü. Utangaçlığı geçti azıcık.

"Mustafayım."

"Gel, kurban olduğum Mustafam, aslanım, amcamın yiğit oğlu seni hangi yeller attı buraya?"

"Anam dedi ki, git kasabaya, orada babanın dayısı var. Ben de geldim."

"Nasıl gelebildin buraya, evi nasıl buldun?"

"Anam beni bir arabaya bindirdi. Arabacı da Emir Ağanın konağını biliyordu. O da beni aldı buraya getirdi."

"Gel yukarıya kurban olduğum Mustafam, amcamın biricik oğlu, bir tanem."

Kolundan tuttu, merdivenden kız önde, Mustafa arkada yukarıya çıktılar, sofranın yöresine halkalanmış adamların yanına geldiler.

"Amca baksana şu delikanlıya, baksana kime benziyor?"

Büyük yüzlü, ak, geniş sakal, boynu kırışık içindeki adam, elindeki tahta kaşığı pilav sinisinin kıyısına bırakıp başını kaldırdı. Kara gözleri de çok büyük, gözlerinin yanları da kırışık içindeydi. Çocuğa baktı.

"Bu Mustafa, İsmail yiğenimin biricik oğlu."

Emir Ağanın yüzünden belli belirsiz bir kederin bulutu geldi geçti. Konuşmadı, başını önüne eğdi.

Kız, halkadan bir açıklık buldu:

"Şuraya otur Mustafa," dedi, "ben sana şimdi bir kaşık getiririm." Çocuğu sofraya, iki yaşlı adamın arasına oturttu, gitti. Gitmesiyle de elinde nakışlı bir tahta kaşıkla dönmesi bir oldu. Kaşığı çocuğun eline tutuşturdu, "ye kurban olduğum, amcamın biriciği, kim bilir ne kadar uzaklardan geldin."

Kızın taşkın bir sevinçle karşılaşması onu rahatlattı. Elinde kaşık, Mustafa sofradakileri bir anda saydı, on bir kişiydiler.

Biliyordu, zengin kişilerin sofraları her zaman böyle kalabalık olur. Babasının sağlığında onların sofraları da her zaman bu kadar kalabalık olurdu. Elinde kaşık, öyle kalakalmış adamların teker teker yüzlerine bakıyordu. Adamlar da ona bakınca elleri titredi. Önündeki tandır ekmeğinden bir parça kopardı ağzına attı, kaşığını sininin ortasına yığılmış yağdan ışıltılı olan bulgur pilavına daldırdı, hemencecik de ağzına götürdü. Üst üste birkaç kaşık pilav ağzına attıktan sonra adamların ellerine bakmayı akıl etti. Adamlar, önce büyük, derin bir bakır kaptan, kaşıklarıyla türlü alıyor, o türlüğü önce pilavın üstüne koyuyor, sonra da türlülerini pilavla birlikte yeniden kaşıklarına alıyor, ağızlarına götürüyor, ağır ağır çiğniyorlardı. Mustafa da artık onlar gibi yapıyor, kaşığı, onların kaşıklarından daha ağır deviniyor, çenesi de onların çenelerinden daha ağır işliyordu.

Emir Ağa çok zayıf, uzun boylu birisiydi. Yemek yerken gözlerini, önündeki ekmekten ve kaşığından ayırmıyordu.

Sofrada konuşulmaz geleneğine göre, yemek bitinceye kadar konuşmadılar.

Herkes, elindeki kaşığı sininin kıyısına dayadıktan sonra kızlar geldiler, önce boşalmış siniyi, derin türlü kabını, kaşıklarını, arkasından kilim sofrayı topladılar aldılar götürdüler.

Çok sıcak vardı ve güneyden esen garbi yeli kesilmişti.

Kahveler, sigaralar içildi. Konuklar dağlardaki eşkıyalar, Ankaradaki paşalar üstüne konuştular. Hiç kimse ne Salman'dan, ne de kara atlidan söz açtı. Mustafa bir köşeye büzülmüş, kendini bütünüyle konuşmalara vermiş, konuşanların en küçük bir kıpırtısını bile kaçırmadan dinliyordu.

Konuklar yatsı namazından sonra da konuşmalarını sürdürdüler.

Mustafa, günün ilk ışıkları üstüne düşerken uyandı, gözlerini yumruklarıyla uğuştururken, nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Karşıdaki yaşlı, gövdesi, dalları eğri büğrü, kabukları çatlamış nar ağacını, köydeki nar ağacına benzetirken kendine geldi. Orada, yemek yediği yerde, duvarın dibinde kuru tahtaların üstünde, yorgunluktan uyuyakalmış, bir kimse de gelip onu bir yatağa götürüp yatırmamıştı. Dünkü arabacıyla, çangal

boynuzu kırmızı, yeşil kordelalı bir koçla, atlas kaplı bir de küstüyü yatak geçti gözlerinin önünden.

Neredeyse çatlayacaktı. Ayağa fırladı. İşini görecek bir yer bulmalıydı. İkişer, üçer atlayarak merdiveni çabucak aşağı indi. Nar ağaçları solda bir çit oluşturmuştu. Çite koştu, ağaçların arasından bahçeye geçti, şalvarının bağını çabuk çabuk çözdü, ilerdeki çukura indi, az daha yetişmese kaçıracaktı. O anda da çatladı. Çatlayınca rahatladı. Yandan yönden yumuşak kuru otları yoldu, silindi. Eve vardığında dün akşamki yerde gene sofraya kurulmuş, konuklar halka olmuş oturmuşlardı. Her birisinin önünde uzun kalaylı taslardaki çorba tütüyor, kaşıklar işliyordu. Mustafa merdivenin başında dikildi kaldı. Ne ileriye gidebiliyor, ne de geriye dönebiliyordu. Sıkılınaya, terlemeğe başlamıştı ki dün akşamki kız yetişti, "Mustafam, canım, amcam oğlu, ne durmuş bakıyorsun orada, sofraya gelsene." Elinden tuttu sofraya götürdü, iki adamın arasına oturttu, hemencecik de bir tas çorbayla bir kaşığı getirdi önüne koydu.

Mustafa, kararmış tahta kaşığı eline aldı. Konuklar, kaşığı her ağızlarına götürüşlerinde höpürdeterek, sesli sesli sümürerek içiyorlardı. Tıpkı Ali Çavuşun kahve içişi. Mustafa da onlar gibi höpürdeterek sümürerek içti. İçerken öylesine bir gürültü çıkardı ki herkes durup ona baktı. Emir Ağa, sofraya oturdu oturalı ondan gözlerini ayırmamış, bir kaşığım ağzına götürüyor, bir duruyor ona bakıyordu.

Çorba bitti, sofraya kalktı, konuklar gene bir sohbete daldı. Mustafa dünkü yerine, duvarın dibine, bohçasının yanına geçti oturdu. Birden, giyitlerini değiştirmedeği aklına düştü, bohçayı kucağına çekti. Şimdi, şu anda hiçbir yere gidemezdi, Emir Ağanın gözleri onun üstündeydi. Her devinimini izliyor, gözlerini hiç üstünden indirmiyordu. Adamlardan birkaçı kalkınca Mustafa, fırsat budur deyip, ayağa kalktı, adamların bacakları arasından merdivenlere kaydı, narların arasından geçti, bahçeye çıktı. Bahçedeki nar ağaçları çok büyüktü. Dalları öteki nar ağaçlarına kadar uzamış, dallar biribirine girmişti. Dalların arasından toprağa ancak benek benek ışık düşebiliyordu. Narlar, tepeden tırnağa çiçeğe durmuş, ağır çiçekleri dallar götüremiyordu. Bu nar bahçesinden, nar bahçeleri, biribirine ulanarak

doğudaki tepenin yamaçlarını aşıyor, kuzeydeki kuru dereyi aşip gidiyor, batıda çaya ulaşıyor, güneyde evleri aralarına alarak, kasabanın ortasındaki caminin avlu duvarının dibine kadar varıyor, uğultular geliyordu.

Mustafa, sık ağaçların arasına kaydı, sağına soluna bakındı, burada onu kimsecikler göremezdi. Göz açıp kapayınca kadar soyundu. Ayağındaki ayakkabıları öteki bahçenin duvarının üstünden uzaklara fırlattı. Donunu, gömleğini, şalvarını da, ceplerini boşaltarak, karşı bahçeye attı. Bohçayı açtı, önce donu giydi. Arkasından atleti çıkardı. İlk olarak atlet giyiyordu. Anası ona kasabadan getirtmişti. Atleti yalnız şehirli büyük adamlar giyerlermiş. Atleti, pantolonu, gömleği giydi. Pantolonunu ustaca düğmeledi. Uсталığı hoşuna gitti. Ayakkabı çok güzeldi. Ayaklarına da iyi uyuyordu. Ceketü ütülü, güzeldi. Kasketi de denizci kasketiydi. Kırmızı kordelası arkadan sarkıyor, tepesinde de kırmızı pomponu göz kamaştırıyordu. Şimdi bir kocaman ayna olsa da Mustafa kendine baksaydı ne güzel olurdu.

Mustafa içine büzüldü. Büyük bahçenin içinden oradan oraya gidiyor, dolaşıyor, ağaçların altına bakıyor, teker teker ağaçları dolaşıyor, şahin gözleri yöreyi, sararmış otların aralarını tarıyor, aradığını bir türlü bulamıyordu. Ağaçların dallarından, çiçeklerden, sararmış otlardan buğular kalkıyor, güneş bir kavak boyu kalkmış gelmiş tepenin üstünde durmuş, buğu daha sürüyor, kalkan buğunun altından da bir şey çıkmıyordu.

Mustafa, ayaklarının ucuna basa basa bütün bahçeyi dolaştı. Ağaçların aralarında hatniler, gelincikler, sütleğenler açmıştı. Eşekarıları, sarıcalar, hiç görmediği başka arılar nar çiçeklerinin üstünde uğulduyorlardı. Bu bahçeden gündoğudaki bahçeye atladı. O oraya atlar atlamaz da iki sapsarı büyük kuş bir incir ağacının dalından kalktı, öteki incir ağacının dalına kondu. Mustafa, her şeyi unuttu, gözlerini bu iki sarıdan alamadı. Hiçbir yerde böyle bir sarı görmemişti. Kuşlar uçup gidinceye kadar orada çakıldı kaldı. Uçan kuşlar, sarılarını savurarak sapsarı çizgiler çizerek karşı tepeyi aştılar. Bir dalın üstünde bir kelebek kanatlarını açıp açıp kapatıyordu. Kelebeğin kanatlarının üstü benekli kara, altı som kırmızıydı. Öylesine bir kırmızıydı

ki çocuk ona da büyüledi kaldı. Kelebek bir adım ötesinde bir otun üstünde sallanıyordu. Dayanamadı, dokunmak istedi, kelebek yerinden kalktı, zikzaklar çizerek ta göğün ucunda gözden yitti. Narların alı şehrin üstünü tüten bir buğu gibi almıştı. Çocuk her nar ağacının altına baka baka bahçeleri dolaşiyor, nar ağaçlarının yarılmış kabuklarının arasından yukarılara çıkan karınca katarlarına şaşıyordu, ağaçların tepelerinde ne arıyorlar, diye.

Çocuk öğlene kadar, hiçbir ağacın altını gözden kaçırmadan yamaca kadar gitti. Güneş çok kızdırmış, ortalık yanıyordu. Karnı da bir iyice acıkmış zil çalıyordu. Bahçelerin içinde koskocaman olmuş incir ağaçları vardı. Kara ve ak incir ağaçları... Ağaçların üstündeki incirler sapsarı kesilmişler, her birisi de yumruk kadar. Arkalarından da bal damlıyor. Keşki giyitlerimi değiştirmeseydim, diye düşündü. Bir süre sonra da böyle düşündüğünü unuttu, ağaca tırmandı. Sapsarı kesilmiş koskocaman üç olgun incir dalın ucundaydı. Mustafa, deneyleriyle bilirdi ki incir ağaçları gevrek olur, hele dal uçları, en küçük ağırlıkta yallah aşağı. İncirlerden vazgeçmedi, ağır ağır, yukardaki büyük dalı tutarak, ağırhğının yarısını yukardaki dala vererek dalın ucuna kadar geldi, bir eliyle yaprağın ucundan tuttu, incirler burnunun ucuna kadar geldi, az daha çekebilseydi dalı incirin biri ağzının içindeydi. Yaprığı bırakmak zorunda kaldı. Dal hızla aşağı indi. Dal inerken olgunlaşmış incirler de koptu, toprağa düştü. Mustafa artık yolunu bulmuştu. Ağacın gövdesine yanaştı, üstünde olgun incir olan dalları sallayarak incirleri yere düşürmeye başladı. Aşağıya yeterince incir düştüğünü anlayınca, ağaçtan indi, yerdeki incirleri topladı, ağacın köküne yığı, yanına oturup kabuklarını usul usul soyarak, incirlerin tadına vararak karnını şişirdi. Şimdiye kadar hiç bu kadar tatlı incir yememişti. Aaah, anam yakında olsaydı da... diye düşünürken, anasım kafasından sildi. Oradan, bahçeden bahçeye geçerek, çayın kıyısına vardı. Çayın kıyısındaki bahçe görülmedik güzellikteydi. Her yanda güller açmıştı. Güllerden sonra narlar, narlardan sonra mor çiçeğe durmuş yarpuz, suyun kıyısından uzaktaki ulu çınarlara kadar çakıltaşlarının yanı sıra uzanıyordu. Gün kavuşuncaya kadar bahçeden bahçeye geçti.

Çok kanatlarının altı kırmızı kelebek, çok sarıasma, çok deldelice, çok çok arı gördü. Bir kara incire çıktı. İncirler olgundu, silkeledi. Kara incirler de çok tatlıydı ya azıcık ekşimsi oluyordu. Bu daha çok hoşuna gitti.

Garbi yeli çıktı, ortalık serinledi. Uykulayan arılar, kelekler, kuşlar ortalığı aldı. Bahçeler uğuldadı. Nar çiçekleri dalgalandı. Al dalgalar tepelerin yamaçlarına, evlerin camlarına vurdu.

Çarşımın lüks lambaları yanarken çocuk iki adamı uzaktan izleyerek, kasabanın ortasındaki alana indi. Bir yerlerden çok iyi ammsadığı bir kokuyla koktu ortalık. Bir kebabçı dükkanı açıktı, birkaç adam şarap içiyordu, oraya girdi. Kebabçı ona saygıyla yer gösterdi. Şarapçılar da ona saygıyla gülümsediler, eğilip selam verdiler. Mustafa, aynı saygıyla karşılık verdi, ağırbaşlı.

"Adana..."

"Baş üstüne."

Kebabçı iki şişi közün üstüne sürdü, "yelleeee," diye de bağırdı, "yelleeee." Şişleri çevirdi. Çabuk çabuk soğan, maydanoz, turp kıydı sumakladı. Dükkanı ince bir sumak kokusu aldı. Kebabçı, büyücek bir kalaylı sahandaki, öbür yeşilliklerle, dereyle, tere otuyla, yeşil biberle sahanı getirdi Mustafanın önüne koydu.

"Ayran mı, şalgam suyu mu?"

"Şalgam suyu," dedi Mustafa.

Ortalığı közde yanan yağın kokusu sardı. "Yelleeeeeee..."

Kebabçı, pişmiş şişleri ince pidelerin arasında kuruttu, közlerin üstüne yeniden götürdü. Bu işlemi birkaç kez daha yaptı. Pidelere iyice yağlandılar.

"Afiyet olsun Beyim."

"Sağ ol," dedi Mustafa.

Ağır ağır, usulünce kebabını yiyen Mustafa, yemek yediği sürece bir kez olsun başını kaldırıp da yöreye bakmadı. Kebabını bitirince de kalktı musluğa gitti. Arkasından gelen kebabçı ibrikle eline su döktü. Çocuk, ellerini, ağzını bir iyice köpürte köpürte yudu, gitti masasına oturdu, "Hesap," dedi. Kebabçı hesabı söyledi. Mustafa, Antepten babasına gönderilmiş işle-

meli ipek kesenin büzgüsünü açtı, içinden biraz bozuk parayı aldı, saydı, masanın üstüne koydu. Bahşış de bırakmayı unutmadı. Ayağa kalktı, şapkasını düzeltti, şarapçılara: "Afiyet olsun," dedi. Ağırbaşlı, saygılıydı. Kebapçı onu kapıya kadar uğurladı:

"Gene bekleriz Beyim."

Eve geldiğinde, ay gelmiş orta yeri dolanmıştı. Konağın kapısı açıktı. Tıkırdatınadan yukarı çıktı. Dünkü uyuduğu yere vardı büzüldü. Yanma yönüne bakındı, ay ışığında bir kararlı gördü, balkonun parmaklığının dibinde. Yamna varıp elledi, bu bir hasırdı. Hasırını getirdi dünkü uyuduğu yere serdi. Üstüne oturup büzüldü. Çok yorulmuştu. Başı hemen sağ omuzunun üstüne düştü. Başı düşer düşmez de bedeni sağ yana yattı, omuzu hasıra geldi.

Sabahleyin erken kalkıp, kimse uyanmadan kırmayı kurmuştu. Üstüne güneş gelinceye kadar uyanamadı. Başucunda durmuş, onu uyandırmaya çalışan kızın sesini duyunca doğruldu, dudakları sündü, sırtını duvara dayadı oturdu. Gözlerini ovuştururken birden ayağa fırladı, ayakkabıları ayağında daydı, merdivene doğru koşarken uzun kız onu bileğinden kavradı:

"Dur Mustafa, nereye gidiyorsun, daha sabah çorbam içmeden? Selver Anan seni bekliyor. Seni bir an önce görmeye can atıyor. Dur, su dökeyim de yüzünü yu."

Çocuğun bileğini bıraktı, köşedeki ibriği, leğeni, havluyu aldı getirdi, önüne koydu. Mustafa çömeldi, kız su döktü, o, sabunu köpürterek, elini yüzünü bir iyice yudu, kendisine geldi.

"Gel, Selver Ana seni bekliyor."

Önüne düştü, köşedeki odaya götürdü. Selver Ana namaz kılıyor, yandaki sofranın üstünde de iki kalaylı tastaki çorba tütüyordu. Uzun kız aldı onu götürdü sofranın önüne oturttu. Çocuk, sofraya oturmadan önce ayakkabılarını çıkardı, yana koydu, bağdaş kurdu.

"Giyitlerin de, ayakkabın da, şapkan da ne kadar güzel Mustafa. Çorbanı içsene kurban olduğum."

Mustafa kaşığa uzanmadı, Selver Ananın namazını bitirmesini bekliyordu. Selver Ana, çok uzun, sarı saçlı, sivri çeneli, bü-

yük mavi gözlü, ipek gibi yumuşacık gözükten güzel bir kadındı. Güzelliği buralarda dillere destandı. Mustafa onu babasının cenazesinde ağıt yakarken görmüştü. Ağıdını Kürtçe söylüyordu ya köylü kadınlar onun Kürtçe söylediği ağıtlarını neredeyse öğrenmişlerdi. Kırk dökük, daha söyleyip duruyorlardı.

Selver Ana, namazın sonuna gelmiş olacak ki, önce sağa, ardından da sola selam verdi. Öyle diz çökmüş tespihini çekeerek, dudakları kıpır kıpır duasını hemencecik topladı, ayağa çabucak kalktı, Mustafaya yürüdü. Mustafa çoktan ayağa kalkmıştı, elini aldı öptü. Kadın da onun iki yanağından eğildi öptü. Eliyle Mustafaya otur işareti yaptı, kendi de oturdu. Bakır taslardaki yanmış tereyağı, sarımsak, nane kokan tarhana daha tütüyordu.

“Buyur Mustafam.”

İlerde durmuş bekleyen kıza seslendi:

“Meryem, bir tas çorba al da gel, sen de otur.”

“Ben çorbamı içtim ana.”

“Öyleyse gel otur yanımıza.”

Uzun kız geldi Mustafanın yanına oturdu.

Mustafa çorbadan çok hoşlanmıştı. Bu çorbadaki nanenin kokusunu da biliyordu. Bu çorbayı da çok içmişti ya, bu nanenin kokusu başkaydı. Çorbalarını bitirinceye kadar konuşmadılar. Meryem Mustafaya bir tas çorba getirmek istedi. Doymuştu, istemedi.

Selver Ana onu elinden tutup kaldırdı. Yandaki odaya geçtiler, yan yana kilimli sedire oturdular.

Selver Ana gülümseyerek, güzel, mavi, yumuşacık gözlerini onun üstüne dikmişti sordu:

“Evde ne var, ne yok Mustafa? Anan nasıl, Hasan Ağa, ötekiler?”

“Herkes iyi,” dedi Mustafa. “Anamın da çok selamı var.”

Kurnaz çocuk Selver Anayla, evin öteki kişileriyle karşılaşınca ne söyleyeceğini çoktan kurmuştu.

“İyiler mi? Halleri vakitleri nasıl?”

“İyiler ya eskisi gibi paramız kalmadı. Anam öyle diyor. Bir de evimize kim gelirse gelsin, isterse eli Zülfükarlı Ali olsun, ona bir metelik para vermiyor. Parası olsa verirdi.”

"Demek böyle Mustafam ha!" İcini derinden çekti. "Demek böyle ha? Demek, sahibi gidince, mal mülk de arkasından gidiyor. Ne yapalım, camn sağ olsun Mustafam. Senin baban Ağrı dağı kartalı, Toros kaplanıydı. Ne yapalım, kader, Mustafam."

"Kader," diye boynunu büktü Mustafa.

Selver Ana bir şey daha sormak istiyor, Mustafa da o soracağı şeyi biliyor, bekliyordu. Selver Anaysa susuyordu. Bir ara gözlerini çocuğun gözlerinin içine dikti, onun gözlerinde bir şeyler arandı durdu. Sonunda da dayanamadı, yüzü sapsarı kesilip dudakları titreyerek:

"O kafir, o dinsiz yakalandı mı, ölü mü sağ mı? Sağsa neredeymiş, köye iniyor muymuş?"

"Sağ," diye bağırcasına konuştu Mustafa. "Dağda. Eşkıya olmuş. Herkesi de, eline geçen çocukları da öldürüyormuş." Çabuk çabuk söylüyordu, soluk soluğa. Sözünün hepsini bir anda bitirmek istiyordu. Gözlerini de önündeki kilime dikmiş kaldırmıyor, kilimin nakışlarına bağıriyordu. "Öldürüyor, öldürüyor çocukları, kellelerini kesiyor, o kesik kelleleri de bizim köye gönderiyor. Sen biliyor musun bizim köyde yarısı yanmış, yarısı yeşil bir ağaç var, o ağaca kimsecikler dokunamaz. İşte o çocukların kellelerini o ağaca asıyor Çoban Cemşid. Bu ağaçtan da, bir tek kelleyi bile, kim indirirse Salman onu öldürüyor. Salman durmadan çocuk öldürüyor dağda. Dağdaki çocukları bitirince..." Çok ileri gittiğini anladı Mustafa. "Kızdığı çocukları öldürünce... Bir de babalarını öldürdüğü çocukları öldürünce, bizim köye gelecekmiş Salman... Bizim köyde de..." Gene ileri gitmişti, sustu. "Anam dedi ki bana, Mustafa, dedi, senin burada işin kalmadı, sen, dedi, Selver Anana git... Bu adam köye gelip dönünce, istersen de köye gelirsin. Anam dedi ki, Selver Anam sana benden de iyi bakar."

"Burası da senin evin. Babanın bize yaptığı iyiliği biz kıyamete kadar ödeşemeyiz. Onun bize yaptığı iyiliği nasıl unutturuz. Böyle bir konakta oturuyorsak, topraklarımız var, bir elimiz yağda, bir elimiz baldaysa hep senin babanın iyiliği yüzünden. Ben sana anandan da, herkeslerden de iyi bakarım. Baban gibi var mıydı?"

Sustu. Güzel mavi gözleri yaş içinde kalmış, başını da önüne eğmişti. Bir şeyler söylemek isteyip de söyleyemediğinde hep dudakları titrerdi Selver Ananın. Mustafa kısa bir sürede de olsa onun bu durumunu sezmiş, bekliyordu.

Selver Ana başını kaldırdığında gözleri dupduruydu.

"Mustafam," diye söze başladı. Sesi sert, güvenliydi. "Mustafam, yavrum, burası kasaba, burada çok candarma, çok Hükümet var. Senin de buraya geldiğini kimse bilmiyor, değil mi."

"Bilmiyor. Hiç, hiç, hiç kimse..."

"Anan da kimseye söylemez değil mi?"

"Ben gelirken Kurana el bastı, antlar verdi ki kimseye söylemeyecek. Yoksa gelir miydim."

"Onun için burada seni kimse tanımaz, kimse bulamaz. Sen burada keyfine bak. Geldin geleli nerede yatırdılar seni bu gözü kör olasıcalar?" Meryeme döndü: "Mustafayı geldi geleli nerede yatırdınız?"

Meryem:

"Bilmiyorum," dedi, boynunu büktü. "Çok kişi vardı evde."

"Sizin konuklarınız yerin dibine batsm. Koca İsmailin oğluna bir yatak bulamadınız mı?"

Selver Ana, Meryeme, evdeki kadınlara kızmış verip veriş-tiriyordu.

"Mustafanın yatağını çardağa, oraya, süpürge saplarının üstüne yapacaksınız."

"Baş üstüne ana," dedi Meryem. Hep gülümsüyordu. "Bu Mustafa benim canım değil mi, bu Mustafa benim amcam oğlu değil mi? Bu dünyada benim ondan başka kimim var ki..."

Selver Ana, Meryemi Mustafaya anlatmak zorunluğunu duydu.

"Bak Mustafam, Meryem senin bu evdeki en yakın akrabam. Babası, anası, kardeşleri yolda gelirken öldüler. Bir o kaldı. Onu da biz bu eve aldık. Baban Meryemi istedi de dayısı vermedi, yiğenimin amcasının oğlunun kızı, benim de yakın akrabam, dedi."

Mustafa sevinerek:

"Ben Meryemi biliyorum," diye gülümsedi. "Seni de, bu evdeki herkesleri de biliyorum. Anam her gün, her gün sizi söylerdi bana. Anam sizi çok sever."

"Biz de onu severiz," dedi Selver Ana. "Baban da bizim hepimizin gözbebeğiydi."

Elini uzattı, yumuşacık, çocuğun başının üstüne koydu, saçlarını okşadı.

"Buraya geldin geleli ne yaptın, nereye gittin, nereleri gezdin?"

"Bahçeleri dolaştım," diye güldü Mustafa. Sevinçliydi. Selver Ananın sıcaklığı, yakınlığı ona güç vermişti. "Her bir yanar. Yer gök çiçek açmış. Suyu da gördüm. İçinde çok balık var. Balıkları da gördüm."

"İstersen yalnız dolaşma Mustafam. Bizim de burada senin kadar çocuklarımız var."

Meryeme döndü:

"Uzun kız, çocuklar buradalar mı?"

"Aşağıdalar."

"Git çağır onları, söyle İsmail dayılarının oğulları gelmiş. Onu gezdiresinler."

Meryem, kapıdan aşağıya, çocuklara bağırdı. Çocuklar, merdivenleri ikişer ikişer atlayarak geldiler. Soluk soluğa kalmışlar, yüzleri de kızarmıştı. Selver Ana çocuklara Mustafayı gösterdi:

"İşte bu Mustafa. Köydeki İsmail dayınızın oğlu. Hani onu öldürdülerdi ya işte o dayınızın oğlu."

Çocukların yüzünden keder bulutu geçti.

"Bundan sonra o bizde kalacak. Ona kasabayı gezdirin, onunla oynayın."

Elini cebine soktu, fistanının cebinden üç tane yirmi beşlik çıkardı, çocuklara birer tane verdi.

"Gidin de çarşıya kendinize boyalı şekerler alın."

Haydar önde, Mustafa arkasında, en geride de Aho merdivenleri atlayarak, hışım gibi aşağıya indiler, aşağıda da hiç durmadan çarşmayı bir anda tuttular, şekerçi dükkanının önünde durdular. Dükkanın dört rafına, içleri boyalı şeker dolu kavanozlar dizilmişti.

Haydar, sakallı dükkancıya elindeki yirmi beşliği uzattı, en ortadaki yeşil şekerle dolu kavanozu gösterdi:

"Bundan istiyorum."

"Hepsine mi?"

"Hepsi, hepsi," diye coştı Haydar.

Sakallı adam, büyük bir kesekağıdına yeşil şekerleri doldurdu, el terazisiyle tarttı. "Buyur Haydar Ağam, bu da fazlası." Elindeki bir avuç şekeri de kesekağıdına koydu.

Mustafa pembe şeker dolu kavanozu gösterdi.

Ahonun şekerleri mavi çizgili ak şekerlerdi. Çocuklar koşarak köprü başına gittiler. Alttan akan suya bakarak şekerlerini, kesekağıtlarını yarılایncaya kadar atıştırdılar.

Mustafa:

"Yeter çocuklar, hepsini bitirmeyelim. Sonra hastalanırız."

Çocuklar ona uyup kesekağıtlarını kapattılar.

"Ne yapalım şimdi, ne istiyorsun Mustafa?"

Haydar çok uzun boylu, mavi gözlü, kıvrıkcık kirpikli, kırmızı saçlıydı. Yaşına göre, büyük bir adamın ayakları gibi kocamandı yalınayakları. Kederli, düşünceli bir hali vardı. Ahoya gelince neredeyse şişmandı, kekeliyordu. Dudakları kalımdı, sarkıyordu. Bütün dişleri apak ortalıktaydı. Ağzı hiç kapanmıyordu. Dünyaya bomboş, ahmak gözlerle bir tuhaf bakıyordu.

"Nar bahçelerine gidelim," dedi Mustafa. "Ben geldim gelmeli nar bahçeleri geziyorum."

"Ne var nar bahçelerinde ki?"

"Çok arı var, çok çok. Çok kuş var. Çok incir var. Nah her birisi bu kadar, bu kadar, kavun gibi. Her birisinin götünden de bal akıyor. Bir de... Bir de, bir de..."

"Bir de ne var?" diye sordu Haydar, yumuşacık.

"Dur, şimdi söylerim. Sen Selver Ananın oğlu musun Haydar?"

"Oğluyum," dedi Haydar. "Ne var ki?"

"Çok benziyorsun da ona."

"Herkes benzetir," diye övündü Haydar.

Aho:

"Ben de benzerim" diye burnunu çekti.

Haydarla Mustafa sustu.

"Bir de ne var, dedin?"

"Bir de, bir de, bir de..."

Mustafa kekeliyordu.

"Bir de?"

"Hani narlar çiçek açtığında... Bizim köyde eskiden herkes görürmüş."

"Neyi görürlermiş?"

Mustafanın alnı terledi.

"Narlar çiçek açtığında karayılanlar, nereden gelirlerse nar bahçelerinin içine gelirler, bir dişi, bir erkek sevişirler. Ala şaftan gün batmıcaya kadar. Karayılanlar, öyle kızar, öyle kızışan olurlarmış ki sevişe sevişe kıpkırmızı kök gibi olurlar, yörelerine ocaktaki demir gibi kıvılcım saçarlarmış."

"Bunu sana kim söyledi?"

"Bunu bizim köyde Avcı Ali Çavuş var, o söyledi. Köz gibi olmuş yılanları gözüyle görmüş, hem de seyreylemiş."

"Ben de duydum," dedi Haydar. "Bu kasabada sevişen yılanları bizden başka görmeyen yok."

"Ben de görmedim," diye boynunu büktü Aho.

"Ben göürdüm ama korktum," diye hayıflandı Haydar. "Bizim evin arkasındaki bahçeye karyılanlar her yıl gelir, orada sevişirler. Kasabanın bütün kızları yılanların seyrine çıkarlar."

"Kızlar korkmuyorlar da sen mi korkuyorsun?"

"O zaman çok küçüktüm. Şimdi olsa korkar mıyım?"

"Korkmazsın," dedi Mustafa.

Aho, uzun uzun yüzüne boş gözlerle baktıktan sonra, ondan hiç beklenmeyen bir çıkışla:

"Sen çok korkarsın," dedi. "Senin karayılanın kırmızısından ödün kopar."

"Kopmaz," diye bağırdı Haydar. "Ben şimdi karayılan seyretmeye gidiyorum. Erkeksen, sen de gelsene."

Mustafanın koluna yapıştı:

"Haydi gidelim Mustafa. Bu uyuz Aho da bizimle gelsin bakalım. Biz gidiyoruz, haydi gelsene."

Aho sözlerini uzata uzata:

"Uyuz sensin. Ben gelmiyorum sizinlen, sizi kırmızı yılanlar yiyecek. Ben de buradan eve gidince anama, sizi kırmızı çiçek yılanlarının yediğini söyleyeceğim."

"Söyle ulan hırpo," dedi Haydar, kardeşine tiksinererek baktı.

Taş köprüünün üstünden suyun kıyısına indiler, Aho orada kalakaldı. Önlerindeki yüksek kerpiç ağılı atladılar, ağaçları

yaşlılıktan eğri büğrü olmuş, gövdelerinin kabuğu paramparça çatlayıp dökülmüş büyük bir nar bahçesine girdiler. Bu yaşlı ağaçların çiçekleri öyle üst üste değildi ya her çiçek, nah böyle kocaman kocamandı.

"Bu bahçede çiçekler kocaman kocaman," dedi Mustafa. "Buraya çok karayılan gelmeli."

"Geliyor," dedi Haydar. "Ben şimdiye kadar korkmasaydım, bin tane karayılanı sevişirken görürdüm. Korkma, az sonra bir kocaman ağacın altına on tane upuzun yılan gelir. Biz durur seyrederez, kıpkızıl olana kadar her birisi..."

Çayın kıyısındaki bütün bahçeleri akşama kadar ağaç ağaç dolaştılar. Koskocaman, her birisi bir kuş kadar turuncu, mavi, kara kelebekler gördüler, şaşmadılar. Kara, sarı benekli kelebeğin kanatlarının içi inanılmaz bir mavideydi. İncir ağaçlarında çok sarı kuşlar gördüler, olgunlaşmış iri incirleri gagalayan. Haydar, "Bunlara sarıasma, derler," diye kuşları tanıttı. "Etleri çok yağlı, çok lezzetli olur," diye dudaklarını yaladı.

Gün batıp karanlık kavuşurken eve geldiler. Yer sofrası kurulmuş, daha kimse yemeğe oturmamıştı.

Önce Emir Ağa geldi sofranın başına oturdu. Arkasından bir delikanlı. Haydar Mustafanın kulağına eğildi: "Bu Kerem," dedi, "benim ağam olur. Biz ona Kero deriz. Sen biliyor musun, Kero bizim dilimizde eşek, demektir. Sen Kürtçe biliyor musun?"

"Biliyorum," dedi Mustafa.

"Haydi Kürtçe konuşalım öyleyse."

"Burada olmaz," diye karşı çıktı Mustafa. "Yarın sabahtan akşama kadar Kürtçe konuşuruz."

"Olur," dedi Haydar.

Bugün sofrada konuk yoktu. Emir Ağa bir el işaretiyle onları da yemeğe çağırdı. Nereden çıktıysa Aho da geldi bir yerlerden. Dudağı yaşlı beygirlerin dudağı gibi sarkmıştı. Çocuklar çok acıkmışlardı. Sofranın ortasındaki yağlı bulgur pilavıyla, derin, kalaylı bir kaptaki etli patatese saldırdılar. Mustafa çok usturuplu yiyordu yemeğini. Ötekilerin tahta kaşıkları pilav öbeğinden, patates yemeğinden çıkmadan o kaşığını yemeklere daldırmıyordu.

Mustafanın davranışı Emir Ağanın gözünden kaçmadı, çocuğun ağırbaşlı tutumu hoşuna gitti. Göl yerinden su eksik olmaz, diye düşündü, tıpkı da babasına benziyor.

Yemek bitince Emir Ağanın kahvesini getirdi Meryem. Mustafa, Emir Ağa kahveyi nasıl höpürdetecek, diye bekledi. Gözlerini Ağanın elindeki ağzı geniş, yukardan aşağıya kırmızı çizgili, tüten fincandan ayırmıyordu. Emir Ağa gözlerini fincanın içine dikmişti. Sonra ağır ağır dudağına götürdü, inceden, usulca höpürdetti. Mustafanın bu höpürdetmeyi hiç gözü tutmadı. Bizim köyün çobanları bile bundan daha iyi höpürdetir kahveyi, diye düşündü. Şimdi Mustafanın eline bir kahve verselerdi, o da kahveyi bir höpürdetseydi, alimallah sesi ta çarşıdan duyulurdu. Bir de bu kır sakallı adam babamın öz bir dayısı olacak. Bu adam bize hiç benzemiyor. Boynu kaz boynu gibi upuzun, üstelik de yüzü, alını, her bir yeri kırışık içinde. Burnu da koskocaman, gözleri de çukura kaçmış, ak kaşlarının altmda kalmış, tilki gözleri gibi, bir açılıyor, bir parlıyor, sonra da hemenecik parlak küçücük göz kaşların altına çekiliyor. Bir de, bir deri bir kemik, üfürsen yıkılacak. Selver Ananın da kocası olacak bu sümsük, diye içinden geçirdi. Bize hiç benzemiyor. Oğlu Kero da bizimkilere hiç benzemiyor. Kero, derken gülmüsedü çocuk. Gülümsemesini gördüler mi, diye de çabucak yana yöne bir göz attı. Kero, içinden geçeni anlamış gibi gözlerini dikmiş ona bakıyordu. Keronun sağ yüzünde duluğundan çenesinin altına kadar uzanan derin bir hançer izi vardı. Yüzü bir atın yüzüydü. Onun da kirpikleri Haydarın kirpikleri gibi kıvrıkcık, gözleri de büyüktü. Kıvrıkcık saçları alınına dökülmüş, kapkara bir tutam saç alnında sallarıp duruyordu. Bunun da burnu tıpkı Emir Ağanın burnu gibi kocamandı. İncecik dudakları bir çizgiydi. Lacivert bir takım giyiti üstünde buruş buruştu. Çizgili gömleğine bir kırmızı yanardöner kravat uydurmuştu. Başındaki fötr şapkanın şeridine uzun, kırmızı bir tüy soku-luydu. Rukan ayakkabısı merdivenin başında duruyordu, pırıl pırıldı. Çorapları cart yeşildi. Babasının önünde iki büklüm oturuyordu. Belki de huyu böyleydi. Mustafa bu Keroyu hiç beğenmedi. Onu Haydar da hiç sevmiyordu. "Bunlar bize hiç benzemiyor," diye mırıldandı.

"Bir şey mi söyledin çocuk," diye sordu Emir Ağa. Sesi çocuğun tepesine balyoz gibi indi. Mustafa sarsıldı. Hemencecik de toparlandı, "Bir şey söylemedim," dedi.

"Peki, ya sen ne zaman geldin buraya?"

"Üç gün oluyor."

"Köyde ne var, ne yok?"

"İyilik sağlık. Sana selamları var."

"Anan nasıl, Hasan nasıl?"

"Hepsi de çok iyi."

"Halleri nasıl?"

"İyice," diye boynunu büktü Mustafa, üzüntülü.

Kero gülerek atıldı, babasının sözünü kesti:

"Durumları çok kötü. Ben biliyorum, baba, onların yiyecek kuru ekmekleri bile kalmadı."

Mustafa:

"Kuru ekmeğimiz var," dedi. "İneklerimiz de var. Bulgur pilavı, tarhana çorbası yapıyor anam. Yalnız, konuk gelince eve kuzu kestiremiyor anam. Buna da çok üzülüyor."

"Allah gördüğünden kimseyi geri koymasın," diye içini çekti Emir Ağa.

"Geriye koymasın, Allah kimseyi gördüğünden geriye koymasın ya suçun hepsi bunların. Yiyecek bir lokma ekmekleri kalmışsa, o lokma ekmeği de ya Allah göndermiştir onlara ya da komşuları."

"Kimse göndermiyor. Paramızın hepsi bitmedi," diye anasını savundu Mustafa. "Yaaa, sen bilmiyorsun anam paramızın çoğunu sakladı."

"Kalmadı, kalmadı," diye gürlledi Kero. "Yalan, yalan bunların bir tek kuruşları kalmadı. Eline bir çakar almaz tüfek almış kim gelmişse evlerine, isterse yedi yaşında bir çocuk, isterse yetmiş yaşında bir kötürüm olsun, kim, ben dağa çıkıp Salmanı bulacağım, onu öldüreceğim, demişse, Zero teyzem ona bir kucak para verdi. Şu Toros dağlarında adam kalmadı, şu Çukurovada adam kalmadı hepsi İsmail Ağanın evine doldu. Zero Hatun da İsmail Ağa hazinesinin bitmeyeceğini sanarak kele, köre, topala, dolandırıcıya, hırsıza, deliye dağıttı ha dağıttı. Şimdi bütün Çukurova ellerini havaya açmış İsmail Ağaya

dua ediyor. Kürt İsmail öldü de gökten Çukurovanın, Toroslara üstüne para, para yağdı, diye. Bunlarda para kalmadı. Bunlar yakında açlarından ölecekler."

"Ölmeyeceğiz," dedi Mustafa.

"Öleceksiniz," dedi Kero. "Hem de zıbara zıbara. Ben evinize geldim de Adanaya mektebe giderken, bütün dünyayı paraya boğan Zero Hatun, bana, dayılarının oğluna, dilenciye verir gibi, beş liracık verdi. Ben inkar etmiyorum zehir olsun, aldım o parayı, salt Zero Hatunun gönlü kalmasın, diye. Yoksa alır mıydım! Ben, daha o zamandan biliyordum bunların açlıktan öleceğini. Bunlar inşallah acından ölürler, ölmeden az önce de bu kapıya nasıl olsa gelirler, ben de onları bu kapıdan kovardım. Gitsinler, nerede ölürlerse ölsünler."

"Ölmeyiz."

Mustafanın yüzü kıpkırmızı olmuş, bütün bedeni tepeden tırnağa ter içinde kalmış, belli belirsiz de, içten içe, titriyordu.

Emir Ağa Mustafaya acıdı, biraz da alaylı, ortalığı yatıştırılmaya çalışarak:

"Onlar akrabamız, değil mi?" dedi. "Muhtaç olurlarsa biz onlara her bir şeyi yaparız. Koca İsmail, bizim yoksulluğumuzda bize yardım etmedi mi?"

"Etmedi," diye bağırdı Kero.

"Bu tarlaları, bu evi nasıl aldık? İsmail olmasa alabilir miydik?"

"Alırdık," diye bağırdı Kero. "Bu tarlaları, bu evi bize İsmail Ağanın babası vermedi. Bize Ermenilerden kaldı."

"Benim altımdaki atı, öküzlerimi, inekleri kim aldı da verdi bize?"

"Ohhoouu," dedi Kero, "bu kadar zengin bir adam için bu kadarcık şeyler de bir şey mi?"

"Bir şey, bir şey," diye başını salladı Emir Ağa, sonra da elini uzattı Mustafanın omuzundan tuttu:

"Söyle aslan yiğenim, İsmailimin oğlu, seni niye gönderdi anan Zero Hatun, bir isteğin mi var?"

"Onun bir isteği yok," dedi Kero. "O sana söylemez. Ben sana söyleyim mi, onun bu eve niçin geldiğini, onlar zenginken yüzümüze bakmazlardı, şimdi bize muhtaç oldular. Ben sana söyleyim mi, dayım oğlunun bu eve niçin geldiğini?"

“Sen sus,” diye kızdı Emir Ağa, “o söylesin. Onun dili yok mu?” Gözlerini Mustafanın üstüne dikti, bekledi. “Anam gönderdi,” diye kekeleydi çocuk. “Anam, dedi ki, git Emir Ağa dayımızın evine, orada biraz kal. Ben de geldim.”

“Yalan,” diye güldü Kero. “Bin kere yalan. Sen evden kaçtın. Bin kere yalan. Sen evden kaçtın. Korkundan kaçtın. Salman köye gelecek de beni öldürecek, diye kaçtın. Buraya bizim eve saklanmaya geldin. İnsan da bu kadar ölümden korkar mı? Ölüm Allahın emri. Salman, Çukurovaya inince seni bulamaz mı, bulup da öldüremez mi? Yılanın deliğine girsen de, kuşun kanadının altına saklansan da Salman seni bulmaz mı, bulur. Korkak. Sen korkundan sığındın bu eve. Hani sana Halepten her gün bir Arap atı gelirken, hani sana Akçadağ balı teneke teneke gelirken, her gün bir ayakkabı, her gün bir giyit gelirken, bu ev sizin aklınıza hiç düşer miydi? Söyle, Salmandan korkundan gelmedin mi bu eve?”

Mustafanın gözleri büyümüş koskocaman olmuş, karası genişlemiş, akı silinmişti. Keroya bomboş bakıyordu. Ağlayacak, gülecek durumda bile değildi. Konuşmak istiyor, bir türlü konuşamıyordu. Sonunda ağzını açabildi:

“Ben zaten yarın gideceğim. İstersen şimdi gideyim.” Sesi ölü sesi gibiydi.

Emir Ağa Keroya sert bir göz attıktan sonra:

“Bu ev senin evin yavrum, ne için gelirsen gel, bu ev senin evin. Yarın da gitme, bir yıl, beş yıl da... gitme. Ben babanın öz bir dayısıyım. Sen de benim öz bir yiğenimsin, bu evde istediğin kadar kalırsın.”

“Kalsın,” dedi Kero, “ne kadar isterse o kadar kalsın ya yalan söylemesin. Neden utanıyor, Salman korkusundan kaçtığını, ölümden kaçtığını...”

Mustafaya döndü, biraz yumuşamıştı:

“Yavrum,” dedi, “neden saklıyorsun Salmandan kaçtığını söylemeye? İnsandır bu, her insan korkar ölümden. Niçin saklıyorsun bizim eve gelmenin sebebinin?”

Köşede oturmuş kalmış Haydar, çubuk gibi uzun boyuyla ayağa kalktı, Keroya doğru birkaç adım attı, kıpkırmızı kesilmişti, boynunu upuzun uzattı:

"Mustafa," dedi, "korkusundan gelmedi bize. Siz hiç bilmiyorsunuz. Mustafa bize sevişen karayılanları görmeye geldi, narlar çiçek açtığında... Biz bugün sabahtan akşama kadar nar bahçelerinde yılan bekledik."

Sözlerini bitirir bitirmez de fırladı, merdivenleri üçer üçer atlayarak aşağıya indi, avluya çıktı, balkonun altına geldi:

"Mustafa," diye bağırdı, "sen yarın hiçbir yere gitmeyeceksin. Yarın yılanlar gelecek, biz de bir güzel seyreyleyeceğiz. Yılanların kıpkırmızı olduklarını gördükten sonra ikimiz birlikte istediğimiz yere gideriz."

Kero ayağa kalktı, Mustafanın üstüne eğildi, konuşacakken, Selver Ana arkadan geldi, Mustafayı omuzlarından tuttu kaldırdı, çocuk tir tir titriyordu.

"Olmaz ol sen Kerem," diye, inler gibi konuştu Selver Ana. "Çocuğa bu yapılır mı, o ne yaptı sana, olmaz ol Kerem. İnsafsız adam. Senin Allahtan korkun, insandan utanman yok mu? Şu parmak kadar çocuğa bu da yapılır mı?"

"Ana ben ne yaptım ki Mustafaya, ne söyledim ki, o benim ölmüş dayımın oğlu. Ben onun gönlünü hiç kırar mıyım ki..."

"Bak, kafir, bak, çocuk nasıl titriyor? Onun babası size böyle mi davrandı?"

"Böyle davrandı," diye bağırarak aşağıya indi Kero. "Sizin hepiniz bana düşmansınız zaten. Hepiniz, hepiniz, hepiniz..."

Selver Ana, Mustafayı aldı yan odaya soktu. Kızlara su getirmelerini söyledi. Çocuk suyu içti. Kadın sedire oturdu, Mustafanın başını göğsüne bastırdı, sallanmaya başladı. Böyle epeyce geçtikten sonra çocuğun titremesi geçti.

"Çardağa, birinci kata, süpürge saplarının üstüne çocuğa yatak serin," diye buyurdu Selver Ana. Kızlar koşuşturdular.

"Üzülme Mustafam, Kerem abin seni sever. Sen onun küçük kardeşisin. O hepimize, herkese kızıyor. Mektebi biteremeyip de Adanadan gelince işte böyle oldu Kerem abin. Dur durak yok onun için. Öfkeden delirecek. Uçan kuşa, yürüyen karıncaya da kızıyor. Sen yarın hiçbir yere gidemezsin. Bak, Emir dayın seni ne kadar seviyor. Anan seni boş yere bizim eve göndermedi. Bakma Kerem abine, o seni bir sevecek, bir sevecek, senin de parmağın ağzında kalacak.. O, iyi bir çocuktur. Çok

da çalışıyor. Okuyup o bir efendi olacakken, işte böyle çiftçi olunca da, çok çalışınca da, kemikleri de çalışmaktan etinden sıyrılnca da işte böyle oldu Kerem abin. Ben ne bileyim ben, kim bilir, bizim bilmediğimiz daha ne dertleri var bu çocuğun da... Bizim kusurumuza bakma Mustafam."

"Yatağı yaptık," dedi Meryem. Sesi ağlamsıydı. Öteki kızlar, hiç konuşmuyorlar, somurtuyorlardı. Yüzlerinde onulmaz bir keder vardı.

Meryem, Mustafamn elinden tuttu, merdivenleri indiler, avluyu birkaç adımda geçtiler, çardağın sallanan merdiveninden çıktılar. Meryem, süpürge saplarının üstüne büyük bir savan sermiş, bir süpürge destesinden de yastık yapmıştı.

"İşte sen, İsmail amcamın oğlu, bu süpürge saplarının üstünde yatacaksm. İte köpeğe çifte döşekli yatak sererler de bu evde koca İsmail Ağamn oğlunu süpürge saplarının üstünde yatırırılar." İçini çekti, "Ah dünya," dedi, "ah, kötü dünya. Mustafam, keşki ben bu evde kalmasaydım da sizin evde kalsaydım. Böyle mi olurdu? Bunlar benim kanımı kuruttular, beni öldürdüler. Uyku dün ek yok bana. Ta şu kadarcık çocukken bile beni işte koştular, dur durak bilmedim."

Mustafayı soyup süpürge saplarının üstüne yatırdı, pamuk savanı da üstüne örttü. "İyi ki bu savanı da verdiler," diye de öfkeyle konuştu. Mustafayı öptü. Yüzünün ıslaklığından Mustafa onun ağladığını anladı. Yamna oturdu, içi dolmuştu, başına gelenlerin hepsini bir bir anlatmaya başladı. Her sabah, daha horozlar ötmeden, atlara yem veriyor, inekleri sağıyor, sonra eve dönüyor, çorbayı ateşe koyuyor, çorba pişince yanaşmalara sofrayı seriyor, atlar tarlaya, inekler yaylıma gidince ahırları temizliyor, gene eve dönüyor, kaynatıyor, gene çorba pişiriyor, sofrayı kuruyor, neden sonradır ki ev halkı uyanıyor, teker teker herkesin eline ibrikle su döküyor, yazsa, bütün işlerden sonra pamuk tarlasına çapaya gidiyor, döven sürüyor, güzse pamuk topluyor. Kışsa... Çalışmaktan, bir göz açıp kapama süresince bile, soluk alamıyordu.

Mustafa, ona o kadar acı ki, yarı uykulu yarı uyanık, "keşki, bizim eve gelseymişsin, bunların hiçbiri başına gelmezdi," dedi, savanı başına çekti.

Yarın gideceğim, dedi. Şimdi ne yapacak, nereye gidecekti? Bildiği hiçbir yer yoktu. İşte bunlar da, babasının öz bir dayısı da onu köpek yerine koyuyordu. Selver Ana iyiydi, Haydar iyiydi, ya Meryem... Yarın bunları bıraksa gitse Haydar ağlamaz mıydı, Selver Ana üzülmez miydi, gitme, diye Selver Ana, ne kadar yalvarmıştı. Meryem burada, bu cehennemde yalnız ne yapacaktı? Böyle düşünerekten çözüldü, nasıl uyuduğunun farkına varmadan uyudu.

Sabahleyin ilk horozlarla uyandı, hemen giyindi. Meryem bahçede inek sağıyor, arabacılar atları arabalara koşuyorlardı, Meryemin yanına gitti.

Meryem onu görünce sevindi:

“Dur yanımda kurban olduğum, amcamın dünya yakışıklısı oğlu, bir bu inek kaldı, bunu da sağayım da... Haydarı da şimdi uyandırırım. Dün bana, beni uyandır, diye yalvardı. Kırmızı yılan seyretmeye gidecekmışsiniz bugün. Kıp kırmızı olmuş, birbirlerine dolanarak ayağa dikilerek sevişen yılanları ben çok gördüm. Narlar çiçek açarken her yaz gelirler. Karayılanlar insanı sokmazlar ama kızgın zamanlarında belli olmazlar... Amanın yaklaşmayın kızgın yılanlara. Amanın yılanları öldüreyim, demeyin, günahtr. Yılan öldüren iflah olmaz, cehennemde yanar. Cehennemde yanmadan önce çont olur, eli ayağı tutmaz, ölünceye kadar uykuda bile her bir yanı titrer durur. Bir de yılanın eşi, arkadaşını öldüreni, nereye giderse gitsin, isterse demir sandığın içine saklansın, arar bulur, onu sokar, sokamazsa boynuna sarılır sıkı sıkı boğar öldürür. Amanın siz siz olun sevişen yılanlara taş bile atmayın, bu dünyada, ölmezseniz bile başınıza gelmeyen kalmaz. Dur Mustafam, az kaldı, şimdi bitiyor.”

Mustafa şıkır şıkır çiçeğe durmuş iri nar ağacının altında bekliyor, sabahın alacasında amcasının kızının yumuşak, büyük gözlerine, derin gamzeli esmer sıcak yüzüne hayranlıkla bakıyordu. Meryem, azıcık Emineye benziyordu. Gülüşü tıpkı onun gülüşüydü. Emine aklına gelince telaşlandı, korktu, öfkelendi, o anda da onu kafasından sildi. Arkasına dönünce Haydarı gördü.

“Bak Haydar geldi,” dedi Meryem. Gamzeleri çukurlaşarak, tath tatlı gülüyordu.

"Gel, eline su dökeyim de yüzünü yu. Ben yudum." İbriği oraya kadar getirmiş, yere koymuştu. İbriği yerden aldı, "haydi." Mustafa çömeldi avuçlarını açtı. Haydar onun avucuna pembe kokulu bir sabun koydu. "Senin için anam sandıktan çıkardı." Eline su döktü. Mustafa sabunu iyice köpürttü, sonra da bir taşın üstüne koydu. Köpüklü ellerini yüzüne sürdü, yıkadı. Omuzundaki havluyu uzattı Haydar, öteki bir iyice kurulandı. "Anam sana bugün çay yaptı. O seni seviyor. Baban, ya da ananın da akrabasıymış."

"Biliyorum," dedi Mustafa.

"Sana süt de kaydattı. Senin için sofraya bal da koydu, ak petekli. Tereyağ da var. Gözümle gördüm."

"Öyleyse siz gidin," dedi Meryem, ineği sağmayı sürdürü.

Mustafa korkuyla eve yürüdü. Ev, iki katlı, büyük, sekiz odalı, kesme taşlarla çinke taşlardan düzgün örülmüş bir evdi. Mustafa bu konağı hiç beğenmemişti. Eski püsküydü, tahtalarını kurt yemiş, her yanı da isliydi. Ermenilerden kalmıştı, Vandan geldiklerinde babasına Hükümetin verdiği, onun da istemediği konak bu konaktı belki.

Haydar önde o arkada konağın merdivenlerine doğru gidiyorlardı ya bir güç ayaklarını geri geri çekiyordu. Ya sora da bu sabahın alacasında Keroyla karşılaşılırsa... Bir süre merdivenin dibinde durdular kaldılar. "Niye durduk kaldık?" diye sordu Haydar. Mustafa yürüdü. Sofra mutfağa serilmişti. Selver Ana namazını bitirmiş, namazlığın üstüne oturmuş tespih çekiyor, ağzı da kıpır kıpır ediyordu. Çocukları görünce, gülümseyerek, "Oturun çocuklar," diyerek ayağa kalktı, "size çay koyayım."

Önce Mustafanın önüne tüten ince belli, tavşankanı bir bardak çay koydu. Sonra da Haydara getirdi. Ardından da elindeki bardakla kendi geldi, sofranın ucuna bağdaş kurdu oturdu.

Mustafa yufka ekmeği açtı, içine önce tereyağını yaydı, yağın üstüne bir parça balı serdi, ekmeği sararak güzelce bir sokum yaptı. Evde hep böyle yapardı. Anası bunu ona çok küçükken öğretmişti. Ağır ağır lokmasını çiğnedi, üstüne çayını içti.

Bir iyice karınlarını doyurdular, sofradan kalkmayarak Selver Ananın iznini beklediler.

“Şimdi sevişen kırmızı karayılanları görmeye mi gideceksiniz?”

“İnşallah bugün görürüz ana,” dedi Haydar. “Mustafa ta köyünden onları görmeye geldi.”

“Öğleyin çok acıkırsanız eve gelin.”

“Gelemeyiz,” dedi Haydar. “Ben azıcık ekmek alırım. Biz Mustafaylan incir ekmek yeriz. Öyle bir incirler var ki her birisi iki yumruğum kadar. Kehribar sarısı.. Götlerinden bal akıyor.”

“Çok yemeyin, sonra ötürgen olursunuz.”

“Yemeyiz,” dedi Haydar.

Bir çıkının içine yarım dürüm yufka koydu, onu da bir çıkına sardı, çıkını da beline bağladı, çıktılar. Bahçelerden geçerek, çitleri, duvarları atlayarak değirmenin yanına geldiler. Yerler, dökülmüş nar çiçeklerinden kıpkırmızıydı. Bu sabah, sanki dünyanın bütün kuşları buraya dolmuştu. Ortalık kuş vıcirtılarından uğulduyordu. Değirmeni geçtiler, çaym kıyısına geldiler. Yolda oğul vermiş birçok arı hevengi gördüler. Arılar bir dala sivanmışlar, dal yere sarkmış, neredeyse yere degecek. Yöresinde de üst üste uçuşan, hevenge konup kalkan binlerce arı. Mustafa her oğula geldikçe arı hevenginin karşısında bir süre duruyor, sonra da gözü arılarda yürüyordu. Suyun kıyısındaki masmavi açmış, kokusu yöreyi sarmış yarpuzlara geldiler. Yarpuzluğun içine girdiler. Yarpuzlar boylarını aşıyordu. “Buraları yılan doludur, bastığın yere iyi bak Mustafa.” Mustafa, “Bizim köyde de çok yılan var,” dedi, önden yürüdü, çaym kıyısına geldiler. Su apaydınlık akıyor, dibindeki çakıltaşları parhyor, balık sürüleri oradan oraya hızla koşuşturuyorlardı. Güne gelince de göz kamaştırıcı bir ışıltıda parlayıp sönüyorlardı. Kıyıya çakıltaşlarının üstüne çöktüler.

Mustafa:

“Sana bir çaykara kazayım mı?”

“Sen çaykara kazmasını biliyor musun?”

“Bilmez olur muyum, bizim köyde bir ırmak var, bunun yirmi misli.”

“Vay be.”

Mustafa, yandaki çınar ağacından bir dal kopardı, onu yolarak, kırarak bir kazık yaptı. Kazıkla suyun kıyısını bir süre kazdı. "Su çıktı," diye sıçrayarak bağırdı. "Durulsun da öyle içelim." Birisi çaykaramın bir yanına, öteki öbür yanına oturdu, suyun durulmasını gözlerini dikerek beklediler.

Bir süre sonra:

"Duruldu," diye bağırdı Haydar, gözleri parlayarak. "Duruldu, ayna gibi oldu su."

Suyun yanına ağzı aşağı yattı, dudaklarını uzattı, içmeye başladı, "Amma da soğuk bir su," diye başını kaldırdı, "sen de iç."

Gün doğdu, kuşluk vaktine kadar ortalık serindi. Kuşluk vaktinden sonra sıcak çöktü, kuşların sesi, arıların vızıltısı, böceklerin uğultusu kesildi. Ortalık sessizlikten çın çın öttü. Güneş az daha yükselince, göz açıp da ileriye bakamaz oldular. Dünya apak kesildi. İpiltiler kör edercesine çoğaldı, ağardı, gözlerini yaktı. Bir ışık pusu çöktü dünyanın üstüne.

"Haydi narların altına gidelim. Bir öğleüstü gelir yılanlar sevişineye bir de ikindiye."

"Birer su daha içelim de," dedi Mustafa, "öyle gideriz."

Çaykaramın önüne yattı. Doya doya içti.

"Ben avuçla içeceğim bu sefer," diye diz çöktü Haydar. Avuçlarından üstüne başına su akıttı.

Bir büyük narın altına geldiler. Ağacın dallarında uyuşmuş kalmış kuşlar onların gelişlerini duymadılar bile. Birisi bir narın, öbürsü öteki narın altına çöküp sırtlarını ağaçların köküne dayadılar, bacaklarını uzatıp karşılıklı oturdular. Nerdeyse ayakları biribirine değecekti.

Oturur oturmaz Haydar:

"Bu Kero var ya bir Allahın kara belası. Ben hiç böyle bir adam görmedim. Hepinizi döve döve öldürür. Birinde bana bir tokat vurdu, beş parmağının beşi de yüzüme çıktı. Gözüm kapandı. Az daha kör oluyordum. Ahoyu da öldürüyordu. Çocuk bir ay kan işedi. Kızları da üç gün üç gece odaya hapsetti. Kapıyı da üstlerinden kilitledi. Kızlar hep üstlerine işediler. Oda koktu. Babam baltayla kapıyı kırdı da kızları dışarı çıkardı. Kızlar, tam altı kız, ablalarımız hep hasta oldular. Sen

onunla hiç konuşma, konuşmazsan o senden korkar. Konuşursan döver.”

“Ben bugün gideceğim,” dedi Mustafa. “Bu adam Salman-dan da bin beter. Çocuk düşmanı.”

“Çocuk düşmanı,” dedi Haydar. “Onu bu kasabada kimse sevmiyor. Babam da, anam da sevmiyor onu ya ne yapsınlar çocukları o da. Kuşları da sevmiyor Kero, hep kuş öldürüyor, gece gündüz. Elinde tüfeği, bir kuş görmesin hemen öldürüyor. Geçen kış küme küme sarı kuşlar iniyordu bahçelere, her birisi şu parmağım kadar, onların hepsini öldürüyordu Kero. O kuş-ları öldürünce, çocukları da dövünce Allah da onu yampiri yaptı. Görmüyor musun, nasıl yürüyor, yengeç gibi. O, deli, kı-zınca babamı da, anamı da dövüyor.”

Haydar coşmuş, her şeyi unutup Keronun hünerlerini bir bir anlatıyordu. O anlattıkça Mustafa, ne biçim bir belaya düş-tüğünü anlıyordu ya ne yapabileceğini bilemiyor, kıvranıp du-ruyordu.

“Ben bugün gideceğim. Şu yılanları bir görsek...”

“Şu yılanları bir görelim, ondan sonra ben de seninle geli-rim.”

“Nereye gideriz?” diye boynunu büktü Mustafa. Gidecek hiçbir yerimiz yok ki...” Başını elleri arasına aldı, düşüncelere daldı. “Gidecek hiçbir yer yok,” diye de yineledi. “Gidecek, ba-şımızı sokacak hiçbir yer yok. Sıkıştık.”

“Sıkıştık,” dedi Haydar.

Karşılıklı bitmiş, dalları çiçekten bükülmüş narların gölge-leri koyuydu ya gene de sıcak onları kavuruyordu.

Sıcak, gittikçe bastırıyor, en küçük bir yel fisilemiyor, zor-lukla soluk alabiliyorlardı. Gökyüzü çekilip gitmiş, yerinde ipilteler kaynaşan bir boşluk kalmıştı.

“Çok sıcak var. Böylesi günlerde yılanlar çekilir gelirler, oy-naşırlar narların altında.”

En küçük bir çıtırtı duysalar, irkiliyorlar, gözlerini yarpuz-ların arasına, otların içine, soluklarını tutup dikiyorlar, tetikte, uzun uzun yöreyi taradıktan sonra, umutlarını kesip, içlerine yeniden yumuluyorlardı.

En küçük bir çıtırtıya, bir böcek sesine kulaklarını kabartıp çaykaraya birkaç kez su içmeye gidip gelerek ikindiye ettiler.

İkinci yilın garbi yeli çıktı, ortalık serinledi. Toparlandılar. Kuşlar utı, kelebekler savruldu.

"Acıktım," dedi Haydar.

"İncirlere gidelim."

İlerde, ulu çınarın oralarda incir ağaçları kararıyordu. Ağaçlara koştular. Mustafa, büyük bir incire tırmandı. İncirler olmuştı, ballıydı. Birçok olmuştı inciri kuşlar gagalamış, yarım yarındı incirler. Mustafa yukardan sesledi:

"Kuşların yediğı yarım incirleri de aştığı atacağım, onlar çok olgun, çok tatlı olur, sen topla."

"Toplarım," dedi Haydar.

Ağaçta o kadar çok incir vardı ki incirlerini alıp çaykaranın yanına gittiler, bir iyice karınlarını doyurdular. Ardından bahçelere daldılar. Ağaçlara ıktılar indiler, kuş yuvalarında küçük, çıplak yavrular gördüler. Yavrular onları görünce kocaman sarı ağızlarını açarak boyunlarını uzatıp kıyameti kopardılar. Mustafa, onların yuvalarına, incirleri küçük küçük doğrayarak, yesinler, diye koydu.

"Onlar incir yemez, onlar küçük sinek, böcek yer."

"Biliyorum," dedi Mustafa. "Belki incir de yerler."

"Belki," dedi Haydar.

Akştama kadar böcek, sinek topladılar, yuvaları yiyeceklerle doldurdular. Yılanları unutmuş gitmişlerdi.

Gün Anavazamın üstüne inerken bahçelerden ayrıldılar, aykarada bir su daha içtiler, köprünün üstüne ıktılar. Mustafa, yönünü aştığıya döndü, yola düştü. Ot, saman, ırgat yüklü at arabaları tarlalardan dönüyorlardı. Tepeyi aştılar.

"Nereye gidiyoruz?" diye somurttu Haydar.

"Gidiyoruz," diye durdu Mustafa. Haydar yanına geldi.

"Nereye?"

"Bak, aştığıda bir köy var, ağaçlık. Orada da nar bahçeleri var. Oraya gider, bir eve konuk oluruz. Şu aştığı köyler çok konuksever olurlar. Yılanları da o köyde görürüz. Sonra da bizim köye gideriz."

"Sizin köy olmaz," dedi Haydar.

"Neden olmazmış?"

"Bir şey var sizin köyde."

"Ne varmış bizim köyde?"

"O," dedi Haydar, "o, işte. Bir şey..."

"Hiçbir şey yok," dedi Mustafa.

"Yoksa, sen niye kaçtın öyleyse?"

"Ben kırmızı yılan görmeye geldim."

"O aşağıdaki köyde yılan yok," dedi Haydar. "O köylüler de çok zalim. Bütün karayılanları öldürdüler."

"Ne yapalım öyleyse?"

Yolun kıyısındaki bir yara yan yana oturdular, ayaklarını da yardan aşağı sarkıttılar.

"Eve gidelim," dedi Haydar.

"Sen git," dedi Mustafa. "Ben buradan o köye giderim. Gün kavuşmadan oraya ulaşırım. O köyde de babamın bir arkadaşı var. Onun evine konuk olurum."

"Adını biliyor musun o adamın?"

"Bilmiyorum ya bulurum."

"Ya evinde yoksa o adam?"

"Gelir."

"Gelmezse?"

"Ben de öteki eve giderim. Ben İsmail Ağanın oğluyum derim. Hani onu öldürdüler ya işte o İsmail Ağa..."

"Ulan," diye korkuyla bağırdı Haydar, "ulan sen deli misin, ben İsmail Ağanın oğluyum, dersen, herkesler de senin kim olduğunu bilince, ondan sonracağıma da o adam gelip de seni bulunca..."

Mustafa, birdenbire sözü değiştirdi.

"Senin baban, cam sıkılınca, köşeye oturup iki gün iki gece durmadan türkü söylüyor mu? Senin baban da Van gölü, diyor mu. Atlar, dağlara çıkıyor mu? Turnaları buradan Düldül dağına arkasma gönderiyor mu? Sen Düldül dağını biliyor musun, Van gölünü gördün mü?"

"Görmedim," dedi Haydar.

"Biz oradan gelmişiz. Düldül dağının arkasından, Van gölünden. Baban hiç türkü söylemedi mi?"

"Söylemedi ya ben Van gölünü biliyorum. Anam söylüyor öyle türküleri. Hem söylüyor, hem de söylerken ağlıyor. Onlar oradan gelmişler. Turnalarla selam gönderiyor anam oraya. Sen turna gördün mü?"

Mustafa düşündü, hiç turna görmemişti ya, görmüş gibi biliyordu.

“Gördüm,” dedi.

“O kuşlar öyleyse insan dili biliyor.”

“Bütün kuşlar insan dili biliyor,” diye attı Mustafa.

“Nasıl bir kuş o turna?”

“Çok yücelerden uçuyor, eğrim eğrim de gidiyorlar. Yani katar...”

“Eğrim eğrim ne, katar ne?”

“Bilmiyorum,” dedi Mustafa. “Herhalde göğün yedi katında uçuyorlar.”

Sonra Mustafa ak kuşu, onun Kafdağınm arkasındaki kuşlar padişahı babasını, ulu kuşların gelip onu kanatlarının üstüne bindirerek Düldül dağının arkasına götürüşlerini, Memedi almadıkları için, kendisinin de oradan geri dönüşünü. Düldül dağının arkasındaki Van gölünün bir cennet olduğunu, Hava Ananın bayılarak her zaman oraya gidip geldiğini, sırça saraylar, yağ, bal akan pınarlar gördüğünü, orada Kero gibi, Salman gibi, kara atlı gibi kimselerin olmadığını, oradaki bütün insanların Kuş Memet, Ali Çavuş, Abbas Usta gibi iyi insanlar olduklarını bir bir, bire bin katarak anlattı. Bütün çocukların bir gün oraya gideceklerini, köyün çocuklarının bunu hiç bilmediklerini, Memedin bile bundan haberi olmadığını, yalnız Abbas Ustanın sezinlediğini de sözlerine ekledi.

Başlarını kaldırdılar ki gün Anavarzanın arkasına çekilmiş, yitmiş gitmiş, yerinde de yeşil ışıklar kalmış, neredeyse karanlık çöktü çökecek.

“Karanlık basıyor,” diye titredi Haydar. “Karanlık basınca cinler ortaya çıkar. Cinler de çocukları hiç sevmezler. Haydi eve gidelim.”

“Gidemem o eve,” dedi Mustafa. “Bu gece şurada, şu kubbenin içinde yatarım. Yarın sabah da kalkar, doğru...”

“O kubbenin içinde mezar var. Çok da kayışkanat var. Kayışkanatlar da cin gibi bir şey. Geceleyin, karanlıkta bir çocuk görmesinler, yapışsınlar, çocukların kanını emer bitirirler. Bir de sivrisenekler... Sivrisinek de çocukların kanını emer. Baksana nasıl geliyorlar, bulut gibi... Sen beni oraya götüreceksin?”

"Nereye?"

"Düldül dağının arkasına, Van gölüne, kuşlar padişahının sırça sarayına, serin pınarlara, o pınarlardan bal, süt akarmış. Ben de duydum, anam söyledi, orada pınarlardan bal, süt aktığını."

"Sen de mi duydun?" diye heyecanlandı Mustafa.

"Duydum. Hem de Abdal Musa söyledi, türkü söyler, hikaye anlatırken."

"Ben de duydum Abdal Musadan," diye sevindi Mustafa.

"Bal süt, yağ..."

"Beni de götürürsün oraya değil mi?"

"Götürürüm," diye yüksekten konuştu Mustafa. "Ben seni götürmeyip de kiini götüreceğim. Sen benim babamın dayısının oğlu değil misin?"

"Biz biribirimize çok yakınız, kardeş gibiyiz. Biliyor musun, senin baban zengin etmiş bizi. Anam hep söyler. Sen Kero ya bakma. O bir Kerodur."

Dudağını sündüre sündüre, "eşşek," dedi Mustafa. "O bir eşşek, o bir Kero."

"O bir eşşektir," dedi Haydar da.

Bir süre karşılıklı gül ha gül ettiler.

"Bir adamın adı eşşek olursa..."

"Eşşek olursa..."

"İşte böyle olur, böyle olur."

Kasıkları ağrıyınca kadar gülerек öçlerini Kerodan aldılar.

Gülmeleri, bir ara yavaşlamışken Haydar:

"O senin arkadaşım kuşa, sen buraya gelirken kara kırmızı yılanları görmeye gittiğini söylemiş miydin?"

"Söylemiştim," diye yalanını kıvırdı Mustafa.

"Öyleyse şimdi, böyle eli boş, köye dönünce ona ne söyleyeceksin, yalan mı atacaksın? İnsan hiç can bir arkadaşına yalan atar mı? Ben yarın seni öyle bir yere götüreceğim ki istediğin kadar kırmızı yılan görürüz orada."

"Doğru mu?"

"Doğru ya, ne sandın. Ondan sonra da köye gider, her bir şeyi Memede anlatırsın. Haydi eve dönelim, karanlık çökmeden, cinler, kayışkanatlar ortaya çıkmadan... Cinler, bu gece bizi

öldürmezlerse sen de beni oraya götürürsün. Ben de bunların elinden kurtulurum. Şimdi biz eve dönelim. Kero yemeğini yer yemez çarşıya gider. Biliyor musun, o bir kumarcı. Rakı da içiyor. Babamın bütün parasını kumara, rakıya veriyor. Anam diyor ki, yakında, bu Kero yüzünden biz de sizden daha yoksul olacak, aç, çıplak kalacaktık bu Çukurovanın yüzünde. Van gölünden geldiğimizden de daha beter durumlara düşecekmişiz." İcini çekti. "Anam böyle diyor işte."

Mustafa Haydarın elinden tuttu, ayağa kalktılar, yola çıktılar. Mustafa, onun elini bırakmadı, çocuğu usulca kendine çekti, ağzını kulağına dayadı:

"Bak," dedi, "bak Haydar kardeşim, dayımın güzel oğlu, bak bana, sana bir şey söyleyim mi?"

"Söyle," dedi Haydar usulca.

"Ama kimseye söylemeyeceksin."

"Söylemem."

"Ant iç."

"Kuran üstüne, söylemem."

"Biz var ya, biz fakir düşmedik. Anam var ya babamın altınlarının çoğunu gömdü. Yerini de kimseye söylemiyor. Hasan amcam var ya, hani o, türkü söyleyerek turnalarla konuşan..."

"Biliyorum," dedi Haydar. "O, çok iyi bir adammış."

"Çok iyi bir adam. Çok da yakışıklı. Anam da onu hiç sevmiyor. Anam ona bile altınların yerini söylemedi. Biz var ya, biz, çok zenginiz. Anam, bana dedi ki, sen hiç korkma. Sen büyüyünce babanın çiftliğinden de daha büyük bir çiftliğin olacak, dedi."

"Sen ne yapacaksın çiftliği, biz seninle Van denizine gitmeyecek miyiz? Bir de Kuş Memet. Bir de köyün öteki çocukları... Kızlar da gelecekler mi?"

"Gelecekler," dedi Mustafa. "Sen hiç korkma, senin anan da babanın altınlarını, benim anam gibi saklar."

"Saklar mı, dersin?"

"Saklar. Selver Ana çok iyi."

"Çok iyi," dedi Haydar da.

Eve geldiklerinde Kero dış kapıdan çıkıyordu. Avlu duvarının köşesine saklandılar. Kero onları karanlıkta görmedi, o

önlerinden geçti gitti. Ayak sesleri uzaklaşınca, sevinçle eve girdiler, merdiveni koşarak çıktılar, Selver Anayla, kızlar onları merdiven başında karşıladılar.

"Ödümüz koptu," dedi Selver Ana, "Mustafa köye gitti diye."

"Ben göndermedim," diye övündü Haydar. "Ben olmasaydım o çoktan köydeydi şimdi. Ben Mustafaya dedim ki, adam köyden buraya kadar gelir de hiç kırmızı yılanları görmeden gider mi? Kuş Memede, Zero Hatuna, köyün kızlarına ne söyleyeceksin, dedim. Bir insan herkese ben, sevişen kırmızı yılanları görmeye gidiyorum der de, oradan da eli boş, yılanları görmeden köye geri dönerse, herkes onun üstüne gülmez mi?"

"Güler," dedi Selver Hatun. "İnsan hiç narlar çiçek açmışken, ağaçlar çiçekten yıkılırken, narların altında da kırmızı karayılanlar kaynaşırken, insan o yılanları hiç görmeden gider mi."

"Gitmez," dedi Haydar.

Aho da orada kızların arkasında bekliyordu, o da:

"Gitmez," diye bağırdı. "Yarın ben de onlarla gideceğim."

"Sen de git," dedi Selver Ana. "Sen de git. İnsan narlar çiçeğe durmuşken hiç kırmızı sevişen yılan görmez olur mu?"

"Korkuyorum," dedi Aho.

"Korkma," dedi Mustafa. "Ben, yılanları sana yaklaştırmam."

Selver Ana, Mustafanın kolundan tuttu, saçlarını okşayarak mutfağa götürdü. Sofra serilmişti.

"Kerem ağabeyin de çok pişman seninle böyle konuştuğuna. O, sizin paranızın çarçur edildiğine üzülüyor da ondan. Senin köye döneceğinden dolayı da yaptığından bin pişmandı."

"Hiç üzülmesin," diye atıldı Haydar, "o hiç pişman olmasın. Biz yarın yılanları görünce köye gideceğiz."

"Gidin," diye güldü Selver Ana. "Gidin yavrularım. Orası da bizim evimiz."

"Ben de giderim," dedi Aho.

"Sen de git yavrum."

Yemekler geldi, Aho yemek yememiş, onları beklemişti. Çocuklar, aç kurtlar gibi yemeğe yumuldular.

Yemek bittikten sonra, Haydar:

“Ben de Mustafanın yanında, süpürge saplarının üstünde yatacağım,” dedi.

“Kızlar, bir savan da Haydara verin.”

Aho:

“Ben de.”

“Ahoya da...”

Çocuklar, son lokmalarını çiğneyerek, çardağa koştular, soyunmadan savanların altına girdiler, usul usul konuşmaya başladılar. Mustafa onlara ak kuşu anlattı. Kuşu nasıl karayılanın ağzından aldığını, akkuşun, her gün yeni bir uzun kuyrukla geldiğini, kuşlar padişahı duyuncadır ki, tek yavrusunu yılanın ağzından alan Mustafadır, Mustafayı görmek, ona dünyaları bağışlamak için yanıp tutuştuğunu, dünyanın bütün kuşlarının her yandan gelerek köyün göklerini doldurduğunu... Daha başka şeyleri, cerenleri, kartalları, balıkları, otları, atların konuştuğunu, Düldül dağının arkasındaki Van gölünü... Van gölünün kış yaz çiçek açtığını, kayalardan bile nergis, çiğdem fışkırdığını....

Çocuklar soluklarını tutmuş onu dinliyorlar, oda coşmuş anlatıyor, anlattıkça da coşuyordu.

Mustafa bir ara farkına vardı ki, çocuklar uyumuşlar. O da başını süpürge desteğinin üstüne koydu. Başını koyar koymaz da uyudu.

Geç yatmalarına karşın erkenden uyandılar, konağın arkasındaki bahçeye koştular, yan yana çömelip çatladılar. Çatlar ken konuşmadılar. Oysa Haydarla Ahonun çatlarken konuşmak huylarıydı. İşlerini bitirince kıçlarını taze otlarla sildiler, temizlendiler.

Meryem de çoktan uyanmış, mutfakta onları bekliyordu. Taslara, tüten tarhana çorbasını doldurdu, sofraya koydu. Ortalığı nane, yanık tereyağı, sarımsak kokusu aldı. Bu, tarhana kokusuydu. Mustafa, tarhananın kokusunu tarhanadan da çok se verdi. Çocuklar sevinç içinde tasları sümürdüler.

Aho yandaki dolaptan bir dağarcık aldı, Meryem dağarcığa taze tandır ekmeği, küp peyniri, kaynamış yumurta, iki baş da soğan koydu. Bir kağıt parçasına da bir tutam tuz koydu, dağarcığın ağzını büzüp Ahonun omuzuna taktı.

Çocuklar, yukarı, kara incirin altından Domuz tepesine vurdular. Sağdaki koyak da tepeden tırnağa çiçek açmıştı. İncecik seher yelinde nar çiçekleri usuldan dalgalanıyor, Mustafanın içini sevinçle hoplatıyor, onu uçuruyordu. Mustafa, Haydarla Ahonun önünde, çiçeklenmiş otların arasından oradan oraya sekiyordu.

Narlarla birlikte mersin çalıları da çiçek açmıştı. Sert kokuların taşa, toprağa sinmişti. Çocuklar, mersinlerin altlarına bakarak, oralarda boynu bükük mor menekşe arayarak ilk çamlara kadar geldiler. Daha gün doğmamış, çamlık yoğun bir reçine kokusuna batmıştı. Aşağıdaki narlı koyak da buğulanıyor, al al yürüyen buğular çamlığa doğru savruluyordu.

Çamlıktan devedikenlerini, çiçeğe durmuş çirişleri yaparak, kara incirlerin altından narlı koyağa indiler. Gün doğdu, ortalığı kızdırdı, arılar, kelebekler uyandılar, ayaklarıyla kanatlarını uzun uzun sıvazladıktan sonra uçtular, nar çiçeklerini doldurdular. Narlı koyak vızıltıya, uğultuya kesti. Renk renk küçük küçük kuşlar öttü. Uzaklardan bir turacın sesi geldi. Her nar ağacının dibine baka baka köprünün altına kadar indiler. Orada soyundular, suya girdiler. Mustafa yüzmesini iyi biliyordu, Haydarla Ahoya öğretmeye çalıştı, ötekiler beceremediler. Mustafa, giyinirlerken, "Ben de başlangıçta bilmiyordum, sonra öğrendim. Siz de yakında öğrenirsiniz," diye onları güçlendirdi.

Köprüden aşağıya portakal bahçelerine geçtiler. Portakal ağaçlarında yer yer kurumaya yüz tutmuş acı kokan ak portakal çiçekleriyle, birer başparmak büyüklüğündeki koyu yeşil portakallar üst üsteydiler. Burada da arılar uğulduyor, kuşlar uçuşuyordu. Göğün çok ötesinde, kanatlarını sonuna kadar germiş kartallar boşluğa yapışmışlar yerlerinden kıpırdamadan, kanatlarını oynatmadan uçuyorlardı.

"Buralarda iş yok," dedi Haydar, "çaykaranın oraya gidelim."

"Olmaz," dedi Mustafa.

"Belki yılanlar gelmiştir."

"Bana öyle geliyor ki yılanların hepsini öldürmüşler."

"Kim söyledi bunu sana?"

“Kim söyleyecek, Hasan amcam türkü söylerken duydum. Diyor du ki...”

Yaşlı bir limon ağacına sırtını verdi oturdu. Kaşlarını çattı, yöreye, başını usul usul çevirerek baktı, üç kere üst üste öksürdükten sonra ayağa kalktı, çayın kıyısındaki ılgın kümesinden kalın bir dal kırdı. Haydar, o, daha dalı kırarken yetiştii, çakısını açtı, “Değnek mi yapacaksın?”

Mustafa başını salladı. Haydar onun elindeki dalı kaptı, tez bir sürede temizledi, yonttu, uzattı, “Al,” dedi, çocuk değneği eline alır almaz, demin altına oturduğu limon ağacına koştı, belini de az önceki gibi ağaca dayadı, değneğe tırnaklarıyla vurarak sesler çıkardı, gözlerini kapadı. Önce duyulur duyulmaz, uzayıp giden bir ses çıkardı, sonra da sesi sonuna kadar yükseltip turnalara seslendi. Sesi ta turnalara kadar gidiyor, göğü doluyor, geriye dönüyordu. Van denizi, Düldül dağı, ak çakıltaşlı, yarpuzlu, alabalıklı pınarlar, diyordu. Alageyikler, ulu kartallar, diyordu. Ağrı dağı, Süphan dağı, ulu göller, ulu sular, serin yaylalar, çiçeğe durmuş, ağzına kadar çiçekle dolmuş, pınarlarından bal ve süt ve yağ kaynayan yamaçlar, diyordu. Bu dağlar, bu sular, pınarlar, çiçekler, nar bahçeleri, arılar, kuşlar, kuşlar padişahı, kokular yıldızlar.. Onları çağırıyordu.

Mustafa durmadan, Kürtçe söylüyor, kiminde de Türkçeye dönüyordu. Gidecekti o diyara, o binbir kuş şakıyan cennete, o mavi, ak köpüklü denize. O dağların arkasındaki cennet ülkesine, Düldül dağının arkasına...

Çocuklar da ta karşıya, başka yaşlı bir limonun altına oturmuşlar, gözlerini de onun ağzına dikmişler, şaşkın, hayran bakıyorlardı.

Mustafa bağırdıkça boyun damarları şişiyor, sesi kiminde bir ninni, bir ağıt gibi yumuşuyor, kiminde de turnaların ardınca uzak göklere açıyor başını alıp gidiyordu. Yüzü sıcaktan kıpkırmızı kesilmiş, tere boğulmuştu. Alnından terler toprağa şıp şıp damlıyordu.

Çocuk bir ara türküsünü kesti. Haydara da, Ahoya da dünya bomboş kalmış gibi geldi. İçleri boşaldı. Yoğun bir hü-zün geldi yüreklerine çöktü. Mustafanın içindeki keder de öylesine yoğundu ki yerinde duramadı, ayağa fırladı, portakal-

ların arasından çaya doğru koştu, yönünü köyünün dağına döndü. Kısa bir süre şaşkınlık geçiren Haydarla Aho da koşular, bacaklarını çemreyip çayı geçtiler, çocuğun arkasına düştüler. Onların geldiğini gören Mustafa koşmaya başladı. Uzun bacaklı Haydar kısa bir sürede ona yetişti. Haydarın yetiştiğini gören Mustafa da durdu, Ahoyu beklediler. Aho da soluk soluğa sonunda geldi.

"Ben köyüme gidiyorum," dedi Mustafa. "Siz nereye gelyorsunuz?"

"Biz de köye gidiyoruz."

"Hangi köye?"

"Sizin köye."

Mustafa durdu kaldı.

"Bizim köyde... Bizim köyde.... Bizim köyde...." Sustu, başını yere eğdi, tırnaklarını kemirerek düşündü. "Bizim köyde..." diyerek başını kaldırıp baktığında Haydarın yüzünün yalına, öfkeye kestiğini gördü, ürperdi. Şimdiye kadar bu kadar öfkeli bakan gözler görmemişti.

"Salman," diyerekten yolun kıyısına, otların üstüne oturdu. "O Salman var ya, bütün çocukları..."

Salman korkusunu, kesip köye gönderdiği çocukların, büyüklerin başlarını, Salmanın şimdiye kadar köyde hiçbir çocuk bırakmadığını, öldürdüğü çocukların başlarını kesip nar ağaçlarına astığını, önce çocukları yüreğinden hançerleyip sonra başlarını kestiğini, söyledi, söyledi. Salmanın arkasından da her ikindiüstü köye giren kara atlı çıktı ortaya. Mustafa, boyun damarları şişerek, kara atlının hikayesine başlamıştı ki çocukların ikisi iki yerden ağlamaya başladı.

Mustafa ağlayan çocukları durdurmak için bin dereden su getirmek zorunda kaldı, gülerek:

"Salmanı öldürdüler," dedi.

"Öldürdüler de sen niye geldin bizim eve?"

"Yılanları görmeye."

"Ya kara atlı, o, köyü yakmayacak mı?"

"Yakmayacak."

"Niye yakmayacak?"

"Yakmayacak işte."

Mustafa, bu sözleri ettikten sonra sağına bakındı, soluna, arkasına, önüne bakındı. Bir şeyler arandı, bulamadı. Yüzü sarardı, uzandı ayakbalarını çıkardı bağlarını birbirine bağladı, omuzuna attı, atar atmaz da köye doğru aldı yatırdı. Arkasından da Haydarla Aho... Aho geride kalmış Haydarla Mustafa yan yana gidiyorlardı.

"Dur Mustafa!"

"Sen dur!"

"Aho küçük, koşmaktan ölecek fıkaraya."

"Öyleyse geriye dönün."

"Dönemem. Bizi de Düldül dağımn arkasına götür."

"Götüremem."

"Kero beni de, Ahoyu da öldürecek."

"Geriye dön, öldürsün. Ben yalancıkdan söyledim Van denizini, Düldül dağının arkasını. Van denizi yok."

"Var," diye bağırdı soluk soluğa Haydar, "var."

"Düldül dağının da arkası yok."

"Var," dedi Haydar, "var. Nereye giderksen biz de seninle oraya geliyoruz."

Mustafa durdu:

"Sen başıma bela mısın?"

"Belayım," diye dikeldi Haydar.

"Bela ol öyleyse."

Mustafa önde, Haydar arkada, en arkada da Aho, yavaş yavaş yürüyorlar, ayakları bileklerine kadar yolun tozlarına gömülüyor, yöreye toz fışkırtıyorlardı. Gölgeleleri de ayaklarının dibinde, küçüktü. Ayaklarını her indirip kaldırdıkça kızgın demire basmış gibi oluyorlardı. Ter kulunçlarından dışarıya fışkırmıştı.

Aho, yoruldu, diye mızırardanmaya başladı.

Haydar:

"Biz köye gidiyoruz," diye çıkıştı çocuğa, "sana kim geldi, diye yalvardı?"

"Azıcık dinlensek... Susadım, bir su içsek..."

"Su nerede, baksana uzakta, şu yeşil derenin dibinde."

"Acıktım."

"Su olmadan yemek yenir mi? Dayan!"

Aho mızırdanmayı kesti.

Mustafa ağır, biteviye yürüyor, arkasına dönüp de çocukların yüzlerine bir kezcik olsun bakmıyordu.

Yeşil dereye geldiler, aşağıya derenin dibine indiler. Derenin dibi kurumuştı, bir su arandılar. Bir meşe ağacının dibinde bir çaykara kaynıyordu, pmara benzer, gittiler onun başına oturdular, dağarcığı Haydar açtı. Soğanları Mustafa yumruğuyla kırmaya çalıştı, gücü yetmedi, bozuldu. Haydar da, Mustafayı kızdırmamak için soğanlara dokunmadı, ona çakısını uzattı. Yemeklerini ağır ağır çiğneyerek bir güzelce yediler, üstüne de buz gibi sularını içtiler.

Mustafa ayağa kalktı, içi sevinçten dolup taşıyor, bunun da bir türlü sebebini bulamıyordu. Sevincine kapılmış gitmiş, gözleri ne yanındaki çocukları, ne de dünyayı görüyordu.

"Haydiyin, gelecekseniz, hemen... Bizim köye bu gidişle ancak gece yarısına doğru varırız."

Haydar ayağa fırladı, derenin yokuşunu koşarak çıktı.

Aho mızırdandı:

"Ben yorulдум."

"Yoruldunsa geri dön," diye yukardan bağırdı Haydar.

"Kalk," diye buyurdu Mustafa.

Aho ayağa kalktı.

Yukarıya çıktılar. Mustafa gene öne düşüp koşmaya başladı. Çocuklar da arkasından.

Öküz, manda, at arabalarını, harmancılarını, harman savuranları, sırtlarında yabaları, tırmıkları, kollarında orakları köylüleri, ak başörtülü yaşlı kadımları, başlarına kırmızı, yeşil, sarı, turuncu ipekliler bağlamış kızları, gelinleri geçiyorlar, hiç kimse de tozları fişkırtarak koşan çocuklara bir şey söylemiyordu.

Vakit ikindiye bulurken Mustafayı ayakları aldı iri meşelerin, çiçekleri kurumuş insan boyu devedikenlerinin, karaçalıların arasına götürdü. Ormanı çıkıp da düzlüğe gelince karşılarına ilk olarak kara atlı çıktı. Mustafa ürperdi. Zınk diye de olduğu yerde dikildi, kaldı. Ağzı kurumuştı. Arkasından gelerek yanında duran Haydarm elini tuttu, var gücüyle sıktı:

"O," dedi.

"Kim?"

“Kara atlı.”

Haydar da dondu kaldı.

Gözlerini, yere uzanmış kalmış, tam alının ortasında da bir yeşil ot bitmiş kara atlıdan alamıyorlardı.

Sonunda oflayarak, puflayarak Aho da yanlarına geldi, “tanıdım,” diye güldü, “işte bu kara atlı. Öldürmüşler.”

“Sus,” dedi Haydar usulcana. “Ahmak onu öldürmemişler, O, bugün de bu dona girmiş.”

Mustafa, öbür eliyle de Ahonun bileğinden tuttu, çocukları alanın ta öbür ucuna çekti. Buradan kara atlı gözüküyordu. Tam ayaklarının ucunda yeşil bir kayalığın sivrisine konmuş bir kartal kanatlarını yarı açmış uçmaya hazırlanıyordu. Göğsünün alacalı tüyleri kabarmış, gözleri kıpkırmızıyalım gibi parlıyordu.

“Tanıdım,” dedi Haydar, “bu da kuşlar padişahı...”

“Yok,” dedi Mustafa. “Kuşlar padişahı böyle olmaz. Hava Ana dedi ki... O her zaman bayıldığında, ağzından köpükler saçılırken, kuşlar ülkesine gidiyormuş. Orada, her zaman da kuşlar padişahına konuk oluyormuş. Kuşlar padişahının kanatları yedi renk gökkuşağı... Onun kanatlarının gölgesi... Hava Ana böyle söyledi. Kuyruğu binbir renkte... Öyle parlak, öyle salkım saçak ki göz açıp bakamazsın, gözlerin kamaşır. Kuşlar padişahı uçtuğunda dünya gökkuşağına keser, kuyruğu da gökten yere sağılır. Som mavi, som turuncu, som yeşil. Hava Ana dedi ki dünya turuncuya keser.”

Durdu, Haydarla Ahoyu yanına çağırdı, başlarını yan yana getirdi, kulaklarına eğildi, “Kimseye söylemeyeceksiniz. Dinleyin beni. Ben sizi de kuşlar ülkesine kuş padişahına götüreceğim.”

“Kimseye söylemem,” diye bağırdı Haydar, “hiç kimseye.”

“Ben de söylemem,” dedi Aho. “Oraya Kero gelemez, öyle mi?”

“Öyle,” dedi Mustafa, “hiç kimse. Kuşlar padişahı pençeleriyle onu parçalayıverir.”

Kartalın arkasındaki öteki kartalı ilk olarak Haydar gördü, dondu kaldı. Bu kartal, turuncu, dört köşe tırnak büyüklüğündeki taşlardan örülmüştü. Bedenine de gene turuncu, uzun bir

yılan sarılmıştı. Uzun yılanın boynu da kartalın ağzındaydı. Kartalın ağzından kırmızı yalın gibi kanlar saçılıyordu. Aho kartalın üstünden öte yana atladı. Arkasından Haydar, arkasından da Mustafa. Biraz önceki, kanatlarını germiş uçmaya hazırlanmış kartal uçmuş gitmiş, yılanla cebelleşen kartalsa yeşil bir çimenlikte kalmıştı. Çimenliğin ucundan aydınlık bir su akıyordu. Aydınlık suyun ötesinde masınavi tavus kuşlarıyla kırmızı karayılanlar biribirlerine karışmışlardı. Çocuklar suyu geçtiler, mavi ipiltili tavus kuşlarını atlادılar, mercan kırmızısı, biribirbirine dolaşmış yılanların üstüne bastılar. Bir çeşmeden sular dökülüyor, ışıklar saçarak, uzun saçları örgülü güzel kızlar testilerini dolduruyorlardı. Çeşmenin dört bir yanında zeytin ağaçları, patlayan koyu bir yeşilde bitmişti. Arkadaki yoldan ak libaslı bir adam, başında altın halkalar, uzun kulaklarını dikmiş eşeğini yederek geliyordu. Üçü üç yerden koştular, eşeğe arka arkaya bindiler. Eli çatal değenekli, başının üstünde altın halkalar dolanan adam değneğini sallayınca, eşeğin üstündeki çocuklar yere döküldüler. İri bir adam bir deveyi çekiyordu. Adam deveden de daha iriydi. Deve, bu yarı çıplak, omuzları geniş baldırları bir adamın beli kadar geniş, gözleri korkudan fıldır fıldır eden adamın yanmda bir oyuncak deve gibi kalıyordu. Devenin üstüne yarı çıplak, birisinin başında çelenk, elinde güzel bir alıcı bir kuş olan iki kişi biniliydi. Deveyi ıhtırdılar. Mustafa eli kuşlu adamın önüne bindi. Haydarla Aho da en arkaya... Deve kalktı, sallana sallana çöle daldı. Gök gözük-müyordu. Ortalık salt, gözleri kör eden parlak ışıktandı. Kumlara düşmüş gölgeleri yanıyordu. Deveyi çeken adamın fıldır fıldır gözleri de yanıyordu. Adam yanın gözlerini Mustafanın gözlerinden ayırmıyor, ona öldürecekmiş gibi bakıyordu. Deve ortadan yitiverdi. Karşılarına eli mızraklı bir avcı çıktı. Avcı elindeki mızrağını sapladığı aslana büyümüş dana gözleriyle ahmak ahmak bakıyordu. Aslandan kanlar akıyor, hayvanın kanları karnunun altında koşan köpeğin üstüne yağmur gibi yağıyordu. Boynuzları kıvrık iki keçi başı, aralarına gerilmiş kartal kanatlarının üstünden, biribirlerini öfkeyle boynuzluyorlardı. Boynuzlarının şakırtısını duydular. Kartal kanatlarının ortasında kırmızı bir gül açmış, keçilerin sakallarına doğru uzaya-

rak. Kanatların birinin ucunda iki yeşil yaprak arasında üç gül tomurcuğu, öbür tarafta da koskocaman bir gül. Çocuklar keçilerin gövdelerini her yerde aradılar, bulamadılar. Bu keçilerin gövdesini o mızraklanan aslan yemişti. Aslana gittiler, onu bir daha uzun uzun incelediler. Doruydu, keçileri aslan yemişti. Bu yüzden de karnı şişmişti. Çoban da aslanı mızraklamıştı. Neredeyse aslan öldü ölecek, can çekişiyor. Aslana acıdılar. Üç kez de kırmızı kanatların ardındaki keçi başlarının üstünden atladılar. Ötedeki karaçalılığın altında çangal boynuzlu, yeşilin üstüne çakılmış bir geyik gördüler. Her yer yeşildi. Onlar karaçalılığa yaklaşırlarken, çalılıktan bir zurba keklik kalktı, Anavarzaya doğru, ilerdeki hatmiliğin içine indi. Çocuklar ürktüler. Kocaman geyik de onları korkutuyordu. Geyiğin boynuzlarının değdiği, turuncu üstündeki mor nakış ötedeki ak toprağın ucuna kadar akıyordu. Yeşil, ak, kırmızı, mavi kutular gidiyordu mor suyla birlikte ak libaslı binicisi olan yeşil ata doğru. Ata bindiler, sürdüler... Uzun sarı tarlalar, keklikler, kırmızı, ak giyitli adamlar, görkemli atlar, kuşlar, tazılar, kurtlar, geyikler, yılanlar, güzel, yeşil dalları dünyayı tutmuş zeytin ağaçlarının altlarında başlarında altın çelenkli adamlar. Adamlar, altın kabuklu böcekler, zeytin ağaçları, ince belli altın tazılar, kırmızı, yeşil, mor yılanlar, kırmızı bacaklı, uzun boyunlu, uzun bacaklı, apak leylekler, uzun, kırmızı gagalarında mor, kıvrım kıvrım yılanlar olan kükreyen demir yeveli aslanlar, gözlerinden ateş saçan öküz gözlü adamlar, oraya, düzgünlüğün ucuna serilmiş kara atlı...

Çocuklar kendilerinden geçmişler bu renk cümbüşüne dalmış gitmişlerdi. Güneşin Anavarzanın arkasına indiğinin farkına varmadılar. Aho, nasılsa başımı yerden kaldırıncaya, Anavarza kayalıklarının arkasından aşağıya inen, yitti yitecek güneşin kıpkırmızı bir yalın kesmiş, azıcık da eflatuna çalan bir parçasını gördü. O anda da gözüne kara atlı gözüktü, "Karanlık geliyor," diye bağırdı. "Koşun karanlık geliyor."

Yola kadar koşular, yolun ortasında durdular. Güneş batmış, Anavarza kayalıklarının üstündeki göğü yeşillemişti.

"Kara atlı arkamızdan gelmedi," dedi Haydar.

"Gelmesin," dedi Mustafa.

"Kuşlar padişahının kuyruğu," dedi Aho.

"Karanlığa kaldı," dedi Haydar, "bundan sonra sizin köye gidemeyiz. Kara atlı yolumuzu keser."

"Keser," dedi Mustafa.

Geri, kasabaya döndüler.

Sağdan soldan, aşağıdan, Anavarzanın dibindeki Akçasazdan çakal pavkırmaları, yukardaki tepeden puhu ötüşleri, birbirlerine karışmış türlü sesler geliyordu.

Karanlık iyice çökünceye kadar, Mustafa önde, arkasında Haydar, en arkada da Aho hiç konuşmadan ağır ağır yürüdüler.

Ağır bir karanlık çöktü. Ancak birbirlerinin karartılarını görebiliyorlardı. Aşağıdan, Akçasazdan koygun, karanlığı dolduran kurbağa sesleri geliyor, bir yandan da gece ötüyordu. Gökteki yıldızlar çok iriydi, hem de üst üsteydiler. Arka arkaya da kayıyorlar, buradan Düldül üstüne iniyorlardı.

Bir ara Haydar durdu, heyecanla, "durun," diye bağırdı. "Yıldızlara bakın."

Mustafa, zınk diye olduğu yerde kaldı. Anavarzanın üstünde yıldızlar birbirlerine girmişler, o oradan, öteki buradan, sağdan, soldan, aşağıdan, yukardan kayıyorlar, bir yerde toplanır gibi ediyorlar, saçılıyor, dağılıyor, savruluyorlardı.

Aho:

"Korkuyorum," diye bağırdı, olduğu yere çöktü. "Hepsi üstümüze drüşecek."

Bir yıldız kümesi üstlerine doğru savrulurken Mustafa da toprağa çömeldi. Akan yıldızlar üstlerinden geçip gidince de, belli etmeden, yüreği küt küt atarak ayağa kalktı. Ter içinde kalmıştı.

"Ayağa kalkın çocuklar, yola düşelim. Ayakkablarınızı da çıkarın."

Mustafanın sesi korku doluydu.

Çocuklar ayakkabılarını çıkardılar. Yolun tozları serinlemişti. İncecikten de bir yel dalgası gelip gelip gidiyordu.

Aho:

"Korkuyorum," dedi yine, "kim yok kimsecik yok. Bizi kurtlar yiyecek bu gece."

“Niye korkuyorsun,” dedi Haydar, “yanımızda Mustafa yok mu, o hiçbir şeyden korkmaz ki...” Sesi korkudan titriyordu. Bu, Ahoyu daha çok korkuttu, “korkuyorum.”

“Korkma,” dedi Mustafa sesindeki korkuyu elinden geldiğince silerek. “Korkma Ahmet kardeşim, Çukurovaya kurt inmez ki... Bu yola geceleri, serin tozların üstüne yatmaya yılanlar çıkar. Ondan da korkma. Neden ki dersen, ben afsunluyum. Beni çocukken babam afsunlatmış. Babam var ya, yilancıbaşı İdris Hocaya beni afsunlatmış. Ben var ya ben, yılanın ağzına parmağımı soksam, yılan beni ısırılmaz. Hiçbir yılan, hiçbir zaman beni ısırılmaz. Beni ısırın yılan ölür. Kuşlar padişahının ak yavrusu ak kuşu nasıl aldım yılanın ağzından, gördüm yılanı ak kuşu yarısına kadar yutmuş. Ben bunu görünce yılanın üstüne koştum. Yılan beni görünce öyle bir aktı ki dikenlerin arasına, uçtu. Baktım, uçan yılanın ardından ulaşamayacağım, yılanın arkasından bağırdım, destur yaa yılan. Baktım, yılan durdu, başını kaldırdı, bana baktı. Ağzındaki yere koy yaa yılan dedim. Yılan yarı yarıya yuttuğu yavruyu zorlan ağzından çıkardı yere koydu. Git yaa yılan. Yılan aktı gitti. Ben kuşun yanına gittim, elime aldım. Baktım kuş yarı ölü. Gözleri korkudan fıldır fıldır dönüyor, onu afsunladım...”

Hem yürüyor, hem konuşuyor, hem de ayağına dolanacak yılanı bekliyor, her adım attıkça irkiliyor, ödü kopuyordu.

Gökte yıldızlar, durmadan arka arkaya akıyorlardı.

Mustafa, kuşlar padişahının, tek mil kuşların hikayesini bitirdi. Ali Çavuşun kuşlarına geçti. Sonra, korkuyu, ayağına dolanacak yılanları, karanlığın içinden çıkıp gelecek yedi boynuzlu, yalın saçarak dünyayı sallayan kırmızı gözlü ejderhayı, kurtları, Salmanı, kara atlıyı, her şeyi unuttu, amcasının türkülerine başladı. Uydurmak hoşuna gidiyor, uydurdukça sesi güzelleşiyor, etkisi daha da artıyordu. Çocuklar da korkuyu unutmuş gitmişlerdi.

Gün doğarken, kepenkleri kapalı çarşıdan geçtiler. Çarşının çakıltaşlarından örülmüş kaldırımlarına çiy yağmıştı. Eve geldiler. Herkes uyuyordu. Meryem bile daha kalkmamıştı. Eve yaklaşmaya, çardağa çıkmaya korktular. Kerem onların kaçtığını duymuşsa durumları kötüydü. Büyük dut ağacının altından

çiti atlayıp, nar ağaçlarının dibine gelip biribirlerine sokuldular. Biraz sonra da uyudular.

Gün neredeyse doğacaktı. Büyük bir bağırtyla, tekme tokatla uyandılar. Mustafa sıçradı, öteki narın dibine kaçtı, orada dikildi. Kerem kısacık boyu, kara kalın kaşlarıyla bir dev kesilmiş, bir Haydarı kaldırıp yere vuruyor, bir Ahoyu.

Keremin bağırıtısı çağırıtısına önce Emir Ağa, Selver Hatun, ardından da Meryem geldi. Onların arkasında da evde kim varsa, konuklar, yavaşmalar, öteki kızlar...

Emir Ağa, Keremi tutmuş, zor zapt ediyor, "dur oğlum, dur, çocukları öldüreceksin. Dur oğlum Kerem, dur öldürecek-sin çocukları..."

Kerem soluyor, çırpıyor, babasının elinden kurtulamıyor-du. Yerdeki çocukların ikisinin burnu kanamış, yüzleri kan içinde kalmıştı.

Kerem, ötedeki nar ağacının altında kurumuş kalmış, dimdik duran Mustafayı gördü: "Bunun," diye bağırıldı, "işte her şey bunun yüzünden. Bunun, bunun yüzünden."

Babasının elinden kurtuldu, Mustafaya koştu. Çocuk, yerinden hiç kıpırdamadı. Kerem elini kaldırdı. Mustafa gözlerini onun gözlerinin içine dikti. Keremin yukarı kalkmış sağ eli öyle kalakaldı, indiremedi: "İşte bunun yüzünden, çocukları bu baş-tan çıkardı. İşte bu belanın, bu mendeburun, bu lanetin yüzün-den. Babasını da Salmana bu öldürttü. Kim bilir, ne yaptı da za-vallı Salmana da, fıkara canından çok sevdiği babasını öldürdü. Öldürdü de dağlara düştü. Şimdi de Salmana bizim çocukları, bizi öldürtecek."

Soluyordu. Eli de Mustafanın üstünde kalakalmış, konuşuyor, küfrediyor, bir türlü de elini indiremiyordu.

Selver Ana geldi, Keremin inmeyi bekleyen elini tuttu: "Yapma Kerem," dedi usulca, "yapma oğlum, Mustafadır bu. Koca İsmailin biricik yadigarıdır. Dokunma ona, pişman olursun."

Mustafa, gözlerini daha Keremin gözlerinin içine dikmiş, öyle kaskatı duruyordu. Kerem çırpıyor, soluyor, homurdanıyor, çocuğun gözlerinden bir türlü kurtulamıyordu. Sağ elini anasının elinden silkeleyip aldı, bir adım geriye çekildi:

"İstedğin yere kaç, Salman seni yılanın deliğine de, kuşun yuvasına da saklansan bulacak. Seni bulacak, parça parça doğrayacak, leşini de köpeklere atacak. Ben de az sonra dağlara, Salmana bir atlı göndereceğim, bu lanet çocuk bizim evde diyeceğim. Gelsin seni ne yaparsa yapsın. Gözlerimin önünde seni parça parça etsin. Tüyüm kıpırdamayacak. Haydi, buradan da kaç bakalım, nereye kaçacaksm? Hangi ev senin gibi bir lanetliyi kabul edecek."

Meryem gitti, yüzleri kan içinde çocukları yerden kaldırdı. Çocuklar, ayakta duramıyorlar, yumulmuş, sallanıyorlardı.

"Nereye kaçacaksın, nereye? Seni kim kabul edecek, kim evine alacak senin gibi baba kanlısını, kim? Söyle kim?"

Haydar, son bir çabayla Meryemin elinden kurtuldu, geldi Keremin önüne dikildi:

"Mustafa," dedi soğukkanlı bir öfkeyle, "Mustafa, Van gölüne, Düldül dağının arkasına gidecek. Bizi de götürecekt. Biz kaçıyorduk oraya, karanlık geldi de döndük. Bizi oraya kara atlı götürecekt. Biz de dün gece kara atlıyı gördük. Karanlık geldi de..."

Kerem ona bir tekme savurdu, Haydar yere düştü.

"Öldürsen de biz oraya gideceğiz. Van denizine, Düldül dağının arkasına. Kimsenin de haberi olmayacak."

Kerem, bu sözler üstüne daha çok öfkeleni, köpürdü, yerdeki çocuğun üstüne yürüdü. Bu sırada da Emir Ağa yetişti: "Dur, delirme Kerem, bunlar çocuk. Bak, nereye gidiyorlarmış, Van denizine."

Keremi aldı eve götürdü, Selver Ana da çocukları aldı. Yüzü sapsarıydı, titriyor, Mustafanın yüzüne bakamıyordu. Kaskatı kesilmiş Mustafayı kucakladı, okşadı, okşadı, "kusura kalma Mustafam, o delidir. Onun huyu böyledir. Van denizi de buraya çok uzaktır. Biz oradan buraya bir buçuk yılda ancak gelebildik. Ağabeyin Kerem, sizin evden kaçmanıza çok kızdı da.... Bütün gece sizi hep aradı da... Sizi Salman aldı götürdü sandı da... Öfkesi ondandır da... Van denizinde de çok savaş var, Vanda... Orada herkes herkesi öldürüyor da... Kan da gövdeyi götürüyor da... Ağabeyin Kerem de seni çok seviyor da..."

Selver Ananın yumuşak, sevecen sesi Mustafayı çözdü. Çocuk azıcık kendine geldi. Sararmış yüzüne kan yürüdü.

Mutfakta çocukların yüzlerinin kanını yıkadı Meryem. Mustafanın yüzünü de Selver Ana yudu. Sofraya buğulanan, nane kokulu tarhana koydular. Aç çocuklar, hiçbir şey olmamış gibi tarhana taslarına saldırdılar.

Mustafa, kahvaltıdan sonra köşeye çekildi, dizlerini dikti, başını da dizleri üstüne koydu. Selver Ana, gitti geldi, ona konuştu, acısını yeyniltmeye çalıştı.

Kuşluk vakti, öfkesi dinmiş Kerem çarşıdan döndü, Selver Ana onu bekliyordu, avluda yakaladı, nar bahçesine çekti:

“Sende hiç insanlık kalmamış,” diye yumuşak, sevecen konuştu. “İnsan koca İsmailin oğluna, biricik yadigarına böyle mi davranır. Sen de hiç din iman, insanlık yok mu? Şu oturduğumuz konakta, şu sürdüğümüz tarlalarda, şu yediğimiz ekmekte onun hiç mi hakkı yok? İsmailin iyiliklerini ne çabuk unuttuk.”

Daha çok konuştu. Vandan Çukurovaya kadar yolculuktan, İsmailin, her zaman onların üstüne gerdiği kanatlarından söz etti. Oğlunun taş yüreğini yumuşattığını sandığında da: “Var git,” dedi, “İsmailin oğlunun gönlünü al. Bunu nasıl yaparsan yap. Görmüyor musun, çocuk ne halde, ölüm korkusunun cehenneminde yaşıyor. Son umut olarak gelmiş de bize sığınmış. Görmüyor musun çocuk ne kadar can telaşında. Yuvasına alıcı kuş dalmış, bir civciv de gelmiş bir çalıya sığınmış. Mustafayı döveydin, öldüreydin de, o sözleri keşki ona söylemeyeydin. Var git Mustafaya da, yavrum Keremim, kırdığın gönlünü nasıl alırsan al. Bu sabah bu çocuğu bir de sen öldürdün. Kim bilir, çocuğa o köyde ne yaptılar da, onu her gün nasıl öldürdüler de geldi de bize sığındı.”

Kara kaşları daha çatılmış, kavruk yüzü daha gerilmiş Kerem ülümsedi:

“Korkma ana,” dedi, “ben onun gönlünü öyle bir alacağım ki şaşacaksın. Ben o nemrut çocuğun huyunu husunu iyi biliyorum. Gönlünü, senin hatırın için, hemen alacağım.”

Merdivenleri koşarak yukarıya çıktı, Mustafanın mutfakta olduğunu biliyordu. Kapıda durdu, gülerek:

“Mustafa,” dedi, “sana iyi bir haberim var. Gel buraya dayımın oğlu. Kalk gel yanıma.”

Çocuğa yürüdü, onu kolundan tuttu, ayağa kaldırdı. Mustafa, kalkar kalkmaz gene gözlerini onun gözlerinin içine dikti. Kerem gözlerini ondan kaçırdı:

“Hazırlan, yarın seninle yaz yeri sürmeye tarlaya gidiyoruz. Ben, sen varken yanıma kimseyi almayacağım. Ne gereği var. Senin gibi koskocaman bir adam dururken, ben başka yardımcı istemem. Olur mu?”

“Olur,” dedi kırgın bir sesle çocuk, gülümseyerek, “olur.”

“Yarın sabah erkenden...”

“Olur.”

Çocuğun ona bakan gözleri değişmişti. Öyle kinle, öfkeyle bakmıyordu. Bakışları yumuşacıktı, “olur.”

Mustafa çok erkenden kalktı, nar bahçesine gitti, bir nar ağacının kökünü nişanlayarak uzun uzun çövdürdükten sonra döndü çardağın altında beklemeye başladı. Az sonra da Kerem uyandı, aşağıya indi. Alacakaranlıkta Mustafayı görmedi. Merdivenin altındaki ak taşın yanında duran ibriği aldı, nar bahçesine gitti, az sonra da geri geldi, çitin yanında bir eliyle ibrikteki suyu dökerek yüzünü yıkadı, ibriği getirdi, aldığı yere koydu. Gerindi, bir şeyler mırıldandı. O ibriği yerine koyunca çocuk vardı ibriği aldı. O da tıpkı Kerem gibi, bir eliyle suyu çarpa çarpa yüzünü yıkadı:

"Mustafa."

Mustafa toparlandı.

Keremin sesinde bir başkalık, yumuşaklık vardı.

"Buyur."

"Uyumadın mı?"

"Uyudum."

"Haydi çorbamızı içelim de..."

O, önde, Mustafa arkada eve çıktılar. Meryem çoktan uyanmış, akşamdan ıslatılmış tarhana tenceresini ocağa vurmuştu. Ortalık tarhana kokuyordu. Çocuğun içine, onu uçuran bir sevinç doldu, usul usul yanaşarak vardı Keremin elini tuttu, ona gülümseyerek baktı, Keremin yüzünde hiçbir değişiklik görmedi. O anda da onun elini bıraktı.

Konuşmadan, karşı karşıya, tüten çorbayı içtiler.

“Birer tas daha,” dedi Kerem buyurgan sesiyle. “Biz çalışmaya gidiyoruz. Çalışan insan çok yemeli ki yorulmasın.” Bunu söylerken yan yan da Mustafaya baktı. Gözleri taş gibiydi.

Mustafa içinden geçirdi, “Ulan,” dedi, “bir tas değil beş tas bile içerim.”

Hiçbir şey onun sevincini söndüremiyordu. Keremin her biri bir çakıltaşı olmuş gözleri bile.

“Çok ekmek yemek gerek. O ağır pulluğun ardında koşmak, o dört öküzle uğraşmak insanın canını alır. Çift sürmek insanı çürütür. Böyle ağır işlerde çalışanlara çok ekmek gerek.”

Çocuk, elindeki tandır ekmeğinden büyük bir parça kopardı ağzına tıktı, avurdu şişti, yaptığını gördü mü, gibisine de Kereme baktı. Keremin yüzü değişmiş, şaşırmış gibiydi. Mustafa lokmanın üstüne üç kaşık çorba salladıktan sonra kocaman bir parça ekmeği daha yuvarladı ağzına. Keremin şaşkınlığı daha da arttı. Bunun üstüne çocuğun elleri, ağzı makina gibi işlemeye başladı. Önündeki taşı Meryeme uzattı, “bir tane daha doldur.” Meryem de şaşkınlık içindeydi, taşı hemen doldurdu verdi. Mustafanın eli gene bütün hızıyla işlemeye başladı. Bir anda da elindeki ekmeği, önündeki taşı bitirdi. Taşı bir daha Meryeme yalvaran gözlerle uzatırken, Meryem, “Yeter Mustafam,” dedi yumuşak, “yeter canım, çok yersen de çatlarsın. Bak, karnın davul gibi şişti.”

Kerem bir öfkede patladı:

“Sana ne oluyor kız,” diye bağırdı. “Senin ne üstüne vazife? Varsın çatlasın. Varsın çatlasın. O, bugün benimle tarlaya çift sürmeye geliyor, sevgili dayımın oğlu!”

Ayağa fırladı. Tas Mustafanın elinde kalakalmıştı. O da ayağa fırladı. Kerem o öfkeyle merdivene yürüdü, Mustafa da elinde boş tas, arkasından... Meryem onlara merdivenin altında yetişmeseydi, Mustafa elindeki bakır tasla ta tarlaya kadar gidecekti.

Kerem kapının eşiğini o hızla aştı, Mustafa da avlu duvarını atladi, Kero bunu görmedi. Aynı hızla da yola düştü, onun arkasından ancak koşarak yetişebiliyordu ya, içindeki sevinci hiç eksilmiyordu. Arada bir de, bu deli adam, öküzleri unuttu, diyordu içinden. Böylece çayın kıyısına kadar geldiler. Kerem

yere, çakıltaşlarının üstüne oturdu, ayakkabılarını, çoraplarını çıkardı, pantolonunu çemredi. Mustafa da onun gibi yaptı. Büyük çakıltaşlarının arasından yürüyerek çayı geçtiler. Arka arkaya sıralanmış parlak pullu balıklar oradan oraya olanca hızlarıyla akıyorlar, bir anda da gözden yitiyorlardı. Çayın kıyısını böğürtlenler, irili ufaklı çınar ağaçları, söğütler, pembe, ak çiçeklerini göz alabildiğine savurmuş ağınağaçları sarmıştı.

Kerem çayı geçince, çakıltaşlarının üstünden yampiri yürüyerek ilerdeki insan boyu mavi çiçeklerini açmış yarpuzluğa vardı. Çakıltaşlı bir çimenlik bulup oturdu. Yandan yönden kopardığı otlarla ayaklarını sildi, kuruttu. Ağır ağır çoraplarını, ayakkabılarını giydi, giyer giymez de ayağa fırladı, koşarcasına yola düştü. Mustafa da onun gibi yaptı. Yalnız çorapları terden, tozdan muşamba kesilmiş, acı acı kokuyordu. Çorapları, Kereme göstermeden yarpuzların arasına attı. Çorapsız ayağına kunduralarını geçirdi. Keremin arkasından koştu.

Çayın üstünden usul usul kalkan buğu, inceden esen seher yeli, mavi yarpuz çiçeklerinin yoğun kokusu çocuğu coşturmuş, sevincine sevinç katmış onu uçuruyordu. Koşarcasına giden Keremin arkasından çabucak ulaştı. Kerem birkaç kere döndü döndü Mustafaya baktı, onu arkasından aynı hızla gelir görünce yüzü azgınlıktan, gözleri pörtledi, ökesinden de daha hızlı yürüdü. Onun gözlerinin pörtlemesi, yüzünün azması, iki misli hızlanması çocuğu etkilemedi. Bu sabahın alacasında ayakları soğuk tozun içine gömülür, ayakkabılarına tozlar dolarken yüreği kabarıyor, içinden yinelediği bilmediği, duymadığı bir türkü ona kanat takmış uçuruyordu.

Yolda bir ark geçtiler. Arkın köprüsü tahtadandı. Üstüne de saman serpilmişti. Yol boyunca tozların üstüne de saman dökülmüştü. Köprüden sonra çaya ulaştılar, çınarlar, söğütler, yarpuzlar tükenmiş, tarlalar boyunca, yöreye apak çakıltaşları serilmiş, su yayılmış, derinliği insanın ayak bileklerine kadar inmişti. Sıralanmış, ürkek balıklar, iri çakıltaşlarının arasından oradan oraya koşuşturuyorlardı. Ortalık belli belirsiz ağarıyor, suyun üstüne pul pul ışıklar düşer gibi oluyor, gökyüzünde, silme, döşenmiş yıldızlar parlaklıklarını belli etmeden yitiriyorlardı. Mustafa bir yıldızlar uzmanıydı da kilim seyretme uz-

manı olduğu kadar. Hangi yıldız nerede, hangi yıldız nereden gelip nerede durur, hangi gecelerde yıldızlar silme gökyüzünü kaplar, gecenin hangi vaktinde iğne atsan gökyüzüne yıldızlardan maviye düşmez, ne zamanlar geceye yıldızlardan hiç durmadan ışık sağılır, Mustafa bunu bilirdi. Bu yıldız seyircisi çocuk çardaklarının üstünde gecelerce uyumayıp sabahlara kadar yıldızlara bakmış, onların huyunu husunu bellemiştir. Onun tuttuğu üç yıldız vardı ta eskiden beri, şu anda tam tepesinin üstünde yalp yalp ediyorlardı. Bir de tam doğuda dağların belli belirsiz karartısının üstünde kuyrukyıldızı doğmuştu. Çok parlak bir yıldızdı. Bu gecenin karanlığında güneşten de parlaktı. Yöresine de ışık saçarak, dağların başlarını ağartarak ha bire dönüyordu. Hava Ana bayılınca, bir de düşünce hep bu yıldızı görüyordu. Hava Anayı anımsayınca anası da düştü aklına. Mustafanın öyle bir huyu vardı ki, istemediğinde ne anası gelirdi aklına, ne de hiçbir şey. O, istediğini istediği zaman aklına düşürürdü. Bu sabahın alacasında kıyısı boyunca yürüdüğü suyun üstünden incecik, tül gibi buğular yükselirken, yöredeki otlardan, çiçeklerden seher yeli yoğun, baş döndürücü kokular getirirken, yıldızlar üst üste yığılmış, ışıklarını savururken, Mustafanın yüreği kabarır, içi uçarken anasını hiç düşünmez olur muydu? Onun ne yaptığını iyi biliyordu. Anası, Kuşoğlan Memet, köylüler şimdi onu suya düşmüş boğulmuş sanıyorlardı. Kim bilir, ne kadar atlı suyun kıyısında köyden Anavarzaya, Dumlukaleye, Yıllankaleye kadar gidip gidip gelmişler, onun ölüsünü aramışlardı. Anası saçlarını yolmuş, yüzünü paralamış, sabahlara kadar evin içinde tek başına kuşlar, gibi, Kürtçe ağıtlar yakarak çığırışmıştı. Giyitlerini yaban elması, kekik, adaçayı kokulu sandıktan çıkarıp ortaya atmışlar, onları, yöresine sıralanmış kadınlar kızlar, ellerine almışlar, birbirlerine göstererek ağıtlar söylemişlerdi. Mustafa, bütün bunları düşünür, gözlerinin önüne getirir, ağıtları dinlerken gülümsedi. Kuşoğlan Memet geldi gözlerinin önüne. O, hiçbir zaman onun suya düşüp boğulduğuna inanmamıştır. Nerelere gittiğini daha düşünüyordur. "Kötü ettim," diye öfkeyle söylendi kendi kendine. "Ona gittiğim yeri söyleseydim, ne olurdu yani? Anama, babasına söyler miydi? Söylemezdi. Gelir miydi? Gelmezdi.

Öyleyse neden söylemedim? Bilemem, bilemem, bilemem." Se- si çok çıkmış olacak ki Kerem döndü ona baktı. Bu kez yüzü daha çok azgınlaşmış, alnı kırışmış, gözleri daha çok pörtlemişti. "Ne o, sevgili, değerli dayımın oğlu, kendi kendine konuşmaya başladın, çok mu yorgunsun?"

"Yorulmadım," dedi Mustafa. Sesinden sevinç taşıyordu.

"Yaaa, demek yorulmadı sevgili dayımın oğlu!"

Mustafanın bir anlık yüzü soldu, titrer gibi etti, elleri üşü- müştü, Kerem gitti, bir göz açıp kapayıncaya kadar, yerine Sal- man geldi oturdu. Mustafa kendine çok kızdı. Şu sabahın alaca- sında onun ne işi var burada dedi. Keremin gözlerine, kalın kaşlarına, kırışmış alnına baktı, onu çok gülünç buldu, içten iç- ten ona gülmeye başladı. Az sonra da Kerem zınk diye, sağ ayağını yere vurarak durdu. Ayağını vurduğu yerden yöreye tozlar fıskırdı ve toz koktu. Mustafa, toz da kokuyor, diye dü- şündü. Tepelerinde de üst üste binmiş bir yıldız kümesi balkı- yıp duruyordu.

Durdukları yerin sağı geniş, koyu, söğütlerin sardığı bir büvetti. Yıldız ışığında ancak şöyle bir gözüküyordu. Büvetten sonra inceden cıgılayarak akan su gittikçe yayılıyor, ilerde, ka- ranlıktan gelen bir suya karışıyordu. Büvetin bittiği yerde, ya- rın ucunda ulu bir ağaç seçiliyordu ya çocuk bu ağacın ne ağacı olduğunu çıkaramadı. Yolun sonunda da iri ağaçlar, yol boyunca çalılar kararıyordu.

"Geldik," diye bağırdı Kerem. "İşte geldik."

Yardan, merdiven gibi kazılmış bir yerden aşağıya indi, ça- kıtaşlarının üstüne oturdu, ayakkabısını, çorabını çıkardı, kalk- tı, suya yürüdü. Mustafa da tıpkı onun gibi yaptı. Sudan sonra Kerem bir kumluktan geçti, bir çardak karartısının yanına gel- di, Mustafaya bağırdı:

"Nerede kaldın mendebur oğlan?"

Mustafa:

"Geliyorum." Sesinden alay ettiği öylesine belliydi ki her- kes sezebilirdi.

Kerem, sana gösteririm, diye düşündü. O bindiğin Arap at- ları, o yediğin balları, kaymakları, o her yıl kesilen sürü sürü kurbanları, iki kır at koşulu faytonu senin burnundan fitil fitil

getirmezsem bana da Kerem demesinler. Sonra birden çocuğa acıdı. Babasını vurdular, paraları, malları şimdiden tükendi, kim bilir, bu el bebek gül bebek büyümüş çocuğun hali neye varacak.

“Gel Mustafam,” dedi yumuşacık. Sesi bir seviydi. “Gel otur yanıma. Korkma, seni burada kimsecikler bulamaz. Bulsalar bile ben varım. Ben çok iyi bir nişancıyım. Uçan kuşu gözünden vururum. Korkma, ben senin ağabeyimim. Sana çok kötü söyledim, senin korkup köyden kaçmam, sana dayımın aslan oğluna yakıştıramadım da öyle konuştum. Ölümünden korkup da sen geri durma, yiğidin almna yazılan gelir, demişler. Düşünmedim ki babam öldüren senin kanına susamış, seni öldürmeye can atıyor. Sen çocuksun ya, duydum ki, seni bulamayınca, önüne hangi çocuk gelirse onu öldürüyor. Dağlardaki köylerde hiç çocuk kalmamış, herkes çocuğunu kaçırıp saklamış. Seni bulup öldürünce öteki çocuklar da kurtulacak. Senin yüzünden şu dağlarda çocuk kalmayacak, Salman da hepsini saklandıkları deliklerden çıkarıp öldürecek, ta ki seni buluncaya kadar. Sen korkma, senin bize kaçtığını kimse bilmiyor ya?”

Durdu, sorusunun karşılığını bekledi. Mustafa epeyce bir ikircik geçirdikten sonra:

“Bir anam biliyor.”

“Doğru mu?”

“Beni o gönderdi buraya. Bana dedi ki dayıngile git de, orada çok çok nar bahçesi var, narlar da şimdi şıkırdım gibi çiçek açtı, git de sevişerek kıpkırmızı göz gibi olan karayılanları gör. O yılanları bu dünyada görmeden olmaz.”

“Niye olmazmış?”

Mustafa boynunu büktü:

“Ben ne bileyim ben, işte anam bana öyle söyledi.”

“Sen de inandın öyle mi?” Sesi tepedendi, alaycıydı.

Mustafa alayın farkına varmamış gibi yaptı, sesini sıcaklaştırdı:

“Bak, Kerem ağabey, bizim köyde var ya, bir Kuşoğlan Memet var. Onun babası var ya, avcı. Onun babasının üç tane şahini, iki tane doğanı, üç tane de kızıl kartalı var. Ne kadar kuş, tavşan, turaç, keklük varsa hepsini avlıyor. O Kuşoğlan Memet

var ya bir gün babasıyla ava gitmişler, nar bahçelerine gelmişler. Nar bahçelerinin yanında incir ağaçları varmış, bir büyük bahçeymiş. İncir ağaçlarına sarıasmalar gelirmiş. Sen hiç sarıasma gördün mü?"

Durdu, bekledi. Kerem bir kum tümseğinin üstüne oturdu, çorabını, ayakkabısını giymeye başladı. Mustafa da karşısına oturdu. Tıpkı onun gibi yöreden kopardığı otlarla ayaklarını sildi.

Ortalık ışıdı, gün doğdu doğacaktı. Çardağın yanı yönü domates, biber, patlıcan, kabak, hıyarla doluydu. Dallarda kıpkırmızı domatesler, mor, iri patlıcanlar, yeşilden patlamış biberler, sapsarı, iri çiçeklere durmuş kabaklar, tevekleri ta ötelere kadar uzamış gitmiş hıyarlar... Mustafanın içinde sevinci daha da kabardı. Çardak çok yüksekti, genişti. Domateslerin bitişiğinden çok ilerilere, söğütlere kadar bostan uzanıyordu. Tevekler kavun, karpuz keleklerini dökmüşler, bol çiçekteydiler.

Kendinden geçmiş Mustafa Keremin gittikçe azgınlaşan yüzüne aldırmadı. Son sözlerini yineledi:

"Sen hiç sarıasma gördün mü? Sarıasma var ya, şu kabak çiçekleri gibi sapsarı olurlar. Bir de yağlıdırlar, bir de yağlıdırlar. Ali Çavuş, Kuşoğlan Memedin babası bize çok sarıasma getirdi. Sen hiç sarıasma gördün mü?"

Kerem gene karşılık vermedi. Yüzü gittikçe cehenneme dönüyordu.

"İşte Ali Çavuş var ya Kuşoğlan Memedin babası, ben incirlerle gidip orada sarıasma avlayacağım, sen burada nar bahçesinde kal, karayılanların köz gibi olduklarını gör, diyor Memed. Kırmızı yılanları hiç görmeyenler, onlar da bu dünyaya eşek gelir, bön gider, diyor. Yaaa, eşek gelir bön gider. O da bekliyor. Derken altı tane, üçü erkek, üçü dişi yılan geliyor, çiçek açmış narların altına, birbirlerine sarılıyorlar. Sarılıp, birbirlerine dolanıp kuyruklarının üstüne dikiliyorlar, yere düşüyorlar. Öğleye doğru da kıpkızıl kor gibi oluyorlar. Anam da bana dedi ki, sen de git dayıngile, orada çok yılan var, kırmızı yılanları gör. Ben kimseden korkmuyorum. Salman beni niye öldürsün ki..."

Öfkeden kudurmuş Kerem ayağa fırladı: "Seni yalancı köpek," diye bağırdı. "Seni yalancı uyuz köpek. Sen korkundan

deliriyorsun. Seni buraya gönderen anan da korkusundan çıldırıyor. Uyuz köpek, buraya yılan görmeye gelmiş de... Korkma, korkma, korkma, Salman buraya da gelecek, seni burada da bulacak, derini yüzecek, gözlerini oyacak, başını da kesecek, o anan olacak Zeroya gönderecek. Kaçtın da kurtuldum mu sanıyorsun? Salmana sen babasını öldürttün, Salman seni hiç bu dünyada sağ bırakın mı? Bir de Salmana çocuklarını öldürttüğün köylüler..”

Mustafanın yüzü sapsarı kesildi, kalkıp kaçmak istedi, yerinden kalkamadı.

Kerem öfkeden köpürmüş, ayağa kalktı, bağırarak, az önceki geçtikleri sudan yana yürüdü. Suyun kıyısından geriye döndü. Uzakta kararan büklüğe doğru vurdu. Çalılara takılıyor, sendeliyor, düşüyor, kalkıyor, homurdanıyor, sövüyor, bağırıyordu. Bir ara büklüğün içinde yitti gitti. Homurtuları bile duyulmaz oldu. Az sonra da bir hışım gibi ortaya çıktı, bir dev gibi büyüyerek çardağa geliyordu. Mustafa kalkıp kaçmak için birkaç kez gene davrandı. Bacakları, bedeni onu dinlemedi. Orada olduğu yerde öyle cansız kalakaldı. Zangır zangır titriyordu.

Kerem o hışımla geldi, çardağı geçti, geriye döndü, gitti geldi, bağırdı çağırdı, homurdandı Mustafanın karşısına varıp eski yerine oturduğunda kan ter içinde kalmıştı. Çocuğun burnuna ekşi bir ter kokusu geldi. Ter kokusu onu azıcık kendine getirdi.

Kerem, sekinin üstünde bir süre, başı önde kımıldamadan kaldı. Çocuk onun yüzünün her seğirmesini, alnındaki kırışıkların açılıp kapanmasını, en küçük ayrıntısına kadar izliyordu. Kaşlar çatılıp çatılıp açılıyor, uzun kirpikleri bir uzuyor, bir kısalıyor, şişmiş boyun damarları usul usul iniyor, rengi bir kızarıyor, bir sararıyordu. Sonunda Mustafanın titremesi durdu. Keremin dinginlediğini, yüzünün rahatlamasından anladı. Biraz sonra da Kerem başını kaldırdı, Mustafaya yumuşacık baktı. Gözlerinden sevgi ipiltileri geçer gibi etti, çocuğun da içi aynı anda sevinçle doldu.

“Söyle Mustafam,” dedi Kerem, sıcak, sevecen bir sesle. “Niçin yalan söylüyorsun? Neden doğruyu söylemiyorsun da beni deliye çeviriyorsun? Bak Mustafam, dayımın yakışıklı oğ-

lu, ben hiç yalan sevmem. Yalan, Allahın da, benim de düşmanımıdır. Baksana benim gözlerime, bende senin o kuyruklu yalanlarını yutacak göz var mı?"

Yalını gibi yanan sıtmalı gözlerini gene çocuğun gözlerinin içine dikti. Mustafa gözlerini indirdi.

"Söyle Mustafa, bende o göz var mı?"

Bir süre bekledi. Sorusunun karşılığım alamayınca öfkelen-di. Sorusunu birkaç kez daha yineledi. Gözleri çakmak çakmak yanıyordu.

"Gözlerini kaldır," diye var sesiyle bağırdı çocuğa. Çocuk irkildi. Bu da Keremin gözünden kaçmadı. "Gözlerini kaldır, diyorum sana!" Çocuk, bu kesin buyruğa kendiliğinden uyup gözlerini kaldırdı.

"Gözlerini bir daha indirme! Ancak korkaklar karşısındaki-lerin gözlerinin içine bakamazlar. Ancak serçe yürekli. An-cak, korkudan her gün ölüp ölüp dirilenler... Söyle şimdi bana, senin yalanlarını yutacak o göz bende var mı."

Mustafa başını kaldırmış, gözlerini fal taşı gibi koskoca-man açmış, ayırmış, Keremin gözbebeklerine dikmiş, oraya ya-pıştırmıştı.

Kerem, başım bir o yana, bir bu yana çeviriyor, çocuğun gözlerinden bir türlü kurtulamıyor, çocuğa da hiçbir şey söyle-yemiyor, kıvranıyordu.

"Söyle köpek," diye bağırdı, "söyle, söyle, bende senin ya-lanlarını... Göz..."

Karşısındakinin gözleri öyle açılmış, daha da büyümüş, onun gözlerini, alnını, yüreğini delip geçiyordu. Edemedi, aya-ğa fırladı, koştu, sekiye hızla çöktü kalktı. Fırıldak gibi döndü, gene çöktü kalktı, çöktü kalktı, döndü...

"Söyle, bende... Söyle, bende..."

Sesi boğazlanan bir adamın sesiydi.

Mustafa, bütün yüzünü kaplayacak kadar büyümüş gözle-riyle:

"Yok," dedi. "Yok... Yok... Yok!"

Çocuğun sesi bir sayıklamaydı. Kendinden geçmiş, uzak-lardan seslenen bir insanın tükenmiş sesiydi. Kerem bunu anla-yıp çocuğa yükledi.

“Öyleyse benim yutmayacağımı bilerek niçin yalan söyledin?”

Sustu. Çocuğun gözlerine bakacak oldu. Çocuğun gözleri öyle apaçık donmuş, kıpırtısız, buz gibi kalakalmıştı.

“Söyle, niçin yalan söyledin? Söyle, Salmanın korkusundan, ölümden kaçarak buraya geldin, öyle değil mi? Söyle!”

Mustafanın konuşacak hali kalmamıştı.

“Söyle! Yalan söyledin, değil mi?”

Uğraştı, bağırdı, bütün bostanı dolaştı soluk soluğa kalarak, homurdanarak geldi:

“Söyle, Salmanın korkusundan buraya geldin değil mi? Yalan söyledin değil mi?”

İyice dinginledi.

“Bak Mustafa, bak dayımm oğlu, bak gülüm, söyle bana, yalan söyledim de. Bir insan yalan söylemişse, yalan söyledim derse ölmez ya...”

Gün kızdırdı. Kızıışmış kırmızı eşekarıları çardağın gölgesine saldırdılar. Ağır bir sıcak bastırdı. Güneş ipiledi, ışık buğuya dönüştü.

Kerem kesin konuştu:

“Eğer şimdi sen doğruyu söylemezsen, ben de seni şimdi bir ata bindirir doğru köye gönderirim. Hemen şimdi. Söyle, ben yalan söyledim, söyle! Söyle! Ben yalancımın biriyim...”

Mustafa bir toparlandı, titremesi geçti, ayağa fırladı, iki adım attı, Keremin önüne dikildi, gözlerini onun gözlerinin içine dikti, “Ben hiç de yalan söylemedim,” dedi, koştu. Ayakkabılarını çıkarmadan suyu geçti, yarı emekleyerek yola çıktı, yönünü kasabaya döndü, yarpuzların arasında yitti. Arkasından gelen Kerem onu nar ağaçlarının arasmda yakaladı. Çocuk bitmişti, yere yığılıverdi:

“Ne dedim de sana böyle kaçtın dayımın yakışıklı, akıllı, güzel oğlu? İnanırım sana, sen bize yılanları görmeye geldin. Sen, Salmandan da, kimseden de korkmazsın.”

Daha soluğunu toparlayamamış Mustafa, gözleri pörtlemiş, sıcaklamış, yorulmuş kuş ağzı gibi ağzı açık.

“Korkmam,” dedi.

“Korkmazsın,” diye sevinçle güldü Kerem. “Beni yanlış anladın dayımm oğlu. Ben sana hiç yalancı der miyim, bizim so-

yumuzdan hiç yalancı bir kişi çıkar mı? Ben sana kırmızı yılanları da göstereceğim. Birkaç gün sonra yılanlar kızışırlar, şu karşı nar bahçesine akar gelir, akar gelirler, ben de...”

Mustafa ağzı daha kuş ağzı gibi açık, sırtüstü uzanmış, dirseklerini toprağa dayamış, gözleri fal taşı gibi Keremin gözlerinde. Kerem, durmadan, yarıştan yeni çıkmış bir at gibi soluyan çocuğun gözlerinden gözlerini kaçırıyor. Çalıkların arasında, bir o yana, bir bu yana gidiyor, çocuğun gözleri üstünde. Çocuğun gözleri sırtına, omuzlarına, başına, ellerine, kaşlarına geliyor, nereye dokunursa orasını oyuyor gibi. Kerem kıvranıyor. Sonunda edemedi, oradan uzaklaşırken, “Ben şimdi dönerim, sen orada soluklan,” dedi, ilerdeki nar kümesinin içine girdi. Nar ağaçlarının üstünde çiçeklerden kırmızı bir bulut güneş ipiltilerine karışmış akıyordu. Geriye döndüğünde Mustafayı daha dirseklerinin üstüne dayanmış öyle durup durur gördü. Göğsünün inip inip kalkması da azalmış, sararmış yüzüne kan yürümüştü. Yalnız gözleri gene sonuna kadar açılmış, bir suyun altından bakar gibiydi. Yanına diz çöktü:

“Mustafam,” dedi, “ben sana konuşurken gözlerini kaçırma, dedim. Böyle, uyurken bile, gözlerini sonuna kadar aç, demedim ki.”

“Ali Çavuş da hep böyle, benim gibi yapıyor gözlerini.”

“Allah, Allah, şaştım.”

“Bizim köyün bütün erkekleri de...”

“Sen gözlerini niye öyle yapmıyordun buraya geldiğinde öyleyse?”

“Ben unutmuştum. Bir de bizim köylülerden başka gözlerini kimse böyle açmıyor sanıyordum.”

“Şimdi sana söyleyim ki hiç kimse böyle, senin gözlerini açtığın gibi açmıyor.”

“Yani gözlerimi açmayayım mı?”

“Açma.”

“Nasıl yapayım?”

“Eskiden nasıl yapıyorsan öyle yap.”

Çocuk konuşmadı bir daha. Gözlerini de ne kapadı, ne de kırptı. Akar bir suyun dibinden bakarcasına öyle koskocaman baktı kaldı.

"Kalk haydi." Keremin sesi sert, buyurucuydu. Çocuk kalktı. İçindeki sevinç, bütün bu olan bitenlere karşın gene kaynamaya başladı. Hiçbir şey olmamış gibi gene ayağa fırladı, bostana doğru aldı yatırdı, çardağın altına geldi. Göbeğine kadar suya girmiş, pantolonu ıslanmıştı, çıkardı, yöredeki hayıt çalıların üstüne serdi.

Biraz sonra da Kerem yetişti:

"Of, of," dedi, "of, of... Ne sıcak, ne sıcak. Ben hiç böyle sıcak görmedim." Çardağın direğine sırtını dayadı oturdu. "Beni dinle Mustafa." Azgın yüzü yumuşamıştı. "Sen bu çardakta yatacaksın. Yukarda yatak var. Az sonra Meryemle Hacı gelecek, sana yağ, tuz, biber, çam bardak, su çamçakları, ekmecekler. Bundan sonra sen kendi yemeklerini kendin yapacaksın. Ben de şu ötede..." Büklüğün arkasındaki ulu, dalları birbirine geçmiş söğüt ağaçlarını gösterdi. "Ben de o söğüt ağaçlarının dallarının üstündeki yatağında yatacağım. Sen çardağın üstüne çıktığında merdiveni yukarıya çek! Geceleri hırlı hırsız, eşkıya gelir. Seni uyandırmak isterler. Sen yokmuş gibi davran. Çardağı sallarlar. Korkma, çardak yıkılmaz. Yatağını çardağın ortasına yap ki seni uzaktan görmesinler. Haydi, Meryemle Hacı gelinceye kadar uyuyalım."

Ayağa kalktı, suyun kıyısından bir kucak yarpuz yoldu geldi, yastık gibi topladı, başını koydu. Başını yarpuz yastığa koyar koymaz da kaldırdı.

"Bak bana Mustafa, bu sana son sözüm. Bir daha gözlerini öyle maymun gözü, öküz gözü, uyuz at gözü gibi, nah böyle, böyle, böyle açmayacaksın." Parmaklarıyla gözlerini ayırdı. "İşte böyle yapmayacaksın. Bir daha böyle gözlerle dolaşırsan sen bilirsin. Anladın mı?"

"Anladım."

"Gözlerinle öyle, insam yiyecekmiş gibi bakmayacaksın."

"Bakmayacağım."

"Belki Salman araya araya senin izini bulur. Sen onu görür görmez şu büklüğün içine saklanacaksın."

"Saklanacağım."

"Seni orada benden başka kimse bulamaz. Ben de senin yerini Salınana söylemeyeceğim. Öyle mi?"

“Söylemeyeceksin.”

“Haydi sen de şimdi uyu. İkinci yeli çıkınca çift sürmeye başlayacağız.”

Mustafa da gitti yarpuz yoldu, yastık yaptı, sırtüstü yatıp başını yarpuzlara koydu. Yarpuzlar yoğun koktu. Bulutsuz, dümdüz gökyüzü buğulu, derin bir mavilikteydi. Yandaki sığ su çakıltaşlarının üstünden akarken cıgılıyordu. Biraz sonra Keremin horultusu duyuldu.

Karpuz, kavun teveklerinin üstünde güneş ipiliyor, şırlıyordu. Uzun bir süre gözlerini gökyüzünden alıp şırılayıp dökülen gün ışığına baktı. Gözleri kamaştı, ortalık bir ışık karanlığına kesti. Çocuk uyuyamıyordu. Gözlerini de yummak istemiyordu. Kamaşmış gözleriyle sarı sığağın gözüne gözüne inatla, ortalığa karanlık çökünceye kadar bakıyordu. Bizim köy, buradan daha sıcak olur, diye düşündü. Mavi, mor kayaların üstü yanan kor gibi sıcakta pul pul ışılaşır, uçuşan sıcakta parlak ipitiler kayalıkların üstüne dökülür..

Uzaktaki söğütler sığağın ortasında bomboz dönüyordu. Usulca yerinden kalktı. Kerem, dudaklarını sündürerek biteviye horluyordu. Yakın bir sürede de uyanacağı yoktu. Bostanın içine yürüdü. Teveklere basmıyordu. Küçücük ala, ak, kara kelekler yaprakların arasına, toprağın üstüne yatmışlar büyüyorlardı. Tevekler sarı çiçeklerden nerdeyse gözükmüyordu. Kapkaranlık büklüğe gelince ürktü, suyun kıyısına vurdu, geldi bir büyük, dalları uzaklara kadar yayılmış söğüt ağacının altında durdu. Söğüdün altı derin, karanlık bir büvetti, büvetin içinde iri, ışıltılı pullu balıklar tembel yüzüyorlardı. Ağaca çıktı, ince dallarından yedi uzun dal kesti, aşağıya attı, gövdeden kayarak yere indi. İnerken ayakkabısının biri suya düştü, aldırmadı, ötekini de büvetin tam ortasına nişanladı, kendisi attı. Kerem, yalın olduğunun farkına varır mıydı? Varmazdı, diye düşündü. Amaaan, varırsa varsın.

Çakısını cebinden çıkardı, dallardan en uzununu kesti, kabuğunu sıyırdı. Birkaç dalm daha kabuğunu sıyırdı. Kabukları bir güzel ördü, ilk soyduğu dalın iki ucuna bir çentik açtı, örülmüş kabuk çok sağladı, dalm bir ucuna bağladı, usturupluca büktü, dal bir yay oldu. Yayın öbür ucuna da örmesini bağladı.

Örmeyi yokladı, yay çok sert gerilmiş, örmesi de kiriş kadar sağlam olmuştu. Sonra kestiği dalların incelerinden ok yaptı. Okların ucunu çok ince sivriltti, söğüdün gövdesine sırtını verdi oturdu, yayma oklardan birisini taktı, balıkların yaklaşmasını bekledi. Sonunda büyük bir pullu balık gelmeye başladı. Balık suyun yüzüne doğru çıktı, bıyıklı ağzını açtı, suyun yüzündeki kelebeği kaptığı gibi büvetin karanlık dibine kayd, ortadan yitti gitti. Belki de balığın kaptığı bir kelebek değildi. Sinek de, kaygan böceği de, bir kurtçuk da olabilirdi. Biraz sonra o balık arkasında ondan biraz daha küçük dört balıkla aşağıdan yukarıya süzüldü. Suyun yüzünün bir karış altında arka arka ya yüzdüler. Mustafanın yüreği hop etti. Baştaki büyük balığı nişanladı, kirişi çekti, yaydaki ok uçtu, balığı tam gözünden vurdu ya balıklar bir anda karman çorman oldular, dağıldılar, bir anlık şaşkınlıktan sonra suyun karanlığına daldılar. Vurdum, diye sevindi çocuk. Aaah, okun ucunda bir iğne olsaydı... Oku suyun yüzünde yüzüyordu. Ağaca çıktı, çok uzun, çangallı bir dal kesti. Dalı yonttu, çangalmı sivritti, okunu suyun içinden kendine çekti, gene yayına taktı, bekledi. Suyun dibinden gölgeler geçiyordu ya korkmuş balıklar yüze çıkmıyorlardı. Uzakta, büklüğün ucunda bir balığın atladığını gördü. Güneşe gelen balık çok mavi, kılıç ağzı ışıltısında parladı söndü. Çocuk oraya gitti. Arkası arkasına dizilmiş, ağızlarını açıp açıp kapatan bir balık sürüsü ağır ağır yüzüyordu. Okunu doğrulttu. Vurmuştu. Bahğın ak karnının suyun yüzüne serilmesini bekledi. Bir anlık şaşkınlık geçirip karmakarış olmuş balıklar, suyun karanlık yeşiline daldılar. Çocuk elindeki kargıyla gene okunu kıyıya çekti. Vurmuştu ya ağaç hiç bahğın başma girer miydi ki... Bir böğürtlenin yamna oturdu düşündü. Çakısını okun ucuna bağlasa, çakı oku alır suyun dibine götürürdü. Ötede suyun ortasında bir balık daha parlayınca yayını hemencecik gerdi, ikinci parlamada da boşalttı. Balıklar uçuştular. Böyle böyle çocuk, suyun kıyısında dikenlere dalana dalana büklüğün arkasına kadar vardı. Kıyıya güneşlenmeye çıkmış kaplumbağalar onun geldiğini görünce telaşla suyun içine dökülüyorlardı. Mustafa balıkları bıraktı, kaplumbağalara nişan aldı. Attığını vuruyor, bu da onu çok eğlendiriyordu. Suyun yüzünde de

kaplumbağalar yüzüyordu. Onları da nişanladı. Okun geldiğini gören kaplumbağalar, göz açıp kapayıncaya kadar suyun karanlığını buluyor, gözden yitiyorlardı. Bir balık, bir kaplumbağa derken Mustafa bükükten epeyce uzaklaştı. Hiç farkında değildi. Büvetten de uzaklaşmış, suyun genişlediği, çakıltaşlarının arasından cıgılayarak aktığı yere gelmişti. Buralarda daha küçük balıklar, var luzlarıyla oradan oraya kayıyordu. Suya girdi, balıkları kovaladı. Balıklar bitip tükeniniyordu. Kovaladığı bir sürüyü yitirince karşısına başka bir sürü çıkıyordu. Kiminde de büyük bir sürünün yolunu kesiyor, şaşırmış sürünün oraya buraya dağılmalarını, toparlanmak için de çabalarını görüyor, gülmekten kırılıyordu. Her şeyi bıraktı, balık sürülerinin yollarını kesmeye, onların darmaduman kaçışmalarına kasıklarını ağrıyuncaya kadar gülmeye başladı.

Meryemle Hacı çoktan gelmişler, ter içinde çardağın gölgesine oturmuşlar, soluklanıyor, Keremin horultusunu dinliyor, onu uyandırmıyorlardı.

Mustafa, gözüne uzun bir balık sürüsü kestirdi. Bu balık sürüsüne saldırdı. Balık sürüsü bozulmuyor, ilersinde, uzun bir ip gibi, yukarı doğru kayıyordu. En arkadaki küçük balık nasılsa sürüden ayrıldı, iri çakıltaşlarının arasından yana, kıyının sığına kaydı, kumların dibinde ince bir kökü kokladı. Çocuk balığın üstüne atladı, balık ellerinin arasından kaydı, iri, insan başı büyüklüğündeki çakılların arasında parladı söndü. Balığın arkasını bırakmadı, az yaklaşınca atladı, balık gene parmaklarının arasından kaydı. Tepeden tırnağa ıslandı. Giyitleri üstüne yapıştı. Suyun bir kıyısından öbür kıyısına kadar küçük balığı kovaladı. Balık, kıyıda bir ağınağacı çalısının altında gözden yitti. Balık orada yitince ayağa kalktı, kaçan balığı gözleriyle uzun, suyun her yerinde aradı. Balık yitmişti. Bedenine yapışmış giyitleri, onun balığı yakalamasını engelliyordu. Kıyıya çıktı, soyundu. Giyitlerini bir hayıt çahsının üstüne serdi. Çırılçıplak suya girdi. Şimdi artık o küçük balığı yakalayabilecekti. Aşağıdan, ılınların altından bir sürü balık daha çıktı, sürünün başında büyük bir balık vardı. Büyük çakıltaşlarının arasından son hızla akıyor, sığ yerlerde güneşe gelen pulları çakıp sönüyordu. Balık önüne gelince çocuk kendini onun üstüne kaptı

koyverdi. Sular fıskırdı. Göğsü taşlara geldi, acıdı, balık ellerinden kaydı gitti, öteki balıklar dağıldılar.

Oradaki yoldan geçenler, suyun içinde kendini oradan oraya atan, suları fıskırtan, deli gibi oradan oraya koşan çırılçıplak çocuğa şaşırmadılar.

Çocuk, kendinden geçmiş, balıklarla sürdürdüğü oyununa kendini kaptırmış gitmişti.

Meryemle Hacı, Keremin uyanmasını beklediler. Gölge çekilmiş, Kerem güneşte kalmış, terlemiş, horultusunu sürdürüyordu.

Meryem:

"Kerem abiyi uyandırırım mı Hacı?" diye sordu.

Bu sırada Kerem bir yanından öbür yanına döndü, bacaklarını da karnına çekti, bir topak oldu. Uykusunda da, öfkeli, bir şeyler mırıldandı. Yüzüne sinekler konuyordu.

Hacı korkuyla:

"Sen deli misin kız, o uyandırılır mı hiç, uyanırsa kıyameti koparır. Sen onu bilmez misin," diye söylendi. "Aman ha!"

"Mustafa nerede?"

"Ne bileyim ben," dedi Hacı

Getirdikleri öküzler, suyun öte geçesindeki çayırılıkta otuyorlardı.

"Neredeyse ikinci olacak. Uyandırmazsak da bize yapmadığını bırakmaz."

"Bırakmaz," dedi Hacı, boynunu bükerek. "Bir belaya çat-tık ki, püsküllü bela derim sana."

"Ben onu uyandıracam," dedi Meryem, "ne yaparsa yap-sın. İsterse beni öldürsün. Mustafa nerede?"

"Buralardadır," dedi Hacı.

"O kaçmıştır," diye üzüldü Meryem. "Parmak kadar çocu-ğa yapmadığını bırakmadı. Çocuk, can korkusundan kaçmış da bize sığınmış. Öldürdü bitirdi fıkaraı. İnsan olan insan onun Mustafaya yaptığını hiçbir kimseye yapar mı?"

"Duydum," dedi Hacı, "sizi onun babası zengin etmiş. O da kaçmış da size sığınmış."

"Bize sığındı," diye acı acı gülümsedi Meryem. Ayağa kalktı, yüzü keskindi, Kereme gitti, başucuna dikildi:

"Kerem abi, Kerem abi," diye seslendi. Sesi korku doluydu.

Kerem, "ne, ne, ne?" diye sıçradı, doğruldu. Yanına yönüne telaşla bakındı, "ne, ne, ne oluyor? Ne var?"

"Benim," dedi Meryem. "Güneşte kalmışsın da..."

Kerem bacaklarını göğsüne çekti, başını dizlerinin üstüne koydu, bir süre öyle kaldı. Meryem, onun başucunda durmuş bekliyordu.

"Ter içinde kalmışsın."

Kerem kalktı, ağır ağır suya yürüdü, pantolonunun düğmelerini çözdü, suya uzun uzun işedi, sonra da çömeldi, avuçlarıyla suyu alarak çarpa çarpa yüzünü bir iyice yıkadı. Azgın yüzüyle çardağın altına döndü.

"Hacı!"

"Buyur Kerem Bey!"

Hacı, onun kendisine Bey demesinden çok hoşlandığını biliyordu.

"Git, çaykaradan bir soğuk su al da gel. Çaykara yoksa hemen bir çaykara kaz."

"Baş üstüne Kerem Bey."

Testiyi aldı, hemen koştu, suyun öte geçesine geçti, yarın dibindeki çakıllarının arasından bir çaykara açtı, suyun durulmasını bekledi. Durulan suyu sukabağı çamçakla çam bardağa doldurdu, su ılımasında diye, çardağa koştu. Çam bardaktaki su reçine kokar.

"Buyur Bey."

Su dolu çamçağı Kereme uzattı. Kerem bardağı sapından tuttu başına dikti. Sular ağzının yanlarından göğsüne döküldü. Bardağı Hacıya uzatırken yanına yönüne, bir şeyler ararcasına, bir şeyleri anımsamaya çalışırcasına bakındı. Birden aklına gelmişçesine bağırды, "Mustafa nerede?"

Meryemle Hacıya baktı:

"Siz geldiğinizde o burada yok muydu, görmediniz mi onu?"

"Yoktu," dedi Meryem.

"Kaçtı," dedi Kerem. "Kaçtı o köpek. Korkak, yalancı, alçak köpek. Babasının kanlısı. Herkes biliyor, babasını onun yüzünden öldürdü o Salman. Şimdi de, canını kurtarmak için, diyor

diyar kaçıyor o köpek. Yılanın deliğine girse de, kuşun kanadının altına sığınsa da, Kafdağının arkasına kaçsa da Salman onu gene bulup da öldürecek."

"Öldürecek," dedi Hacı.

"Öldürsün," diye dişlerini gıcırdattı Kerem.

Meryem sapsarı kesildi, dudakları titredi. Bu da Keremin gözlerinden kaçmadı: "Öldürecek," dedi, Meryemin gözlerinin içine bakarak. "Ben onu buraya getirdim ki, Salman onu burada bulamasın da, öldüremesin. Nankör, ekmek yediği sofraya bıçak sokan o uğursuz, işte kaçtı da gitti. Ben ne dedim ki ona... Varsın kaçsın, isterse Frengistana, isterse çöl Arabistana gitsin, Salman onu bulacak, parça parça doğrayacak." Dişlerini sıkıyordu konuştuğu sürece. "Varsın gitsin. Cehenneme kadar yolu var."

Çardağın altında oradan oraya hızla yürüyor, homurdanıyordu. Birden durdu, "Ben onu şimdi bulurum," dedi. "O korkak oğlu korkak, buralardan hiçbir yere kaçamaz. Bir çalının altına saklanmış, şimdi orada bekliyordur. Bir tilki gibi." Konuşurken dişlerini sıkıyor, gıcırdatıyordu.

"Siz şura aşağı arayın. Narlara, yarpuzların içine, çalılarının altına bakın. Ben de büklüğe gidiyorum. Bağırın. Meryemin sesini duyar da belki deliğinden çıkar."

Fırladı. Çok sıcak vardı. Ortalık kaynıyor, cayır cayır yanıyordu. Arkadan büklüğü dolandı, kimseyi göremedi. Büklüğün üst başındaki çınarların oraya koştu, suyun öte yanına geçti, birden de, "Mustafa, Mustafa," diye bağırmaya başladı. Meryemle Hacı'nın sesleri de nar bahçesinin oralardan geliyordu.

"Mustafa, Mustafa, nereye saklandıysan çık oradan. Sana hiçbir şey yapmayacağım. Meryemle Hacı yemeği, öküzleri getirdiler, çık dışarıya, sana hiçbir şey yapmayacağım."

Hiçbir yerden bir ses alamayınca öfkeleniyor, bağırıyor, bağırdıkça öfkesi daha da artıyordu. Yeniden büklüğe döndü, zincarların, çalılarının, kamış kümelerinin, söğütlerin altına baktı. Büklükte girilebilecek her yeri, "Mustafa, Mustafa," diye aradı, umudunu kesti, yola çıktı, yolun ortasına dikildi, kolları yanlarına düştü, bir süre başı önünde düşündü. Ayakları aldı onu gene yukarıya, yarlar boyunca götürdü. Yarların altına, ağına-

ğaçları kümelerinin içine, ılgınların dibine bakıyordu. Ne kadar gittiğinin farkında değildi. "Mustafa, Mustafa!" Sesi bir yılan ıslığı gibi çıkıyordu. "Seni bir elime, bir elime geçirirsem..." Meryemin de, Hacının da, "Mustafa, Mustafa," sesleri uzaklardan geliyordu. Bir su çırpıntısı sesiyle olduğu yerde kaldı. Sesi geldiği yöne baktı, ötede, iri çakıltaşlarının arasında çırılçıplak bir çocuğun suyun içinde koşarak yatıp kalkarak, suları fışkırtarak çılğıncasına oynadığını gördü. Oraya, aldı yatırdı, yaklaşınca çocuğun Mustafa olduğunu anladı. "Mustafa, Mustafa!" Mustafa onu duymadı. Birkaç kez yineledi, "Mustafa, Mustafa!" Sesini yükseltti, bağırdı, Mustafa onu duymuyor, suyla çılğın oyununu sürdürüyordu. Kerem hışımla suya atladı. Hem suyun içinde koşuyor, hem bağırıyordu. Büyük bir taş aldı çocuğa fırlattı. Taş geldi tam Mustafanın başının üstünden geçti. Eğer başına gelseydi, çocuk, o anda ölürdü. Mustafa korkuyla irkilip arkasına döndü, kendine doğru kudurmuş gelen Keremi gördü, yerinden hiç kıpırdıyamadı, olduğu yerde dondu kaldı. Kerem ona iki adım daha yaklaşınca yumruğunu kaldırdı, indirecekken çocuğun kocaman açılmış, pörtlemiş, öyle taş gibi bakan gözleriyle karşılaştı, ürperdi, hemencecik de öfkesi indi. Soluk soluğaydı. Göğsü bir körük gibi inip inip kalkıyordu.

"Mustafa," dedi kırgın, öfkesi bastırılmış bir sesle, "nerdeydin? Meryemle Hacı geldiler, öküzleri, yiyeceği getirdiler. Seni bekledim, bekledim, seni aramadık yer bırakmadım. Haydi gidelim."

Çocuğun kolundan tuttu çekti, çocuk donmuş gibiydi. Sesini daha da yumuşattı, "Mustafa, haydi gidelim. Az sonra ikinci yeli çıkar, çift koşarız yel çıkar çıkmaz." Çocuk gittikçe sararıyor, titriyordu. Keremin içinden bir acıma geçti ya kendisini duygusuna kaptırmadı, onu sürükleyerek dışarıya çıkardı, çakıltaşlarının üstüne oturttu, kendi de yanma çömeldi, konuşmaya başladı: "Çok korktum. Kaçtın da, seni bir kurt kuş kaptı, bir yılan soktu sandım da..."

Çok konuştu. O konuştuğu çocuk yavaş yavaş kendine geliyordu.

"Giyitlerin nerede?"

Mustafa eliyle aşağıları gösterdi.

“Gözlerini de öyle yapma.”

Çocuk gözlerini kırdı.

Az sonra hayıt çalısının üstünden giyitleri aldılar, kurumuştur, çocuk giyidi. Keren, ayakkabıların farkına varmadı. Mustafa da buna çok sevindi. Çardağa geldiler. Meryemle Hacı'nın sesi daha yarpuzların içinden geliyordu. Kerem bağırdı, “Mustafa geldi, Mustafa geldi, haydiyin, gelin...” Onlar, Keremi duymuş olacaklar ki sesleri kesildi.

“Haydi Mustafa, sen şu bardağı al, içindeki ılık suyu boşalt, Hacı az önce, işte oraya bir çaykara açtı, doldur da getir.”

Mustafa, yerinden fırladı, bardağı, çamçağı aldı, çam bardaktaki suyu götürdü, çardağın yöresinde açmış kırmızı, mor, sarı çiçeklere döktü. Çaykaraya koştu, bardağı doldurmasıyla dönmesi bir oldu. Sevinç içinde gülümsüyordu. Sanki az önceki donmuş, sararmış, titreyen çocuk o değildi.

Az sonra da Meryemle Hacı geldiler. Ter içinde kalmışlardı. Yemek çıkını açtılar. Acıkmış Mustafa bulgur pilavma saldırdı. Elleri makina gibi işliyordu.

“Korkuttun bizi Mustafa,” dedi Meryem. “Nerelerdedin?”

Mustafa, ağzı dolu, tandır ekmeğini çiğnerken, gülümseyerek: “Balık tutuyordum şu yukarda,” dedi.

“Hiç balık tutabildin mi bari?”

“Buranın balıkları bir kaçıyorlar, bir kaçıyorlar hiç sorma. Çok balık tuttum ya hepsi elimden kaydı. Çok kaygan balıklar. Hiç de yanlarına yaklaştırmıyorlar. Bizim köyün balıkları başka. Onlar...”

Kerem ona öyle bir baktı ki Mustafa sustu.

Bulgur pilavı, yeşil soğan, yoğurt, ayran, taze, çıtır çıtır tandır ekmeği. Mustafa iyice acıkmıştı.

Yemekten sonra Kerem gitti yerine uzandı, başını otların üstüne kor komaz da uyudu. Hacı da kendisine otlardan bir yastık yaptı. Meryemle Mustafa uyumadılar, oturdukları yerde kaldılar. Meryem, uzun boylu, uzun boyunlu, büyük kara gözlü, güneşten yanmış, bakır tenli incecik bir kızdı. Hep gülümserdi. Bir keresinde onu sağ elinden bir akrep sokmuş, kolu, omuzu, memeleri şişmiş davul gibi olmuştu. Meryem, bir gün

akşama kadar, acıdan kıvranarak hem ağlamış, hem gülmüştü. Sonunda da bayılmış, doktora ulaştırmışlar da, son anda canını kurtarabilmişlerdi. Uyanır uyanmaz da, şaşkınlık içinde yöresine bakınırken gene gülümsemeye başlamıştı.

Meryem birden ayağa kalktı, çocuğu da elinden tuttu, **“kalk Mustafa,” dedi, “kalk da şöyle bir bostanın içini dolaşalım.”**

Mustafa kalktı. Meryemin sesi sıcacıktı. Uzun bir süreden beri, içini böyle sevgiyle dolduran biri ona böylesine konuşmuştu. Meryemin, elindeki elini sıcacık sıkarak kalktı, bostanın içine yürüdüler. Sıcak tepelerine kurşun gibi indi. Işık ipileşiyor, buğulanıyordu. Mustafa kamaşmış gözlerini durmadan kirpiştiriyordu. Köyde de gün ışığı böyle şırıldar, mor kayalıkların üstüne sağılır, pul pul ipileşirdi. Memetle ikisi böylesi günlerde gözlerini sonuna kadar açarlar, kayalıkların üstüne sağılan, pul pul savrularak kaynaşan mor ışıkların üstüne dikerler kırpmadan bakarlardı. Önce savrulan, kaynaşan pullar büyür, dökülür, mordan kızıla, kızıldan sarıya, koyu mora, koyu mordan karanlığa... Karanlığın arkasından turuncu, kılıç ağı keskinliğinde, bütün göğü kaplamış bir güneş çıkınca gözlerini kapatırlar, epeyce bir süre de açmazlardı.

“İleriye, uzağa bakma, gözlerin kamaşır, sonra da kör olur Mustafa. Uzaklara kadar yığılmış ışık gözleri yakar. Sen böyle günlerde hep önüne, hep topırağa bakacaksın, olur mu?”

“Olur,” dedi Mustafa, onun elini usulca sıkarak. Onun bu sevgisi Meryemi de etkiledi. Onun da içi sevgiyle doldu. Eğildi, çocuğu kucakladı.

Çiçekleri geçtiler, karpuz teveklerinin arasına girdiler. Karpuz tevekleri şıkırdım gibi sarı çiçek dökmüştü. Buna karşın iri iri ala, kara, söbe karpuz kelekleri de toprağın üstüne yatmıştı. Kavunlar da çiçeğe durmuş, keleklemiştir. Toprak ince kumlu, bir mil topraktı. Buraya her yıl bostan ekilmesine karşın, her yıl da çok güzel kavun karpuz yetişirdi. Yıllardır, bir tek yalcık bile burası nadasa bırakılmamış ya da buraya herhangi bir değişik ürün ekilmemiştir. Kumlu mil toprak çok bereketli olur.

Meryem:

“Ne güzel bir toprak değil mi, Mustafa?”

Mustafa eğildi, yumuşacık topraktan bir avuç aldı, toprak avuçlarının arasından, bir süre teveklerin arasına sağıldı. Tevekler, asma telleri gibi tel vermişti.

“Çok güzel,” dedi Mustafa. “Böylesi toprakta karpuzlar çok tatlı olur, kocaman...”

“Doğru,” dedi Meryem, “burada öyle karpuz olur ki arabalar dolusu Adanaya gider. Karpuzların, kavunların bütün paralarını da Kerem alır. Babasına bir kuruş göstermez. Bütün bu tarla onun. Burasını o sürer, o eker, çapasını da o yapar, o sular, ürünü de o satar, Adanada da parayı yer kimseye de bir tek karpuz, kavun koklatmaz. Bana öyle geliyor ki Mustafa, o, seni buraya bekçi olarak getirdi.”

“Şimdi ben çift sürmeyecek miyim?” diye şaşkınlıkla sordu Mustafa.

“Süreceksin, süreceksin,” dedi Meryem. “Hem de bugün. Sen kaçtın diye ödü koptu Keremin.”

“Ben kaçmam,” diye dikeldi Mustafa. “Ben kaçmam. Ben buraya sevişerekten kıpkırmızı köz kesilerek kuyruklarının üstüne dikilen, birbirlerine dolanan yılanları görmeye geldim. Onları da görmeden öldürseler bir yerciklere gitmem.”

“Sizin de büyük topraklarınız varmış, öyle mi, Mustafa?”

“Vardı,” diye içini derinden çekti çocuk. “Vardı ya satıldı. Şimdi bizim hiçbir şeyimiz yok. Varımızı yoğumuzu anamlan Hasan amcam dağıttılar. Önerine gelene verdiler, verdiler. İşte biz de böyle nan ekmeğe muhtaç olduk.” İşaret parmağını ağzına soktu çıkardı, “İşte böyle çıplak, rut!”

“Rut,” dedi Meryem.

Teveklere basmadan öteki uçtaki büvetin yanına kadar gittiler. Büvete yaklaşırken, suyun kıyısındaki su kaplumbağaları patır patır büvete döküldüler. Büvet büyücek, yeşil, derin bir göl gibiydi. Üstünü, karşı yarın dibinde bitmiş ulu söğütlerin, oradan buraya uzanan dalları örtmüştü. Kıyılarını da yılan geçemez, üst üste yığılmış böğürtlenler, ılgınlar, kamışlar, pıtraklar sarmıştı.

“İşte Mustafa, senin o dediğin, sevişirken köz kesilen karayılanların oymağı şu zincarlığın içidir.”

"Pekiyi, öyleyse neden burada sevişmiyorlar da gidiyor narların altında sevişiyorlar? Onlar sevişirlerken de, kıpkırmızı olup da ayağa kalkınca insanlar da gidip onları öldürüyorlar?"

"Onlar narlar çiçek açınca, kırmızı nar çiçeklerini görünce kızışıyorlar. Kızışınca da, sevişirken de dünyadan haberleri olmuyor."

"Vay yazık," dedi Mustafa. "Niye öldürüyorlar ki."

"Öldürüyorlar," dedi Meryem. "onlar kızışmış, sevişen yılanları öldürünce, onlar da öldüklerinde mezarlarına gidince Allah da onları kulaklarından tutuyor, götürüyor, doğru cehennemine içine atıyor. Onlar da orada yan ha yan ediyorlar."

"Cehennemden hiç çıkmıyorlar, değil mi?"

"Çıkıyorlar."

"Kerem hiç kırmızı yılan öldürdü mü acep?"

"Bilmem ki," dedi, boynunu büktü Meryem. Sonunda da ayıktı, çabuk çabuk, "Öldürmüştür, öldürmüştür," diye ekledi.

Mustafa sevinçle:

"Öldürmüştür."

"Bir de bir insan sevişen yılanlardan birini öldürürse, öteki yılan, eşini öldüreni, dünyanın öteki ucuna da gitse, kuşun kanadının altına da saklansa arar bulur, onu sokar."

"Burada çok nar ağacı var."

"Eski bahçe ta buradan," tepeyi gösterdi, "taaa şu tepenin dibine kadar narlık."

"Çok da yılan var."

Meryem, karşı koyağı gösterdi:

"Buradan taaa oraya kadar ışık işlemez büklük. Büklük de ağzına kadar yılanla dolu."

"Öldürmüştür."

"Öldürmüştür," dedi Meryem, güldü.

Oradan gene teveklere basmadan geriye döndüler. Taze kavun karpuz tevekleri bir kokuyordu. Pıtırak, ak, pembe, kırmızı, sarı çiçeğe durmuş ağınağaçları, söğütler, kabak, salatalık, reyhan, ılgın çalıları birbirlerine karışmış, hiçbir kokuya benzemeyen bir kokuyla kokuyorlardı. Çayın öte yanındaki tarlaların anızlarından da yoğun bir anason kokusu geliyordu.

Çardağın dibine gelince Mustafa Meryemin kulağına eğildi:

"Ben," dedi, "olgun karpuzu da, ham karpuzu da, kavunu da bilirim. Olgun karpuzun bağı incelik, suyu çekilir, rengi de koyulaşır, tintirik vurunca da pat pat eder. Tintirik dediğin de fiske. Göde Mustafa Efendi tintiriğe fiske, diyor. Kavunu da götünden koklarsın."

Mustafa, bostanlar üstüne ne biliyorsa bir bir Meryeme söyledi. Meryemi sevindirdi.

"Yemek pişirmesini de biliyor musun Mustafam?"

"Ohhoouu," diye övündü Mustafa. "Benim üstüme yemek pişiren yoktur. Her bir şeyi pişiririm."

"Türlü."

"Türlü pişirmesini de..."

"Bak Mustafa, ben sana yarın bir tencere, bir şişe yağ, tuz, sahan, bir de bir çam bardak getireceğim. Çam bardak suyu tutar. Gecedden doldurursun suyu, koyarsın yanına, uyandıkça buz gibi suyu içersin."

"Ben geceleri hiç uyanmam. Çam bardak var ya."

"Olsun. Haydi sen de azıcık uyu. Garbi yeli çıkınca..."

"Uykum gelmiyor."

Çiçeklerin yanma, çardağın gölgesine karşı karşıya oturup uzun uzun garbi çıkıncaya kadar konuştular. Vandaki köyden kaçarlarken bir top güllesi gelmiş, ilerde atının üstünde dimdik giden babasının üstüne düşmüş, aramışlar, taramışlar babadan en küçük bir parçayı bile bulamamışlar. Babası ölünce de Meryemi bunlar yanlarına almışlar, bu, babasının kardeşi oluyormuş, olmaz olsun, Meryemi gece sabaha, gündüz akşama kadar çalıştırıyorlarmış. Onu durmadan da akrep sokuyor, o da bir türlü ölmüyormuş. Keşki ölse de kurtulsaymış.

Meryem öylesine acı konuştu ki, öylesine ölümü özlemiş... Mustafanın yüreği yandı. Ah, aaah, kaçacak, sığınacak bir yeri olsaymış...

"Niye bize gelmedin, babamın sağlığında?"

"Bilmiyordum ki sizin evinizi. Ben sizi baban vurulunca duydum. O zaman da iş işten geçmişti."

Mustafa bir daha derinden içini çekti. Kocaman, kara, ışıltılı gözleri yaş içinde kalmıştı.

Garbi yeli efiledi. Akdenizin üstündeki kabarmış apak bulutlar sallandı. Sağa sola aktı. Usul usul da yükselmeye başladı. Hem yükseliyorlar, hem de şişiyorlardı. Yel estikçe, hızlandıkça bulutlar da aklaşıyor, büyüyerek ışıklanarak yükseliyor, ağır ağır da bu yana, dağlara doğru akıyor, gölgeleri pamuk tarlalarının, ekinlerin, çeltiklerin, büvetlerin üstüne düşüyordu. Büvetlerin içinde çok mavi gökyüzü, büvetlerin içinden arka arkaya geçip giden ak bulutlar... Mustafa, durgun suların, büvetlerin içinden geçen, mavi göklü ak bulutları seyretmeye doyamıyordu. Bir de geceleri ay düşüyordu suların dibine, yıldızlar, karanlık düşüyordu. Şu gelen bulutlar var ya denizin üstünden kalkar, Mustafaların köyüne gelir, Mustafaların dağının üstünde azıcık durur, gölgesini, kapkara, ovanın üstüne serer, ardından da usul usul sallanarak gider, gölgeli koyaklı mor sıradağların üstüne yığılır kalırdı. O yel çıkınca, onunla birlikte de, içine ışık doldurulmuş, toz direkleri ayağa kalkar, bir toz direği ormanı bir oradan bir buradan patlayarak ovanın üstünde dönerek, ışıklar saçarak saldırırdı. O yel çıkınca, ak bulutlar akınca, toz direkleri ovanın üstüne yürüyünce çatır çatır eden sıcak azalır, ortalık serinler, mor kayaların, toprağın, ağaçların teri kururdu.

Garbi yeliyle birlikte Mustafanın teri de kurudu. Küçük, ak bir bulutun gölgesi üstlerinden geldi geçti. Gökyüzünün mavi-siyle birlikte suya düştü. Çocuk küçük bulutu gözleriyle taa karşı mor dağın üstüne kadar izledi. Bulut gitti gitti mor dağın tam doruğunun üstünde çakıldı kaldı. Sonra toz direkleri parladı söndü, parladı söndü, ardından da dönerek saldıran toz direklerinin üstünden akarak şişmiş ak bulutlar geldi. Gölgeleri mavi suya düştü.

Çardağın gölgesi üstünden çekilmiş Kerem günde kalmış terlemişti. Üstüne bulutun gölgesi gelince uyandı, doğruldu, gözlerini ovuştururken Mustafayı gördü: "Hemen git de çaykaraya su getir bana, koş!" diye bağırdı. Daha gözlerini ovuşturuyordu.

Çam bardağı kapan çocuk, yolda hem bardağın içindeki suyu döküyor, hem de koşuyordu. Çaykaraya varması, suyu doldurmasıyla gelmesi bir oldu. "Buyur Kerem abi." Mustafanın sesi sıcacıktı. Bu, Keremin gözünden kaçmadı.

“Su dök!”

Mustafa, çömelmiş, avuçlarını açmış Kereme su döktü. Kerem avuçlar dolusu suyu çarpa çarpa yüzünü, başını, ensesini yıkadı, sonra da bardağı çocuğun elinden aldı, başına dikti, uzun uzun, suyu göğsüne dökerek içti. Ayağa kalktı. Gözleriyle Hacıyı arandı. Hacı, cıgılayan sığ suyun kıyısındaki ılgın çalıların arkasına çömelmiş çatlıyordu. Bir kulağıyla kasketini gördü. “Hacı çabuk ol!” Çalıların arasından ıkınan ses, “geliyorum,” dedi. “Çabuk ol!” Telaşlı ses, “geliyorum.”

“Mustafa!”

“Buyur Kerem abi!”

“Git, öküzleri al gel!”

Mustafa fırladı. Öküzlerin yattıkları yeri daha önceden öğrenmişti. Öküzün birisi karalı ala çok iri bir çangal boynuzlu öküzdü, ötekisi mora çalan kırmızı renkliydi. Öküzden çok besili bir boğaya benziyor, tüyleri yıldır yıldır yanıyordu. Ay boynuzluydu.

Mora çalan öküz hemen bükün kıyısında bir dut ağacının altında sol yanı üstüne yatmış geviş getiriyordu. Mustafa, “haydi kalk kırmızı,” diye bağırды, öküzün de böğrüne bir tekme indirdi. Kocaman ağır öküz sallanarak yavaş yavaş ayağa kalktı, daha geviş getiriyordu. Çocuk, onu bükün dışına sürdü, ala öküzü bulmak için geriye döndü. Büklük çok sıkı, böğürtlenler, çalılar, kamışlar üst üstaydi. Aralarından iğne geçmez. Dikenli dallar, ta buradan oraya kadar birbirlerine geçmişler, üst üste yığılmışlar, saz kümelerini sarmışlar büyük birer yabani, korkutucu tepelikler oluşturmuşlardı. Mustafa, ala öküzün büyük, böğürtlen, ılgın, karaçalı yığının arkasında olduğunu biliyordu ya buradan oraya nasıl gitmeliydi? Yığının önünde, yanında bir süre döndü, araştırdı gözü kesmedi. Bir de her bir saz kümesinin, kamış kökünün, ılgın çalısının, ulu söğütlerin, böğürtlen tepelerinin altında yılanlar, yalın gözlü, çatal şimşek dilli ejderhalar kaynaşıyordu.

“Mustafa, Mustafa, nerdesin Mustafa? Öldün geberdin mi, nerdesin, nerdesin. Seni ejderhalar, yılanlar mı yuttu? Seni öküzler mi yedi?”

Mustafa büklüğün önünde direklemiş kalmıştı. Büklük git-tikçe kararıyor, büyüyor, üstüne üstüne geliyordu. “Mustafa,

Mustafa!" Uzaklardan gelen ses büklüğün uğultusuna karışıyordu. Yüreği çarpmaya başlarken koştu, düşüp kalkarak kamışlığa vardı, arkasını dolandı. "Mustafa, Mustafa!" Böylece ne kadar koştuğunu bilemedi. Korkusu gittikçe büyümüş, tepeden tırnağa korkuya kesmişti. Yüreği de, göğsünü delercesine çarpıyordu. Büklük, ejderhaları, silme karanlığı, yılanları, domuzlarıyla geldi üstüne kapandı, Mustafa kendisini bir kamış kökünün ortasında buldu. Oradan büklüğün içine daldı. Dikenli böğürtlen dalları bacaklarına dolamıyor, karaçalılar bedenini parçalıyordu. Düşe kalka, paralana, giyitleri parçalana kendini bir yeşil alanda buldu. Ala öküz yeşil alanın ortasına yatmış geviş getiriyordu. Bütün gücüyle öküzün böğrüne bir tekme savurdu. Kemiğe gelen ayağı acıdı, yerden bir taş kaptı, öküze savurdu. Öküz hiçbir şey olmamış gibi yavaşça kalktı, büklüğün dışına yürüdü. "Mustafa, Mustafa!"

Eli ayakları kanamış Mustafa, yerden kapıldığı taşlarla ala öküzü büklüğün dışına sürürken, içine bir utkunun sevinci geldi oturdu. Öküze öfkesi geçti, Kereme karşılık vermedi. Önündeki ala öküz bükün içinden dışarıya çıkış yollarını çok iyi biliyor, böğürtlenlere dalanmadan, karaçalılara düşmeden, dışarıya ağır ağır yürüyordu.

Dışarda, bostanın ucunda mor öküz onları bekliyordu. Çocuk öküzleri çardağa sürdü. Kerem, Mustafanın öküzleri bulup getirdiğini görünce yüzü asıldı. Mustafa bunu çaktı:

"Kerem abi," dedi gülerek. Onun gülmesi Keremin bir iyice sinirine dokundu. "Kerem abi, şu var ya, şu ala öküz bir belaya benziyor, taaa, büklüğün ortasına kadar gitmiş. Büklük de, iğne atsan yere düşmez, örülmüş diken."

"O büklük de ağzına kadar yılan, ejderha dolu. Öyle ejderhalar ki, değil bir çocuğu, bir öküzü bile yutarlar."

Mustafanın yüzü sarardı, Kerem güldü.

"Sen öküzü ararken hiç yılan, hiç ejderha görmedin mi?"

"Yook," dedi çocuk, gözleri korkuyla açılarak.

"O büklük ağzına kadar yılan doludur. Hem de ne yılanlar... Nah, her yılan buradan oraya kadar uzun. Karayılanlar, boz, yeşil, sarı yılanlar, boynuzlu, yedi başlı ejderhalar... Öyle yılanlar var ki bükün içinde bir öküzü bir yutkunmada yutan,

senin gibisini yarım yutkunmada yutar. Aman bir daha öküz ararsan büklükte, yanına yönüne iyi bak. Bir de kulağın kırışte olsun. Yılanın hışırtısını duyar duymaz... Ejderhanın da..”

Mustafanın yüzü sapsarı kesilmiş, dudakları titriyordu.

Koskocaman açılmış, korku dolu gözleriyle sağına soluna bakınıyor ne yapacağını bilemiyordu.

“Sen buraya kırmızı yılanları sevişirken seyretmeye gelmedin mi? Al sana bir bük dolusu yılan, sabahlardan akşamlara kadar düzüşen yılanları seyret seyredemediğin kadar. Vay benim dayı oğlum vay, sen oradan bir yılandan, Salmandan kaçtın, burada bin yılanın, yedi başlı ejderhanın içine düştün.”

Mustafa titreyen dudaklarıyla gülümseyince Kerem şaştı. Oysa, o sararan, dudakları titreyen, sallanan çocuğun şak deyip yere düşeceğini sanıyordu.

Çocuk daha öyle gülümseyerek, yaltaklanarak ona yaklaştı, en sıcak tatlı sesiyle: “Kerem abi,” dedi yüzündeki gülümseme yayılarak, “Kerem abi sen hiç yılan öldürdün mü.”

Kerem bu soruyu duyunca çok sevindi:

“Öldürdüm,” dedi övünerek. “Hem de çok. Hem de yedi boynuzlusunu. Hem de çingiraklısını...”

“Çingiraklısını da mı? Abooooooov! Demek çingiraklısını da?”

“Çingiraklısını da...”

“Bir tane mi.”

Kerem düşündü:

“Bir tane,” dedi, özür dileyerek. “Buralarda çingiraklıyılan az olur. Çingiraklıyılanlar kayalıklarda dolaşırlar.”

“Bizim köyde çok var.”

“Var, biliyorum.”

“Zil gibi ötermiş.”

“Öterler. Haydi, sür öküzleri tarlaya. Çifti koşalım. Hava serinledi. Çok bulut akıyor.”

Hacıyı çağırdı. Hacı geldi, Mustafaya yeni kesilmiş uzun, düzgün bir sopa uzattı, “Al,” dedi. “Sonra bu sopamn ucuna bir çivi çakarsın, meses olur.” Çocuğun yırtılmış giyitlerini, ellerindeki, yüzündeki, ayaklarındaki kanı görünce her şeyi anladı.

Kerem kızdı:

“Ne bakıyorsun Mustafaya öyle gözlerini dört açmış da, ne var, ne olmuş yani?”

Hacı karşılık veremedi.

Yola düştüler. Suyu, ağınağaçlarını, çınarı, narları, biçilmiş, uzun anızları kalmış ışıltı içindeki bir tarlayı geçtiler. Garbi yeli hızlandıkça hızlanıyor, yollar, beller, köyler toz bulutları altında kalıyor, ikide birde de çocuğun şapkasını alıyor götürüyordu. Uzun bir ovanın ortasında bitmiş, yaşlı dut ağacının altına geldiler, durdular. Hacı daha önce pulluğu, boyunduruğu getirmiş, ağacın altına koymuştu. Hacı, yerdeki boyunduruğu aldı, önce kırmızı öküzün, sonra da ala öküzün boynuna taktı. Hacı, çok usta gözükiyordu, bir anda işini tamamladı, süreceği tarlaya yollandılar. Kerem öküzleri çekiyor, Hacı da pulluğu kaldırmış arkadan geliyordu.

Bir yokuş çıktılar, arkın dibine geldiler. Ark, ötelere, ormanlardan, yamaçlardan iniyor, uzun tepenin altındaki değirmeni döndürüp ovadaki çeltik tarlalarını suluyordu. Hacı pulluğu toprağa koydu, üstüne abandı. Kerem öküzlerin başını aşağıya çevirdi. Kırmızı öküz sağa, ala öküz sola koşmuştu. Mustafa, biraz uzakta durmuş, bir öküzlere, bir Hacıya, bir de çetiyle döşeli tarlaya bakıyordu. Tarla üst yanı ark, alt yanı çay olan uzun bir düzlükteydi. Burada çetiler çok büyümüş, çocuğun ta diz kapaklarına kadar çıkmıştı. Oysa öteki tarlalardaki çetiler bu kadar büyümezlerdi. Çeti, çok bodur bir çalı yavrusudur. Yeşil, taze yaprakları pul kadardır. Dikenleri de küçük, serttir. İncecik gövdenin, dalların üstü bu dikenlerle kaplıdır.

Kerem, “Yaa bismillah,” dedi öküzleri iplerinden çekti, aşağıya yürüdü. Hacı da pulluğa çöktü, toprak yarıldı, kara, ışıltılı, derin bir iz açıldı. Mustafa da Hacı'nın arkasına düştü, açılan toprağın yanından ağır ağır yürüdü. Aşağıdaki yola kadar indiler. Kerem öküzleri yoldan yukarıya döndürdü. Hacı elindeki pulluğu topraktan çekmeden öküzlerle birlikte döndü. Pulluk, bu sefer, toprağı daha kolay açıyordu. Mustafa, ne kadar çetelerin boşluğuna basıyorsa da dikenler ayaklarını, ufak ufak bileklerini dalıyordu.

İkinciye kadar, Hacı pullukta, Kerem öküzlerin yularında gittiler geldiler. Yeşil çetelerin arasından geniş, kapkara, yağmur sonunun toprağı gibi kokan bir yol açıldı. Bu sürülmüş toprak yağmur sonu, ya da yağmur başlangıcı toprak gibi kokuyorsa da, daha keskin, daha başka, insanı esrikleştiren, sevinçten uçuran bir kokuyla kokuyordu. Gün Anavarzanın üstüne yıkılırken Kerem, Mustafayı çağırdı, "Artık öküzler kendi kendine dönüyorlar, al şunu..." Öküzlerin yularını eline verdi. Kendi de gitti dut ağacının gölgesine sırtüstü uzandı. Hedikli bacaklarını da üst üste attı.

Dikenler, çocuğun ayaklarını kanattı, pantolonun paçalarını daladı, her toprağa basışında yüreğinde duyduğu bir acıyla onu kıvrandırdı. Gene de Mustafanın gıkı çıkmadı. Öküzler, alıştı, uysaldı. Hacı da hiç konuşmuyor, gözleri önündeki pullukta, kiminde başını havaya kaldırıyor, göğsünü kabartarak, derin derin soluk alıyordu. Onun böyle mutlu bir yüzle soluk aldığını gören Mustafa ona öykündü, o da derin derin soluk almaya başladı. Her soluk aldıkça ayaklarının sızısını unuttuyor, içindeki acıya karşımış sevinç başını döndürüyordu.

Gün yıkıldı gitti, Anavarzamn üstüne çöktü. Kargalar, güvercinler sürülmüş tarlaya, nereden geldilerse, indiler. Bu sırada da Kerem öküzlerin önünde bitti. Gözlerini dikmiş, tepeden, azıcık da alaylı bir bakışla çocuğu süzüyordu. Mustafa da gözlerini sonuna kadar açtı, o da onu tepeden tırnağa süzdü. Kerem kızdı, "Ulan ben sana, ulan ben sana, gözlerini öyle öküz gözü gibi açıp insana dikme demedim mi."

"Ben ne yapayım," dedi Mustafa, "işte benim gözlerim de buraya geldim geleli hep böyle açılıyor."

"Yalancı!" Sesi ıslık gibi çıktı. Gözlerini bu sefer de çocuğun kana batmış çıkmış ayaklarına dikmişti. "Senin ayakkabın yok muydu yalancı."

"Yoktu," dedi Mustafa. "Bizim köyde çocuklar hep ayakkabısız dolaşırlar da. Bizim köydeki çocuklar çift sürerlerken hiç ayakkabı giymezler de..."

Kerem çok öfkelenmiş, ayağını öfkeyle yere vurdu, "seni yalancı oğlu yalancı," dedi. "Seni pis yalancı, ben sizin evinize geldiğimde senin bir oda dolusu ayakkabım görmedim mi?"

Hacıya döndü, öfkeli gülüşle:

"Yahu Hacı, sen de duymadın mı, bu yalancıya kasabadan, Adanadan her gün bir kundura geldiğini, kırmızı, yeşil, sarı, parlak bir kundura geldiğini?"

"Duydum," dedi Hacı.

Mustafa, yanına gelmiş onunla yan yana yürüyen Kereme:

"Kerem abi," dedi yumuşacık, yaltaklanır bir sesle, "Kerem abi, o babamın sağlığında. Babam öldükten sonra ben hiç ayakkabı giymedim ki..."

"O oda dolusu ayakkabılar kimin öyleyse?"

"Benim."

"Niye giymiyorsun öyleyse?"

"Ben büyüdüm de, ayakkabılar öyle kaldı. Ayakkabılar hep küçüldü."

"İyi," dedi Kerem, tiksintiyle, dişlerini sıkarak onun ayaklarına baktı. "İyi öyleyse bundan sonra da giyme." Mustafa, kanlı ayaklarını dikenlerin içine sokuyordu. "İyi öyleyse..."

Hacının yanına vardı, pulluğun kulpunu elinden aldı, "Git de öküzlerin yularını yalancının elinden al!" Hacı gitti yuları Mustafadan aldı. "Sen de gel şu pulluğun sapma yapış. Yapış da marifetini görelim."

Mustafanın sevinci yüzünden okunuyordu.

"Al bakalım."

Çocuk pulluğun kulpuna yapıştı, kulpa abandı, pulluk onu aldı yana attı, bir süre boşlukta, yan yatmış kaldıktan sonra yattığı yerden hemen kalktı, sürüklenen pulluğu yerden kaldırdı düzeltti toprağa daldırdı. Az sonra pulluk gene onu toprağa çarptı. Kerem iki elini beline koymuş, bütün bedeniyle ona gülüyordu. Mustafanın toprağa düşmesiyle kalkması bir oldu. Bu sefer, pulluğun kulpuna var gücüyle yapıştı. Sağa sola, sola sağa pulluk yalpaladı ya çocuğu bir türlü atamadı. Kerem, Hacının elindeki övendireyi aldı, öküzlere dürttü. Öküzler hızlandı. Mustafa bir türlü düşmüyordu. Kerem de öfkesinden delirmişti. Hem öküzlere övendirenin çivisiyle dürtüyor, hem bağırıyordu. Mustafanın bacakları kan içinde kalmış, hızlandıkça hızlanıyorlar ya bir türlü yere düşmüyordu.

Mustafa böylece tarlanın başına kadar geldi, Hacı öküzleri çevirirken pulluk yan yattı ya Mustafa düşmedi. Şimdi yokuş aşağı gidiyorlardı. Yokuş aşağı çift sürmek çocuğa daha kolay geldi.

Kerem:

“Ben gidiyorum. Siz güneş batıncaya, karanlık çökünceye kadar sürecek, sonra da dutun altına geleceksiniz. Yiyecek çıkınız dutun dalına asılı... Çıkını alır çardağa gidersiniz. Öküzlerin başını sen çekeceksin, Mustafa da sürecek. Öküzleri de büke salacaksınız, otlasınlar. Mustafa çardakta yatacak, sen benim yanıma geleceksin. Yarın sabah erkenden Mustayı uyandırırız. Yalancı malancı ya bu Mustafa iyi çift sürüyor. Tamam mı Hacı?”

“Tamam Kerem Bey.”

Kerem gider gitmez Hacı:

“Gel Mustafa Bey,” dedi. Çok saygılıydı. “Gel de şu öküzlerin yularını al.”

Mustafa duymamışçılığa vurdu. Hacı, birkaç kere sözlerini yineledi.

Mustafa:

“Ben sürüyorum ya Hacı,” diye öfkeleni.

“Sen daha çocuksun Mustafa Bey, yoruldu. Ayakların da kan içinde kaldı. Allah kimseyi gördüğünden geriye koymasın. Ayakların amma da çok kanıyor, pınar gibi.”

Mustafa, acıdan dişlerini sıkı, “Bizim köyde çift sürerlerken çocukların ayakları hep böyle kanar, pınar gibi.” Yüzü acı içinde gerilerek, kırışarak gülümsüyordu.

Hacı, öküzleri durdurdu, Mustafanın yanma vardı. Çocuk, pulluğun sapına sıkı sıkıya yapışmış dimdik duruyordu.

“Mustafa Bey!” Sesi sevgi, saygı doluydu. “Çok kan akıyor Mustafa Bey. Bak, Mustafa Bey pantolonunun paçaları kandan ıpslak. Sen böyle giderse kam yitiminden ölürsün. Bak, yüzün de sapsarı. İnsanlar ölürlerken yüzleri hep böyle yeşil sarı olur. Sen ölüyorsun Mustafa Bey.”

Mustafa, demiri toprağa, kulağına kadar gömülmüş pulluğun kulpunu var gücüyle sıkıyor, gerilmiş, seyiren yüzü, fal taşı gibi açılmış yaş içindeki gözleri, morarmış dudaklarıyla sarardıkça sararıyordu.

Hacı dut ağacına koştı, azık çıkınının içindeki astarı söktü, gene koşarak Mustafaya geldi, çocuğun ellerini güçlkle pulluğun kulpundan kopardı, "Otur Mustafa Beyim." Onu elinden çekip yere oturttu, yandan yönden yolduğu yumuşak otlarla ayaklarının kanını silmeye koyuldu. Kan bir türlü durmuyordu. Epeyi bir uğraştan sonra, elindeki bez parçası kana battı çıktı, kanı durdurdu, usulcana, çocuğu incitmeden ayakları sarıdı, "Sen," dedi, "şurada azıcık dinlen. Ben, hem öküzleri yönlendirir, hem de pulluğu kullanırım."

Mustafa, hiçbir şey olmamış gibi ayağa fırladı, koştı pulluğun kulpuna yapışıp ayağa dikti, "Yok, Hacı, yok. Bana bir şey olmadı. Kanım da durdu. Ölmüyorum da... Yüzüm de sarı değil."

Hacı onu okşadı, diller döktü, yarın, Meryem geldiğinde, ayaklarına saracak bezle ilaç getirecekti. Ondan sonra da, o isterse, tek başına da bütün tarlaları sürebilecekti. Usulca yaklaştı, elinden pulluğun kulpunu, yerden de övendireyi aldı, "Hoo," diye öküzleri haydadı.

Mustafanın dizinde güç kalmamıştı. Kendiliğinden sürülmüş tarlanın içine çöküverdi. Ayakları, bacakları, sırtı, kolları, her bir yanı havanda dövülmüş gibi sızlıyor, bütün etleri kemiklerinden ayrılmışçana dökülüyordu. Oraya, sürülmüş sıcak toprağın üstüne sırtüstü uzanıverdi. Toprak, inceden kokuyordu. Gittikçe hızlanan garbi yeli güneyden serinlik getiriyordu. Gökyüzü çok maviydi, uzaktı. Garbi yelinin Akdenizden getirdiği ışıkla şişirilmiş ak bulutlar üstünden hızla akarken serin gölgelerini sürülmüş, yağlı, ışıltılı tarlaya serip geçiyorlardı. Onlardan, bir süre serin bir hava kalıyordu toprakta.

Çocuk, Hacı'nın, öküzleri haydayarak yanından ağır ağır geçip giderken, pulluk demirinin toprağı yararken çıkardığı hışırtıyı sezimser gibi ediyor, her seferinde de kalkıp pulluğun sapma yapışmak istiyor, davranıyor, yerinden kıpırdayamadığı gibi parmağını bile oynatamıyordu.

Gökyüzü gittikçe aydınlanıyor, mavileşiyordu. Sonra yıldızlar çıktı, garbi yeli indi. Yıldızlar çoğaldı. Gökyüzü yıldızla döşendi. Mustafa, gittikçe halsizleşiyordu. Ortalık karardı, çocuk, ölüyor muyum, diye düşündü. Anası aklına geldi. Anası

başucuna oturmuş ağlıyordu. Mustafa, anasının elini tuttu, "ana korkma, ölmüyorum," dedi "Buralarda Salman yok. Benim buraya kaçtığımı kimsecikler de bilmiyor." Anası, upuzun ince parmaklarıyla onun saçlarını okşadı. "Salmanı öldürdüler yavrum, kellesini de minareye astılar, onun kellesini oradan kim indirirse Zalımoğlu onu ateşe vurup yakacak. Neredeyse gel artık köye, yavrucuğum..." dedi.

Hele bir narlar açsın, hele bir yılanlar sevişmeye başlasın. Hele bir kıpkırmızı demire dönmüş yılanlar biribirlerine dolansınlar, işte o zaman gelirim anam. Sen hiç korma, ben burada iyiyim. Beni süpürge saplarının... Eşekarıları da var. Bir tarla dolusu kavun karpuz, domates, yeşil biber, kadife çiçeği, Mer-yem de bana iyi bakıyor... İyileşir iyileşmez... Seni çok göresim geldi anam. Seni de göresim geldi Kuşoğlan Memet, seni de gö-resim geldi kocabaş köpek.. Seni de göresim geldi uzun kuyruklu ak kuşum. Kuşlar padişahının... Seni de göresim geldi koca ırmak, Abbas Usta, eli hünerli... Seni de göresim... Gözlerine yaş doldu. Köyü burnunda tütüyordu. Yerinden kalkabilseydi, bu gece yarısında, bu karanlıkta bile ver elini köy diye kalkıp yürüyecekti.

Pulluğun yanında gelip durduğunu, öküzlerin, Hacı'nın soluduğunu duydu.

"Kalksana Mustafa, nasıl oldun?"

"İyiyim," dedi Mustafa, hemen ayağa fırladı, sallandı, düşecekti, Hacı onu omuzundan yakaladı.

"Sen otur yerine, şu öküzleri boyunduruktan çıkarayım, hemen çardağa gideriz."

Mustafa, toprağa çökerken:

"İyiyim," dedi.

Hacı öküzleri boyunduruktan kurtardı, pulluğu tarlaya yıktı, Mustafayı elinden tuttu kaldırdı, duta doğru yollandılar. Alışkan öküzler çoktan çardağın yolunu tutturmuşlardı. Dutun dalına asılı azık çıkını aldılar. Suyun kıyısında Hacı eğildi, "sırtıma bin Mustafa Bey," dedi. "Parçalanmış ayakların suya girmesin, şişer."

Çocuğu sırtına aldı.

Öküzleri bostanın kıyısından geçirip büklüğe sürdü, büklüğün doğusuna geçti, suyun kıyısından, el yordamıyla, kokla-

arak, birtakım otlar, çiçekler topladı. Döndüğünde Mustafayı çardağın direğine sırtını dayamış, başını da sağ omuzunu üstüne düşürmüş buldu. Onun ayak seslerini duyan Mustafa başını doğrulttu.

“İyi oldum Hacı.”

“Şimdi ben gideyim de şu çaykaradan bir su alıp da geleyim. Korkma, az sonra ay çıkacak. Ben de senin yaralarına bir çiçekler buldum ki, sana bir ilaç yapacağım, yüreğe girmiş kurşun yarasını iyileştirir, değil incecik dikenin yaralarını...”

Çam bardağı aldı, alacakaranlıkta, bacakları daha uzamıştı, adımlarını da daha geniş atıyor, bir dev adam gibi yürüyordu.

Döndüğünde, elindeki bardağı yere koyarken, doğuyu gösterdi, “Bak,” dedi, “bak Mustafa ay doğuyor.”

Mustafa sağına döndü, ayın ucu yatık dağların ortasından gözükiyordu, ince, çok parlak bir çizgi gibi, bir ışık çizgisi de kuzeyden güneye, taaa, Akdenize kadar uzanmıştı. Bir ışık çizgisi de Düldül dağını çepeçevre sarmış, gittikçe yükseliyordu. Gavur dağının gölgesi de Çukurovanın üstüne düşmüştü.

Hacı çıkını açtı, artık ortalık aydınlıktı, tandır ekmeği, peynir, soğan, katı yumurta... Mustafa acından öldüğünü çıkın açılır açılmaz anladı, saldırdı. Bir kurt gibiydi. Daha Hacı elini ekmeğe bile süremeden, o üç kocaman lokmayı bir anda götürdü.

Yemekten sonra Mustafa bardağı başına dikip soğuk suyu içti. Garbi yeli durmuş, en küçük bir fısıltı yoktu. Gece cikiliyor, yandaki ince suyun cıgılayarak aktığı duyuluyordu.

“Şimdi sana ilaç kaynatacağım.”

Hacı kalktı, gene bükün oralara gitti.

Mustafanın ayaklarının sızısı gittikçe artıyor, çocuk bağırmamak için dişlerini sıkıyordu. Hacıyı da sabırsızlıkla, umutla bekliyordu. Belki onun ilaçları ayaklarının acısını alırdı.

Hacı, kucığında bir yığın çiçekle çabuk geldi. “Buldum,” diye sevindi. “Ninemin otunu buldum. Bu karanlıkta onu kokusundan tanıdım.”

Hacı hem ateş yakıyor, hem de önündeki çiçekleri otları doğruyordu. Çiçekleri, otları doğraması bitince, Hacı, ocağın üstüne isli tencereyi yerleştirdi, tencereyi suyla doldurdu ocağa vurdu. Kaynayan suyun içine de otları, çiçekleri doldurdu, ka-

riştirmaya başladı. Biraz sonra da geceyi inanılmaz güzellikte bir koku aldı. Mustafa kokuyu alınca, ayaklarını, etinden sökül-müş kemiklerini, her bir şeyi unuttu gitti. Tencere kaynadıkça koku da yoğunlaşıyordu. Kaynayan çiçeklerin kokusu en son doruğuna varınca Hacı tencereyi ocaktan indirdi, "Soğusun Mustafa Bey," dedi kıvançlı bir sesle. "Bak göreceksin, sabaha kadar hiçbir şeyin kalmaz."

O da vardı, sırtını çardağın öteki direğine dayadı. Yanan ocağın yalımları çocuğun solgun yüzünde, buruşuk pantolu-nunda, yırtık ceketinde, birer paçavra yığını ayaklarında dola-şıyordu.

Hacı, ağzını kuşlar gibi açarak derin derin soluk aldı, "sı-cak, sıcak, çok sıcak. Gece yanıyor." Gündoğudaki, ayın ışığa boğduğu Düldül dağının gösterdi. Düldül dağı, belli belirsiz, gözükür gözükmez, incecik bir ışık gibi, sivrilip gökyüzüne di-kilmiş bir kalem ucu gibi uzakta, karanlığın ucunda, üst üste binmiş parlayan yıldızların altında süzülüp dalgalanıyordu.

"Ben o Düldül dağının oralardan bir köyden olurum Mus-tafa Bey. Orada şimdi serin, efil efil bir yel esiyordur. Oranın yelleri çam, yarpuz, peryavşan kokar. Oranın suları o kadar so-ğuktur ki bir yudumu, eğer bekletmeden içersen dişlerini dö-ker."

Hacı, tenceredeki merhem soğuyuncaya kadar Mustafaya Düldül dağının arkasını anlattı. Askere gidip de Yemenden dönmemiş dedesini, babasını, üç dayısını söyledi. Yemenden dönmeyen kişilerin her birinin bir hoş bir hikayesi vardı. Ora-da, Düldül dağının arkasında bir köy vardı. Köyün bütün er-kekleri Yemene askere gitmişler, bir daha da hiçbirisi dönme-mişti. Hacı'nın yaşamı da, belalı bir türkü gibiydi. Bey yıldır bu-rada, bu kapıda çalışıyor, para biriktiriyordu. Köyüne, bir çift öküz, anasına üç fistan, nişanlısına bir parlak ayakkabı, bir manto, üç altın takılı bir gerdanlık, üç gümüş bilezik, bir çift küpe, üç çift ince çorapla dönecekti.

İçini çekti:

"Allah nasip eder mi bunları bana Mustafa Beyim?"

"Eder, eder," diye coşkuyla bağırdı Mustafa. Hacı'nın mace-rası onu yürekten yaralamıştı.

Hacı parmağını tencerenin içine soktu, "Soğumuş Mustafa Beyim. Yarın hiçbir şeyin kalmaz. O kel mendebur da seni küçümseyemez. Ben bunca insan gördüm bu dünyada böyle pis birisine daha rastlamadım."

Mustafa, gözleri yaş içinde kalmış, bozuk bir sesle:

"Ben," dedi, "ben... Ben... Babam sağ olsaydı... Seni..." sustu.

"Sağ ol Mustafa Beyim, biliyorum."

Çocuğun ayaklarındaki bezleri çözdü, tenceredeki merhemini parmağıyla aldı usul usul ayaklara sürmeye başladı. Bezleri de yeniden sardı. Merdiveni böğürtlenlerin içinden buldu çardağa dayadı, yukarıya çıktı. "Yatak duruyor," dedi. "Yatağını yaptım. Düşmeyesin, diye, gece yatarken, yatağı ortaya çektim. Şimdi gel."

Mustafa çardağa çıktı. Uzun çardak, yıkılacakmış gibi sallanıyordu.

"İyi geceler, iyi uykular Mustafa Bey. Ben erkenden gelir seni uyandırırım."

İndi, çaykaraların oradan suyu geçti gitti. Ay ışığında gölgesi çok uzundu. O, gözden yitince Mustafa yönünü Döldül dağına döndü, yüzükoyun uzandı, dirseklerini yastığı üstüne koydu, yüzünü de avuçlarına dayadı. Döldül dağı biraz daha çıkmıştı ya gene ay ışığındandı, ay ışığı gibi buğulanıyor, ay ışığı gibi dumandı, tütüyordu.

Bütün büklüğü dolanan su, çardağın önüne gelince genişliyor, çakıltaşlarının üstüne seriliyor, incecik bir çığıltıyla akıp gidiyor, büyük çınarın köklerinin, yardan suyun içine uzandıkları yerde, ana suya kavuşuyordu.

Çocuğun ayaklarındaki sızı yavaş yavaş dinliyor, bedenindeki sökülmenin acısı geçer gibi ediyordu. Suyun cığıltısı, Döldül dağının ay ışığından buğusu, bütün bu acıların üstüne iyi geliyor, büyülenmiş çocuk kendini unutup duruyordu. Birden büyücek bir balık, bir karış yüksekliğindeki küçük çağlayanı çıkarırken havaya atladı, ay ışığında çok parlak, keskin bir ışıltıyla çaktı söndü. Arkasından başka balıklar, üst üste çaktılar söndüler, çaktılar söndüler. Mustafa bekledi, bekledi ay geldi orta yeri dolandı, balıklar bir daha çakıp sönmedi. Çocuk ne zaman uyuduğunu bilemedi. Uyandığında çardağın altından Hacı'nın

sesiyle birlikte Keremin sesi geliyordu. Hemen merdivenlerden aşağıya sağıldı. Koşarak giti, hayıt çalısının arkasına çabucak çatladı. Suyun kıyısında yıkandı. Döndüğünde azık çıkını açılmıştı, atıştırdılar. Yemek yedikleri sürece Kerem hiç konuşmadı, kimsenin de yüzüne bakmıyordu.

Çifti koşular. Kerem, "Siz çalışın," dedi. "Bu böyle olmayacak. Ben eve gidip öteki öküzleri de alıp geleyim. Bu kırmızı öküzü beğenmiyorum. Nerdeyse yatacak. Zaten bu pulluk da büyük pulluk. Bir çift öküz çekemez. Ben öğleye kalmaz dönerim."

Hızlı hızlı yürüyerek yola çıktı.

Mustafa, pulluğun kulpuna yapıştı.

"Bacakların nasıl?"

"İyi," dedi Mustafa, mutlu gülümseyerek. "Hiçbir şey kalmadı. Senin de ninen çok yamanmış."

"Yamandır," dedi Hacı. Öküzleri de haydadı. "Onun merhemleri kurşun yarasını.."

Seher yeli, güzel kokular getiriyor, çiçek, toz, çeti kökü, pıtırak, ot kokuları, pulluğun yardığı ince toprak kokusuna karışıyor, çocuğu sevincinden uçuruyordu.

"Aaaah, şimdi babam sağ olsaydı."

"Biliyorum Mustafa Bey," diye içini çekti Hacı.

Sonra birden, çok uzaklardan, göklerin, Düldül dağının ötesinden gelir gibi uzak bir türkü tutturdurdu.

Çetilerin üstüne çiy yağmıştı. Biraz sonra Mustafanın paçaları ıpslak oldu. Seher yeli çocuğun yüzünü, ellerini üşütüyordu. Doğudaki perde perde, yatık dağların başları kuzeyden güneye gittikçe ağarıyor, Düldül dağı da billurdan gibi, ışıktan gibi yöresini aydınlatıyordu.

Çeti dikenleri Mustafanın sarılı ayaklarını arada sırada dalıyordu ya çocuk aldırılmıyordu. Pulluğu yönetmeye alışmış, bir sağa, bir sola yalpalamıyordu. Bu da onu sevinçten uçuruyordu.

Kerem önünde bir çift öküzle kuşluk vakti kasabadan geldi, vardı, Mustafanın elinden pulluğu aldı, Hacıya da, "sen git, çardağın oradan boyunduruğu al da gel!" dedi.

Hacı, elindeki övendireyi Mustafaya uzattı. Bu sabah öküzler iyi gidiyorlar, sağa sola kaçmıyorlar, çizgiyi düz götürüyorlardı.

Çardağa giden Hacı omuzunda boyunduruyla geldi. Keremle birlikte öküzlere boyunduruğu taktılar, öteki öküzlerin önüne koştular. Pulluğu çocuğa verdi. Dört öküzle pulluk daha da hızlandı. Mustafa nerdeyse öküzlerin ardından yetişemiyordu. Bir iki kez sağa sola savruldu ya pulluğun kulpundan kopmadı.

Öğle oldu gün kızdırdı, pulluğun sapı ocaktaki demire döndü. Toprak, çocuğun yalınayaklarını köze basmış gibi yaktı. Mustafa, tepeden tırnağa tere battı çıktı. Gözleri büyümüş, boynu uzamış, onu sağa sola savuran pulluğun kulpunu, canını dişine takmış bırakmıyordu. Kerem de çocuğun ellerini pulluktan koparmak için öküzleri haydadıkça haydıyor, kalın kaşlarının altından da ona öldürücü bakıyor, Mustafa pulluktan kopmadıkça da öfkesinden deliye dönüyordu. Öküzlerin patançlarının arasına Kerem o kadar övendire çivisi soktu ki, öküzlerin bacakları kan içinde kaldı. Bu sırada da pulluğun ardında sürüklenen çocuğun ayaklarındaki sargılar düştü. Çırçıplak ayaklar kan içinde kaldı. Her çeti kümesine bastıkça, bacakları dünkünden de daha çok acıyor, acı yüreğine vuruyor, yüreğindeki çığsime kusacağını getiriyor, başı dönüyor, gözleri kararıyor, Keremin öldürücü, çılgın gözleri üstünde, inatla pulluğun sapına yapışmış, son gücünü harcıyor, ne bayılıyor, ne de pulluğun kulpundan kopuyordu. Güneş gelmiş tam tepeye dikilmiş, yalınlarını yeryüzüne püskürtüyordu. Çocuk, artık bunun da farkında değildi. Kerem de sıcaktan yanmış, dili damağına yapışmış, ter içinde kalmış, sallanıyordu. Artık öküzler de, Kerem onların baldırlarına övendirenin ucundaki çiviye ne kadar köküne kadar daldırır da yerlerinden zor kıpırdıyorlardı.

Kerem, elindeki övendireyi öfkeyle yere attı, başını iki elinin arasına aldı, "Vay anasını," dedi. Şaşkınlık içindeydi. "Vay anasını! Vay sülaleni çocuk! Vay senin ananı avradını!" Gözlerini çocuktan ayıramıyor, boyuna da homurdanıyordu.

Öküzler, haydamadan ağır ağır, sallanarak bir süre gittiler, sonra da durdular. Çocuk iki eliyle pulluğun iki kulpuna yapışmış, başı öne düşmüş, orada öyle asılı kalmıştı.

"Vay ananı avradını... Böyle bir belayı insanoğlu görmemiştir. Bu adam büyürse dünyanın başına bela olur. Vay ananı avradını çocuk. Ben sana gösteririm."

Homurdanarak, boynunun damarları şişerek Hacıya yürüdü:

“Vay anasını avradını Hacı,” dedi, “öldürdü, bitirdi bu orospu çocuğu beni. Var bak ona, pulluğa asılı kaldı, inşallah ölnüştür. Ben çardağa gidiyorum. Ölmüşse o it oğlu it, ölüsünü tarlada bırak da kuşlar kurtlar yesin onun leşini. Sen öküzleri al gel!”

Firezlerin, çetelerin arasından, arkasına bakmadan, hızla yürüdü gitti.

Hacı, o gider gitmez hemen Mustafaya koştu. Çocuğu kucakladı, pulluktan ayırmaya çalıştı. Çocuğun elleri demire yapışmıştı, ayıramadı. İkinci, üçüncü.... Son zorlayışta Mustafanın elleri kendiliğinden çözüldü.

Hacı, Mustafayı toprağa yatırdı, yanına da diz çöktü. Bir süre böyle bekledi. Çocuğun yüzüne usul usul kan geliyordu. Hacı, onun yüzüne bir ermişin, bir tansığın yüzüne bakarcasına hayranlıkla bakıyordu. Neden sonradır ki çocuk gözlerini açtı, üstündeki uçsuz bucaksız, yanan ınavi göğü gördü, gülümsedi. Hacı elini uzattı, onu doğrulttu. Çocuk durmadan gülümsüyordu.

“Ayakların kan içinde Mustafa Bey!”

“Olsun,” dedi Mustafa, ayağa kalktı.

Çardağa geldiler, Kerem yemeğini yemiş bitirmiş gitmiş, büvetin üstündeki büyük söğüdün gölgesine sırtüstü uzanmıştı.

“Onu öldürdün Mustafa Bey, ağzının ortasma doldurdun. Dur, şimdi bacaklarını sarayım, sonra karnımızı doyururuz.”

Çocuk hep gülümsüyordu.

Hacı, onun bacaklarını hemen merhemledi, çaykaradan su getirdi, yemeklerini yediler. Öküzler, çoktan büklüğe dalmışlar, gözüküyorlardı, çardağın gölgesine uzandılar.

Hacı, başını koyar koymaz uyudu. Mustafanın bütün bedeni, etleri kemiğinden sökölürcesine acıyordu. Acısını unutmak için anasım özlüyor, köyü düşünüyordu. Abbas Usta, kayalıklar, Ali Çavuş, onun sert, ustura gözlü kızıl kartalları, doğanları, şahinleri, kocabaş köpek... Anasını, ötekileri ne kadar gözlerinin önünden geçirirse geçirsin bedenindeki öldürücü ağrıyı bir türlü unutamıyordu. Birinde Ceyhan ırmağı taşmış, boz bulanık akıyordu. Köyün delikanlıları doludizgin akan, bir deniz

gibi kabarmış suyun üstünde giden kütükleri almak için ırınağa atıyorlar, kütükleri zorlukla kapıp kıyıya ancak dönebiliyorlardı. Kütük toplama macerasında bu köyden, başka köylerden çok insan azgın sele kapılıp gitmiş, boğulmuştu. Kahverengi akan hızlı, köpürmüş suyun üstüne Mustafa kendini kaptı koyverdi. Yüzmesini iyi bilmiyordu. Sağ ayağının başparmağı yerden kesilince boğulur gibi ediyor, yüzemiyordu. Yardan suya düştüğünü, kalın bir kütüğe yapıştığını, azgın suların onu hızla aşağılara götürdüğünü biliyordu. Sular onu o kıyıda atıyor, o ilgin kökünden bu ilgin köküne takılıyor, o, kütüğün sağlam bir budağına yapışmış kopmuyordu. Kimisinde kütük onu altına alıyor, o, boğulur gibi oluyor, yapıştığı budağı bir türlü bırakmıyordu. Oradan oraya vuran, dalgalanan kütük sonunda vardı, karaçalılığın altındaki, göçmen köyünün üst başındaki suyun oyduğu yarın ucunda kalan çınarın geniş köküne takıldı. Neden sonradır ki Mustafa gözlerini açtı, ne görsün, yarın üstünde kadınlı erkekli bir sürü insan orada öyle durmuşlar, donmuş kalmışlar onu seyrediyorlar. Ellerini kütükten kurtardı, ayağa kalktı, sallanıyor, başı dönüyordu, yara dayandı. Bir süre öyle durduktan sonra yar boyunca, yara tutunarak yukarı doğru kaydı. Bir sel yarığında böğürtlenliğe çıktı, yolu buldu. Kadınlı erkekli köylüler de ardınca yürüyorlardı. Çırılçıplak çocuk, kalabalığın önünde, iki eliyle çükünü kapamış, koşar gibi gidiyordu. Böğürtlenliği çıkınca yukardan koşarak gelen kendi köylüleriyle karşılaştı. Köylüler, bağıyor, çağırıyor, ortalığı velveleye veriyor, sesleri Hemite dağında yankılanıyordu. Gelen köylülerden korktu, sağa saptı, yardan aşağıya suyun kıyısına atladı. Azgın sulardan da korktu, bir sel yarığında gene yukarıya çıktı, çıkar çıkmaz da, tam, kalabalığın ortasına düştü. Gözleri karardı, kendinden geçer gibi oldu, bir gürültünün içinde kaldı, tam bu sırada da kendisini anasının kucağında buldu. Anası hem ağlıyor, hem gülüyordu. Delikanlılar, onu köye kadar kucaklarında taşıdılar. O gece sabaha kadar, iki kayalığın arasından akan suyun üstünden aşağılara, gökle suyun arasını doldurmuş ak bulutlar aktı. Mustafa da bulutların üstüne binmiş, kütüğün budağına yapışmış, durmadan bulut yutuyor, boğuluyordu. Anası hem ağlıyor, hem gülüyordu.

Hacı horlamaya başladı. Kerem sırtüstü yatmış, bacaklarını dikmiş, kıpırdamadan söğüt dallarına bakıyordu. Mustafa doğruldu, bostanm üstünden büklüğe bir göz attı, öküzler görünürlerde yoktu. İçine kurt düştü. Ya gene bu mendebur adam, onu gene öküzleri getirmeye büklüğe yollarsa, büklük ağzma kadar onlarla doluydu. Bunu bilmeyecek ne var. Yoksa o yanaşma Hacı dururken bu Kero Kerem onun niçin öküzleri bulmaya büklüğün ortasma, gözüne yollasm. İnşallah o kocaman yılanlar, inşallah onun öküzlerini teker teker yutmuşlardır. Bir koskocaman yılanı koskocaman bir öküzü yutarken gözlerinin önüne getirdi. Yılan o koskocaman ala öküzü yarısına kadar yutmuş, boğazı şişmiş, Hüt dağı gibi olmuştu. Yarısı dışarda kalmış ala öküz boyuna böğürüyordu. Yılan da onu ağır ağır yutuyordu. Yılanın yalım püsküren gözleri pörtlemiş, bir mağara ağzı gibi açılmıştı. Öküzü yuttu yuttu, boynuzlar geldi ağzma takıldı.. Yılan kıvranıyor, ağaçlara dolanıyor, boynuzları da yutmaya çalışıyor, gözleri yalım püskürtüyor, bir türlü yutamıyordu.

Suyun öteki kıyısından, "Kerem Bey, Kerem Bey," diye bir ses gelinceye kadar yılan daha öküzü yutamamış, boynuzlar ağzına takılmış kalmıştı. Yılan öküzü ne sonuna kadar yutabiliyor, ne de çıkarabiliyordu. Öylesine kıvranıyor, kuyruğuyla ağaçlara dolanıyor, ulu ağaçları sallıyor, çatırdatıyordu.

"Kerem Bey, Kerem Bey, nerelerdesin?"

Kır atlı bir adam yolaktan suya indi. Atını çaykaraların yanından çardağa sürdü. "Kerem Bey, Kerem Bey." Adam çardağın yanına yaklaşırken Mustafa ayağa kalktı. "Çocuk, Kerem Bey buralarda mı? Mustafa söğüdün altını gösterdi. Bu sırada Kerem de ayağa kalkmış, bu yana doğru yollanmıştı. "Hoş geldin Selami Bey. Hoş gelip safalar getirdin. Başım üstüne gelmişsin, gözüm üstüne gelmişsin." Mustafaya bağırdı, "ulan, tutsana Beyin atının başını." Mustafa daha davranamadan Hacı hemen ayağa fırladı, Selami Beyin atının üzengisini tuttu, "buyur Beyim, hoş gelmişsin."

Selami Bey ağır ağır, vekarına yakışır bir surette atmdan indi, atın dizginini Hacıya verdi, Hacı da atı aldı götürdü az ilerdeki ılgın çalısına bağladı.

Kerem bu arada koşarak gelmiş, iki eliyle boyun kırarak Selami Beyin ellerine yapışmış, geldiğinden dolayı ne yapacağını bilemiyor, yöresinde dönüp duruyordu.

“Hacı, Mustafa,” diye bağırdı Kerem, “Beye oturacak bir yer yapın.”

Hacı koştu, yandaki ılgınlığın içinden iki eski, güneşten bozarmış, çatlamış hasır iskemle aldı getirdi:

“Buyurun Beyini.”

Selami Bey, gene vekannın gereğini yerine getirerek iskemleye ağır ağır çöktü. Altındaki iskemle gıcırdadı. Mustafa ayakta, hacıyla birlikte öyle durmuş kalmış, gözlerini Selami Beyden ayıramıyordu. Selami Beyin giyitleri lacivert yün kumaştandı. Çok güzel dikilmişti. İpek gömleğinin düğmeleri sedefti. Kırmızısı bol çiçekli bir kravat bağlamıştı. Lacivert külot pantolonlu bacaklarına körüklü çizmeler çekmişti. Kocaman boğa gözleri, kalın dudakları, geniş alnı, çangal bıyıkları... Bu uzun boylu adamı Mustafa bir yerlerden anımsıyordu ya, acaba nereden? Belki de hiç görmemişti. Anasıyla evlenmeye gelen insanların giyimleri hep biribirlerine benziyordu. Bu lacivert yeleği, yeleğin bir cebinden bir cebine uzatılmış bu belki on beş zincirli altın kordonu, kapaklı altın saati çok iyi biliyordu.

Kerem Bey kaşlarını çattı:

“Hacı, Mustafa oturun!”

Her biri çardağın bir direğine gitti sırtını dayadı oturdu.

“Beni çok mutlu ettin Selami Bey. Biz burada çift sürüyoruz.”

“Biliyorum.”

Mustafaya baktı uzun uzun. Mustafa da gözlerini belertti. Selami Bey gözlerini kaçırdı. Çocuğun gözleri üstündeydi. Selami Bey biraz sonra, gene gözlerini ona çevirdi. Mustafanın gözleri daha da büyümüş, saydamlamıştı. Selami Bey gözlerini hemen kaçırdı. Sağa sola, söğütlere, buğulanmış büklüğe, ılgınlara, bostana, karşıdaki ulu çınar ağacına baktı. Neden sonra gözlerini çocuğa çevirdi. Çocuğun delici bakışları üstündeydi.

Kerem:

“Bu çocuk böyle oldu işte: Babası hançerlenirken bu da yanında oturuyordu. Allah başa vermesin, babası namaz kılıyor-

du, Allah başa vermesin, Salman yıldırım gibi caminin kapısından içeriye girdi, Allah başa vermesin, babası diz çökmüş, sağa selam veriyordu. O Salman uzun, oluklu hançerini babasının boğazından yüreğine sapladı. Soktu çekti, soktu çekti, bunun babası yiğit, koskocaman bir adamdı, ayağa kalktı, Salman bir daha, bir bir bir daha soktu çekti hançeri. Bunun babası bir çınar ağacı gibi devrildi caminin ortasına. Allah başa vermesin."

"Vah vah, vah vah!"

"Vah vah, vah vah yaaaa... Sonra o kocaman adam ayağa kalktı. Salmanın üstüne yürüdü. Babam onun dayısı olur. Bu Mustafa, babasının sağhğında her gün bir ayakkabı giyerdi. Şehirden her sabah bir ayakkabı gelir, bu Mustafa akşama o ayakkabıyı atardı. Tam bir oda dolusu bunun ayakkabısı var. Allah kimseyi gördüğünden geriye koymasın."

"Vah vah, vah vah!.."

"Vah vah, vah vah yaaa... Bu çocuk var ya her gün bir Arap ata biner, yavaşmalar da, çocuk attan düşmesin diye onu at üstünde tutarlardı. Allah kimseyi gördüğünden geriye koymasın. Bu çocuk yüzünden tavlalar atla doldu. Çünküleyim bu çocuk bir bindiği ata bir daha binmezdi. Allah başa vermesin."

"Vah vahy, vah vah ki, vah vah!"

"Vah vah, vah vah ki, vah vah yaaaa... Salman caminin arkasındaki kayalığa kaçtı, bunun babası da arkasından. Bunun babası kayalığa varınca keskin kayalıkların üstüne düştü. Kam kayalıkların arasını doldurdu. Bunun babasının çok kanı vardı. Salman döndü, bunun babasının başını kesti. Salman, bunun babasının başını kesince, başı sakalından tuttu, sallaya sallaya köyün ortasına geldi, bütün köylüyü başına topladı, köylüye dedi ki... Allah başa vermesin."

"Vah vah, vah vah ki, vah vah!"

"Vah vah, vah vah ki, vah vah!. Eeeeey, köylüler, eeeeey sevgili vatandaşlar, ben babamı öldürdüm, siz bilmiyorsunuz, siz beni piç sanıyorsunuz, elindeki kesik başı havaya kaldırdı, işte bu benim öz bir babamdır. Bu babam, ilanat verdi ki ben bir piçim, Mustafa da öz bir oğlu. Ben de onu öldürdüm. İyi yaptım, değil mi? Köylüler, hep bir ağızdan bağırıyorlar, iyi yaptın Salman Bey. İyi yaptım ya, hem de çok iyi yaptım. Şimdi bana babamı öl-

dürten o Mustafayı öldürmem iktiza etmez mi? Bütün köylüler, hep bir ağızdan bağırıyorlar, iktiza eder, iktiza eder. Sonra Salman minareye koştu, İsmail Ağanın, yani bunun babasının kesik başını götürdü minareye, muhkem bir iple astı, aşağıya indi. Köylülere dedi ki, bu başı kim buradan indirirse, ben bu köyü yakarım. Bu köyde de canlı insan bırakmam. Ona göre... Ondan sonra üç gün üç gece Mustafayı aradı bulamadı. Bu adam var ya, gözlerini belertmiş öyle pel pel bakan bu adam var ya kaçtı mağaraya girdi. O mağara yedi başlı ejderhanın mağarasıydı. O mağara mağara oldu olalı hiçbir canlı o mağaraya yaklaşmamıştı. Candır bu, çocuk mağaraya girdi. Çocuk, dedi ki, beni Salman öldüreceğine, ejderha yesin, dedi Ejderha da bunun halini görünce buna acıdı, yemedi. Üç gün sonra bunu kaskatı kesilmiş, can çekişirken mağaranın kapısında buldular."

"Vah vah, vah vah ki, vah vah!"

"Vah vah, vah vah ki, vah vah, yaaa... Biz buradan bunun babasının cenazesine gittik. Baş minarede sallanıyordu. Ben, dayımın başını orada, minarede öyle sallanır bırakmam, dedim, tabancamı çektim, minareye hücum ettim. Köylüler, ayağıma kapandılar, o kesik başı oradan indirirsen Salman gelir kökümüzü kurutur, köyümüzü yakar, yerine de incir diker, dediler. Ağladılar, zırladılar. Ben ne yapayım, vazgeçtim. Başsız bedeni aldık, kefenledik gömdük. Bunun babasının başsız bedeni mezarda yatıyor, başı da o gün bugündür minarede sallanıyor."

"Vah vah!"

"Vah vah ki, vah vah! İşte o gün bugündür de Salman bunu, bu Mustafayı arıyor. Bu çocukcağz da durmadan kaçıyor. Nereye giderse gitsin Salman bunu buluyor. Bu da, böyle sümüklü bir çocuk olduğuna bakmayın, Salman onun yerini bulunca da bu da tüyüyor. Şimdi de kaçmış bize gelmiş. Adını da değiştirdi, adını da Hasancık yaptı. Çok kurnaz, kurnaz bir kişi bu. Ne yapsın bu zavallı çocuk. Baksana haline. Baksana zavalılıya. Ne yapsın zavallı, can tatlı. Salman bunu yakalayınca da kellesini kesecek, bunun kesik başını da babasının kesik başının yanına asacak. Bunun kesik başı da orada, babasının başının yanında, minarede kıyamete kadar sallanacak."

“Vah vah!”

“Vah vah ki, ne vah vah! Baksana şunun gözlerine, babası yanında ölünce, bunun da gözleri işte böyle kaldı. Vah vah ki, ne vah vah!”

Bu sırada Mustafa gözlerini farkında olmadan üç kez kırptı.

“Kırptı, kırptı gözlerini,” diye Selami Bey el çırptı. “Vallahi de, billahi de gözlerini kırptı.”

Kerem, durmadan konuşuyor, Mustafanın duymadığı, bilmediği şeyler anlatıyordu, babası, anası, soyu sopu üstüne. Bunun anası var ya çok zengindi. Bunun anasının babası var ya eşkiyaydı. İrandan Turana, Azerbaycandan Gürcistana kadar bütün ülkelerin beylerini, paşalarını soymuştu. Dediklerine göre bunlar Vandan gelirkene eşkiya dedesi bunun anasına getirmiş on bir tane som altın, yakutlu, pırlantalı kemer, on bir tane inurassa kılıç, on bir tane elmas gerdanlık, on bir yakutlu bilezik, küpe, on bir tane yeşimli altın saat, saymakla biter mi ki, on bir tane....

“Biz bu çocuğu, Salmanı elinden kurtaracak, onu koruyacak bir baba arıyoruz. Bunun anası o kadar güzel ki, babası öldükten sonra bütün Çukurovanın Ağaları, Beyleri bunun anasına karasevda bağladılar, anası hiç kimseye yüz vermedi. Çünküleyim ki onların hiçbirisi bunun canını Salmanın elinden kurtaramazdı. Öyle yiğit silahşör, senin gibi bir kahraman yoktu aralarında. Salmanı öldürebilecek bir kahraman yoktu aralarında...”

“Vah vah!”

“Vah vah ki, ne vah vah!...”

Mustafa oraya, direğin dibine yığılmış kalmış, büzülmüş, bir topacık olmuş, gözleri de alabildiğine açılmış, öylece donmuştu.

“Bu çocuğu, adı Hasancık olsa da kim kurtarabilir Salmanın elinden?”

“Vah vah!”

“Vah vah, vah vah ki ne vah vah! İşte bu çocuk da buraya Salman korkusundan gelmemiş de, buraya, bizim eve, narlar çiçek açtığında sevişen, sevişe sevişe kıpkırmızı olan, kuyruklarının üstüne dikilerek birbirlerine dolanan karayılanları gör-

meye gelmiş. Peh, ben de bunu yuttum da gitti. Ulan açıkça söyle be, Salmandan korktuğunu söyle. Ah, bunun babası böyle miydi, hiç hiç yalan söylemezdi. Ne var ulan, ölüm o kadar zor mu ki, bu kadar yalana değer mi ki..." Dişlerini sıktı, bütün bedeni bir çift göze kesmiş çocuğa baktı. "Ulan yalancı oğlu yalancık, bu yalanın ecele bir faydası olur mu ki... İşte seni kurtaracak bir koruyucuyu Allah senin ayağına gönderdi. Söyle ana-na. Kandır anam. Kurtar canını..."

"Vah vah!"

Selami Bey, başını bir o yana, bir bu yana kıvratarak ayağa kalktı, uzun bacakları üstünde birkaç kez yaylandı. Hacı hemen ayağa fırladı, koştu, atı aldı getirdi, üzengisini tuttu, Selami Bey de bir sıçrayışta atına bindi sürdü. Kerem önde o arkada suyu geçtiler, kasabaya doğru yola düştüler, nar bahçesinin oralarda gözden yittiler.

Onlar gittikten sonra Hacı geldi Mustafanın yanına oturdu, "Bak, Mustafa," dedi, "sen hiç canını sıkma. Seni burada hiç kimse, ne Salman, ne de hiçbir şey bulamaz. Bulsalar da yanında ben varım. Şu ilerde de," tepenin eteklerindeki koruluğu gösterdi, "Eşkıyalar var. İstersen senin adını da Hasancık koyar, bundan sonra seni Hasancık, diye çağırırız."

"İstemem. Benim adım Mustafa."

"İsteme, senin adın Mustafa. İşte oradaki eşkıyalar var ya Salmamn can bir düşmam. Salmanı daha görür görmez öldürürler. Benim de tabancam var."

"O Kero var ya, o benim gözlerimden korkuyor, ödü kopuyor," dedi Mustafa.

"Korkuyor," dedi Hacı.

"Çok da yalan uyduruyor."

"Ben beş yıldır bu evde çalışıyorum, bu Keremin bir tek doğru söz ettiğini duymadım."

"Ben de.... Uydurukçu..."

"Haydi yatalım. Şimdi garbi yeli çıkar, işe başlarız."

Mustafa yerinden kalktı, doğruya doğru uzanmış çardağın gölgesine gitti, bir sekinin yanına uzandı, başını da tümseğe koydu, kıvrıldı. Bütün bedeni sızlıyor, acıdan yanıyordu. Hacı da az ilersine uzandı. Öylesine çok sıcak vardı ki göz açıp yöreye bakılamıyor, soluk alınamıyordu.

Çocuk yarı düşte, yarı uykuda kendinden geçmişken Keremin döndüğünü sezimsedi. Kerem oralarda bostanın içinde, ılgınların arasında dolaştıktan sonra gitti söğütlerin altına eski yerine uzandı.

Garbi yeli çıktığında daha ortalık serinlememişti. Mustafa çözülmüş, doğrulmak istiyor doğrulamıyordu. Şimdi Keremin sesi, bet sesi gelecekti. Biraz sonra Hacmın ayak sesi geldi. Ayak sesi yaklaştı, çocuk onun soluğunu duydu.

“Mustafa kalk.”

Mustafa hemencecik doğruldu. Doğrulurken bütün bedenini bir ağrı sardı. Tam bu sırada da Keremin sesi duyuldu, “Siz buraya yatmaya mı, çalışmaya mı geldiniz, haydi ayaklanın.”

Çocuk ayağa fırladı. O sırada Kerem gelmiş, karşısına dikilmişti.

“Haydi git öküzleri büklükten al getir.”

Mustafa bostanın içinden büklüğe yürüdü. Kavun karpuz tevekleri çok kelek dökmüş, keleklerin kimisi yumruk, kimisi bir çocuk başı kadar olmuştu. Büklüğün dibine geldiğinde böğürtlen çalılılarıyla sarılmış büyük bir kamış kümesinin önünde durdu. Kümeden arka arkaya üç turaç parladı, gittiler, büklüğün ortasma kondular. Turaçların parlaması çocuğu irkiltti. Kamış kümesinin önünde direkledi kaldı. Keremin gözlerini üstünde duyumsadı, sağa, suyun kıyısına aldı yatırdı. Yukarı doğru vurdu, büklüğü öbür kıyıya doğru, suyun ikiye ayrıldığı yere kadar dolandı. Söğüt ağaçlarından koşarak geriye döndü. Kamış kümesine gelince, orada bir an durdu, içeriye giremedi. Büklük üstüne üstüne geldi. Çocuk kaçtı, top söğütlere gelince gene geriye döndü. Böylece ne kadar gitti geldi, düştü kalktı farkında olmadı. Uzaklardan boyuna da Keremin sesi geliyordu. Sonunda sesi duymaz oldu. Büyük kamış kümesinin önünde durdu. Soluk soluğaydı, göğsü inip inip kalkıyordu. Büklük, içindeki korkunç yaratıkları, kapkara kesilen, gözleri yakan ışıklarıyla uğulduyor, çatırıyor, bir dev soluklanmasıyla yerleri sarsıyordu. Ortalık kapkara kesilir, dünya sarsılırken, Mustafanın yüreği hızlı hızlı çarpmaya, göğüs kafesini dövmeye başladı. Korkusu gittikçe büyüyordu. Gözlerini açtı büklüğe baktı,

büklük sarsılıyor, soluklanıyor, bütün dünyayı içine çekiyor, kapkara bir tepe olmuş şişiyor, üstüne geliyordu. Dizleri çözülür gibi etti, titredi, azıcık kendine gelir gibi oldu. Kapkara büklük soluklandı, onu içine çekti, sömürdü aldı. Böğürtlen dalları ayaklarına dolanmış, içine düştüğü karaçalılar giyitlerini, ellerini, yüzünü, bacaklarını paramparça etmişti.

Büklüğün ortasındaki yeşil düzlükte yatmış geniş getiren üç öküzü görünce her şeyi o anda unuttu, sevincinden uçtu. Öküzleri tekmeleyerek kaldırdı. Öküzlerin kemiğine gelen ayağının acısını duymuyordu bile.

“Ala öküz nerede,” diye hışımla bağırdı Kerem. “Korkak.”

Mustafa geriye döndü, düzlüğe geldi. Her kamış, her ılgın, her karaçalı içine girdi, düzlükler, hendekler, büyük çukurlar buldu, ala öküzü bir türlü bulamıyordu. Dışardan da Keremin söven sesi kesilmeden geliyordu.

Söğüt kümesinin altına, kuytuluktaki kamış köklerinin içine saklanmış ala öküzü görünce kendinden geçti, yerdeki taşlardan alıp alıp yatan öküzü taş yağmuruna tuttu. Öküz bu taş yağmuru altında şaşırmış başını ne yana döneceğini bilemiyordu. Sonunda ağır ağır ayağa kalktı, büklüğün dışına doğru yürüdü. Taş yağmuru daha sürüyordu.

Kerem, elini beline dayamış, alaylı bir gülümsemeyle bir Mustafaya, onun liyme liyme olmuş sarkan pantolon paçalarına, ceketine, gömleğine, kan içindeki bacaklarına, yüzüne, kollarına, bir önünde ağır ağır sallanarak gelen öküze bakıyordu.

Aradan günler, haftalar geçti. Sürdükleri tarla bitti bitecek. Mustafa, bu arada, pişirdiği güzel türlülerle, Meryemin getirdiği yiyeceklerle bol bolamadı doydu. Türüsünü dal uçlarından seçtiği küçük bamyalar, kırmızı olgun domatesler, mor patlıcanlar, küçücük daha çiçekli kabaklarla, yeşilden patlamış taze soğanları, şişesindeki yağla donattı. Yaptığı yemeklerine bayılıyor, bir oturuşta tenceresini, son kaşığına kadar gövdesine indiriyordu. Arada sırada Hacının taşla vurduğu bir kuşu da yiyeceğine ekliyordu.

Ne etti, ne eylediye de, Meryem kasabadan kendisine ne kadar ilaç getirdiyse de kendisini bir deri bir kemik kalmaktan kurtaramadı. Çöp gibi kalmış bacaklarının gittikçe azan yaralarını iyileştiremedi. Elmacık kemikleri dışarı fırlamış, gözleri büyüyerek içeri kaçmış, boynu armut çöpü gibi olmuştu. Dikenlerin parça parça ettiği giyitleri üstünde salkım saçak savruluyordu. Her gün de ikindi yeli çıktı çıkacak, Kerem daha ağzını açmadan yerinden fırlıyor, gene ilk günkü gibi büklüğün yöresinde gidiyor geliyor, soluk soluğa kamış kökünün önünde durduğunda önce gözlerini kapatıyor, bekliyor, yürek atışları hızlanıyor, titremeye başlıyor, kapkara büklük, ejderhaları, yılanları, yalın kesmiş evranları, türlü yaratıklarıyla üstüne üstüne gelince de Mustafa kendisini büklüğün dikenlerinin, zıncarlarının, yılanlarının, ejderhalarının arasına kapıp koyveriyordu. Yaralı bacaklarını dikenler dalayarak, kamışlar keserek ortadaki taptaze yeşil otlu çimenliğe varıyor, orada üç öküzü yatmış

geviş getirir buluyor, ala öküzü de öfkeden delirerek aramaya çıkıyor, her kuytuluga, her kemiş köküne, her zıncarın içine bakıyordu. Lanet, pis, mendebur öküz de her seferinde kendisine saklanacak başka bir yer buluyor, Mustafayı aratmaktan öldürüyordu. Mustafa her seferinde de onun, gövdesi koskocaman yılanca yenmiş boynuzlarını bulacağını umuyor, sonra da onu, hiç akla gelmedik karanlık bir kuytuda bulunca üstüne taş yağdırıyordu.

Kerem uyanır uyanmaz başıyla bükülüğü gösterdi. Mustafa bostanların içinden koştu. Artık kavun karpuz olgunlaşmış, iri bostanlar tarlanın kara toprağına serilmişti. Çardağın yanında yöresindeki karpuz, kavun kabuklarının üstünde, her biri çocuğun serçeparınağı büyüklüğündeki binlerce kıpkırmızı, kuyrukları sarı halkalarla donanmış, mavi damarlı ince kanatlarında kıvılcımlanan ipilti, kaynaşan, uğuldayan eşekarıları...

Çocuk, öğleleri artık, bacaklarının, bütün bedeninin ağırlarından hiç uyuyamıyor, gözleri birer kırmızı keskin ışık parçası, durmadan ipileyerek, kıvılcımlanarak çakan eşekarılarında dalıp gidiyordu. Kerem her çardağın altına gelene Mustafayı anlatıyor, onun Salmanın korkusundan buraya sığındığını, Salmanın erinde gecinde onu nasıl olsa bulacağından, vah vah, bulup çocukçağım gözlerini oyacağımdan, derisini yüzeceğinden, gözleri çıkmış kellesini köyün minaresine asacağından, ta ki kelle bir kurukafa oluncayla dek, oradan indirilmeyerek sallanacağından, bütün dünya aleme ibret olacağından... Onun Mustafa, Mustafanın babası, sülalesi üstüne uydurdukları akla hayale gelecek şeyler değildi. En çok da taktığı İsmail Ağanın, büyük Karunun servetinden de büyük servetiydi. Bunun anası var ya, vah vah, bunun anası Zeronun sülalesi hep eşkiyaydı. Bunun dayısı var ya, vah vah, vah ki vah, eşkiyalar başıydı. Öyle bir eşkiyaydı ki, vah vah, vah ki vah, bunun dayısı, bütün Ağrıdağının, bütün Kafkas dağlarının beylerini, hanlarını soyar, mallarını, mülklerini, talan ederdi. İşte bunlar Vandan gelirken, vah vah, on bir tane altın kemer getirdi Kafkas hanlarını soyarak. Her kemer elmas, inci, yakut, yeşimle bezeli... On bir tane, her birisi yumurta kadar inciyle bezeli altın gerdanlık, altın halhal, altın bilezik, altın, vah vah... Bunun babası, Van gölü

kıyısında bunların sırça sarayı... Bunun anasını, vah vah, babası hançerlendikten sonra, bunun babasını da Hazreti Ali gibi caminin içinde bıçakladılar. Bunun babasının tabutunu da bir ata yüklediler. Hazreti Alinin tabutunu deveye yükledikleri gibi... Bir baktılar, tabut yüklü atı, kendi ölüsünün yüklü olduğu atı, bunun babası yularından tutmuş çekmiyor mu? Aman ha, aman ha derken, bunun babası kendi ölüsünü götüren atı çekip gözden yitip gitmesin mi? Üç gün sonra bunun babasını Dül-dül dağının arkasında tabuta yüklü atın yularından tutmuş çekip götürdüğünü görmesinler mi? Nereye böyle İsmail, böyle nereye götürüyorsun tabutunun içindeki kendi kutsal ölünü almış da? O da, Kafdağının arkasındaki, günün doğduğu yerdeki sırça sarayına, sırça sarayına götürüyorum, demiş. O anda da gözden yitmiş. İşte bu sümüklü de, şu uyuz ite benzeyen adem oğlu da, şu ölmüş de güneşte kurumuş bu kurbağa ölüsü korkak da işte böyle bir bahadırın oğlu.

Kero bir adam görmeyegörsün, açıyor ağzını yumuyor gözünü. Ne masallar, ne efsaneler uydurmuyor. Öylesine coşkuyula, öylesine kendini kaptırmış konuşuyordu ki ister istemez, bir an için de olsa Mustafayı bile söylediklerine inandırıyor. Onun babası şimdi, kendi ölüsünü, Kafdağdaki sırça sarayına götürmüş, kendi ölüsünü oraya koymuş, kendi de sırça sarayında kuşlar padişahı gibi, peri kızlarının arasında... Mustafa iki üç gün düşündükten sonra, "hastir oradan ulan kel Kero," dedi. "Hastir ulan kel Kero."

Büklüğün kıyısına geldi, bir tepe gibi yığılmış, tozaklamış, yaprakları mor, bilek kalınlığında, uzamış kamış kümesinin önünde durdu. Gözlerini büklüğün üstüne dikti, büklük karar-madı. Üstüne üstüne de gelmedi. İçinden ejderhalar, çingiraklı-yılanlar da çıkmadı. Hiç, hiçbir şey olmadı. Mustafa gözlerini kapattı. Belki büklük kapkara bir bulut gibi üstüne gelirdi. Belki büklük soluklanır, soluk alırken yer sarsılır, onu da birlikte içine çekerdi. Ne yaptı ettiyse hiçbir şey olmadı. Dünya bom-boş kalmıştı. Büklüğün üstüne yeşilden patlamış bir buğu çökmüş, üstlerinden garbi yelinin sürdüğü ak bulutlar toprağı gölgeleyerek, şişerek, ışıklanarak dağlara doğru akıyorlardı. Üstünden geçen bulutun gölgesine takılarak bulutla birlikte koş-

tu. Suyun kıyısına gelince durdu, gölge de onun üstünden kaydı gitti. Geriye döndü, öteki bulutun gölgesine takıldı. Böylece bulut gölgesiyle gitti, güneş altında çırılçıplak döndü. Sonunda bu bulut gölgesi oyunundan da bıktı. Artık koşmak istemiyordu. Koşmak istemiyordu ya koşmayınca da yüreği çarpmıyor, dizleri çözülmüyor, bütün bedeni bir titremeye kesmiyor, titremeyince içi korku, ölüm, acı dolu büklüğün içine kendini kapıp koyveremiyordu.

Bulutla koştuğu için böyle olmuştu. Şimdi koşarsa... Üstünden bir bulut gölgesi geçti aldırmadı. Bulut gölgesi oyununu canı çekmedi de değil, ama kendini tuttu, gölgesiz koştu. Suyun kıyısına, her zamanki döndüğü yere gelince vurdu, tepe gibi kabarmış mor tozraklı kamış kümesine vardı, kümenin önünde durdu, bekledi, hiçbir şey olmadı. Gene koştu, bu sefer döndüğünde kamış kümesinin önünde durmadı, dut ağacının altına sığındı. Ne dizi çözüldü, ne yüreği çarptı, ne de titredi. Koştu, gitti, geldi kendini zorladı, ama hiçbir şey, hiçbir şey olmuyordu. Bekledi. Öteden, uzaktan içi ak bir bulut geliyordu. Bulutun gölgesinin ucu üstüne gelince, onunla birlikte gene koştu. Birlikte suyu geçtiler. Suyu geçtikten sonra Mustafada koşacak hal kalmadı. Oraya çöktü. Bulut gölgesi başını alıp çoktan çekmiş gitmişti, arkasından baktı.

Bir yerlerden Keremin sesi geliyordu. Hayal meyal Keremi arımsadı. Ayağa kalktı, bütün bedeni sızılarak, dökülerek... Suyu geçerken arkası arkasına tirkenmiş çakıltaşlarının aralarından uçan balıkları gördü, aldırmadı. Sürdükleri büyük tarlanın yanından geçti. Burnuna taze bir toprak kokusu geldi. Sürülmemiş yerlerdeki çetiler biraz daha boy vermişler, dikenleri biraz daha sertleşmişti. Şöyle bir göz attı tarlaya, bir daha bakmadı, yolunu sürdürdü. Bozuk nar bahçesine geldi, hiçbir çiçek kalmamış, büyümüş narların kabukları pembelemişti. Çocuğun canı nar istedi ya, durmadı. Çabuk olmalıydı, bugün köye ulaşamazdı ya, köye yakın bir köye erken varıp orada konaklamalıydı.

Kasabayı, çarşının içinden, başını yerden kaldırmadan, utanarak hızla geçti. Bütün kasaba ayağa kalkmış, gözlerini ona dikmişler, şaşkınlıkla, acıyarak ona bakıyorlardı. Vah vah, vah vah ki, vah vah!

Karanlık kavuşurken yolun üst başındaki köyün karşısına geldi. Orada, yolun ortasında durdu, bekledi. Yönünü dönüp de köye bir türlü yürüyemiyordu. Köylüler onu görünce, bu çöp gibi incelmış boynuna, çatlamış dudaklarına, yara içindeki bacaklarına, kemiklerine yapışmış, buruş buruş olmuş, güneşten yanmış, kapkara kesilmiş derisine, feri kaçmış ölümcül gözlerine ne diyeceklerdi. İnsanlar onun bu durumuna acıyarak baktıklarında ne yapacağını, nereye kaçacağını bilemiyor, yerin dibine girip girip çıkıyordu. Hele şu sırtındaki liyme liyme olmuş, kirden sahtiyana dönmüş giyitleri... Gün Anavarzanın ardına inmiş gitmişti. Neredeyse karanlık basacak, yıldızlar gökyüzünü kaplayacaktı. İlerde, meşe ormanının karşısında, yolun üst başında bir çardak karartısı gözüne çarptı, gözünü Anavarzadan köye çevirirken içine bir sevinç düştü. Bu çardak bir bostan bekçisinin çardağı olmalıydı. Oraya varmaya kadar da karanlık, nasıl olsa bir iyice basacaktı. Yürüdü. Bedeni artık son durumuna gelmişti. Yere her basışında bütün bedeni havanda dövülmüşçesine sızlıyor, acıdan yüreği ağzına geliyordu.

Çardağa yaklaşıncı çok geniş bir bostan gördü. Bostandaki karpuzlar, kavunlar iri iri kara toprağın üstüne yatmışlardı. Bu alacakaranlıkta bile seçiliyorlardı. Yoldan tarlaya saptı, geldi, çardağın az ilersinde durdu. Uzaktan çok uzun bir adamın karartısı geliyordu. Adam, çardağın altına gelinceye kadar, kaçmayı kurdu, kaçamadı. Çardağa gelen adam kucağındaki karpuzları kuyunun çıkırığındaki kovanın yanına yuvarladı. Karpuzlar, iri, ala karpuzlardı. Ötedeki yanan ocağın yalımlarının ışığı adamın uzun, sakallı yüzünü aydınlattı. Bıyıkları da düştü, ağarmıştı. Adam doğruldu. Nerdeyse başı çardağa degecekti. Yoldan yana baktı. Bir şeyleri koklar gibi yaptı. Adam ortalığı koklarken Ali Çavuşun kırmızı tazıma benzedi. Mustafa, kendini tutamadı kıkırdadı. Bostancı nedense bu burnunun dibindeki gülme sesini duymadı. Çocuk bir daha, daha seslice güldü, uzun bostancı olduğu yerde birkaç kere sağa sola döndü, yöreye bakındı, hiç kimseyi göremedi. Eğildi, ocaktaki tencerenin kapağını açtı, tenceden ortalığa yoğun bir türlü kokusu yayıldı. Mustafa kokuyu alınca, neredeyse aklıtan bayılıp olduğu yere düşecekti. Bir daha kahkahayla güldü. Uzun

adam, elindeki tencere kapağını yerine koydu, ayağa kalktı, yö-
resinde bir kez daha dönünce, çocuğun karartısını gördü, iki üç
uzun adım attı, çocuğun yanına geldi. Elini uzattı, Mustafanın
omuzuna koydu, "Buyur yolcu," dedi, onu çekti çardağın altı-
na götürdü, direğe asılı gemici fenerini yaktı, yerine astı, gözle-
ni de çocuğun kaşık kadar kalmış yüzündeydi. "Amanının ço-
çuk, sen kimsin?"

"Ben Mustafayım," dedi Mustafa. "Şu aşağıdaki kaleli köy-
den olurum."

"Amanın çocuk, ne olmuş böyle sana?"

"Hastalandım," dedi Mustafa. Sonra da çabuk çabuk ko-
nuştu, uzun adama bir daha soru sormak fırsatı vermemek için.
"Amcam beni kasabadaki Ağaya yanaşma verdi. Bütün yaz çift
sürdük. Ağanın oğluyla Hacı... Hacı iyi adamdı. Ağanın oğlu
kötü. Hep yalan söylüyordu. Bunca ay bir kez olsun onun doğ-
ru bir şey söylediğini duymadım. Hakkımı da vermiyordu. Ben
de kaçtım. Eve gidiyorum. Acımdan da öldüm."

"Otur öyleyse yolcu," dedi uzun adam. "Çocuklukta hepi-
mizin başına geldi senin başına gelen. Otur da şöyle bir güzelce
karnımızı doyuralım yolcu. Adını bağışla."

"Mustafa dedim, Mustafa." Hemencecik yere çöktü, sırtını
çardağın direğine dayadı.

"Benim adım da Uzun Velo. Namıyla şamyla bana Uzun
Velo derler, ha baba."

Kilim sofrayı getirdi, Mustafanın önünde açtı, bir bakır sa-
hanı Mustafanın önüne, birini de kendi önüne koydu. Ocaktan,
kokular saçarak pişen türlü tenceresini aldı getirdi yana, çime-
nin üstüne koydu, kapağı açınca da tencereden bir buğuyla bir-
likte de daha yoğun bir koku fışkırdı.

"Bu sabah, şu aşağıda bir keklik öttü. Bir başka keklik de
ona karşı öttü. Velo, dedi kendi kendine, Velo yaman bir avcı-
dır, ulan keklikler kesin sesinizi... Aha yolcu, dur azıcık, soğu-
sun türlü. Sıcak türlü aç adamın ağzını daha çok yakar. Dedi
Velo ulan keklikler siz bilmiyorsunuz Velo ne avcıdır, ula sizin
hiç yok haberiniz hiç Velodan. Onlar bağırdılar bağırdılar, Velo
hiç dayanamadı, tüfeğini aldı Velo yürüdü. Keklik daha bağırı-
yordu, guk gubak, guk gubak..." Bir süre keklik gibi öttü. Mus-

tafa şaşırđı. Şimdiye kadar keklik gibi öten çok kişi dinlemişti ya böylesine tıpkı keklik olan birisini duymamıştı. "Velo gitti, kekliğin önünde, çalının içinde durdu. O ahmak da durmadan guk gubak, guk gubak.. Dünyadan haberi yok. Velo tetiğe bastı, keklik düştü, çırpınıyor, daha ötüyordu." Mustafa güldü.

"Gülüyorsun Mustafa yolcu. Buldun keklik türlüünü de..."

"Acımdan öldüm," dedi Mustafa.

"Dur, bekle."

"Bekleyemem," diye Mustafa şımardı.

Velo büyük tahta kaşıkla Mustafanın önündeki sahanı doldurdu. Sonra da kendininkini.. Çocuk, Velonun eline tutuşturduğu tahta kaşıkla türlüye bir girişti, göz açıp kapayıncaya kadar sahanı sildi söpürdü. Kekliğin kemiklerini bile.... Velo onun sahanını bir daha, bir daha doldurdu. Çocuk sanki kıtlıktan çıkmıştı. Velonun da çocukluğunda, Vandan gelirlerken başına çook böyle işler gelmiş, acıdan öürken, onu yetişen bir Yörük çobanı, sürüsünden bir koyunu sağarak ona sıcak süt içirerek kurtarmış, on gün de onu bir yere bırakmamış, beslemişti.

Yemeği yediler bitirdiler. Velonun gözleri yaşla dolmuştu:

"Yolcu, Velo sana bir şey söylesin mi?"

Mustafa:

"Velo bana bir şey söylesin."

Karnı doyunca Mustafanın sesi bile değişmişti.

"Bak, yolcu, Velo sana ne soracak."

"Ne soracak?"

"Yolcunun babasının adını soracak Velo."

"Yolcunun babasma Hasancık derlerdi, köyün çobanıydı.

O da öldü."

"Velo diyor ki Allah rahmet eylesin. Velo diyor ki bir de... Velo diyor ki... Sen burada kal, Velo sana her gün keklik eti yedirecek. Haa, ne diyorsun yolcularbaşı?"

Velo konuştu, konuştu, çocuktan ses sada gelmedi. Elini uzattı, çocuğu tuttu, çocuk çoktan uyumuştu.

"İyi, hoş uykular yolcu," dedi, çardaktan aldığı ot yastığı başımın altına koydu, onu yatırdı. Çocuk biraz sonra sağ yanına döndü, dizlerini de karnına çekti.

Sabaha karşı, çocuğun üstündeki çardağın tahtaları, Velo bir yandan öbür yana dönerken gıcırdadı, Mustafa bu gıcırtya uyandı. Uyanır uyanmaz da, uyandığından dolayı içine sevinç doldu. Akşamdan, erken, karanlıkta uyanıp yola düşmeyi kurmuştu. Ya uyanamazsam, diye de ödü kopmuştu. Uyanmaz da sabahleyin Veloyla göz göze gelirler de, o da ona gündüz gözüyle acıyarak bakarsa, onun da durumunu görür de bu iyi adamın yüreğinden kan giderse... Mustafa o zaman ne yapardı? Çardağın altından yola çıt çıkarmadan kaydı, az sonra yoldaydı. Arkasına baktığında da çardak çok gerilerde kalmış, ancak karartısı gözüküyordu.

Aliçlı koyağın alt yanına geldiğinde öğle oluyordu. Ortalığı kavuran bir sıcak çökmüştü. Uzaktaki parlayan ırmak erimiş gümüş parıltısında akıyor, dünyayı ışığa boğuyordu. Aliçlı koyaktaki ulu ağacın altı koyu gölgelikti. Geceye kadar burada kalmaz mıydı? Orada, yolun ortasında, yönünü ulu ağacın koyu, karanlık serinliğine döndü, bekledi. Susuzluktan dili damağına yapışmış, içi yanıyor, kuruyordu. Sallanarak, kendinden geçmiş, bir uyurgezercesine suya yürüdü. Irmağın kıyısına varır varmaz da çakıltaşlarının üstüne yattı, ağzını suya dayadı içti. Ayağa kalktı, başı dönüyordu. Başıyla birlikte karşısındaki kale, köyün evleri de dönüyordu. Kendine geldiğinde suyun kıyısında, çakıltaşlarının üstünde, ortalık yerde herkesin gözünün önünde dikilip kaldığının farkına vardı. Ya birisi onu görmüşsü, ödü koptu. Sağma soluna hızlı hızlı göz attı. Kimsecikler yoktu. Veloya bir allahaismarladık diyemediğine çok üzüldü. Büyüdüğünde gidecek Veloyu bulacak, ona neler neler yapacaktı. Onu zengin edecekti. Ona fayton bile alacaktı.

Şimdi ne yapmalıydı? Kafası iyi işlemeye başlamıştı. Veloyu düşündükçe içindeki ağı, acı, düşmanlık akıp gidiyor, yerine bir güven, sevinç geliyor oturuyordu. Abbas Ustayı da düşündü Veloyu düşünürken. Gece olunca, saklandığı yerden çıkıp Abbas Ustanın evine gitse, yaraları iyi olana dek Usta kimseye göstermeden onu evinde saklar mıydı? Hem saklar, hem ona yepyeni giyitler alır mıydı? Belki de ölürdü. Ölümü düşününce, karanlık, uzun, sonsuz bir deliğe girdi. Ölünce Abbas Usta, onun bir deri bir kemik kalmış ölüsünü köylüye gösterir

miydi? Anasına? "Usta bir su ver. Usta yüreğim yanıyor. Usta ölüyorum. Usta ben ölünce ölümü kimseye gösterme. Bir gece, kimsecikler görmeden, beni mezarlığa götür, oraya göm." Orasının neresi olduğunu bir türlü söyleyemiyordu. "Orası neresi Mustafa?" Usta çok sormadı. "Orasının neresi olduğunu anladım Mustafa." Göz göze geldiler. Mustafa istediğinin Ustaca anlaşıldığını anladı, elini uzattı Ustanın elini tuttu. Ustanın gözleri yaş içinde kalmıştı. "Mustafam sen ölmeyeceksin. Ben de seni iyileşinceye kadar kimseye göstermeyeceğim. Gerekirse seni kasabadaki Doktor Ahmet Beye götüreceğim. O, seni iyileştirir. O, Şam-ı Şerifte okumuştur. O, sevdiği adam için bir Lokman Hekimdir. O, senin babanı çok severdi. Beni de sever. Seni de sevecek." Mustafa gülümsedi. "Ben ölüyorum Usta. Benim etlerim çürüdü. Kemiklerim eridi. Gözümün ferisi söndü. Ben öldüm Ustam. Benim mezarımı..."

"Biliyorum," diye bağırdı Usta, posbıyıkları kabardı, Mustafaya bir tokat savurdu, onun da gözlerinden kıvılcımlar saçıldı. "Biliyorum, sus! Sen bu deritten ölmezsin. Neyin var ki..."

Burada böyle karanlığa kadar dikilip kalamazdı. Nasıl olsa şu yoldan geçen birisi onu görürdü. Ayağının dibindeki suya çömeldi, iki avucunu birleştirdi, çarpa çarpa yüzünü yıkadı, serinledi. Ardından da üç avuç su içti, ayağa kalktı, suda yansımalarını gördü, ürperdi. Gördüğü kendisi değil, bir ölüydü. Bacakları onu çekemedi, çakılların üstüne yığıldı. Biraz sonra kendine geldi, bacakları titriyordu. Sallanarak kayalığa vurdu. Çeşmenin üstündeki dut ağacının altına geldiğinde artık tükenmişti. Burada okyılanları kaynar, bir baştan bir başa ok gibi uçar, sarı, altın kıvılcımlar saçarak giderlerdi. Sokunca da bir göz açıp kapayıncaya kadar öldürürlerdi. Dutun gölgesinin örttüğü geniş kayalığın duldasına gitti sırtını taş dayadı oturdu. Gözlerinin önünden sarı kıvılcımlar saçarak okyılanları oradan oraya uçarak kaynaşıyorlardı. Karanlığa kadar burada oturmaktan başka bir umarı yoktu. İsterse, bin tane okyılanı gelsin onu soksun.

Gözlerini açtı ki ne görsün, ortalığı karanlık basmış. Ne güneş var, ne bir şey. Okyılanları da karanlıktan korkarlar da gece olunca giderler de deliklerine saklanırlar. Karanlıktan kim

korkmaz ki... Zorla, ellerini toprağa dayayarak ayağa kalktı, ayakları onu aldı doğru evlerine götürdü. Kapiya gelince, eli bir türlü kapiyı çalmaya varamadı. Epeyi bekledi. Eli kapiya varıyor varıyor, geri dönüyordu. Eşikliğin önüne çöktü. Göz gözü görmez, kılıç kesmez bir karanlıktı. İnceden soğuk bir yel dalgası geldi geçti. Arkasından bir daha, bir daha... Soğuk yel dalgaları gittikçe sertleşiyordu. Sonunda bir iyice azitan yel tozları, yerdeki samanları, sapları savurmaya, ortalığı birbirine katmaya başladı. Çardakların tahtaları uçuyor, pencerelerin tahta kepenkleri vuruyor, birbirlerine vuran tenekeler ötüyordu. Mustafanın ağız gözü toz toprak içinde kaldı. Ardından da yel yavaşladı, indi, sıcak, iri damlalar pat pat, diye tozlara gömüldü. Gökler güreledi, şimşekler arka arkaya çaktı. Mustafa gözlerini açtı. Şimşekler, Anavarza üstünden, karanlığı keserek kaleye, kaleden dağa, dağdan ovanın üstüne durmadan akıyor, minareye dolanarak bir altın ışıltısında, ortalığı gündüz gibi ederek caminin üstüne sağılıyordu. Çocuk gözlerini kısmış, bu birbirine girmiş şimşek ışıklarının gök gürültüsüne, dağın yankılarına, birden, bütün hışmıyla bindirmiş yağmur sesine karışmış karanlığa bakıyordu. Islanıyordu, ayağa kalktı, duvara dayandı. Orada öylece kaldı. Durmadan şimşekler çakıyor, yıldırımlar düşüyor, tepedeki mor kayalık sallanıyor, dağdan inen seller uğulduyordu.

Sırtını iyice duvara dayamış Mustafanın dişleri birbirine vurmaya başladı. Ayakta duramadı duvarın dibine, yere, çamurların içine sağıldı. Kalkmaya uğraştı. Ellerini çamurlu toprağa dayadı, kalkmaya gücü yetmedi. Dişlerini çarpması arttıkça da titremesi onu uçuruyordu sanki. İnlediğini farkına varamadı. İnlemesi gittikçe artıyordu. İnlediğini anlayınca da kirp diye kesti. Boğuluyordu. Kendini bıraktı. Sesi yükseldi. İnlemesine öksürükler, bağırma karıştı. Evin çitine tutunarak da ayağa kalktı. Ardı ardına üç şimşek çaktı, üç şimşek de geldi ardı ardına minareye dolanarak yere sağıldı. Yerde karman çorman oldular, suyun üstüne aktılar. Su, gecenin bu kurşun geçmez karanlığında salt ışığa kesti aktı...

Çocuk titriyor, dişleri çatırdıyor, uçacakmış gibi.. Büzülüyor.. İnlemesi yağmurun sesine, gök gürültüsüne, dağdan inen

sellerin uğultusuna karışıyor, bağıyor, bağırtısını bir yıldırım, bir şimşek örtüyor.

Kapı gıcirtıyla açılırken Mustafa, gene yere sağıldı, çamurların içine düştü. Zero şimşek ışığında yere düşen şeyi gördü, hemen içeriye seslendi, "Hasan, Pero gelin, kapıda bir şey var. Evin çatısından yere düştü." Hasan, arkasından Pero, ötekiler hemencecik geldiler.

Zero kapıyı tutuyordu. "İşte orada yatıyor."

Hasan, yerde yatan karartıya koştu. Eline çocuğun yüzü geldi, omuzlarını yordamladı, tuttu kaldırdı içeriye çekti. Bu sırada Hazal lambayı yakmıştı. Zero, "Amanın," diye bağırarak Mustafanın üstüne atıldı. "Amanın millet, kurbanınız olayım, vallahi de billahi de bu Mustafa."

Zeroyu Mustafanın üstünden kaldırdılar, bir ateş yaktılar. Çocuğu soydular, kuruladılar, ocağa çay, süt sürdüler. Çocuğu giydirdiler. Dişleri daha zangırdıyor, bütün bedeni de sıtmaya tutulmuş gibi titriyordu. Çay üstüne çay, süt üstüne süt verdiler. Sabaha karşıydı ki çocuğun dişlerinin zangırdaması, titremesi geçti.

Sabah olunca Zero oğlunun durumunu gördü. Tıpkı buldukları günkü yarı ölmüş, yaralarına kurt düşmüş, boynu iplik gibi incelmış Salmana benziyordu.

Sabahleyin, Mustafanın geldiğini bütün köy birden duydu. Çoluk çocuk, kadın erkek, genç yaşlı evi, evin avlusunu doldurdular. Mustafayı gören bir ölü evinden çıkarcasına yaslı, yüzü cehennem gibi çıkıyordu.

Köyün merhemci kadınları merhemler yaptılar. Otçu kadınları dağlardan topladıkları türlü otları karıştırarak kaynattılar çocuğa içirdiler. Merhemciler usta elleriyle tüm yaraya kesmiş bedeni merhemle sıvadılar. Evin içi taa avluya kadar türlü çiçek, ot kokularıyla koktu.

Köy, günlerce işi gücü bıraktı, Mustafayla uğraştı. Ali Çavuş, her gün ava gitti, elinde iki kınalı keklikle döndü. "Bunları Mustafa yesin de tez günde iyileşsin Zero Hatun," dedi. Köylü, Ali Çavuşun bu özverisine şaşı kaldı. "Demek ki Ali Çavuş Mustafayı canından da çok seviyor," dediler.

Kuşoğlan Memet, Mustafa geldiğinden beri onun yanından bir ancık bile ayrılmadı. Elini de hiç bırakmadı. Sanki ona gücünden güç, kanından kan veriyordu.

O gittikten sonra köyde ne olup bittiğini anasının, köylülerin durumlarını, Hava Ananın masal anlattığı gibi bir bir anlattı. Azıcık kendine gelen Mustafa da başından geçenleri hiçbir şey katmadan ona söyledi. Bütün köy bir ağızdan çocuğu bu duruma sokan kasabadaki akrabaya ağza alanmadık küfürlerle sövdüler.

Mustafa ayağa kalkıncaya kadar ev doldu taşı. Çocuğa Çukurovada görülmemiş yiyecekler getirdiler, güzel armağanlar taşıdılar.

Mustafanın yitip gittiği gün, Zero Hatun Kuş Memedi yanına aldı, doğru mağaraya gitiler. Mağaranın kapısında el ele tutuşup içeriye girdiler. Binlerce yasara tavana, sarkıtlara, dikitlere yapışmışlar baş aşağı uyumuşlardı. Kuş Memedin ödü koptu ya Zero teyzesinin eli elindeydi. Mağarayı taa karanlık dibine, yan kuytulaklarına kadar bir bir aradılar; kimsecikleri bulamadılar. Yerde altı tane kurukafa, bir yığın da bacak kemiği vardı. Duvarlara, kaya yarıklarına, her bir yana yapışmış yarasarlar donmuş gibiydiler.

Zero Hatunla Memet ikinci sabah erkenden gene geldiler, el ele mağaranın içine girdiler, her bir yeri aradılar. Mağaranın içinde Memedin ödü kopuyor, sarkmış kocaman yarasarlar uyanmasınlar diye de ayaklarının ucuna basıyor, dudakları kıpır kıpır bildiği tek duayı okuyor, Allaha yalvarıyordu.

Zeroyla Memet, tam bir hafta mağaraya geldiler, mağaranın içini bir bir aradıktan sonra vardılar kapıya oturdular, Mustafayı beklediler. Mustafa ortalıkta gözükmedi.

Delikanlılar atlanıp, buradan taa Anavarzanın altına kadar ırmağın kıyılarını taradılar. Kamışların, ılgınların, sazların, büklerin, sel yataklarının içine baktılar Mustafayı bulamadılar. Çocuk mağara meraklısıydı ya Kuş Memedi de yanlarına alan bir bölüm delikanlı yörede büyüklü küçüklü bir tek mağara bırakmadılar. Abbas Usta, çocuğu Salman kaçırmayın, diye, ne yapıp, ne edip bir yürekli adam buldu Salmana gönderdi. Salmandan gelen adam, çocuğun yittiğini duyan Salmanın öfkeden deliye döndüğünü, bu çocuğu benden başka kimin öldürmeye hakkı var, diye bağırdığını söyledi. Onu kim öldürmüşse ben de onu öldüreceğim, dediğini...

Günlerce, haftalarca, kuşların kanatlarının altına, yılanların deliklerine bakarak bütün yöreyi taradılar. Aramalar hiçbir sonuç vermezken, bir sabah köyü yeni bir haber sarstı. Mustafayı, her ikindiüstü köye giren kara atlı adam kaçırmıştı. Bunu da Sakırğa Salim şu iki gözüyle görmüştü. Atlı her zamanki gibi köyden çıkmış gediğe dönerken Mustafa bir kayanın arkasından fırlamış, atının ardına düşmüş, atlı gitmiş, o gitmişti. Arkalarından da Sakırğa Salim gitmiş, Sümbüllü buruna gelince atlı durmuş, Mustafa da gelmiş atının yanında durmuştu. Atlı, "bin bakalım terkime," demiş, çocuğu elinden tuttuğu gibi almış terkisine atmış, o anda da gözden nihan olup gitmişti.

Sakırğa Salimden başka, gene Sümbüllü burunda kara atlı adamın terkisinde Mustafayı daha birçok kişi de görmüştü. Bir kişi de bir kayanın üstünde çocuğun kanlı ölüsüyle karşılaşmış, o anda da çocuğun ölüsü, bir duman altında kalmış yitmişti.

Bundan sonra köylü kara atlı adamdan daha çok korktu. Eskiden kara atlı adamın başı gedikten gözükünce evlere kaçıyorlardı. Mustafanın yitmesinden sonra öğleyin evlere doluyor, atlı gelip geçtikten çok sonraları ancak ortalığa çıkabiliyorlardı.

Mustafanın köye geldiği duyulunca, köylüler de eve doluşup yediden yetmişe, onu görünce, hiçbir yere gitmeden, tek mili birden caminin önüne gittiler gözlerini gediğe dikip beklediler. Daha kuşluktu. Öğle oldu, apteslerini aldılar, namazlarını kıldılar, evlerine gidip öğle yemeklerini yemek akıllarına gelmedi. İkindiye kadar caminin avlu duvarı dibine ömelmış, ellerinde birer çöp toprağı eşeleyerek beklediler. Derken Anavarzanın üstüne gün yıkılırken kara atının kara başı gedikten gözükte. Gözler onun üstüne dikildi. Atlı geldi, camiye yaklaştı, hiç kimse yerinden kıpırdamadı. Altındaki yağız at toprağa şaşkın şaşkın basıyordu. Neredeyse tökezleyecek, yere yuvarlanacaktı. Şaşkın ayaklı at geldi, köylülerin tam önünde, onların kocaman bakışları altında durdu, bir süre bekledi. Şimdiye kadar atlı atının başını çekip hiç durmamıştı. Sonra şaşkın ayaklı at, sallanarak yürüdü, köyü çıktı gitti. İkinci gün, üçüncü gün hep böyle oldu. Dördüncü gün kadınlar, çocuklar da cami kalabalığına katıldılar. Beşinci gün yaşlılar, yatalaklar, altıncı gün

hastalar da geldi. Atlı her gün geçtikçe caminin önünden beklemelerini biraz daha uzatıyor, yürürken de atının ayağı her seferinde biraz daha şaşkınlıyordu. Yedinci gün Kuş Memet Mustafayı elinden tuttu caminin önündeki alana getirdi. Mustafa biraz şişmanlamış, yaraları iyileşmiş, yüzüne sevinçler gelmiş oturmuş, gene o eski çocuk olmuştı. Beklediler. Kara atının kara başı gedikten gözüktü. Çok ağır geliyordu. Geldi geldi, kalabalığın tam ortasında durdu. Mustafa birden gülmeye başladı. Onun karşısına geçip, elini beline koyan Memet de ona katıldı. İki çocuk karşı karşıya, elleri bellerinde katıla katıla gülüyorlardı. Çocukların gülmelerine öbür çocuklar da katıldılar. Onların arkasından büyükler de... Şimdi bütün köy ayağa kalkmış, elleri bellerinde katıla katıla gülüyor, gülüşleri karşı dağda yankılanıyordu.

Sekizinci gün, köylüler caminin alanına birikiştiler, atlıyı beklediler. İkinci oldu, gün Anavarzanın ardına yıkıldı gitti atlı gözükmedi. Karanlık çöktü, köylüler beklediler atlı gözükmedi. Kalenin arkasından testekerlek bir ay çıktı, ay geldi orta yere dolandı, seherin yelleri esti atlı gene gözükmedi.

Böylece, aynı minval üzere, köylüler atlıyı bir süre daha beklediler, umutları boşa çıktı, kara atlı gözükmedi.

Mustafa daha gün ışımadan uyandı, kaktüs ağılının dibine gitti çövdürdü. İbriği aldı yıkandı, yüzünü sabun kokulu bir havluyla kuruladı. Anası şimdi uyanacak, az sonra da Memet gelecekti.

Seher yeli esiyor, içine onu uçuran bir sevinç doluyordu. Bir kanat şapırtısına başını kaldırınca ak kuşunu gördü, yüreği hopladı. Ak kuş süzüldü geldi her zamanki konduğu nar ağacının dalına kondu. Alacakaranlıkta bir ışık yumağı olmuş parlıyor, uzun turuncu kuyruğu da daldan yere kadar uzamış, salkımlı saçak sarkıyordu.

Kocabaş köpeğin yanma sarı, küçük bir köpek geldi. Kocabaş küçük köpeğin ardına geçti, burnunu patancının arasına soktu, kokladı. Sarı köpek önce hiç aldırmadı, arkasından da bacaklarını gerdi, karnını birkaç kez yere değdirdi kaldırdı, sonra da kocabaşın yöresinde dönmeye başladı. Kocabaş olduğu yerde duruyordu. Sarı köpek geldi, kocabaşın önüne ağzı yukarı yattı, bacaklarını açtı. Kırmızı dilini dışarı çıkardı. Ardından da hemen ayağa fırladı, kocabaşın yöresinde dönerek onu koklamaya başladı. Ağırbaşlı kocabaş öyle durmuş yöresinde türlü oyunlar oynayan küçük köpeğe şaşkınlıkla bakıyordu. Mustafa çirişiklerinin ortasında, az ilerde durmuş onları gözlüyordu, ağırbaşlı kocabaş ne yapacak, diye. Küçük köpek kocabaşın yöresinde döndü, kokladı, koştu gitti, geriye döndü. Sonunda kocabaş önüne gelip yatmış dişi köpeği, kocaman burun delikleri açılarak uzun uzun kokladı. Burnu memelerinden kuyruk altına kadar ilerledi. Tüyleri ürperdi. Sarı köpek ayağa kalkıp, kayalık yamaçtan aşağıya yönelince o da arkasından gitti.

Köpekler yamacı inerken, oynaşıyorlar, sarı köpek geliyor, ön bacaklarını kocabaşın boynuna koyuyor, kulağını ısırır gibi ediyor, koşuyor, geriye dönüyor, onun sırtına atlıyor, burnunu patancının arasına sokuyor, birden ileriye, geriye fırlıyor, yöresinde dönüyordu. Sonunda kocabaş baştan çıktı, o da küçük köpekle oynaşmaya başladı. O da kocaman gövdesiyle koşuyor, yere yatmış sarı köpeğin üstüne abanıyor, kokluyor, birden

de fırlayıp ileriye koşuyor, bir çalının ardında sarı köpeği bekliyordu. Koca köpekle küçücük dişi köpek alt alta üst üste sevişiyorlardı.

Mustafa, orada, boyunu aşmış çirişsiki çiçeklerinin ortasında öyle dimdik durmuş kalmış, köpeklerin sevişmesine bakıyor, Abbas Ustayı anasmı, köylüleri, Emineyi düşünüyor, bir karanlığa, yalnızlığa, umarsızlığa gömülüyordu. Gözleri de durmadan ortalıkta ak kuşu arıyordu.

Nedense epeydir Ak kuşu göremiyordu. Ah, o ak kuş bir gelse, her şeyden kurtulacaktı. Az ötede mavi çinke taşından, üstüne beş yapraklı çiçek kabartmalarıyla ağlayan bir kadın işlenmiş büyük bir sandık gibi, yarı yarıya toprağa gömülmüş, büyüklerin mezar olduğunu söylediği taş duruyordu. Bu kalenin yamacında bu taşlardan çok vardı. Birçoğunun içi boştu. Mezarların içini define arayıcıları boşaltmışlardı. Define arayıcılarının en ünlüsü Kör Haydar, dediklerine göre, bu mezarlardan çok yüzük, çok küpe, çok altın yontu, çok da kafatası çıkarmıştı. Çocuklar, bu mezartaşlarının yanında oynarlarken, beş tane kurukafa görmüşler, korkularından, oldukları yerde saplanmış kalmışlardı. Mustafa, babasının ölümünden çok önce ölüm düşüncesiyle bu kurukafaları görünce karşılaşmış, tepeden tırnağa ürpermiş, başını almış eve koşmuş, anasına, babasına, eşkiya Sefere, Abbas Ustayı, önüne kim çıkmışsa ölümün ne olduğunu, nasıl öldüğünü, insanın ölünce nereye gittiğini sormuş, bu işin ne olduğunu da bir türlü anlayamamıştı. Ölüm neydi, insan ölünce nereye gidiyor, gittiği yerden niçin hiç hiç geriye dönmüyordu. Orada cennet cehennem vardı. Kıyamet günü bir yel esiyor, dağlar dümdüz oluyor, denizler kuruyor, insanoğlu kuyruksokumundaki kemikten yeniden diriliyor, kimi cennete, kimi de cehenneme gidiyordu.

Mustafa o sandık gibi içleri oyulmuş, üstleri nakışlı taşların yanına bir daha, mağaradan ne kadar korkuyorsa, o taşlardan da, o taşların yanındaki kurukafalardan da o kadar korkmuş, ne kadar gitmek istediye gidememişti. İşte Salman onu öldürecek, onun da kafası böyle kuruyacak, gözlerinin yeri böyle kocaman karanlık çukurlar olacaktı. Köpekleri gözden yitirince Mustafa, farkında olmadan çirişsiki çiçeklerini yatırarak sandık gibi mavi taşa ilerliyor, yüreği küt küt atıyordu.

Biraz sonra taşa yaklaştı, içi ağzına kadar toprak doluydu taşın. Birden üzüm salkımlarının arasında bir çocuk başıyla, bir koyun başı gördü. Oradan nasıl kaçtığını bilemeden, bir çalının içindeki öteki taşa koştı. Bu taşın üstünde belli belirsiz bir at gördü. At şaha kalkmış, çıplak bir adam da, adamın gözleri iyice pörtlemiş, dışarıya elma gibi fırlamış, bir kolu da kırık, burunu da kırılmıştı, atı zapt etmeye çalışıyordu. Taşa iyice yanaştı. Taşın dibinde kırmızı, kara benekli uğurböcekleri kaynaşıyordu, böceklerin kaynaştığı kenger dikeninin ucunda da bir kurukafa duruyordu. Mustafa gözlerini yumdu. Gözlerini açtığında kurukafanın gülümseyerek kendine doğru geldiğini gördü, o da kurukafaya yürüdü. Kurukafa durmadan gülümsüyordu. Mustafa anımsadı, bu kurukafalar hep gülümserlerdi, eğildi kafayı yerden aldı. Bu kurukafa bir çocuk başı oldu, başın kesilmiş boynundan o anda kan fışkırdı. Gözleri tıpkı Mustafanın gözleri... Başını çevirince Salmanı gördü. Babası yerde yatıyordu. Salman hızla babasının üstüne eğildi, elindeki hançeri garç, garç, üç kere babasının boynuna soktu. Boyundan ta uzaklara kadar kan fışkırdı, uzun, kırmızı bir ip gibi çok mavi sütleğen çiçeklerinin dibindeki kayanın oyuğuna kadar uzadı. Salman elindeki kanayan hançeriyle şaşkın yöreye bakındı, Mustafayı gördü, hançerini ona fırlattı, Mustafa hançerden sakındı, çavan hançer uzaklara gidip geriye döndü, çocuk yere yatmasaydı, hançer tam boynunu nişanlamıştı, tam, elindeki kurukafayla yere yattı, hançer kanlar saçarak üstünden geldi geçti. Salman, saçları kirpi oku gibi dikilmiş, yeşil, kanlı yılan gözleri öfkeden kısılmış, elleri kasıklarında gül ha gül ediyordu. Karamuk çalısının üstünden ancak geriye dönebilen hançer onun az önce yattığı yere geldi, toprağa saplandı. Mustafa derin bir soluk aldı. Hançer toprağa saplanmış çıkamıyor, pınar gibi de kanıyordu. Toprak kanla doldu, kan kayaların üstünü aşarak aşağıya, ovaya köpüklenerek akınaya başladı. Hançer çırpındı çırpındı kan gölünün içinden çıkamadı, Salman geldi, dizlerine kadar kana batarak hançerini topraktan söktü aldı, alır almaz da gene Mustafaya fırlattı, çocuk elindeki kurukafayı önüne tutunca hançer kurukafaya geldi, kurukafa, hançer büyük bir şangırtıyla paramparça olarak yere döküldü. Mustafa orada durmuş

kalmış Salmanın üstüne saldırdı, onu iki eliyle boğazından yakaladı, mengene olmuş parmaklarıyla sıkmaya başladı. Salmanın dili upuzun, kırmızı dışarıya çıktı, gözleri pörtledi, yüzü mosmor oldu. Salman sağa dönüyor, sola dönüyor, Mustafayı savuruyor, ayağı yerden kesilmiş çocuğu yöresinde döndürüyor, elinden de bir türlü kurtulamıyordu. Sonunda o da Mustafanın boynuna yapışmayı akıl etti, Mustafanın soluğu kesildi, dünyası karardı, ölüyordu neredeyse. Ayakları havada Salmanla birlikte dönerken, birden kesik baş orada bitiverdi. Korkma Mustafa, ben geldim, dedi. Uzaktaki kayanın üstünden hışılayarak aktı geldi, Salmanın kafasına bir vurdu, Salman yere düştü, elleri çözüldü. Kendini kurtaran Mustafa ayağa kalktı, hemen yamaçtan aşağıya koştu, kocabaşla sarı köpek düzlükte renk renk açmış pampalların arasmda kış kışa, birbirlerine geçmişler kıpırdamıyorlardı. Kocabaş Mustafayı görünce bitiştiği sarı dişiyi sürükleyerek Mustafaya geldi. Mustafa, köpeklerin böyle çatıştıklarım çok görmüştü ya, kocabaş, şimdiye kadar hiç böyle bir işe kalkışmamıştı, onu baştan çıkarana bu sarı dişi köpekti. Üstelik de küçüktü.

Kamıştan atına bindi, köye doğru yola düştü. Bugün Kuşoğlanı da hiç görmemişti. Abbas Ustadan ayrıldıktan sonra Angit kayasının orada onu yitirmişti. Kocabaş, arkasındaki sarı köpeği sürükleyerek, dişi köpek tersine sürüklenirken bir tuhaf, kesik kesik sesler çıkarıyor, Mustafaya getiriyordu.

Mustafa, yanında, çatışmış köpeklerle birlikte geldi Dal Eminenin evinin kapısında durdu. Dal Emine küçük köpeğin sesini duyunca usulca kapıyı açtı, eşiklikte durdu, çırılçıplaktı. Dik memeleri, kalçaları, omuzlarına dökülmüş saçları, bacaklarının arasındaki tüylü kabartı ortalığı aydınlatır gibiydi.

“Mustafa gel,” dedi. “Ben de seni bekliyordum. O, şimdi çıktı gitti. Ben onu öldüreceğim, sen hiç korkma.”

Çatışmış köpekleri gördü:

“Bak ne güzel, köpekler bile. Sen de gel. Ben seni canımdan bile çok severim. Gel kaçma, bak, sana ne diyeceğim, ben de senin bir ananım. Seni ben doğurmadım ya ben de senin anan oldum. Gel yanıma, gir koynuma. Sen çocuksun ya, o kadar da çocuk değilsin.”

Bacıklarını açtı, orası bir gül gibi açıldı. Memelerini salladı, kocabaş da ilk olarak kesik kesik bir ses çıkardı, inler gibi.

“Gel Mustafam.”

Mustafanın üstüne geldi.

Mustafa, o elini uzatınca geriye sıçradı, Eminenin eli açıkta kaldı. Emine bir daha, bir daha elini uzattı, Mustafa yana, öne arkaya sıçradı. Her seferinde de Eminenin eli açıkta kaldı.

“Kaçma Mustafam, elim bir kez olsun senin eline değsin. Ben babana yangınım, hiç olmazsa bir kez elim eline değsin. Bir kez...”

Emine çok yalvardı. Avlunun ortasında gece yarısına kadar döndüler durdular. Çok yıldız vardı gökte. Yıldızlar o kadar kocaman, o kadar çoktular ki, gece, ay ışığı varmış gibi aydınlıktı.

Mustafa Eminenin yalvarmalarına dayanamadı, yerinde durdu. Emine geldi onun yanına. Orada durdu. Baş döndürücü bir kokuyla kokuyordu. Kocabaş köpek de arkasındaki dişiyi sürükleyerek yanlarına geldi.

Senin babanı çok sevdim. Ona doyamadım. Ona kara top-raklar doydu. Ben muradıma eremedim, onun yüzünden. Mustafaya sarıldı. Mustafa da anadan doğma çırılçıplaktı, Eminenin etine değen eti yandı. Mustafa onun kollarından sıyrıldı koşmaya başladı. Emine çırılçıplak onu köyün içinde kovaladı. Mustafanın teni, yalımlardan çıkmış gibi yaruyordu. Çocuk kendisini önce yanan ağacın altına attı, Emine geldi, iz ilersinde durdu. Orada öyle dinidik, gecenin içinde kalakaldı. Mustafa yerinden kıpırdasa yakalayacaktı. Nerdeyse de tanyerleri ışıyacak, Emine de, Mustafa da bütün köye rezil olacaklardı.

Ne oldu, ne olmadı, uzaktan bir huşiltıyla birlikte kesik baş geldi, yanık ağacın bir dalına kondu. Mustafa kesik başı dalda görünce çok utandı, utancından başını kaldırıp da ona bakmadı. Kesik baş, orada, dalm üstünde susuyor, gözleri sonuna kadar açılmış, bir çırılçıplak Mustafaya, bir çırılçıplak Emineye, bir de çatışmış, kesik kesik inleyen köpeklere bakıyordu. Bu sırada küçücük kuş da geldi, Mustafanın başının yöresinde halkalar çizmeye başladı. Halkaları ağacın yöresini aydınlattı. Kuşun gözleri mercan gibi kıpkırmızı yanıyor, bir yandan da ağıl-

yordu. Dalın üstündeki kesik baş da gülüyordu. Mustafa utan-
cından yerin dibine geçti.

Kesik baş sonunda konuştu. Dal Emineye dedi ki:

“Sen utanmıyor musun, sen hiç,” dedi. “Bu çocuğun baba-
sını öldürttün. Üstelik gittin, onu öldüren uyuz Salmanın koy-
nuna girdin. Aslan yatağına çakalı aldım. Gece yarısı da böyle
çırılçıplak çocuğun ardına düştün. Köylü görürse sana ne der,
Mustafaya ne der, sizde hiç utanmak diye bir şey kalmamış
mı?”

Mustafa terliyor, su içinde kalmış, titriyordu.

“Bu çocuk da utanmıyor. Babasını öldüren bu kadının koy-
nunda ne işi var böyle çırılçıplak. Meretini kaldırmış, dimdik
dikmiş, o kadını, babasını öldüreni bekliyor. Salmanın, o uyu-
zun, kanı ciğeri beş para etmez artığı olmayı bekliyor. Vay be-
nim kesik başım, vay benim belalı başım, vay, vay, vay!”

Kesik baş sustu, bu sefer kuş aldı. Kuş daha ağır konuştu.
Üstelik de önce Mustafanın, sonra da Eminenin yüzüne tükür-
dü. Ardından da uçtu gitti. “Senin gibi bir hayırsız çocuğa lanet
olsun,” dedi gitti. “Bir daha da senin yüzüne bakan, senden bin
kez daha aşağılık olsun. Demek, senin gibi bir aşağılık herif kuş
padişahının sarayına girecekti ha... Babasını öldürten bir kadı-
nın yatağına giren bir uğursuz, babasını öldürenin orospusunu
başının tacı eden...”

Dal Emine soğukkanlı, ağırbaşlı, kocaman gözleri hüznü
dolmuş konuştu:

“Doğru, dünya alem biliyor, ben koca İsmailin yatağına
Salmanı aldım. Öyle yapmasaydım, o, Mustafayı öldürecekti.
Mustafayı öldürtmemek için kendi canımı bin cehennem ateşi-
nin içine attım. Kötü mü yaptım?”

Kesik baş daldan kalktı, o da ak kuşun arkasına takıldı, ka-
leye doğru uçtular gittiler.

Emine: “Gel Mustafam,” dedi, Mustafanın üstüne atıldı,
Mustafa onun kollarının arasından kaydı. Eli bacaklarının ara-
sına değdi, ıpsıladı, soluğu huğlarının kapısında aldı.

Bir türlü içeriye giremiyordu. Yıldızların yüzünü karanlık
bir bulut örttü, ortalık göz gözü görmez bir karanlığa kesti,
usuldan da incecik bir yağmur çiselemeye başladı. Kocabaş gel-

miş, faytonun yanında kesik kesik inliyor, küçük köpek de canı acımışçasına keskin bir havlama atıyordu.

Eve giremiyordu. Bu gecedен sonra anasının yüzüne nasıl bakacak, ona ne söyleyecekti. İnsan hiç babasının kanlısını koy-nuna alan o orospunun evine gider miydi? Eminenin sözü ne zaman geçse, o Zero hep, dişlerini sıkarak, orospu diyordu.

Babasını Salmana acaba Emine mi öldürtmüştü?

Mustafa kapıda çok bekledi, bir türlü içeriye giremiyordu. Ayakları aldı onu Eminenin evine götürdü. Kapının karşısında durdu. Şimdi varsa da kapıyı çalsa, ben geldim Emine dese, beni sakla, ben bu köyün, anamm, kimsenin, Abbas Ustanın yüzüne bir daha bakamam, dese ne derdi? Kapının ağzına kadar yürüdü, elini kaldırdı, tahtaya vuracaktı ki, elini ateşe değdirmişçesine hemen çekti. Elini çeker çekmez de arkasına döndü, camiye kadar kaçtı. Ortada, köyün alanında, çiseleyen yağmurun altında çırılçıplak kalmıştı, üşüdü. Minare karşıda hayal meyal gözüküyordu. Yordamlayarak caminin avlu duvarına gitti, duvarı atladi, içeriye girdi, epeyce arandıktan sonra minarenin kapısını buldu, içeriye girdi, köşeye büzüldü, burada onu kimse bulamazdı. Önce çok sevindi. Gözlerini budak deliğine uydurup, caminin örtmesine baktı. Babasının alnına mum ışığı vurmuş aydınlatmıştı. Kara saçları, kıvrırcık sakalı ışıl ışıldı. Başucundaki Hoca eğilip doğrularak dualar mırıldanıyordu. Kap-kara giyinmiş iki delikanlı kıpırdamadan, biri İsmail Ağanın başucunda, ötekisi de ayakucunda dimdik duruyorlardı. Ayak seslerini duyunca bir an tedirgin oldu, kalkıp kaçmak istedi, bir türlü ayağa kalkamadı, bütün bedeni çözülmüştü. Gözünü budak deliğinden ayırmadı. Babasının başucunda Emineyi görünce hiç şaşırmadı. Emine, Hocayı bir yana çekti, köşeye oturttu, kara giysili delikanlıların her birisini de aldı caminin bir köşesine dikti. Sonra ölünün yanına oturdu, alnından, saçlarından öptükten sonra, sallanarak ağıt söylemeye başladı. Sesi yanık, çok güzeldi. Köylüler yataklarından kalktılar, cami avlusunun duvarlarına dizildiler. Çoluk çocuk herkes. Zero da geldi. Kimse içeriye giremiyordu. Emine ağıdını bitirdi, çok güzeldi. Yerinden kalktı, minarenin kapısına geldi, kapıyı açtı, Mustafayı kucakladı, dışarıya götürdü. Teni ateş gibi yamyordu. Dışarı çı-

kar çıkmaz. Mustafa onun kollarından kaydı, kaleye yukarıya koşmaya başladı, kayalığı çıkarken büyük sütleğenin yanında durdu, çukura eğildi baktı, hiçbir şey göremedi. Oradan geriye hızla döndü, kendisini az sonra Abbas Ustanın kapısında gördü. Pencereden ışık sızıyordu. Işığa sevindi. Pencere boyundan yüksektydi, yandaki taşı sürükleyerek duvarın yanına getirdi, üstüne çıktı. Abbas Usta yere oturmuş, küçük, Mustafanın çok iyi bildiği işlemeli ceviz yer masasının üstüne eğilmiş elindeki büyüteçle küçücük bir budağa bakıyordu. Sonra başım kaldırdı, büyüteci, yassı budağı masanın üstüne koydu, gözlerini uğuşturarak gülümsedi, gümüş tabakasını çıkardı. İçinden kağıtla biraz tütün aldı, ince uzun parmaklarıyla sardı. Kavlı çakmağını keseden çıkardı, birkaç çakmada yaktı. Daha gülümsüyordu. Sigarasını birkaç kez çektikten sonra, yandaki torbadan bir yassı budak daha aldı, büyüteçle gene bakmaya başladı, yüzü asıldı. Kaşlarını çatmış yassı budağa gözlerini kısmış kırpmadan bakıyordu. Uzun uzun baktıktan sonra gene gülümsedi. Uzun posbıyıkları da gülümsedi, Mustafa kendini tutamadı öksürdü. Tam bu sırada da bir kuş öttü. Abbas Usta sağa sola bakındı, araştırdı. Pencereden kendisine bakan çocuğu göremedi. Yerden bir budak daha aldı, bu sefer bakar bakmaz gülümsedi. Hemen elindeki masanın üstüne koydu. Bundan sonra eli makina gibi işliyor, yerden aldığı budağa bir bakıyor, mutlu gülümsemesi dudaklarında, hemen masanın üstüne koyuyordu. Masanın üstü irili ufaklı budaklarla dolunca ayağa kalktı, şalvarını çırptı, o, her zaman böyle yapar, ne zaman işten ayağa kalksa uzun uzadıya şalvarını çırpardı, kapıya yürüdü, açtı, "Seni gördüm Mustafa gel," dedi. Mustafanın dizleri çözöldü, hemencecik de kendisini topladı, bir anda yarı aşağı atladı, suyun kıyısına indi, su kapkaranlıktı, çakılların üstünden koşmaya başladı. Düşe kalka top incirlerin oraya geldi, Abbas Usta da, su kıyısmca ardından geliyordu. Onu şaşırtmak için ılgın çalılarının içine girdi. Çalılarının köküne köküne, ses çıkarmadan yılan gibi kaydı. Abbas Usta birkaç kez su kıyısında gitti geldi, onu bulamadı. Mustafanın yürek tapırtıları durunca ılgınların arasından çıktı, ayakları onu aldı Eminenin evine götürdü. Onun da penceresinde ışık vardı. Ayağının altına bir taş aldı,

pencereye yanaştı. İçerde karpuzu büyük pembe bir gaz lambası yanıyordu. Emine çırılçıplak yatağının üstüne ağzı yukarı uzanmış, dolgun memelerini avuçlarının içine almış okşuyordu. Bacaklarını açmış, kalçalarını taşımış, bacağına arası kabarmıştı. Mustafa öksürdü, bir kuş arka arkaya öttü, Emine sallandı. Durmadan memelerini okşuyordu. Mustafa suyun kıyısında böyle memelerini okşayan Elifi görmüş, çalının ardında Kuşoğlanla beklemişlerdi. Elif bacağına da açmıştı. Hem memelerini okşuyor, tanyerleri ısıdı ışıyacak, hem terliyordu. Az sonra çalılar arasından İnceoğlan çıktı, kızın üstüne yattı. Sarmaş dolaş oldular, bir tuhaf, ölü gibi sesler çıkardılar, Kuşoğlanla Mustafa, çalılar içinde donmuş kalmışlardı. İnceoğlan onların üstüne geldi, Elif daha yerde yatıyordu ağzı yukarı, onların ikisini de kısıvrak yakaladı, "Ne işiniz var ulan sizin burda, her şeyi gördünüz mü?" Hançerini çekti "Bakın," dedi, "eğer bu gördüğünüzü bir kimseye, kul olana söylerseniz sizi öldürürüm." Onları, ant verdirdikten sonra bıraktı. Emine de birisini bekliyordu. Yağmur çiseliyordu. Derken kapı açıldı, içeriye çırılçıplak Salman girdi. Elindeki kanlı hançer, ıslak bedeni ısılıyordu. Eminenin üstüne geldi, ona sarıldı, kalçası indi indi kalktı, Emine üç kez inledi. Birden yağmur hışıladı, kırlangıç sesleri, kanat şapırtıları ortalığı aldı. Karşıdaki mor kayalıklı dağ indi indi kalktı. Şimşekler çaktı. Karanlıklar sallanıyordu. Çocuğun başına kuşlar çarpıyordu. Kocabaş geldi, Mustafayı şalvarından tuttu aşağıya çekti. Yağmurun altında kaleye koşular. Şimşekler çakıyordu durmadan. Bellerine kadar sellere girdiler. Sel Mustafayı almış sürükleyip götürürken kocabaş onu yakaladı aldı mağaranın tam önüne koydu. Mustafa gözlerini açtı. Uzun bir şimşek çaktı geçti. Mağaranın ağzından kıvılcımlar akmaya, yöreye sağılmaya başladı. Ateşböcekleri, dedi Mustafa kendi kendine. Kırlangıçlar göğü doldurmuşlar, hep bir ağızdan vıcırdıyor, vıcırtıları karşı dağa vurup yankılanıyordu. Kuşlar başma, bedenine çarpıyor, yere dökülüyorlardı dalga dalga. Bir şimşek daha çaktı. Kuşlar üst üsteydiler, kalenin yamaçlarından aşağı karanlık bir sel gibi akıyorlardı. Mağaranın ağzında ateşböceklerinin kaynaşan kıvılcımları ortasında Mustafa Salmanı gördü. Mağaranın ağzına çırılçıplak

gerilmişti, elinde de hançeri. Yerden bir kedi yavrusu aldı, o anda başını kesti. Bir daha, bir daha, bir daha... Önü, başı kesilmiş kedi yavrularından bir yığm oldu. Bir çocuk çığlığı geldi mağaranın içinden, Salman çocuğu aldı içerden, saçlarından tuttu kaldırdı, hançeri garç, garç, garç boynuna soktu, çocuğun gövdesi bir yana, başı bir yana düştü. İçerden bir çığlık daha geldi. Salman elini uzattı, çocuğu aldı, garç, garç, garç... Bir çığlık, ardından Salman... Çocukların bedenleri, başları üst üste yığıldılar. Kanları sel olmuş köpürüyor, fokurduyordu. Mustafa kan seli içinde kadı. Mağaradan uzun uzun bir çocuk çığlığı daha geldi, Mustafa mağaraya yürüdü. Arka arkaya şimşekler çakıyordu. Salman kan içinde kalmış, bütün bedeni kıpkızıl olmuştu. Mustafa, kıvılcımları, şimşek ışıklarını yarararak mağaraya girdi. Gitti yarasaların üst üste asıldıkları bir sarkıtın altına oturdu. Şimşek çaktıkça yukarıda asılı duran, her birisi birer canavar olmuş yarasaları görüyordu. Her birisinin ak dişleri... Bir şimşek daha çaktı, mağaranın içi ışıdı. Yerde, tozların içinde dokuz tane kurukafa saydı. Salman çırılçiplaktı. Öylecene de kapıda duruyordu. Az sonra yanına, iki memesini de avuçlamış çırılçiplak Emine geldi. Kıvılcımlar ıslak bedenini yaldızlamıştı. Avuçlarından memeleri taşıyordu. Bacaklarının arası tüylü, tüyleri ıslanmış kabarıyordu. Kapıdan Mustafanın üstüne aktı uçarak, geldi Mustafayı kucakladı. Mustafa da çırılçiplaktı. Emine büyük, delirmiş, yanan memeleriyle çocuğun üstüne abandıkça abanıyor, Mustafa mağaranın kuytusunda büzül-
dükçe büzülüyor, dizlerini karnına çekiyor, bir topak oluyordu. Kurşun geçmez bir karanlık da, soluk aldırılmaz, bastırdıkça bastırıyordu.

Mustafa nar ağacının altında Memedi bekliyordu. Oysa çoğu günler Memet ağacın altına gelir, şu taşın üstüne oturur, gözlerini de kapıya dikerdi. Ortalıkta çit yoktu. Dağın üstünde de küçücük bir bulut, oraya çakılmış kalmış gibi gökte durup duruyordu. Huğun yeşil sazları artık kurumaya yüz tutmuştu. Sağ eliyle yelesinden tuttuğu atı da yeşilini yarı yarıya yitirmiş, at, sarı yeşil bir renk almıştı. Eskisi gibi bataklık da kokmuyordu.

Mustafa yerinde duramıyor, bir kaktüs ağılına, bir konağın yanık duvarlarına, büyük avlu kapısına, oradan da faytonun yanma mekik dokuyordu. Faytonun körüğü güneşten, yağmurdan yanmış çatlamış, arabanın köye ilk geldiği günlerde pırl pırl yanan pirinç kısımları, fenerleri kararmış, tekerlerindeki kırmızı çizgi solmuş, dökülmüştü.

Mustafa birkaç kere faytonun yöresinde döndü, Süllüyü, kır atları, Süllünün atları köyün içinden buruna, oradan kalemin altına delicesine sürüşü geldi gözlerinin önüne. Şimdi fayton tavuklara folluk olmuştu. Bir de kocabaş arabanın altını mekan tutmuş, çoğunlukla burada uyuyordu. Arabanın altına eğildi baktı, kocabaş köpek oradaydı gene. Çocuğun üstün eğildiğini sezince gözlerini açtı baktı. Mustafa karanlıkta köpeğin gözlerini göremedi.

Ayak seslerini duyunca, Mustafa başını o yana çevirdi, kaktüs ağılının altından Memedin sürünerek geldiğini gördü.

“Niçin oradan geldin Memet?”

“Bakalım dedim, diken batacak mı?”

“Batmaz olur mu,” dedi Mustafa.

“Batmadı,” dedi Memet.

Mustafa önde, Memet arkada nar ağacının arkasını dolanarak kayalığı yukarı çıktılar. Mustafa babasının hançerlendiği kayanın üstünde durdu, babasının kanının aktığı çukur aşağıda çok derin, çok karanlık bir kuyu gibi göründü gözlerine. Günün ışmasına daha çok vardı. Memet de geldi Mustafanın yanına dikildi. Mustafa dalmış gitmiş hiç kıpırdamıyor, gözlerini de karanlık kuyunun dibinden alamıyordu. Memet, birkaç kere onun kolundan tuttu, onu buradan çekip götürmek istedi, Mustafa taş kesilmişti, onun ne sesini işitti, ne de kolundan çekişini duydu. Memet de gitti, epeyce uzağa, çiçek açmış bir sütleşen kümesinin yanına, kayanın üstüne çömeldi.

Günün ilk ışıkları kalenin arkasından geldi, gölgeler uzadı, ırmağın bir yarısı aydınlandı, bir yarısı öyle karanlık akışını sürdürdü. Karşı ovaya sis çökmüştü, bulut inmişçesine. Köyler, hüyükler silme sis altında kalmış, yalnız Anavarzanın ışık vurmuş üst burçları gözüküyordu.

Memet, birden Mustafanın yukarıya kalenin altına doğru başını alıp seğirttiğini gördü. O da yayına basılmışçasına onun ardından seğirtti. Mustafa o kadar hızlı koşuyordu ki, Memet, her zaman ondan daha çok koşmasına karşın bir türlü arkasından ulaşamıyordu.

Çocuklar, gün iyice ışıyınca, solukları taşınca kadar kalenin yamaçlarında koşurdular durdular. İncir ağacının yanında durduklarında ikisi de yarı baygındı. Toprağın üstüne serildiler, körük gibi de soluyorlardı. Bir süre böyle soludular, önce Mustafa geldi kendine, doğruldu, yöresine bakındı:

“Kocabaş nerede?” diye sordu.

“Bizimle gelmedi,” dedi Memet.

“O da bizimle konuşmuyor artık,” dedi Mustafa. “Kuş da bize küstü. Köyde de bizimle hiç kimse konuşmuyor.”

“Kuş hiç gelmeyecek mi?”

“Gelmeyecek.”

“Kocabaşa ne oluyor?”

“Bence o umudunu kesti. Başçobanın artık hiç gelmeyeceğini anladı. O, bundan sonra burada daha fazla kalmayacak.”

“Bence o gitmeyecek. O, Çobanbaşını bekleyecek,” dedi Memet.

“Umudunu Başçobandan bir iyice keserse...”

“Çok yaşlı,” diye içini çekti Mustafa. “Köylüde de, anamda da bir şeyler var. Herkesin de, bizi bırakıp giden küçük kuşunda, kocabaş köpeğin de dillerinin altında bir şeyler var. Var da bize söylemiyorlar. Sen hiç kimseden bir şey öğrenemedin mi?”

“Öğrenemedim,” diye üzüldü Memet. “Herkes bir şeyler konuşuyor, konuşuyor, ben gelince kirp diye kesiyorlar.”

“Bana da öyle yapıyorlar. Anam, Hasan amcam, Abbas Usta bile beni görünce... Yüzüme de bakamıyorlar. Bu işin altında bir iş var. Bir iş var ki, iş derim sana.”

“Büyük bir iş var. Öteki çocuklar da belki bir şeyler biliyorlar... Biliyorlar da...”

“Biliyorlar, biliyorlar ya onlar da bizden saklıyorlar.”

“Çok kötü bir şeyler dönüyor.”

“Dönüyor ya, ne?”

“Benim üstümde... Bunda da bir Salman parmağı var.”

“Keşki,” dedi Memet, “o kuşlar seni alıp götürdüklerinde dönmeseydin.”

“Sensiz hiçbir yere gidemezdin Memet. Sen bilmiyor musun ki yiğit bir insan ölse de kalsa da arkadaşını bırakamaz. Bir can için bile. Sen duymadın mı anamın amcasını? Yiğit adam diye işte ben böylesi adama derim. Ben ölsem de kalsam da ben seni bırakamam. Sen beni bırakabilir misin?”

“Bırakmam,” diye övündü Memet.

“Bu köyde neler döndüğünü nasıl öğreneceğiz, öğrenmemek olmaz.”

“Kimse bize söylemiyor,” diye üzgün konuştu Memet.

“Ah, kuş gelse de bizi alsa da götürse.”

“Gelmeyecek,” diye kesin söyledi Mustafa.

“Oysa sen onu yılanın ağzından almıştın.”

Mustafa boynunu büktü:

“Güven olmaz, insanoğlu çiğ süt emmiş.”

“İnsanoğlu değil, kuş yavrusu,” diye düzeltti Memet.

“İkisi de bir, ha insanoğlu, ha kuş padişahının yavrusu. O geçti ya ben merakımdan çatlıyorum, bu köyde dönen ne, bizden sakladıkları ne?”

“Ben de merakımdan ölüyorum.”

O gün yerlerinden kıpırdamadan gün öğle oluncaya kadar bu büyük sorunlarını konuştular. Sonunda da Çocuk Nuriyi kandırarak onun ağzından bir şeyler almak için anlaştılar.

“Sen köye git anamdan azıcık yiyecek getir. Bir de Çocuk Nuriyi kandır, o da gelsin de keklik palazı yakalayalım. Her yanda da keklik palazı dolu.”

“şimdi Nuriyi alır getiririn. O, keklik palazına hiç dayanmaz.”

Memet koşarak yamaçtan aşağıya indi, bir süre sonra da kayalıkların arasında gözden ıradı. Mustafa bu çocuğa acıyordu. O da, kedi yüzünden perperişan olmuştu. Salman onu da kendisiyle birlikte bir iki demeden öldürecek, onun da kellesini kalenin büyük kapısına astıracaktı. Yerinden kalktı, kalenin büyük kapısına yürüdü, kapının karşısında durdu. Sararmış, çatlalmış kamış atını da sağ eliyle yelesinden tutuyordu. Bu kayalıklar arasında atına binemezdi. Başını kaldırıncaya kale kapısında kendi kesik başının yanında Memedin başını gördü. Başlardan mor kayalıkların üstüne şıp şıp kan damlıyordu. Başların yöresini mor küçük kelebekler almış, bir top kelebek başların üstüne bir konuyor, bir kalkıyordu. Kelebekler kalkınca altından Salmanın morarmış yüzü çıktı ortaya, çocuk sevindi. Salmanın gözleri pörtlemış, yumruk gibi dışarı çıkmış ona bakıyordu. Çok yeşil, çıyan gözleri. Mustafa, bir süre gözlerini Salmanın gözlerinden ayıramadı. Ardından kelebekler, Salmanın başını gene kapattılar, bir iyice de başa sıvandılar. Ardından da kan içinde kaldılar. Kan kanatlarında kurudu. Oraya yapıştılar kaldılar. Çocuk ne yapacağını bilemedi. Salınanın başı, pörtlemış gözleri artık hiç gözükmiüyordu. Bir bulut gibi mavi bir kelebek dalgası daha geldi, kale kapısını kapattı. Kelebeklerin arasından Salmanın kesik başı kelebekleri yararak çıktı. Gün kavuştu, karanlık çöktü, ateşböcekleri, bir demirci köresinden sağılır gibi yöreye fışkırarak sağıldılar. Salman, Mustafanın yanına geldi. Tepeden tırnağa kıvılcıma batmıştı. Kıvılcımlarla

birlikte yürüyordu. Mustafa onun kıvılcımlarının içinde kaldı. Salmanın elindeki hançer parıldadı, kıvılcımları ikiye biçti, garç, garç, garç, üç kere İsmail Ağanın yüreğine battı çıktı. İsmail Ağa sağ eliyle yakasını tutmuş bağırdı, "Silahımı getirin, silahımı getirin." Salmanın mavzerdeki eli de makinalı gibi işliyordu. Birden Salman, Mustafayı elinden çekti, yanma yatırdı, "Küçük kardeşim Mustafa, benim kardeşim Mustafa, sen deli misin, üstümüze kurşun yağarken orada dikilmiş duruyorsun. Yat buraya da, başını hiç kaldırma, karşımızda Sefer var. O çok atıcı bir kişidir, turnayı gözünden vurur." Hem, silahının ucundan geceye kurşunlar, yalımlar akıyor, hem de konuşuyordu. "Benim biricik kardeşim Mustafam, ben sağ iken senin kılına kimseyi dokundurtmam. Kelleni de kestirmem. Babamız öldü. O öldü de bu dünyada bir sen kaldın, bir de ben. İkimiz bu dünyada bir başımıza kaldık. Bir başımıza küçücüğüm benim." Kurşunlar geceye sağılıyordu. Salman Mustafayı elinden tuttu, "Gömleğini çıkar. Mustafa, çıkar da şu çalıya as. As da biz buradan gidelim. Yaklaşıyorlar. Onlar çoğunluk, ben bir kişiyim." Mustafa ak gömleğini o anda çıkardı, çalıya sererken, bir kurşun demeti sağ kulağını sıyırdı geçti. "Vuruldu mu Mustafam?" Mustafa onun yanına uzamrken, "Korkma, vurulmadım," dedi soğukkanlı. Mustafa çok terledi, su içinde kaldı. Yağmur yağıyor, ortalık sel sele gidiyordu. Dereden aşağıya mağaranın önüne kadar sürünerek indiler. "Korkma Mustafa, burası mağara, buraya kimsecikler inemez. Bizi de burada bulamazlar. İstersen mağaraya girelim, orada saklanalım. Kayışkanatlar sana da, bana da bir şey yapmazlar. Kedi yavrularının başlarını da kimsecikler kesemez. Çobanbaşı da yok. O köpek nerede? O köpek beni öldürecek. Ben o köpekten korkuyorum. O köpek Çobanbaşının öcünü benden alacak. Beni bekliyor, beni paramparça edecek." Mustafa, "Ben mağaraya girmek istemiyorum." Salman şaşırды, "Neden girmek istemiyorsun?" Mustafa sustu. "Neden istemiyorsun, sıkıştık, çok silahlı adam geliyor arkamızdan. Şimdi, az sonra bizi burada keklik gibi avlayacaklar." Mustafa, "Olsun," dedi, "benim bu mağaraya girmemi anam istemiyor." Salmanın çok kızdığı solumasından belli oluyordu. "O Zero zaten bizim düşmanımız. O amcan Hasanla ev-

lenmek istiyor. Onun için babamızı öldürttü. Seni de öldürtecek, beni de öldürtecek. Ondan sonra da Hasanla evlenecek. Belki Hasanla evlenmez de Sultanoğluyla evlenir. Belki de Zalımoğluyla evlenir. Zalımoğlu Zeroya haber göndermiş, orada da çiftliği varmış, yilkı yilkı atları yayılıyormuş Anavarzada, koyun sürüleri, traktörleri... Beni de, seni de öldürecek, sonra da evleneceklermiş. Seni de, beni de kimse öldüremez. Sen olmasan ben babamın arkasından yaşar mıydım sanıyorsun. Bir insanın böyle yiğit bir babası olur da, o da ölünce onun oğlu bu dünyada yaşar mı sanıyorsun. Yaşamaz. Öyleyse ben niye yaşıyorum, ben olmasam seni öldürürler de, ben de bunun için, senin için yaşıyorum. Yaaa, benim küçük kardeşim, Mustafam, sen hiç korkma. Ben sağ iken... Haydi mağaraya girelim de canımızı kurtaralım." Mustafanın elinden tuttu mağaraya çekti. Mustafa bir silkindi, elini onun elinden kurtardı. Salman güldü, "Amma da güçlüymüşsün sen Mustafam, benim aslan, benim yiğit, benim küçük kardeşim." Ortalık birden aydınlandı. Kaleden aşağıya kıvılcımlar sağıldı. Bu ışıklarda Mustafa mağaranın içindeki sarkmış yaraları gördü, gözlerini elleriyle kapattı. Bu anda da bir yayılım ateşine tutuldular, Salman mağaranın içine kaydı gitti, gözden ıradı. Kapkaranlık ağzıyla mağara orada öyleyce kaldı, dağ, kayalıklar, ova titredi, soluklandı. Mustafa sağ yanından bir kekliğin arkasından yedi tane palazıyla geçtiğini gördü. Bir yeşil yılan aktı kayanın yarığına. Bir boncukla arı binbir rengiyle güneşte çaktı söndü. Bütün çirişikleri, çiğdemler, kekikler, kengerler çiçeğe durmuştu. İnceden esen yel kokuları oradan oraya taşıyordu. Uzaktaki ırmak çok parlaktı. Bir ışık seli olmuş akıyor, üstünde de, çok alçaktan üç tane ak balıkçıl uçuyordu, uzun boyunları, uzun bacaklarıyla. Mustafa, incir ağacının yanına döndü. İncir ağacının üst başındaki kaya kıpkırmızıydı, bir billur ışıltısında.

Aşağıdan, bir ıslık sesi duydu. Memet geliyordu, yanında da çocuk Nuri. Mustafa onları küçük yaban zeytininin yanında karşıladı. Kırmızı kayanın altına geldiler, Mustafa çıkını Memedin elinden aldı, açtı. Üçü de çıkının başına oturdular, bir güzelce yediler, doydular. Susadılar. Oradan kalenin ardına indiler. Mağara tam üstlerindeydi. Mustafa yönünü mağaraya döndü:

"Salman işte orada şimdi. Az önce oraya girdi. Bir daha da oradan çıkaramaz."

"Ne zaman gördün?" diye sordu Memet.

"Az önce," dedi Mustafa. "Beni de götürmek istedi, ben de gitmedim."

"İyi ki gitmedin," diye sevindi Memet, "seni oraya götürüp kelleni kesecekti."

"Yok," dedi Mustafa, "o, benim kellemini kesmeyecek. O, benim için yaşıyor. Babası öldükten sonra o hiç yaşamayacak, ölecekmiş ben olmazsam."

"Nereden biliyorsun?"

"Az önce o söyledi bana. Onu on beş silahlı adam kovalıyordu. Üstüne de kurşun yağdırıyorlardı. Mağaraya girdi de canını kurtardı. Yoksa Sefer eşkıya onu öldürüyordu."

"Yalan," dedi Nuri. "Hepsi de yalan."

"Neden yalanmış?" diye onu yakasından tuttu Mustafa.

"Yalan," diye diretti Nuri.

"Neden yalan?" diye sarstı onu Mustafa öfkeyle. "Söyle!"

"Söyleyemem."

"Söyleyeceksin."

"Söyleyemem."

"Sen de söylemezsen, ben de seni götürür, o mağaranın içine sokarım. Salmanın yanma. Orada da kayışkanatlar senin kanını somurur, yerler seni."

"Hani Salman vardı ya orada," diye güldü Nuri. "Salman beni kayışkanatların elinden alır."

"Almaz," dedi Mustafa.

"Almasın, Salman da seni öldürecek."

"Ne biliyorsun?"

"Salman köyde. Seni öldürmeye gelmiş de, Dal Emine de demiş ki..."

"Ne demiş?"

"Demiş ki, beni öldürmeden Mustafayı öldüremezsin. Babasını öldürdün yeter."

"Kimden duydun bunu?"

Mustafa Nurinin yakasını bıraktı, oraya, bir hayıt çalısının altına, kum tümseğinin üstüne oturdular.

"Kimden duydun?"

Nuri dinginlemişti.

"Bak Mustafa, sen bunları benden duymadın. Anam bana dedi ki, bunu Mustafa duymasın. Memet, Kuşoğlan Memet de duymasın. Onun can bir yoldaşı, o da duymasın. Bütün çocukların anaları da onlara tembih ettiler ki, sana, yaaa sana, hiçbir kimse bir şey söylemesin."

"Aşık Ali de biliyor mu?"

"Biliyor."

"Veli?"

"O da biliyor."

"Kel Mıstık, Sakırğa, Cinoğlan?"

"Hepsi, hepsi biliyor."

"Tırtıl Yusuf?"

"O, ortalarda yok."

"Nerede?"

"Her gün bir yere gidiyor, gece yarısı dönüyormuş. Babası da onu her gece döve döve öldürüyormuş."

"Bunda bir iş var," dedi Memet, "acaba her gün nereye gidiyor Tırtıl Yusuf?"

"Ben biliyorum onun yerini," diye kubararak söyledi Nuri. "Hiç kimsecikler de bilmiyor."

"Nereye gidiyor?" diye meraklandı Memetle Mustafa. Yalvarırcasına Nurinin gözlerinin içine baktılar. Nuri, onların bu bakışlarından dolayı yumuşadı:

"Haydi suyun kıyısına gidelim de, bir su içelim de, susumdan öldüm," diye ayağa kalktı Nuri. Arkasmdan ötekiler de kalktılar. Irmağın kıyısına geldiler. Su bulanık akıyordu. Yarın dibinden bir çaykara kazdılar. Su durulsun, diye beklediler. Az sonra da çaykaranın önüne yatarak sularını içtiler.

"Her şeyi doğru, dosdoğru anlatırsan, sana bir keklik palazı yakalarım," dedi Mustafa. "Hem de koskocaman. Çekirge verir büyütürsün. Sonunda kocaman bir keklik olur, sen nereye gidersen o da arkandan oraya gider, gece gündüz kendi kekliliğinle oynarsın."

"Dosdoğru söylerim," dedi Nuri.

"Ant iç."

"İki gözüm önüme aksın ki..."

"Anam ölsün yalan söylersem."

"Anam ölsün," dedi Nuri.

"Öyleyse, yarın keklik palazını elinde bil. Bir de sana suka-bağından bir kafes yaparım ki kocaman."

"Sukabağın nereden bulacaksın?" diye işi sağlama bağla-mak istedi Nuri.

"Sen ona karşıma. Biz Memetle sukabağının yerini biliyo-ruz. Fas Hasanın samanlığında belki on beş, yirmi tane kabak var. Bu gece çalarız."

"Ben de hırsızlarım sizinle," dedi Nuri.

"Sen de gel bizimle."

Salman her gece, ortalıktan el ayak çekilince köye iniyor, doğruca Dal Eminenin evine gidiyor, sabaha kadar orada çırlı-çıplak soyunuyorlarmış Dal Emineyle. Bütün köylü de çitin de-liklerinden onların içerde ne yaptıklarını seyreyliyormuş. Sal-na, hani onun al kısrağı var ya, Emineyi de al kısrağı nasıl eyle-mişse öyle eyliyormuş. Lambayı da hiç söndürmüyormuş. Dal Emine de inliyormuş, Salman onun sırtına bindikçe. Bir de çok yalvarıyormuş Salmana, Mustafayı öldürme, diye. O da hep, onu çok öldüreceğim. Yılanın başı küçükten ezilmeli, ben onu öldürmezsem sonunda o beni öldürecek, diyormuş. Dal Emine, Salman onun üstündeyken, al kısrak gibi, hem kişniyor, hem ağlıyormuş. Bir gün de, bütün köylü gözüyle görmüş, kulağıyla duymuş, Salman Dal Emineye demiş ki, önüme geçme, önü-me geçersen şimdi seni öldürürüm, sen Mustafayla bir olacak önünde sonunda beni öldüreceksiniz. Emine yalvarmış ben se-nin avradınım, Mustafa da senin bir tek küçük kardeşin, biz se-ni heyle öldürürüz. Siz, beni öldüreceksiniz, diye Salman han-çerini çekmiş. Eminenin yüreğinin başına gelha eyleyecekken, Emine onun elini tutmuş, dur Salman, dur, demiş, kardeş senin değil mi, işte sen, işte Mustafa, var git de öldür onu. Bana ne. Salman sevinmiş, sağ ol Emine, demiş. Ben onu öldüreceğim.

Bir gün Salman Eminenin üstündeyken, dışardan bir çitirtti duymuş, bombasını eline almış dışarıya bir çıkmış ki, köylüle-rin hepsi çitlerin dibinde. Salman bağırmuş, "Sizin hepimizi öl-düreceğim. Kıpırdamayın yerinizden." Çitin dibindeki bütün

köylüleri caminin önündeki alana toplamış, ağzına geleni söylemiş. Köpürmüş, küplere binmiş, kudurmuş. Elindeki bombayı köylülerin üstüne atacak, onların hepsini öldürecekken Dal Emine onun eline sarılmış, dur, demiş, dur, yazık değil mi bu kadar insana. Onların içinde seni çok sevenler var, Mustafa da yok burada, dur. Salman onu dinleyip bombasını beline asmış. Şimdiden sonra, ben burada olayım, ya da olmayayım, bu eve köyden hiçbir kimse yaklaşmayacak. İti atı, çoluk çocuğu, kızı kısırağı da yaklaşmayacak. Onun ardından Emine de dönmüş köylülere, biz size, sizin köyünüze sığındık, bana hiçbiriniz, eeey Dal Emine kaşiyın üstünde gözün var, demedi, ol sebepten, benim sizden dileğim, Salmanın onu öldüreceğini Mustafaya, onun yoldaşı Kuşoğlan Memede duyurmayasınız. İsmail Ağa hanesi de duymasa iyi olur. Bir daha da benim eve yaklaşmasanız iyi edersiniz. Salman bana gelirken, yukardaki şu kayalıkta da on beş silahlı adamı bizi bekliyor. Salman yalnız gelmiyor. Candarmanın, Hükümetin, hiç kimsenin de gücü ona yetmez. Ne olur, Salman bütün bir köyü yakacağına, bir çocuğu, bir Mustafayı da öldürsün, ne olur, demiş. Salman Mustafayı öldürmesin, diye ben çok çalıştım. Öldürürse ne gelir elden, kendi kardeşi.

Kalabalık dağılmış. Salmanla Emine de eve gelmişler, gene çırılçıplak soyunmuşlar, gene Salman, al tayın sağrısına yapıştığı gibi Eminenin sağrısına yapışmış. Sabaha kadar da üstünden inmeden Emineyi kişnetmiş, sırtını da ısırılmış.

Düz kayalık belki yedi kavak boyuydu. Kayalıktaki uzun, sarı, kırmızı damarlar aşağıdan yukarıya, ta doruğa kadar yer yer eğrilerek, halkalar, zikzaklar çizerek, arada bir de gözden yiterek çakıyordu. Orta yerde, kırmızı damarın bir halka yaptığı büklümde küçük kovuklar kararıyordu. Kovukların önünde kenger dikenleri, birkaç da küçük çalı gözükiyordu. Kengerler yaz aylarında mosmor, birer yumruk büyüklüğündeki dikenli çiçeklerini açarlardı. Bu delikler kırmızı kartalların yuvalarıydı. Söylediklerine göre Ali Çavuş çingiraklı kızıl kartalını bu yuvalardan birisinden almış eğitmişti. Bu kartallar turaç, keklik, tavşan avmda çok ustaydı. Tırtıl Yusuf kartalları, kartal yuvalarını çoktandır kafasına takmış, buradan bir kartal yavrusu alabilmek için günlerce düşünmüş, düşüncesini gerçekleştirmek için de bahar gözünü açar açmaz uygulamaya geçmişti. Bir sabah erkenden de, daha babası uyanmadan giyinmiş kuşanmış yola düşmüştü. Yolda yürürken derin derin soluyor, kırmızı, bakır kanatlı bir kartal yavrusu yakalamak için dualar okuyordu. Okuduğu duaların hepsini de Mustafadan öğrenmişti. Mustafa çok dua biliyordu. Bilmese de öyle dualar uyduruyordu ki Salman onun yanına yaklaşmıyordu. Onun uydurduğu dualar olmasaydı Salman onun kellesini çoktan kesmiş, konakları yandığına göre, herkes görsün diye, kalenin arka gedikteki kapısının üstüne çoktan asmıştı.

Tırtıl Yusuf kayalığın dibine vardığında gün ışıyordu. Başını kaldırdı yukarıya baktı, yuvaların ağzında kartallar kanatla-

ını düşürmüşler, boyunlarını içlerine çekmişler uyukluyorlar, kovuklardaki yavrularını bekliyorlardı. Tırtıl Yusuf kendine güveniyordu. Buradan oraya kadar tırmanabilir, yuvadan bir kartal yavrusunu kaptığı gibi yere aşağı hızla kayabilirdi. Tırtıl Yusuf öğleye kadar kayalığın dibinde gözlerini düz kayalardan, orta yerdeki deliklerden ayırmadan gitti geldi, her şeyi inceden inceye tasarlıyordu. Yuvalardaki yumak yumak kırmızı yavruların seslerini arada duyar gibi oluyor, seviniyordu. Birkaç kere kayaya tırmanacak oldu, bir iki adam boyu tırmandıktan sonra inmek zorunda kaldı. Elinin tutunacağı, ayağım basabileceği en küçük bir çıkıntı bile yoktu. Oralardan inmesi de çıkmaktan zordu ya çalışa çabalaya, kan ter içinde kalarak, dualarını okuyarak inebildi. O yuvalara ulaşması müşkül bir haldi ama, bu müşkül hal sözlerini de avcı Ali Çavuştan duymuştu, bu işin üstesinden gelecek, bir kartal yavrusuna sahip olacak, büyütecek, ayaklarına küçücük üç zil takacak, kekliklere, turaçlara, tavşanlara, çingiraklıyılanlara salıverecekti, onun kuşu avcı Ali Çavuşun kuşu gibi öyle başını alıp gitmeyecek, orada burada, dağda kalede, Ali Çavuşa inat, zillerini öttürmeyecekti. O kuşunu öyle bir eğitecekti ki kuş onun bir parçası gibi olacaktı. Bunu da Ali Çavuştan duymuştu. Ali Çavuş, öyleyse kuşunu neden dediği gibi eğitememişti, eğitip de kendi bir parçası yapmamıştı? Ali Çavuşa bakarsan, onun yakaladığı yavru çok çok yabanıl, sert huylu, kendi başına buyruk bir yavruydı. Bu işe girişmeden önce Tırtıl Yusuf, hiç belli etmeden Ali Çavuşu aylarca bir gölge gibi izlemiş, ne söylemişse bir bir aklına koymuş, hiç de unutmamıştı. Yalnız Ali Çavuşun ağzından, bu kuşu bu sarp kayalığa çıkararak nasıl aldığı bir kez olsun çıkmamıştı. Kuşoğlan Memede de sormuş, o da ona akla uygun bir şey söyleyememişti. Bu Ali Çavuş var ya çok yaman bir adamdı, o, o kadar kuş severdi ki, oğlu Memedi bile Kuşoğlan diye çağırıyordu. İşte, o, bu kadar kuş sevdiği halde kartalı da onunla durmadan alay ediyor, nereye gitse, hem de gece, hem de gündüz kuşu gökyüzünde, bir ağacın üstünde, kalenin burçlarında, caminin minaresinde, dağda, ovada zillerini öttürerek onu çığına çeviriyordu. Ali Çavuş kuşuna öyle bir gazez bağlamıştı ki, bir gün ne edip, ne eyleyecek bu kuşu vuracak, yaralı kartalı

da köyün çocuklarına verecek, çocuklar da öteki kartallara yaptıkları gibi, onu kanatlarından tutup sürükleyerek rezil rüsva öldüreceklerdi. Tırtıl Yusuf Ali Çavuşa da, kartalma da öyle bir acıyordu ki... Yusuf da kartal eğitmesini çok iyi biliyordu. Bu işi her bahar köyün kıyısına gelip çadır kuran Yörüklerden öğrenmişti. Her çadırın önünde çatalların üstüne tünemiş birkaç kuş olurdu, Yörükler de kuşlarına gözleri gibi bakarlardı. Arkadaş olduğu bir Yörük çocuğundan kuşunu almış uçurmuştu. Kuş uçmuş uçmuş ta uzaklara gitmiş, Yörük çocuğu onu çağırınca göğün ta öbür yamndan gelmiş çocuğun koluna konmuştu. İşte o gün bugündür kartallar Yusufun düşlerindeydi. Salmandan, önce Mustafa, sonra köyün bütün çocukları korktukça o da kuşlarının düşüne sarılmıştı. Kimseye söylemiyordu ya Mustafa, onun da sırtını dayadığı bir kuşu vardı. Birkaç kere ağzından kaçırılmış, ardından da ağzını muhkem kilitlemişti.

Gidip gelmekten, tırmanıp inmekten öyle bir yorulmuştu ki canı çıkmıştı. Bir taşın üstüne oturdu, gözlerini de yuvalara dikti. Kartallar uçuyorlar, yuvaların yöresine konuyorlar, uzun uzun ötüyorlar, karşıya, Sümbüllü burun kayalıklarına gidiyor, dönüyorlardı. Yuvaların yöresinden, ağızlarından hiç kartal eksik olmuyordu. Yusuf oraya kadar çıksa bir yavruyu alabilse de koynuna koysa bile, yavrusunu aldırın kartallar onun gözlerini oymazlar mıydı? O da beline uzun bir hançer bağlayacaktı, gelen kartala, gelen kartala... Ama bu dümdüz duvara nasıl tırmanacaktı?

Yornuğunu aldıktan sonra ayağa kalktı, başka bir yol bulmalıydı. Buldu da. Tam yuvaların altından çıkması gerekmezdi ya... Yuvaların altında üç yüz adım kuzeye doğru kaydı, buradaki kayalar biraz daha pürtüklüydü, sevindi. Buradan yuvaların doğrultusuna kadar çıkacak, o doğrultudan sola kayacak, yavruyu alacak gene çıktığı yöne dönecek, oradan da aşağıya inecekti. Aşkla şevkle saldırdı kayalığa. Bu hızla birkaç kulaç çıkınca pürtükler ellerini dalamaya başladı. Ama Yusuf çabasını sürdürdü. Yukarda bir küçük incir ağacı bitmişti, kayanın yüzünde. Amacı oraya varmaktı. Çabaladı. İncir ağacına vardığında bütün ellerinin içi soyulmuş, tırnakları kırılmış, elleri bileğine kadar kan içinde kalmıştı. Eğer incire ulaşmıştı onu kökün-

den yakalamasaydı, aşağıya düşüp paramparça olacaktı. Korkusundan bir türlü de yere bakamıyordu. Bir kere bakmış, onda da ödü kopmuş, düşeyazmıştı.

İncir ağacına asılmış, bekliyor, kolları yorulup düşecek diye de ödü kopuyordu. Burada, incir ağacına asılı ne kadar kaldı, o da bilmiyor. İnmekten başka umarı yoktu. İncirin kökünü istemeyerek, korkusundan yüreği küt küt atarak, dualar okuyarak bıraktı, taşa yapışmca elleri yüreğini sökecek kadar acıdı, gözlerinden yaş geldi, başı döner gibi etti, parmakları pürtüğe geçmişti, bırakmadı. Yavaş yavaş sağa kaydı, ilerde bir çukur vardı, ayaklarını oraya bastı. Bacakları titriyordu, bir süre burada dinlendi, kendine geldi, sağa doğru kaymasını sürdürdü. Hem sağa kayıyor, hem de biraz aşağılara iniyordu. Elleri de durından kanıyor, kayaları kırmızıya boyuyordu.

Kan ter içinde kalmış, sırtı, koltuk altları, bacakları suya batmış çıkmıştı. Gömleği de, nasıl olmuşsa, kan içinde kalmıştı. Yarı baygın kayalığın pürtüklerine kurbağa gibi, ağındaki bir örümcek gibi yapışmış, ağır ağır bir aşağı, bir yana dolaşıp duruyordu. Uzun bir süre böyle dolaştıktan sonra küçük, keskin bir çıkıntıyı gözüne kestirdi, kollarını kıpırdatamıyor, içi çekiliyordu. Dualarına gene başladı. Allaha, kuşların padişahlarına yalvarıyordu. Eğer buradan bir aşağı inebilirse bir daha hiç hiç çıkmayacak, kurban olarak da bir yeşil horoz kesecek, etinden de bir kıymık yemeden hepsini Kör Aptinin öksüz çocuklarına götürecekti. Et yüzü görmeyen, boyunları çöp gibi ince çocuklar da kurban etini yiyip doyacaklardı. Kartal yavrusundan çoktan vazgeçmişti. Aaaah, ne demişti de bu kayanın cam gibi yüzüne tırmanmıştı. Biraz sonra dualarını bağırarak söylemeye başladı. Ardından da duaları bir iniltiye dönüştü. Sonra da sesi hiç çıkmaz oldu. Göz ucuyla toprağa baktı. Aşağıdaki ak toprak gittikçe kendisinden uzaklaşıyor, baş döndürücü bir hızla ovaya doğru kayıyordu. Buradan kurtuluş yok, diye düşündü. Mezar çok karanlıktı, insan da orada hiç soluk alamıyordu. Soluk almak için ağzını sonuna kadar açıp kapatıyordu. Teri de yavaş yavaş kuruyordu. Aşağıya, toprağa bir daha baktı. Artık ak toprak gözüküyordu. Başını almış gitmiş, altında uçsuz bucaksız bir boşluk kalmıştı. Bir daha, bir daha bu kayalığın

yüzüne hiç çıkmayacağımı kocaman Allahım. Kurban da keseceğim, hem de üç tane horoz. Koca Hızır sen ulaş. Boz atınla hemen buraya gel de elini altıma koy, beni yere indiriver. Vazgeçtim Allahım kırmızı kartaldan da, yuvadan da, her şeyden de... Beni buradan bir indirirsen, ben de buralara bir daha yaklaşmam. Vallahi de, billahi de yaklaşmam. Sen gel boz atlı Hızır. Hani o çocuğu dağın başından almış da ovaya, düzlüğe götürmüş koymuştun. Gel boz atlı Hızır, ne olursun gel! Ben aşağı düşersem, burada da ölümü kimsecikler bulamaz. Kartallar birikmişlerdi ölünün başına. Kanatlarını sallaya sallaya iniyorlardı boyuna. Önce gözlerini oydu. Sonra dudaklarını, sonra kanamış ellerini, bacaklarını parça parça kopardılar. Yukarıdan aşağıya kızıl kanatlar şakırdarak iniyorlardı. Kanatları, başları, kızıl kana batmış gagaları, keskin pençeleri... Kolunda hiç güç kalmamıştı. Gözünü açtı son anını yaşıyordu. Bütün gücünü topladı. Yetiş ya Hızır, diye başladı. Hızır geldi, ak sakalı omuzlarını okşadı. Kollarına azıcık güç geldi, yeyniledi. Sağda, beş adım ötede, kayaya yapışmış bir kök gördü. Bu köke varabilse, o kökü tutabilse, kök de kırılmasa azıcık dinlenip oradan aşağı kayabilirdi. Sağ elini pürtükten kurtardı, az yandaki çıkıntıya uzattı, parmakları çıkıntıya yapıştı, içine azıcık bir güven geldi. Sol elini de sağ elinin yanına getirince bayağı sevindi. Burnuna taze bir kekik kokusu geldi. Koku onu kendine getirir gibi etti. Burun delikleri geniş geniş açılarak kokuyu bir iyice soludu. Kananayan ellerine, aşağıdaki çekilip gitmiş ak topraklı yamaca bakmıyordu. Burada uzun bir süre kıpırdamadan, azıcık da kendisini koyuvermiş, gevşemiş kaldı. Ayakları sağlam bir yere tutunmuştu, ağırlığını ayaklarının üstüne verdi, bu arada kolları dinlendi. Sağ elini bir daha yana uzattı, eli kayanın yarığına yarıya kadar girdi. Sol elini hiç beklemeden onun yamna getirdi. Ayak parmakları olduğu yere iyice geçmişti. Ellerin arkasından ayaklarım da götürdü. Gene bütün ağırlığını bacaklarına verdi. Kuru köke vardığımda, ona sağlam tutunduğunda içine bir sevinç doldu. Gene de aşağıya bakamıyordu. Biliyordu ki bir kavak boyundan da daha yukardaydı. Ayağıyla sağlam tutunarak kuru kökte ellerini, kollarını iyice dinlendirdi. Bundan sonra usul usul aşağıya kayabilirdi. Hiç te-

laşlanmamalıydı. Eğer azıcık korkuya kapılırsa... Yetiş ya Hızır, diye içinden geçirerek, aşağıya inmeye başladı. Sağ eliyle karnının oralarda bir tutunacak yer aradı, karnına bir sivri batıyordu, ona yapıştı, gövdesini aşağıya çekti, sol elini de kolaylıkla sağ elinin az üstüne indirdi. Elleri bu sivri, sert, keskin çıkıntıya sağlam yapıştılar. İçine biraz daha güven geldi. Artık yalvarmayı, duaları, Hızır unutmuştu. Karnıyla bir çıkıntı daha arıyordu. Tutunduğu çıkıntı kadar değilse de bir çıkıntı daha geçti eline, biraz daha indi. Ayakları da yarıya kadar bir kaya yarığına girdi. Şimdi ellerini bırakabilirdi bile. Kolları bayağı serbest kalmış, bütün ağırlığı bacaklarına binmişti. Dinlenmesi uzun sürmedi. Belki de kurtulacaktı. Çok ağır, çok temkinli, içindeki bütün korkuları atarak, soğukkanlı inmeye başladı. Aşağıya baktığında neredeyse yüreği duruyordu. Ak topraklara iki adam boyu kalmıştı. Sevincinden atlayacaktı, eli ayağı titremeye başladı, kendini tuttu. Orada biraz bekledikten sonra gene soğukkanlı inmeye koyuldu.

Yere indiğinde gölgeler bütün ovayı basmış, karşıkı dağın doruğunda parlak bir ışık parçası kalmıştı. Sırtını kayaya dayadı, derin derin soluklanarak bekledi. Davranıyor, davranıyor, yerinden bir türlü kalkamıyordu. Geldi önünde bir ceren durdu. Kocaman, kederli kara gözleri vardı. Ceren onun ellerinin kanını, dirseklerini, ayaklarını, yüzünü uzun uzun yaladı. Avcı Ali Çavuş Anavarza ovasında bir ceren yakalamıştı diri diri, almış köye getirmişti, evinin bahçesindeki dut ağacına bağlamıştı. Onunla konuşuyor, ona ot veriyor, onu seviyor, okşuyordu. Aşağıdan at ayaklarının tapırtıları geldi, ceren daha onun yaralarını yalıyordu. At geldi onun az ilersinde durdu, Yusuf ayağa kalkıp ata binmek istedi, yerinden kıpırdayamadı. Bunu gören at geldi, onu dişleriyle yerinden aldı, sırtına koydu. Ceren de önlerine düştü. Uçsuz bucaksız düz bir ovanın ortasındaydılar. Ceren önlerinde, kanat takmış gibi sıçarayarak koşuyor, atın yeli onu üşütüyordu. Bir gün, bir gece böylece gittiler. Çok acıkmış, çok yorulmuş, atın üstünde duracak hali kalmamış, yeleye bütün gücüyle sarılmıştı, elleri de durmadan kanıyordu. Ovanın tam ortasına sırçadan bir saray kondurulmuştu. Uzaklardan parlıyor, ovayı aydınlığa boğuyordu. Ceren geldi o sırça

sarayın önünde durdu, birden de, o anda gözen yitti, tam bu sırada da sırça sarayın som mavi sırça kapısı açıldı. Kapıda bir güzel kız, gözleri tıpkı cerenin kara gözleri. Kız onu atın üstünden aldı. Ceren kız donuna girmişti. Yusuf bunu onun gözlerinden anladı. Kız götürdü onu bir kuştüyü, som ipekten bir yatağa yatırdı. Kırmızı kartal yavrusu yastığın üstüne konmuştu. Hiç de kırmızı değildi, iri, yumak yumak sarı tüylü bir tavuk yavrusuna benziyordu. Yavru geldi elinin üstünü okşarcasına gagaladı, onunla oynuyordu. Ali Çavuşun o zalim kartalı geldi kayalığın üstüne kondu. Kız sofrayla çok yiyecek getirdi. Kaymak, hem de bal, hem de apak şehir ekmeği, daha Mustafamn babası öldürülmeden, bu ekmeği, bu ak petekli balı, bu kaymağı Mustafayla birlikte yemişti. Elini süremedi yiyeceğe, kolları kalkmıyordu ki... Yeşil sinekler konuyordu yaralarına, kanlarına... Mor, küçük kelebekler çokuşmuştu üstüne. Salın üstündeki yeşil otomobil toza batmıştı. Salcı öteki kıyıdan bu kıyıya kalın tele asılarak çekiyordu salını, toza batmış otomobilin yanında üç kadın, bir tuhaf giyinmiştiler, kısa, erkek sarı saçlarıyla salı çeken salcının tellerdeki ellerine bakıyorlar, aralarında gülüşüyorlardı. Sal bu kıyıya yanaştı. Karşı kıyıdaki iskeleye gelen otomobili gören köylüler çoluk çocuk bu iskeleye çokuşmuşlardı. Sal yanaşınca bu iskeleye otomobil yürüdü. Sal geriye kaçtı, otomobil kışüstü suya düştü, yavaşça suyun içine indi, şoför, otomobil suya, dört tekerleğin üstüne inince otomobilden indi, yara tutunarak iskeleye çıktı. Bu sırada da yukardaki kayaya oturmuş kırmızı kartal durmadan çingırağını öttürüyordu. Otomobil bir ay suyun altında kaldı, köyün çocukları otomobille çok oynadılar. Soyundular suya atladılar, otomobilin içine bile girdiler. Kartal da o kayanın üstünü mekan tutmuş sabahlardan akşamlara kadar zilini öttürüyordu. Ali Çavuş, belki beş kere, hendeğin içine oturarak, elindeki ıslıl ıslıl yanan Alaman filintasıyla kartala ateş etti, vuramadı. Kuş o ateş ettikçe zilini, ona hiç aldırmadan öttürüp durdu. Bir gün birkaç adam, altı mandayla geldiler, otomobili mandalara bağlayıp çektiler, sudan çıkardılar götürdüler. Kartal da bir daha iskelelin ucundaki o sarp kayaya gelip konmadı. Ali Çavuş, bu lanet kartal yüzünden utancından, bir süre insan içine çıkamaz, ava

bile gidemez oldu. Sarı sakalları uzadı, kirlendi, çimeni yeşil **ışıklı** gözleri ışığını yitirdi, söndü. Köylünün hepsi Ali Çavuşa, **bu** adam bir delidir, dedi. İnsan bir kartalla, ağzı var da dili **yok**, bir kuşla, üstelik de gökte uçan bir mahlukatla iddialaşır **mu**, dediler. Kartal geldi, az ilersindeki kayamn üstüne kondu, **zilini** üst üste yedi kere öttürdü. Yusuf ağır ağır kendine geliyordu ya elleri, ayakları koparcasına sızlıyordu. Kolları, karnı **da** sızlıyordu. Sızlamalar gittikçe de artıyordu. Bir iki kere kalkmaya davrandı kalkamadı. Ceren geldi gene ellerini ayaklarını yalamaya başladı. Kuş durmadan çingiraklarını öttürüyordu. Ah, ah Ali Çavuş neredesin! Kalkabilse, yerden bir kocaman taş alabilse, şu kartala kanadı budur, diye atabilse, kanadı kırılmış **kartal**ı Ali Çavuşa zilini öttürerek götürebilse, Ali Çavuş **kartal**ını çocuklara teslim eder miydi? Etmezdi, etmezdi o. O, ne kurnazdır o... Çalışır çabalar, dağlardan kuş kanadı iyileştiren otları toplar, bir güzelce merhem yapar hoş kokulu, onu da **kartal**ının kanadına sıvar, bir aya varmaz onun kanadını iyileştirir, ava çıkardı. Hastir ulan sen de... O kuş da ilk ava bıraktığında çavar gider, dağın tepesine varır, oradan, çingırağını öttürerek geriye döner, gelir Ali Çavuşun evinin önündeki ağaca konar, üç gün üç gece çingırağım öttürerek köyü şamataya verir. Ali Çavuşu da kahrından öldürürdü. Ölürdü, ölürdü, Ali Çavuş bu kadar bakıp kanatlarını iyileştirdiği kuşun haymlığına dayanamaz, dayanamaz ölürdü. Eve gitmek olur mu, Tırtıl Hüseyin onu böyle paramparça görünce ne derdi, onun kemiklerini örsün altına koyup kocaman balyozuyla un ufak etmez miydi? Gözlerini belerterek, "A be Tırtıl oğlum, sen ne bok yedin sen de böyle kan gölüne nerede batıp da çıktın sen? Ey, anasını eşekçiklerin kovaladığı masum Tırtıl, a be seni kim bu hale getirdi?" demez miydi.

Demirci körüğünün altına yattı, körük kocamandı. Yusufun belki dört misli. Yusuf körüğü çekiyor, eli ayağı, bütün bedeni sızlıyor, etleri kemiğinden parça parça ayrılarak dökülüyordu. Kış yaz daha gün ışımadan Tırtıl Hüseyin yatağından çıkıyor, bir gölge gibi kapıdan dışarıya kayıyor, avludaki apteshanede bir iyice sesli sesli çatlıyor, aptesini alıyor, içeriye geliyor, nakışlı keçe seccadesinin üstünde namaza duruyor, ağzı kı-

pır kıpır eğilip kalkarak dualar okuyor, tespihini çekip duasını topladıktan sonra ayağa kalkıyor, kalk Tırtıl, diye Yusufu bağı- rıyor, Yusuf bir bağırişta yataktan fırlamazsa, bir atılışta onu yataktan silkeleyerek kopartıyor, orta direğin yanına onu diki- yordu. Yusufsa biraz, çabuk çabuk gözlerini kirpiştiriyor, ardın- dan da dışarıya, apteshaneye koşuyor, çabucak çatıyor, elini yüzünü aynı hızla yuyup, anasının hazırladığı sütlü çorbanın başına gidip oturuyor, tahta büyük kaşıkla çorbalarını içiyor- lar, hemen dışarıya fırlıyor, Tırtıl Hüseyin önde Yusuf arkada bir koşu dükkana varıyor, Hüseyin kapıyı açar açmaz, ocağa koşuyor, akşamdan tepeleme odun kömürü doldurduğu tuğla- dan ördüğü ocağın içine yaktığı bir çam çirasını sokuyor, Yusuf da körüğe asılıyordu. Körük çekmenin ustası olmuştu. Önce yavaş yavaş çekiyor, çıranın yanındaki birkaç kömür ışılayınca elini hızlandırıyor. Kömürler kızıl kora kesince kapının ağ- zında sabah sigarasını içerek oturan Tırtıl Hüseyin ağır ağır ye- riden kalkıyor, demirlikten aldığı bir parçayı ocağa sokuyor, Yusuf da körüğü daha hızlandırıyor. Uzun bir maşayla de- miri közlerin içinde tutan Tırtıl Hüseyin demir kıpkırmızı kesilince dışarıya çekiyor, çabucak örsün üstüne yatırıyor, kocaman çekiciyle dövmeye başlıyordu. Bu sırada körüğü bırakan Yusuf, yerden çekici alıyor, o da babasıyla birlikte örsteki kızıl demiri, örsteki demir kararınca kadar karşılıklı bir o vurarak, bir öte- ki... Kabukları pul pul dökülen demir yeniden ocağa çabucak yetiştiriliyor ve Yusuf körüğün arkasına koşuyordu. Örste de- mir dövüldüğü sürece yoğun bir kıvılcım bulutu içinde kalı- yorlardı. Hele Yusuf coşup da körüğe bütün gücüyle asılınca bütün dükkanı kıvılcımlar alıyor, hele geceleri, hele tanyerleri ışımadan kapıdan dışarıya top top kıvılcımlar sağlıyordu. Yu- suf kimi günler ara vermeden, kolları koparak sabahtan gece yarısına kadar soluk soluğa, durmadan körük çekiyor, çekiç sallıyor, iş bittiğinde de kan ter içinde bir külçe gibi dükkanın kül, kömür parçaları içindeki toprak tabanına boylu boyunca seriliyordu. Böyle yoğun işler, sonbaharda, bir de ilkbaharda oluyordu. Yazları, kışları Yusuf için işler birazcık hafifliyor, ço- cuğun sızlayan bedeninin acıları azıcık diniyordu. Yusuf, upu- zun, derisi kemiğine yapışmış incecik, üfürsen uçacak gibiydi.

Ocağın küllerini dükkanın avlusunun, arabaların durduğu yerin soluna döküyorlardı. Baharları büyük kül yığınının ortasından hatmiler fışkırıyor, bir anda büyüyen çiçekler mor, mavi, pembe iri çiçekler açıyorlardı. Çiçeklerin yöresinde sinirli boncuklu arılar, sarıca, karaca, morca arılar, mavi benekli turuncu büyük kelebekler uçuşuyorlardı. Ve çocuklar küllükte, Tırtıl Hüseyini kızdırmadan boncuklu, kuyruğunda turuncu, mavi, kırmızı halkalar olan, tüyleri yeşilde menevişlenen arıları yakıyorlardı. Hiç kimseyi sokmayan bu arılar, her seferinde de Yusufu sokuyor, onu acıdan hoplatıyor, çığlık çığlığa bağırmasına sebep oluyor, bedenini, üç gün inmemecesine şişiriyor, buna çok kızan Tırtıl Hüseyin, Yusufu eline geçirebilirse kemiklerini kırarcasına dövüyor, küllerin üstüne de, arılar gelmesinler, diye ocağın bütün közlerini döküyordu. Yusufu arılar soktuktan sonra en az üç gün küllüğe kimse yaklaşamıyordu Mustafadan başka. Bu üç gün içinde, öfkesinden Tırtılın dükkana kimsecikler yaklaşamazken Mustafa, hiçbir şey olmamış gibi dükkana giriyor çıkıyor, körüğü çekiyor, araçlarla oynuyor, ocak sönmüşse ocağa kömür doldurup yakıyor, parlatıyor delicesine körüğe asılıp ortalığı kıvılcıma boğuyor, körüğü bırakıp küllüğe gidiyor, dizine kadar küllere gömülerek yığın tepesine kadar ortalığı küle boğarak çıkıyor, Tırtıl Hüseyinse ona bir şey söylemiyor, çocukla, öfkesi tepesinden taşan adam karşılıklı gülümüyorlardı. Mustafadan sonradır ki Tırtılın öfkesi diniyor, çocuklar, kaçamak da olsa Yusuf, gene arılarla, kelebeklerle oyunlarını sürdürüyorlardı.

Ceren gene geldi, yaralarını yalamaya başladı. Hızırın benli bozu geldi başucunda durdu. Soluğu Yusufun ensesindeydi. Hızır da karşıya, ak taşın üstüne oturdu. Boyu bir karış, ak sakalı yedi karşıtı. Ayağının dibine de büyük, yemyeşil bir yılan keleşmişti. Taşın dibinde bitmiş bir çalı kümesine, yöredeki otlara tepeden tırnağa apak, düğme düğme sümüklüböcekler sıvanmışlardı. Yukardaki yuvaya doğru upuzun, açık gözleri mercan, yemyeşil, yanardöner, uzun çatal kırmızı dilini uzatmış bir yılan cam gibi kayanın üstüne yapışmış kıvrılarak çıkıyordu. Hızlı çıkan yılan neredeyse oraya varacak yuvalarda ne kadar kartal yavrusu varsa hepsini bir bir yutacaktı. Kartal

yavrularının en büyük düşmanları yılanlardı. Kartallar işte bu yüzden yuvalarını böyle sarp kayalara yapıyorlardı. Ama yılanlar da işte böyle kıvrıla kıvrıla oralara kadar çıkıyorlar, kartal yavrularını yakalayıp yutuyorlardı. Yusuf, yetiş ya koca Hızır, diye bağırdı, yılan yuvalara yetişti yetişecek, o yavruardan birisi benim, hepsini yutacak, yetiş ya koca Hızır. Hızır yerinden kıpırdamadı. Yetiş, ya koca Hızır! Hızırın boyu bir karış, ak sakalı yedi karıştı. Yusufsa, çalışıyor, çabalıyor, yerinden kıpırdamıyor, kollarını bile kaldıramıyor, olduğu yerde çırpınıyor, kıvranıp duruyordu. Kartalalar, nerede kaldınız, kartallar, az sonra yılan yavrularınızın hepsini yutacak. Yılan, ulu çınar ağacına dolandı. Çınarın kökünden aydınlık bir su kaynıyordu, dibine apaydınlık bir gün vurmuş. Suyun içinde ışıltılı balıklar yüzüyor, ipiltiiler dalga dalga kayalığın yüzüne vuruyordu. Kuş yavruları çığlık çığlığaydılar. Yılan yaklaştıkça ağızlarını sonuna kadar açmışlar, dilleri dışarda, küçücük kanatlarını savuruyor, kıyameti koparıyorlardı. Yılan da gittikçe yuvaya yaklaşıyordu. Yusuf ayağa kalktı, savağından okunu aldı, yayına taktı, gerdi gerdi, neredeyse kolları kopacaktı, yılanı tam ortasından nişanladı, altın ok uçarak gitti yılanı değdi, geçti, çınarın gövdesine saplandı. Yılan delicesine kıvrandı, ağacın gövdesine dolandı çözüldü, dolandı çözüldü, dolandı çözüldü, bir dala dişleriyle yapıştı, onu soktu, bütün ağısını akıttı, o anda çınarın gür yaprakları soldu, kurudu, çıtır çıtır etti, hepsi birden de sapsarı döküldü. Yılan, dalı sokunca öldü, ağacın gövdesine sapanmış altın oka takılı, başı bir yana, kuyruğu bir yana sarktı kaldı. Yılan ölünce yavrular bir sevinç çığlığı kopardılar, çığlıkları kayalıklarda uzun uzun yankılandı. Sevinç çığlıklarına ana kartal geldi. Kanatları uzundu. Yusuf uyumuştı yılanı öldürdükten sonra. Mutlu düşler görüyordu. Ana kartal Yusufu görünce ona saldırmaya kalktı, yavrular hep bir ağızdan yaygarayı bastılar. Ana kartal onların yanına gitti, yavrular kurumuş çınarın gövdesinde oka asılı kalmış ejderhayı gösterdiler, bizi, işte o yerde yatan Şehzade kurtardı, dediler. Ana kartal geldi uyuyan Yusufun yanına kondu. Çocuk günde kalmıştı, güneşine kanadını gerdi, onu gölgeledi. Akşamüstü çocuk uyandı, kartal, dile benden ne dilerse, sen yavrularımı kurtar-

dın, dedi. Yusuf hiç düşünmeden, bir yavrunu isterim. Ana kartal bu isteğe çok kızdı, demek sen iyiliğinden değil de benim yavrularımı yılandan bunun için mi kurtardın, dedi, onu kolundan tuttu havaya çıkardı, yukardan aşağıya atacakken, yavrular gene yaygarayı bastılar. Kartal da Yusufu getirdi, aldığı yere bıraktı.

Yusufun ellerinin, ayaklarının ağrısı gittikçe artıyor, bütün bedeni sızlıyor, kusacağı geliyor, boğulur gibi oluyordu. Kayanın yüzünde de boğulur gibi olmuş, kusacağı gelmişti. Yemyeşil otomobilin üstünden hızla som yeşil sular aşağılara akıyordu. Karşı kıyıları, yukardaki kayalık dağa yeşilin ipilteleri vurmuş, bulutlar, gökyüzü, yandaki ak topraklar, karşıdaki kumluklar, çakıltaşları yeşilde yanıyorlardı. Çocuklar bu sabah da otomobille oynamaya gidiyorlardı iskeleye. Soyundular, hep birden suya atladılar. Hepsi de, Çocuk Nuri bile, çok güzel yüzme biliyorlardı. Kimi otomobilin altına bu yandan giriyor, öbür yandan çıkıyor, kimi üstünde tepe üstü dikiliyor, suyun içinde soluk almadan ne kadar kalabilirse o kadar dikili kalıyor, kimi bagajın içine saklanıyor, ötekisi onun üstüne kapağı kapatıyor, hemencecik de geri açıyordu. Otomobil oyunu her yönüyle tehlikeliydi. İşin içinde boğulmak da vardı. Nuri bir gün, Mustafa bagaj kapağını yetişip de açmasa az daha boğuluyordu. Otomobilin yöresinde, suyun içinde, yarın kovuklarında, iskelenin köşelerinde saklambaç oynuyorlardı. Yusuf otomobilin içine girdi. Kapıyı açık tutuyordu bir eliyle, oradan yüzerek geçen bir çocuğun ayağı hızla kapıya çarpınca kapı Yusufun üstüne kapandı. Yusuf içerden çalışıyor çabalıyor, tırmanıyor, koltukları yoluyor, bir türlü açamıyor, gittikçe de soluğu tükeniyor, gözleri pörtlüyor, dili dışarıya sarkıyor, etleri çözülüyordu. Bir boncuklu arı otomobilin içinde sonsuz bir vızıltıyla dolaşiyor, kapıyı zorluyor, çat çat ön cama vuruyor, uğunuyordu. Birden kapı açıldı, Mustafa onu kolundan tuttuğu gibi dışarıya çekti, Memet de yetişti, Aşık Ali de geldi, öteki çocuklar da yetiştiler, bayılmış Yusufu dışarıya çıkardılar, kumların üstüne yatırdılar.

Nuri Çocuk ağlamaya başladı:

“Vay yazık,” dedi. “Tırtıl Yusuf öldü! Babası duyarsa, köyde ne kadar çocuk varsa, Salmana haber salar, öldürtür.”

“Bizim ne suçumuz var ulan sümüklü?” diye kızdı Aşık Ali.

“Bizi öldürtür,” dedi Veli.

“Susun,” diye bağırdı Mustafa, “bakınsana, gözlerini kıpırdatıyor Yusuf.”

“Ben de gördüm,” diye güldü ağlayan Nuri. “Anam dedi ki, bir ölü gözlerini oynatırsa, o ölü ölmez, dedi. İşte anam öyle söyledi.”

“Senin o ananın...” diye durup dururken gürlledi. Sakırğa. “Öldü işte.”

“Ölmedi,” diye onun üstüne atıldı Çocuk Nuri. Anasma sövülmesine öylesine kızmıştı ki, boynuna yapıştığı Sakırğayı bir türlü bırakmıyordu.

Öteki çocuklar, onları bin güçlkle biribirlerinden ayırdılar. Tam bu sırada da Yusuf önce gözlerini açtı, sonra kollarım, bacaklarını oynattı, arkasından da doğruldu, doğrulur doğrulmaz da kusmaya başladı, çok su yutmuştu, ağzından seller boşanıyordu. Yusuf suları iyice çıkardıktan sonra bir süre çakılların üstüne uzandı kaldı, hiç kıpırdamıyor, soluk bile almıyordu.

Nuri:

“Öldün mü Yusuf?” diye gene ağlamaya başladı.

Yusuf:

“Ölmedim Nuri,” dedi, “eğer ölseydim babam sizin hepimizi Salmana verirdi. O da sizi kıymık kıymık kıyardı.”

Ayağa kalktı, kayalığın dibindeki giyitlerine yürüdüler. Dünya som yeşile kesmişti, yeşil giyitlerini giydiler.

Köye dönerlerken Yusuf onları yolun kıyısına topladı. Kayaların üstüne oturdular.

“Beni iyi dinleyin, benim boğulduğum babamın kulağına gitmesin. Bir daha bizi buraya otomobille oynamaya göndermez. Bir de hepimizi Salmana teslim eder.”

Oradaki çocukların hepsi, Yusufun boğulduğunu kimseye söylemeyecekleri üstüne ant verdiler.

Yusuf, yolda yürürlerken, Mustafanın kulağına eğildi, “Otomobilin içinde,” dedi, “benimle birlikte bir boncuk arı vardı, tüyleri, halkaları bin renkte ışıl原因, vızılıyor, kıyameti koparıyordu. Arılar, boğulmazlar mı?”

"Boğulurlar," dedi Mustafa, bilgiç.

"Daha vızıldıyor," dedi Yusuf.

"Nerede?"

Yusuf:

"Orada kaldı arı," diye konuştu şaşkınlıkla. "Suyun yüzünde uçup duruyordu biz buraya gelirken."

"O başka bir arıdır," dedi Mustafa.

"Salmandan ne haber?" diye sordu Yusuf.

Mustafa karşılık vermedi.

Onu Salman öldürecek. Yusuf, Mustafaya çok kızdı. Ayağa kalktı zorla. Yere bastırıldığı elleri çok acıdı, yüreğine vurdu. Başını kaldırdı yuvalara baktı, yuvaların ağzında kartallar boyunlarını içlerine çekmiş, kanatlarını düşürmüş uyuyorlardı. Yusuf ayakta duramadı, sallandı, yere çöktü, başının dönmesi geçince yöreye baktı, gölgeler uzamıştı. Uzakta balkıyan ırmağı gördü, üstüne kırmızı, turuncu, parlayan bir renk çökmüş öyle akıyordu. Gene ellerini yere bastırarak ayağa kalktı, ellerinin acısı yüreğine kadar işledi. Yamaçtan aşağı yürüdü. İlerdeki kayaya ulaştı, ona tutundu, bir süre soluklandıktan sonra gene yola koyuldu. Ceren birkaç kere yoluna çıktı. Hızır, sakalı yedi, boyu bir karış, benli boz atının üstünde, ak sakah yerde sürünüyor, çalılara, otlara takılıyor, toprağa tel tel seriliyordu. Önünden bir karanlık çizgisi geçti. Hızır Aleyhisselam körüğün başındaydı. Kalın pazuları şişmiş, göğsünün gür kılları kabarıyordu. Omuzları çok geniş, boyu da çok uzundu. Sakalı apaktı ve gene yedi karıştı ya ancak göbeğine geliyordu. Körüğü bir çekiyor, bir çekiyor yeri göğü kıvılcıma boğuyordu. Mağaranın kapısından da kıvılcımlar saçılıyordu geceye. Tırtıl Hüseyin kıvılcımların içinde kalmış gözüküyordu. İkisi birden büyük çekişlerle pulluk demiri, balyozlar, araba dingilleri dövüyorlar, kıvılcımların arasından bir gözüküyor, bir yitiyorlardı. Ne oldu, ne olmadı Tırtıl Hüseyin Hızıra bağırmağa başladı. Hızır, neye uğradığını bilemedi. Dükkanın kapısında benli boz at eşiniyor, Hüseyin Hızıra bağırıldıkça o, yeri göğü inleyen kişnemesiyle kişniyor, kişnemesi kayalıklarda yankılanıyor, toprağı, dağı, depreme uğramışçasına sallıyordu. Yusuf karşıdaki tekerin üstüne oturmuş, gülüyordu. Bunu gören Hüseyin oradan, ocağın

yanından uzandı, Yusufu yakaladığı gibi dışarıya fırlattı. Yusufun elleri, ayakları, dizleri kurşun yemişçesine acıdı. Ocağa dönen Tırtıl, Hızıra, “körüğü çek, çekmeyeceksen siktirel git”, dedi. “Görmüyor musun demir karardı, soğuyor, ben ona nasıl su vereceğim sonra?” Uysal Hızır, sakalını toplayarak körüğün başına geçti, öyle bir çekti ki kıvılcımlardan göz gözü görmedi. “O kadar da hızlı çek demedik sana,” diye gene gürlledi Tırtıl Hüseyin. Demirleri orada kıpkızıl örsün üstünde bıraktılar, arabaların yanına geldiler. Arabalar boya kokuyordu. İnegöllü Ferhat Ustanın arabaları yemyeşildi. Yeşil üstüne, kırmızı, mavi, sarı, mor nakışlar işlenmişti. Yanda iki tane de İnegöllü Hasan Hüseyinin arabası duruyordu. Bu arabalar da kırmızıya boyanmışlardı. Onlar da boya kokuyordu. Kırmızının üstüne yeşil, mavi, ak, sarı nakışlar işlenmişti. Hızırla Tırtıl Hüseyin, arabaların yöresini dolaşarak inceden inceye bakıyorlardı. Hızır, ben bunlardan daha güzelini yaparım, dedi. Allah Allah, diye güldü Tırtıl, Hızır Tırtıla, hemen bana boyasız bir araba yap, diye buyurdu. Ne yapsın öfkeli Tırtıl, o koskocaman adamdan ürktü, hemen yepyeni bir arabayı, boyasız, önüne sürdü, al bakalım, dedi, ne yapacaksan yap, Hızırdır, mavi boya çanağını aldı, ardından Yusufu, gel oğlum, bu senin baban Tırtıl kendini ustalar piri sanıyor ya onda iş yok, diye gürlledi. Tırtıl kızdı, Hızırın üstüne yürüdü, onun yolunu Salman kesti. Elindeki kan damlayan hançerimi boynuna sokacaktı ki Tırtıl, sen ne yapıyorsun oğlum, beni mi öldüreceksin? Salmandır kolunu indirdi. Öfkeli hançerden kanlar saçıldı. Salman, Tırtıl Ağa, sen karşındakinin kim olduğunu bilmiyor musun, o, deryalar ermişi, deryalar yüzünde mağrıptan maşrika at koşturan boz atlı Hızırdır. Hızırla Yusuf bir anda arabayı boyadılar, arabanın tekerleklerinde, kanatlarında, her bir yerinde bu dünyada görülmedik mavi çiçekler açtı. Beş araba daha boyadılar. Salmanın da, Tırtılın da parmakları hayranlıktan, şaşkınlıktan ağızlarında kaldı. Hızır taşın üstüne oturdu, gözlerini, her birisi bir cennet bahçesine dönen boyadığı arabalara dikti. Ardından da küçüldü, boyu bir karışa indi, sakalı on karış oldu, bir sıçrayışta atına atladı, gel Yusuf, dedi, Yusufu elinden tuttu terkisine aldı. Dağa yukarı sürdü. Altındaki benli boz at uçtu, dağın tepesine kondu. Hızır onu

elinde tuttu kayalığın ucuna götürdü, aşağıya bak, dedi. Yusuf aşağıya baktı, uçurumun dibi gözüküyordu. Bak, dedi, akıllı oğlum, Yusufum benim, kartal yuvalarına aşağıdan çıkılmaz, sen buradan yuvalara kolayca iner, istediğin yavruyu alır, oradan, şu kırmızı damarın yanından aşağıya kolaylıkla inersin. Bir de yanına Salmanın hançerini al, yoksa ana kartal, senin yavruyu aldığını görürse seni didik didik eder de, her parçanı bir kayanın üstüne savurur.

Yusuf, yamaçtan aşağıya emekleyerek iniyor, boğuluyor, yüreği çığsımsı, kusacağı geliyor, bir türlü de ayağa kalkamıyordu. Yola indiğinde güneş dağın arkasına yıkılmış gitmiş, ovanın yarısı karanlıkta kalmış, yarısı da aydınlık içinde parlayıp duruyor, ekin sapsız, samanlara vurmuş ışık ipilteleri azgın bir yelde oradan oraya savruluyordu. Ayağa kalktığı anda başı dönüyor, soluğu daralıyordu. Artık ne cerenin, ne de Hızırın geldiği vardı. Birden ayağa kalkıp bir, bir iki adım atarak, ardından da oturup dinlenerek köyün üstündeki kayaya kadar geldi. Oraya çöküverdi. Başının dönmesi geçti azıcık ya, dizleri, ayakları, elleri daha çok sızlıyor, bütün bedeni acıdan kasılıyordu.

Eve gitmeye korkuyordu. Onu bu halde gören Tırtıl, lamı cimi yok, kemiklerini bir iyice kırar, yüreğini yerinden sökerdi. Köyün bacalarından dumanlar süzülüyor, neredeyse gün kavuştu kavuşacak, Yusuf, bir türlü ayağa kalkamıyor, orada öylece yarı uykuda, yarı düşte durup duruyordu. Burnuna bir yemek kokusuyla kekik kokusu gelince kendine geldi, dükkanın kapısına kadar indi. İçerde Tırtıl Hüseyin öfkeyle bir körüğü çekiyor, homurdanarak, oflayarak puflayarak örsün üstüne çabucak getirdiği demiri kan ter içinde kalarak dövüyordu. Sonra da bir ara duruyor, geriniyor, kemikleri çatırdıyordu.

Bir ara Tırtıl kapının eşiğine gelmiş dikilmiş oğlunu gördü, "Ulan Yusuf, ulan sürünge Tırtıl neredesin, gene o uğursuz vazalak Mustafaya uydun, nerelerdeydin? Ben burada öldüm bittim. Bu kadar işle bir kişi nasıl başa çıkar?" diye bağırды. Ardından da onun üstüne zorlattı. Yusuf, o gelirken yere düştü, kendinden geçti.

Tırtıl Hüseyin ayakta, gözleri fal taşı gibi açılmış kalakaldı. Çocuğun elleri ayakları, giyitleri kan içinde kalmıştı. Üstüne

eğildi, "vay yavrurum," diye. "Seni bu hale kim getirdi? Seni bu hale getireni bir elime geçirirsem, ona ne yapacağımı bir ben, bir de Allah bilir."

Çocuğu kucakladı, eve götürdü. Yusuf anasının sesini duyunca gözlerini açtı.

Az sonra köyün merhemci kadınları geldiler, onun kanlarını yudular arıttılar. Ceren de geldi onun yaralarını, kadınlarla birlikte yaladı. Kadınlar onu merhemlediler, sabun kokulu bir yatağa yatırdılar. Anası başucunda biraz ağladı. Zero, ona, "Sus," dedi. "Oğlanın hiçbir şeyi yok. Mustafa her gün eve böyle geliyor. Bu çocuklar delirdiler. Bir kayadan aşağıya düşmüştür. Sen ona şimdi bir çorba pişir. Çorbayı içince hiçbir şeyciği kalmaz."

Mustafa, Memet öteki çocuklar evin açılmamış duldasma sığınmışlar, Yusufun başına gelenleri öğrenmek için can atıyorlar, evden de dışarıya en küçük bir sözcük sızılmıyordu. Sonunda Nuri Çocuk patladı:

"Ben biliyorum," dedi, "onu kartallar yedi."

Memet ona karşı geldi, sert bir tartışmaya girdiler.

Aşık Ali:

"Mustafayı bulamayınca, Salman eline geçirdiği Yusufu öldürdü," diye diretti. "Onu yamaçtan inerken kan içinde gördüm. Tıpkı Mustafanın babası gibi Yusuf da boynunu tutuyor, parmaklarının arasından kan fışkırıyordu."

Veli:

"Vah yazık, Yusuf öldü," dedi. "O dükkanın kapısında yere düşerken onu ben gördüm. Hık, dedi canı çıktı."

Mustafa sapsarı kesildi, kocabaşı tohtundan tuttu ayağa kalktı, usulca ağılın dibine sinerek oradan uzaklaştı. Öteki çocuklar onun arkasından daha tartışıyorlardı.

Evde kimse yoktu, Mustafa kapıyı kapattı, geldi orta direğin yanında durdu. Üç karış genişliğindeki pencereden içeriye bir top ışık sağılıyor, huğun yeşil toprakla sıvanmış tabanında büyücek ışıktan bir yuvarlak oluşturuyordu. Mustafa bir ara gözlerini pencereden içeriye ipileşerek akan bu ışık selinden alamadı. Çocuk, hiçbir olasılığı kaçırmadan düşünüyordu. Anası, babasının sapı altın kakma işlemeli fildişi nagantını nereye saklamış olabilir. Birkaç yeri aradıktan sonra gene geldi orta direğin yanmda durdu. Düşündü, düşündü, ardından da mısır çuvalına saldırdı. Elini, ağzına kadar dolu çuvala soktu, parmağının ucuna yumuşacık bir kumaş değinceye kadar kolunu aşağıya indirdi. Kumaşın ne olduğunu anlamakta gecikmedi, tuttu yukarıya çekti.

Kırmızı kadife torba çok tozlanmıştı, çocuk büzgüsünü açtı, içinden nagant tabancayı aldı, tabanca da toz içindeydi. Torbayı ağzı aşağı çevirince içinden mermiler döküldü, mermileri saydı, on yediydi. Tabancayı kılıfından çıkardı, ışığın döküldüğü yuvarlağın yanına vardı, tabancayı oraya tuttu, yeni nagant menevişledi. Fişekleri şalvarının cebine doldurdu, tabancayı kılıfının içine geri soktu, bir bel kemeri buldu beline taktı. Tabanca dışardan gözükmesin diye de, şimdiye kadar hiç giymediği Antepten armağan gelmiş çizgili ceketini giydi. Eve gelen anası, amcası, ötekiler hiçbir şeyden kuşkulamadılar. Mustafanın tuhafliklarına alışmışlardı. Bu halini de o tuhafliklardan birisi saydılar. Yemeği yedikten sonra yatağma girdi. Kulağı evdeki-

lerin soluklarındaydı. Önce anasının uyuduğunu anladı. Arkasından amcası gitti. Sonra da ötekiler. Hazal, bir türlü uyumuyor, hep içini çekip duruyordu. Sonunda o da uyudu.

Çitin dibinden bir yılan gibi kayarak kapıya geldi, tıkırdatmadan açtı dışarıya çıktı, kocabaşın uyuduğu faytonun yanına vardı, köpeği tohtundan tutup dışarıya çekti, yanmış konağın içinden geçtiler, evlerin duldasında yürüyerek gedige geldiler, yatık kayanın arkasında durdular. Belindeki tabanca içini güvenle doldurmuştu. İçi dolup dolup taşıyor, tabancasını çekip önüne gelene ateş etmek istiyordu. Gedikten, kalenin altına vurdu, dünya, otlar, ağaçlar, kayalar, gece, yıldızlar çiçeğe durmuş kokuyordu. Kokudan Mustafanın başı döndü. Yılandan, hiçbir şeyden bile korkmadan ırmağın kıyısına indi, çakıltaşlarının üstünden yürüyerek Abbas Ustanın işliğine kadar geldi. Işığı daha yanıyordu. Ağacın altındaki taşı yuvarlayarak getirdi pencerenin dibine koydu, üstüne çıktı. Ayak parmaklarının üstüne dikilerek içeriye baktı, Abbas Usta el büyüklüğündeki budak parçalarına büyütle uzun uzun bakıyor, sonra da yamndaki torbanın içine koyuyor, öbür parçaya uzanıyordu. Mustafa belinden tabancayı çıkardı, elleri titriyordu. Acaba bu Abbas Ustayı şu ayna gibi tepesinden vurabilir miydi, şöyle bir nişan alsaa... Tabancanın namlusunu pencerenin camına dayadı. Parmağı tetikteydi. Bütün bedeni bir anda ter içinde kalmış, her bir yanı da zangırdıyordu. O, orda gecenin içinde yalımlara batmış çıkmışken, Abbas Usta ağır ağır işinden başını kaldırdı, boş gözlerle pencereye baktı, Mustafa olduğu yere yığılıverdi, sonra kalktı, yarın altına kendisini attı. Yüreğinin atışını göğsünde, boynunda, başında, ellerinde ayaklarında, bedeninin her yerinde duyuyordu. Arkasından kapının açıldığını, ayak seslerinin avluda oradan oraya gittiğini duydu. Çakılların üstünden aşağıya, mezarlığın altına kadar indi. Yarın dibinde soluğunu iyice toparlayınca ayağa kalktı, eli hep tabancadaydı, mezarlığın ucundan yukarıya çıktı, kayalığa vardı. Dağdan üst üste üç kere bir puhunun sesi geldi. Gece ötüyordu. Irmak çağıldadı. Mustafa kendisini Eminenin evinin arkasında, çitle kayanın arasmda buldu. Kulağını kamış çite dayadı, içerden en küçük çıtırtı bile gelmiyordu. O zaman

evdeki yanan bu ışık neydi, kimin içindi? Uzun bir süre beledikten sonra ayağa kalktı, bacakları feldirdiyordu, çit boyunca yürüdü, ayağı bir köke takılınca boylu boyunca yere serildi. Bir süre kendinden geçer gibi oldu. Ağır ağır kendisine geliyordu. Dizlerini karnına çekti, doğruldu. Birden, içi boşaldı, gözlerinde şimşekler çaktı, tabancası elinde değildi, ödü koptu, tozların içinde el yordamıyla, dizleyerek, tabancasını aramaya başladı. İki eliyle önündeki tozlu toprağın her yerini inceden inceye sabırla yokluyordu. Biraz sonra eli tabancanın soğuk demirine değince yüreği hop etti ve ayağa fırladı, Emine'nin kapısına geldi, kapının tahta aralıklarından ışıklar sızıyordu. Aralığa gözünü dayadı, içerde hiçbir şeyi göremedi. Pencerenin yakınında bir ağaç vardı. Ağaca sessizce çıkabilse, belki içersini ağacın üstünden görebilirdi. Ama bu dikenli nar ağacına gürültüsüz çıkmak kolay değildi. Ağaç da inceikti. Belki de Mustafayı çekmezdi. Ne olursa olsun çocuk ağacı deneyecekti. Eğer içerde Salmanı görürse... Salmanı görürse... Salmanı görürse... Kafası çalışmıyor, Salman yatağı içinde, Emine çırlıçıplak, kalçalarını Salmanın kasığına dayamış... Salman gidip gidip geliyor. Emine başını çevirip ikide bir kocaman, kederli gözleriyle Salmana bakıyor. Sonra başını çevirirken de kişniyordu. Ama onun kişnemesi duyulmuyordu. Mustafa tabancasını kılıfına koydu. Çıt, diye düğmesini kapattı, ikirciklenerek, usulcana, bütün gücünü, becerisini ellerine, ayaklarına toplayarak nar ağacına tırmanmaya başladı. O tırmandıkça ağaç bükülüyor, sallanıyordu. Mustafa aldırmadı. Sallanarak, tam merdivenin karşısına gelince az daha sevinçten yüreği duruyordu. Narların daha çiçek açmasına çok vardı ya Mustafamın gözlerinin önüne nar çiçeklerinden bir perde geldi gerildi. Çocuk, nar çiçeklerini araladı pencereden eve baktı. İçerde kimse yoktu. Benekli sarı bir kedi Eminenin yatağının üstünde uyuyordu. Karpuzu büyük lamba yatağın başucunda yanıyor, arada da sönecekmiş gibi pıt pıt ediyordu. Mustafa oradan indi. İki elinin üstünü de diken dalmış, kanatmıştı. Ayakları da kanıyordu ya acımıyordu. Evin arkasına dolandı. Öbür ucun köşesine geldi, kulağını çite verdi, inilti gibi bir şey duydu. Parmığıyla usul usul kazarak bir delik açtı, delikten içeriye baktı,

içerisi karanlıktı, hiçbir şey göremedi. İnilti gittikçe büyüyordu. Büyüdü, büyüdü, bir at kişnedi, yel esti, bir çmğıraklıyılan uzun uzun öttü. Serin bir yel esti, yağmur çiseledi. Koyu, ağır bir karanlık geldi gecenin üstüne çöktü. Çok uzakta, günbatıda Anavarzanm ötesinde bir şimşek çaktı, bir ucu geldi karşı ova- da tükendi. Mustafa, ölü şimşek ışığında Salnam gördü. Sal- man kır bir ata binmişti. Atın aklığı geceyi aydınlatıyordu. At, atın üstündeki Salman, onun kucağındaki Emine çıplaktı. Eminenin esmer, diri, büyük memeleri kabarmıştı. Eminenin du- dakları da şişmişti. Gözleri kapalıydı. Salmanın bir eli Emine- nin ince belindeydi. Bir elinde de hançeri... Hançerinden kan- lar saçılıyordu. Hançerin ağzı, şimşek çaktıkça, bir ustura gibi karanlığı ortadan biçerek parlayıp sönüyor, Mustafanın ayak- larının dibine karanlıklar dökülüyordu. Kır at, Mustafanın yö- resince baş döndürücü bir hızla dönüyor, şimşekler çaktıkça atın, Salmanın, Eminenin çıplak gövdeleri parlıyor, sönüyor- du. At böyle, duruverdi. Emine inledi, apak ipek bir yatakta ağzı yukarıya yatmış, bacaklarını açmış, kırmızı dudakları şi- şerek bekliyor. Salman elindeki hançeri, Eminenin başının yamna yastığın ucuna koydu. Hançerin kanaması durdu, o an- da da yastığın içinde yitti gitti. Emine onu elinden tuttu üstü- ne çekti, başını getirdi memelerinin arasına koydu. Bu sırada da üst üste üç kere uzaklardan bir kısrak kişnedi. Bir birlerine sarıldılar, bitiştiler, titrediler. Salman, başı memelerin arasında uyudu. Sabaha karşı, tanyerinin horozları öterken hançer yas- tığın içinden çıktı, bu sırada da Salman uyandı, hançeri eline aldı, hançer şimdi daha çok kanıyor, Eminenin her bir yanı kan içinde kalıyordu. Salman elinde hançeri uçarcasına kapıdan dı- şarıya süzüldü, oradan da arkadaki kayanın sivrisine çıktı, oraya dimdik dikildi, kır at da geldi yanında durdu. Tanyerle- rinin yunmuş arınmış ışığında hançer kızıl bir köz gibi parlı- yordu. Mustafa tabancayı çekti. Elindeki tabanca yağ koktu. Göz gez arpacık, Mustafa nişana atmasını biliyordu. Salmanı nişanladı, tetiğe basacakken bir baktı, ortada ne Salman ne de at var, kayanın ucuna dikilmiş hançer durmadan kanıyor, top- raktan Salmanın öldürdüğü babasının kanının sesi geliyordu. Mustafa, kayanın ardını dönünce Salmanla karşı karşıya geldi-

ler. Salman, iki elini birden karşı tutup, "Dur Mustafam," dedi "dinle beni, sana birkaç sözüm var, beni dinle de işte o zaman öldürürsen öldür beni."

"Konuş öyleyse," dedi Mustafa. Sesi titriyordu. Salman bü-züldü. Gözleri ölümün korkusunda yalvarıyordu.

"Bak kardeşim, benim küçüğüm, şimdi beni öldürme. Beni öldürürsen sana bundan böyle kim bakar? Babamız da yok. Anan da amcan olacak sümsük Hasanla evlenecek. Onun için babamızı ananla Hasan öldürtecekti. Kanı ciğeri beş para etmez bir adama. Ya da ona ağı içireceklerdi. Yetiştim de, babamızı ben öldürdüm de, babamız da böylece bok yoluna gitmedi. Yoksa insan hiç babasını..."

Mustafa, tabancayı Salmanın bir kulaç önünde, bir gözünü kapatarak nişan almış öyle tutuyordu. Kıpırdasa tetiğe basacaktı.

Salman, tam kaşlarının ortasında soğuk namlu, durmadan Mustafaya canım bağışlaması için yalvarıyordu. Mustafaysa taş kesilmiş, onu gözlerini kırpmadan dinliyordu. Tam bu sırada gündeğudan, ışığın alacalandığı yerden hışlıyarak, gözleri kocaman açılmış kesik baş geldi, kayayı hışlıyla beş kez dolandıktan sonra Salmanın gözlerinden, boynundan, alnından kanlar boşandı. Biraz sonra da Salman, kayanın dibine, kaktüslerin ak, uzun dikenlerinin dibine serildi. Kesik baş çok öfkeliydi. Ötelere gidiyor, geriliyor, geriliyor Salmanın başıdır, sırtıdır, belidir diyor, bütün gücüyle indiriyordu. Kesik başın öfkesi git-tikçe artıyor, kesik baş ortalıkta öylesine hızla dönüyor, uğunuyor, gözükmez oluyordu. O hızla yönünü ırmağa döndü. Sal-manı da ardından sürüklüyor, Salman, yamaçtan aşağıya taş-larla, dikenlerle birlikte yuvarlanarak iniyordu. Kesik baş Sal-manı yamaçtan aldı getirdi kaktüslerin dikenli dallarının üstü-ne koydu, kaktüsler sarı, pembe, turuncu, mavi, kırmızı çiçek-lerini açmışlardı. Arılar iri çiçeklerin içine girip girip çıkıyorlardı. Salman apak bir toz tabakası altında kalmış, ağzı, burnu, saçları, gözleri, hiçbir yeri tozdan gözükmüyordu.

"Mustafa, sen benim kardeşim değil misin, söyle de kesik başa beni buradan indirsin. Bak, ben seni hiç öldürdüm mü, isteseydim seni çoktan o mağaranın kapısına çakardım. Beni kur-

tar buradan, dikenler tenime, her biri bir hançer olmuş da batıyor. Kanım şorul şorul yere, tozlara akıyor. İnsan hiç kardeşini kurtarmaz mı? O mağaranın içinde kayışkanatlardan kim kurtardı seni? Ben olmasam kanını somurmaz mıydı kayışkanatlar senin? Çmgıraklıyılan geldi tam senin ayaklarının dibine çöreklendi, ben olmasam.... Ben o Müslümü neden öldürdüm, söyle neden, babamız ölünce Zeroyu o alacaktı da onun için. Ya Çobanbaşım neden öldürdüm, o da Zeroyu alacaktı, kulağımla duydum. Öldürdüğüme iyi etmedim mi.”

Mustafa azıcık yumuşadı, yanındaki kocabaş köpeğe döndü, git onu oradan indir, diye, işaret etti, elindeki tohtu bıraktı, köpek hırlayarak, dişlerinin hepsini birden göstererek, azgın, gitti, uzaktan gerildi, hopladı, Salmanı kolundan çekti, kaktüs ağlının dibine indirdi, oradan da uçarak ırmağın kıyısına götürdü. Mustafa da arkalarından kıyıya gitti. Salman suyun dibinde çakıltaşlarının üstünde yatıyor, gözleri ardına kadar açılmış, bir büyüyor, bir küçülüyordu. Çakıltaşlarına gün vurmuş, ışıklar Salmamn yüzünde, gözlerinde, sonuna kadar açılmış, soluk almaya çalışan ağzında kırılıyordu. Kollarını uzatmış, ağzını açıp kapayarak Mustafa bir şeyler söylemeye çalışıyordu. Bu sırada kesik baş hışılayarak kaleden suyun dibine aktı, Salmanın alnının ortasına taş gibi indi, Salmandan oluk gibi kan fışkırdı. Mustafa kulağını yere verdi, yerden kanın sesini duydu. Bağırıyordu. Apaydınlık, dibine ipilteler çökmüş su kızıl kana kesti. Kanlı su ışladı, havaya, bir kavak boyu kalktı kalktı indi. Salman suyun kan köpüklü tepesindeydi. Su onu alıyor yere vuruyordu. “Yetiş Mustafa, ben ölüyorum, kurtar beni.”

Mustafa, elindeki nagantım beline asılı kılıfın içine soktu, kesik başı çağırdı, ılgınların duldasına girdiler, orada yara sırtlarını dayayıp uzun uzun konuştular. Ortalık birden karardı, bir yağmur hışıladı. Yemyeşil, göğü ikiye biçen bir şimşek çaktı. Salman kaçıyordu. Mustafa yeniden tabancasını çekti, onun arkasına düştü. En arkadan da kesik baş geliyordu. Salman kaleyi karaçalıların, kenger dikenlerinin içine düşerek üç kere dolandı. O kadar hızlı koşuyordu ki ne kesik baş, ne de Mustafa arkasından yetişemiyorlardı. Kocabaş da yetişemiyordu. Dili dı-

şarda çalıları, taşları, kayaları atlayarak koşuyordu, kesik başın ardınca.

Mağaranın ağzına bir evran gerilmiş, ağzından yalımlar fışkırıyordu. Oraya çöreklenmiş, mağaranın ağzını iyice kapatmış evranın her yanından kırmızı, ipiltili sular fışkırıyordu. Salman suya daldı. Gözleri suyun ışığında kırıldı, gözleri uzadı kısaldı. Salman çöreklenmiş evranın karnının altından mağaraya kayd. Kesik baş, "Ben hiçbir şeyden korkmam ama, daha korkacak neyim kalmış ki, altı üstü bir kesik başım, gözlerimi de oycak değiller ya, isterlerse gözlerimi de oysunlar, ne fark eder ki..." dedi, mağaranın kapısına vardı, oradan yüz geri etti aynı hızla. Kocabaş da yanındaydı, o da kalın sesiyle ürerek, sonra da, anası ölmüş aç bir enik gibi venileyerek geriye döndü.

Gece birden açıldı, kuşluk vaktiydi, örümcekler ağlarını çalından çalıya germişlerdi. Arılar çiçeklerin taşlarına bir giriyor, bir çıkıyorlardı. Mustafa arkasma döndü, Kuşoğlan Memet arkasındaydı. Ona gülümsedi, Memet de gülümsedi.

"Bak," dedi Memet, "hiç kokmuyoruz, mağaranın kapısına kadar geldik."

Mustafa:

"Geldik," dedi övünge bir sesle.

"Haydi içeriye girelim, ne varmış orada bir görelim."

Mustafa bir adım attı durdu. Biraz sonra bir adım daha attı. Ayakları onu geriye geriye çekiyordu. İleriye de gidemiyordu.

"Belki Salman bu mağaranın içindedir. Girince karşı karşıya kalırız."

"Salman, korkusundan bu mağaranın içine giremez," dedi Mustafa. "Salman değil, Zalımoğlu da giremez. Zalanın oğlu da..."

"Biz gireriz," diye yürüdü Kuşoğlan. Aşağıdaki yoldan gürültüyle bir kamyon, büyük bir toz bulutunun içinde kalmış, geçti.

Mustafa koşarak gitti, Memedi, o, tam mağaraya girerken yakaladı. "Dur," dedi, "dur, orada donar, çont olursun. Ben çont oldum da, beni o küçük ak kuş kurtardı, şimdi o da yok."

“O da yok,” diye içini çekti Kuşoğlan. Mağara da öyle bir içini çekti ki az daha, yandaki çalının köküne tutunmasalar, mağaranın soluğu onları çekip götürecekti, ceren yolundan, kalenin duvarının dibindeki karanlık kuyunun içine atacaktı. Duvarın dibinden, ırmağın altından geçen yol Anavarzanın surlarının altına çıkıyordu. O yoldan kimse geçmemişti ya herkes biliyordu.

Mustafa tuttu Memedi ayağa kaldırdı. Memet, sapsarı kesilmişti: “Vay anasını,” dedi, “az daha mağara bizi yutuyordu.”

“Yutuyordu,” diye onu onayladı Mustafa, mağaraya yürüdü, eşikten içeriye ayağını attı, bütün bedeni tepeden tırnağa bir sarsıntı geçirdi, o anda da ter içinde kaldı. Mağara onu kendisine, derinine çekiyordu. Sağ ayağını öne attı, direndi, Memet de onun gibi yaptı, o da direndi, o anda da kendilerini mağaranın dışımda buldular. Ardından da mağara onları gene derinine, kuytusuna, karanlığına çekti. Onlar hemen dışarıya kaçtılar. Böyle uzun bir süre mağaramın karanlığına bir an giriyor, ardından da çıkıyorlardı. Giriyor çıkıyor, giriyor çıkıyorlardı.

Mustafa:

“Dur,” dedi Memede. Tabancasını belinden çıkardı, bir süre elinde menevişlenen naganta gözlerini dikti, hayranlıkla baktı, topunu üst üste, belki on kez çevirdi, namluyu mağaranın içine doğrulttu, tetiğe bastı. Mağaranın içi inanılmaz bir gümbürtüyle doldu. Mustafa, bütün yarasalar dışarıya uğrayacak sandı. Bir tek yarasanın dışarıya çıkmadığını görünce, korkularından hepsi de öldü, diye düşündü. Kurşunun, mağaranın içinde, karşı kayalıklarda, üstteki kalede yankılanan sesi bir türlü bitmiyordu, Mustafa tetiğe bir daha, bir daha, bir daha bastı, tam yedi kurşunu da boşalttı. Mağara, kale, karşıdaki kayalık, ötedeki dağ indi indi kalktı, mermiler bitince de Mustafa hiç beklemeden yamaçtan aşağıya savruldu, gözünü açınca, altta kaynayan, dönen büveti, karşıdaki kaylıkta eli yaylı, neredeyse okunu atacak kocaman gözlü, kayanın üstüne yapılmış ayağı çanklı kabartmayı gördü. O kabartmadaki adamın sağ eli Akdenizi gösterir gibiydi.

Soluk soluğaydılar.

“Sâلمان içerdeydi. Ben her kurşunu sıktıkça, o da bağıryordu.”

"Bana öyle geliyor ki," dedi Kuşoğlan "o öldü."

"O, böyle yedi kurşunla, yüz kurşunla ölseydi, onu öldürmeye gidenler çoktan öldürmüşlerdi. O, yedi canlıdır. Belki de, dedikleri gibi ona kurşun geçmiyordur."

"Kurşun geçmiyor da, öyleyse mağarada niçin öyle bağıryordu?"

"Korkusundan," diye karşılık verdi Mustafa. "O, her şeyden korkuyor, kuştan, böcekten, karıncadan, bebeklerden, her insandan, tırtıllardan da ödü kopuyor. Beni görmesin, korkusundan deli divane olup doğruca mağaraya kaçıyor. Benim mağaraya giremeyeceğimi sanıyor. O, babamı bile korkusundan öldürdü. Ben ondan hiç korkmuyorum."

"Ben de," dedi Kuşoğlan.

Çakıltaşlarının üstüne oturup çıplak ayaklarını suya soktular. Küçücük balıklar sürüyle geliyor, içlerinden birkaçı ayaklarına ağızlarıyla dokunuyor, sonra birden ürkerek darmadağın oluyor kaçıyorlar, biraz sonra gene toparlanıyor, ayakları kuşatıyor, ardından da darmadağın oluyorlardı. Mustafa gülümsüyordu. Memet de ona bakarak gülümsedi.

"Anavarzanın evranı bataklıktan çıkıp da nereden gelmiş de mağaranın ağızını kapatmış?"

"Belki de Anavarzanın evranı değil," dedi Memet.

"Odur," dedi Mustafa kesinlikle.

"O zaman, evran kapıdayken, öyleyse Salman nasıl girdi mağaranın içine?" diye sordu Memet.

"Belki evranı daha önceden tanıyordu o."

Bu minval üzere ikindine kadar konuştular. Garbi yeli esince ayaklarını sudan çekip ayağa kalktılar, çakılların üstünden yukarıya, yalıya, pampalların binbir renkte açtığı küçük ovaya yürüdüler. Buradaki pampalların çoğu ışıltılı bir mavideydi. Mavi öteki renkleri örtüyor, ova küçük bir göl gibi, garbi yelinde dalgalanıyordu. Çiçeklerin arasına oturdular. Biraz ötedeki usuldan esen garbi yelinin yatırdığı ekinlerin sırtları parıldıyor, ovayı buradan karşı dağın dibine kadar doldurmuş ekinler bir ışık yelinde dalgalanıyordu.

Ekinlere koştular, bütün ova bomboştu, tarlaların üstünde, göğe yapışmış gibi uçan kartallardan başka ortalıkta hiçbir can-

lı gözüküyordu. Tarlalarda, boylarını aşan ekinlerin içinde uruşkun yiyerek akşama kadar dolaştılar, arada bir kuşkuyla yörelerine bakarak.

Gün kavuşurken kalenin altına gelip o büyük tek kayanın dibine oturdular, bellerini taşa verdiler. Evlerin bacaları tütüyor, köyden en küçük bir ses bile gelmiyordu.

Mustafa tabancasını çıkardı, topunu uzun uzun çevirdikten sonra cebindeki mermileri şalvarının önüne koydu. Topu çevirerek teker teker kurşunları doldurdu.

“Emineyi mi öldüreceksin?” diye sordu Memet.

Mustafa, tabanca elinde yumulmuş düşünüyordu.

Memet:

“Emineyi ne zaman öldüreceksin?”

Mustafa ona ne karşılık vereceğini bilemiyordu.

“Bütün köylünün ağzında, herkes diyor ki, Mustafa Emineyi öldürecek. Seni her gece onun evinin arkasında, elinde tabanca görüyorlarmış.”

“Emine de duymuş mu bunu?”

“Bilmem.”

“Ben bir kere, dün gece gittim onun arkasına. O da, içerde ışık yanıyordu da evde kimsecikler yoktu. Tanır Ağa bile yoktu. Ama ışık yanıyordu. Nereye gitmiş Emine, biliyor musun?”

“Senin korkundan kaçmıştır. Bir de herkes diyor ki, Mustafa Emineyi öldürmeyince olmaz, senin babanı Salmana Emine öldürmüş. demiş ki Salmana, sen İsmail Ağayı öldürürsen, ben de senin koynuna girer senin olurum. O da olur, öldürürüm, demiş, yoksa bir adam durup dururken babasını neden öldürsün? Sen Emineyi öldürecek misin?”

“Bilmem.”

“Diyorlar ki, Emine o kadar yangılıymış ki İsmail Ağaya, onun sevdasından delirmiş de dağlara düşmüş. Emine çok yalvarmış İsmail Ağaya, beni de al, diye. O da almamış. Emineye hiç yüz vermemiş. Köylü diyor ki, Kürt inadı tutmuş İsmail Ağayı da o dünya güzeli Emineye yüz vermemiş. Yoksa hiçbir erkek Emineye dayanamazmış. Köylü diyor ki, onu, o kocaman tabancasıyla Mustafa isterse öldürür ya, hakkıdır ya, ama Mustafa böylesine bir dünya güzelini öldüremez. Ne zaman öldüreceksin onu?”

“Bilmem.”

“Köylü diyor ki, bir gün Salmanın gözlerinden sevda perdesi kalkarsa, Salman da kendisine gelirse, onun ilk öldüreceği kişi Emine olacaktır.”

Mustafanın, babasının tabancasını beline taktığı, yüz on yedi kurşunu şalvarının ceplerine doldurduğu, bütün kurşunları tabancasına doldurup doldurup Eminenin üstüne boşaltacağı, bunu duyan Eminenin de evinde kalmayıp yitiklere karıştığı, bir de, Salmana haber gönderip, yetiş Salman, Mustafa her şeyi biliyor, babasının ejderha gibi tabancasını beline takmış, yüz on yedi kurşunu da ceplerine doldurmuş, her gece, ortalıktan el ayak çekilince geliyor benim evin arkasına, beni bekliyor. Ben, onun beni öldüreceğini duyaraktan saklanmasaydım, beni çoktan öldürmüş olacaktı. Sen benim imdadıma bir iki hafta içinde yetişmezsen, Mustafa beni yılanın deliğindeysem de, kuşun kanadının altındaysam da bulup öldürecek. Yetiş bana. Bundan sonra, Mustafa beni öldürmese bile, ben yaralandım. Ya ben, ya Mustafa... Dediği...

Köylü, üç gün önce hıdrellezi kutladı. Kızlar, en güzel giyilerini giyip kaleye çıktılar. Orada en eski hıdrellez fallarına baktılar, yemekler yediler, kaleden inip pampallar açmış küçük mavi ova-ya yayıldılar. Erkekler köyde halaylar çekip, geceleyin sinsin oynadılar. Çocuklar kızlarla birlikte kaleye çıkmışlardı. Gelenek böyleydi. Kalenin ortasındaki alana büyük ateşler yakıp yöresinde, hiç görülmedik bir tapınmada gibi, türlü oyunlarla, hep bir ağızdan türkü söyleyerek döndüler. Emine de kızlar arasındaydı. Uzun boyu, büyük ela gözleri, kırmızı uzun saçlarıyla bu kızların en güzeliydi. Mustafayla arkadaşları, kızlar halay çekerlerken kalenin burcuna çıkmışlar, onları seyreyliyorlardı. Halay başı Emineydi, en güzel oyunu da o oynuyordu. Yılan gibi kıvrılarak. Birden gözü burçtaki Mustafaya ilişti, yüzü sapsarı oldu, tökezler gibi etti, soluğu taşı, halayı bıraktı gitti kalenin büyük kapısındaki merdivenin üstüne oturdu. Bundan sonra gözlerini de Mustafadan hiç ayırmadı. Mustafa bundan rahatsız olup burcun arkasındaki yıkık duvardan aşağıya indi, bir koşuda da köyü buldu.

Mustafanın kaçıışı köyde bir hafta konuşuldu. Vay fıkara çocuk. Babasının kanlısının Emine olduğunu bilmiş de... Emine

de halay çeker, türküler söylerken onun da yüreğinden kanlar gitmiş de... Mustafa, kaderdir, yazıktır, demiş de belindeki ağrı gibi keskin tabancasını çekememiş de... Onun kaçtığı görünen Emine çok korkmuş, yanındaki kıza demiş ki, bu Mustafa her şeyi öğrenmiş, bundan böyle bu beni yaşatmaz artık. Ben nereye gideyim buralardan? Babam da, kardeşlerim de gelmediler daha. Onlar gelecekler ama, beni göremeyecekler. Bu Mustafa beni öldürecek. Her gece kapımda. Elinde de tabancası beni evde bir bulsa... Ne yapayım ben, ben ne yapayım? Mustafa da beline tabancayı takınca ejderha kesildi. Boyu da uzadı, omuzları genişledi, bayağı delikanlı gibi duruyor bir kımık çocuk, demiş de...

Mustafa hiç aklına getirmiyor, hiç düşünmüyor ki Emineyi öldürüse Salman onu bir gün bile yaşatmaz. Bütün köyü de birlikte yakar. Köyde çocuk da koymaz öldürür. Mustafa, kendisini, Salmanın elinden Eminenin kurtadığını da bilmiyor. Emine olmasaydı, daha babasım öldürdüğü gün Salman Mustafayı öldürürdü. Bu Mustafa bir iyice delirdi, zıvanadan çıktı. Köyün çocuklarını da zıvanadan çıkardı, kafasına koymuş, ille de Emineyi, benim babamı, sevdasına yüz vermedi diye, Salmana öldürten odur diye, o olmasa, Salman kanlı hançeriyle, İsmail Ağanın daha ölüsü soğumadan, evine geldiğinde kısrak gibi kişneyerek onun altına yatar mıydı?

Mustafa köyde ne konuşuluyorsa biraz sonra duyuyordu. Ağım iyi kurmuştu. Yukarı mahalleyi, ok yılanlı çeşmenin altını Çocuk Nuriye, ırmak kıyısını Veliye, iskele yörelerini Aşık Aliye, orta yeri, yani camiyi, kahveyi, dükkanı da Kuşoğlana bırakmıştı. Buralarda kuş uçsa, arı vızıldasa hemen Mustafaya ulaştırılacaktı. Sorumlular iyi çalışıyorlardı. Birkaç gün içinde öylesine çok haberler geldi ki Mustafanın şaşkınlıktan parmağı ağzında kaldı. Salman Kırkgöz yaylasında, dört yol ağzını tutmuş, orada Köroğlu gibi gelenden geçenden başını alıyormuş. Başı vermeyenlerin de kellerini kesiyor, dört yolun ortasına üst üste yığıyormuş. Burada insan kafasından bir kale yaptıracaktı. İnsan kellesinden kale bittikten sonra da Emineyi alacak buradan, oraya götürecekti. Şimdi, her gece, akşam olup ortalıktan el ayak çekilince de Salman Eminenin evine geliyor-

muş. Herkes diyormuş ki, bu bütün köylünün ağzındaymış, Mustafa da pencereden her gece Eminenin üstündeki çırılçıplak Salmanı onun sağrısına yapışmış görüyor, seyrine doyamıyormuş. Hele Emine kışneyerek arka arkaya kalçalarını Salmanın kasiğine dayayınca Mustafa kendinden geçiyormuş. O Memik Ağayı öldüren, Arabı yakan Zalımoğlu var ya, aşağıdaki ovada bir çiftlik kurmuş, öyle büyük bir çiftlik ki, İsmail Ağanın çiftliğinin üç büyüklüğündeymiş. Eşkıyalık ettiği günlerde karısı da yanındaymış, karısını o kadar çok seviyormuş ki azıcık bile yamndan ayırsa Zahmoğlu ölecek gibi oluyormuş. İşte böyle bir çarpışmada karısı vurulunca Zalımoğlu ölür gibi olmuş, aylarca yataklara düşmüş, iyileşince de eşkıyacılıktan vazgeçmiş, inmiş Çukurovaya, gitmiş Hükümete, vermiş onlara altını, vermiş altını bağışlatmış kendisini, almış çiftliği, karısının ölüsünü dağlardan getirmiş, bir çmar ağacının altına saray gibi bir mezar yaptırmış. Sonra da İsmail Ağamın öldüğünü duyunca çok sevinmiş. Onun gözü eskiden beri Zerodaymış. Diyormuş ki Zeroyla evlenirim, ya da o köyü taşıyla toprağıyla yakarım.

Mustafaysa bütün gelen haberleri dinliyor, hiçbir şey söylemeden derin düşüncelere dalıyordu.

Nuri Çocuğun son getirdiği haber onun için çok ilginçti. Haberi duyar duymaz ürpermiş, tüyleri diken diken olmuştu. Bunu da Nurinin anası kendi kulağıyla dinlemiş. Salmana Emine, çeşmenin üst başındaki kayalığın dibine karşı karşıya oturmuş konuşurlarken, az ötedeki çalının arkasından kendi gözleriyle görmüş. Emine Salmana buyuruyormuş. Sesi kılıç gibi keskin, diyormuş ki, üç gün içinde sen Mustafayı öldürmezsen, o beni öldürmüş olacak. Elinde bir tabancası var ki, yüz eli yedi kurşunuyla Mustafa köyde Azrail gibi dolaşiyor. Salmandır, bana bunu yapma Emine, diyormuş, babamı bana öldürttün, beni yarı yarıya öldürdün, küçük kardeşimi de öldürtüp beni bir iyice öldürme. O daha çocuk, o tabancayla, bir şeyle, arılarla, kuşlarla oynadığı gibi oynuyor. O ne bilir adam öldürmeyi ki seni öldürsün?

“Anam diyor ki,” dedi Nuri Çocuk, “anam diyor ki, Emine söylüyor, ağlıyordu Salmana. Salman da hiçbir şey söylemiyor,

susuyordu. Konuş Salman, diye bağırdı Emine ayağa kalkıp. Sesi kayalarda yankılandı, bütün köy de duydu sesini. Ağlamak fayda vermeyince Emine memelerini açtı, cilveler yaptı, Salmana sarıldı, kalçalarını açtı, önüne serdi Salmanın, Salman yapıştı, Emine kişnedi, diyor anam. Soluk soluğa kaldılar, diyor anam. Onlar soluk soluğa kalınca anam da soluk soluğa kalmış. Giyinip ayağa kalkınca Salman hemen yere yatmış, ayaklarına kapanmış Eminenin öpmüş. Sonra da inler gibi, öldüreceğim Mustafayı, babamı nasıl öldürdümse, kardeşimi, kendimi de senin için öldüreceğim. Bu karasevdayı Allah benim başıma verdi, insan olanın başına vermesin. Salman var ya, bunları söyledikten sonra gene ayağına kapanıyor Eminenin. Anam, diyor ki ölümler gibi yalvarıyor ona. Eminedir, yalnız bir kez, öldüreceksin onu, diyor da başka bir şey demiyor. Yaaa, anam öyle diyor işte.”

Salman Emineye yalvarır ayaklarını öperken, onları yalnız Nuri Çocuğun anası görmüyor, köyden birkaç kadın daha görüyor. Salmanın ona, Mustafayı, benim küçük kardeşimi öldürtme bana, diye yalvarışını duyuyorlar. Hem de kendi kulaklarıyla.

Mustafanın bugünlerde gözlerine uyku girmiyordu. Birkaç gece, evdekileri uyuttuktan sonra yüklükten sarı pamuktan dokunmuş savanı aldı, geldi faytonun içine sığındı. Onu burada aramayı kimsecikler akıl etmeyecekti. Arabanın altında da kocabaş uyuyordu. Horozlar öter ötmez de uyanacak, geri yatağına dönecek, gün ışıyınca kadar orada düşünecekti. Salmam çok merak ediyordu, acaba, ona ne olmuştu? Köylülerin dedikleri gibi, her gece Emineye geliyor, onu çırılçıplak soyup, al kısarak gibi kişnetiyor muydu? Emine de o arkasında gidip gelirken, başını arkaya döndürüp hüzünlü gözlerle ona bakıyor muydu?

Yatağında birkaç kere döndü. Bütün bedeni acıyordu. Anası ilerde yüklüğün köşesinin altında tek başına uyuyor, arada da yatağının içinden sığıyor, doğrulup oturuyor, uzun, kara, kıvrıkcık beliklerinden birine iki eliyle yapışıyor, kendi kendine uykusunda bir şeyler konuşuyor, ardından da yatağa kendini atıyordu. Amcası Hasanla karısı yüklüğün öte köşesinde, Hazal da Mustafayla onların arasındaydı.

Huğ kamış bir çitle ikiye ayrılmış, inekler, buzağılar öteki bölmeye konmuşlardı. Mustafa çitin deliğinden inekleri seyrediyordu arada sırada.

Fayton ilk geldiğinde, Mustafa o günlerde arabanın içinde uyuduğunda burnuna tuhaf bir yağ kokusuyla deri, boya, ağaç kokusu geliyordu. Şimdi salt pis bir tavuk kokusuyla kokuyordu araba. Tavuklar, folluk yaptıkları körüğe büyük gürültülerle geliyorlar, yumurtalarını bırakıp gidiyorlardı.

Tırtıl Hüseyin aylardan bu yana faytonu istiyor, Hasan Ağa onu vermiyordu. Tırtıl araba için ikide birde kapıda bitiyordu.

"Bak Hasan Ağa, iki gözüm Hasan Ağa, bu araba burada çürüyüp gidiyor, bir de tavuklara folluk oldu. Ver bana bu arabayı. Sana bunun yerine bir Ferhat Usta arabası vereyim, ineklerini satar iki at alırsın, geçimini çıkarırsın. Arabayı burada çürütüp de ne yapacaksın, günah değil mi?"

"Veremem bu yaylıyı sana."

"Ne yapacaksın?"

"Ağam İsmail bindi buna."

"Ağan İsmailin arabası çürüyor, folluk oldu tavuklara. Bak, Hasan, ben bu arabayı alırsam, tekerleklerini, dingillerini, arabacının oturduğu yeri bütün tahtalarını bir boyayacağım, bir nakışlayacağım cennet bahçesi eyleyeceğim. Derileri de yağlayacağım, onu köye geldiği günkü gibi yapacağım."

"Ağamın arabasına ondan sonra kimse binmeyecek. O, burada çürüyecek."

"Ben de binmeyeceğim arabaya. Ona işliğimin yanında bir arabalık yapacağım, araba orada numunelik olarak kalacak. Anladın mı?"

"Veremem."

"Ama çürüyecek."

"Çürüsün."

"Öyleyse Allah senin belanı versin sakar herif."

"Senin de."

Tırtıl Hüseyin öfkeyle, homurdanarak gidiyor, "çek körüğü," diye bağıryordu Yusuf'a. Yusuf körüğün kulpuna asılıyor, Tırtıl Hüseyinse o öfkeyle balyozunu alıyor, başlıyordu kıpkızıl demiri dövmeye. İşliğin içi kıvılcıma boğuluyordu.

O sabah Tırtıl Hüseyin kapıya gelip gittikten sonra Nuri Çocuk damladı eve. Mustafaya sokuldu, "Ne oldu benim keklik?" dedi. "İnsan olan sözünde durur. Sende hiç insanlık kalmadı mı? Bir de bana kamıştan at yapacaktın, ne oldu?"

"Hemen," dedi Mustafa, "bugün kekliği yakalayacağız Memetle. Atım da yapacağız, Memet bir kamış aşıracaktı bu gece, eğer aşırmışsa, ben kendi elimle yapacağım sana."

İçeriye girdi, anasının hazırlayıp çoban dağarcığına koyduğu azığı aldı boynuna astı. Memet onları narın altında bekliyordu. Onun yanına vardılar.

"Bugün keklik palazı yakalamaya gideceğiz. İstersen Nuri de gelsin."

"Gelsin," dedi Memet.

"Hani sen bir çitil alacaktın da bugün teleme yapacaktık."

"Aldım," dedi Memet, "bak, orada."

Eğildi, narın kökündeki çitili aldı, kalenin yamacına doğru yola düştüler.

"Keklik palazlarını tutarsak nereye koyacağız?" diye sordu Nuri. "Sukabağından işlemeli kafes yapacaktın ya."

"Yapacaktım," dedi Mustafa.

Memet:

"Kabakları da, kamışı da aşırđm dün gece. Alıp getireyim mi?"

"Al getir onları," dedi Mustafa, onu bakışlarıyla okşayarak.

Kayalığa çıkıp, Memedi orada beklediler. Taş yarıklarından çıkmış çiçeklerin, çalıların üstlerine gece çiyi yağmıştı. Ortalık ilk gün ışığında buğulanıyor, ırmağın üstünden de bir bulut ağır ağır kalkıyordu. Su buluttan gözüküyordu.

Nuri seviniyor, Mustafaya bir şeyler yapmak, onu mutlulandırmak istiyordu.

"Bugün yakalanır mı acaba keklik palazı?"

"Yerini biliyoruz, bugün üç tane yakalarız."

"Atımı da..."

"Bak şuna..."

Cebinden bir bıçak çıkardı.

"Kılı yülür. İşte bununla yapacağım sana atı."

"Biliyor musun Mustafa köyde ne var, ne yok?"

"Bilmiyorum," dedi Mustafa. Oysa bütün gözcülerden köyde ne var, ne yoksa öğrenmişti. Artık köylülerin konuşuklarını kanıksamıştı. Köylülerin konuşmaları onun için macera olmaktan çıkmıştı.

"Diyorlar ki, anam da diyor ki, Mustafa yemin vermiş, ant içmiş ki Emineyi öldürecekmiş. Emine de bu yüzden, senin korkundan hiç evde durmuyormuş. Sen de onun evinin arkasında, gece

delikten onun boş evinin içini dikizliyormuşsun. O da hiç evine gelmiyormuş, dağa gidiyor, orada, mağarada, senin canın için Salmanla fındırdeşiyormuş. Köylü, böyle diyor işte. Anam dedi ki köylü Emineden kulağıyla duymuş, sen onu öldürmezsen... Sonra da diyorlar ki, sen çok büyümüşsün. Tabanca kullanmasını da biliyormuşsun. Sen Emineyi de, Salmanı da öldürürmüşsün."

Nuri Çocuk yerinden kalktı, geldi Mustafanın yanına oturdu. Ağzını onun kulağına yaklaştırdı, "Beni iyi dinle, şu söyleyeceğimi kimse bilmiyor, ama ben senin için öğrendim," dedi.

Mustafanın yüzü değişti:

"Neymiş o?"

"Dağlardan bir adam gelmiş, o demiş ki..."

"Ne demiş?"

"Ben, demiş, Salmanın ölüsünü işte şu iki gözümle gördüm. Kellesini kesip buraya, Mustafa Beyimize getirecektim ya o kokar kelleyi niçin getireyim. Mustafa Beyimiz de, o kanı ciğeri beş para etmez adamlara vere vere elinde avucunda bir şey kalmadı ki benim muştuluğumu vere."

"Var," diye bağırdı Mustafa, "keşki kelleyi getirseydi, anam ona kellenin ağırlığınca altın verirdi. Anam altınları saklıyor. Ben gördüm. Acımızdan ölsek de anam o altınları sakladığı yerden çıkarmayacak. Ama Salmanın kellesi için iş değişir. Anam onun kellesini getirene, ne kadar altın saklamışsa hepsini de verir."

"Gerçekten verir mi?"

"Anam niye yaşıyor ki, Salmanın ölmesi için. Yoksa babamın arkasına yaşamayacak, kendini öldürecekmiş. Anam, Salmanın kellesini getirecek adamla evlenir bile."

"Gerçekten mi?"

"Gerçekten."

"Kelleyi getiren köylü gözü çapaklı, beli bükülmüş, gözleri kıpkırmızı, evlenir mi?"

"Kim olursa olsun evlenir."

"Gidip o adama söyleyim mi, gidip de kelleyi alsın gelsin?"

"Yok canım, yalandır," diye ayağa kalktı Mustafa. "Onu kim öldürebilir ki... Herkes bir şey uyduruyor. O burada şu mağaralardan birinde, Emine de yanında."

Mustafa dehşet bir telaşa kapıldı, o anda ter içinde kaldı, oturmuşken bir daha ayağa kalktı. Yüzü sararmıştı.

“O bütün bunları kendi çıkarıyor. Beni yakalamak için. O, ölmüş olunca, ben de bu kocabaş köpeği yanımdan ayıracağım, o da gelecek beni öldürecek... Müslüm Ağa gibi. O, bu kocabaş köpekten çok korkuyor. Ödüsü de kopuyor. Anamın da hiç parası yok, anam da kimseyle evlenmeyecek.”

“Hani ya, sen?”

“Ben yalancılıktan söyledim.”

“Doğru, evlenmesin Zero teyze öylesi pis adamlarla. Zero teyze çok güzel.”

Memet, üç kabak bir kamyşla kayanın arkasından çıkıverdi.

“Sukabaklarma bakın, sukabaklarına! Bunlara palaz değil kocaman anaç keklikler bile sığar. Bir de şu kamyşa bakın.”

Mustafa kabakları, kamyşını Memetten alıp uzun uzun inceledi, “Çok güzel,” dedi. “Şimdi bir incir dalı koparalım.”

“Oralarda çok incir de var,” dedi Memet.

“Doğru ya,” diye karşılık verdi Mustafa.

Öte yüze geldiklerinde gün kuşluk oluyordu. Önce kovalayarak, memeleri süttten şişmiş bir sarı keçi yakaladılar. Memet, usta bir sağıcıydı. Nuri Çocuk keçinin başını tuttu, Memet bir anda keçiyi foş foş sağarak elindeki çitili doldurdu. Mustafa biraz önce kestiği incir dalının bir yaprağını kopardı, yaprağın kopan yerinde iri bir damla süt belirdi. Süt damlasını çitile akıtan çocuk bir yaprak daha kopardı, onu da akıttı. Damla üçlenince çitilin kapağını kapatıp kayanın kuytusuna yerleştirdiler. Memet ceketini çıkardı, kabı bir iyice sardı. Nuri Çocuğu süttün başında bırakıp kayaların, fundaların içine daldılar, tam öğle olurken de koyunlarında üç tane keklik palazıyla döndüler.

“Al,” dedi Mustafa, “oğlum, biz erkek adamız, sözümüzde dururuz. Yemeğimizi yiyelim, ondan sonra sana kamyştan atını da yaparım. Arkasından kabakların içini boşaltırım. Bir kafes olur ki, kafes derim sana!”

Kayanın dibine eğildi, Memedin ceketini çekti kabın üstünden aldı, çitilin kapağını açtı, yoğurt gibi donmuş süttü görünce yüzüne bir gülümseme yayıldı.

"Aloooooşşşş, teleme olmuş," diye bağırdı. Arkasından öteki çocuklar da alloşlarını çektiler, düz bir kayanm üstüne karşı karşıya oturdular, Mustafa, dağarcığından yufka ekmeğini çıkardı, lokma yapıp telemeye daldılar. Memet, çok ciddi:

"Sanırım, bu dünyada telemeden daha lezzetli bir yiyecek hiç yoktur."

"Yoktur," dedi Mustafa.

"Yoktur," dedi Nuri Çocuk. "Bal bile telemenin yanında hiç kalır."

"Ya çoban keçiyi sağarken bizi görseydi?" dedi Mustafa.

"Üçümüz bir olur, onu döverdük," dedi Nuri. "Salman eğer ölmemişse, dağlarda hep teleme yiyordur."

"Dağlarda incir olmaz, ahmak kafa," dedi Memet. "İncir olmayınca da teleme yapılmaz."

"Vay anasına be," dedi Nuri. "İyi ki dağlarda incir yok. Yoksa o teleme yiye yiye güçlenir, herkesi öldürürdü, o dağlarda hiç incir bitmez, öyle mi?"

"Öyle," dedi Memet. "Biz yaylaya gitmiştik ya..."

Nuri Çocuk kocaman lokmalarına doldurduğu telemeyi bir yandan ağzından taşıra taşıra yiyor, bir yandan da düşünüyor. Neden sonra:

"Bizde hiç iş yok arkadaş," dedi, gözlerini kocaman kocaman açarak, Mustafaya da yaltaklanarak.

"Nedenmiş o?"

"İş yok arkadaş, iş yok," diye pekiştirdi Nuri.

"Söyle ulan, çatlatma adamı," diye buyurdu Mustafa.

"Kızdıracağım ulan, ne var yani. Sen kim oluyorsun, sen Salmandan öyle korkuyorsun ki her gün bin kere ölüyorsun. Bunu da bütün köy biliyor. Sen korkundan, seni kurtarsın, diye..." Durdu, bekledi: "Sen korkundan..."

Mustafanın elinde lokma kalakaldı, yüzü de sarardı, terledi.

"Söyle, Nuri," diye yalvardı.

"Söyleyemem," dedi Nuri. "Anam dedi ki, o Mustafa var ya her gün cehennemine içine giriyor çıkıyor. Bütün köylü de..."

"Hani sen bize her şeyi söyleyecektin?"

"Söylüyorum ya... İşte."

"Söyle."

"Herkes diyor ki... Mustafa, bir kocabaş ite sığınmış. Şimdi de Emineye... Emine onu kurtarsın, diye... Emine öldürmüş senin babanı Salmana."

"Biliyorum," dedi Mustafa.

Üçü de düşüncelere daldılar. Elleri o kadar çabuk işliyordu ki çitildeki teleme bir anda bitti.

Nuri:

"Azıcık teleme daha yapsak," diye gözlerini Mustafamın üstüne dikti.

Mustafa:

"Baksana ulan," diye karşıdaki çobanı gösterdi. Çoban onlara kuşkulu kuşkulu bakıyordu. Hemen ayağa fırlayıp oradan uzaklaştılar, ilerdeki mor kayayı dolanıp karşıdaki koyağa indiler.

Bir kayanın kuytusuna sığındılar, Mustafa cebinden çakısını çıkardı, koynundaki palazı aldı, Nuriye verdi, "karıştırma palazları, bu benim palazım," dedi. Memet de palazını koynundan aldı, Nuriye uzattı.

Mustafa:

"Ben kafesleri yapıyorum, Memet de atı yapacak."

"İyi," diye sevindi Nuri. Sevnicinden uçuyordu. Mustafanın kolundan tuttu:

"Sen aldırma köylüye," dedi, "seni çekemiyorlar. Anam diyor ki Mustafa hiç kimseden korkmaz, feriştahtan bile. Onun arkasında kuşlar padişahı var. Mustafa isterse... Mustafa isterse bu Çukurovayı, söyler kuşlar padişahına yaktırır, yıktırır..." İçini çekti. "Biz adam değiliz. Adam olsak..."

"Neymiş?" diye öfkeyle kaşlarını çattı Mustafa.

"Biz adam olsak, buraya kocabaşı da getirir, ona da bir lokma teleme verirdik. Anam diyor ki, bu dünyada Mustafanın iki dostu var, birisi kuşlar padişahı, öteki de kocabaş."

Mustafa, elindeki tabağın içini boşaltırken gülümsedi.

"Bir de Memet var," dedi Nuri.

Mustafa çok kıvançlanmıştı.

"Bir de ben," dedi Nuri. "Ben sana köyde ne konuşulursa iletmiyor muyum?"

"İletiyorsun."

"Kuşlar padişahı teleme yer mi? Bir de, o buraya gelirse, biz de onu teleme yaparız."

Memet:

"Ahmak herif," dedi tepeden bakarak Nuriye, "bre kaz kafa, kuşlar padişahı hiç teleme ister mi?"

"Ne ister ya?"

"Kim bilir, ne ister," diye boynunu büktü Memet, yeşil gözleri kederle dolarak.

"Ben biliyorum," dedi Nuri.

"Ne yermiş?"

"Zero teyzenin yaptığı içli köfteyi yer o. Kuşlar padişahı bu dünyaya gelirse Zero teyze ona içli köfte yapar değil mi?"

Mustafa:

"Kuşlar padişahı bu dünyaya hiç gelmeyecek."

"Küstürdün onu değil mi?"

"Küstürdüm."

"Onun o yavrusu, o ak kuş da gelmeyecek mi?"

"O, ak kuş değil," diye çok sert karşı çıktı Memet,

"Ben öyle biliyordum," diye dudaklarını sündürdü Nuri.

"O, her gün bir dona girer. Hiç Hava Ana konuşurken duymadın mı?"

"Duydum," diye ellerini çırdı Nuri. "O sabah parıl parıl yeşil yanar, öğleyin ıslıl ıslıl kırmızı, gece olunca ak... Hava Ana dedi ki, o öyle bir padişah yavrusu ki Mustafayı da çok sever."

"Küstürdük," diye ölgün bir sesle söylendi Memet. Kamışın bütün yapraklarını soymuş, atın başına gelmişti.

"Atın başı büyük mü olsun?"

"Mustafanın atının başı kadar olsun. Gemi, dizgini nerede?"

"İşte," diye cebinden bir yeşil ip çıkardı Memet, "işte."

"Alloş," diye yerinden fırladı Nuri. "Ben de size çiğdem çıkarayım siz bunları yaparken..."

Cebinden çakısını çıkardı:

"Şimdi kocaman bir kazık yaparım, size birçok, birçok çiğdem soğanı çıkarırım ki yiye yiye yiye karnınız şişer."

Doğruydu, Nuri, çocuklar arasında çiğdem çıkarmada çok ustaydı. Onlara palazlarını geri verdi, kayalıkların arasından yitti gitti.

Mustafayla Memet, başlarını öne eğmişler, harıl harıl çalışıyorlardı. Mustafanın önü kabak çekirdekleriyle, kabuklarla dolmuş, az önceki sukabakları nakışlı birer kafes olmuş, çocuk, kafeslerin üstünü de anasından aldığı renkli iplerle örmüş, dışarda da, kafesleri asmak için birer uzun ip bırakmıştı.

Kafesleri yan yana taşın üstüne dizdi, yapıtım bir süre seyretti:

"Memet, bak," dedi, "kafesler ne kadar güzel oldu, değil mi?"

Memet, elindeki işini bıraktı, başını kaldırdı, kafeslere gözlerini dikti, bir süre baktıktan sonra:

"Çok güzel oldu," dedi. "Çok güzel ya o ak kuş üç tane değildi, bir taneydi, sen üçer tane yapmışsın kabakların üstüne."

"Bir taneydi," dedi Mustafa, "ben üçer tane yaptım. Belki de üç taneydi."

"Hiç mi gelmeyecek?"

"Belli olmaz," dedi Mustafa, "belki de, bir gün, bakmışsın ki gelivermiş."

"Hiç belli olmaz."

"Ben onu çok küstürdüm. Ağzımda dilim çürüseydi de keşki anama hiç söylemeseydim. Bir başkası duyarsa kuşların büyüü çözülür. Bunu Hava Ana da, kuşlar da söyledi bana."

"Belki de gene gelir, bizi özler de..."

"Kim bilir," dedi Mustafa.

Mustafa koynundaki palazını çıkardı, kayanın üstündeki ilk baştaki kafesi aldı, kapısını açtı, kuşu içine koydu. Palaz, kafesin deliğinin birisinden başını çıkardı, onlara baktı. Bakışı biraz kederliydi.

"Kafesi yadırgadı," dedi Mustafa, "az sonra alıştır."

"Ohhooo, öyle bir alıştır ki bir daha yalvarsan çıkmaz oradan..."

Memet de ikinci kafesi aldı. O da koynundaki palazı çıkardı, kafesin kapağını açtı, kuşu içeriye saldı. Memedin palazı da başını delikten çıkardı, çıkarır çıkarmaz da geri, içeriye çekti.

"Senin kafesindeki kuşlar da güzel, uçuyor gibi."

"Nurininkiler de öyle."

“Öyle,” dedi Mustafa, “ak kuşu gözümün önüne getirdim de öyle yaptım. Tüyleri salkım saçak..”

“Bulut gibi savruluyor,” dedi Memet, “Hava Ananın dediği gibi. Padişah yavrusu...”

“Sana yardım edeyim mi?”

“Az kaldı,” dedi Memet, “şimdi bitiririm, Nuri gelmeden.”

Atın başını bağlamaya başladı. Az sonra atın başı ortaya çıktı, kulakları dikildi, yele şahlandı, kuyruk savruldu. Memet, atla birlikte ayağa kalktı, at uzun uzun kişnedi, kayalıklardan yankılandı.

Mustafa:

“Bu bizim atlardan da güzel oldu, iyi de kişniyor.”

Memet kişneyen atı götürdü kayaya dayadı. Bu sırada da yukardaki kayalığın sivrisinden bir zil sesi geldi. Memedin eli titredi, Mustafaya baktı. Mustafa:

“Bu babamın kartalı,” dedi.

Memet:

“Bu kuş babamı öldürecek,” diye başını salladı, yüzü ke-derlendi. “Anam gece gündüz babama diyor ki bırak bu kuşu, ona uyma, o bir kuş, sen bir insansın. İnsan bir kuşla hiç böyle inatlaşır mı, diyor. İnatçı, bela bir kuş. O, kuş değil, belki cin, belki de bir peri, belki de bir şeytandır. Babam hiç aldırılmıyor. Onu yakalaycağım, diyor da başka bir şey demiyor.”

“Sence yakalayabilir mi?”

“Yakalayamaz,” dedi Memet. “Kuş onunla oynuyor. Her gece geliyor, evin önündeki ağaca konuyor, çingırağını bir öttürüyor, babam daha tüfeğini alıp dışarıya çıkmadan, onun zili-nin sesi kaleden geliyor. Anam diyor ki, o gün bugündür ba-bam yemeden içmeden kesilmiş.”

“Ali Çavuş keşki ölmeseydi,” dedi Mustafa. “Benim onunla bir işim olacak.”

“Biliyorum işini,” diye gülümsedi Memet. “Biliyorum.”

“Söyle öyleyse.”

“O sana tabanca sıkmayı öğretecek. Sen de Emineyi öldü-receksin. Babam anama demiş ki...” Memet sustu.

“Ne demiş?”

“Demiş ki, Mustafanın hakkı var. Onun babasını Salman öldürmedi. İnsan hiç babasını öldürür mü, onun babasını Emi-

ne öldürttü ona. Emine Salınana demiş ki, sen İsmail Ağayı öldürürsen, ben de al kısarak gibi senin önüne geçerim. İstersen kısarak gibi kişnerim bile.”

“Hepsini biliyorum,” dedi Mustafa. “Anam da öyle diyor.”

“Babam demiş ki, şimdi de o orospu, Mustafayı öldürtecek Salmana. Salman da diretiyormuş, sen bana babamı öldürttün, bir de kardeşimi öldürmem, diyormuş. Babam diyormuş ki, o orospu ne yapacak, ne eyleyecek Mustafayı öldürtecek, diyormuş.”

“Biliyorum,” dedi Mustafa.

“Babam, diyor ki, ben de kulağımla duydum, eğer bu zilli kuş olmasa, ben çoktan Emineyi öldürürdüm diyor. Aaah, aaah, ah, ben Emineyi öldürür de hapse düşersem, bu kuş da gelir mahpushanenin üstüne konar, gece gündüz zilini öttürür, diyormuş.”

“Öttürür,” dedi Mustafa.

“Babam diyor ki, en iyisi Mustafanın Emineyi öldürmesi. Mustafa onu öldürünce, yaşı küçüktür, onu hapis bile etmezler. Emine o kadar güzel ki, Salman onun ölümünü duyunca kendi kendini öldürür.”

“Öldürür mü?” diye gözleri parladı Mustafanın.

“Öldürür,” dedi Memet, kesin bir sesle. “Hem de çok öldürür. Sen yeter ki Emineyi öldür.”

“Ali Çavuş bana tabanca kullanmayı öğretsin de...”

“Öğretir.”

Bu sırada Nuri çıkageldi, ötekiler sustular. Nuri bir kafeslere, bir ata baktı, hemen koştu, atı kayadan aldı, üstüne atladığı gibi yamaçtan aşağı sürdü. At, öylesine gemi azıya almış koşuyordu ki Nuri bütün çabalarına karşın atın başını yenemiyordu. Öylesine hızlı iniyordu ki yamacı, birkaç kere yuvarlanmaktan kendini kurtaramadı.

“Duydun mu, Tırtıl ölüyormuş.”

“Duydum,” dedi Mustafa.

“Babası onu öyle dövmüş, öyle dövmüş ki...”

“Babası dövmemiş onu. O da baban gibi zilli kuşun ardına düşmüş. Kuş da onu dağa çekmiş. O da kayalığı çıkarken, kuş gelmiş, ona kanadıyla bir çarpmış, o da tenger menger üç ka-

vak boyu uçurumdan yere çakılmış. Orada da ölüyormuş, kuş gelmiş de onu almış, acımış da yola indirmiş.”

“Yazık Tırtıla.”

“Tırtıl Hüseyin geldi de bizim faytonu istedi, biz de vermedik. Anam kim oluyor da o göçmen parçası da İsmail Ağanın arabasına binecek, dedi. Varsın folluk olsun da tavuklara, daha iyi. O zilli kuş bize bir oyun oynamaz değil mi? Belki de o kuş Salmanın kuşudur.”

“Yok,” dedi Memet, “o kuş Salmanın kuşu olamaz. Babam diyor ki, şu dağda ne kadar kuş varsa hepsini Salman öldürdü, diyor, İsmail Ağanın gözüne girmek için.”

“Onu ben de biliyorum,” dedi Mustafa.

Aşağıdan Nuri oflayarak puflayarak, altındaki atının başını sıkı sıkıya tutmuş geliyordu. Yüzü terden ıpslak parlıyordu.

“Zorlu bir at,” diye bağırdı Nuri soluk soluğa.

“Keklik nerede?” diye sordu Memet.

“Koynumda.”

“Öldürdün onu.”

Nuri durdu, kurnaz kurnaz güldü:

“Keklik koynumda değil ki.”

Soluğunu toplamıştı, bir koşu gitti, kayanın arkasını dolandı, elinde palazıyla geldi:

“Ben onu çiğdeme giderken çalının altına bağladım.”

“Ahmak adam,” diye onu küçümsedi Memet, “ya onu bir yılan, ya onu babamın zilli kuşu görseydi yutuverirlerdi.”

“Onu afsunladım,” diye övündü Nuri.

“Ulan sen ne bilirsin afsunu?”

“Sus,” diye onun yanına yaklaştı Nuri. “Sus, kimsecikler duymasın. Ben afsun biliyorum. Şu palazı kafesine koyayım da...”

Taşın üstündeki kafesi aldı, kapısını açtı, kuşu incitmeden içeriye saldı.

“Güzel bir kafes. Üstündeki ak kuşlar da... O ak kuş değil mi Mustafa?.. Ben o kuşu bir tek biliyordum.”

“Üç tane oldu,” dedi Memet. “Ahmak adam, sen üçü her zaman bir tek görürsün.”

“Bak, üçünün de üstünde bulut var.”

"Var," diye sevindi Mustafa. "İyi olmuş mu?"

"Üçü de uçuyor," dedi Nuri. "O kuş bir daha gelmeyecek mi? Anam dedi ki öyle bir kuş ne yok. Hepsini Mustafa uydu-
ruyor. Ben de dedim ki, Mustafa o kuşu uydurmadı, onu çingir-
raklıyılanın ağzından aldı, yılan padişahı da..."

Mustafa sertleşti, gerildi, öfkeleni, Nuriye doğru bir iki
adım artı, yumruğunu sıktı:

"Sen bunu nereden duydun ulan, söyle bakalım?"

"O kuşu mu?" diye safça sordu Nuri. Korkmuştu. Musta-
fayla kapışsa şimdi, atının, palazının tadını çıkaramayacaktı.

"O kuşu mu?"

"O kuşu..."

Mustafamn sesi bıçak gibiydi.

"O kuşu Hava Ana söyledi. Hani o kuşlar sarayına gitmişti
ya, kuş padişahını görmüştü ya..."

Birden aklına geldi, telaşla elindeki kafesi yere koydu, altın-
daki atı kayaya dayadı, "bakın," dedi, "bakın ne çok çiğdem so-
ğanı çıkardım." Şalvarının kocaman ceplerinden çiğdemleri kaya-
nın üstüne dökmeye başladı. "Her birisi de kocaman kocaman."

Çocuklar her şeyi unutup soğanlara saldırdılar. Nuri ceple-
rinden, koynundan soğanları çıkardıkça çıkarıyordu.

Bahar kaynaşıyordu. Otlarda türlü, yanar döner böcekler,
büyük, koyu turuncu kelebekler, kayaların aralarında kırmızı
karıncalar, çalılarda yüzlerce renk renk küçük kuşlar. Gökte sü-
zülen iri kartallar, mor kayalarda sümüklüböcek izleri, kaya
aralarında kahverengi, toprağa yapışmış sarı çiğdemler, çalı
diplerinde boynu bükük mor menekşeler, sümbüller, kırmızı
gözlü nergisler, oradan oraya akan yılanlar, inceden bir uğultu,
çiçeklere çokuşmuş arılar... Doğa, kayalar, elenmiş bulgur gibi
toprak, yumuşak, ılık efileyen ince bir yıl... Dağlar nennileni-
yordu. Çocuklar, çiğdem soğanlarını kaplayan ağ gibi zarlarını
soyarak yiyorlardı. Ağızlarında azıcık bir tatlıyla karışık bir in-
ce, bütün çiçeklerden, topraktan süzölmüş, bir hoş bir kokuyla
dolarak, acı arı, kelebek, karınca, kaya, ot, tümüyle bahar ola-
rak, doğaya karışıp eriyorlardı.

Çiğdemlerini yiyip bitirdikten sonra sıcak toprağın üstüne
ağzı yukarı yatıp uzandılar, gözlerini de duru, çok mavilemiş,

çiçeklemiş, ılık gökyüzüne diktiler. Tam üstlerinde kanatlarını germiş, hiç kıpırdamadan süzülen üç kartal gökyüzüne yapışmış öyle duruyorlardı. Gökyüzü, kıpırtısız kartallar onlardan uzaklaştıkça uzaklaşıyordu. Hiç konuşmuyor, belki de hiç düşünmüyorlardı.

Gün dağın üstüne gelmiş oturmuşken Mustafa doğruldu oturdu, gerindi:

“Haydiyin çocuklar,” dedi, “keklikler açlarımdan öldüler. Yakaladık yakalayalı onlara hiçbir şey vermedik.”

Üçü üç yerden ayağa fırladılar, kafeslerini alıp yana yöne dağıldılar.

Mustafa az ilerde küçük bir çekirgeyi yakaladı, kanatlarını, başını ayaklarını kopardı, yanındaki taşın üstüne koydu. Yakaladığı çekirgeler on iki kadar olunca palazı kafesten çıkardı, kuşun ağzını ustalıkla açtı çekirgeyi oraya güzelce yerleştirip bekledi, palaz ağzını kapadı, çekirgenin yarısı dışardı kaldı. Çocuk, gözlerini açmış onun çekirgeyi yutmasını bekliyordu. Palaz, bir iki yutkunur gibi etti, ardından da ağzındakini yutuverdi. Mustafa, “yuttu,” diye bir sevinç çığlığı attı.

Nuri:

“Benimki yutmuyor,” diye ağlamaklı söylendi. “Ne de güzel bir palaz. Ölecek fıkara.”

Mustafa:

“Getir onu buraya,” diye bağırdı ona buyurucu bir sesle.

Nuri, atma binili, koşarak onun yanına geldi. Mustafa palazı elinden aldı, elindeki çekirgeyi palazın ağzına soktu, kuş yavrusu biraz bekledikten sonra ağzındakini yuttu. Nuri sevincinden çığlıklar attı, oraya buraya koştu, altındaki at şaha kalkıyor, kişniyor, kayalıklar, koyaklar yankılanıyor, dünya sevinçten, kokudan nennileniyordu.

“Memet, seninki yedi mi?”

“Yemez olur mu,” diye övündü Memet, “ben çok keklik besledim. Hem de bir avuç yedi.”

Yan yana gelip çiçeklerin üstüne oturdular. Kuşları, hapur hupur, verdikleri soyulmuş çekirgeleri yutuyorlardı. O kadar çok yediler ki kursakları şişti. Karınları doymuş palazları kafeslere koydular, ayağa kalktılar, yandaki ağzına kadar çiçekle

dolmuş koyağa indiler. Koyaktan arı uğultuları, baştan ayağa çiçek açmış alıçların kokusu geliyordu öteki kokuları bastırarak... Sert, acı bir kokuydu bu.

Çocukların başı dönüyordu. Koyağa indiklerinde bir zil sesi daha duydular. Bu, Ali çavuşun kartalının sesi olacaktı. Gözleriyle yöreyi araştırdılar, hiçbir şey göremediler. Koyağın öbür yamacına yürüdüler. Koyağın dibi işlenmiş taş kiremit, mozaik parçalarıyla dolmuştu.

"O adam var ya," dedi Memet, "ben kendi gözlerimle gördüm, o adam bu kiremitleri, şu boyalı taşları, şu nakışlı kayaların topluyordu."

"Kim?" diye sordu Mustafa.

"Topal Abbas Ustanın adamı. Hani otomobille gelen, altın köstekli..."

"Biliyorum," dedi Mustafa, "O, babamın sağlığında bizim eve de gelirdi. O, akıldan noksan bir adam."

Nuri:

"Anam dedi ki, o Abbas Usta var ya, o da akıldan noksan bir kişiymiş."

"Sus ulan, seni şimdi boğarım," diye öfkelenildi Mustafa. "Abbas Ustaya hiç öyle denir mi?"

"Ben ne bileyim ben," diye özür diledi Nuri, "herkes öyle söylüyor."

"Söylesin," diye kızdı Mustafa, "bu köyde ondan iyisi yok."

"Ondan iyisi yok da," diye dikeldi Nuri, "ondan iyisi yok da, senin arkadaşın da o, koskocaman altın işleme tüfekleri var da Salmanı neden öldürmedi?"

Mustafa bunu hiç düşünmemişti. Gerçekten neden öldürmemişti Salmanı? Öldürmek değil, onu öldürmeye bile kalkışmamıştı. İstese o, bu kadar hüneriyle Salmanı öldürmez miydi? Nuriye bir şeyler söylemesi gerekti.

"Abbas Usta buralı değil, o yabancı. Yabancı bir adam Salmanı öldüremez. O bir garip."

"Öyleyse onun neden öyle koskocaman tüfekleri var? Anam diyor ki onun bir tüfeğini satınca bir çiftlik almışsın. Onun tüfekerini var ya hep altındanmış."

Memet:

"Altından hiç tüfek olur mu hiç, Nuri, tuzlayım da kokma e mi?"

"Sen kokma," Mustafaya döndü, "sen söyle, onun tüfekleri altın mı değil mi?"

"Memet de gördü," dedi Mustafa, "onun tüfeklerinin kundağı som altın, sedef fildişi işleme."

"Öyleyse o tüfeklerle Salmanı neden öldürmedi de bizi ölümden kurtarmadı Abbas Usta? Seni de o kadar sever," diye bir çıkış yaptı Memet.

"Sever," dedi Mustafa boynunu bükerek. "Kim bilir. O da çok korkuyor Salmandan. Salman onu da öldürecek."

Tam bu sırada kızıl kanatlı zilli üstlerinden, zilini öttürerek geldi geçti, biraz öteden de, daha alçalarak geriye döndü. Memet yerden bir taş kaptı kuşa fırlattı. Kuş, o taşı atınca zilini üç kere öttürdü, onlarla alay ediyordu. Mustafa da, Nuri de kafeslerini yere koyarak yerden taşlar aldılar. Kuş, bu sefer daha alçalarak tam başlarının üstüne geldi, uzansalar kuşu tutacaklardı. Kuş, durmadan üstlerinde deli gibi zillerini öttürüyor, ortalığı çınlatıyordu. Çocuklar da durmadan yerden aldıkları taşları ona fırlatıyorlardı. Kuş da durmadan aşağı iniyor, kanatlarının hışıltısını kulaklarının dibinde duyuyorlar, yanlarına kadar gelen azgın kartalı vuramıyorlardı. Kuş da azdıkça azıyor, zil sesleri, kanat hışıltıları ortalığı almış gidiyordu. Kuş her bir yanlarında, başlarının yöresinde hışlayarak dönüyor, onlara saldırıyordu. Yerden alıp, durmadan fırlattıkları taşlara da hiç aldırılmıyordu. Sonunda kuş o kadar hızlandı ki, salt kara bir çizgi görür oldular. Koyak, zil sesinden, kanat hışıltısından yankılanıyor, uğunuyordu. Çocuklar taş ata ata yoruldu, kollarını kaldıramaz oldular, kuş daha bütün hışımıyla saldırıyordu. Bu kanat çırpmasıyla önce Memet yere kapaklandı. Ardından Nuri, onun ardından da Mustafa.

Mustafa:

"Ağzı aşağı yatın," diye bağırdı. "Kuş gözlerimizi oyacak."

Hemen ağzı aşağı döndüler. Memet bağırdı: "Benim başımı yiyor." Sonra Nuri, sonra da Mustafa... Tam bu sırada da bir tüfek patladı. Arkasından bir daha, bir daha. Doğruldu, Doğruldu,

baktılar ki, ne görsünler, az ilerlerinde Salman, tepelerinde de kızıl kuş, Salman orada dikilmiş onlara gülüyor, kuş da zillerini öttürerek, sevinçle kanatlarını titretiyordu. Koyağın dibini önce gölgeler bastı, ardından da karanlık... Salman onlara doğru üst üste üç kurşun salladı, arkadaki kayadan du-manlar çıktı. Mustafa, elinde kafesi Salmanın üstüne yürüdü. Sağ eline de çakısını almıştı. Memet de çakısını cebinden çıkardı açtı, Mustafanın yanına geldi. Onları gören Salman elindeki tüfeğini kayaya dayadı, elindeki hançerden kan damlıyor, çocukların yanına gelmesini bekliyordu. Bütün bunları gören Nuri atına binmiş, doludizgin koyağın altına aşağı, ovaya almış yatırmıştı. Atının kişnemesi uzaklardan geliyordu. Önce Mustafa olduğu yerde kalakaldı. Memet de durdu. Bu sefer, hançerinden ışıltılı kanlar saçarak ağır ağır, çıyan gözlerini onlardan ayırmadan, Salman onların üstüne gelmeye başladı. Mustafa da, Memet de oldukları yerden kıpırdayamadılar. Yere çakılmış gibiydiler. Salman geldi geldi, tam önlerinde, üç adım ilerlerinde durdu. Bir hışıltı duydu-lar, kızıl kartal tepelerinde zillerini öttürüyordu daha sevinç içinde. Birden ak kuşu gördüler. Aralarında uçuyordu hızla, aralarını kılıç gibi keserek. Öylesine çabuk gelip geçiyordu ki ak kuş, Salman allak bullak olmuş yüzünü göremiyorlardı. Salman baktı ki elinde hançeri yok. Hançer yerde, kanlar sa-çarak kendi yöresinde uğunarak dönüyor. Hançer yerde o ka-dar kanadı ki çukurlar kanla doldu. Mustafayla Memet dizle-rine kadar kan içinde kaldılar. Salman eğildi, yerden hançeri-ni alacaktı, ak kuş onun kulağına bir şeyler fısıldadı, Salman yere çöktü, orada, başı önünde kaldı. Yukardan onu gören kı-zıl kartal zillerini öttürerek geldi, ak kuşa saldırdı, ak kuş bir top ışık oldu, sert, çelik, kurşun gibi hışılayarak geldi, kızıl kartalın kanadına vurdu. Kartalın kanadının birinde hiç tüy kalmadı. Tek kanadıyla tenger menger uçarak, vardı aşağıda-ki kayanın üstüne kondu. "İyi oldu," dedi Mustafa. "Belasını buldu," dedi Memet. Aşağıdan kır at, onun ardından da ko-cabaş köpek geldi. Köpek, bir aslan gibi kükreyerek, kabara-rak Salmana saldırdı. Köpekle Salman alt alta üst üste bağış-maya başladılar. At orada durmuş boğuşmayı seyrediyor, eşi-

niyordu. Kocabaş Salmanı dişlerinin arasına almış o kayadan bu kayaya savuruyor, eziyor, kollarını, yüzünü karnını, bacaklarını parçalıyordu. Ak kuş da sevince batmış, üstlerinde öterek, küçücük ak kanatlarını çırparak, bir aşağı inerek, bir dikeye yukarı çıkarak Salmanın hallerini seyreyliyordu. Tek kanatlı kuş baktı ki Salman gidecek, kayanın üstünden kalktı, yampiri yampiri uçarak geldi kocabaşa saldırdı. Kocabaşın başının yöresinde üç kere döndü kalktı, döndü kalktı. Kocabaşın iki gözünden de kan fışkırdı. Hiçbir yeri göremedi. Ak kuş bunu gördü ya geç kalmıştı, kızıl kartala saldırdı. Kartalın öbür kanadında da hiç tüy kalmadı. Kızıl kartal tenger menger giderek, Salmanın ayağının dibine düştü. Salman onu yerden aldı, omuzuna koydu. Kuşun zilleri Salmanın sırtında ötüyordu. Nurinin atının kişnemesi duyuldu biraz sonra. Aşağıdan doludizgin geldi: "Ne oldu size böyle?" diye sordu merakla. "Salman," dedi Memet. "İşte orada, baksana, omuzunda da tüyleri yolunmuş kızıl kartal." Nuri, elini gözüne siper ederek çalılama arkasına baktı, "Çalılaların arkasından zil sesi geliyor, oralarda mı?" diye sordu. Memet, "İyi gördün, tam oralarda," dedi.

Salman, kayaya dayalı tüfeğini oradan aldı, her bir yanı kan içindeydi, gözleri kör olmuş kocabaş yere serilmiş iniyor, her bir yerinden kanıyordu. Salman tüfeği doğrulttu, ateş edecekken, nerden çıktıysa kesik baş çıktı, ona saldırdı, başına, gözlerine vurdu. Salman sersemledi, elinden tüfeği düştü, kanayan hançeri ayaklarının dibindeydi, yarasalar geldi, Salmanla hançeri yaraların arasında kaldı. Yaralar geldikçe geliyor, geldikçe geliyor Salmanın yöresine etten, kahn bir duvar örüyorlardı. "Yeter, yeter boğluyorum," diye bağırdı Salman. "Mustafa, Mustafa, bunlar beni boğuyorlar, yetiş, kardeşim değil misin, kurtar beni bunlardan. Yapıştılar bana, kanını somuruyorlar. Ben, ben, ben öldürmedim babamızı, o orospu, o Emine kandırdı beni. Seni de, seni de o öldürmek istiyor. Seni de, seni de benim gibi koynuna alacak, sana da ananı öldürtecek. Kurtar beni! Kurtar beni, senin benden başka kimsen yok. Ananı da öldürme o orospuya uyup. Beni kurtarırsan bu kuşu sana vereceğim. Onun yolunmuş tüyleri çabuk biter. Söyle o ak kuş da bu yaralarını üstümden alsın."

Küçük ak kuş gelmiş, onun önüne dikilmiş, kırmızı yalım gözleriyle ona bakıyor, buyruğunu bekliyor, Salmansa durmadan inleyerek yalvarıyordu. Memet, Mustafanın ellerine yapıştı, "Yapma Mustafa," dedi, "kapılma ona o senin babam öldürdü, inanma. O, buradan bir kurtulursa hepimizi öldürür. Abbas Ustayı da, Zero teyzeyi de öldürür. Bırak kayışkanatlar onun kanını emip tüketsinler."

Nuri de onun ellerine sarıldı, "O, beni, beni de öldürecek. Etme Mustafa. O, Hava Anayı da öldürecek. Sonra bize o kadar şeyi kim söyler, bize kuşlar padişahım kim?.."

Mustafadan çıt çıkmıyor, ak kuş da ona öfkeleniyor, sabırsızlanıyordu.

Sonra, nedense ak kuş kızdı, başmm yöresinde hızla halkalar çizdi. Mustafanın gözleri karardı, başı döndü, sallandı, yere düşecekken onu Memetle Nuri tuttular. Keksik baş geldi, kanlar saçılıyordu her bir yanından, arkasından da hançer... Hançerden de kanlar fışkırıyordu. "Mustafa, Mustafa," diye bağırdı kesik baş, "dokunma kuşlara. O benim kellemi kesti. Beni bu hale koydu. Salman senin kardeşin değil, babanı Emine öldürtmedi ona, bunu dünya alem biliyor, o, seni kışkırdığından öldürdü babam, seni de, Memedi de, herkesi de, beni de öldürecek o. Kocabaş köpeği de, ak kuşu da öldürecek o. Mustafa yapma!" Salman yalvarıyor, Mustafanın yüreği onun yalvarışlarına dayanamıyordu. Kocabaş köpek onun ellerini yalıyor, o da, lisanı hal ile Mustafaya, Salmanı kurtarmamasını söylüyordu. Ak küçük kuş öfkeden kıpkızıl olmuş, gözleri kamaştıran bir parlıya kesmiş, geldi Mustafanın kulağına bir kanat vurdu, Mustafa yere düşerken gene onu Memetle Nuri tuttu. Yarasalar, kapkara bir tepe gibi yığılmış, Salman ortalarında kalmıştı. Mustafa karanlık tepenin üstüne yürüdü. Korkuyor, yüreği deli gibi çarpıyordu. Ya onu da yarasalar kuşatır, kuşatırlar da kanın somururlarsa... Mustafa yürüyordu. Elleri ayağı çözülmüş, titreyerek... Ak kuş, tüyleri salkım saçak, bir kırmızı bulut gibi savrularak önünde durdu, Mustafa gene yürümesini sürdürdü. Memet, önüne gerildi, "Beni öldür de yarasalara öyle git, onlar kayışkanat, insanın karnı emer kuruturlar, insan bir deri bir kemik kalır. Önüne yattım, benim üstüme basıp da geç-

me. Hani sen benim can bir kardeşimdin?" Nuri de geldi yere yattı, "Ben," dedi, "ben, ömrümde ilk olarak bir palaz sahibi oldum, o büyüüp keklik olacak. Atım da çok güzel. Atıma binecek, keklik avına gideceğim, keklik avlayacağım, sana getireceğim. Sen ölü olunca ne olacak, ölüler keklik eti yemezler ki... Bir de, o Emine senin babanı öldürttü. Anam diyor ki, Mustafa ölürse babasının öcünü Emineden kimse alamaz ki... Salman da..." Mustafa onları bir yana itti, kayışkanat tepesine gitti, tepe bir o yana, bir bu yana firt firt yer değiştiriyordu. Çocuk, biraz ilerleyince, kuşlarla birlikte bir kayalığın önünde buldu kendini. Kayalık yukarıya doğru belki de beş kavak boyu dümdüz, kırmızı damarlı yarıklarıyla yükseliyor, tepedeki kale yarı yarıya gün ışığı içinde kalıyordu. Karşısındaki mağaranın önündeki yılan keleşmiş uyuyordu. Mağaranın ağzındaki kayanın üstünde başları kesilmiş beş kedi yavrusuyla gözleri kapalı kesik baş duruyor, yarasa tepesi, ortalarında Salmanın sesi yılanın üstüne yürüyordu. Çıngıraklıyılanların sesi aldı ortalığı. Keleşmiş dev yılan başını keleşinin üstünden kaldırdı, çatal, kıpkırmızı kor kesilmiş dilini çıkardı, başını yarasaların öbeğine uzattı, yarasalar dalgalandılar. Salman gözüktü, çırılçiplaktı, kellesi yoktu. Yarasaların duvarına yaslanmıştı. Elindeki uzun, ışılmalı hançeri kanıyordu. Mustafa, elindeki çakısıyla ona saldırdı. Hançer onun elinden çıktı, Mustafanın boğazına saplanacakken ak kuş geldi, yemyeşil kesilmişti, hançere vurdu, hançer kayaların üstüne düştü, çın çm çnnnn... diye öttü. Mustafa çakısını üç kere, sıçrayarak Salmanın boğazına sapladı. Çakıdan foşurdayarak, bir oluktan akarcasına kanlar boşandı. Çocuk elindeki çakısını atmamak istedi, çakı Mustafanın eline yapışmış ayrılmıyordu. Ortalığı karanlıklar bastı, yağmur oluktan boşanırcasına yağdı. Seller şakıladı. Şimşekler ardi ardına çaktı. Yılan aktı geldi yarasa öbeğine dolandı, yarasalar aldılar Salmanı mağaranın içine götürdüler. Karanlığın üstüne gökten kıvılcımlar yağdı. Mağaranın içinden de dışarıya, Tırtıl Hüsyinin demirci ocağından sağılır gibi kıvılcımlar sağıldı. Çocukların üçü de kıvılcımların ortasında kaldılar.

Üstlerindeki dupduru gökten apak küçük üç bulut arka arkaya Toroslara doğru aktı. Bir kuş kümesi oradan oraya çavdı,

sonra ovadaki sırtları ışılıyarak dalgalanan ekin tarlalarının üstüne uçtular, orada gözden yittiler.

Memet, aşağıdaki yoldan geçen silahlı adamı gösterdi: "Sen bilirsin Mustafa, senin kardeşindir, şu giden Salman mı acaba?" diye sordu.

Mustafa, elini kasketinin siperliğine dayayıp ayak parmaklarının üstüne dikilerek, ekinlerin içinden ırmağa kadar apak giden yola baktı:

"ıkaramadım," dedi, "ok uzak..."

"Bence bu adam Salmandır. Gidip bakalım mı?"

Mustafa:

"O çok uzakta, biz oraya varıncaya kadar, o, ırmağı geçer de gider," dedi.

"Koşarsak ulaşırız."

"Ben gitmem," dedi Nuri. "Siz deli misiniz? O bizi arıyor. Hazır bizi yolda bulmuşken, öldürüverir."

Memet güldü:

"Ben sizi kandırdım, o Salman değil ki..." diye, hileci, sevindi.

"Ben," diye diretti Nuri, "isterse o hiç de Salman olmasın, ben silahlı bir adamın yanına gitmem."

Mustafayı bir titreme almıştı. Cebinden çakısını çıkardı:

"Haydi koşalım o adama kadar, belki de Salmandır," dedi.

Yamaçtan aşağıya koşmaya başladı. Memet, onun ardından, biraz ikircik geçirdikten sonra gitti. Nuri, atı altında orada durmuş kalmıştı. Bir adım atıyor onlara doğru, sonra hemen geriye, yerine dönüyordu. Sonunda o da dayanamayıp arkalarından seyirtti. Onların ikisinden de hızlı koştuğu halde, bir türlü onlara ulaşamıyordu.

Mustafa, tepeden tırnağa tere batmış çıkmış, soluk soluğa kalmış, adama da yüz adım yaklaşmıştı. Adam biraç kere döndü döndü, arkasından koşarak gelen çocuklara baktı. Bu sırada da Mustafa bir tökezledi, ardından da boylu boyunca yalım tozlarının içine serildi. Az sonra Memet ona yetişti. Adam ona da dönüp üç kere baktı, o da Mustafanın yanma düştü, kalmadı. Nurinin de onların yanında ayağı kaydı.

Bir süre orada tozun içinde uzandılar kaldılar. Güney yeli esti, az sonra karşıdan toz direkleri çıktı, döne döne büyüyerek, uzayarak geldiler, çocukların üstünden geçtiler. Çocuklar, tepeden tırnağa toza belendiler, bir dişleri, bir gözleri ışıliyordu.

Önce Nuri kalktı yattığı yerden:

"Bakın bana," dedi "benim ben olduğum belli mi?"

"Belli değil," dedi Memet.

"Değil," dedi Mustafa.

Mustafa, yerinden kalkar kalkmaz, uzaklaşmış gitmiş adama doğru aldı yatırdı. Biraz sonra Memetle Nuri ona ulaştılar. Nuri az bir süre sonra ikisini de geçti, adama ulaştı, önüne geçti:

"Bak," dedi, "bana iyi bak, beni tanıdın mı?"

"Tanımadım," dedi adam.

"Öyleyse tanı, benim adım Nuri. Babamın adını sorarsan, ona da Kel Halil derler. Sen de Salmansm değil mi?"

"Ne bildin?"

"Bilmez olur muyum," diye övündü Nuri, "bize de burarlarda Nuri Çocuk derler."

Adam, uzun, düşük, kara bıyıklarıyla gülümsedi.

"Sen Mustafayı öldürmeye mi geldin?"

Bu sırada Mustafayla Memet yaklaştı onlara.

Adam, koşar koşar fişeklikler bağlamıştı beline, belinden çaprazlama omuzlarına, omuzlarından sırtına kadar. Filintası menevişliyor, tüfeğin kundağı da parlıyordu.

"O Mustafa da kim?"

"Mustafa işte, sen onun babasını öldürdün ya, kardeşi değil misin sen onun."

Adam şaşkın şaşkın Nuriye, öteki çocuklara baktı:

"Ben kimseyi öldürmeyeceğim." İcini çekti. "Ben adam öldürmekten bıktım."

Nuri sevindi:

"Bak," dedi Mustafaya, "bu Salman adam öldürmekten bıkmış, hiç kimseyi de, seni de bundan sonra öldürmeyecekmiş. Kulaklarınla duydun ya..."

Mustafa adamın sağına geçmiş, büyülenmiş gibi, gözlerini adamdan ayırmadan bakıyordu.

Nuri Çocuk konuşuyor, soruyor, soruyor, adam duymu-

yormuşçasına dalmış gitmiş, hiçbir karşılık vermiyordu. Memetse adamın solundan yürüyor, bu kırmızı postallı, şayak şalvarlı, dişine kadar silahlanmış kişiye ikide bir başını kaldırarak bakıyordu.

Böylece ırmağın kıyısına geldiler, adam yarın kıyısına oturdu, postallarını, şalvarım çıkardı, omuzlarına attı, suya yürüdü, birkaç adım gittikten sonra geriye döndü, gülümsedi:

“Siz,” dedi, “neden yüzünüzü böyle toza buladınız.”

“Biz bulamadık,” diye bağırdı adama Mustafa, “üstümüzden toz direği geçti.”

Adam geriye döndü, suya beline kadar girdi. O, karşıya geçinceye kadar da çocuklar yerlerinden kıpırdamadılar.

Sessizliği Nuri bozdu:

“Siz de duydunuz değil mi, o adama sorduğumda benim adım Salman, dedi. Bu adam Salman öyle mi?”

Memet başını salladı:

“Belki,” dedi.

Mustafa, daha sapsarı kesilmiş, ırmağı geçip gitmiş adama büyülenmişçesine gözlerini dikmiş bakıyordu.

“Mustafa, bu Salman değil mi?”

Mustafa karşılık vermedi. Ötekiler de, onun halini görünce ürktüler, bir daha da üstelemediler.

Adam karşıda, ılgın, hayıt çalılarının arasında gözden irayıp yitince Mustafa, bir uykudan uyanırcasına, ağır bir düşün sersemliğinde kendine gelir gibi oldu, gözlerini kirpiştirdi:

“Bu adam Salman değildi Salman olmaya ya, bu adamda bir şeyler de vardı.”

“Salmandı,” dedi Muri.

“Belki,” dedi Memet.

“Belki de,” dedi Mustafa. Yüzünün sarısı usul usul geçiyordu.

Birden, üçü üç yerden gülmeye başladılar, üstlerini çırttılar, suya inip yüzlerini yudular. Yandaki ağzına kadar binbir renkte pampalla dolmuş ovoidan palazlarına çekirge topladılar, köye döndüler.

Mustafa akşamüstü tabancasını beline bağıladı, fişeklerini cebine koydu, Memetlerin avlusuna geldi, dut ağacının dibindeki yazılı mermer taşın üstüne oturdu beklemeye başladı. Ne Memet, ne de Ali Çavuş ortalıkta gözüküyorlardı. Sivri kayalığın üstündeki apak kale yarısına kadar bir bulutun içinde kalmıştı. Bulut bir güneye, bir kuzeye kayıyor, bir türlü yerinden ayrılamıyordu. Çok yukarılarda da geniş halkalar çizerek on bir tane uzun kanatlı kartal dolaşıyordu. Mustafanın gözleri bir kapıda, bir kartallarla kaledeydi. Ali Çavuş da bir türlü dışarıya çıkmıyordu. Mustafa, belinden tabancasını çıkardı, içindeki kurşunları şalvarının eteğine döktü, tabancayı söktü, topunu gözden geçirdi, geriye yerine taktı. Kurşunları da teker teker teker topa koydu. Birkaç kez de topu hızla çevirdi. Bu tabanca babasının sağlığında bile onun oyuncağıydı. Anası bu nagantı nereye saklarsa saklasın, o, tabancayı buluyor, Seferden öğrendiği gibi onu yağıyor, mermilerini çıkarıyor, geri dolduruyordu. Bir keresinde de kalenin yamacına gitmiş, kayanın dibindeki keleplemiş boz yılanı arka arkaya üç kurşun atmıştı. Korkusundan eli ayağı kesilmiş, dizleri çözülmüş, tabanca elinden düşmüş, bundan sonra da böyle bir denemeye bir daha girişmemişti. Ama gene de tabancasını elinden bırakmamış, onu yağlamış, menevişlenen namlusunu, topunu gün ışığı altında bıkmadan usanmadan seyretmeye doyamamıştı.

Bir çıtırtı duydu, Ali Çavuşun evinin kapısı gıcırdadı, Mustafa telaşla tabancasını kabma koydu, ayağa kalktı, ona doğru gülümseyerek gelen Ali Çavuşa gülümsedi.

"Ne o, Mustafa, neden burada oturuyorsun da eve gelmiyorsun, bir şey mi var?"

Mustafa şaşkın:

"Biz onu gördük," dedi. "Onunla da dövüştük. Ak kuş..." Sözünün gerisini getiremedi. Ak kuş onun kanatlarını yoldu, diyecekti, sustu.

"Kimi gördünüz Mustafam?"

Sesi yumuşak, sevecendi. Mustafa yüreklendi.

"Senin zilli kuşu gördük."

"Nerede?"

"Cinli koyakta. Biz oraya çiğdem toplamaya gittik Memetlen, Nuriylen, o da bizi görünce, Memedi de tanıyınca bize çok saldırdı. Üstümüze geldi, gözümüzü oyacaktı, biz ağzı aşağı yere kapaklanınca gözümüzü bulamadı, zillerini öfke-den öyle çok, öyle çok öttürüyordu ki kulağımız sağır olacaktı, tam bu sırada, tam bu sırada, tam..." Ak kuş geldi, geldi, diyecekti, beceremedi. Ali Çavuşun gözlerinin içine baktı, onun çok yeşil bakışlarıyla karşılaştı, Çavuş her zaman, her kim olursa olsun, çocuk, büyük onların gözlerinin içine gözlerini kırpmadan bakardı. Bu onun huyuydu. Mustafa onun gözlerinin yeşil kıvılcımlarında kendine karşı sevgi gördü. "Sonra ben tabancamı çektim, zilli kuş benim tabancamı görünce korktu gitti, öteki kayanın başına kondu, zillerini öttürmeye başladı. Biz de yattığımız yerden kalktık mağaranın ağzına yürüdük. Kuş da bizimlen, üstümüzde uçarak geldi. O bize yaklaştıkça ben tabancamı çıkarıyordum, o da korkup bize yaklaşmıyordu. Biz mağaranın ağzına gelince, o, mağaradan korktu, bize yaklaşmadı, kalenin oraya, yükseğe uçtu, kanatlarını titretti, zillerini öttürdü. Ben gene tabancayı çektim, o da korktu. Ben eğer..."

Mustafa ter içinde kalmış dili diline dolaşıyordu. "Ben eğer... Ben... Ben... Ben eğer..."

"Sen eğer?" diye gözlerinin içi gülererek sordu Ali çavuş. Bu arada saçlarını da okşadı. Mustafaya güven geldi. "Ben eğer tabanca kullanmasını bilseydim o kuşu öldürürdüm. Öldürünce de onu sana getirirdim. O kadar, o kadar yaklaştı ki bize, sen orada olsaydın onu kanadından yakalar, boynunu bükerdin."

"Bükerdim," dedi Ali Çavuş, "bükerdim ya o bana hiç yaklaşır mı ki!"

"Yaklaşamaz," dedi Mustafa. "O, sana hiç yaklaşabilir mi ki... O, bizi çocuk gördü de, Memedin de senin oğlun olduğunu bildi de..."

"O kuş Allahın belası bir kuştur."

"Afsunlu," dedi Mustafa. "Hava Ana diyor ki, o kuş var ya, o kuşu Ali Çavuş vuramıyorsa... Ali çavuş o kuşu vurursa diyor..." Mustafa gene sözünü yuttu.

"Ne diyor o cadı?" diye sordu Ali Çavuş.

Diyor ki, Ali Çavuş..."

"Söyle, söyle, susma..."

"Diyor ki..." Mustafa söyleyeceğini bir türlü söyleyemiyordu.

"Ne diyor?"

"Diyor ki, Ali Çavuş iyi ki o kuşu vuramıyor. Vurursa o da Deli Ramo Çavuş gibi çont olacak, diyor. Ben vurursam o kuşu, hiç çont olmayacakmışım."

"Öyleyse ne yapalım Mustafam?"

Mustafa, sözü döndürüyor, dolaştırıyor, ne istediğini bir türlü ona söyleyemiyordu.

Ali Çavuş, onu eve çağırdı:

"Gel Mustafam," dedi, "seninle içerde bir kahve içelim."

Mustafanın içi sevinçle doldu. Çünkü Ali Çavuş yalnız en çok sevdiklerine, saydıklarına kahve içirirdi. Bu köyde de onun kahvesini içmiş kişi sayılıydı.

Ali Çavuş önde, Mustafa arkada eve girdiler, ocağın iki yanındaki minderlere karşılıklı oturdular. Küllenmiş ocaktaki kahve kaynıyordu. Ali Çavuş raftan büyük, ağızları geniş, kulpsuz, kırmızı çizgili iki fincanı aldı, birisini kendi önüne, birisini de Mustafanın önüne koydu. Önce Mustafanın fincanını, ardından da kendisinininkini doldurdu:

"Bu kahve şekeriz," dedi, "sen çok şekerli mi içersin?"

Mustafa mutluluktan uçuyordu. Biraz da yaltaklanarak:

"Sen nasıl içiyorsan..."

Ali Çavuş hiç bozmadı:

"Öyleyse içelim."

İlkönce kendi aldı kahvesini höpürdetti. Mustafa da tıpkı onun gibi yaptı, o da bayağı höpürdetti. Kahve acıydı, ağzını da yaktı. Aldırmadı.

“Senin dilinin altında bir şeyler var Mustafa.”

Mustafa iyice yüreklenmişti:

“Var, Ali Çavuş,” dedi. “Senden de bir dileğim var.”

“Söyle yavrum. Senin dileğin benim başım üstüne. Baban benim en iyi arkadaşım. Onun çok iyiliğini gördüm. Ben askerden döndüğümde elde yok, avuçta yok, baban olmasaydı, o kış biz acımızdan ölürdük. Bütün köye de baban buğday, yağ verdi. İneği olmayana inek, öküzü olmayana öküz, saban, pulluk, araba aldı. Senin baban işte böyle bir adamdı Mustafam. İnşallah sen de onun gibi bir adam olursun, olursun ya bu senin amcan Hasan var ya çok beceriksiz. O kadar paranın, malın mülkün altından girdi de üstünden çıktı. Baban buraya, senin oturduğun yere oturur, onunla kahve içerdik. Her kasabaya gidişinde de bana okka okka kahve getirirdi. Bana bu kahve tiryakiliği askercilikte Almanlardan geçti. Kahve çok pahalı, ne bileyim ben böyle olacağını, öğrendik işte. Şimdi söyle ne istiyorsun? İşte o dağ gibi baba-yiğit İsmail Ağayı kanı ciğeri bir sinek etmez bir kötü adam öldürdü. Daha da dağda geziyor. Bir ejderha kesilmiş. Kimse de onunla başa çıkamıyor. Ama belli olmaz. Su testisi su yolunda kırılır. Bir gün onu da öldürecek birisi bulunur.”

Birisi bulunur, derken Mustafanın gözlerinin içine gözlerini çivi gibi dikti.

“Söyle!” Sustu, bekledi. Gözleri Mustafanın gözlerindeydi.

“Sen bana tabanca sıkmayı öğreteceksin. Ben de o zilli kuşu, senin için öldürceğim.”

“Olur,” diye güldü Ali Çavuş, “biliyordum, senin bir gün bunu benden isteyeceğini. Çıkar bakalım senin şu tabancayı da görelim.”

Mustafa tabancayı belindeki kabından çıkardı, ona uzattı.

“Biliyorum bu tabancayı. Koca İsmail Ağanın en güzel tabancasıydı bu. Dedim ki ona, İsmail Ağa, sen düşman sahibisin. Senin gibi insanlar yalnız nagant kullanmalı. Kurşunun birisi çürük çıkarsa, ikincisi patlar. Toplu tabancalardan iyisi yok.”

“Ben de biliyorum,” diye sevindi Mustafa. “Bunlar hiç tutukluk yapmazlar.”

“Kaç tane mermin var?”

“On altı tane,” diye karşılık verdi Mustafa. “Belki de yirmi...”

“Yetmez,” dedi Ali Çavuş. “Var anandan para al, git Deli Poyraza, sana yüz tane nagant kurşunu versin. Ona de ki, Ali Çavuş istiyor de kurşunları.”

Mustafa kahvesini bitirmişti, tabancayı çavuşun elinden aldı, hemen eve koştu:

“Ana, ana,” dedi, “bana para ver, hemen ver, kurşun alacağım, Ali Çavuş bana tabanca kullanmayı öğretecek. Ben de tabanca sıkmayı öğrenince onun zilli kuşunu vuracağım. Kuş ona zıt gidiyor. Onun ölmesi gerek. O kuş bize de saldırdı. Gözlerimizi oyuyordu az daha. O, bir kuş değil zilli bir bela.”

Zero Hatun altdudağını ağzına aldı ısırды, düşündü.

“Ne düşünüyorsun ana, ben, tabanca sıkmayı öğrenmezsem olmaz.”

Boynunu büktü, yalvarırcasına Zero Hatunun gözlerinin içine baktı, ciddileşti:

“Bak, Zero Hatun,” dedi. Ömründe ilk olarak ona Zero Hatun diyordu. “Bak, Zero Hatun, o adam var ya...” Sustu.

“Kim?”

“Beni o mağaraya götüren adam. İşte ben tabanca sıkmayı bilseydim, o adam da beni alıp mağaraya götüremezdi. Korkardı benden. Memet de benim yerimi bulamasaydı, ben de o mağarada ölürdüm. Kayışkanatlar kanımı emer de, beni...”

Zero Hatun gülümsedi.

“Zero Hatun, beni dinle, Ali Çavuş bana dedi ki, ben, dedi, sana on güne kalmaz bir tabanca öğretirim ki, öyle bir atıcı olursun ki sen, uçan turnayı gözünden vurursun.”

“Biliyorum,” diye sevindi Zero Hatun, “sen öğrenirsin. Dayın senin yaşındayken, bir kervan kesmişti Van gölünün yanında. Haydi birlikte gidelim Deli Poyrazın yanına.”

Deli Poyrazın evinin bir köşesi nar ağacına dayalıydı, onlara çok yakındı. Kaktüs ağulını, narın yanından geçince kendilerini Deli Poyrazın avlusunda buldular. Deli Poyraz onları, upu-

zun boyuyla karşıladı. Yüzünde de, Zero Hatunun onun evine **gelmesinden** dolayı bir şaşkınlık vardı.

“Hoş geldin safa geldin evime Zero Hatun, buyur içeriye, **bir** acı kahvemizi iç.”

Hemen içeriye koştu, karısına bir şeyler söyledi, geri dışarıya çıktı. Onun evi de yanları kamış çit, üstü saz olan bu huğdu. Bu ev köyün bütün evlerinden uzundu. Ve Deli poyraz çalıştığı bütün atları bu uzun evde saklardı. Onun evinde, her zaman çalınmış birkaç at bulunurdu. Çok uzun boylu, çakır gözlü, seyrek saçlı, azıcık öne eğik yürüyen bir kişiydi. Çok güzel türküler söyler, bahar aylarında köylülere günlerce Köroğlu hikayeleri anlatırdı. Bütün tütün kaçakçıları, öteki kaçakçılar, eşkıyalar, ünlü destancılar onun evine inerlerdi. Komşu oldukları halde, şimdiye kadar ne Zero Hatun, ne de Mustafa onun evine uğramamışlardı. Mustafaysa, onun evine gitmek için can atıyordu. Hele Deli Poyraza aşıklar, destancılar geldiğinde çocuk deli oluyor, narın dibine geliyor, sırtını ağaca dayayıp aşıkların türkülerini, destancıların bitip tükenmeyen destanlarını oradan dinliyordu. Anası onu Deli Poyrazın evine niçin göndermiyordu, Mustafa bunu bir türlü anlayamamıştı. Köylü de, pek o kadar sevmiyordu Deli Poyrazı. Mustafa bunun da sebebini düşünüyor taşınıyor, bir türlü anlayamıyordu.

“Buyur Zero Hatun, buyur içeriye.”

Zero Hatun içeriye girdi. Kadın ocağın yanına üst üste iki döşek atmış, kahveyi de ocağa sürmüştü. Zero Hatun bağdaş kurup oturdu. Mustafa da onun yanına bağdaş kurdu. Az sonra kahve pişti, Deli Poyrazın genç, kara gözlü, büyük memeli karısı geniş ağızlı fincanlara kahve koydu, önce Zero Hatuna, sonra Mustafaya, ardından da Poyraza verdi. Zero Hatun uzun parmaklarıyla fincanı inceden tuttu, höpürdetmeden, içmiyorcasına kahvesinden ilk yudumu aldı. Mustafa tıpkı Ali Çavuş gibi gürültüyle höpürdetti. Çocuk, Poyrazı, kahvesini nasıl içecek, diye bekliyordu. O da Zero Hatuna öykündü, azıcık dudakları kıpırdadı.

“Evime gelmekle Ağamın Hatunu bana ünler bağışladı. Biz Ağaylan her zaman hep dost kaldık. O Ağam var ya karıncayı bile incitmezdi. İyilere yalnız kötüler kıyar.”

Kahveler bitinceye kadar hep Deli Poyraz konuştu. Sevinçli ve coşkuluydu.

"Ağam canı sıkıldığında hep bana gelir, türküler söyler, kederlenir, hiç konuşmadan öyle hüzünlü çeker giderdi. Kim bilir, onun da ne derdi vardı. Bir daha öyle bir adam bu dünyaya gelir mi ki... Kıtık yılında bütün köyü o açlıktan kurtardı. O pis, o dağ gibi adamı öldürdü de, biz de adam mıyız, onu öldürene hiçbir iyilik yapamadık. Onun kanlısı da dağlarda salınıp gezer. İçimizde bir tek insan, yiğit sen çıktın Zero Hatun, onu öldürtmek için elinden geleni yaptın. Koca bir serveti yoluna harcadın ya başka ne gelir elinden. Çukurovanın kartal gibi yiğitleri hep yalancı, hep fos çıktı. Geçen gün Zalanın oğlunu gördüm Gavur mağarasında, o da o gözü kör olası, ocağı sönesi, ocağı da söndü, ya, Salmanı arıyordu. Arıyor da bulamıyormuş. Salman da Kayranlı dağda geziyor, yol kesiyormuş. Duydum ki, yakında da köye gelecekmış. Deyormuş ki, köyde bir iki işim daha var. Bir de duydum ki, o buradaymış. Her gece de..."

Zero Hatun onun sözünü kesti:

"Bunu ben de duydum."

"Her gece de..."

"Biliyorum Poyraz," dedi Zero Hatun, çok sert. "Biliyorum, her şeyi biliyorum."

Poyrazın gözlerinin içine hışımla baktı. Poyraz onun demek istediğini anladı, sustu.

"Senden bir isteğim var Poyraz."

"Buyur Hatun. Senin buyruğun başım gözüm üstüne."

Mustafaya, "Ver şu tabancayı," dedi, onun belindeki tabancayı, kılıfından, daha Mustafa davranmadan çekti aldı, "buna çok kurşun gerek," dedi, "var mı?"

Poyraz tabancayı onun elinden aldı, yüzü kederlendi, gözleri doldu, silahı elinde evirdi çevirdi, baktı:

"Bu tabancayı Ağaya İskenderundan ben getirmiştım," diye kısık bir sesle konuştu. "Ağa bu tabancayı o kadar çok sevdi ki, uzun bir süre hiç cebinden çıkarmadı. O gün, vurulduğunda İsmail Ağanın tabancası yanında yoktu. Eğer olsaydı o piç onun yanına hiç yaklaşabilir miydi? Ne yazık ki, İsmail Ağa

caniye giderken yanına tabanca almazdı. O, öyle bir nişancıydı ki otuz arşından serçeyi vururdu."

"Benim eşkiya kardeşim gibi," dedi Zero Hatun.

Poyraz:

"Duydum," dedi "senin kartal kardeşini. Onun gibi bir yiğit bu dünyaya gelmemiş ki."

"Gelmedi," dedi Zero övünerek.

"Mustafa da onun yiğeni."

"Onun yiğeni," dedi Zero gözleri parlayarak.

"Doğru. Mustafa düşman sahibi. Ancak babasının öcünü bir yiğit oğul alabilir. Bu tabanca iyi bir tabanca. Size öyle bir kurşunlar vereceğim ki... Bereket versin çok var bende bu tabancanın kurşunundan."

Kalktı, evin öteki bölmesine gitti, elinde iki gözü de dolu bir hah heybeyle döndü, Zero Hatunun önüne attı:

"Bunun hepsi sizin, parasını da ne zaman isterseniz o zaman verin. İsmail Ağanın bende çok iyiliği var. Mustafa, ancak bu kadar kurşunu harcadıktan sonra iyi bir nişancı olabilir. Bundan sonra ben bu kurşunlardan daha çok getirtirim."

"Sağ ol," dedi, Zero. "Şimdi ben bunun parasını vereyim de..." Elini kuşağına atarken, Mustafaya döndü, "Al heybeyi de eve götür, kaldırabilir misin?"

"Ohhooo," dedi Mustafa, "bunun iki mislini bile kaldırırm."

Heybeyi, yüzünü buruşturarak, zorlayarak omuzuna aldı kapıdan fırladı.

Zero arkasından seslendi:

"Kurşunları evde boşalt da heybeyi hemen geri getir. Seni burada bekliyorum."

"Zero onun istediği parayı hiç pazarlık etmeden verdi.

Poyraz:

"Zero Hatun, işte bunu çok iyi yaptın Zero Hatun. Silahsız insan, hele düşman sahibiyse, hele o düşman onun kanına susamışsa, o da bunu biliyorsa, bu dünyada kendisini çıplak görür, anadan doğma çıplak... Bunu iyi yaptın. Mustafa bir haftaya kalmaz dayısı Van gölü kartalı gibi o da bir Çukurova kartalı olur," dedi.

Zero Hatun içini çekti:

"İnşallah Poyraz inşallah," dedi. "İnşallah kardeşim."

Bu sırada Mustafa geldi, boş heybeyi oraya koydu:

"Ana ben gidiyorum."

"Git kurban olduğum aslanım."

"Size mavzer kurşunu da gerek olacak."

"Olacak," diyerek ayağa kalktı Zero Hatun. "Hele bir tabancayı öğrensin de sıra mavzere gelsin."

"Filintalar duruyor mu?"

"Duruyor," dedi Zero başını kaygıyla sallayarak. "Bir işe yaramadıktan sonra..."

Poyraz onu nar ağacının altına kadar uğurladı.

Mustafa, o gün Ali Çavuşa gitmedi. Gece yarısına kadar, iki heybe gözü mermiyi tabancasına doldurdu doldurdu boşalttı. Hasan evin içinde gidiyor geliyor, gözü elindeki tabancadan, önüne yığıldığı mermilerden başka hiçbir şeyi görmeyen yeğenine kuşkuyla, üzüntüyle bakıyordu.

"Zero, sen bu işi hiç iyi etmiyorsun. O daha bir karış çocuk."

"Biliyorum Hasan, biliyorum ya, başka bir mümkünüm çarem var mı?"

Zeroya dokunsan ağlayacaktı. Hasan, her şeyi çocuğun durumunu herkesten iyi biliyordu. Zeroya söylediklerine pişman oldu, huğun öteki bölmesine geçti. Yan yatmış dolu bir pamuk çuvalının üstüne oturdu, yüzünü iki eli arasına aldı, usuldan bir türkü mırıldanmaya başladı. Çocukluğundan bu yana Hasan bir şeye üzülür, kızar, umarsız kalırsa bir köşeye çekilir, yemek yemez, uyumaz birkaç gün olduğu yerde yumulur, güzel, yanık sesiyle kendi kendine bitmez tükenmez türküler söylerdi. Yağmur yağmıyor, diyordu. Hasan, yağmur yağmayacak, diyordu. Gün açmayacak, ışık akamayacak, gökyüzü kapkara kesilecek, yıldızlar sönecek, diyordu. Van gölü kuruyacak, Süphan dağı devrilecek, biz Çukurovanın sıcak, cehennem toprağına gömüleceğiz. Kemiğimiz eriyecek sıcaktan. Taşlar eriyecek, toprak eriyecek... Dağlar eriyecek, gökler eriyecek... Ve turnalar geçmeyecek Çukurovanın üstünden, bu ölüm toprağının üstünden... Turnalar geçmiyor ki bir haber gönderem serin, ay-

dınlık pınarları şakırdayan bir Van gölüne. Üstünden sırmalı bulutlar geçen Ağrıdağına, Süphan dağına, Muş ovasına, Çaldıran yaylasına...

Mustafa gece yarıya kadar uyumadan onu dinledi. Amcasının sesine kendisini öylesine kaptırmıştı ki, yarın Ali Çavuşa gideceğini, Ali Çavuşun kendisine atıcılık öğreteceğini bile unutmuş gitmişti. Hasanın sesi Mustafayı her zaman öylesine etkilerdi ki günlerce onun etkisinden kurtulamaz, Van denizini, Süphan dağına, Ağrıdağına görmek özlemiyle yanardı. Kutsal bir dağdı Ağrıdağı. Ona giden, onun eteklerine yüz süren cümle kötülüklerden, hastalıklardan yunar armırdı. Ona yüz sürenin bu dünyada, öbür dünyada da yeri cennet olurdu.

Hasan Ağa, alın beni götürün turnalar, diyordu, Van gölüne, Ağrıdağına. Bir an, bir ancık göreyim Van gölünün mavisini, bir an, bir ancık göreyim Ağrıdağının ışığını ondan sonra hemen oracıkta Allah camını alsın, diyordu.

Ağrıdağına, Van gölünü Mustafa, Düldül dağından, şu önünden akıp giden, kıyılarını ılgın, ağın almış ırmaktan, şu gökyüzü gibi mavileşip uzayan ovadan daha iyi tanıyordu. Ağrıdağının doruğu çok yüksekti ve gökyüzünün içine girmişti, binlerce yıldız sarmıştı her bir yanını, dağın doruğu yıldızlara batmış, savruluyordu. Yıldız örtüyordu dağı tepeden tırnağa. Kocaman dağ, gecenin ortasında bir yıldız ışıltısına batmış dönüyordu. Yıldızlar çiçek açıyor, diyordu Hasan, Ağrıdağında, güneş çiçek açıyor, Van gölünün mavisini çiçek açıyor, gökyüzü ağzıma kadar masmavi çiçeklerini, yıldızlarını açıyor. Ben oraya gideceğim, diyordu Hasan, yayan yapıldak yola düşeceğim, dizlerimin üstünde sürünerek Van gölünün kıyısına, Süphan dağına, Ağrıdağının eteklerine varacağım, oralara yüzüm süreceğim, ondan sonra da öleceğim, diyordu.

Hasan Ağa belki bir gün, iki gün sonra yerinden kalkıyor, yüzü sapsarı kesilmiş sallanarak dışarıya yürüyor, faytona kadar geliyor, ona görmez gibi bakıyor, arabanın yöresinde, gözlerini tekerleklerden ayırmadan birkaç kere dönüyor, oradan gece sallanarak kaktüs ağılma, oradan nar ağacına vuruyor, nar ağacını geçiyor, Poyrazm avlu kapısını bir uyurgezer içgüdüleriyle açarak aşağıya, caminin önünden geçip suyun kıyısına,

çiçek açmış ağmların, ılgınların arasına iniyor, çakıtaşların üstünden yürüyerek, ırmağın ortasına kadar ilerlemiş kayalığın dibine varınca, orada gözlerini delicesine dönen büvetin köpüklenen sularına dikeyor, bir süre keskin kayalığın ucunda durduktan sonra oraya çöküp oturuyor, gene başını elleri arasına alıyor, ama bu sefer türkü söylemiyor, kayanın üstünde, bir kaya kıpırtısızlığında donup kalıyor, karanlık kavuşuncaya kadar da oradan ayrılmıyordu.

Mustafa amcasına çok acıyordu. Bu yalnız, bu dünyaya hiç alışmamış, gördüğü her şeye, her böceğe, ota, yaratığa ilk görüyormuşçasına şaşan, kocaman kocaman açılmış gözleriyle hayran bakan, insanlara hep iyilikle, sevgiyle yürekten gülen, dünyayı ölünceye kadar da böyle şaşarak dolaşacak olan insanı herkesten çok seviyordu. O, Salmanı, Emineyi, hiç kimseyi öldüremezdi. İsmail Ağa öldürüldükten sonra Hasan öylesine şaşmıştı ki, günlerce ne olup bittiğini anlayamadan, kendi içine kapanmış, öyle suskun, kocaman açılmış gözlerle, her şeye uzun uzun bakarak dolaşıp durmuştu.

Daha gün doğmadan uyandı Mustafa. Zero ondan önce uyanmıştı. Çocuk şalvarını bacaklarına çekti, postasını giydi, şimdi artık ayakkabı bulamayan kimi çocuklar gibi kırmızı postal giyiyordu, dışarıya çıktı, bugün ortalıkta uzaklara gitmesini gerektirecek kimse yoktu, arka bahçeye, topraktan, iki üç yaprak çıkarmış kabakların arasına çövdürdü. Öbür işini, Ali Çavuştan izin alır, dağda görürdü. O, eve dönünceye kadar Zero Hatun kahvaltayı hazırlamıştı. Artık kahvaltılarda tereyağı, bal, kaymak çıkmaz olmuştu. Şimdi Zero her sabah bulgur çorbası yapıp hane halkının önüne dayıyordu. Mustafaysa bu durumdan mutluydu. Her sabah, her sabah yağ, bal ve kaymaktan bıkmıştı. Şimdi o da herkes gibi her sabah çorba içiyor, karnını şişiriyordu. Çocuk farkındaydı, gittikçe, hem de hızla fakirleşiyorlardı. Herkes ekiyor biçiyor, pamuğa, çeltiğe ırgatlığa gidiyor, bunlarsa, yazın bomboş kalan köyde yan gelip yatıyorlar, Salmanı bekliyorlardı, gelsin de onları teker teker boğazlasın, diye. Hazıra dağ mı dayanır, birkaç yıl içinde ellerinde hiçbir şey kalmayacak, nan ekmeğe muhtaç olacaklardı. Bunu her gün Uzun Hazal, Zero Hatun, bütün

köylü de söylüyor, Hasan Ağanınsa bir kulağından giriyor, öteki kulağından çıkıyordu. Zeroda biraz para, biraz altın kalmıştı, ama Zero, o paraları çıkarırsan, İsmail Ağa mezarından kalkacak deseler, Zero gene o paraların ucunu kimseye göstermezdi. Salmanı bir altına öldürmeye silahlı pusatlı adamlar geliyor, Zero onlara, "Salman varsın yaşasın, Salman uğruna verilecek bir tek kuruşumuz bile kalmadı, hepsini onun uğruna harcadık," diyordu. "Onun yüzünden nan ekmeğe muhtaç olduk. Herkes gibi tarlamız takımımız da yok. Eller gibi pamuk toplamasını, çeltik biçmesini, toprak sürmesini, harman çıkarmasını da bilmeyiz biz."

Bu sıralarda da Zero Hatun tepeden tırmağa bir hüüzün oluyor, kararıp kuruyor, tükenmiş, cansız, olduğu yerde donuyor kalıyordu. Ama, Mustafa ondan yüz mermi isteyince hemen Deli Poyraza koşuyor, paraları onun önüne döküyor, yüz mermi yerine iki gözü de ağzına kadar dolu bir kocaman heybe mermiyi alıyor Mustafaya veriyordu.

Çorbasını çabucak içen çocuk, mermileri küçük bir kilim çuvalın içinden aldı, şalvarının ceplerine saydı, ellî olunca da "bugünlük bu kadar yeter," dedi, sevinç içinde Ali Çavuşlara yürüdü. Ali Çavuş elinde tüfeği onu avlusundaki büyük ağacın altında bekliyordu.

"Oooo, gel bakalım deli oğlan, ne var, ne yok, bu gece uyuyabildin mi?"

"Uyudum," dedi. "İki heybe gözü de, daha sayamadım, mermi aldım Deli Poyrazdan. Hepsi de pırıl pırıl, yepyeni."

"Kaç tane?"

"Belki bin, belki de iki bin."

"İyi."

Tüfeğini omuzuna vurdu, çevik adımlarla dağa doğru yola düştü, Mustafa da arkasından... O kadar çabuk yürüyordu ki çocuk onun arkasından soluk soluğa kalmış, zor yetişiyordu. Gün burnuna, üç koyak aştıktan sonra, önlerinde duvar gibi düz yükselen bir kayalığa geldiler. Seller, düz kayalığın yanına ne kadar ince kum, çakıltaşma benzer küçük, pürtüklü taş varsa getirmiş yığılmıştı.

Ali Çavuş düz bir taşın üstüne oturdu:

"Çıkar tabancanı," diye buyurdu. Sesi çok sertti, Mustafa ürperdi. Demek ki, bütün öğretenler böylesine mendebur oluyorlar.

Elleri tireyerek tabancayı kınından aldı Çavuşa verdi, "Buyur."

"Sen bunu doldurmasını, boşaltmasını, tabancayı da sökmesini biliyor musun?"

"Biliyorum."

"Şimdi bunu boşalt, hemen de arkasından doldur, sonra da tabancayı sök."

Mustafa, tabancayı çavuştan alır almaz yere oturdu, bir anda kurşunları eteğine döktü, kurşunlar dökülür dökülmez de hemen doldurdu. Ardından da tabancayı söktü, taktı. Gene doldurdu. Bu işi üç kere daha yaptı. O kadar çabuk görüyordu ki işini elleri gözüküyordu. Ali Çavuş çocuğun bu el çabukluğuna hayran kaldı.

"Kaç yıldır bu tabancayla oynuyorsun Mustafa?"

"Bilmem," diye boynunu büktü çocuk. "Babam bu tabancayı bana vermişti de."

"Ateş etmesini biliyor musun?"

"Bilmiyorum."

"Hiç ateş ettin mi?"

"Birkaç kere boşandırdım."

Ali Çavuş karşı düz duvar gibi kayaya gitti, yerden yumuşak bir taş aldı, yeşilin üstüne ak bir yuvarlak çizdi, halka Ali Çavuşun iki karışı büyüklüğündeydi. "Bak Mustafa bu halkanın içine ateş edeceksin, vurursan... Kolay değil. Önce ben ateş edeceğim." Adımlayarak çocuğun yanına geldi, onu altı adım geçti. "Gel buraya, tam otuz adım. Otuz adım, tabanca için çok uzun bir yerdir. Değme atıcı buradan o halkayı kolay kolay vuramaz."

Mustafayı omuzundan tuttu kaldırdı, otuz adımın bittiği yere, uzamış, mosmor açmış, çiçeklerine yüzlerce arı çokuşmuş çirişikinin yanına götürdü, tabancayı eline verdi, "Sık bakalım Mustafa," diye buyurdu. Kaşları çatılmış, şahin gözleri yeşilin üstündeki ak halkaya dikilmişti.

Mustafa, tabancayı sağ eline aldı, zor kaldırıyordu. Önce gözlerini kıstı, sonra yumdu, yüreği küt küt atıyordu, tetiğe bastı,

gözlerin açınca Ali Çavuşun kaşlarının biraz çatıldığını, yüzünün biraz daha asıldığını gördü, ödü koptu, oradan kaçmak geçti içinden. Bu sırada da kalın sert sesi yükseldi Çavuşun:

“Vuramadın.” Ses aşağılayıcı geldi Mustafaya, yerin dibine geçti utancından. “Elin titriyor, tetiğe basarken de gözlerini kapatıyorsun. İnsan hiç görmediği bir yeri vurabilir mi? Sen görmediğin bir yere gidebilir misin, kurşunun da gözü olmalı değil mi? Şimdi haydi bir daha. Hiç durmadan.”

Mustafa bu sefer gözlerini kapatmayacaktı, kendini zorluyordu. Ne yazık ki tetiğe basarken gözleri kendiliğinden yumuldu.

“Gene kapattın.”

Mustafa öfkelenmiş, eli ayağı çözülmüş titriyordu.

“Tabancadaki bütün kurşunları boşalt. Nasıl bilersen öyle sık. İstersen iki elinle de tutabilirsin silahı.”

Tabanca ağır geliyordu, iki eliyle tutsa da ateş etse daha iyi olurdu ya Mustafa bunu kendine yediremiyordu. Tabancayı titreyen sağ eliyle kaldırdı, gene gözlerini yumdu, tetiğe, bir iki, üç, dört kere çöktü. Kurşunlar ak halkanın sağından solundan toz kaldırdılar.

Ali Çavuş gülümseyerek, yumuşacık sevecenlikle çocuğa yaklaştı, saçlarını okşadı, Mustafa tepeden tırnağa tere batmış, ter saçlarının ucundan damlar gibiydi, yüzü de kıpkırmızı olmuş, bütün bedeni titriyordu.

“Bak Mustafam, bu iş soğukkanlılık işidir. Hiç kendini bırakmayacaksın. Elin titremeyecek, içinde en küçük bir kuşku olmayacak. Elindeki silahla bütünleşeceksin. İnsan hiç elini kaldırırken, yürürken, bakarken kendini bırakır mı, işte elindeki silah da senin öyle bir parçan olacak. İşte o zaman işi yarı yarıya halletmişsin, demektir.”

Sırtından matarasmı aldı, “Şurdan bir su iç de kendine gel, hadi.”

Mustafa, utancından yerin dibine batmış, titremesini yenemeyerek matarayı başına dikti, suyu göğsüne, yana yöne dökecek içti. Azıcık kendine geleceğine, daha da bozuldu. Ayakta duracak hali de kalmamıştı. Ali Çavuş bunu anladı, “haydi azıcık oturalım. Biraz sonra kendimize birer kahve yapar içeriz.”

Çocuğu elinden tuttu, yandaki kayanın üstüne çekti, yan yana oturdular.

Gökte dönen kartallar durmadan çoğalıyorlardı. Ali Çavuş yerinden kalktı, çalı çırpı topladı, yandaki kayanın kuytusuna yığı. Kavçakmağını iki çakışta yaktı, alıştırmaya için kavı bir tutam ince kuru otun arasına koydu üfürmeye başladı. Kuru ot yalımlayınca kuytuda yığılı çalı çırpıya götürdü, tutuşturdu.

Avcı çantasından cezveyi, küçük bir kavanozdaki kahveyi, bir torbadaki şekeri çıkardı, kayanın üstüne, Mustafanın yanına koydu. Mataradaki suyla cezveyi doldurup ateşe sürdü.

Mustafanın yüzü usul usul açılıyor, teri kuruyor, kendine geliyordu. Hep, tetiğe basarken gözlerini nasıl kapatmayacağını düşünüyordu. Günbatıdaki kayanın sivirsini görünce iyice kendine geldi. Orada kızıl kartallar üst üsteydiler. Bir gidiyor, bir geliyorlardı. Kimisi kanatlarını düşürmüş, kabarak dolaşılıyor, yanındaki kartala ya bir pençe, ya bir gaga atıyordu.

"Al Mustafa, talihine bak, ne kadar da köpüklü oldu. Çok da şeker koydum."

Mustafa, gözleri sevinçle dolarak güldü, arkasından da kahvesini hüpürdetti. Çavuşun da kahvesi çabucak pişti. O da Mustafa kadar değilse de, ona yakın, kahvesini hüpürdetti.

"İlkin, her zaman böyle olur Mustafa. Aradan zaman geçince de kendi kendine gülersin. Bu dünyada her şey alışkanlıktır. Tabancaya elin, gözün, yüreğin, bütün bedeninin alışacak. Ver o tabancayı bana."

Mustafa belinden aldığı tabancayı ona verdi.

"Bu tabanca boş be Mustafa. Sana bir öğüt vereyim mi, bir tabanca, bir silah hiçbir zaman boş durmamalı. Anladın mı?"

"Anladım," dedi Mustafa gözleri parlayarak, tabancayı hemen önce Çavuşun elinden aldı, bir anda da doldurup geriye uzattı.

"Gel buraya!"

Mustafa onun sağ yanına geldi, durdu.

"Göz gez arpacık."

"Biliyorum," dedi Mustafa.

"Kim öğretti sana?"

"Sefer eşkiyadan öğrendim. Onu çok seyrettim."

"Öyleyse beni de seyret!"

Tetiğe bastı, kurşunlar arka arkaya gitti, hepsi de karşıdaki halkanın tam ortasına üst üste yapıştı. Mustafa şaşkınlık içindeydi.

"Hepsi de aynı yere."

"Sen de böyle olacaksın. Biraz daha büyü, ben tabancadan sonra sana mavzer sıkmayı da öğretirim."

Tabancayı Mustafaya verdi:

"Bildiğin gibi sık."

Tam bu sırada da yukarıdaki kızıl kartalların oradan zil sesi geldi. Ali Çavuş zil sesini duyar duymaz sarardı.

"İki kanadı da yolunmuş... Ak kuş..."

"Ne diyorsun?"

"Senin o deli kuşun," diye karşılık verdi Mustafa. "Zilli."

"Şimdi görür o," diye dişlerini sıktı. "Bu sefer o cehennemi boylayacak."

Çabuk çabuk yukarıya tırmandı. O tırmanırken kuş da geldi karşı çakmaktaşı kayaya kondu, ak kayanın üstüne kızılıtsı çöktü. Ali Çavuş geriye döndü, döner dönmez de filintasını doğrulttu, kuşa ateş etti, kuş uçtu, uçan kuşun yerinden bir top duman kalktı. Kuş delicesine zillerini öttürerek karşıdaki mor kayaya kondu, yönünü de Ali Çavuşa çevirdi.

"Mustafa, sen bildiğin gibi ateşi sürdür. Unutma, göz gez arpacık... Bir de gözlerini kapama."

"Olur," diye bağırdı Mustafa.

Biraz sonra kuşla uzaklaştılar gittiler. Mustafa da tabancayı doldurdu, ateşi sürdürürdü.

Mustafanın, tabancasının topuna kurşun dolduran elleri makina gibi işliyor, o hızla da tetiğe basıyor, kurşunun kayaya değdiği yerden bir duman çıkıyordu.

Kızıl kanatlı kuşun ziliyle Ali Çavuşun cıvılayan kurşunlarının sesi çok uzaklardan, koyakları yankılandırarak geliyordu.

Bu, tabancayı yedinci dolduruşuydu, yere diz çöktü, tabancayı iki eliyle kavradı, artık yüreği gürp gürp atmıyor, eli de titremiyordu, gez göz arpacık, çocuk gülümsedi, artık gözlerini kapamayacaktı, tetiğe bastı, halkanın ortasından vurduğunu görünce, bir, "allooooş!" çekti. Sesi yankılandı, onu çok uzakta-

ki Ali Çavuş bile duydu. Sevincinden ne yapacağım bilemedi, ayağa kalktı, Ali Çavuş çok uzaklarda olmalıydı. Kuşun zilin sesi derinlerden geliyordu. Tabancayı sağ eline aldı, sağlam tuttu, göz gez arpacık, eli titremedi, tetiğe çöktü, gene bir tansık gerçekleşti, halkanın içinden vurmuştu, Mustafanın gözleri şaşkınlığından kocaman açıldı.

Akşam oluncaya, Ali Çavuş onun yamna gelinceye kadar tabancasını doldurdu doldurdu boşalttı. Halkanın içinde, yöresinde kurşun değmedik hemen hemen hiçbir yer kalmamıştı.

Ali Çavuş ona yaklaştığında, o, elindeki tabancaya dalmış gitmiş, bir dolduruyor, sonra da durmadan tetiğe asılıyordu. Çavuş onu kolundan tuttu:

"Mustafa, Mustafa," diye bağırdı. Mustafa derin bir düştü sınırlıcasına onun yüzüne baktı. "Mustafa, bu kuş beni öldürecek." Çocuk kendine geldi:

"Bak," dedi kıvançla, halkayı gösterdi, "İçini kurşunla doldurdum."

"Bu kuş beni öldürecek."

"Beş adım daha geriye çekildim, sıktım. Gene vurdum."

"Bu kuş," derken Ali Çavuş da kendine geldi, soluk soluğaydı.

Mustafa, tabancasını, onun önünde de bir kere daha boşalttı. Hepsini de halkanın içine deşdirmişti.

"Oldu, seninle bir on gün daha geleceğiz buraya... Bu kuş beni öldürecek."

Gün batmadan köye indiler.

Cemşid, elinde Sultanoglunun kellesi, kelleyi, ağarmış seyrek saçlarından tutmuş, köyün gündoğusundaki yolda, top kayalığın yanında, ak çukurun biraz ilersinde yönünü köye dönmüş, gölgesi köyün ilk evlerine kadar uzamış soluk soluğa öyle durup kalmış, ne yapacağını bilemez bir hali vardı. Gözleri aşağıda buğulanan ırmakta. Köyden bir uğultu geliyor, birkaç horoz ötüp susuyordu.

Uzun uzun bir eşek anırdı. Bir kartalın sesi geldi karşı dağdan, bir zil zıngırdadı. Bacalardan çıkan dumanlar yukarıya doğru hiç kırılmadan, bir yana eğilmeden tütüyorlardı.

Cemşidin yorgun yüzü ter içinde kalmış, bitkin bedeni öne doğru eğilmişti. Ne yapacağını unutmuş gibi, şaşkındı.

Kesik başın yöresinde birkaç yeşil sinek, ta dağlardan buraya kadar birlikte gelmişlerdi. Yolda Cemşid ne yapmış, ne eylemişse sineklerden kurtulamamış, onları kovmuş, kesik başı tokatlamış sinekler bana mısın dememişlerdi. Yol boyunca da Cemşid onlarla uğraşmış, bir türlü başa çıkamamış, sonunda da vazgeçmişti. Sinekler vızıldıyor, vızıltıları da Cemşidi deli ediyordu. Kesik başın gözlerine konuyor, orada güneşe gelince çakıp sönyüyorlardı.

Sinekler kokuyorlardı. Başın kocaman kulakları vardı. Yeşil sinekler kulaklara giriyor çıkıyor, gözlere, ağza konuyor, kalkıyorlardı.

Cemşid epeydir sinekleri de unutmuştu. Kocaman bir eşekarısı gürültüyle gelip kesik başın yöresinde dönmeye başla-

yınca Cemşid uyanır gibi oldu, gözleri öfkeyle dönen arıya takıldı. Aşağıda, köyün önündeki gün vurmuş ırmağın ışıltısı gözlerini kamaştırdı. Arı da bir büyük damla kıpkırmızı ışığı. Sonra arı döndü döndü, ardından da kayalıklara doğru çavdı, uzaklaştı gitti. Cemşidin gözleri arı gözden yitinceye kadar onu izledi. Cemşid telaşlandı, önce ileriye, sonra yana birkaç adım attı, sonra da geldi eski yerine hiçbir şey olmamış gibi dikildi kaldı.

Kalenin dibinden bir eşeğin anırtısı geldi. Cemşid kaleye döndü. Döner dönmez de koşmaya başladı. Biraz sonra eşeğin yanına geldi. Eşek kulaklarını dikmiş, ağzını kocaman kocaman açmış, kuyruğu dikilerek daha anırıyordu. Eşeği geçti, salın iskelesine indi, yardan atladı, çakıltaşlarının üstünden koşarak ırmağa aşağı vurdu, burundan, kaktüs ağullarının arasından dağa çıktı, çeşme çok aşağılarda kalmıştı, ayakları aldı onu çeşmeye götürdü. Çeşmenin yanındaki kayalıklarda çok okyılanı olduğunu o da biliyordu. İçine bir korku girdi. Orada durdu, gözlerini elindeki kesik başa dikti. Sanki onu ilk olarak görüyordu, gözleri şaşkınlıkla açıldı.

Köyü koşarak Cemşid, üç kere dolandı. Bir türlü köye giremiyordu. Öylesine yorulmuştu ki, ikide birde tökezliyor, yere kapaklanıyor, her seferinde de elindeki kesik baş ileriye düşüyor, yeşil sineklerle birlikte yuvarlanıyordu. Sonunda canını dişine takıp, nar ağacının üst başındaki kayalıklardan köye daldı, kendini yanık ağacın bulunca irkildi, caminin önüne koştu, avlu kapısının eşiğine oturdu, oturmasıyla kalkması bir oldu, yanık ağaç kanatlarını açmış uçuyordu, Ali Çavuş geldi karşısından, ona selam verdi. "Yanık ağaç nerede, nerede?" diye sordu. Ali Çavuş, hiç şaşırmamış, "İşte orada, işte orada," diye ağaca doğru birkaç adım yürüyerek eliyle ağacı gösterdi. "Ya öyle mi?" diye Cemşid güldü. Azıcık dinginledi. Sol eliyle başındaki fesini çıkardı, kıvırcık saçları suya batmış çıkmış gibiydi, fesini başına geri koydu. Ali Çavuş, "İşte orada ağaç, işte orada," dedi bir daha, gülüyordu. Cemşid ağır ağır sallanarak ağacın dibine gitti, bir süre ağacı tepeden tırnağa süzdü, kesik başı götürdü ağacın köküne koydu. Bu sırada köylü haberlenmiş, bir anda ağacın yöresine dolmuş, geniş bir halka oluş-

muştı. Ali Çavuş halkadan çıktı, Cemşidin yanma vardı, "Ne yapıyorsun Cemşid, bu ne hal?" diye sordu. Cemşid sağ omuzundaki filintasını soluna aldı. Sırmalı Maraş abası giymiş, üstüne çaprazlama sırmalı fişeklikler asmıştı. El dokuması kara yün şalvarı yepyenydi. Ayağına kırmızı postal çekmişti. Nakışlı yün çorapları dizlemeydi. Göğsündeki dürbünü bir o yana, bir bu yana sallanıyordu. Cemşid arayarak, şalvar cebinden bir kırmızı ip çıkardı, kesik başı yerden aldı, saçlarını tutamladı, bir iyice bağladıktan sonra başı yanık ağacın dalına astı, geriye çekildi, asılı kesik başa bir süre baktı. Fesini çıkardı, giydi. Belindeki palaskaya takılmış tabancasını yerine yerleştirdi. Soldaki filintasını sağa geçirdi, kayışından tuttu. Kalabalığa yöneldi, iki adım kalınca durdu: "Bunu da Salman gönderdi, buyurdu ki, bu kesik baş burada asılı duracak. Kimse bu başı buradan indirmeyecek. Candarmaya da haber vermek yok. Bu baş çürüyünceye kadar burada böylece kalacak. Bu başı buradan kim indirirse, onun başı buraya, bu başın yerine asılacak. Bu baş buradan inerse eğer, önce Mustafa, sonra köyde kim varsa öldürülecek, başları da evlerinin kapısına asılacak. Sonra da köyün bütün evleri yakılacak. Salman Ağamız bunu böylece buyurdu. Bilesiniz. İyi bakın kesik başa, orada iyi duruyor mu?" dedi.

Kalabahğa yürüdü, sessiz kalabalık açıldı, Cemşid halkayı çıkar çıkmaz yönünü gediğe döndü, oraya çıkmasıyla gözden yitmesi bir oldu.

O gider gitmez, donmuş kalmış kalabalık sallandı ya kimse yerinden kıpırdamadı. Mustafa, Memet, Zero yan yana duruyorlardı. Mustafa halkadan fırladı, yanık ağacın altına geldi, gözlerini kirpiştererek kesik başa baktı. Kesik başın yüzünün safran sarısı toz altında kalmıştı. Ak posbıyıkları, gözlerini örtmüş ak gür kaşları karmakarışıklı. Çocuk, birden, çığlık atarcasına bağırdı, "ana, ana, ana gel!.. Bak, bak, bak, bu baş kimin başı, kimin, kimin başı!"

Sallandı. Orada durmuş, ağzını açmış, bir şeyler söylemek istiyor, artık sesi çıkmıyordu.

Zero koştu, daldaki asılı başa uzun uzun baktı, gözlerini kıstı, bir daha baktı. Ağacın yöresinde döndü bir daha baktı. Mustafa, daha olduğu yerde sallanıyordu. Zero dizlerine vur-

du, "Amanın, kurbanınız olayım millet, bu baş Sultanoğlunun başı," dedi, başka bir şey söylemedi, Mustafayı elinden tuttu eve götürdü. Çocuk eve varır varmaz eşişe yığıldı kaldı.

Köylüden çit çıkmadı. Bir süre deha orada bekledikten sonra sessizce dağıldılar.

Gün kuşluktu. Salman, çeteleri Sünbül eşkıya, Yanık Halil, Kazıkçı Veli, Kör Cemil, Sarioğlan, Otlukbelinden aşağı iniyorlardı. Gece sabaha kadar dur durak demeden yürümüşlerdi. Yorgunluktan ayaklarını sürüyor, yalpalyıyorlardı. İki gün önce Kayranlı dağın yamacında candarmalar onları çevirmiş, çarpışmaları tam bir gün ala şafaktan karanlık batmcaya kadar sürmüş, candarmaların elinden zor kurtulmuşlardı.

Yürürlerken hiç konuşmuyorlar, Salman önde, ötekiler arkada derin düşüncelere dalmışlar, sığınaklarına ulaşmaya çalışıyorlardı. Ayakta duracak halleri kalmamıştı. Önlerindeki kayalığı dönüp dere yatağına inerlerken yoğun bir yaylım ateşiyile karşılaştılar. Salman tetik davranıp kendini yandaki kalın gövdeli ağacın arkasına atıyordu kurşunu yemişti. Pusuyu kuranların çok usta kişiler oldukları anlaşılıyordu. Bir yerlerden kurşunlar geliyordu ya Salman, bunca deneylerden geçmiş bir kişi, kurşunların nereden geldiğini bir türlü kestiremiyor, boşa kurşun sıkıyordu. Kurşunlar arkadan önden, sağdan, soldan yağıyordu. Şaşkınlık içindeki Salman ağacın gövdesini bırakıp kendisini daha güvenli bir yer olan karşı kayanın arkasına atarken kurşunu yedi, "Sünbül eşkıya, vuruldum," dedi ve kendisini kayanın dibine ancak atabildi. Sünbül eşkıya, az sonra onun yanmda bitti, yarasına baktı, yüzünü buruşturdu, Salman sol omuzundan yaralanmıştı, abasını sıyırdı, gömleğini yırttı, ustalıkla yarayı sıkı sıkıya sardı. "Sen buradan kıpırdama, ben onlarla başa çıkarım," dedi sürünerek yandaki ağaçları dolandı, çukura inince ateşe başladı. Kurnaz, feleğin çemberinden geçmiş, attığını sekitmez, ömrü, çocukluğundan bu yana dağlarda, eşkıyacılıkta geçmiş bir kişiydi. Böyle pusulardan kurtulmakta ustalaşmıştı. Çukurda, hem sağa sola ateş ediyor, hem de düşünebiliyordu. Yanık Halille Kazıkçı Veli çok güzel yer tutmuşlar, derenin öteki yamacından ateş edenlere göz aç-

tırmıyorlardı. K r Cemil karşı kıyıya geçmiş, pusucuların arkasına düşmüştü. Sarıoğlansa az sonra Salmanın yanına geldi, onu kucakladı, kayanın kovuğuna çekti, "Karşımızdakiler çok usta," dedi, "buradan zor kurtulacağız, sen istersen geriye d n de kendini kurtar." Salman gözlerini belertti, "Bu nasıl söz Sarıoğlan," dedi, "bir etebaşı çetesini bırakır da kaar mı?" Sarıoğlan, onun yarasının sargısına dokundu, "Kanıyor," dedi. Salman kızdı, "Kanasın," diye bağırdı, dişlerini sıktı, tüfeğini aldı, karşıdaki hendeğin içine atladı, soğukkanlı, tümseği destek yaparak ateşe başladı. Salman hiçbir Şey olmamış gibi ateş ediyordu ya tüfeği doldurmak ona zor geliyordu. Buna karşın, karşıdan birkaç kere ses getirdi, "Yandı," diye sesler duydu. Bu arada Sünbül eşkıya yandaki tepeyi tutmuş, pusudakileri görüyordu. Çarpışma ikindine kadar sürdü, karşıdakilerin kurşunları seyrekleşti, Sünbül eşkıyanın, "Bozuldular köpekler," diyen sesi uzaktan geldi. Salman ayağa kalktı, halsiz kalmıştı, kalktığı gibi de hendeğin dibine çöktü, kendinden de geçti. Sünbül eşkıya kaanları ta yolun ucuna kadar kovaladıktan sonra döndü. Pusucular    l , bir yaralı bırakmışlardı. eteden de Yanık Halil, Kazıki Veli ağır yaralanmışlar, inliyorlardı. Sünbül eşkıya yaralıları topladı Salmanın yanına getirdi. Salman daha baygındı. Sünbül eşkıya onun kanayan yarasını, üstüne tütün basarak yeniden sardı. Bu sırada da Salman kendine geldi, gözlerini kirpiştirdi, yanındakilere boş gözlerle baktı, ayağa kalkmak istedi, beceremedi, olduğu yere çöktü kaldı.

Sünbül eşkıya:

"Onlardan    l , bir yaralı var. Bizden de..."

"Yaralı nerde?"

Salmanın gözleri parladı.

"İşte burada," dedi Sünbül, yanındaki yüzünü buruşturmuş, acı çeken adam gösterdi.

Salman ayağa fırladı:

"Sen kimsin?" diye bağırdı. Sanki hiç yaralanmamış, bayılmamış, az önce de ayılmamıştı.

Adam konuşamadı.

"Sen kimsin?" diye gene dişlerinin arasından ıslık gibi bir ses ıktı Salmanın. Adam gözlerini açtı, yalvarırcasına ona baktı. Sal-

man üçüncü kere, dişlerinin arasından, "Sen kimsin?" derken ayakta duramadı, yere çöktü, kendisinden geçti.

Karanlık kavuşurken Salman kendisine geldi ya çok halsizdi. Yüzü de sapsarıydı.

Sünbül eşkıya:

"Senin halin kötü Salman, bu gece bizim Yörükleri bulamazsak, sen çok kan yitirdin, bu gidişle öteki dünyayı boylarsın." Salman konuşamıyordu. Gözleriyle yaralıyı gösterdi.

Sünbül eşkıya:

"Korkma, o, ölmeyecek. Ben onu konuştururum, kim olduğunu anlarım. Siz burada kalın, ben Yörüklere gidiyorum."

Hendeği atladi, yola düştü. Çabuk yürümekte onun üstüne yoktu. Dereyi aştı gitti. Sabaha karşı geriye döndüğünde Salman uyuyor, Sarıoğlanla Kör Cemil onu bekliyorlardı. Yanık Halil uzun uzun inliyor, Kazıkçı Veliyse durmadan sövüyordu. Öteki yaralıysa olduğu yerden kıpırdamamış, büzülmüş kalmıştı.

Yaralıları atlara yüklediler. Salman daha uyanmamış, onu Kör Cemil atın üstünde kucağına almıştı.

"Siz gidin," dedi Sünbül eşkıya, "ben arkanızdan gelirim."

Onlar uzaklaşıp giderlerken Sünbül eşkıya yaralı adamın yanına çöktü onu bir iyice sarstı, canı acıyan adam bağırıldı.

"Söyle, sen kimsin, doğruyu söylersen seni öldürmeyeceğim."

Adam gözlerini açtı kapadı:

"Beni öldürme Sünbül eşkıya," dedi, "sen beni iyi tanırsın. Benim iyiliğimi gördün. Hani Döldül dağının dibinde, seni candarmalar sarmıştı da, sen de yaralanmıştın da, ben de bir ay sana bakmıştım da, anam seni merhemleriyle iyi etmişti de... Ben Aliyim de..."

"Ali, bana niye pusu kurdun?"

"Ben de Sultanoğlunun yanındayım da, İsmail Ağanın avradı da Sultanoğluna geldi de, o da bizi Salmanı öldürmeye gönderdi..."

Sünbül eşkıya yumuşadı, eğildi, alacakaranlıkta onun yarasını yokladı:

"Yaran ağır değil Ali, iyi ki Salman gitti, yoksa onun elinden seni ben bile kurtaramazdım, seni öldürürdü."

"Biliyorum, öldürürdü."

"Şimdi ne yapalım Ali?"

"Sen bilirsin Sünbül eşkıya."

"Salmana senin adını vermeyeceğim. Seni bir iki demez öldürür. O, ölenlerden birisinin adını söyle."

"Duran."

"Hah, işte oldu, senin adın Duran. Ben de seni öldürdüm."

"Şimdi ben seni nereye götürüyüm?"

"Beni bir yere götürme. Ben iyiyim. Kendim giderim."

Sünbül eşkıyanın eline sarıldı öptü.

"İyi ki sen çıktın karşıma, Salman beni öldürürdü."

"Öldürürdü," dedi Sünbül eşkıya, ayağa kalktı, "sağlıcakla," diye başına elini koydu, okşadı, oradan ayrıldı.

Yörük çadırlarında bir ay kaldılar. Usta cerrahlar, yaşlı Yörük kadınları yaralıların yarasını emlediler, iyi ettiler. Salman çok zayıflamış bir deri bir kemik kalmıştı. Kendine gelebilmek için bir süre de Meryemçil belinde kaldılar. Yağla, kaymakla, balla beslendi Salman. İçindeki öfkesi azdıkça azıyordu. Dayanamaz oldu, o, kimi zamanlar öfkelendiğinde dingin olurdu. Bir sabah çınarın altında çeteyi topladı, soğukkanlıydı.

"Babamı öldürdüğüme iyi yaptım, değil mi Sünbül eşkıya?" diye sordu.

"İyi yaptın Salman. Sen onu öldürmeseydin, beş paralık bir adam öldürecekti. Dünya senin babana düşman olmuştu."

"Babam beni canı kadar severdi. Bu dünyada benim babamdan başka hiç kimsem yoktu ki... Şimdi beni bu halde görseydi, babam sevincinden uçardı."

"Şimdi, bu dünyada seninle övünecek kimsen kalmadı ki... Şimdi sen büyük bir adam oldun. Toros dağlarında senin adını duyan titriyor. Korkularından da donlarına işiyorlar, iyi ki babanı kimseye öldürtmedin de sen öldürdün. Keşki o ölmeseydi de senin kim olduğunu, bu dağların padişahı olduğunu görseydi de sen de ondan sonra bir kör kurşuna kurban gitseydin."

"Babam yanma oturturdu beni, gözlerinin içi sevgi dolardı, saçlarıma elini şöyle bir sürerdi, ben de sevinçten kanatlanıp uçardım."

“Babana sarılmak, onu öpmek isterdin de, bin kere elini, yüzünü, gözlerini öpmek isterdin de...”

“Kalenin yamacına giderdiniz her ikindiüstü. Ortalık kekik kokardı. Baban orada, kayanın gölgesinde namaz kılar, sen onu karşıdan seyredersin, bütün bedenini sevgiye keser, onu yüreğinin içine sokmak isterdin. Ona bakmaya doyamazdın.”

“O namazını bitirince ben yandaki kayanın üstüne geçer otururdum, yönümü de ulu, karlı Düldül dağına dönerdim.”

“İşte o zaman türküye başlardın, baban, senin söylediğin türkünün dilini anlamaz, sormazdı da, çünkü o senin babandı. Seni yolda bulduklarını yüzüne vurmak istemezdi. Sen onun her şeyiydin.”

“Türküm bitince de babam bana, şöyle bir kaş altından, bana da kimseye de belli etmeden bakar, ben olduğum yerde onun sevgi dolu bakışı altında erir...”

“Kendinden geçerdin. Sonra babanı öldürdün.”

“Öldürdüm,” diye bağırdı Salman. “Hem de çok öldürdüm.” Dişlerini sıktı, gıcırdattı, gözbebekleri büyüdü. Sözün burasına gelince her zaman böyle bağırarak kendisinden geçirdi.

“Hançeri soktum yüreğinin başına, yüreğinde üç kere döndürdüm, gıcırdattım. Bir daha, bir daha, bir daha soktum çektim. Babam bana baktı. Gözleri ona türkü söylediğim günlerdeki gibi sevgi doluydu. Eridim. Gözlerinde de sonra bir damla yaş belirdi ağladı babam. Ben kaçtım, o ardıma düştü.”

“Sana bir şey söyleyecekti, son olarak bir şey söyleyemedi. Boylu boyunca yere kapaklandı, tozların içine.”

“Üç kere bağırdı silahımı getirin, diye. Seni vuracaktı. Hemen ölmeseydi vasiyet edecekti, oğlum beni öldürdü, ben de onu öldürdüm, bizim bu dünyada biribirimizden başka kimsemiz yoktu, oğlumun mezarını benim yanıma kazın. Başka kimseyi de, Zeroyu da, Mustafayı da istemem, oğlumla kıyamete kadar yan yana...”

“Başka kimseyi de, Mustafayı da istemem.”

“Hemencecik öldü de söyleyemedi. Beni de öldüremedi. Tabancası belinde olsaydı, aaah, olsaydı. Ben bilirdim, onun camiye giderken yanına tabanca almadığını. Kayalığın üstünde

yakaladım onu. O, güneşe bakıp beni düşünürken. O, ölmeden, son kez beni gördü. Benim babam. Onu öldürmeseydim de benim bu günümü görseydi.”

“İyi olurdu. Sen Toros dağlarında böyle namlanınca kimse de senin babana yaklaşmazdı. O da yaşardı, sen de...”

“Onu öldürürlerdi. Dünya ona düşmandı. Mustafa da, Zerro da ona düşmandı. O sümüklü Hasan Ağa da... Herkes onu kıskanıyordu. Senin baban dağ gibiydi, dünya yakışıklısıydı.”

“Bütün kadınlar ona karasevda bağlıyorlardı. O, Emine, babamın sevdasından gece sabahlara kadar uyuyamıyor, türküler söylüyordu. O, Emine de babamı öldürecekti.”

“İyi ki öldürdün babanı,” dedi Kör Cemil, gözleri yaş içinde kalmış Kör Cemil, Salman ne zaman babasından söz etse hep, kimseye belli etmeden gizli gizli ağlardı.

Kim olursa olsun, isterse yedi kat yabancı olsun, Salman babasını anlattığında herkes büyülenir, onun macerasına kapılır giderdi. Sünbül eşkıya da ötekiler de onun büyüsündeydiler. Bu dağlarda onlarla birlikte bir de İsmail Ağa dolaşıyordu. İsmail Ağa gülüyor, eğleniyor, türkü söylüyor kendini öldüren oğlunun saçlarını okşuyor, ona hayran bakıyor, onunla birlikte öfkeleniyor, onlarla birlikte çarpışmalara giriyor, onlarla birlikte yol kesiyor, kazandıkları paraları onlarla birlikte köylülerin fıkalarına dağıtıyor, köylerin çocuklarına şeker, ayakkabı, giyecek alıyordu. Daha şimdiden, yolda bularak, oğul ettiği yarı ölü çocuk Salman onu öldürünce, Salman da babasını dilinden düşürmeyince, koskoca Toros ülkesinde ermiş mertebesine çıkarılmıştı İsmail Ağa.

“Şimdi babam sağ olsaydı bir Sultanoğlunu öldürmez miydi, öldürür de kellesini kesmez miydi?”

“Öldürürdü. Öldürdükten sonra da kellesini keser de götünün üstüne koyardı.”

“Benim babam böyleydi işte. Babam sağ olsaydı, beni öldürtmeye Sultanoğlunu gönderen Mustafayı da, Zeroyu da öldürürdü. Şimdi ben...”

“O da senin yerinde olsaydı, Mustafayı da, Zeroyu da...”

“Öyleyse hançeri yüreğinin başına yiyince, hançer onun yüreğinde üç kere dönünce bana bir baktı, bana pire gibi, solu-

can gibi, bokböceğine bakar gibi baktı, öyle bir küçümsedi, aşışılardı ki, ben ona hançeri soktuğumda, tabancası yanında olsaydı çıkarıp bana sıkımadı bile."

"Ya, ya, gözünde bir damla yaş belirince, yüzü acı içinde kalınca..."

"Bunu senden beklemezdim Salman demek istedi bana. Oğluna böyle diyen bir adam onu solucan gibi görür mü, ona, oğlum sen bir hiçsin, der mi? Ama bana bir baktı, bomboş, olmayan, yok olmuş bir şeye bakar gibi baktı."

"Can, can tatlıdır. Onu, beş paralık adamlar öldüreceğine, oğlu da öldürse can tatlıdır."

"Babamı bana öldürttüler. Babamı ben de kendi kendime öldürttüm. Bu dünyada yalnız yaşamak çok zor."

"Keşki baban seni öldürseydi de, sen de babasız kalıp, şu dünya yüzünde tek başına kalmasaydın."

"Bu dünyada herkesin bir kimsesi var. Kurdun kuşun, karıncanın, böceğin, her yaratığın bir kimsesi var, benim yok. Ben yapayalnızım. Herkesin bir şeyi var, benim babam kara topraklarda yatar."

"Bunda senin suçun yok, o sana kimi zaman öyle bakardı ki yerin dibine geçirirdi. O, hançeri yediğinde baktığı gibi bakardı. Sen onun oğlu değil miydin, insan oğluna, onu yere batırırçasına hiç bakar mıydı?"

"Ölürken bile," dedi Salman, derinden birkaç kez iç geçirdi. "Ölürken bile bana öyle baktı. İnsan hiç bir tek oğluna öyle bakar mıydı."

"Ama gözlerinde yaş belirdi."

Salman sevindi:

"Yaş belirdi. Belki de bana küstü ölürken... Ne bilsin benim onu niçin öldürdüğümü, öyle mi?"

"Ne bilsin," dedi Sünbül eşkıya belki bininci kez. "Ne bilsin İsmail Ağa, senin onu niçin öldürdüğünü?"

"Ah bilseydi," dedi Salman, "aaaah, bilseydi, ben onun için canımı verirdim. Canımı da verdim işte. Aaah, bunu da bir bilebilseydi." Durdu, sağına soluna bakındı, yöreden bir car umdu, Sünbül eşkıya da, her zaman olduğu gibi onun umarsızlığına yetiştirdi:

“Belki de biliyordur.”

“Biliyordur, biliyordur, ölümler her şeyi bilirler. Senin baban şehit oldu, sen onu aptesli, camide namaz kılariken öldürdün. onun mezarında köylüler her gece bir top ışık görüyorlarmış.”

“Bunu herkes görmüş,” dedi Salman. “Beni birisi öldürürse, beni babamı yanına gömerler değil mi? Gömdürmez benim ölümü Zero Anam onun yanına. Mustafa da, Hasan Ağa da, kimse de... Ben de ölmeden, onları öldürürsem, sen benim ölümü... Sünbül eşkıya...”

“Allah gecinden versin.. Ben senin ölünü babanın yanına gömerim. Senden sonra kalırsam...”

“Benden sonraya kalacaksın.”

Salmanın çetesine kim girmişse, ona büyülenmişçesine bağlanmış, onun bir dediğini iki etmemiş, canını onun yoluna koymuştu. Sünbül eşkıyayı Konur dağında bulduğunda, ona kendisini tanıtmış, çetesine girmek istediğini söylemiş, ilkin Sünbül eşkıya, onu tepeden tırnağa şöyle bir süzmüş, hiçbir şey söylememiş, ne kal, ne de git demişti. Salmanın, ondan ayrılmaya hiç gözü yoktu. Aradan bir hafta geçmiş geçmemiş, bu arada hiçbir olay da olmamıştı, Sünbül eşkıya tüfeğini getirmiş Salmanın önüne koymuş. “Salman Ağa,” demişti, “ben bir hızarıcıyım, babanın da konağında çalıştım, kader beni bu dağa attı. Sünbül eşkıya oldum, gençliğimde yakamda her zaman bir sünbül olurdu da, namımız sünbül olarak yürüdü de, biz de böyle olduk sense bir Ağanın oğlusun ve hem de bir Ağayı öldürdün, o Ağa baban olsa da, bu çetenin başı sen olacaksın. Bundan sonra şu koca Toros dağlarında senin namın yürüyecek. Ankaradaki Mustafa Kemal Paşa bile senin namını duyacak.”

Salman, ayağa fırladı, onun elini üç kez öpüp alına götürdü:

“Ah, babam sağ olsaydı da bunu duysaydı,” dedi.

Sünbül eşkıya buna şaşırды, hiçbir söze varamadı.

Birkaç ay sonra bütün çete sanki bir kişiydi. Salmanla kalıyor, Salmanla uyuyor, Salmanla düşünüyor, Salmanla gülüyordu. İsmail Ağa, yalnız Salmanın babası değil, bütün çetenin de babasıydı. İsmail Ağa, yalnız Salmana küçümseyerek bak-

mamış, onların hepsine de küçümseyerek bakmış. O, hançeri yiyince, hançer onun yüreğinin başında garç garç edince, onun gözlerindeki yaşı onların hepsi de görmüş, sevinmişlerdi. Son olarak, bir damla yaşla, iyiliği İsmail Ağa onlara da etmişti.

“Sultanoğlunun evini basacağız, ne dersin Sünbül eşkıya?”

“Münasıptır, derim Salman Aşam.”

Ayağa kalktılar. Salmanın boyu uzamış gibiydi. Sırmalı bir Maraş abası giymiş, üstüne koşar koşar fişeklikler bağlamıştı. Fişeklikleri Çerkes işiydi ve ıslıl ıslıl yanıyordu. Kahverengi yün şalvarı da Çerkes işiydi. Çifte kaması, çifte tabancası belinden aşağı sarkıyordu. Dürbününün kabı da işlemeliydi. Bacaklarına Kürt kadınlarının ördüğü nakışlı dizleme çorap, ayaklarına Maraşın en büyük köşkerinin elinden çıkmış kırmızı postal çekmişti. Sarı bıyıkları uzamış, sarkmış. O, her sabah, nerede olursa olsun, uzun uzun kılavlayıp keskinleştirdiği usturasıyla sakalını kazıyor, aynadan da bir süre gözlerini alamıyordu.

Yola düştüler. Dağlardan aşarak, bir akşamüstü Sultanoğlunun konağının bulunduğu koyağın yamacına geldiler. Orada gün kavuşuncaya kadar konakladılar. Sultanoğlunun aşağıdan, buyruklar yağdıran gür sesi geliyordu. Hiç konuşmuyorlar, aşağıyı dinliyorlar, yornuklarını çıkarıyorlardı.

Gün kavuşunca aşağıya indiler. Konağın avlu duvarının üstünde üç nöbetçi duruyordu. Üçünün de elinde silahları. Salman, bir kedi gibi duvara atladı, nöbetçinin yanına geldi, “Sus, ben Salmanım,” dedi, “anladın mı?”

Nöbetçi

“Anladım.”

“Anladınsa ses çıkarma. Şimdi aşağıya...”

Adam, sesini çıkarmadan aşağıya indi. Öteki nöbetçileri de Sünbül eşkıyayla Sarıoğlan indirmişti. Duvardan atlayıp içeriye girdiler, konağın kapısına geldiler, kapı açıldı, merdivene koşular. Gürültüyü duyan Sultanoğlu odasından çıkmış merdivenin başına gelmişti. Eşkıyaları görünce biraz telaşlandı ya soğukkanlılığı yitirmedi, “Buyurun Ağalar,” diye onları odaya çağırdı. O anda da yörelerini silahlı bir kalabalık aldı.

Salman gülerek:

"Ne o Sultanoğlu, bakıyorum konağın silahlı adamlarla dolu. Ben Salmanım, demek bunlardı beni öldürmeye gönderdiklerin?"

Hemen tabancasını çekti:

"İndirin ulan silahlarınızı," diye gürlledi. "Ulan, beni tanımadınız mı, ben Salmanım."

Ötekiler, silahlarını indirdiler. Yanık Halille Kazıkçı Veli onların silahlarını topladı.

"Götürün de bir odaya kilitleyin bu köpekleri, kapıyı tutun. Sünbül eşkiya, sen bizi odanın kapısında bekle."

Sultanoğlu önde, Salman arkada odaya girdiler. Odada karpuzu mavi bir lamba yanıyor, ortalığı gündüz gibi aydınlatıyordu. Yerler eski, pırıldayan halılarla döşeliydi. Sedirlerde kilimler, duvarda bir büyük, altın yaldızlı Dulkadirli Fermanı... Salman, tıpkı babamın odası gibi, diye geçirdi içinden, aaaah, babam, şu halimi bir görseydi. Düşüncesini tamamlayamadı, eli hançerine gitti, hançer elinde bir an çaktı söndü, Sultanoğlunun boğazından yüreğine üç kere garç garç girdi çıktı. Sultanoğlu boğazını tutmuş üç kere bağırdı, "Tabancamı getirin, tabancamı getirin, tabancamı getirin." Merdivenin başına kadar geldi, yere kapaklandı.

"Sarioğlan!"

Sarioğlan geldi, "Buyur Ağam."

"Haydi bakalım."

Merdiveni, ayağı tahtalara küt küt vurarak indi. Hep bir araya gelip dağa doğru çıktılar, dağın tepesine bir ateş yakıp yemeklerini yediler.

"Sarioğlan, kelleyi götürüp Cemşide vereceksin. Yanık ağaca asacak. O, yanık ağacı bilir. O kelleyi, çürüyüp düşünceye kadar ağaçtan kimse... Cemşid köylüye ne söyleyeceğini de bilir. Cemşide söyle ki Mustafayı da görsün kesik başı ağaca astıktan sonra, gözlerini dört açsın, Mustafa kesik başı görünce ne hallere girmiş. Onu gözden kaçırmayın. Zero Anama da selamımı söylesin. Zero Anam Sultanoğlunu iyi tanır. Haydi yolun açık olsun. Şunu da söyle Cemşide, günü gelince onu çeteye alacağım. Onu öldürmeyeceğim de... Şimdi ben uyuyorum."

Yandaki kütüğü yastık yaptı, ateşin yanına kıvrıldı, başını kütüğe koyar koymaz da uyudu.

Zero Mustafanın yüzüne su serpti, Mustafa gözlerini açtı, gülümsedi, "Ana iyiyim," dedi, belindeki tabancasını yokladı. Zero da ona gülümsedi, içini çekerek, "Benim oğlum yiğit," dedi. "Benim oğlum kim, Süphan dağının, Ağrıdağının kartallarının yiğeni. Demek, Sultanoğlu gibi bir aslanı da o kafir öldürdü. Onu öldürmek de benim oğluma düştü. Babasının öcünü almayı Allah oğlumun alınaya yazmış. Oğlum onu öldürecek, biliyorum, oğlum o kafiri, dinsiz Allahsızını öldürünce kellesini kesecek, kesecek de minareye asacak. Kıyamete kadar da onun başı ibret için orada kalacak."

Sarıldı, Mustafayı acılı yüreğinin üstüne bastı, saçlarını, alınını, yüzünü öpücüklerle boğdu.

Kesik başın yöresinde yeşil sinekler çoğaldı, çakarak dönmeye başladılar. Mustafa her gün geliyor, üstü yazılı, kabartmalı ak mermer taşın üstüne oturuyor, gözlerini kesik başa dikeyiyor, sabahlardan akşamlara kadar ona bakıyordu. Yeşil sineklerden sonra eşekarıları geldi kesik başa, öfkeli, hızlı, gürültüyle başın yöresinde kıpkırmızı çakarak dönmeye başladılar. Onlardan sonra da mor, küçücük kelebekler geldiler, başın gözlerine, açık kalmış ağzına, başın kesik yerine yığılıştılar. Ardından da kara sinekler, sarıcaarılar, tuhaf böcekler doluştular başa. Kimi zaman baş arılardan, kelebeklerden, öteki böceklerden gözükmeyen oldu.

Köyde, köydeki ev aralarında kimsecikler gözükmüyordu. Camiye, caminin önüne de hiç kimse gelmiyordu. Çocuklar da ortadan silinmiş gitmişlerdi. Sabahları, öğleleri öten horoz, arada bir anıran eşek seslerinden, gelip Ali Çavuşun evinin önündeki ağaca konan kızıl kartalın zillerinin zmgırtısından, dağda yankılanan puhuların koygun ötüşlerinden başka ses duyulmuyordu. Sanki köy boşalmıştı.

Mustafa, orada, yanık ağacın biraz ötesinde bekledi, bekledi ortalıkta hiç kimse gözükmeyen. Memet bile görünmezlere ka-

rısmıştı. Yalnız, o da bir kere, Memedin kapılarından uzatıp, hemen geriye çekilen başını hayal meyal gördü.

Çocuk, üçüncü günün sabahında, ilkönce vardı, ak taşın üstüne oturdu. Oturmasıyla da kalkması bir oldu. Ağaca koştu, iki adım ötesinde durdu. Kesik başa baktı, Sultanoğlunun kelebeklerin altında kalmış yüzü bumburuştu. Başın yöresinde hızla dönen yeşil sinekler, birer damla ışık gibi çakıyorlardı. Eşekarıları da hızla başa geliyorlar, başa dokunup sonsuz bir öfkede uğunarak uçuyor, gidiyorlardı. Mustafa, bir süre orada bekledi, ne yapacağını bilemiyordu. Sağ eli tabancaşının kabzasındaydı. Ayakları onu aldı caminin içine götürdü, minarenin kapısını açtı, içeriye girdi. Gözlerini tahta yarıklarına uydurdu, caminin sofasına, babasının yattığı yere bakınaya başladı. Öğleye kadar gözlerini oradan ayıramadı. Kimsecikler, ne babası, ne Salman, ne de başkaları geldi. Çok yorulan çocuk, yalpalayarak oradan çıktı, doğru Topal Abbas Ustanın ışığına, duvardan atlayarak girdi. Abbas Usta, her zamanki olduğu yerde, başını eğmiş, işine dalmış, kıpırtısız yüzüyle çalışıyordu. Vardı, ağacın altına çöktü. Usta, bir kere olsun başını kaldırıp da yanına yönüne bakmadı Mustafa da yerinden hiç kıpırdamadı. Aaaah, bir başını kaldırıp da yana yöne bir baksaydı. Çok bekledi, hiçbir şey olmuyordu. Öfkeli, Ustanın yüzüne bir daha bakmadan ırmağın kıyısına indi, çakıltaşlarının üstünden, mezarlığın altındaki yarların dibinden burna vardı. Burnun orada üç tane mavi yağmurcuk kuşu gördü. Kuşlar karşı kıyıya fırt fırt bir gidiyor, bir geliyorlardı. Dağa tırmandı, kaktüs ağıllarının içinden geçti, çeşmenin altındaki damın arkasında çok yeşil, daha yeni kesilmiş, çok uzun, çok kalın kamış destelerini gördü, kamışların içinden en uzununu seçti. Çeşmenin ardındaki okyılanların yuvası olan kayanın arkasına geçti, cebinden çakısını çıkarıp bir at yaptı. Şimdiye kadar böylesini ne Meinet, ne de kendisi yapmıştı. At bitince evin yolunu tuttu. Anasından bir dizgin yapmasını istedi. Anası, gönlü olunca boyalı iplerden öyle bir dizgin örerd ki dizgin derim sana. Anası bu günlerde, Sultanoğlunun başı geldi geleli, ona hiçbir şey söylemiyor, ne yaparsa yapsın ses çıkarmıyordu. Ona hemen renkli iplerden çarçabuk bir dizgin ördü. Çocuk, kafesini eline aldı dışarıya

çıkıktı. Köpek faytonun altında uyuyordu. O bile, kelle geldikten sonra hiç ortaya çıkmamış, faytonun altında, yemeyi içmeyi unutmuş derin uykulara dalmış gitmişti. Köpeği epeyce uğraşarak uyandırdı. Köpek, keklik, üçü birden kalenin altına kadar uzandılar. Her adım atışta yüzlerce yeşil çekirge sıçraşıyordu. Kafesi kayanın kuytusuna koydu, köpeği başına nöbetçi dikti. Keklik palazı biraz daha büyümüş, rengi belli belirsiz değişmiş, tüyleri düzelmişti.

Taş mezarın altındaki çukurda çekirge kaynaşıyordu. Çukurdaki çekirgelerin hemen hepsi de yeşil çekirgelerdi, kekliklerin en çok sevdiği... Çekirgeleri yakalıyor, başlarını, kanatlarını yoluyor, taşın üstüne yığıyordu. Yığın büyüyünce kafesin yanma gitti, köpek yönünü kafese dönmüş, ayakta öyle bekliyordu. Kafesin kapısını açtı, palazı kucağına aldı, bir eliyle de çekirgeyi ağzına verdi. Palaz, daha o çekirgeyi gagasına yaklaştırır yaklaştırmaz, parmaklarının ucundakini hemen kapıverdi. Anlaşılan çok acıkmıştı. Mustafa böyle obur bir kuşu şimdiye kadar hiç görmemişti. Az bir sürede bir koca avuç çekirgeyi yedi bitirdi. Kursağı davul gibi şişti. Mustafanın içinde bir sevinç kıpırdadı. O akşam gün kavuşur, Aladağların ardında güneş ırmağı kızıla boyayarak batıp giderken ayağa kalktı. Palazına biraz çekirge daha toplamalıydı. Çukura indi. Bir çingiraklıyılanın sesi geldi kalenin dibinden. Yılan çingırağını ötürerek bir yerlere gidiyordu. Birkaç avuç çekirge daha toplanınca çukurdan çıktı. Çukurun az ilersinde upuzun uzanmış bir karayılan gördü. Yılan hiç kıpırdamıyordu. Onun yanından, parmaklarının ucuna basa basa geçti, yılan uyanmadı. Biraz uzaklaşınca kayanın üstüne serilmiş yılanı iyice baktı, yılanın ağzında o ak kuş yoktu. Kafesini aldı, köpeğin başını okşadı, köpek buna çok sevindi. Acıkmıştı, ak kuşu görürüm umuduyla yolunu uzattı, ak kuşu yılanın ağzından aldığı çalıyı birkaç kez dolandı, kuş ortalarda yoktu. Çok kızdı. İnsan insanlığını, kuş kuşluğunu, dostluğunu, arkadaşlığını böyle dar günde gösterir. Eskiden yanından hiç ayrılmayan ak kuş o da Memet gibi, köylü gibi bizi bıraktı. Yalnızlık Allaha mahsustur, insan şu dünyada bu kadar da yalnız kalır mı, diye düşündü. Küstü, oraya çalının dibine vardı oturdu, tabancasını kabından

çıkardı, topunu çevirdi, kurşunları eline döktü, doldurdu, topu hızla çevirdi. Yağlı tabancanın topu dönerken ses çıkarmıyordu, gün kavuşmuş, alacakaranlık basmıştı, topu daha döndürüyordu. Ayağa kalktı, yönünü çingiraklıyılanın öttüğü yana döndü, iki eliyle tabancayı kavradı, tetiğe bastı. Kurşunun sesi kayalıklarda, karşı dağda yankılandı. Çocuk kendine geldi, bir daha tetiğe bastı. Kaşı kayanın üstünde küçük bir taş ağarıyordu, ona nişan aldı, boşalttı, epeyce uzaktaki taş uçup gidince Mustafa kahkahayla güldü. Tam bu sırada da gelip çalıya konmuş ak kuşu gördü. Ak kuş da kendisiyle birlikte gülmeye başladı. Ak kuş önde o arkada köyün içine kadar gülerek indiler. Köye gelince kuş ırmağın kıyısına uçtu. Mustafa da arkasından gitti. Su kapkaranlık akıyordu, Mustafa tabancasını çekti, suyun yüzüne ateş etmeye başlandı. Kuş, çocuğun başının yöresinin ucunda ötüyor durmadan da gülüyordu. Kuş gülmesini kesince kesik baş çıktı ortaya, kuşla birlikte Mustafanın yöresinde dolaşmaya başladı. Bundan sonra kuşla kesik baş durmadan güldüler, çocuk da tabancasını üç kere doldurdu, ateş etti. Suyun yüzünün, bir harman yeri kadar büyücek bir yerine, koyu bir kızılık çöktü. Kuş o kızılığa gitti, halkanın kıyılarında dönmesini sürdürdü. Bir ışık çizgisi yumağı kızıl yuvarlağın yöresini yaldızladı. Lacivert ırmağın üstünde yıldız çizgileri... Gökten karanlık suyun laciverdine üç yıldız aktı. Mustafa güldü, kuş güldü, kesik baş güldü.

Çocuk çakıltaşlarının üstüne koyduğu kafesi yerden aldı, tabancasını kılıfına koydu, kumların üstünde uyuyan köpek uyandı, yarın dibindeki kuytunun karanlığına hırslayarak saldırdı. Gecede ak dişleri parladı. Orada, bir şeylerle boğuştu. Boğuştuğunu alt etmiş olacak ki biraz sonra yarın üstüne çıktı, kocaman başını kıvançla Mustafanın bacaklarına sürdü. Çocuk eve doğru yollandı, karnı acıkmıştı. Köyün içi mersin yaprağı kokuyordu. Mustafanın içine taşan bir sevinç geldi oturdu. Kapıda anası onu bekliyordu, "Ne o Mustafa," dedi o avluya girer girmez, "köyü tabanca sesine boğdun."

"Suyun üstündeki o yıldız çizgisine ateş ediyordun, vurdum."

"Yıldız çizgisi de neymiş ki, hiç görmedim."

“Gece hiç suyun karanlığına baktın mı? Yıldız çizgisi onun yöresinde işte.”

“Bakmadım.”

“Ona sıktım işte kurşunu. Acıktım, yiyecek ne var?”

“Bulgur pilavı var,” dedi Zero, boynunu bükerek.

Zero her gün bulgur pilavı pişirmekten utanıyordu. Evde her gün bulgur pilavının pişmesi fıkarcılığa ilk adım demektir. Bütün köy, her gün, öğle akşam hep bulgur pilavı yiyorlardı. Mustafaysa bulgur pilavına bayılıyordu. Evdeki öteki kişiler uyumuşlardı. Anası sofrayı açtı. Bulgur pilavı tütüyor, yanmış tereyağının kokusuyla kokuyordu. Zero Hatun sofraya getirdi yeşil soğan da koydu. Çocuk, bir anda sofrada ne varsa ne yoksa sildi süpürdü. Sonra kalktı, palazını kafesten çıkardı, onu da bir güzelce doyurdu. Zero Hatun köpeğin yalını hazırlamıştı, Mustafa yal çanağını aldı kaktüs ağının dibindeki yerine götürdü. Kocabaş açgözlülükle, lak lak lak yalı yaladı bitirdi. Son günlerde kocabaş gittikçe oburlaşıyor, semiriyor, canlanıyordu.

Yatağa girdi, tabancasını fişeklerle birlikte yastığın altına koydu, yorganı başına çekti, hemencecik de uyudu.

Sabahleyin kalkar kalkmaz, daha yüzünü yıkamadan yanık ağacın yanma koştu. Sultanoglunun kellesi kuru dalda sallanıp duruyordu. Gözleri açılmış gibi geldi Mustafaya. Bıyıkları, kaşları da taranmışçasma düzgünleşmişti. Bir süre ağacın orada dikildikten sonra eve döndü, yıkandı, çatladı, sofraya oturdu. Sofrada hiç kimsenin yüzüne bakmadan sütlü çorbasını içti, kafesini almadan dışarıya çıktı, gene ağacın altına geldi. Bir süre ağacın yöresinde döndükten sonra, geldi ağacın gövdesine belini dayadı oturdu. Gözlerini de dalda sallanan kesik başa dikti. Tam bu sırada da ak kuş geldi, kellenin sallandığı dalın ucuna kondu. Sevinçle şakıdı, güldü. Mustafa da onunla birlikte güldü. Yanındaki kocabaş köpek de gülüyordu. Sonra ak kuş daldan uçtu, çocuk onu gözleriyle izledi. Kuş, kaleye gitti, döndü, gene eski konduğu yere, dalm ucuna kondu. Kocabaş köpek ağzını kocaman kocaman açtı, dili, ak dişleri bir süre gözüktü. Daldaki kesik baş da güldü. Çocuk öğleye kadar, tabancasına mermileri doldurup boşalta boşalta bekledi, yanma ne Memet, ne başkası, hiç kimse gelmedi. Köyün alanından da

kimsecikler, kovalarıyla ırmaktan su almaya giden kadınlar, kızlar bile geçmedi.

Beşinci gün Mustafa, tanyerleri ısır ısımaz gene geldi, ağaca sırtını dayadı oturdu. Keklik palazını da almıştı bugün yanına. Koca köpek de başını dizlerinin üstüne koymuş uyuyordu. Beşinci gün de bekledi. Memet, o da bir kez başını kapılarından çıkardı, hemencecik de geriye çekti. Altıncı gün de öyle geçti.

Yedinci günün sabahı güneş doğar doğmaz, Mustafa, ağacın yanına gelince uzağa çekildi, başladı ağacın gövdesine ateş etmeye. Ağacın gövdesine kurşunlarla halka çiziyordu. Önce Memet geldi yanına, arkasında durdu. Sonra Nuri Çocuk, arkasından Cinoğlan, Aşık Ali, öteki çocuklar da geldiler. Mustafa, dalm ucundaki ak kuş, kocabaş köpek, keklik palazı, hep bir ağızdan gülüyorlardı. Arkasındaki çocuklar da güldüler onlar gülünce.

Mustafa, arkasına döndü, gülen çocukları gördü. Memedi çağırdı, "Şu başı buradan nasıl indireceğiz?" diye sordu.

"Bir sandalya getireyim," diye Memet eve koştu. Zaten bir tek tahta sandalyaları vardı, aldı geldi, kesik başın altına koydu. Mustafa sandalyanın üstüne çıktı, kesik başın ipini kesti. Sinekler, kelebekler, arılar kaçıştılar. Çocuk elindeki kelleye sandalyadan indi, tabancasını çekti, İmanın evine koşarken arka arkaya ateşe başladı. İmanın evinin önüne gelip yığılıştılar.

"İmam hoca, İmam hoca," diye bağırdı Mustafa.

İmanın dışarıya çıktı.

"Ne var çocuklar?"

"Bu ölüyü yıkayacaksın," diye sert buyurdu Mustafa. Bir elinde de tabancasını tutuyordu. Palazın kafesi de Memedin elindeydi.

"Hangi ölüyü Mustafa?"

"İşte bunu," diye kesik başı yukarıya kaldırdı Mustafa.

"Haaaaa, onu mu?"

"Bunu," dedi Mustafa.

"Gidin camiye. Ocağa bir tencere su vurun, bir kalıp sabun, biraz da ak bez bulun... Ben de cenaze namazı kılacak birkaç adam bulayım, diyorum ya nafiye. Kimse evinden dışarıya çıkmıyor."

Mustafa:

"Biz kılarız cenaze namazını. Ben dua da biliyorum. Memet de Aşık Ali de, Cinoğlan da dua biliyor," dedi.

"Ben de biliyorum," diye atıldı Nuri Çocuk.

"Sen daha çocuksun," diye onu tersledi Memet.

"Sanki sen büyüksün," diye burnunu çektirdi Nuri Çocuk.

Mustafa tabancasını havaya kaldırdı, tetiğe bastı, kurşunun sesi dağda yankılandı. Kurşun sıkı sıkı camiye geldiler, musalla taşının üstüne başı koydular. Bir anda da caminin avlu kapısında bir ateş yakıldı, ateşin üstüne su dolu kazan kondu. Çocuklar ırmaktan kovalarla su taşıdılar, kazan hemencecik doldu. Su ılırken İmam geldi, "kimseyi evinden dışarıya çıkaramadım. Hele Sultanoğlunun başının cenazesini kıldıracağım, sevaptır gelin, deyince de kapılarını yüzüme çarptılar. Salmandan ödleri kopuyor," diye üzüntüsünü belirtti. "Herkes dünyaya küsmüş."

İmam suya parmağını soktu, "Biraz daha ılısın," dedi. "Şimdi ben aptes alacağım." Çamçağı Mustafanın eline tutuşturdu. "Su dök.." Mustafa ona su döktü, öteki aptesini aldı. "Sizler de aptes alın. Haydi Mustafa, şimdi ben nasıl tarif edersem." Sabırla, ağır ağır tarif etti, çocuklar aptes aldılar.

İmam, kollarını sıvadı, Memet çamçakla musalla taşma su taşıdı. İmam başı bir iyice yıkadı, ardından da kefenledi. Bütün arılar, kelebekler, sinekler gitmişler, bir tek yeşil sinek kesik başın yöresinde bir havaya dikiliyor, bir yukarıdan aşağıya pike ediyor, bir yörede dönüyor, çakıp sönüyor, ortalığı vızıltıya boğuyordu.

"Çocuklar, arkaya dizilin. Çocuklar, el bağlayın. Çocuklar, şimdi ben talkm vereceğim. Diyeceğim ki, şu yatan ölü nasıl bir kişidir, siz de diyeceksiniz ki, iyiydi. Ben, hakkınızı helal edin, diyeceğim. Siz de ettik, diyeceksiniz." İmam ne buyuruyor, ne söylüyorsa çocuklar hemen yerine getiriyorlardı. "Çocuklar dua okuyun. Şimdi çocuklar, namaz kılalım. Ben ne yaparsam siz de öyle yapın."

Namaz da bitince imam kefenli kesik başı kucağına aldı, o önde, çocuklar arkada mezarlığa geldiler. İmam, çocuklara Çobanbaşımın mezarını aramalarını söyledi, arayıp buldular.

İmam, Çobanbaşının, bir köstebek yığını gibi kesik başının mezarının yanını gösterdi.

“Şuraya kazın mezarı!”

Mustafayla Memet ortalıkta gözüküyorlardı. Mustafa mezarlığa gelmemek için bir bahane uydurmuş, Deli Poyrazın evinin önündeki, taze mersin dallarından bir kucak aşırarak Memede vermiş, Memet de koşarak mezarlığa gelmiş, mersin çalılarını, daha mezar kapatılmadan ulaştırmıştı.

İmam Kuran okumaya başladı, kesik başı mezara tam bir insan ölüsüymüş gibi törenle gömdüler. İmam gene dualar okudu, çocuklar, amin, dediler.

Her şey, en küçük ayrıntısına kadar yerli yerince yapıldı.

Köy gerginlik içindeydi. Birkaç gün daha kimse evinden dışarıya çıkmadı. Köy çocuklara kalmıştı. Çocuklar, başlarında Mustafayla Memet, kale altından dağa, dağdan günbatıdaki ovaya, böğürtlenliğe, böğütlenlikten gündoğudaki firiğe durmuş tarlalara dolaşıp duruyor, tarlalardan yeşil nohut, firik olmuş başak aşırıyor, ateşlerde pişirip yiyorlardı. Evlerinden çıkamayan köylüler onları hiç ilgilendirmiyordu.

İlkin Ali Çavuş çıktı ortalığa. Çavuşun kızıl kartalı gene gelmiş, avludaki ağaca konmuş, gecedен bu yana zillerini zıngırdatıp duruyordu. Ali Çavuş, sabaha kadar dişlerini sıkmuş, tanyerleri ıştır ışmaz da tüfeğini almış, öfkeyle dışarıya fırlanmış, kartal önde, Çavuş arkada bir süre köyün içini dolandıktan sonra ortadan yitmiş gitmişlerdi. Gün kuşluk olunca da bütün köy dışarıya uğramış, kadın erkek, birçok kişi, mezarlıkta ilginç bir şeyler oluyormuş gibi oraya koşmuşlardı.

Salman, büyük sedir ormanının içine postunu sermiş, köyden gelecek haberleri, Mustafanın korkusunu, Zero Anasının, köylülerin Sultanoğlunun kellesi karşısındaki tutumlarının ne olduğunu öğrenmek için can atıyor, bekliyordu.

Cemşid gitikten on beş gün sonra döndü. Salman onu coşkuyla karşıladı ve Cemşid yere diz çöküp bir destancı coşkuyla anlatmaya başladı. Salman onun sözünü kesmeden sonuna kadar dinledi.

"Bitirdin mi, hepsi bu kadar mı?"

"Bu kadar," dedi Cemşid, derin bir soluk alarak.

Salman öfkeyle ayağa fırladı:

"Demek, Sultanoğlunun başını ağaçtan Mustafa indirdi."

"O indirdi, hem de gülerek."

"Gülerek ha?"

"Çocuklar mı kılmışlar başm cenaze namazım?"

"Çocuklar..."

"Mustafa mezarlığa gelmedi mi?"

"Gelmedi. O, babası oraya gömüldü gömüleli, mezarlığın önünden geçen yoldan bile geçmemiş."

"Her şey, her şey o piçin başmın altından çıkıyor. Bana meydan okuyor, meydan. Babamı da o öldürttü bana."

"Sonra köylüler, bir hafta hiç dışarıya çıkmadılar."

"Amma da korkmuşlar ha!"

"Çok korktular."

"Sen nereye saklanmıştın?"

"Mecidin evine."

"Her zaman oraya mı saklanırdın?"

"Sen öyle söylemedin mi?"

"Söyledim. Mecit köyde olup bitenin hepsini sana söylüyor, değil mi?"

"Ne demek, hepsini... Hele Mustafanın, her attığı adımı bile söylüyor. Bana dedi ki Mecit, Ağamın oğluna söyle, o Mustafa dağda yabanda gece gündüz tek başına deli divane geziyor, isterse onun boynunu bir gece sıkıvereyim, ölüsünü de bir yarın dibine gömeyim. Ya da kellesini ona göndereyim."

"Onu ben öldüreceğim," diye dişlerinin arasından konuştu Salman. Sesi ıslık gibiydi. "Babamı, o gül gibi babamı o öldürdü, o! Ben de onu..." Öfkesi gittikçe artıyor, konuşuyor, ne dediği anlaşılmıyor, köpürüyordu. "Öldürdüm, babamı öldürdüm, ne iyi ettim. Böyle bin tane babam olsa binini de öldürürdüm. Haydin kalkın çocuklar, görsünler. O Mustafanın kellesini, saçlarından minareye asacağım. Saçını kestirmiş, ben onu saçlarından asmayayım, diye. Ben de onun başına nal çivisi çakarım. Haydi hazırlanın..."

Çete çoktan hazırlanmıştı. Salman önlerine düştü, koşarcasına yürümeye başladı. Köyden bir haber alınca, gece sabahlara kadar uyumadan Mustafayı, babasını düşününce hep böyle olur, öfkeden kudurarak yola düşerdi, işte böyle de eşkıyalar onun arkasından yetişirlerdi.

Sakaltutana kadar ormanların içinden, çığırlerden bir gece, iki gündüz yürüdüler. Hepsinin de sırtından fışkıran terler kurumuş, abalarının üstünü ak bir tuz tabakası kaplamıştı.

Sakaltutan iki yanı kılıçla kesilmişçesine düzgün, sarı damarlı kayalıkları çok yüksek dar bir geçitti. Geçidin her iki yanındaki kayalıkların üstünde de ulu sedirler bitmiş, sedirlerin dalları geçidin üstünden birbirlerine kavuşmuştu.

Salman geçidin ortasına gelince durdu, soluklandı, başını kaldırdı, yukarda bir şemsiye gibi duran, birbirine karışmış sedirlere baktı, Sünbül eşkıya yanına geldi, o da başını kaldırdı, Salmanın baktığı yere baktı.

“Sünbül eşkıya oraya, pınarın başına...”

Sünbül eşkıya, onun böyle diyeceğini biliyor, bekliyordu.

“Oraya,” dedi.

Bir anda geçidi çıktılar, sağa döndüler, yamaca tırmandılar. Her yan sedir, kekik, yarpuz kokuyordu. Yamacı geçince ak çakıltaşları serilmiş bir küçük düzlüğe çıktılar. Çakıltaşlarının arasından yeşil otlar, çiçekler fışkırmıştı. Büyük bir sedirin kökünden de bir pınar kaynıyor, pınarın ayağı küçük düzlüğü ortadan biçiyor, çakıltaşlarının üstünden geçerek, yamacın üstünde yükselen bir çakmaktaşıdan kayaya varıyor, onu dolanarak yamaçtan aşağı iniyordu. Yöresini mavi çiçekli yarpuzlar, yaban gülleri almıştı. Sedirin kökündeki pınarın havuzu büyüktü, suyun dibindeki ak çakıltaşlarına gün vurmuş, kaynaşan küçük balıkları birer ışık damlasına döndürmüştü.

Salman çimenlerin üstüne çöktü:

“Sünbül eşkıya, ben uyuyorum. Siz ben uyanmcaya kadar, koyunu kesin, parçalara ayırın, ateşi köz edin... Ben uyanınca da...”

Salman, ne zaman bu Sakaltutan pınarının yanına gelmişse hep böyle yapmış, öfkesini pınarın başında uykuyla kesmişti.

Salman, gün battı batacak, uyandı. Sağına soluna şaşkınlık-

la bakındı, pınarın önüne diz çöküp, suyu yüzüne çarpa çarpa bir iyice yıkandı, ayağa kalktı. Ağacların doruklarına gün vurmuştu.

“Acıktım.”

Çakıltaşlı düzlüğün ortasma yakılı ateş tepeleme köz olmuştu. Sarıoğlan aşağıdaki Yörüklerden satın alıp getirdiği koyunu kesmiş, parçalara ayırmış, sedirden kestiği dalların üstüne yatırmıştı. Etleri közlerin üstüne attılar, sivriltilikleri değneklerle çevirmeye başladılar. Damlayan yağlar, közlerin üstünde uzun yalımlar oluşturuyordu. Ortalığı keskin bir yanık yağ kokusu, et kokusu aldı. Koku iştahlarını artırdı. Sabırsızlanan, ağzı sulanan Sarıoğlan közlerdeki etleri ha bire çeviriyor, ötekiler de, “Az kaldı, az kaldı,” diye sabır öneriyordu.

Sonunda et pişti, Sarıoğlan heybesinden yufkaları çıkardı, her birisinin önüne birer dürüm yufka attı, ilk parçayı Sünbül eşkiyaya uzattı, ikincisini Salmana. Hiç konuşmadan yemeklerini yediler. Salman yemeğini bitirince Saroğlandan sabunu istedi. O, her yemekten sonra, nerede olursa olsun, ellerini, ağzını sabunla yıkadı. Oluğun altına gitti, yıkandı, geriye döndü yerine oturdu:

“Siz uyuyun,” dedi, “ben sabaha kadar sizi beklerim.”

Tüfeğini aldı, sedir ağacına gitti, sırtını gövdeye dayadı, tüfeğinin dipçliğini bacakları arasına aldı, namluyu da omuzuna verdi, gözlerini yumdu. Ötekiler de başlarına dalları yastık yapıp çimenlerin üstüne, tüfeklerini kucaklarına aldılar kıvrıldılar. Salmanın içinden, o babasına, kalenin yamacından söylediği, hangi dilden olduğunu kendinin de unuttuğu türkü geçmeye başladı. Çölde kartallar ceren yavrularını parçalıyorlardı. Gagaları, gözleri, pençeleri, kanatları, tüm bedenleri kan içindiydi. Ağzı kanlı köpekler, çocuklara karışmışlar çölde koşuşturuyorlardı. Uzaktan, bir toz bulutu doludizgin geliyordu. Çocuklarla köpekler bir obanın içine daldılar. Obada belki de yüz çadır vardı. Çadırların kadınları, çocuklar, köpekler, sürüler, develer biribirlerine karıştı ve çocuklarla köpekler çadırlarda ekmek, peynir, kurutulmuş et, yağ hızmanları, bal ne bulmuşlarsa kapışıyorlardı. Toz bulutunun içinden elleri kılıçlı, tabancalı, tüfekli atlılar çıktılar, çocukların, köpeklerin aralarına dal-

dılar. Hiçbir kurşun sesi gelmedi, salt kılıçlar işliyordu. Çocuklar, kanları fışkırarak kumların üstüne seriliyorlardı. İnlemeler, haykırışlar ortalığı almıştı. Yanındaki çocuğun kellesi Salmanın kucağına düştü, Salman kelleyi aldı, karşı tepeye doğru koşan köpeklerin içine karıştı, kelle kucağında köpeklerle birlikte tepeye vardı. Tepe namaz kılar gibi toprağa başlarını koymuş, kadın, erkek, çocuk ölüleriyle doluydu. Salman oraya, sakalı kuma karışmış bir yaşlı ölünün yanına oturdu. Bir tuhaf, usuldan, hiç bitmeyen bir ağıt sesi geliyordu bir yerlerden. Salman kendine gelir gibi olduğunda, başını kaldırdı. O, biraz önceki kılıçlı atlıların yandaki tepenin yöresini, doludizgin, bir toz bulutu arasında döndüklerini gördü. Yerinden kalktı, kucağındaki çocuğun başını unutmuştu, tepeye koştu. Atlıların önünden, onlardan kıl payı kurtularak oraya vardı. Tepede, kadınlar, çocuklar birbirine sokulmuş titreşiyorlardı. "Yezidiler, Yezidiler," haykırışlarının arkasından bir top sesi geldi, gökyüzünden arka arkaya uzun yalımlar geçti. Tepenin yanı yöresi yalın içinde kaldı. Her patladıkça tepe, gök, kumlar sallanıyor, birbirlerine sokulmuş insanlar, yönlerini gündoğuya dönmüş, diz üstü çökmüşler, biraz daha birbirlerine sokuluyorlardı. Atlılar, döndüler, döndüler sonunda da tepeye yöneldiler. Gene kılıçlar işledi, ölüler at ayaklarının altında kaldılar. Toplar, durmadan tepenin sağında solunda patlıyordu. Tozdan dumandan hiçbir şeyi göremez oldu Salman. Birden top sesleri, kılıç şıkırtıları durdu, ortalıkta salt inlemeler, can çekişine hırıltıları kaldı. Biraz sonra da toz çekildi. Atlılar karşı tepeye doğru akıyorlardı. Salman ayağa kalktı, yanında mavi gözlü bir çocuk bitti, kanlı sarı saçları toza batmıştı, çocuk gözlerini ona dikmiş bakıyordu. Birden kasıklarını tuta tuta gülmeye başladı. Salman şaşkınladı. Hiçbir şey söyleyemiyordu. Uzun bir süre sonra çocuğun gülmesi durdu. Çocuk ona, elindeki kana batmış yalın kılıcını, atının üstünden ölülere batırıp çıkararak, ak sakalı kanlanmış adamı gösterdi. Adam çalgıncasına atını tepenin üstünde sürüyor, dişlerinin arasından, "Yezidiler, Yezidiler," diye sesleniyordu, kısılmış sesiyle. "Yezidiler, Yezidiler." Atlı onlara yaklaşırken Salman çocuğun elinden tuttu, tepeden aşağıya kaydılar. Adam, bir ölüye kılıcını saplarken atından düştü. Çocuklar, te-

peden düze indiler. Gece oldu, karanlıkta bir dereye düştüler. Dereyi yukarıya doğru çıktılar. Arkalarından gün doğdu, gölgeleri kumların üstüne düştü. Halleri kalmamıştı. Yara sırtlarını dayayıp oturdular. Çocuk, Salmanın kucağındaki kelleyi gösterdi, "Bu ne," dedi. Salman sol elindeki, göğsüne sıkıştırdığı kelleye baktı, hemen onu yere koydu. Sonra da gitti, eliyle kumlardan bir çukur yaptı, kelleyi oraya gömdü.

Çocuk:

"Babamı da, anamı da, herkesi de öldürdüler. Ölülerii orada kaldı," diye içlendi.

Ardından da hıçkırarak hıçkırarak ağladı.

Kalktılar, günbatıya doğru yürüdüler. Çocuğun aklına geldi:

"Haydi," dedi, "güneşe dua edelim. Belki babamı anamı diriltir." Güneşe yönlerini döndüler, diz çöktüler, orada, güneş iyice kızdırmcaya kadar öylece kaldılar.

Önce Salman ayağa kalktı, ardından da çocuk.

"Bu güneş bize küsmüş, ölmeden önce Şeyh öyle söyledi. Biz güneşe hiç iyi davranmamışız. Şeyh de dedi ki, hepimiz öleceğiz, der demez de bir kılıç geldi başını kesti onun. Ben onun yanında kaldım. Yatmasam beni de öldürecekti o kılıç. Beni ölü sandı."

Çocuk hem ağlıyor, hem gülüyordu.

"Sonra da herkesi öldürdüler, sonra da ben hiçbir şey görmedim."

Salmanın elini tuttu.

"Güneş istese Şeyhi de, anamı da, babamı da diriltir, değil mi?"

Salman karşılık vermedi.

"Diriltemez, öyle mi?"

Çocuk gene hıçkırarak bir süre güldü.

"Ben acıktım."

Yola koyuldular, bir tepenin dibine geldiler, tepeye baktılar, kulak verdiler dinlediler, tepeden hiçbir ses soluk gelmiyordu.

Çocuk:

"Hepsini öldürmüşler," dedi "vay yazık."

Salman gene hiçbir şey söylemedi.

Tepeyi dönünce bir düzlükte tek bir ağaç gördüler, ağacın yöresinde birtakım kıpırtılar var gibi geldi onlara. Dereyi çıkıp ağaca yöneldiler. Ağaca yaklaştıkça sesler duymaya başladılar. Biraz sona da atları, eşekleri, develeri, insanları gördüler.

“Gidelim mi yanlarına?”

Salman karşılık vermedi.

“Belki bizi öldürürler. Bunların atları var, baksana.”

Salman önde, çocuk arkada ağacın yanına vardılar. Aşağıdaki çukurda ateşlerin yöresinde birtakım kadınlar, kızlar bir şeyler yapmaya çalışıyorlardı.

Çocuk:

“Ekmek kokusu geliyor burnuma.”

Ağacın oradan aşağı indiler, ekmek pişiren, süt, çorba kaynatan kadınların birkaç adım ilersinde durdular, gözlerini de, boyunlarını uzatarak pişen yemeğe diktiler. Uzaklardan, yaya atlı birtakım insanlar geldi. Kadınlar, kızlar onların atlarının başını tuttular. Adamlar atlardan indiler. Kadınlar, kızlar atları kazıklara bağladılar.

Öndeki yeşil sarıklı, sırma maşlahlı, uzun ak sakallı, omuzu tüfekli, koşar koşar fişek bağlamış iri adam öne geçti. Öteki adamların hepsi de onun önünde el pençe divan durdular. Yaşlı bir kadın ağır ağır geldi, adamı karşıladı. Kadın yanına gelince yaşlı adam elini onun omuzuna koydu, “Gazele,” dedi, “hiçbir Yezidi bırakmadık, çoluk çocuk hepsini kılıçtan geçirdik. Bundan sonra senin de, benim de yerim cennetlik. Bu kadar çok Yezidi öldüren bir Müslümanın yeri, Allah indinde cennet olmaz da ne olur. Çok da altınları, gümüşleri çıktı. Ağzına kadar iki heybe doldurduk.”

Oba şenlik şadımanlık içine girdi.

Ağacın altına bir anda kilimler, keçeler, halılar, halıların üstüne sofralar serildi. Büyük sahanlarda sütlü çorbalar, tarhanalar getirildi. Sıcak ekmekler kondu ortaya... Adamlar, yeşil sarıklı önde, ötekiler arkada ağaca yürüdüler, sofranın başına çöküp büyük bir halka oldular. Çocuklar da onların arkalarından ağaca kadar geldiler, halkanın biraz dışımda durdular, yutkunuyorlardı boyunlarını uzatmış.

Yeşil sarıklı kaşığını eline almış sahana daldıracakken ço-

cukları gördü, yüzü buruştu, onlara bir süre baktı, gözlerini kırıştırdı:

“Gelin buraya!”

Çocuklar, geldiler onun yanında durdular.

Yeşil sarıklı sordu, gözlerini kırıştıtarerek:

“Siz Yezidi misiniz?”

Sarışın çocuk:

“Yezidiyiz,” dedi, “babamı da, anamı da, herkesi de o tepe kılıçlı adamlar öldürdü. Ben de aç kaldım. Acımdan da öldüm.”

Salmanı gösterdi:

“İşte bu çocuk da beni aldı buraya getirdi.”

Yeşil sarıklı Salmana döndü:

“Sen de Yezidi misin?”

“Bilmiyorum,” dedi Salman titreyen bir sesle.

“Güneş doğarken sen de diz çöküp türkü söylüyor musun güne karşı?”

Sarışın çocuk:

“Bu sabah birlikte dua ettik onunla.”

“Ettiniz mi?”

“Ettik,” dedi Salman. “Hepsini öldürdüler de...”

“Senin anan baban ne oldu?”

“Babam anamı öldürdü. Kellesini de kesti.”

“Baban ne oldu?”

“Onun elinde kılıcı vardı. Nah bu kadar, senin kılıcının uzunluğunda. Atı da vardı. O da bir tepeye çıktı.”

Yeşil sarıklı adam kadınları çağırdı, bir genç kız koşarak geldi.

“Şu çocukları alın da karınlarımı doyurun.”

Kız önde, çocuklar arkada ocakların yanına geldiler. Kız ortaya küçük bir sofraya serdi, kocaman bir sahan tarhana çorbasıyla iki dürüm yufka getirdi, çocuklar, gözleri dünyayı görmeden yumuldular. O kadar çok acıkmıştı ki sahana girip çıkan kaşıkları uğunuyordu. Bir anda sahandaki çorba, sofradaki dürümler bitti. Daha kız gelip de sofrayı kaldırmadan oraya kıvrıldılar, başlarını yere koyar koymaz da uyudular.

Onlar uyurlarken obanın delikanlıları geldiler, onların ba-

şuçlarında bağıştılar, tartıştılar, kılıçlarını çekip geri kınlarına soktular, gene çektiler. Kadınlar kızlar, ardından da Şeyhin Hatunu geldi, "Uykuda çocuk öldürülmez," diye bağırды.

"Biz de onlar uyanınca öldürürüz."

"Bu obada şimdiye kadar Tanrı konuğunu kim öldürdü? Tanrı konuğu babamızı, kardeşimizi öldürse de, bu obaya sığındığında kim öldürdü? Bu çocukları öldürünce, bu konukları, Tanrının laneti üstümüze olmaz mı?"

Öfkeyle delikanlıların yanından ayrıldı, "Öldürün öldürebilirseniz Tanrı konuklarını."

Çocuklar, üstlerine gün vurunca uyandılar. Gözlerini uğuşturarak yöreye bakındılar. Ortalıkta kimsecikleri göremediler. Oba daha ala şafakta, onlar derin uykularındayken kalkıp gitmişti. Başuçlarında bir çıkın dolusu ekmek, otlı peynirle bir sukabağı dolusu su buldular.

Sarışın çocuk:

"Bizi öldürmemişler," dedi.

Salman güldü ve konuştu:

"Öldürmemişler."

Bir güzelce karınlarını doyurdular, üstüne de suyu içip ayağa kalktılar. Salman azık çıkını beline sardı, sukabağını da sarı çocuğa verdi, çocuğa da öfkeyle baktı:

"Sen bizi öldürtüyordun," dedi. "Adam hiç Yezidi olduğunu söyler mi?"

Sarı çocuk özür diledi:

"Bilmiyordum," dedi.

"Sen o yeşil sarıklıyı görmedin mi tepede, herkesi öldüren oydu."

"Gördüm," dedi sarı çocuk.

Yola çıktılar.

Salman ayağa kalktı, filintasını eline aldı. Oluğun ucundan dökülen suyun şarılıtsı gecede büyüyordu. Yıldız ışıkları pınara vurmuş, pınarın bir el büyüklüğündeki yerini aydınlatıyordu. Oluğa ağzını dayadı, içti, Sünbül eşkıyanın yanına geldi, usuldan horluyordu. Sarıoğlan uykusunda öfkeli öfkeli bir şeyler konuşuyor, ardından da bir süre susuyordu. Yanık Halilden hiç ses çıkmıyor, Kazıkçı Veli inliyordu. Oluktan pınara, pınardan

suyun döküldüğü uçuruma, oradan arkadaki sedir ağacına yürüdü durdu. Gücü yerindeydi. Hiçbir yam sızlamıyor, hiç de yorgunluk duymuyordu. Gece cikiliyor, dağın doruğuna yakın yerlerden korkutucu sesler duyuyordu. Yıldızlar çok iriydi, çöldeki yıldızlar gibi. İnceden bir yel efiliyor, ortalık çılğıncasına, bilmediği çiçeklerin kokusuyla kokuyordu. Bir de bütün kokulardan ayrılan, çok belli bir koku vardı bu gece, sedir kokusu. Salman, bu kokuyu, yaylaları anımsadı, babası Savrun gözünde, bu kokuyu, bütün kokulardan çok sever, esen ince yele karşı durur, göğüsünü açar, bu kokuyu içine çeker, sonra da onu yerden alır bağrına basar öperdi. O zaman Salmanın içi sevinçle dolar, bir sevgi yumağının içinde başı dönerdi.

Yürürken, acıdan kıvrandı, bu gece babası hiç aklından çıkmıyor, ne düşünse, ne anımsasa geliyor, gözlerindeki birer damla yaşla, sararmış, uzamış yüzüyle karşısına dikiliyordu. Gitti sedir ağacına gene sırtını dayadı, tüfeğini kucağına aldı oturdu.

Mustafaya o mavi kuşları yakalamak için ne kadar çok uğraşmış, ne kadar çok tuzaklar hazırlamış, ne kadar çok düşünmüş, sonunda da bir büyük kafes dolusu kuşu yakalamış, Mustafaya getirmiş, o da onun getirdiği kuşları babasının gözlerinin önünde teker teker havaya atmış, uçup giden kuşların da tüylerini yolarak, her kuşu atışta da onu küçümseyerek, bir solucana bakar gibi bakarak gülmüştü. Hem de bunu babasının önünde, babasının gözleri önünde yapmıştı. Babası da ona, o, sonradan gelme piç kurusuna hiçbir şey söylememişti. Babası da onu o kadar küçümsüyordu. Yoksa Mustafa ne bilecekti onu küçümsemeyi de öyle bakmayı. Ölürken bile, yüreğinde hançer dönerken bile ona böyle bakmıştı, küçümseyerek. Ama gözlerindeki o iki gücenik, küskün, kırgın yaş neydi? Keşki ölsem diye düşündü Salman. Hep o Mustafa, hep o köylü, hep o Emine, Zero Anam yaptı bu işi. Başıma bu işleri... Öfkeleni, ırmağın kıyısına hızla indi, Mustafa ondan öğrendiği biçimde yardan kuş yakalıyordu. Yanındaki kafeste de ağzına kadar, kanatları birbirine geçmiş, uzun gagalı mavi kuş doluydu. Kafes de kendinin kafesiydi. Bunca yıl sonra Mustafa bu kafesi nerden bulmuştu ki... Konak yanarken bu kafes de birlikte yanmamış

mıydı? Mustafa onu görünce dondu kaldı, elindeki yakaladığı kuş da uçtu gitti. Yüzü, ölü yüzü gibi sapsarı oldu. Tabancan var belinde, öyle mi Mustafa, benim küçük kardeşim, babamın kanlısı kardeşim. Babamızı ben değil sen, sen, sen öldürdün, bir de anam Zero, bir de Emine, bir de o köylü, bir de hepiniz... Ben öldürmedim babamı, ben öldürmedim. Mustafa taş kesildi kıpırdamadı. Bu kafesteki kuşları benim için tuttun değil mi? Ben de sana böyle bir kafes dolusu kuş tutmuştum, akında öyle mi? Kafese vardı, yerden aldı, kapısını açtı ilk kuşu dışarıya çekti, havaya attı, kuş önce yara gitti, toprağa çarpacakken geriye döndü, zikzaklar çizerek suyun öte yanına geçti, su boyunca aşağıya uçtu, ılgınların üstünden geriye döndü, mezarlığın üstüne vurdu, köyün üstünden yukarıya, Abbas Ustanın ışığına uçtu, orada da gözden yitti. Salınan ikinci, üçüncü kuşu da kafesten çıkardı göğe salıverdi. Mustafa yerinden hiç kıpırdamadı. Salman başını çevirince, yarın altındaki ılgın çalısının yanında babasını gördü. Oraya oturmuştu, kaputu sırtındaydı, sağ eliyle boğazını tutmuş, yüzü de ölü yüzü gibi sararmıştı, ona bakıyordu. Salman son kuşu da havaya fırlatınca, Mustafanın yanına gitti, tabancan da var, değil mi, beni öldürmek için Ali Çavuş sana atıcılık öğretti değil mi? Yakasından tuttu, mademki öyle hünerlerin var, çek tabancanı işte ben buradayım, çek de sık bana. Omuzundan tuttu Mustafayı yere fırlattı, Mustafa yere düştü kalktı, gene öyle dikeldi karşısına. Kardeşim bana kuş yakalamış, ben de kardeşime kuş yakalamıştım, o da hepsini havaya atmıştı, ben de attım. Arkadan babasının sesi geldi, çocuk sana kuş yakalamış, küçük Mustafacık, senin kardeşin, sen de hepsini salıverdin, yazık değil mi Mustafaya, bunu ona niçin yaptın? Salman hançerini çekti, babası ılgın çalısının dibinde oturuyordu, önünde tepeden tırnağa masmavi bir sütleğen açmıştı, önünde geldi durdu, ben de ona bir kafes dolusu kuş tutmuş, senin gözünün önünde hepsini de havaya atmıştı. O zaman ona neden hiçbir şey söylememiştin, ben de senin oğlun değil miydim? Elindeki hançeri üç kere babasının boynuna soktu, çekti, babasının yüreğine giren hançer üç kere gacırdadı. Mustafa, yüreğim yanıyor, diye bağırdı. Yerinden de hiç kıpırdamadı, olduğu yerde taş gibi kaldı. Baba

ona baktı, gözlerinde de birer damla yaş belirdi. Sonra yürüdü, Salman kaçtı. Öteki yakasını tutmuş onu kovalıyordu. Salman önde, babası arkada dağa, keskin kayalıklara vurdular. Uzun kayalığın dibinde babası onu yakaladı, Salman, onun tabancasını çekip ateş edeceğini sandı, babası tabancayı çekmedi, ona şöyle bir baktı, küçümseyerek, gözlerinde iki damla yaş belirdi, Salman sevindi, babası o anda da onu bıraktı, geriye döndü, Salman da arkasından geldi, baba kaktüs ağulının dibinde ağzı aşağı toprağa kapandı.

Salman Mustafaya koştu, Mustafa ırmağın kıyısında olduğu gibi duruyordu. Salman çocuğun önünde diz çöktü, senin suçun yok Mustafa, her şeyi ben yaptım, sana ben işkence ettim, sana ben yılan tutturdum, seni ben kayışkanatlı mağaraya soktum, Mustafam, biricik kardeşim, babamızı ben öldürdüm, konağımızı ben yaktım, atlarımızı ben vurdum, sürülerimizi ben sattım, her şeyi ben, ben, ben... Seni de beni de ben babasız koydum, ben... Konuş Mustafam, çek tabancanı beni öldür, öldür de beni kurtar, tabanca sıkmasını öğrendin beni öldürmek için.

Salman sustu, yalvaran gözlerle ona bakıyor, bekliyordu, onun bir şey söylemesi için. Mustafa kam çekilmiş susuyordu.

Bir daha kuşlarmı havaya atmayacağım.

Mustafa kıpırdadı, eğildi ona baktı, gözleri yaşla doldu, elini uzattı, Salmanın saçını okşadı, arımdan da boynuna sarıldı. Salman da ona sarıldı.

Sünbül eşkıya uzandığı yerden doğruldu, karanlıkta sağına soluna bakındı, ayağa kalktı, sedirin arkasını dolandı, şalvarının bağım çözdü, bir çalıya çövdürdü.

"Salman!"

"Buyur Sünbül eşkıya."

"Uykun geldi mi?"

"Benim uykum gelir mi hiç Sünbül eşkıyam."

"Gelmez, biliyorum, Allah başa vermesin."

Çukurovaya, köye inmek için ne zaman Sakaltutana gelmişler, burada ne zaman konaklamışlarsa hep böyle olmuş, Sünbül eşkıya gecenin bu vaktinde ne zaman işemeye uyanmışsa aralarında hep bu konuşma geçmişti.

Sarı çocukla bir suyun kıyısına geldiler. Azıklıklarındaki

son kırıntı ekmeği de yemişlerdi. Salman ona adını hiç sormamış, o da söylememişti. Sarı çocuğun mavi, ışıltılı gözleri gülüyordu. Salman onu çok sevmişti. Sarı çocuk da onu her şeyi, anası babası, ağası bellemişti. Ve bu çölden kurtulacaklardı. İki kardeş bir köye gidecek, çoban duracak, büyüyüp, şu kılıçlı adamlar gibi kılıçları olacaktı. Böyle güzel birer de at alacaklardı.

Akarsu, ulu bir suydü. Çöle yayılmıştı. Dizlerine kadar suyun içine girdiler, doya doya içtiler. Sudan çıktıklarında birazcık kendilerine gelmişlerdi. Bir köy, bir oba, bir göçmen topluluğu bir insan aramak için suyun yarından dışarıya tırmandılar. Su boyunca yola düştüler. Susuz kalmasınlar diye ırmak boyundan ayrılmıyorlardı. Yürüdükleri yol işlek bir yoldu. Ayak bileklerine kadar toza gömülüyorlardı. Önlerinden onlara doğru gelen üç atlıyı görünce sevindiler. Onlara doğru güçleri yettiğince koştular, karşı karşıya gelince sarı çocuk gülen gözleriyle:

“Acıktık amcalar,” dedi, “sizde bir lokma ekme bulunur mu?”

“Yezidi misiniz,” diye sordu baştaki atlı.

“Ben Yezidiyim,” diye diklendi sarı çocuk.

“Sen?”

“Ben bilmiyorum.”

Atlı kılıcını çekti, hışımla, “seni anasını avradını...” boynuna indirdi sarı çocuğun. Fıskıran kanları gördü Salman. Sarı çocuk yerde bir çırpındı, sonra oraya serildi kaldı. Atlı Salmana yönelirken, Salman kendini yardan aşağı suyun içine attı. Atlılar ona bakmadan atlarını doludizgin, yolu tozutarak sürdüler gittiler.

Salman bundan sonra bir daha köye, kasabaya, atlılara, yalalara, çadırlara yaklaşmadı. Nerede bir insan gördüyse kaçtı. Kendisini ormanın içinde bulduğunda bir deri bir kemikti. Her bir yanı yaraya kesmişti. Ormanda tanıdığı tanımadığı otları, kökleri yedi. Bir gün de hiç yiyemez oldu. Aşağıdaki yoldan atlılar, göçmen evleri, Yörükler geçiyordu, onların hiçbirisine yaklaşmadı. Açktan yürüyemez hale gelince bir göçmen kadının önünü kesti. Kadın, “Ben senden daha açım yavru,” de-

di, utancından yere baktı. Kadın gittikten sonra yolun ortasında bir süre öyle kalakaldı. Başı dönüyordu. Yoldan geçen atlıyı görünce kendisini çalıların arasına attı. Çalının içinde kendine geldiğinde gün doğuyordu. Yaralarının kokusu ıslak çimen kokusuna karışıyordu. Gene sürünerek içerilere çekildi. Bir keçinin çan sesini duydu. Gözlerini kocaman açarak keçiye baktı, keçinin memeleri doluydu. Sağına soluna bakındı, ortalıkta ne çoban, ne de bir sürü vardı, bu keçiye yakalamalıydı. Bütün melekelerini ayağa kaldırdı. Sanki az önceki sürünen, bitkin çocuk bu değildi. Bir çalı, bir ot bile kıpırdatmadan, hiç hışırttı, en küçük bir ses bile çıkarmadan keçiye yaklaştı, onu ayağından yakaladı. Keçi uysal bir keçiydi, kaçmadı, olduğu yerde öyle durdu, Salman uysal keçinin memesine sarıldı, emmeye başladı, sıcak süt onu kendine getirdi. Çocuk, kısa bir sürede iki memeyi de boşalttı. Memeleri şişmiş keçi de, Salman da kıvançlıydı. Keçiye bırakmadı. Birlikte çalılıkların içine çekildiler. Keçi, onun yanından hiç kaçmıyor, çalı yapraklarını keyifle, hışırdatarak yiyordu. Keçiye bağlamak istedi, bağlayacak bir şey bulamadı. Ama keçi ona alışmıştı, kaçmıyordu ki, uyudu. Günlerdir, ilk olarak böylesine taş gibi derin bir uykuya daldı. Gün kuşluktu, çobanın haylamasıyla uyandı. Çoban keçiye önüne katmış söverek götürüyordu. Salmansa çalıların köklerine köklerine kaçıyordu.

Bir daha çalının içinden çıkamadı. Aradan kaç gün geçti bilemiyor, kulağına kılıç şakırtıları, at kişnemeleri, inceden inceye bitip tükenmeyen bir ağıt sesi geliyordu. Yoldan yukarıya insan konuşmalarını, kendisine yaklaşan ayak seslerini duyunca inlemesini, bir korunma içgüdüleriyle kesti. İsmail Ağa gelip onun başına dikilince gözlerini kapattı, ölü gibi sessizleşti. Ayak sesleri kesilince, dayanamadı, gene inlemesini sürdürdü. Keçi bir daha gelirse, keçi bir daha gelirse... Keçiye dört gözle, Allaha yalvararak bekliyordu. Keçi bir daha gelince onu yakalayacak, dağlara, uzaklara alıp götürecektir, iyileşince de... Hiçbir zaman ben Yezidiyim, demeyecekti. Ayak seslerini, çalı hışırtılarını yeniden duyunca, o, kocaman adamın karartısını üstüne eğilmiş görünce kendinden geçti. Gerisini hiç mi hiç anımsamıyor. Kendine, sıcacık suyun, yumuşacık,

seven bir elin okşamasıyla geldi. Bütün bedeni çok güzel, baş döndüren kokularla kokuyor, üstüne eğilmiş ceren gözlü bir kadın başı ona gülümsüyordu.

Karşı dağın doruklarının ucu ağarmış, gün doğdu doğacaktı. Salman, "Zero Anam, Zero Anam," diye söylenerek ayağa kalktı. "Benim insanlıklı Zero Anam, niye getirdin bu işleri başıma? Niye Mustafayı da, beni de babasız koydun." Oluğun yanında durdu, alacakaranlıkta dökülen suya baktı, pınarın içindeki küçük balıklar uyanıyorlar, inceden, bir çakılı, suyun içine girmiş bir küçük kökü kokluyor kaçışıyorlardı. Sünbül eşkıya bir yanından öbür yanına dönerken, kucakladığı filintasını da birlikte döndürüyordu. Salman, ben de uykumda böyle mi yapıyorum, diye düşündü. Sonra da, "Eşkıyacılık," dedi kendi kendine, "can pazarı." Sünbül eşkıya kimdi, neydi, neyin nesiydi, nereden gelmiş, nereye gidiyordu, hiç kimse onun üstüne bir şey bilmiyor, o da kendisini yedi kat yerin dibine saklamış hiç mi hiç konuşmuyordu. Bildikleri tek şey, o kendini bileli eşkıyaydı. Kim bilir, belki babası, dedesi de eşkıyaydı. Belki eşkıyacılıkta doğmuştu. Onun düze inme, başka bir düzen kurma isteği, çabası hiç yoktu. Oysa her eşkıyanın bir gün buradan kurtulmak, başka bir dünyaya karışmak umudu vardı. Salmanın bile içinde, bir gün buradan kurtulmak istemi depreşiyordu. Sünbül eşkıyanın başucuna oturdu. Adamın kırışık içindeki yüzüne daldı gitti. Bu adamı öyle bir merak ediyordu ki, güvenilir bir adamdı. Yiğit, yürekli, mert, korkuyu unutmuş... Bir insan korkuyu unutabilir miydi, Sünbül eşkıyayla bunca birlikteydiler, çok çarpışmalara girmişler, ölümden kıl payı kurtulmuşlar, onun tüyü bile kıpırdamamış, yüzü bile sararmamış, elleri bile titrememişti. Bir de, bir bakışta, karşısındaki kim olursa olsun, onun yüreğinin içini okuyordu. İsmail Ağayı çok yakından tanıdığı belliydi. Salman babasından ne kadar söz ederse etsin, o, kendini ele vermiyor, ne söylerse söylesin onu yineliyor, onaylıyordu. Belki bu dünyada onu anlayan tek kişi oydu. "Keşki babam da beni böyle anlaysaydı," diye içini çekti Salman, "bu işler başımıza gelmezdi. Keşki o çalımın dibinde beni bulmasaydı babam... Keşki..."

Sünbül eşkıya, bir ses, bir çıtırtı duymuş olacak ki hemen

doğruldu oturdu. Eli de, kendiliğinden tüfeğinin tetiğine gitti. Sünbül eşkiya hep böyle uyanırdı.

“Hey Salman, hiç uyumadın, değil mi?”

“Bir nöbetçi uyursa sen onu öldürmez misin?”

“Öldürürüm.”

Sünbül eşkiyadan az sonra da ötekiler uyandılar. Yanık Halil, dağlarda uyanmaya hiç alışmamıştı, hep böyle şaşkın, uyandıktan sonra, neredeyim, diye sorarcasına uyanır, yöresine uzun uzun baktıktan, nerede olduğunu azıcık anladıktan sonra birden ayağa fırlardı.

Sarıoğlan, kalkar kalkmaz ötedeki çukura indi, işedi, bir kucak kuru odun toplayarak döndü. Dünkü ateşin yerine, ocakta kalmış odunları da katarak bir ateş gürletti. Dünden kalma etleri ağacın dalından indirdi, çimenlerin üstünde kamasıyla kesti biçti, değneklerin ucuna geçirdi. Sabırsızlanarak beklediler. Ateşi ölçerdiler, yeni odunlar attılar ocağa. Tepeleme köz oldu. Etleri ocağa sürdü Sarıoğlan. Yağlar cızırdadı. Yanık yağ kokusu, efileyen yelin getirdiği püren, yabangülü, sedir kokularına karıştı. Pişmiş etleri, ıslatılmış yufkalarının arasına sardılar yediler. Yemeğin üstüne avuç avuç su içtiler pıardan. Sünbül eşkiya, yönünü kibleye dönüp, iki rekat namaz kıldı. Nerede olursa olsun, ister en yoğun çarpışmada, iki eli kanda olsun, o, her sabah iki rekat namazını kılardı.

Tatlı güneş vardı, ıslak çimenler parıldıyor, inceden buğulanıyor, ağaçlardaki kuşlar ötüşüyor, iri turuncu bir kelebek bir pınarın yöresinde açmış mor yarpuz çiçeklerine konuyor, oradan kalkıyor yaban güllerine, çimenlerin, savran kurmuş sarı çiçeklerin üstün konuyor, kanatlarını açıp açıp kapatıyordu.

“Şimdi Çukurovaya ineceğiz, ilk akşamdan o köyün üstündeki, babamla her gün çıktığımız kayamn yanına varacağız. Babam namazını kılacak, duasını toplayacak, şöyle, gözlerini kısarak aşağıdaki dumanlı, tüten ovaya bakacak. Ben onun benden türkü söylememi istediğini bileceğim, her zamanki oturduğum yere oturacak. Düldül dağına yönümü döneceğim. Ben türkü söyledikçe babamın yüzü değişecek, gözleri yaşla dolacak, daha ben türküyü bitirmeden o yanıma gelecek, uzun uzun saçlarımı okşayacak, sonra da beni kucaklayacak, ‘oğlum, oğlum

Salmanım', diyecek, belli belirsiz de bana hiç belli etmeden beni boynumdan öpecek, gün kavuşurken..."

"Gün kavuşurken kalkacak, baba oğul yan yana köye ineceksiniz. Baban kimi gün senin elini kocaman elinin içine alacak, köye böyle yürüyeceksiniz."

"Konağa yaklaşıp yaklaşmaz Zero Ananın pişirdiği yemeğin kokusu burnuna gelecek. O gün evde hangi yemeğin piştiğini kokusundan anlayacaksın."

"Yemeği yedikten sonra da sen yatağa girer girmez uyuyacaksın. Sabahleyin de seni Zero Anan okşayarak uyandıracak. Üstü ayran kabarcıklı tereyağ olacak sofrada, yayıktan daha yeni çıkmış."

"Baban atma binecek görkemli, kasabaya inecek. Belinde çifte tabanca."

"Babamın o zamanki atı al bir attı."

"Baban atın üstünde dimdik bir servi dalı gibi duracak."

"Eğilecek, saçımı okşayacak."

"Atı doludizgin, tozu dumana katarak sürecek, köyün içinde uçan bir yalın parçası gibi sünecek."

"Ben onun yolunu dört gözle bekleyeceğim. Babamsız köy, babam kasabadan, Adanadan gelinceye kadar bana cehennem olacak."

"Baban köye gelince de, onun başını daha gedikten görünce de kanat takıp uçacak, sevinçten ne yapacağım bilemeyeceksin."

"Babam attan inecek."

"Baban attan inince herkes onu karşılamaya koşacak."

"Sen duvarın dibinde öyle, için içine sığmayarak duracaksın."

"Babam bana gelecek hiç kimseye bakmadan, beni yerden alacak bağrına basacak."

"Salman, Salman, Salman oğlum, diyecek, amma da büyümüş, kocaman olmuşsun, seni kaldıramıyorum."

"Beni elimden tutacak, birlikte konağa çıkacağız. Arkadan heybe gelecek, babam heybeyi uzun parmaklarıyla açacak, ilk olarak benim armağanımı çıkaracak heybeden, bana verecek."

"Zero Anan da, ötekiler de seni çok kıskanacaklar."

"Zero Anam tatlı tatlı gülerek, Koca İsmailin oğlu hepimizden kıymetli, ilk armağanı her zaman ona verir, diyecek."

Baban da tatlı tatlı gülerek, beğendin mi Salman, diye soracak."

"Sen de varacak babanı kucaklayacak, boynuna sarılacaksın."

Sarioğlan, bir yandan kalmış etleri beze sarıyor, toparlanıyordu.

Salman:

"O etleri bırak," dedi. Sarioğlan, niçin, dercesine ona baktı.

"Çukurova bu dağlara benzemez, oraya varır varmaz et kokar."

"Biz de yolda pişirir yeriz. Ben bu eti burada bırakamam."

"Öyle olsun," dedi Salman.

Ormanın içinden güneye yönlerini döndüler, yürüdüler, biraz sonra da Akyolun üstünden geçen çığire ulaştılar. Salmanla Sünbül eşkiya yan yana yürüyor, ötekiler de birkaç adım arklarından geliyorlardı.

Öğleyi az geçe Cinoluğa geldiler. Cinoluk ulu bir çınarın kökünden kaynıyordu. İçi de üst üste kırmızı benekli balıklarla doluydu. Salman pmarın yanı başındaki bir taşın üstüne oturdu:

"Sarioğlan şu etleri pişir bakalım da yiyelim."

"Olur," diye Sarioğlan sevindi.

Aşağıdan Yörük göçlerinin çan sesleri, çoban haylamaları geliyordu.

"Mustafa çok korkuyor değil mi, Sünbül eşkiya?"

"Korkusundan deli oluyor."

"Çobanbaşmın kellesi..."

"Saçını kazıtmış. Cemşid onun kellesini saçlarından tutup kapılarına asamasm, diye."

"Kır atm yemliğinde yatıyormuş."

"Köpeğe sığınmış."

"Topal Abbas Ustaya da..."

"O korkusundan çeke çeke ölecek."

"O, her gün bin kere ölüyor, değil mi Sünbül eşkiya."

"Şimdi köye gider de..."

"O, babamın dibinde namaz kıldığı kayanın altına oturur, sabahı orada ederiz."

"Sabah olunca giyinir kuşanır, feslerimizin üstüne ipekli kefiyelerimizi bağlarız..."

"Giyinmiş kuşanmış... Baksana Sünbül eşkıya..."

Sünbül eşkıya tepeden tırnağa Salmanı süzdü:

"Acem Şahının paşalarına benziyorsun sen bu kılığınla... Sırmalı aba, kılıptan fişeklikler..."

"Keşki babam benim bu halimi böyle görseydi."

"Seninle çok övünür, benim oğlum Zaloğlu Rüstem gibi yiğit olmuş derdi."

"Köylü de diyecek ki..."

"Bu Salman öyle bir kişi ki Hazreti Aliye yamaç bir kişi. Keşki onun bu halini babası görseydi."

Salman öfkeyle ayağa fırladı, bir şeyler konuşuyordu, konuştukları anlaşılmıyordu. Konuştu, konuştu, ellerini, kollarını salladı, dişlerini sıktı, yerine otururken bugün öldüreceğim onu, dedi. Önce Mustafayı keseceğim Zero Ananın gözleri önünde. Beni öldürmeye o kadar insan gönderir mi, babamın o kadar parasını o kanı ciğeri beş para etmez adamlara, beni öldürsünler diye verir mi? Babamın parasının yarısı benim, yarısı da Mustafanın değil mi?

"Sonra da Zero Ananın kellesini kesecek Mustafanın kellesinin yanına koyacaksın."

"Eminenin de.."

"Köylüleri de toplayacağım, bakın orada nasıl sallanıyolar, diyeceğim."

"Köylünün de ödü kopacak."

"Ama Mustafa çok küçük, bir çocuk o. Tabancayla oynuyor. Bir atıcı olmuş ki pireyi vuruyormuş."

"Sana özeniyor Mustafa, ağası Salmana."

"Bana özeniyor. O da ağası gibi olursa... Çocuklar ölümün ne olduğunu bilmezler değil mi Sünbül eşkıyam?"

"Bilmezler. Onlar ölümü de bir oyun sanıyorlar. Mustafa da, sen dağa çıktın çikalı, baban öldü öleli ölümü bir oyun yapmış, onunla oynuyor."

"Babam ölürken..."

"Gözlerinde iki damla yaş..."

"Bana baktı."

"Solucana bakar gibi..."

"İyi ki..."

"İyi ki..."

"İyi ki..." dedi Sünbül eşkıya.

"Ölümlle oynaya oynaya ölüme alışmadı mı o?"

"Alıştı," dedi Sünbül eşkıya.

"Şimdi ölüm ona vız gelir, ölümün ne olduğunu bilmez ki o..."

Sarioğlan etleri pişirmiş, yufka dürümlerini çimenlerin üstüne koymuştu.

Salman, ona uzatılan etleri ekmeğine sarmış, bir yandan dişliyor, bir yandan da yumulmuş düşünüyordu. Daha elindeki dürümü bitirmeden ayağa kalktı, hızla yürüdü. Ötekiler koşarak arkasından zor yetişiyorlardı.

Deveboynuna geldiler, gediği döndüler, Salman zmk, diye olduğu yerde durdu. Gözleri büyümüş, yüzü kırışmış, elleri de titriyordu.

Bir süre olduğu yerde, gözlerini yere dikmiş düşündü. Sonra ileriye birkaç adım attı, durdu. Gözleri daha yerdeydi. Sünbül eşkıya, ötekiler yerlerinden kıpırdamadılar. Salman geriye döndü. Çok ağır yürüyordu. Sünbül eşkıyayı, ötekileri geçti, gene durdu. Neden sonra, başını kaldırdı, gözleri yaşarmıştı:

"Çocuklar ölümü bilmez. Mustafa da ölüme çok alıştı. Ölümle oynuyor. Ben onu öldürünce bunu da oyun sanacak. Hele biraz daha büyüsün. Büyüyünce ölümün ne olduğunu daha çok anlar, değil mi?"

"Daha çok anlar," dedi Sünbül eşkıya.

"Gözlerinde iki damla yaş."

Ve hançer üç kere boyundan yüreğe kadar indi indi çıktı.

"İki damla..." dedi Sünbül eşkıya.

Bir sabah dağdan atlılar geldiler, caminin önünde birikiştiler. Onları İmam karşıladı, "Buyurun ağalar, bir buyruğunuz mu var," diye sordu. Atlılardan sakallısı, "Sultanoğlunun kellesini buraya getirmişler, onu ne yaptınız?" diye sordu.

Sesi çok öfkeliydi.

Mustafa Kuş Memetle birlikte koşarak caminin önüne çoktan yetişmişti. İmam kekeliyor, bir şeyler söyleyecek oluyor, söyleyemiyordu. Atlılar tepeden tırnağa silahlıydılar.

"Hele inin atlarınızdan da konuşalım."

"Nerede kellesi Sultanoğlunun, kelleyi ne yaptınız?"

Mustafa atıldı:

"Sultanoğlunun kellesini gömdük," dedi, "biz hepimiz birlikte... Allah İmam Efendiden razı olsun, o da bize yardım etti."

"Siz de kim oluyorsunuz?"

"Çocuklar," dedi Mustafa.

Sakallı ath atından indi. Ötekiler de indiler. İmam önde, sakallıyla ötekiler arkada camiye girdiler, caminin sofasına oturdular.

"Çocuklarla birlikte gömdük Sultanoğlunun başını," dedi İmam. "Cemşid onun kutlu kellesini şu ilerdeki yanık ağaca asmıştı, biz de korkumuzdan varıp da kelleyi oradan indiremiyorduk. İşte bu çocuk, bu Mustafa indirdi."

Mustafa kim, diye sorarcasına İmama baktı sakallı adam.

"Salmanın öldürdüğü İsmail Ağanın oğlu."

Sonra olayı baştan sona kadar anlattı.

Sakallı şaşkınlıkla Mustafaya sordu:

“Demek, Sultanoglunun başını o ağaçtan kim indirirse indirsin Salman seni öldürecekti, öyle mi?”

“Öldürecekti,” diye onu yanıtladı İmam.

“Korkmadın mı?” diye Mustafanın saçını okşayarak sordu sakallı.

Çocuk Nuri de gelmiş kalabalığa katılmıştı:

“Anam diyor ki,” diye söze karıştı Nuri, “anam diyor ki, o ağaçtan, o kelleyi indirse de Mustafa, indirmese de onu Salman nasıl olsa günün birinde öldürecek. O da indirmesin de ne yap-sın.”

Mustafa boynunu büktü:

“Aaaah, yazık,” diye içini çekti, “Sultanoglunu o kafir benim yüzümden öldürdü. Yüreğim yandı Sultanogluna. O, babayığit bir adamdı.”

“Öyleydi,” dedi sakallı, “Benim de büyük kardeşimdi.”

Ayağa kalktı. Onunla birlikte ötekiler de ayağa kalktılar.

“Haydi gidelim de mezarlığa Sultanoglunun başım oradan alalım. Çocuklar siz de gelin.”

Köylü kalabalığı, kadın erkek, caminin avlusunu doldurmuşlardı. Sakallıyla birlikte İmam camiden çıkınca kalabalık da arkalarına düştü. Mezarlığa geldiler. Sakırgayla Memet, Çocuk Nuri herkesten önce mezarlığa girmişler, Sultanoglunun başının mezarı yanında durmuşlardı.

Sakallı:

“Dua oku İmam,” diye buyurdu.

İmam uzun bir duaya başladı.

Sakallı:

“Yeter artık, kes!” diye gene buyurdu.

İmam, duasını kesti.

Çocuklar, mezarın toprağını elleriyle açtılar. Kefen görününce Memet:

“Alın, işte orada,” diye doğruldu.

İmam eğildi, usulcana kelleyi çukurdan aldı, bezin üstündeki toprakları silkeleyerek sakallıya uzattı. Bir yandan da dualar okuyordu.

Sakallı:

“Başın kefenini aç bakalım İmam Efendi, bakalım görelim, bu baş Sultanoğlunun başı ını,” diye yumuşamış bir sesle sordu.

İnam başın kefenini açtı.

“Kapat,” diye bağırdı sakallı.

İmam, hemen başı yeniden kefene, usta, alışkın elleriyle sardı.

Sakallı, kelleyi uzandı aldı, göğsüne bastırarak, kalabalığı yardı, caminin önündeki atına, kucağındaki kelleye birlikte bindi. Ötekiler de bindiler. Sakallı İmama, atın üstünden paralar uzattı, sonra da kalabalığa döndü:

“Yakında Salınanın başını kesip Cemşide vereceğim, Cemşid de şeytanın başını buraya, size getirecek,” eliyle ağacı gösterdi, “bu ağacın da dalına asacaksınız. Onun başını da oradan kimse indiremeyecek.”

Atını Mustafaya doğru sürdü, eğildi, onun başını okşadı:

“İsmail Ağanın yiğit oğlu,” dedi, “Salmanın başını buradan kim indirirse sen onu bana haber vereceksin, ister candarma, ister Arif Saim olsun, ben de onun başını Salmanın başının yerine asacağım.”

Atını doldurdu, yukarıya, geldiği yola doludizgin sürdü. Atlılar, toz duman içinde bir anda gediği aştılar.

Köylüler:

“İşte şimdi Mustafa kurtuldu, yakında Salmanın başını bu adam bize gönderir,” dediler.

“Kendi kellesi gelmesin de...”

Köylüler bu çatlak sesi dinlemediler, duymadılar bile.

Köy çok dinginlemişti. Başta Mustafa, çocuklar sevinç içindeydiler. Mustafa, Memet, Nuri her gün kale boynuna çıkıyorlar, kekliklerine çekirge yakalayıp yediyorlar, kale boynundan aşağı tarlalara iniyor, uruşkun, taze nohut, firik başak pişirip yiyorlar, ta Adacaya kadar koşarak mis kokulu nergis topluyorlar, bu arada da Mustafa tabancasını çekip gözünün gördüğü en küçük noktalara ateş edip vuruyordu. Köyde de Mustafanın atıcılık ünü yayılıyordu. Hele Ali Çavuş “Ben böyle, Mustafa gibi bir adam görmedim, böyle bir nişancı, bu yaşta, Allah böyle bir atıcıyı ne yaratmış, ne de yaratabilir. Salman bunu bir

duysa ne bir daha bu köye uğrar, ne de bu köyün kıyısından geçebilir," diyor, öğrencisiyle övünüyordu. "Bir de yürekli ki, çatal yürek bir insan. Ateşin içine gir, ey Mustafa, diye söyle ona, gözünü kırpmadan girer."

Mustafa da, öteki çocuklar da kıvançlıydılar. Bir iyice kendilerine gelmişlerdi. Her şeye karşın Mustafa köpeğinden ayrılamıyor, ak kuş da her sabah geliyor nar ağacının dalına konuyordu. Mustafa, her gün de Abbas Ustaya gözükmeden ırmağın kıyısındaki ılgınların içine saklanıyor, onu seyreyliyordu. Gidip bir daha onun karşısına oturmak, onun boğum boğum olmuş uzun, hünerli parmaklarını seyretmek, onunla konuşmak istiyor, can atıyordu ya ne yazık ki, o, Ustaya gitmeye kalkınca ayakları onu geri geri çekiyordu.

Bir sabah gene erkenden uyandı, anası ona artık, Mustafa nereye gidiyorsun, ne yapıyorsun, ne zaman geleceksin, diye sormuyordu, o artık kendi başına buyruk bir kişiydi, sevinç içinde dışarıya çıktı. Narın dalındaki ak kuş da sevinç içinde şakıyordu. Kuş ona dedi ki, eey Mustafa, sen ki Mustafasm, bu köyde Ali Çavuştan sonra iyi silah kullanan kişi sensin, uçan turnayı gözünden, kaçan cereni art ayağından vurursun, Abbas Ustaya git, bak gör, o seni nasıl karşılayacak. O da seni canı gibi özlemiş. Mustafa, başka bir şey düşünmeden, o önde, kekliği arkada, kekliğe, keklik bayağı büyümüş, tüyleri renklenmeye, gagası kızarmaya başlamıştı, arkasından gelmeyi de öğretmişti, Mustafa nereye giderse gitsin, dağda bayırda, köyde, evde keklik de arkasından geliyordu, doğru Abbas Ustaya gitti.

Abbas Usta dışarıya, duvarın dibine tezgahını kurmuş, ılık güneş altında elindeki sedef saplı bıçağı ıslayarak, başını önüne eğmiş çalışıyordu. Ak kuş gitti Abbas Ustamn omuzuna kondu. Usta o kadar dalgındı ki kuşun gelip omuzuna konduğunun farkında bile olmadı. Mustafa buna çok güldü. Avlu duvarını atladı, geldi Ustanın birkaç adım önünde durdu, gür bir sesle de:

"Kolay gelsin Abbas Usta," diye bağırdı. Onun sesinden Ustanın omuzu üstündeki kuş ürktü, uçu gitti yarın altındaki ılgın ağacının dalma kondu.

"Oooooo, Mustafa sağ olasin," diye başını gülümseyerek kaldırdı, birazcık da yerinden kıpırdandı. "Hele gel otur Mustafa, bunca zamandır nerelerdeydin, ben de bu işlere daldım da..."

Mustafa gitti, onun yanı başındaki dört köşe yontulmuş kefenk taşının üstüne oturdu.

Abbas Usta arkasındaki minderi ona uzattı, "al Mustafa, bunu altına koy," dedi.

"Sağ ol Ustam."

Mustafanın konuşması, tavırları büyük bir adamın konuşması, tavırlarıydı. Bu da Abbas Ustanın gözünden kaçmadı. Çocuk, biraz da olsa kendine gelmişti. Bunda tabancanın, Ali Çavuşun onu vmelerinin, Sultanoğlunun kellesini ağaçtan indirmesinin etkisi vardır, diye düşündü Usta.

Abbas Usta kurnaz kurnaz, tıpkı Ali Çavuş gibi gözlerini onun gözlerinin içine dikerek baktı:

"O ak kuş daha geliyor mu?" diye sordu. Mustafa onun bunu niçin sorduğunu anladı, kendisini deniyordu.

"Geliyor Ustam," diye güldü, "ama çok seyrek geliyor. Benim ona yaptıklarımı o da unuttu. Bir kez ayağın srmeye görsün, kardeşin bile yüzüne bakmaz, değil kck bir ak kuş. Ama o gene arada sırada uğruyor. Narın dalma konuyor, benim uyanmamı bekliyor, ardından da uçup gidiyor."

"Buna çok sevindim Mustafa. Kuşun sana arada da olsa uğraması iyi bir şey."

"Belki de tabancamdan rkyor..." Belindeki tabancayı Ustaya gösterdi. "Ben keskin bir atıcı oldum olalı..." Keskin atıcı sözlerini de Ali Çavuştan ğrenmişti. "Ben böyle her gün, kurşun ata ata dolaştığımdan olacak, belki de şu kekliği kıskandı." ilerde eşelenen kekliği gösterdi. "Bu keklik var ya insan gibi. Memedin de, Nuri Çocuğun da böyle bir kekliği var ama, benimki başka, tıpkı insan gibi, ne söylersem anlıyor. Ak kuş bunu kıskanmış olacak ya gene de başım dara geldiğinde, bunaldığımda bana geliyor."

"Kamıştan atın ne oldu?"

"Ohhooo, Usta," diye güldü Mustafa, "kamıştan ata artık Nuri Çocuk gibiler biniyor. Ne Memet, ne de ben... Kamıştan

atlarımızı Nuriye verdik. Şimdi onun üç tane küheylanlar gibi kişneyen, şaha kalkan üç tane atı var. Her gün birine biniyor. Nuri Çocuk azıcık deli ya iyi bir çocuk o. Bana her bir şeyi söylüyor. Köyde de ne olup bitiyorsa hepsini biliyor. Öteki çocuklar da her şeyi söylüyorlar ya Nuri başka." Sözü değiştirmek istedi. O da Ali Çavuş gibi Ustanın gözlerinin içine gözlerini dikti, ayırmadan baktı. Usta onun konuşmasını bekliyordu.

"Şu elindeki kutu ne Usta, çok güzel. O kutuya kaktığın parıltılar?"

"Bunlar sedef Mustafa. Deniz kabuklarından alınır."

"Çok güzel."

"Bu yörelerde bunu yapan ustalar kalmadı. Çok para ediyor."

Mustafa:

"Diyorlar ki..." diye sözü gene değiştirmek istedi.

"Ne diyorlar Mustafa?"

Mustafa sıkıldı.

"Diyorlar ki, sen Usta, onu, aradığını bulmuşsun."

Abbas Usta heyecanlandı, gülümsedi, bıyıkları titrediyordu ayağa kalkarken:

"Vay be Mustafa," dedi "öyle ya sana ne zamandır bulduklarımı gösteremedim. Çok çok güzel işler oldu sen ayağımı buralardan keseli."

Mustafa, ben değil, sen benim ayağımı buralardan kestini, diyemedi. Usta içeriye gitti, kucağında büyücek, sedef kakmalı bir ceviz sandıkla döndü, yerine oturur oturmaz, belindeki zincire takılı anahtarı çıkardı, çınır, diye kilidi açtı, "Gel Mustafa, gel ki, neler göreceksin. Gün ışığı da yumuşak, her şeyi olduğu gibi göreceksin."

Sandığı yanı başına koydu, içinden kıl testereyle özenli kesilmiş bir ağaç, bir tahta parçası çıkardı, "Bak Mustafa."

Abbas Ustanın elleri, posbıyıkları, kırışık içindeki alını, ayakları, gözlerinin içi hep birden sevince kesmişler gülüyorlardı. Bu sırada ak kuş da geldi Ustanın sağ omuzunun üstüne kondu. O da gülmeye başladı.

Mustafa tahta parçasının üstüne eğildi.

"Ulu Tanrı neler, yaratıyor, bak."

İşte arkada bir dağ. Mosmor, koyakları lacivert, laciverdin içine çakılmış, kendi yöresinde dönen yıldızlar. Mor dağın üstünde apak bir bulut kaynıyor. Üstünden gün ışıkları şırıldaarak geliyor. Altında turuncu bir ova. Ovanın ortasında bir tek, dallarını kartal kanatları gibi açmış bir ağaç, yeşil. Ağacın üstünde küçücük, tüyleri salkım saçak dökülen bir kuş var. Hani o ak kuş var ya tıpkı onun gibi. Ağacın ötesi deniz. Ama deniz gözükmüyor, gökyüzüne karışmış gitmiş.

Mustafa, parçayı Ustanın elinden aldı, uzun uzun bir iyice baktı, lacivert koyakları, koyaklara çakılmış ışıklar saçarak dönen yıldızları, o, yemyeşil tek ağacı gördü. Ağacın üstündeki ak kuşu da görünce sevincinden ne yapacağını bilemedi.

“Gördüm Usta, gördüm,” diye sevinçle bağırdı. “Hem de öyle bir gördüm ki ak kuşu da gördüm. Demek ki benim ak kuş bu cevizin önünden de geçmiş, o da onu içine salıvermiş, öyle mi? Demek bu ceviz ağacı denizin kıyısında bitmiş ki, o da dağ, yıldızları, ağacı budağının içine alıvermiş, öyle mi?”

“Öyle,” dedi Usta.

Usta, ceviz budağı parçasını çocuğun elinden aldı, başka bir budak parçası çıkardı sedefli kutudan.

İşte bir çocuk, başında külâhı var, boynu ipincecik. Bir kayanın üstüne oturmuş, başını yere dikmiş düşünüyor. Keçisi çok uzakta, onu yitirmiş, bulamıyor, inatçı keçi çukurda otluyor. Ayağa kalksa da o yana yürüse çukurda keçiyi bulacak. O kadar üzgün ki çocuk, yerinden kalkamıyor. Gözyaşları dökülüyor toprağa. Köyüne de dönemiyor. Ne yapsın çocuk, orada kalakalmış.

Usta elindeki budak parçasını Mustafaya uzattı, Mustafa ağaca şöyle bir baktı, yüzünü buruşturdu, geriye verdi.

Usta onu yerine koyup kutudan bir parça daha aldı.

Bu parçanın cevizi Gavur dağlarındandı. Denize karşı bitmişti. Gün, alabildiğine vurmuştu denizin üstüne. Işıkların üstünde vapurlar, kayıklar, bir de uçan ak bir at. At upuzun uzanmış uçuyordu. Yanında yönünde top top bulutlar. Bulutların içinden geçiyordu. Vapurlar, balıkçı tekneleri, küçük kayıklar da ışıkların üstünden, bulutların içinden geçiyorlardı. Bir kavak ağacı bitmişti denizin kıyısında.

Mustafa:

“Ben bu kavak ağacını gördüm,” diye sevindi.

İşte bu da Havva anamızla Adem babamız. Adem babamız çok uzun boylu, çift sürüyor, iki büklüm olmuş. Alnında to-murcuk terler. Güneş ortalığı kavuruyor. Ayakları yalın, başı kabak Adem babamızın, çırılçıplak da. Anadan doğma. Önün-de kocaman malafatı sallanıyor. Yorulmuş. Öküzleri de bir deri bir kemik. Havva anamız gelmiş de yanında durmuş onun. Elinde bir sepet, sepetin içinde yiyecek olmalı. O zamanlarda pişmiş yemek yok ki... Ekmek de yok. Havva anamızın gözleri fal taşı gibi açılmış, Adem babamıza bakıyor. Acıyor ona, yüre-ği paralanıyor. Bir de köpek var, tarlanın ortasına yatmış, tu-runcu. Ön ayaklarını uzatmış, kırmızı dili dışarda. Soluklanı-yor, sırtı inip inip kalkıyor. Çok sıcak var, güneş ipiliyor. Adem babamızın yorgunluktan boynu uzamış gitmiş. Öküzlerin de boyunları uzamış. Sinekler çokuşmuş gözlerine. Uzaktan üstl-erine bir top ak bulut geliyor. Orada, göğün ucunda durmuş kalmış. Adem babamız buluta bakıyor. Bulut gelse de üstünde dursa, dursa da gölge etse, diye bekliyor. Hiç hiç ağaç, ot yok. Su da yok. Bir çölde, Urfa çölünde olsa gerek babamız. Sıcak titriyor. Adem babamızın dili damağına yapışmış sıcaktan. Yan-da bir kırmızı testi, terliyor. Az sonra Adem babamız testiye ba-şına dikecek.

Çölde bir ceren sürüsü, yeşil bir suya koşuyorlar, varmışlar suya. Kara, üzgün gözleri biraz daha büyümüş, bir kaplan bek-liyor onları suyun başında, gözleri çakmak çakmak. Cerenler ürküyorlar. Kaplan saldırmış. Ceren dişlerinin arasında, kemik-leri çatırdıyor. Çöl kuşları dönüyor havada. Kaplan çekilip gi-dince suyun başına inmişler. Gagaları sivri, keskin kılıçlar gibi.

İşte bu, Anka kuşudur. Toros dağlarının en yüce doruğun-dadır. Mekanı orasıdır. Dünyanın en büyük kuşudur. Kuşlar padişahından da büyük müdür? Ondan da büyüktür. Bin yılda bir yumurta yumurtlar. Yumurtayı yumurtlar yumurtlamaz da bir top yalıma keser o anda, o yalımdan yeryüzü gökyüzü ay-dınlanır. Bu aydınlık yedi gün, yedi gece sürer. Bu sırada da yu-murtadan civciv çıkmıştır. Binbir rengi, ışıltısıyla gözleri ka-maştırır. Civciv kanat çırpır, havalanır, gökte kanatları uzar,

gövdesi keskinleşir, gözleri çakmak çakmak yanar, gölgesi dağların üstüne düşer. Dünyayı dolaşmaya çıkar, yedi kez dünyayı dolaştıktan sonra Torosun doruğuna, mekanına döner ve oradan ovalara, yaylalara, düzlüklere, ormanlara, tarlalara, sulara bereketini dağıtır.

İşte bu da, Hazreti İsadır. Başı kabak ayağı yalındır. Gölün üstünde yürüyordur, tozlu yolda yürür gibi. Bir mezarlığa varıyor, kalkın ey ehli cemaat, diyor. Ölülerin hepsi ayakta. Herkes aç kalıyor, İsa ellerini göğşe açıyor, yağdır yiyecek ey babam, diyor, gökten yere kudret helvası yağıyor. İşte bu İsa Hazretleri bir anadan doğmuştur ama babası yoktur. Babası yok da nasıl doğdu, babası olmadan çocuk doğar mı? Doğmaz ama bu doğmuş işte. Babası yok ya, çok iyi adamdır. Bak, başının yöresinde bir ışık halkası, yüzü, gözleri, kara kıvırcık saçları yalp yalp ediyor. Bir de huyu var bunun, diyor ki, biri sana bir tokat vurursa, sen öteki yanağını da ona uzatacaksın. Öyleyse insanlar onu döve döve öldürmüşlerdir. Döve döve öldürmediler ya çarımha gerdiler. Ellerinden ayaklarından çivilediler. Bir iyice de çöl güneşinde kuruttular.

Şimdi dur, bak, işte bu da Hazreti Alidir, elinde çatal kılıcı, Düldül adındaki ak donlu katırına binili. Üstünde yemyeşil bir bulut, o nereye giderse bulut da üstünde. Karşıda binlerce atlı, Ali katırını onların üstüne sürüyor. Ali de ışıklar içinde.

Abbas Usta, tıpkı Ali Çavuş gibi, çivileme, gözlerini Mustafanın gözlerinin içine dikti, bir süre ona baktı kaldı.

“Bak Mustafa, beni iyi dinle.”

Sesinde korku, utku, çılgınlık vardı. “Bak Mustafa.” Yüzü gerildi, dudakları titredi, alnı kırıştı. “Bak Mustafa,” diye onun kulağına ağzını dayadı, “Bak Mustafa, bir ben, bir Allah bir de sen bileceksin bu işi.” Sesini alçalttı, “ben aradığımı buldum,” dedi, derin bir soluk bıraktı. Sandığa uzandı, gözleri parlıyor, eli titriyordu. Sandıktan çıkardığı tahta yeşil ipekli bir kadifeye sarılmıştı. Yanma yönüne ürkek gözlerle baktıktan sonra yeşil kadifeyi üç kere öpüp başına götürdü, sonra da ağır ağır açmaya başladı. Açınca gözleri büyüdü, gülümsedi, “Bak Mustafa, bak,” diye sesi sevinç içinde çınladı. “Bak Mustafa, bak. İşte ben bir ömür aradığımı buldum. Bak Mustafa, bak!” Mustafa-

nın da gözleri büyümüş, iki karış genişliğindeki ceviz ağacı bu-
dağına bakıyordu. "Bak Mustafa, bak. İşte karşında ulu Pey-
gamberimiz Hazreti Muhammed, Burak atına binili. Burak atın
gövdesi at, başı kız başı. Öyle bir kız başı ki dünya güzeli. Bu
kız başlı atı Allahımız, Peygamberimiz Efendimize göndermiş-
tir. Çünküleyim, onun en iyi, onun en güzel kulu Muhammed-
dir. Koca bir Muhammedin de atırın başı at başı gibi olacak de-
ğil ya. Bak Mustafa, bak, Burak atı kanatlarını çıkarmış uçuyor,
yanında yöresinde bulutlar. Kız başı gülümsüyor. Muhamme-
din güzel yüzü de gülümsüyor. Sarıği yeşil, gözleri kara. Yanın-
dan yöresinden bir ışık seli akıyor. Üstünde bir mavi bulut, bu-
lut gökten çok mavi. Mavisini dünyaya salıvermiş. Dört bir
yandan mavi akıyor dağların, ovaların, denizlerin üstüne."

Abbas Usta sesini birden kirp, diye kesti. Yüzü sarardı, du-
dakları titredi, gözlerinin yanı kırıştı. Elindeki budak parçasıu
usul usul ipek kadifeye sardı, öptükten sonra sandığa koyup
başka bir budak parçası aldı, üç kez öpüp alnına götürdü, aç-
maya başladı. Bak Mustafa, bak! Gök bir ışıkla biçilmişçesine
ikiye ayrıldı. Gözleri kör edecek kadar parlak bir ışık parçası,
yırılmış göğün ortasında duruyor. Bak Mustafa, bak! Allahı-
mız kız başlı Burak atın üstüne yumulmuş, kalmış... Abbas Usta
çok heyecanlanmış, sesi, elleri, ayakları, bütün gövdesi, sara-
ya tutulmuşçasma titriyordu. Onun titremesi Mustafaya da
geçti. Yerden göğe, taa güneşe kadar dikilmiş bu ışık direği Al-
lahımızdır. Peygamberimize konuşuyor. Hangi dilden konuşı-
yor, ne konuşuyor, kimse bilmiyor, belki onun konuşması da
ışıktır. Peygamberimiz ne dediğini anhyor. Burak atı da anlıyor.
Elindekini ipek kadifeye sarıp yine sandığa koydu, yeni bir bu-
dak parçası aldı oradan. Bak Mustafa, bak! Burada gök kapan-
mış, ışık yitmiş, Muhammedin üstündeki mavi bulut kabarıp
büyümüş, Burak atının dünya güzeli kutsal yüzü, Allahımızı,
Allahımızı gördükten sonra, daha da güzelleşmiş. Adı güzel,
kendi güzel Muhammedimizin çok güzel tasvirleri vardır: O
tasvirler ışık içindedir ya, o tasvirlerde Peygamberimizin yüzü
yoktur. Hiç kimse onun kutsal yüzünün nasıl olduğunu bile-
mez. İşte burada ilk olaraktan onun yüzü gözüküyor. Budak ol-
duğu gibi onun tasvirini çekmiş. Büyük ela gözleri, kırmızı sa-

kalı var. Teni buğday, dudakları kalm, omuzları geniş, yüzü güleç, alnı ışıklı... Burak atma binili, üstünde mavi bulut... Bu dünyada Muhammedin sureti yalnız bende, yalnız bende, yalnız bende... Bunu insanlar duyunca yer yerinden oynayacak kıyemetler kopacak... Arabistanm, İranın, Hindistanın, Turanın şeyhleri, hanları, padişahları, hepsi buraya, benim ayağma gelecekler, şu Peygamberimiz ne biçim bir ademoğlumuş, diye.

Çok konuştu, coştı, dinginledi, dinginledi coştı. Yüzü ter içinde kaldı. Ne yapacağım bilemedi bir süre. Irmağın kıyısına gitti, çakıltaşlarının üstünde, çakıltaşlarını şakırdatarak bir süre yürüdü, koşarak Mustafanın yanına geldi. Biliyordu, Mustafaya tasvirin önemini, dünyayı sallayacak gücünü anlatamamıştı. Muhammedin hiç bulunmamış, olmamış, görülmemiş suretini bulmanın ne demek olduğunu bir türlü bu çocuğun kafasına yerleştiremiyordu. Gidiyor, geliyor, soluğu taşarak, ağzı köpürerek konuşuyor, çocuk, kocaman gözlerini açmış, elini çenesine dayamış, başını almış gitmiş, kendi içine gömülmüş düşünüyor, arada bir de başını kaldırıyor, şaşkın gözlerle Ustaya bakıyor, gözlerini hemencecik de geri indiriyordu. Usta onun bu dalışının, bu şaşkın bakışının ne demek olduğunu anlıyor, ona binbir dil dökerek Muhammedin suretini bulmanın önemini, büyüklüğünü söylüyor, kendi heyecanının azıcık bir kısmının bile çocuğa geçmediğini anlayınca kahroluyordu.

"Bu suretin bende olduğunu bir duysunlar, Mısırdan Hindistana, Cezayirden Fasa, Semerkanttan Afganistana kadar bütün dünya buraya doluşur. İnanmıyor musun?"

"İnanıyorum."

"Bir de Hazreti İsa var."

"İnanıyorum."

"Onu da bütün dünya görmeye gelecek."

"Biliyorum," dedi gene Mustafa çok dingin.

"Bir de çatal kılıçlı Ali."

Önce İsayı sonra, sonra Aliyi, oraya, taşın üstüne oturarak Mustafaya bir bir yeniden anlattı. Mustafa gene öyle dingin, gözleri şaşkın Ustaya bakıp duruyordu. Onun, bu, dünyamn en olağanüstü buluşunu böyle karşılaşmasını Usta kendi beceriksizliğine veriyor, bir daha bir daha kanatlı sözlerle çocuğa bu

gerçekleşemez tansığı söylüyordu. Sonunda aklına tıp diye düştü, sevinçle ayağa fırladı, bir kişinin, hiç olmazsa Mustafa gibi bir kişinin, kendi bulduğu, yarattığı bu tansığa inanması, kendi kadar değilse de ona yakın bir coşku, bir sevinçle kendine katılmasını istiyordu.

Mustafayı elinden tuttu, yerinden kaldırdı suyun kıyısına, çakıltaşlarının üstüne götürdü. Su bugün durgun akıyordu.

“Bak Mustafa,” diye onun üstüne eğildi, büyük gizini artık çok sevdiği Mustafaya söyleyecekti, yüzündeki anlam buydu, “bak Mustafa, şimdi ben bu sureti satacak olursam bana çuval çuval altın, elmas, yakut, yeşim verirler. Yakut kırmızı, yeşim yeşildir. Ben de istersem Adanada, İstanbulda sırça saraylar yaptırırım.”

Sözleri nasıl bir etki yapıyor diye, konuşurken gözlerini Mustafanın yüzünden hiç ayırmıyordu. Baktı ki, konuşması, Mustafayı öncekilerden daha çok etkiledi ya gene istediğine ulaşamamıştı.

“O parayla sırça sarayda oturur, her gün tereyağ, bal, keklik, turaç eti yersin.”

Mustafanın derin düşüncelere dalmış yüzünde pek öyle belirli bir değişiklik olmuyordu. Olmasın bakalım, ona öyle bir son darbe vuracaktı ki, Mustafa allak şallak olacaktı. Hazırlandı, gülümsedi, sağ elini götürdü çocuğun omuzuna koydu, kurnaz kurnaz ona baktı:

“Bak Mustafa,” dedi bütün ciddiyetiyle, “bak Mustafa, bu sureti eline alıp da taşkın sele girersen su seni boğmaz, bir ateş ocağının içine atlarsan, ateş seni yakmaz. Top güllesi gelse de senin göğsüne vursa seni yıkamaz, geriye fırlar, kurşun sana geçmez, hançer işlemez. Yaaa, hançer işlemez. Yaaaa, Mustafam hançer, hiç mi hiç işlemez.”

Elini çocuğun omuzundan çekti. Mustafamın yüzü apal olmuş, gözleri ışıliyordu. Kendisini öyle bir coşkuya kaptırmıştı ki yerinde duramıyordu. Birden gülmeye başladı. Gülmesi git-tikçe artıyordu. Sonunda kendini bir sevinç ve gülme kasırgasına kaptırdı. Suyun kıyısında, çakıltaşlarının üstünde, ılgınların yanında... En sonunda Abbas Usta da çocuğa uyup makaraları salıverdi. Şimdi çocukla, sarkık posbıyıklı bir adam kasıklarını

tuta tuta, kendilerini bir sevinç seline kaptırmışlar gülüyorlardı. Gülmeleri ne kadar sürdü, ne o farkına vardı, ne de öteki... Sonunda, azıcık kendine gelen Usta, Mustafayı yerden aldı, kaldırdı, bağrına bastı, dönmeye başladılar. Ardından da el ele tutuşarak kalenin yamacına kadar konuşarak yürüdüler, geriye döndüler, sandıklardan gene ceviz budaklarını çıkararak, gün kavuşuncaya kadar teker teker her birine baktılar. Ondan sonra da Usta ocağa bir bulgur pilavı koydu, pilav pişince cızırdatarak tereyağını üstüne döktü. Ortalık mis gibi koktu. Mustafanın içini bir sevinç almış, artıyor eksilmiyor, onu uçuruyordu.

Pilavla yoğurdu kaşıkladılar. Üstüne apak petekli püren balı yediler.

Usta karpuzu mavi, üstüne bir nergis dalı işlenmiş lambayı yaktı. Köşedeki minderin üstüne çöktüler, Usta cezveyi ocağa sürüp çubuğunu yaktı. Ortalığı bir kahve kokusu aldı. Kulpsuz, pembe çizgili, ağızları çok geniş fincanlara kahveleri koydu, kahveler köpürdü. Mustafa fincanı tabağıyla aldı, kahve içmesini iyi biliyordu, gene de Ustanın ilk yudumu almasını bekledi. Usta kahveyi höpürdetince, Mustafa da onun gibi, ondan ustaca kahvesini höpürdetti. Kahveyi usturupluca höpürdetmek, bıyığını kahvenin içine sokmadan içmek her insanın becereceği bir iş değildi. Kahveyi böyle görkemli içmek soylu harcıydı ancak.

O gece sabaha kadar budaklardan, Hazreti Muhammedin dünya yüzündeki ilk tasvirinden, dünyamn bunu haber alınca kıyametin nasıl kopacağından dönüp dönüp söz ettiler. Budaklar, budaklardaki tasvirler üstüne ne kadar efsane, tarih, türkü, masal bihyorlarsa anlattılar. Budaklara yakışanları aldılar, alladılar pulladılar. Yakışmayanları unuttular. Öylesine mutluydular ki dünyayı unutmışlar, budaklara kapanmışlardı.

Kahvaltıyı da birlikte yaptılar. Konuşmalarına o kadar kaptırmışlardı ki kendilerini bıraksalar, yemeden içmeden kırk gün, kırk gece konuşacaklardı.

Mustafa şu yeryüzünde Muhammedin tasvirini bulmanın ne demek olduğunu çok iyi, çok iyi anlamıştı ya aklına küçük bir şey takılmıştı. Bu da onu çok düşündürmüştü ya Abbas Ustaya da bir türlü söylemiyordu. Sonunda dayanamadı, utanıp sıkılarak sordu:

"Ustam, sen dedin ki..."

"Ne dedim, sıklıma, sor Mustafam."

"Dedin ki..."

Mustafa üst üste üç kere yutkundu.

"Dedin ki, Hazreti Peygamber öleli çok oldu. Dedin ki..."

Sen daha önce de bana bunu söylediydin ya benim kafam bir türlü almadı senin söylediklerini, Hazreti Muhammed öleli çok zaman geçtiyse, bu budak onun tasvirini nasıl aldı içine bu zamana kadar sakladı?"

Abbas Usta önce biraz şaşırıldı, bocaladı, sonra da:

"Biliyordum kafana bir şeyin takıldığını. İyi ki sordun.

Şimdi beni iyi dinle Mustafam, Mekkeyi Mükerrerme Peygamberin doğduğu, yaşadığı yer. Oralarda da ceviz ağacı yok. Diyeceksin ki, sen bunları bana iki üç kez söyledin."

"Söyledin Ustam ya benim aklım almadı."

"Şimdi alacak. Diyeceksin ki, oralarda ceviz yoksa... Peygamber savaşı bu Çukurovaya, şu dağlara kadar geldi. Burada da ceviz ağaçlarının önünden geçti, evveet, geçti, ağacın da budakları onun kutsal suretini yüreğinin içine alıp sakladı. İsayı da, Aliyi de, Adem babamızı... Eeeee, Adem babamız dünyasını değiştireli ne kadar oldu, Adem babamızın gününden bugüne kadar bir ceviz ağacı yaşar mı, kalır mı, kalamaz. Adem babamızdan bu yana belki milyon ceviz ağacı ömrü geçmiştir. İşte onun günündeki bir ceviz ağacı fıkara, boynu sünmüş, sıcaktan pişmiş perperişan Adem babamızın tasvirini budağına almıştır. O ağaçtan bir tohum düşmüştür toprağa... O tohumda o tasvir vardır. Sonra o cevizen de bir tohum toprağa düşmüştür. İşte Muhammed Efendimizin tasviri tohumdan tohuma geç geç bugünümüze kadar gelmiştir. Bundan sonra da..." Sustu.

"Anladım," dedi Mustafa, "anladım, ama çok uzun."

"Uzun," dedi Usta, posbıyıkları sevinçten şakıyarak.

Mustafanın uykusu gelmeye başlamıştı, evlerine yollandı.

Narın yanma yaklaşınca ak kuşu gördü. Bu sabah şimdiye kadar Mustafanın duymadığı bir dille şakıyor, görmediği bir biçimde kanat çırpıyor, dondan dona giriyor, bir som mavi, bir som kırmızı, bir som yeşil, bir som sarı, som turuncu oluyordu.

Kuş padişahlannın yavruları böyle olurlar işte. Sevinince böyle binbir renge, dona girerler.

Kuşoğlan ona küsmüştü, onu gördüğünde yüzüne bile bakmıyor, keklıği arkasında, nereye olursa çekip gidiyordu. Mustafa da buna çok üzölüyordu. Bir de Kuşoğlan olmadan bu dünyada ne yapabilirdi ki tek başma? Şu kendini... Atıcılığı ona öğreterek bir anda onu koskocaman adam eden onun babası değil miydi?

Kuşoğlanı izlemeye başladı. O sabah gün atarken Memet nar ağacının altına geldi, her zamanki durduğu yerde durdu. Ak kuş burnunun ucundaki dalda ışığına dağıtarak şavkıyor, sevince boğulmuş şakıyordu.

Mustafa ona ağır ağır yaklaştı, kaktüs ağılıının duldasma sığınarak, iki adım ötesine geldi durdu. Memet onun ayağının sesini duydu, göz ucuyla baktı, aldırmadı, durumunu da bozmadı. Mustafa ona biraz daha yaklaştı:

“Memet, ben sana ne yaptım ki de bana böyle küstün?”

Memet ona bakmadan sırtını döndü kale altına doğru yürüdü. Keklığı de arkasındaydı. Ak kuş da dalından uçtu. Memedin önünden, çalılara kona kalka gitti. Mustafa orada, olduğu yerde kuyunun dibindeki taş gibi yapayalnız kadı. Memet uzaklaşıp gözden yitince ki, o, kendine geldi, nar ağacını dolandı, kayalığı tırmandı, mavi sütleğen kümesinin yanına geldi. Sütleğenin üstüne çiy yağmış, çiçeklerdeki arılar uyuşmuş uyuyorlardı. Üç kelebek yan yana, bir dalda turuncu kanatlarını bitişirmişler, kıpırdamıyorlardı. Kayaların arasındaki toprağa ocaklarını açmış karıncalar deliklerinden usulca dışarıya çıkıyor, toprağı koklar

gibi ediyorlar, ardından da içeriye hemen dönüyorlardı. Mustafa, sütleğenin ötesindeki çukura eğildi, kurumuş kanın yerini aradı, kandan en küçük bir iz kalmamıştı. Belli belirsiz bir şırıltı duydu. Kulağını sütleğenin yanındaki ak benekli mor kayaya dayadı. Babasının kanunun sesi çok derinlerden geliyordu. Babasının kanunun sesi ona topraktan bağıyordu. Anası ağıt söylüyordu, kanın sesi onun sesine karışıyor, bağıyordu. Memedin arkasından koştu. Babasının kanunun sesi daha arkasından geliyordu. Mağaranın yanında ona ulaştı, "Dur Memet dur ki sana ne söyleyeceğim. Dur Memet dur ki..."

Memet olduğu yerde durdu. Sırtı Mustafaya dönüktü, öyle kalakaldı.

"Ben ne yaptım sana?"

Memet öfkeyle geriye döndü:

"Daha ne yapacaksın ki... On gündür her sabah yanından yüzüme bakmadan geçiyorsun. Ben de arkandan sesleniyorum, duymuyorsun, bakmıyorsun. Her gün, her gün Abbas Usta... Varsa da yoksa da Abbas Usta. Oğlum sen o Abbas Ustaya tapınmışsın."

"Sus," dedi Mustafa, "sus! Abbas Usta her şeyi duyuyor, biliyor. Şimdi şu bizim konuştuklarımızı da... Sus da, sana ne deyim, şu mağaranın içine girelim de konuşalım, belki o bizi oradan duymaz. Bu mağara da büyüdü, Abbas Usta da büyüdü... İşte böyle."

"Ben o mağaraya giremem."

"Nedenmiş o?"

"Büyüdü. İçi de kayışkanat dolu, insanın kanını somuran. Bir de yedi tane çingiraklıyılan yok mu kapısında?"

"Ben girdim ya."

"Sen başkasın. Senin yanmda kuşun vardı."

"Şimdi de var."

Konuşa tartışa mağaranın ağzına geldiler. Tam mağaranın kapısının eşiğinde, kayaların arasından üç tane iri gelincik çıkmıştı.

"Bak, üç tane de gelincek."

"Olsun, yılanlardan, kayışkanatlardan bizi üç gelincik kurtarır mı?"

“Kurtarır,” dedi Mustafa, koşarak mağaraya girdi. Arkasından keklığı, onun arkasından da ak kuş onu izledi. Memet orada karamuk çalısının yanında kalakaldı. Çalının dibinde birkaç top boynu bükülmüş mor menekşe gördü. Çalının dibine diz çöktü, boynunu uzattı, ıslak menekşeleri kokladı. Menekşeler yoğun koktular. Memet ayağa kalktı, menekşeler daha kokuyorlardı, mağaraya yürüdü, içeriye girdi. Mustafa ortada, aydınlığın içinde dimdik durmuş, gözlerini kirpiştirerek onu bekliyordu.

Mustafa çok ciddi:

“Gel Memet, gel,” dedi, olduğu yere, kayanın üstüne çöktü oturdu.

Memet de yanına çöktü.

“Bu iş oldu Memet. Abbas Usta aradığını buldu. Ben de gördüm.”

“Ne imiş aradığı?”

“Dur da beni iyi dinle, o, Hazreti Muhammedin. O bizim Peygamberimiz olurmuş. O, ölüyü diriltir, denizini üstünde tozlu yolda yürür gibi yürürmüş. Ona bir çmğıraklıyılan bir elma vermiş de cennette, o da yemiş, o da elmayı yiyince avradı Havva anamız da yemiş, ikisi cennetin içine sışmışlar elmaları yiyince... O zamana kadar onlar hiç yemek yememişlermiş, o kadar çok, o kadar çok elma yemişler ki, karınları şişmiş, onlar da cenneti berbat etmişler. Allah da onları kulaklarından tuttuğu gibi Urfa çölüne almış koymuş. Ben onu çift sürerken gördüm.”

Yüzü acılaştı, gözleri yaşardı.

“Sıcaktı, çift sürüyordu Peygamber Efendimiz. Boynu sünmüş, ayak yalın, baş kabak, Allah kimsenin başına vermesin. Hem de çeti dikenini, hem de çakırdikenini bacaklarını dalamış, kan revan içinde sevgili Peygamberimiz... Bir lokma elma için cenneti berbat etneseymiş, şimdi biz hepimiz cennette olurmuşuz.”

Mustafa konuşuyor, arkasına dönüp mağaranın tavanına, sarkıtlarına asılmış yüzlerce yarasaya bakıyor, içi ürperiyor, tüyleri diken diken oluyor, ardından da konuşmaya veryansın ediyordu.

Memet korkuyla ayağa fırladı:

"Bak," dedi, "bak, bak, yılan."

Bir çingiraklıyılan mağaranın eşiğine çıkmış boynunu uzatmış, başını kaldırmış, çatal dilini çıkarmış onlara bakıyordu. Mustafa yılanı görünce sapsarı kesildi, Memet titredi. İkisi de oldukları yerde korkudan dondular kaldılar. Yılan eşiği aşmış onlara doğru geliyordu. Çok uzun boz, alacalı bir yilandı. Mustafanın, gözleri büyümüş, ne yapacağını bilemezken tabancası aklına düştü. O anda çekti, göz gez arpacık, arka arkaya üç kurşun patladı, yılan üç kere kıvrıldı, sıçradı, bir top oldu, kayanın dibine düştü, upuzun uzandı.

Memet:

"Buradan gidelim," diye yalvardı Mustafaya.

"Olmaz Memet," dedi Mustafa. "İşte böyle böyle kendimizi deneyip yüreğimizi bileyeceğiz."

Bütün bu sözlerin hepsini de eşkıya Seferden duymuştu. Eşkıya Sefer hep yüreğin bilenmesinden söz eder, ille de yürek bir ömür boyu bilenmeli, derdi. Korku insanoglunun başına en büyük beladır, derdi.

"İşte şimdi, onlar Peygamber babamızla Havva anamız yılanı kanıp elmayı zıkkımlanmasalarmış, bizim başımıza... Bütün bu işler gelmeyecekmiş."

"Sen de o yılanı öldürüp öcümüzü aldın."

"Daha daha da çok alacağım," diye övündü Mustafa. "Daha o kadar çok yılan öldüreceğim ki, bu dünyada yılanların zürriyetini keseceğim. Onlar cennetimizi elimizden aldılar da işte biz bu dünyada çırılçıplak kaldık."

"Her neyse," dedi Memet. "Peygamber cennetten çıkınca..."

"Aklımı karıştırdı bu yılan," diye yakındı Mustafa. "O, Allahın cennetten kovduğu Muhammedimiz değil yani. Abbas Usta dedi ki, o Adem var ya, Muhammedimizin büyük dedesi olurmuş. Bak, beni iyi dinle, şimdi sana söyleyeceklerimi kimseye söylemeyeceğiz. Eğer söylersek Allah ikimizi de çont edecek. Dilimizi de ağzımızı da odun yapacak. Gözlerimiz de kör olacak."

Memedin elini tuttu:

"Ant iç," dedi.

Memet ant içti.

"Şimdi dinle beni iyice, o ceviz budakları var ya, Peygamberimiz Hazreti Muhammedin suretini almış hep, Abbas Usta da o budaklarda..."

Usta bir masalcı gibi Mustafa kendinden geçerek Köroğlunu Aliye, Zaloğlu Rüstemi Hazreti Ömere, dağları ovalara, denizlere karıştırarak, coşkudan tıkanarak Abbas Ustada gördüklerini, onun bulduklarını Memede anlattı. Memet onun rüzgarına kapılmış, ceviz budaklarındaki dünyanın içine girmiş, kendinden geçmiş, içinde oturdukları mağarayı, kayışkanatları, ilerde upuzun yatan çmğıraklıyılam, korkuyu, üzüntüleri unutmuş gitmişti.

"Şimdi beni iyi dinle, o kurşun geçirmez, ateşe düşsen yandırmaz, suda boğdurmaz. Allahın yanma kız başlı atına binerek giden budak parçasını biz..."

Sustu. Bir süre yan yana öyle kaldılar. Ne o, ne de öteki konuştu. Suskunluk yüreklerini daralttı:

"Haydi çıkalım."

Ak kuş dışarda karamuğun dalına konmuş bekliyordu. Uçtu geldi, Mustafanın kulağının dibine, kanatları pır pır ederek durdu:

"İyi yapınadım Memede söylediğine, şimdi bir süre sen bu işi uyut, Abbas Ustadan budağı kendin çal. Aldırma, üzülme, Abbas Ustanın yüzüne nasıl bakarım, deme, senin başın belada, Muhammedin Allaha giderken budağın aldığı tasvir sana gerek, başka kimseye değil. O yaşlı, o tasviri ne yapacak ki..."

Mustafa gülmeye başladı:

"Benim ak kuşu hiç görüyor musun Memet?"

"Görüyorum. Az önce mağaramm önündeki karamuk çalısının dalına konmuştu. Öfkeli öfkeli bize bakıyordu."

"Vay be," dedi Mustafa... "Bir daha bana küsmeyeceksin."

"Sen de küstürme. Senin huyun kötü. Beni de, kuşu da küstürüyorsun."

"Bir daha küstürmem. Şimdi kekliklerin karnını doyuralım."

Keklikler artık bayağı büyümüşlerdi. Gagaları, ayakları kırmış, göğüsleri alacalanmış, rengi mor yeşil olmuştu. Genç keklikler, çocuklar isteyince de ötüyorlardı.

Çok çekirge tuttular, renk renk, biçim biçim, irili ufaklı, kuşlara yedirdiler. Artanını da birer küçük keseye doldurup kafeslerin yanına astılar.

Köye indiler. Daha gün batmamıştı. Nar ağacının orada ayrıldılar.

Mustafa arkasından Memede seslendi:

"Bundan sonra bana küsme."

"Küsmem."

"Seninle bundan sonra çok işimiz var!"

"Biliyorum, var."

Anası onu evde telaşla karşıladı. Parmağını ağzına götürüp ona, susss, dedi, bir yandan da içeriyi, yüklüğün yanını gösteriyordu. Mustafa da telaşlanmış, onun bu telaşından bir şey anlamıyor, gösterdiği yerde de hiçbir şey görmüyordu. Zero çalıştı çabaladı, durumu çocuğa anlatamayınca, onu elinden tutup faytonun yanına götürdü. Koca köpek arabanın altında uyuyordu. Mustafanın kokusunu alınca başını kaldırdı, küskün gözlerle ona baktı, ardından da başını, öne uzatığı ayaklarının üstüne koydu.

Zero:

"Hasan Ağa yemek yemiyor, su içmiyor, yüklüğün köşesine yumulmuş oturmuş, yerinden de hiç kıpırdamıyor."

"Ne olmuş?"

"Birisi ona vazalak, dil bilmez Kürt demiş. Siz bu köyün başına bela oldunuz. Adam öldürmek sizde, kan içmek sizde. Beş karış boyundaki çocuğunuzun elinde tabanca, Ali Çavuştan da daha atıcı. Ey, vazalak Hasan, yakında o çocuk beş kişiyi, üstelik de başta anasını kurşuna dizerse hiç şaşmam. Sen de şaşma, ey, vazalak Hasan. Allah sizi bu köyün başına bela göndermiş. Hasan amcan da hışmîle eve geldi..."

Alnı boncuk boncuk terlemiş Hasan, yüzü sapsarı eve geldi, önce konuşmadı bir süre, sonra bir ali çekti derinden, ardından da konuştu: "Ben," diyordu, "bu köyde bundan sonra kalamam. Zaten İsmail Ağayı daha gömdüğümüz gün bu köyden ayrılmalı, memlekete göçmeliydik. Hazırlanın kadınlar, neyimiz var, neyimiz yok satıp savıp memlekete gideceğiz."

Öfkeden gözü dönmüş yağıp gürlüyordu. Sonra konuştu, konuştu, yoruldu, dünyaya küsüp vardı yüklüğün köşesindeki, yarıya kadar doldurulmuş nakışlı pamuk çuvalının üstüne oturdu, gözlerini kapattı orada öyle kaldı.

Mustafayla anası içeriye girdiler. Çocuk yüklerden yana geçti, amcası oraya yumulmuş kalmıştı. Çocuk, onun önünde bir süre bekledi. Hasan Ağa kıpırdamıyor, soluk alıştı bile belli olmuyordu. Zero Hatun geldi Mustafayı kolundan tuttu, dışarıya çekti:

"O şimdi uğunuyor," dedi içini çekerek. "Şimdi o, bu dünyada değil. Korkma, yarın sabaha kendine gelir."

Çocuk dışarıya çıktı, köpeği faytonun altından yanma çağdı. Köpek, arabanın altından gerinerek, diliyle ağzını birkaç kere yalayarak, karnını yere değdirircesine uzanarak Mustafaya geldi. Mustafa bu sefer keklüğünü yanına almadı. Köpek, bayağı insan gibi keklüğü kiskanıyordu. Çocuk köpeğin bir gün keklüğü parçalayacağından korkuyordu. Belindeki tabancasını göstererek caminin önüne geldi. Köylüler cami duvarına bellelerini dayayıp çömelmişler, ellerindeki çöplerle toprağı eşeliyorlardı. Çocuk önlerinden geçerken hepsi de başını kaldırdı ona baktı. Mustafa, onların bu ilgisinden dolayı kıvanç içinde kaldı. Caminin önünden çeşmenin kayalığına kadar çıktı, orada çok okyılanı olurdu, eskiden olsa yılandan korkar hemen geriye dönerdi. Şimdi artık kokmasına gerek yoktu, sağ elini tabancasının üstüne koydu. Tam bu sırada da Ali Çavuşun kuşu geldi, çeşmenin önündeki kayalığın ucundaki ağacın doruk dalına, zillerini zıngırdatarak kondu. Mustafa gözlerini kuştan ayırmıyor, ne yapacağını düşünüyordu. Tabancasını çekse kuşa ateş etse mi? Ağacın doruğu o kadar yüksek değildi. Buradan tabancayla kuşu vurabilirdi. Tabancasını çıkardı, göz gez arpacık... Elleri titriyordu. Tabancayı kılıfına geri soktu, ötedeki taşın da üstüne oturdu. Kuş yerinde durmuyor, kuyruğunu sallıyor, kanatlarını açıyor, bir daldan öbürüne athıyor, bu yüzden de zili durmadan ötüyordu.

Biraz sonra Mustafa kuşu unuttu, zil seslerini duymaz oldu, içine kapandı, dünyayla ilişkisini kesti. Şimdi bir okyılanı gelse de yöresinde de yedi kez uçarak dolaştıktan sonra onu

soksa, görmezdi, duymazdı. Hazreti Muhammedin, dünya güzeli kız başlı atma binmiş, Allahın huzurundaki, bulutlar arasındaki ışığa batmış çıkmış tasviri hiç aklından çıkmıyordu. O tasviri çalmak kolaydı. Mustafa, onun binbir yolunu bulabilirdi, ne yazık ki, boynunu büken Abbas Ustaydı. Bunca yıl sayısız ceviz budağını biçmiş, bir ömür o budağı aramış, sonra da en sevdiği arkadaşına, çocuk, arkadaşı derken konurlanıyordu, bunu göstermişti. Canından değerli tuttuğu gizini en güvendiği arkadaşına açmış, arkadaşı da onun güvenini hiçe sayarak varmış da onun gözünün bebeği tasvirini çalmış. Çalmış da Abbas Ustayı kahrettirmiş. Abbas Usta öyle bir adamdır ki ona ne yaparsa yapsınlar, bütün tasvirlerini çalsınlar, yıllar yılı göz nuru döktüğü, canıyla eş tuttuğu bütün bu sedefli, üstü kabartmalı sandıklarını, kutularını, tahtalarını parçalasınlar, o, o kadar kızmaz. Ama onun bir dostu, arkadaşı, sevdiği ona şöyle bir hayınlık yapsın o kahrolur, ölür. Hele bu kötülüğün Mustafadan geldiğini görünce de insanlığından utanır. Bu, insanlığından utanma sözünü Abbas Ustadan çok duymuştu. Şimdi bu hırsızlığı düşünürken bile yerin dibine geçiyor, tüyleri diken diken oluyordu. Ustanın o iri kederli gözlerinin ağırlığını sırtında, omuzlarında, gözlerinin bebeklerinde duyuyor, ezildikçe eziliyordu. Bunalıyordu, ayağa kalktı. Ağaçtaki kuşun zil sesini duydu. Kuş kanatlarını açmış, kuyruğunu titretiyor, zilini öttürüyordu.

Mustafa ağacın altında durdu kuşa baktı baktı, "hastir ulan oradan," dedi, arkasını döndü yürüdü. O arkasını döner dönmez de kuş, bir zıngırtının arkasından, gerinerek sıçtı. Pislği Mustafanın sağ ayağının ucuna düştü, yayıldı. Çocuk, kuşun bu yaptığına epeyce alındı ya aldırmadı. Onun başında Muhammedin yüzü güzel atının üstündeki tasviri dönüyordu.

Caminin önünden kostak kostak yürüyerek geçerken genelini tabancasının üstüne koydu.

Eve gelince çok acıktığını anladı. Midesi kazınıyordu. Amcası köşesinden hiç kıpırdamamış, olduğu yerde bir taş parçası gibi kalmıştı.

Zero usulca:

"Gel Mustafam, sofrayı serdim."

Mustafa sofraya oturdu, yemeğe başladı. Ne yediğinin hiç farkında değildi. Bir ara nedense sofradan kalktı, belki de doymuştu, ayakları onu aldı Abbas Ustanın avlusuna götürdü. Usta dışardaki tezgahını içeriye taşımış, karpuzu büyük lambasını yakmış, bir kutuyu oyuyor, oyduğu yere de çok parlak altın teller yerleştiriyordu. Altın teller parlak tahtanın üstünde türlü, büyüğü biçimlere giriyordu. Dalmış gitmişti. Ayaktaki Mustafa da onun karşısında dalmış gitmişti, büyülenmişçesine. Usta başını kaldırınca karşısında Mustafayı gördü, gözlerinin içi güldü, onu elinden tutup yanına oturttu. Ocaktaki yemek kaynıyordu. Usta kalktı, tencerenin kapağını açtı, yemekten güzel kokular saçan yoğun bir buğu yayıldı, evin içini doldurdu.

“Beraber yemek yiyelim Mustafam.”

“Ben yemek yedim Ustam.”

Usta onun gözlerinin içine gözlerini dikti, uzun uzun baktı:

“Bugünlerde çok dalgınsın.”

Mustafa yüreğindeki her şey açıklanmışçasma irkildi, ardından da toparlandı. Bu irkilme de ustanın gözünden kaçmadı.

Mustafa kekeledi:

“Yok Ustam, neden dalgın olayım, az önce o kuş, Ali Çavuşun kuşu geldi de çeşmenin önündeki ağaca kondu. İstesem vurabilirdim, vurmadım. Neden vurmadım, onu düşünüyorum. Ah Çavuş her şeyi vuruyor da, o kadar kurşun yakıyor da bir türlü bu kuşu vuramıyor. Büyülü mü, afsunlu mu bu kuş?”

“Ali Çavuş onu vurmamak istemiyor.”

“Ben gördüm, onu vurmamak için deliriyor.”

“Vurmamak isteseydi vururdu.”

“Peki kuş, hem ondan kaçıyor, hem de onu bırakmıyor neden.”

“Kuşun alışkanlığı.”

“Sen her şeyi bilirsin değil mi?”

“Her şeyi bilmem, bazı şeyleri bilirim.”

“Neyi?”

“Budaklarda tasvir bulmayı, kutu yapmayı, sedef çakmayı, daha da birçok şeyi...”

“Bir insanın yüreğinden geçeni?”

"Ooooo, Mustafa, onu kim bilebilir ki..."

"Kimi adamlar biliyorlarmış."

"Ben bilemem."

"Yani şimdi benim yüreğimden bir şey geçse sen bilemez misin?"

"İşte onu bilebilirim," diye sevinçten şakıyarak güldü Usta.

"Senin yüreğinden ne geçerse, ne geçerse bilirim."

"Nasıl bilirsin?"

"Çünküleyim ki biz bunca yıllık arkadaşız. Sen de benim yüreğimden ne geçerse bilirsin."

Mustafa korkmuştu. Sen de benim yüreğimden geçeni bilirsin deyince, çocuğun yüreğine su serpilmişti. Mustafa bazı bazı onun yüreğinden geçeni sezmişti ya, çoğu zaman da onun ne düşündüğünü çıkaramamıştı.

"Ben gideyim Ustam."

"Niye bu kadar erken?"

"Düşünüyorum ki şu kuşu vurayım mı?"

"O kuşu vurma. Vurursan Ali Çavuşla aran açılır, Çavuş seninle ölünceye konuşmaz ya, sen başka bir şey düşünüyorsun."

Mustafa tepeden tırnağa titredi, gözleri büyüdü:

"Ne düşünüyorum, söyle Ustam."

Mustafa kendini ele vermişti.

Usta soğukkanlı:

"Onun o kadarlığını da sana söyleyemem."

"Ben de yarın gider o kuşu bulur vururum."

Koşarak işlikten çıktı, duvarı atladi, eve geldi. Anası, ötekiler daha yatmamışlardı. Hasan Ağaysa daha yerinde olduğu gibi duruyordu. Mustafa, köşeye serilmiş yer yatağına gitti, hemencecik soyundu, yatağa girdi, yorganı başma çekti. Abbas Usta onun ne düşündüğünü bilince şimdi ne yapacaktı? Muhammedin tasvirin kaçırıp başka yerlere, başka diyarlara saklayacak mıydı? Ya da, orada, yerinde, çingiraklı sandığın içinde bırakacak mıydı? Eğer Abbas Usta tasviri sandıkta bırakırsa ne düşündüğünü bilemiyor demektir, eğer tasviri kaçırırsa sorun yoktu. İşte, Usta onun yüreğindeki biliyor mu, bilmiyor mu, diye onu denemek gerekti. Mustafa da deneyecekti. Bu deneme

düşüncesi onu cana getirdi. Bir insan, en iyi arkadaşını, yüreğinden ne geçiyor, ne geçmiyor, biliyor mu, diye denemez mi, bunun için de can atmaz mı? Deneme düşüncesini bulunca çocuk rahatladı, şimdi artık, bundan sonra Ustayı düşünecek değil, tasviri nasıl, hangi yolla, yağdan kıl çekercesine aşıracaktı? Memedi yardımcı almalı mıydı? Memede değil tasviri, canını bile güvenebilirdi. Derin bir uykuya daldı.

Sabahleyin, her zamankinden daha erken uyandı. Hasan Ağa yumulduğu yerden usul usul türküsünü söylemeye başlamıştı, duyulur duyulmaz. Ama sesi gittikçe yükseliyordu. Mustafa biliyordu ki gün doğarken sesi daha yükselecek, sözleri bir iyice anlaşılır olacaktı.

Anasının sofraya koyduğu çorbayı çabucak içti dışarıya çıktı, Memet onu kaktüs ağılıının yanında bekliyordu. Küçük ak kuş da nar ağacının dalına konmuştu. Ak kuş onu görür görmez geldi başının yöresinde birkaç halka çizdi.

Memet Mustafanın yanına geldi:

"Ne oldu?" diye ona merakla sordu.

"Sus, türkü söylüyor amcam," dedi.

"Bildim," diye gülümsedi Memet, "onu camide kızdırmışlar, vazalak demişler. Babam da Hasan Ağaya vazalak diyenlerin üstüne yürümüş, hiç böyle yakışıklı bir adama vazalak, denir mi, demiş. Hasan Ağaya vazalak, diyen adam da kaçmış. Haydi şimdi gidelim de huğun köşesine onun türkülerin dinleyelim. Bana çevirirsin değil mi."

"Çeviririm."

Kaktüs ağılıını geçip nar ağacını dolandılar, bahçe çitini aştılar, Zero Hatunun kabak ektiği bahçeye girdiler. Baktılar ki aşağı yukarı köyün bütün çocukları burada. Mustafayı görünce sevindiler. Mustafayla Memet de yanlarına çöktüler. Kuş da gitti ağılın köşesindeki salkımsöğüdün dalına kondu. Hasan Ağanın sesi gittikçe anlaşılır oluyordu. Çocuklar çıt çıkarmadan, kulak kesilmişler, kulaklarını kamış çite dayamışlar, bu, hiç anlamadıkları dilden, belki de dünyanın en güzel sesinin söylediği türküyü, kendilerinden geçerek dinliyorlardı.

Ses büyüyor, billurlaşıyor, üzüyor, seviniyor, ağlıyor, gü-lüyordu. Sesin büyüğü çocukları sarıp sarmalamış kendi dünyasına almış götürmüştü.

Çocuklar böyle uzun bir süre büyülenmiş türküyü dinlediler. Daldaki kuş da az önce gelen kocabaş köpek de kendilerinden geçmiş türküyü dinliyorlardı. Biraz sonra türküyü Mustafa'nın sesi katıldı. Mustafa türkünün sözlerini öylesine usturlu çeviriyordu ki, biraz sonra dinleyiciler türkünün başka bir dille söylendiğini unuttular. Turnalar, diyordu Hasan Ağa, turnalar gidin ala dağların arkasına... Buradaki halimizi dirliğimizi söyleyin oradaki ak çağşaklı pmarlara. Söyleyin Süphan dağına, ala balıklı göllerine, söyleyin Ağrıdağına mor sümbüllü yaylalarına gidin, konun Küp gölünün kıyısına, İshak Paşaya, görkemli Ahmedi Haniye selam söyleyin, sultanlar sultanına. Burası sıcak, sıcak sıcak... Burası toz toprak... Burada tozdan insanın gözü hiçbir şeyi görmüyor. Yanıyor, yanıyor, yanıyor, burada dünya yanıyor. Toprak yanıyor, ağaçlar, çiçekler, otlar, ekinler yanıyor. Sular yanıyor. Sıtmadan insanlar titriyor, kurumuş beygirler, memeleri kurumuş kadınlar, boyunları çöp gibi çocuklar titriyor. Sıtınaya yakalanmış toprak titriyor. Orada, aydınlık pınarlarda, Esrük dağının ardında, şu görkemli Düldül dağının ardında, aydınlık pınarların, göllerin yanında, suların içinde bir ışık parçası olmuş da yüzen balıklar. Şu Düldül dağının arkalarında pınarlarından bal ve kaymak, bal, hem de süt akan ovalar vardır. Alın turnalar beni, götürün oraya, koyun beni binbir çiçeğin oratasına. Oraları bir daha göreyim, bir göz açıp kapayınca kadarlık göreyim, ondan sonra da isterseniz öleyim. Beni alıp götürün turnalar. Sıcak, sıcak, sıcak... Koca İsmail bu ateş toprağına kurban verdik turnalar. Koca İsmail bu yalnızlıktan çın çm öten toprağın, tozun, sıcağın altında kuruyor, kuruyor güzel yüreği, kuruyor ala gözleri, uzun boyu, kuruyor turnalar, kuruyor. Onu burada yapayalnız, bu kadir kıymet bilmez insanların arasında, bu kadir kıymet bilmez toprağın altında onu nasıl bırakır da giderim? O burada, bu ateş toprağının içinde, bu cehennemde nasıl kalır? Onu burada öldürdüler. Burada ölümü de öldürdüler. Onu yapayalnız bırakıp da nerelere giderim. Sabahın seher yelinde, dağların arkalarındaki ovada dünya ağzına kadar çiçeğe durmuş, toprak, çiçekler, güneşe batmış, dünya tattan geriniyor. Beni alın oraya götürün turnalar. Koca İsmailin gömütünü de alın oraya götürün turna-

lar. Düldül dağının ardında bir çiçek açmış, tek başına. Mavi bir çiçek, ovanın ortasında, dünyanın ortasında. Işığını salıvermiş yeryüzüne, kara toprağın üstüne. Kokusunu salıvermiş yeryüzünün üstüne. Ova mavi bir ışığa batmış. Işık maviye batmış. Çiçekler, kayalar, sular, maviler, ağaçlar, otlar maviye batmış. Kokusu mest etmiş cümle yarattığı. Kurdu karıncası, börtü böceği, atı, ayısı, tilkisi, kurdu, insanı ulu toprağın üstüne serilmiş mest. Sevinçlerden dört köşe. Yıldızlar, esen yeller, kuşlar, kelebekler sevinçlerinden maviye kesmişler. Beni alıp götürün turnalar. Koca İsmaili de bırakmayın burada. Onu da kanadınızın üstüne alıp gidin turnalar. Ben buradan gidiyorum turnalar. Düldül dağının ardına turnalar. Ben buradan gidiyorum turnalar, şu akan ırnakla birlikte turnalar. Buradan mavi denize varacağım, denizin mavisine karışacağım, turnalar. Ben buradan Düldül dağının arkasına gideceğim turnalar, oradaki çiçeklerin arasında, o mavi ulu çiçeğin altında, mavisinde eriyeceğim turnalar.

O gün tam ikindi ezanı okununcaya kadar söyledi Hasan Ağa. O, söyledi Mustafa Türkçeye çevirdi onun söylediklerini. Türkü bittikten bir süre daha çocuklar yerlerinden kıpırdamadılar. Sonunda Aşık Ali ayağa kalktı, gözerini teker teker çocukların üstünde dolaştırdı:

“Düldül dağının arkasına, turnalar,” dedi, sesinde kahreden bir hüznün vardı. Çiti atladı, kayalıklara çıktı, kale boynunda gözden ıradı gitti. O gittikten sonra da çocuklar sessiz, hiç konuşmadan, derin bir hüzne bürünmüş, dağıldılar.

Mustafayla Memet eve gelirlerken Hasan Ağa dışarıya çıkıyordu. Hasan Ağa kaktüs ağacının yanında bir süre durdu. Yüzü gerilmiş, alını kırışmış, gözleri dumanlanmıştı. Yüzüne çöreklenmiş yoğun acı bile bu güzel yüzü çirkinleştirememiş, tam tersine, güzelleştirmişti. Bir süre yere baktı kaldı, sonra başını kaldırdı, kalenin üstünden, burçlara değerek geçen ak buluta takıldı. Ardından dağın kayalıklarının üstünde inip kalkarak bir çeşit oyundaki kartalları gördü. Buna şaşarak kapıya yürüdü, dışarıya çıktı, yönünü aşağıya, camiye döndü:

“Millet!” diye bağırdı. “Sevgili köylülerimiz, biz buraya geldiğimizde açtık, çıplaktık, bizi iyi konukladınız, ağırladınız,

hoşça tuttunuz, Allah da sizi hoşça tutsun. Bize huğu yaptınız, hem de iki kez. Sizin bize yaptığınız iyilik unutulmaz. Şimdi ben bu köyden göç ederken memleketime," elini Düldül dağı-
nın olduğu yana uzattı, "şu mor dağların arkalarına gidiyorum. Koca İsmaili de size emanet ediyorum. Onu sağlığında hoşça tuttunuz, ölüsünü de hoşça tutacaksınız, biliyorum. Onun için buradan gönlü rahat ayrılıyorum. Şimdi ben neyim var, neyim yoksa, yangından ne kalmışsa satıyorum. Kim alacaksa gelsin alsın."

Sustu, koşarcasına eve geldi, köşesine, pamuk çuvalının üstüne oturdu, dirseklerini dizlerine dayayıp yüzünü iki eli arasına aldı.

Deli Poyrazla İpsiz Hamdi eve geldiklerinde nerdeyse gün kavuştu kavuşacaktı.

"Hey, Hasan Ağa neredesin, biz geldik," diye bağırdı Deli Poyraz.

Hasan Ağa isteksiz, yüzü sararmış ağır ağır yerinden kalktı:

"Buyurun ağalar," diye konuştu söylenircesine.

"Malları almaya geldik."

Hasan Ağayla sıkı bir pazarlık başladı aralarında. Sonra-
dan Zero Hatun da katıldı pazarlığa. Alışveriş tam gece yarısı-
nın horozları ötünceye kadar sürdü. Deli Poyrazla İpsiz Ham-
di, Hasan Ağaya biraz para bıraktılar, paranın kalanını da ertesi
gün sabah getirecekler, malları da alacaklardı.

Deli Poyraz adımını dışarıya atarken geriye döndü:

"Mustafanın tabancasını unuttuk," dedi, "onu kaçta satıyor-
sunuz?"

Zero Hatun öfkeleni, dikleşti:

"Git yoluna," diye bağırdı, "Mustafanın satılık tabancası
yok."

"Kızma, kızma, Zero Hatun kızma," diye, özür dilercesine
söylenerek gözden yitti gitti Deli Poyraz.

Sabah erkenden önce Memet Efendi damladı eve. Arkasın-
dan Sefçe Kahya, onun ardından da Arığ Ahmet, Ali Çavuş, kö-
yün öteki ileri gelenleri...

Zero Hatun, Pero, Hazal yere döşek serip yastık atarak ko-
nukları buyur ettiler, yangından kurtarılmış, sapı kırılan, oy-

malı büyük bakır cezveyi ocağa sürdüler. Ortaya bir gümüş tepsinin üstünde ağızları geniş, dipleri dar, kırmızı çizgili fincanlar çıktı.

Memet Efendi:

“Sen ne yaptın böyle Hasan Ağa,” diye ilkönce söze başladı. “Nereye göçüyorsun? Biz seni burada aşağıladık mı, teline mi dokunduk, tavuğuna kış mı dedik de bunu getiriyorsun başımıza? Oldu mu şimdi? Öteki köylüler sonra bize ne diyecekler, köylerine sığınmış garibin birisini öldürttüler, ötekini de kaçırdılar, diyecekler. Söyle Hasan Ağa böyle bir zulüm reva mı bize? Biz böyle bir kötülüğü hak etmek için sana bu kadar kötülük mü yaptık? Vazgeç sen bu düşünceden artık sen bu köylüsün, bu köyün kardaşım. Bak koca İsmail Ağanın mezarı burada. O senin onu burada koyup da gittiğini duymaz mı, ölümler duymazlar mı sanıyorsun, İsmail Ağa da onu bırakıp gittiğini duyarsa sana gücenmez mi?”

“Bakın,” diye söze başladı Hasan Ağa, “bakın kardaşlar. Sizden hoşnut olmayan, bize gösterdiğiniz sevgiden, kardaşlıktan dolayı, kafirdir. İnsanlıktan çıkmış bir tuhaf yaratıktır. Siz bizi bu köye konuk gibi değil, en yakın akraba, kardaş, dost gibi kabul ettiniz. Sizin sevginiz bizim başımızdan aşkın. Kusurağımızı sevgi, yaramaz işlerimizi dostluk saydınız. Sizin bize sevginizi inkar edersek Allah bizim gözümüzü kör etmez mi? Amma velakin biz buradan gitmeliyiz. Günümüz doldu, zamanımız geldi. Siz sağ olun, var olun. Ölünceye kadar sizi unutmayacağım, kimseye gücenmedim bu köyde. Bana vazalka diyeni bile bağışladım.”

“O sana vazalak diyen mendebur bir çocuktü. Delikanlılar, sen gittikten sonra o kadar dövdüler ki daha yatakta yatıyor.”

“Keşki o fıkarayı dövmeselerdi,” diye üzüldü Hasan Ağa, görkemli, yakışıklı yüzünü bir keder bürüdü. Büyük, güzel el gözleri doldu. “Ne bilsin o çocukçağız kimin kim olduğunu? Ne yazık ki biz buradan gitmeliyiz. Artık bizim burada suyumuz, ekmeğimiz kesildi.”

“Peki şu yakınlarımızdaki köyler, göçmen köyleri, Türkmen köyleri, Karapapak köyleri bize ne diyecekler, köylerine sığınmış bir tek evi bile barındırmadılar, diyecekler, bizi aşağıla-

yacaklar. Biz de o zaman başımız dik insan içine çıkamamacayacağız. Biz sana iyilik ettikse sen, bir öfke yüzünden, buradan ayrılaraktan bize kötülük edeceksin."

Ondan sonra öfkeli, her sözünü tartarak tane tane konuşan Sefçe Kahya konuştu. Çok sertti. Sözünü kesin bir buyrukla bitirdi:

"Sen bu köyden gitmeyeceksin. Köylü sana izin vermiyor. Ben sana izin vermiyorum. Sen burada kalacak, mübarek şehidimiz İsmail Ağanın türbesini bekleyeceksin."

Sefçe Kahyanın ardından sözü Arıç Ahmet aldı, yumuşak bir adamdı, yumuşacık duygusal konuştu. Her sözünün sonunda, "Bizi böyle bırakıp da nerelere gideceksin, bu köyü, bu köyün suyunu, otunu, adamını özlemeyecek misin?" diye soruyordu.

Hasan Ağa artık kimseye karşılık vermiyor, direnci kırılmış susuyor, sustukça da gözleri doluyordu. Kendini tutmasa, şu adamların karşısında hüngür hüngür ağlayacaktı. Mustafa karşıya, duvarın dibine çömelmiş, olanı biteni seyrediyor, konuşmaları can kulağıyla dinliyordu.

Sonunda Ali Çavuş da konuştu. Onun konuşması herkesi güldürdü. Onlarla birlikte Hasan Ağa, Zero Hatun, ötekiler de güldüler. Mustafanın içten gelen kahkahalarını, nar ağacının altındaki taşın üstüne oturmuş bekleyen Kuşoğlan Memet de duydu.

Memet Efendi:

"Mustafa," diye seslendi.

"Buyur efendim."

"Git de Deli Poyrazla İpsiz Hamdiyi çağır."

Mustafa dışarıya çıktı, narın altındaki Memedin yanına vardı, "Korkma," diye, onun omuzlarına vurdu, "korkma, hiçbir yere gitmiyoruz."

Bir yandan da buralardan, bu köyden öylesine gitmek istiyordu ki, dayanılmaz. Gece gündüz, buradan kaçmanın düşlelerini kuruyor, işte böyle amcası gitmek isteyince de, içi bomboş kalıyor, ölüyor gibi oluyor, köylü amcasını kandırsın diye de Allaha yalvarıyordu.

İpsiz Hamdiyle Deli Poyraz oturmuşlar, sabırsızlıkla evden bir haber bekliyorlardı. Mustafayı karşılarında görünce hemen ayağa fırladılar:

"Ne oldu, gidiyor musunuz Mustafa?" diye sordu Deli Poyraz.

"Bir şey olmadı," dedi Mustafa vakarını koruyarak. "Hiçbir şey olmadı. Sizi istiyorlar."

"Vay be," diye hayıflandı İpsiz Hamdi, "Bunlar gene gitmeyecekler. Oysa ne kadar para kazanacaktık. Hiçbir şey değil de, benim gözüm şu fayton arabasındaydı. Onu bir ele geçirseydim, götürür Adanada satardım. Daha da yepyeni. Derisini yağlar, tekerleklerine bir boya, bir cila atarsın tamam, gıcır gıcır. Boşuna mı bu araba için can atıyor Tırtıl Hüseyin."

"Onun derdi başka," diye Hamdiyi tersledi Poyraz. "Onun derdi bu arabanın nakışları."

Önde Poyraz, arkada Hamdi içeriye asık suratla girdiler.

"Buyurun oturun, ağalar," diye ayağa kalktı Hasan Ağa.

"Oturmayacaklar," diye buyururcasına konuştu Memet Efendi. Sonra da önündeki parayı onlara uzattı. "Alın paranızı. Ölmüş eşek arıyorsunuz, değil mi?"

"Bütün bu evi sattı bize."

"Sus, köpek."

Sesi o kadar keskindi ki Poyraz uzanıp onun elindeki parayı almak zorunda kaldı.

"Bari şu kapıdaki çürüyen fayton arabasını satsa bana. Tavuklara folluk olup çürüyecek, daha mı iyi, ben de ona etek dolusu para veririm," diye söylendi Hamdi. "İnat edecek ne var yani, benim param onda bir gece kalmadı mı? İşte ben de bunun karşılığı olarak..."

"Çık dışarıya," diye güreleyerek ayağa kalktı Memet Efendi. "Parası bir gün kalmış da, çürüyen arabaymış da... Hadi çık dışarıya. Seni bir daha gözüm görmesin."

İkisi birden apar topar kendilerini dışarıya attılar.

Poyraz:

"Bu sefer de kaçırdık."

"Bu sefer de kaçırdık," dedi Hamdi.

“Nasıl olsa gidecekler. Bu köyde fazla fazla kalmaz Hasan Ağa. Memet Efendinin yüzüne duramıyor.”

“Yakında Salman gelip de Mustafayı öldürünce ne olacak... Köye kazık çakacak değil ya Hasan.”

“Salman buralarda dolaşıp duruyormuş.”

“Mustafa da tabancası elinde...”

“Onu bekliyor.”

“Geleceği varsa...”

“Göreceği de var, diyor Mustafa.”

İkisi iki yerden bastılar kahkahaları.

Nar ağacının altındaki Memet onların konuştuklarını duydu, Poyrazla Hamdiye çok kızdı. İçine de çivi gibi işleyen bir korku girdi. Ne yapmalı, nasıl kurtulmalıydı bu Salmandan, nereye kaçmalıydı? Çocuk olmak zor, diye düşündü Memet. İşte yağlı kurşunlar sağılıp gelir yüreğinin üstüne, kaçabilsen kurtulacaksın yüreğinin üstüne saplanacak kurşundan. Ama gidecek yer yok ki... Sığınacak bir mağara, bir kuyu... Kaçacak bir köy, kasaba... İnsan oralarda acından ölmez mi? Bunu Mustafayla ciddi ciddi konuştu. Ölüm geldi kapıya dayandı. Kurtulmak için dünyanın öteki ucuna, Düldül dağın ardına, şu küçücük ak kuşun... Kendi kendine gülümsedi, kim bilir belki de doğruydum, Mustafa kuşlar padişahını görmüştü, babasının sırçadan sarayına... İşte Deli Hamdi de, Deli Poyraz da Salmanın köye bir gün geleceğini, Mustafanın kellesini keserekten kanlı ağaca asacağını söylüyorlar. Belki de, Mustafa ne demişti, Peygamberin ceviz budağındaki tasvirini çalarlarsa... İçine tatlı, aydınlık bir umutla birlikte hoplatan bir sevinç geldi oturdu.

Önde Memet Efendi, arkada köyün öteki ileri gelenleri dışarıya çıktılar. Hepsinin de yüzleri, iyi bir iş yapmanın güleçliğindeydi. Memet hemen eve koştu. Avcı Ali Çavuş köylülerle çıkmamış, içerde kalmıştı. Döşegün üstüne bağdaş kurmuş oturmuş, sağ eliyle çenesini kaşıyor, başını önüne eğmiş derin derin düşünüyordu.

Zero Hatun Memedi görünce:

“Gel, yavrum, gel kurban olduğum kara gözlüm, gel, Zero Hatun teyzesinin çöl aslanı. Mustafanın can bir yiğit yoldaşı. Gel otur şuradan, babanın yanına.”

Ali Çavuş başını kaldırdı, oğlunun Zero Hatunca böylesine karşılanmasına sevindi. Başını kaldırınca gözlerini Hasan Ağanın gözlerinin içine dikti, uzun bir süre gözleri çivi gibi Hasan Ağanın gözlerinin içinde öyle kaldı. Hasan Ağa onun bu huyunu iyi bildiğinden, bu bakışın ardından ne gelecek, diye bekledi.

"Bak Hasan," dedi Sonunda Ali Çavuş, gözlerini onun gözlerinden ayırmadan, "bak Hasan, sen çok sıkıştın. Senin sıkışıklığın ne Salman, ne Çukurova sığacağı, ne sivrisinek, ne de sıtma. Senin derdin parasızlık. Senin derdin, ben bu evi nasıl geçindireceğim, öyle mi?"

Gözleri daha çivi gibi onun gözlerindeydi.

"Öyle Ali Çavuş."

"Ne düşünüyorsun öyleyse?"

"Çok düşündüm hiçbir çare bulamadım."

"Önüne gelene para dağıttın Hasan Ağa. Dolandırıcıya, yalancıya, hırsıza, kim gelmişse bu kapıya para verdin Hasan Ağa. Şu ovanın yalnız insanların değil, uçan kuşlarının bile sana borçları var, Hasan Ağa."

"Var."

"Şu İsmail Ağanın kazandığı paralar da ne kadar çokmuş Hasan Ağa, Akarsular gibi akıttın, akıttın da bitmedi."

"Bitti Ali Çavuş."

Karşılıklı gülüşüler.

"Bitmezdi ya Zero da sana çok yardım etti."

"Ettim Ali Çavuş."

"Bu eve gelen eli silahlı, beli kamalı liç kimseyi boş göndermedin. Altına boğdun Zero Hatun."

"Altına boğdum Ali çavuş."

"Canınız sağ olsun, geçmiş geçmiştir."

"Geçmiş geçmiştir," diye içini çekti Zero.

"Şimdi öyleyse beni dinleyin. Benim şu arkadaki ovada beş parça tarlam var. Hepsi de çok verimli, insan eksen biter. Bitmez mi?"

"Amenna biter," dedi Hasan Ağa. "Senin tarlalarını çok iyi bilirim. İsmail Ağanın sağlığında koyunlarımla o ovayı çok do-laştım."

"Biliyorum dolaştın. İşte ben şimdi bu tarlaların ürünlerine seni ortak edeceğim. Öküzöğlü sulağındaki tarlaya buğday, kalenin dibine arpa, kırmacılı yoluyla ırmak kıyısına da nohut, mercimek, gene buğday ekim. Şimdi beni iyi dinle, tohumu benden, tarlası benden, sürmesi, ekmesi benden, hasadı senden. Bu, bu yıllık için böyle olacak. Gelecek yıl tohum yarı yarıya, sürmek ekmek senden, hasat ikimizden, ürün yarı yarıya. Oldu mu?"

"Oldu ya," dedi Hasan Ağa, "sana yazık değil mi, kendi emeğini, olmuş ürünü bana boş yere veriyorsun?"

"Sen her şeyi, herkese verdin ya, izin ver de şu yeryüzünde de bir kişi sana bir şeyler versin."

Hasan Ağanın gözleri yaşardı, bir yumruk geldi boğazını tıkadı. Bu da Ali Çavuşan gözünden kaçmadı.

"Beni iyi dinle kardaşını Hasan Ağa, ben bütün bunları sana babamın hayrına yapıyorum. Ben avcı bir adamım. Benim de işim gücüm bu. Üstelik de ben çalışmayı hiç mi hiç sevmiyorum. Sen benim için biçilmiş kaftansın. Babayığit, dünya yakışıklısı da bir adamsın. Taşı sıkısan su çıkarırsın. Bak, Zero Hatun da seninle çalışır."

"Çalışırım, kurban olduğum Ali Çavuşum," diye atıldı Zero.

"Bak, Pero da, Hazal da..."

"Varız," dedi Pero.

"Adacanm önündeki tarlayı nadaslattırdım. Oraya pamuk ekecektim. Şimdi sen orasını sürecek ekeceksin. Bu yıllık nadas parasını da senden istemiyorum."

"Sağ ol Ali Çavuş."

"Tohumu da senden. Yalnız tarlayı birlikte çapalayacağız, birlikte toplayacağız."

"Sağ ol Ali Çavuş. Çoluk çocuğumu kurtardın."

"Sen de benimkileri."

"Ali Çavuş," diye kızarak konuştu Zero, "Allah insana ne mal, ne mülk, ne akraba versin, Allah bu dünyada senin gibi bir dost, bir komşu versin. İşte gördük serveti sağmanı, işte gördük mal mülk, para verdiğimiz akrabalarımızı, paramız bitince yüzümüze bakıyorlar mı, semtimize uğruyorlar mı?"

“Uğramazlar,” diye güldü Ali Çavuş. “Şimdi size bir puluk, iki öküz, bir at arabasıyla, iki at gerek, açık konuşalım, paranız var mı? Bir de çiğit gerek, tohumluk için.”

Gözlerini Zeronun gözlerinin içine dikti, bekledi.

Zero, bir süre gözlerini ondan kaçırpı düşündükten sonra:

“Var,” dedi.

“Yarın araba, pulluk almak için kasabaya gidecek, yepyeni, sağlam bir de Ferhat Usta arabası alacağız. Ferhat Ustanın arabaları çok sağlam olur.”

“Olur,” diye güldü Hasan Ağa.

“Atları da buradan, köylerden alırız. Sen de, ben de atlardan iyi anlarız.”

“Anlarız,” diye gene güldü Hasan Ağa. Sırtından büyük bir yük kalkmış, Ali Çavuş onun imdadına dar gününde yetişmişti.

Ali Çavuş kalkmaya davrandı, Zero:

“Kurban olduğum Ali Çavuşum, sana bir Zero yemeği yedirmeden, seni hiçbir yere salmam.”

Yemek çoktan hazırlanmıştı. Sim işlemesi, içi mavi, turuncu sofraya getirildi ortaya atıldı, mis kokulu yemekler getirildi.

Yemekten sonra Ali Çavuş:

“O Salmandan korkmayın, yüzlerce candarma onun ardında. Arada sırada ovaya da, buraya da iniyormuş. O, yakında belasını bulacak, ya şundan ya da bundan...” Elini uzattı Mustafanın başını okşadı, “Hiç belli olmaz, ya da Mustafadan.”

“Anası ona kurban olsun,” dedi Zero. “Ona da, yoldaşına da.”

Memedin üstüne eğildi, saçlarından öptü.

Açık kapıdan bir çift kırlangıç durmadan eve giriyor çıkıyor, vıcırdaşıyor, bir süre gözden yitiyor, sonra vıcırdaşarak geliyor, evin içinde, otların, kamışların altında bir şeyler araştırırcasma, dolaşüyor, sonra da çıkıp gidiyorlardı. Kırlangıçlar Mustafanın sevinciydi. Her evde bir kırlangıç yuvası vardı da kendi evlerinde yoktu. İnşallah, şimdi bu kuşlar gelecekler, evin ustununun altına yuvalarını kuracaklardı. Mustafa, her şeyi, Peygamberin tasvirini, Hasan Ağanın türküsünü, yanında küçük bir köpek gibi dolaşan keklüğünü, her şeyi, her şeyi unutmuş, kırlangıçları izliyor, onların hiçbir devinimini kaçırmıyordu. Bir sabahtı, daha Mustafa yarı uykulu yarı uyanıktı, Zero Hatun kapıyı açar açmaz kırlangıçların ok gibi dışarıya fırladıklarını gördü. Güneş biraz sonra doğacaktı. Güneşin doğuşuyla birlikte de kırlangıçlar kapıdan ok gibi girecekler, evin otları, salmaları altında bir süre uçacaklar, sonra varıp ana kalasa, ustuna ağızlarındaki küçücük çamuru yapıştıracaklardı.

Kimi günler Zero Hatun geç uyanıyor, kırlangıçlarsa, bir kapıya, bir pencereye gidiyor, çıkamayınca telaşla geriye uçuyor, evin içinde dönüp duruyorlar, kapı açılınca da dışarıya fırlıyorlar, biraz sonra da geriye geliyorlardı.

Bu sabah kırlangıçlarda başka bir telaş, başka bir hız vardı. Evden dışarıya, dışardan eve mekik dokuyorlardı. Öyle hızlı gelip, ağızlarındaki çamuru ustuna öyle çabuk yapıştırıyorlardı ki her şey göz açıp kapayıncaya kadar oluyordu.

Onların gidiş gelişlerini izlemek Mustafanın başını döndürüyordu ya sonuna kadar izlemekten de geriye kalmıyordu.

Bir sabah yataktan kalktığı anda alacakaranlıkta, orta direkle ustunun birleştiği yerde, kırlangıçların ak topraktan, küçük kibarlıklarla bezenmiş yuvalarını yarı yarıya ortaya çıkardıklarını gördü, doğruca Memede koştu, avlu çitinin yanındaki incir ağacının altında durdu:

“Memet, Memet,” diye bağırdı. Memet telaşla dışarı çıktı, yanına geldi. Mustafa Memedin elinden tuttu, çekti evlerine götürdü. Yuvanın altında durdular, Mustafa ağzı kulaklarında:

“Bak Memet, bak,” dedi, başını yukarıya kaldırıp yuvayı gösterdi. Yuvayı görünce Memet de Mustafa kadar sevindi.

“Bu iyi işte,” dedi. “Her şey yolunda gidiyor. Zero teyze de paracıkları söküldü. Ferhat Usta arabası almaya gittiler.”

“Beklemekten öledüm,” diye konuştu Mustafa. “Üç gün oldu gelmediler.”

“En güzel arabayı seçiyorlar, gıcır gıcır, yeşil... Tarlalara, ekinlere, her bir şeye ortak olacağız. Siz de, siz de olunca bizimle, hiçbir yere Düldül dağının arkasına gitmeyeceksiniz.”

“Belli olmaz ya ben gitmem. Ölünceye kadar seninle çalışır dururuz.”

“Biz seninle o mağaraya bile girdik,” dedi Memet, “of be, o yılanı da nasıl bir kurşunda devirdin!”

Mustafa mahcup oldu:

“Bana kim öğretti ki tabanca sıkmayı, kim, Ali Çavuş. Benim ustam Ali Çavuş... Böyle bir ustası olan, değil koskoca bir yılanı vurmak, karıncayı gözünden vurmaları, değil mi?” Mustafa bugün alçakgönüllüydü. Evlerine kırlangıçların yuva yapması onun için bir utkuydu. Yuvanın sevinci onu böylesine alçakgönüllü yapmıştı. Bu arada da kırlangıçlar eve ok gibi giriyorlar, ağızlarını yuvaya bir sürüyorlar, azıcık vıcırdaşıp ok gibi geri çıkıyorlardı.

Mustafayla Memet, yere oturup sırtlarını huğun çitine dayadılar, öğleye kadar kırlangıçların gidiş gelişlerini izlediler, yuvaya her çamur ekleyişlerindeki vıcırtili sevinçlerini onlarla paylaştılar.

“Yeşil,” diye kendi kendine söylendi Kuşoğlan.

“Yeşil olan ne.”

“Ferhat Usta, Bursanın İnegöl kasabasından, araba.”

“En güzeli o mu?”

Memet bütün arabaların ustalarını biliyordu.

“Bir de Şamlı Hasan Hüseyin var. Bir de...” Kuşoğlan Memet, şu dünyada ne kadar araba ustası varsa hepsini saydı döktü.

“Ben de hepsini biliyorum,” dedi Mustafa. “Hepsini de gördüm.”

“Yalancık. O kadar arabayı nerede gördün?”

“Orada, hani anamla denize gitmiştik ya, Toprakkale istasyonunda... Orada trene inmiştik. Orada devedikenlerinin içinde Salmanı yitirmiştim. Arabalar hep tozluymuş. Tozları sildikçe altından nakışlar, boyalar çıkıyordu. Ah, şimdi Salmanı bir ele geçirsem, yılanı vurduğum gibi, tam alınının ortasından...”

Zero onlara kısır yapmıştı. Memet de Mustafa da kısıra bayılırlardı.

“Bilin bakalım, size ne yaptım, çocuklar?”

“Kısır,” dedi Memet, “kokusundan anladım.”

“Ben de anladım,” dedi Mustafa. Kısıra yumuldular. Bir yediler, bir yediler karınları şişti.

Onlar yemeği bitirmişlerdi ki Nuri damladı:

“Yetişin!” diye, tıkanarak bağırdı, “yetişin! Daha ne duruyorsunuz burada, Hava Anayı gene cin tuttu.” Kaleye yukarı aldı yatırdı. Onun arkasından da Mustafayla Memet kendilerini dışarıya attılar. Hava Ana susuz kuyunun yanı başına yatmış debeleniyor, ellerini sıkıp birer yumruk yapmış, ağzı köpürüyor, başına birikmiş kadınlar onun parmaklarını açmaya çalışıyorlar, öteki kadınlar da ağzının köpüğünü siliyorlardı. Hava Ana gözlerini sonuna kadar belertmiş, karası hiç kalmamış, salt apak bir yumru...

Uzun bir uğraştan sonra kadınlar Hava Ananın ellerini açtılar, yüzüne su sepelediler. Hava Ana gözlerini kapadı. Bir süre öyle yorgun, yüzü sararmış, dudakları morarmış, kolları açılmış, iki yanına düşüvermiş, öylece, dingin ortada kalakalmış. Başındaki kadınların gözleri onda. Aşağı yukarı köyün bütün çocukları orada gözlerini Hava Anaya dikmişler, sabırsızlıkla onun uyanmasını bekliyorlar.

Hava Ana önce gözlerini açtı, ağzı yukarı yatıyordu, bir süre gökyüzünü araştırdı. Gökten, Akdenizden apak bulutlar gelip dağlara yukarı gidiyorlardı. Köyün üstünde, kaleden dağa, dağdan ırmağın üstüne üç tane leylek dönüyordu. Kırlangıçlar, zikzaklar çizerek, yüzlerce, oradan oraya uçuyorlardı. Hava Ana, yeniden gözlerini kapadı. Kapalı gözleri gözkapaklarının altında kıpırdıyordu. Sonra birden doğruluyup kışının üstüne oturdu, sağa sola, dünyayı ilk olarak görüyormuşçasına şaşkınlıkla baktı, gözlerini de yöresinde halka olmuş kadınların, kızların, çocukların üstünde gezdirdi. Ellerini yere dayadı. Birkaç kez kalkmaya davrandı, kalkamadı, kendi kendine gülümsedi. İki kadın hemen koşup koluna girdiler. Yerden kaldırdılar.

“Sağ olun kızlarım.”

Kadınların kolundan çıktı, Abbas Ustanın özenerek onun içip yaptığı, üstüne minder koyup yumuşattığı, işlemeli tahta koltuğa çöktü.

“Su getirin.”

Köyün bütün çocukları, kız, erkek yöresini almışlar bekliyorlar, onun gözünün içine bakıyorlardı. Kadınlar, kızlarsa yandaki kayalığın sekisine dizilmişler, hiç ses çıkarmıyorlardı.

“Bana değneğimi getirin.”

Kızılcağ dalından, gene Abbas Ustanın özene bezene işlediği, üstüne büyümlü nakışlar döktürdüğü değneği bir genç getirdi onun eline verdi.

Hava Ana değneği şöyle bir tepeden tırnağa süzdü, gözlerini önce çocukların sonra kadınların üstünde teker teker dolaştırdı, değneğini kucağına çekti. Çocuklar oraya, tozlu toprağın üstüne sessizce çöktüler, bağdaş kurup oturdular.

“Düldül dağının arkası güllük gülistanlıktır. Ben bir ovaya düşmüşüm. Bir sıcak, bir sıcak. Toprak çatlamış, sular kurumuş, bir sıcak bir sıcak, dilim bir karış dışarda. Susuzluktan ölmüşüm. Üstüme kıpkızıl bir yalım dalgası yürümüş, ben yalım dalgasının altında kalmışım, kavruluyorum. Dağlar taşlar, ovalar ekinler kıpkızıl yalım dalgasının altında kalmışlar. Öküzler böğrüşüyor, keçiler, koyunlar meleşiyor, aslanlar kükrüyor, kaplanlar haykırıyor, kurtlar uluyor. Dünya kıpkızıl bir kora kesmiş, Anavarzadan Kozan altına, Misisten Akçadeniz kıyısı-

na, Payasa, Payastan Tarsusa, Gülek boğazına, Gülek boğazından Gavur dağlarına kadar bir yalım dalgası uzanmış ovanın üstünden, benim üstümden yıldırım gibi akıyor. Gökyüzü kızıl kora kesmiş üstümden yıldırım gibi akıyor, kıpkızıl gökyüzü, kıpkızıl yıldızlar, kıpkızıl bulutlar, dağlar üstümden yıldırım gibi akıyor. Yalım dalgası aldı beni bir güllük gülistanlığın ortasına indim. Susumdan ölüyorum, burada bir su, bir insan yok mu? Önüme bir geyik düştü, aldı beni bir çamlığın içine götürdü, ortada bir pınar kaynamıyor mu, içi alabalıklı, ağzımı oluğuna dayadım, kana kana içtim, yabangülü, püren, yarpuz kokusu dünyayı almamış mı, binbir çiçek ilkbahar yelinde ığralanmıyor mu, dağlar kokudan, tattan nennilenmiyor mu? Ovanın çiçeklerini yara yara geyik önde, ben arkada, ova ağzına kadar binbir kokunun, binbir rengin cümbüşünde, üstümden bir püren kokusunun dalgası, yonca kokusunun, bir çam, bir gül, bir toprak kokusunun dalgası geçiyor. Ilık güneş yumuşacık çökmüş kokudan dalgalanan ovanın üstüne. Geyik önümde görkemli boynuzlarıyla yürüyormuş. Ben de onun arkasından nereye gidiyorum demeden gidiyormuşum. Gitmişiz gitmişiz, kokudan, güneşten, sevinçten deli oluyormuşum. Gökten süzüle süzüle, ta yücelerden bir yaprak düşüyormuş, kırmızı saydam, ışıktan koskocaman, dürülüp açılan bir yaprak, damarları altın sarısı.. Önümüzde bir ardıç ormanı, ardıç ormanını geyik yarıyor, öbür yana geçiyormuşuz. Orada, önümüzde bir duru, bir dibine ışıklar çökmüş, bir dibi apaydınlık göl çıkıyormuş karşımıza. Gümüş pırlıltısında balıklar, birbirlerinin arkasına tirkenmişler, ışığın içinden kayıyorlarmuş. Önce geyik giriyormuş suya, ardmdan da ben... Gölü geyiğin tüyü, benim ayaklarım ıslanmadan, tozlu yoldan yürüyormuşçasına geçiyormuşuz. Sonra da kır bir küheylan geliyor önümüze dikiliyor, bir tuvana delikanlı atın başını tutmuş bana bin, diyormuş. Ben ata biniyormuşum ki at kanat çıkarıp uçuyormuş. Önümüzdeki geyik de kanat çıkarıp uçuyormuş. Gelmişiz bir sırça sarayın önünde durmuşuz. Sırça sarayın has bahçesinde binbir çeşit gül açmış. Altın arılar konuyormuş güllerine üstüne. Altın bül-büller şakıyormuş... Ben atın üstünde, başımda altın taç, bir kız tutuyormuş elimden, beni attan indiriyormuş. Elimi tutup beni

içeriye çekti kız, sırça saraya götürdü. Bir sofraya açılmış ki bir alan büyüklüğünde sarayın içine. Sofranın başında da yüzlerce delikanlı. Hepsi uzun boylu, hepsi de yakışıklı. Beni görünce gürp, diye ayağa kalkıyorlar. Dört bir yanıma çeviriyorlar. Hoş geldin Hava Hatun, diyorlar. Dört yanımda halka olup bir oyun tutturuyorlar. Yemeğe oturuyoruz. Sofrada bir kuşsütü eksik... Biz yemek yerken bir ışık yumağına bürünmüş çırılçıplak bir kız geliyor, benim yanıma oturuyormuş. Anadan doğma, ışığa sarınmış. Yemeği yiyor bitiriyormuşuz. Ortalık açılıyor, çırılçıplak, anadan doğma, ışıklara sarınmış kızlar çıkıyormuş ortaya. Bakıyormuşum, büyük, her yanı sırçadan bir odanın içindeymişim, yatağa uzanmışım, uyumuşum, düş görmüşüm, cennetteymişim. Sabaha karşı uzun, çatal boynuzlu geyik gelmiş, beni uyandırıyormuş. Düldül dağımn tepesine çıkıyormuşum, kuşlar yöremi alıyorlarımış. Binlerce, binbir renkte, boyda kaynaşan kuş. At beni alıyor, geyik de önde, kuşlarla birlikte düzlüğe indiriyormuş. At beni pamuk tarlasının içine düşürüyormuş. Sıcaktan karıncalar bile terliyormuş. Her yer sıcaktan yanıyor, tarlalar göğünüyormuş. Düldül dağımm arkasına, ışıktan gölün yanına, sırça saraya geri götürün beni, çıplak oğlanlara... Çıplak kızlara... Peri padişahının kızına, oğluna... Böyle konuşurken uyanıyormuşum."

Elindeki değneği usulca yere koydu, gene gözlerini teker teker önce çocukların, sonra kadınların üstünde dolaştırdı.

"O saraya ben ayıkken de girdim," dedi ayağa kalktı. "O, sarayın kapısından girince yüreğimin başma bir sevinç oturdu ki ne desem anlatamam. Kuş oldum havaya uçtum. İçimde ne gam, ne kasavet, üzüntü, keder, hiçbir şey kalmadı. Ben cennete düştüm. Sevinç içinde eridim. Öyle tat içindeydim ki hey Allahım, diye bağırdım, bana bu tadı, bir göz açıp kapayıncaya kadar daha ver, ömrümün bundan sonrasını elimden al..."

Eğildi, işlemeli değneğini yerden aldı, gediğin mor kayalıklarına yürüdü.

Memetle Mustafa uzun uzun bakiştılar.

"Bir ceren bir çingiraklıyılanı emziriyor Düldül dağımn arkasında. Yılanlar sütü çok severler."

Mustafa:

"Abbas Ustaya gidelim mi?"

"Gidelim," diye sevindi Memet.

Tam bu sırada da aşağıdaki dut ağacının doruğuna konmuş kuşun zilin sesi geldi. Mustafa tabancasının üstüne elini koyup yokuştan aşağı koşmaya başladı. Onun kuşu vurmaya gittiğini anlayan Memet de arkasından koşup ona yetişti.

"Dur, Mustafa dur. Sana söyleyeceklerim var, dur!"

Mustafa soluk soluğa durdu:

"Ya kaçarsa kuş?"

"Kaçmaz," dedi Memet, "beni dinle." O da soluk soluğa kalmıştı. "Sen ne yapıyorsun, sen!.."

"Hiçbir şey yapmıyorum."

"Adam onun, o delinin kuşunu vurur mu? Sen aklını mı yitirdin?"

"O, bu kuşu vurmak için can atmıyor mu, onu öldürmek için bir yıldır şu kayalıklarda didik didik olmadı mı?"

"Bak, Mustafa, beni dinle, o isteseydi, o kuşu vuramaz mıydı, vururdu ki hem de nasıl, bir parçasını bile bırakmazdı o öfkeyle."

"Niye vurmadı öyleyse?"

Memet Mustafayı hiç böyle kaz kafalı görmemişti.

"Bak Mustafa, babam bu kuştan daha umudunu kesmedi. Eğer sen onu öldürürsen, o da seni iflah etmez."

"Peki, zil sesini duyunca, bu kuşu görünce çıldırıyor."

"Sen bakma ona. O, kuşuyla oynuyor."

"Şimdi ben bu kuşu vurur da ölüsünü ona götürürsem bana ne yapar?"

"Ne yapacağını bilmem ama, sana bir şey yapar. Seni ölünceye kadar bağışlamaz."

"Gizli vursam da, ölüsünü ırmağa atsam, ırmak da alsa götürse..."

"Senin vurduğunu bilir.

Kuşun konduğu ağacın altından geçtiler, kuş kuyruğunu sallıyor, tırnaklarıyla başını kaşıyor, zillerini öttürüyordu.

Mustafa yavaş yavaş kuşla Ali Çavuş macerasının gerçeğine varıyor, kuşu vurmadığına seviniyordu. Belki bu Ali Çavuş gibi kendi de vuramazdı. Hiç kimse de bu kuşu vuramazdı. Salınanı kimsenin vuramadığı gibi.

Mustafa Memedi kolundan tuttu, durdurdu, sonra da ağacın dibine çekti.

"Sana bir şey soracağım."

"Sor."

"Bir insan bir insanın gözüne bakarsa onun içinden ne geçtiğini, onun ne düşündüğünü anlayabilir mi?"

"Anlayamaz."

"Sen benim içimden ne geçtiğini anlayabilir misin?"

"Ya sen benim içimden?.."

"Her zaman değil ya, çoğu kez anlarım. Ya sen?"

"Ben de anlarım, hani sen gidip de mağaraya saklandıydın ya, seni bütün köy, yediden yetmişe aradılar ya, işte seni orada kimse de bulamasa ya, sen mağaranın içinde donmuş kalmıştın ya, şimdiye kadar orada kalsaydın, o taş teknelerin içinden çıkan insan kemiklerine benzerdi kemiklerin ya, ben bir düşündüm, senin gideceğin yeri hemen buldum. Bulmadım mı?"

"Buldun."

"Neden ki dersen, ben senin içinden geçenleri bilirim."

"Bilirsin. Şimdi bak, Abbas Usta bizim içimizden geçeni bilebilir mi?"

"Benim içimden geçeni bilemez."

"Neden?"

"O benim ahabım değil de ondan."

"Benimkini bilir," diye başını salladı Mustafa.

"Bilir," dedi Memet.

"Öyleyse şimdi onun yanına gitmeyelim. Benim gözümünden her şeyi anlar."

"Anlar," dedi Memet.

"Öyleyse, ben ne yapmalıyım biliyor musun, çok çalışmalıyım, ben, başka bir ben olmalıyım ki, o, benim içimden geçeni hiç anlamasın."

"Zor iş," dedi Memet.

Geriye döndüler, keklikleri evlerden alıp sütleğenin yanında buluştular. Mustafa, babasının kanının dolduğu çukara ilk olarıktan bakmadı. Babasının kanının sesini de hiç duymadı.

Ayakları aldı onları mağaranın yanına götürdü. Çok çekirge vardı. İki iki yerden çekirge toplayıp, kanatlarını yoldular, kekliklerini doyurdular. Biraz da temizlenmiş çekirgeyi kabak kafesin içine koydular. Artık keklikleri büyümüş kabak kafese sığmıyorlardı. Buralarda da çubuk kafes yapacak kimse de yoktu ki...

Mustafa da, Memet de aklından geçeni söyleyemiyordu.

"Haydi mağaraya girelim," dedi Mustafa. "Girelim de bir çmğıraklıyılan daha öldüreyim."

"Yazık," dedi Memet, "kurşun sesinden yarasalar uyancak."

Mustafa:

"Taşkala geçme adamla," diye gücendi.

"Darılma," dedi Memet, "istersen haydi, girelim."

Mağaranın kapısına kadar yürüdüler. Mustafa eşiğe gelince durdu, ileriye bir adım atamadı, yüzü sarardı, dudakları morardı, sağma soluna birkaç sallandı, hemen geriye döndü.

"Ne oldu Mustafa?"

"Başsız kediler," diyebilirdi Mustafa. "Başsız, gözsüz bana bakıyorlardı mağaranın içinden."

Bir taşın üstüne çöküverdi. Tepeden tırnağa ter içinde kalmış, kekliği de gelmiş omuzuna konmuş, saçlarını gagalıyordu.

Burnuna kaya nanesiyle karışık bir kekik kokusu gelince azıcık kendisine geldi, hemen ayağa fırladı, mağaranın kapısında zınk, diye durdu. Eşiği atlayamıyordu. Durmasıyla geriye dönmesi bir oldu. Memet de birlikte koşuyordu. Geldiler gene o taşın üstüne çöktüler. Keklikleri de uçarak onlarla birlikte mağaranın kapısına varıyor, geriye dönüyordu.

Mustafa bekliyor, soluklanıyor, birden ayağa fırlıyor, mağaranın kapısına varınca, zınk, diye duruyor, ardından da, gene o hızla dönüyordu.

Akşama kadar Mustafayla Memet taştan mağaraya, mağaradan taşta öyle bir koşullar ki ikisinde de ayakta duracak hal kalmadı.

Mustafa allak bullak bir yüzle:

"Bu sefer olmadı," dedi.

Memedin hali onunkinden daha beterdi, o da:

"Olmadı," dedi.

"Bu mağaraya bir şey olmuş. Geçen sefer nasıl girmiştik!"

"Bir şey olduğu besbelli," dedi Memet. "Ben senin yerinde olsam, bir kere elinden canımı kurtardıktan sonra, bir daha onun semtine bile uğramazdım."

Mustafa sustu.

Keklikleri arkalarında aşağı yola indiler. Çünke taşlarının üstünde atların, eli kılıçlı, kalkanlı adamların, ağlayan başörtülü kadınların, çıplak, tombul bebeklerin kabartmalarını ikindi-üstünün aydınlık gölgelerinde gördüler. Angıt kayasındaki yuvalarının önüne o bet sesli angıtlar birikmişler, taş gibi oldukları yerden kıpırdamadan duruyorlardı.

"Bak Memet, sana bir şey söyleyeyim mi, biz Abbas Usta'nın Hazreti Muhammedini çalmayacağız."

"Neden, ne oldu da?"

"Çalmayacağız."

"Niye çalmayalım? Biz, onu çalarsak bize kurşun geçmez, değil mi?"

"Geçmez."

"Bizi sel götürmez, su boğmaz, ateş yakmaz, bu dünyada bize hiç bir yaratığın kötülüğü dokunamaz, yılan da sokmaz, yarasa da kanımızı emmez."

"Emmez," dedi Mustafa.

"Öyleyse niye çalmayacağız?"

"Çalmayacağız. Neden ki dersen, Topal Abbas Usta benim kardaşlığım."

Memet kızdı, gözlerini belertti.

"Ben de sana bir şey söyleyim mi?"

"Bin tane söyle," diye bağırdı Mustafa.

"Sen korkağın birisin."

"Ne olacak, korkağın birisiyim."

"Mağaraya da korkundan girdin."

"Ne olacak, korkumdan girdim."

"O yılanı öldürdün ya."

"Öldürdüm."

"Onun eşi şimdi seni arıyordur. Yılanlar var ya, onların eşlerini kim öldürmüştü arar bulur, sokarlar."

"Ne bilecek benim öldürdüğümü? Tabanca yalnız bende mi var? Ya Ali Çavuşu sokarsa?"

"Ali Çavuş hiçbir zaman yılan öldürmez."

"Yılan bunu nereden bilir?"

"Onlar bilirler. Allah, senin eşini öldürdüğünü yılanı çoktan söylemiştir."

"Ben de eşini öldürdüğüm gibi onu da öldürürüm."

"Ya Salman, söyle, ya Salman?"

"Ne olmuş Salmana?"

"Duymadın mı?"

"Duymadım."

"Onun cebinde de bir tane Peygamber tasvirli ceviz budağı varmış. Ona da budağı dağdaki o büyük Hoca vermiş. Duydun mu?"

"Duydum, ne olacak."

"Her gün de seni öldürmeye dağlardan Aslantaşa kadar iniyor, yanındaki eşkıyalar da yalvar yakar, her seferinde geri döndürüyorlarmış. Oğlum, ya Peygamber budağını çalacağız, ya da senin günlerin sayılı."

Mustafa kaşlarını çattı, yüzü asıldı, gözleri bulutlandı, peşışanladı:

"Yorulдум, şu taşın üstüne azıcık oturalım."

İnceden bir yel esiyor, uzayıp gitmiş, başları mavi, sarı, pembe çiçeklerle taraklanmış çirişiklerini, kayaların aralarında bitmiş kengerleri, gelincikleri, sarı çiçekleri ığrahyordu.

Yan yana bağdaş kurup, bellerini kayaya dayayıp oturdu- lar. Keklikleri de geldi kucaklarına tünedi.

"Bir de ne var biliyor musun Memet, Abbsa Ustada bir çakı var ki, aman Allah, öyle güzel ki, öyle hünerli ki Usta her bir ince işi onunla yapıyor. Ben o çakı için ölüyorum. O çakı benim olmazsa ölürüm. İstesem de, onu dünyayı da, tabancamı da versem, onu bana vermez."

"Vermez," dedi Memet.

"Ama nasıl çalacağız?"

"Basbayağı çalacağız. Bir yolunu bulacağız ki..."

"Çalmayacağız."

Memet kızdı:

“Sen delirmişsin,” dedi, “bir dediğin bir dediğini tutmuyor.”

Kalktı yürüdü.

O kadar hızlı yürüyordu ki, ne kekliği, ne de Mustafa arkasından ulaşabiliyordu.

“Dur Memet, dur, sana bir şey söyleyeceğim.”

Memet durmadı, yürüyüşünü daha da hızlandırdı.

O gün Ali Çavuş güzel giyinmişti. Zaten köyde bayramlarda, sayılı günlerde, düğünlerde Ali Çavuştan daha güzel giyinen bir kişi yoktu. Kırçıl sakalı, çimeni yeşil gözleri, kırışık alın, düzgün burnu, güçlü çenesiyle Ali Çavuş seçilirdi. Konuşması da çok güzeldi. Konuşmaya başladığında eski bir ozan gibi kendisini, ağzına baktırarak dinletirdi. Bacaklarına yünlü kumaştan bir lacivert, ceplerinin ağzı, dikiş yerleri çizgili bir şalvar çekmiş, yaka cebine bir kırmızı mendil sokmuş, lacivert ceketini giymiş, ayaklarında pırıl pırıl bir kundura, başında da geniş bir siyah şapka gömleği de ipekli... Hasan Ağanın, Zero Hatunun giyimleri de ondan aşağı kalır değildi. İki besili at koşulu Ferhat Usta arabasını, başta Ali Çavuş, ardında Hasan Ağa, Zero, Mustafayla Memet, köyün öbür çocukları, köylüler, kadınlar, kızlar, delikanlılar, yaşlı erkekler, yaşlı kadınlar karşılamaya salın iskelesine gittiler, otomobilin düştüğü yerin biraz üstünde durdular. Yeşil otomobil Mustafanın gözlerinin önünden gitmiyor, üstünden de sular durmadan akıyordu, yeşilini alıp aşağılara götürerek Mustafa otomobilin içinde kalmış boğuluyordu. Memedin koluna yapıştı, titriyordu.

Memet gülerek:

"Ben biliyorum," dedi.

"Neyi?"

"Senin yüreğinden geçenleri..."

Mustafa toparlandı, titremesi geçti.

"Neymiş o?"

“Sen Şimdi yeşil otomobilin içindesin, boğuluyorsun.”

“Bilemedin,” dedi Mustafa, “hiç de boğulmuyorum.”

“Boğulacaksın.”

Yeşil araba karşıdan gözükmüŐtü, sustular.

Yeşil, Mustafayı korkuttu.

Köylülerin gemi dedikleri büyük salı, tellere asılarak salcılar kaŐıya götürüyorlardı. Sal gitti karşı iskeleye yanaştı, Mustafanın gözleri atlardaydı. Ya birinin ayağı srerse, ya biri huysuzluk eder de doğru suya... Çocuğun nerdeyse yüreği duracaktı. Atlar sala yürürlerken Mustafa gözlerini kapattı, Memet de öyle yaptı.

Sal az bir sürede bu iskeleye geldi yanaştı. Atlar kolaylıkla arkalarındaki yeşil arabayı iskeleye çıkardılar. Arabacı atları karşı kayalığa kadar sürüp orada bekledi. Önde Mustafayla Memet, arkada çocuklar arabaya koştular, içine balık istifi doluştular. BaĐrıŐarak aĐrıŐarak köye yollandılar, geldiler evin avlusunda durdular.

İki gün önce Hasan AĞa gitmiş aşağıdaki Yörük çadırlarından besili bir çift at almış getirmişti. Nedense, Yörüklerin atları alışkın atlardı.

Atları arabadan zdler Huğun yarısı ahır olarak ayrılmıŐtı. Hasan AĞa atları oraya çekip önlerine saman, arpa döktü. AcıkmiŐ atlar, ktrtyle yem yemeye koyuldular. Yaşlı köylüler ahıra girip çıkmaya başladılar. Ahıra giriyor, önce atların ağızlarını açıp dişlerine bakıyor, sonra n bacaklarını, karınlarını, kuyruklarını, taŐaklarını kaldırıp altını yokluyor, bellemeyi açıyor sırtlarını sıvazlıyor, sonra da atların sağrılarına keyifli bir tokat atıp dışarıya çıkıyorlar, Ali avuşa gelip, “ok güzel, genç, sağlıklı atlar seçmiŐsiniz avuş, elinize sağlık,” diyorlardı.

Avludaki kalabalık da gittikçe artıyordu. Derken, elinde bir saldırmayla yampiri yampiri yürüyen berber olak Nuri geldi. İri kou Zero Hatun çekerek ortaya getirdi. Sırtını kınalamıŐ, boynuzlarına renkli ipleri, püskül püskül, salkım saçak bağlamıştı. olak Berber Nuri kou Zero Hatunun elinden aldı, koyunu onun elinden almasıyla da yere yatırması bir oldu. Cebinden bir ip çıkardı, alışkın ellerle koçun n ayaklarını bağladı.

Arka ayaklarının üstüne de sağ ayağıyla bastı. Önce İmam, uzun bir Arapça dua okudu. Köyün yaşlıları ona katıldılar. Sonra İmam duayı Türkçeye döndürdü. Bu sefer köylüler kadın erkek, çoluk çocuk duaya katıldılar. Çolak Nuri, "bismillah," diyerek bıçağı koçun boynuna çaldı. Koçun boğazından uzaklara, faytonun tekerleğinin dibine kadar kan fışkırdı. Çolak Nuri uzun boynuzlu başı yanında duran bakır leğenin içine koydu. Hava Ana elini kana batırdı gitti evin kapısına bastı. Kanlı eli olduğu gibi kapının tahtasına çıktı. Zala kız da Mustafanın alınına bir parmak kan sürdü.

Kazan kurulmuş, altlarına gür ateşler yakılmış, sular kayıyor, bir yanda da kadınlar içerde pirinç, bulgur ayıklıyorlar, patates soyuyorlardı. Evlerden de geniş avluya hasırlar, kilimler, keçi kılı çullar, keçeler, kilim sofralar, sahanlar, kaşıklar taşınyordu.

Çolak Nuri, koçu nar ağacına asmış, çabuk çabuk yüzüyor, yüzülmüş koyunu parçalayıp yanındaki leğene dolduruyordu. Sonunda işini bitirdi, elindeki bıçağın kanını koçun postuna sürerek temizledi, leğendeki ciğeri aldı, evine yollandı. Berber Çolak Nurinin, ne zaman koyun kesse ücreti koyunun ciğeriydi, alır evine götürürdü.

Usta aşçı kadınlar, tepeleme pirinç, bulgur pilavı pişirdiler. Yanmış tereyağlarını pilavların üstüne dökünce ortalığı iştah açıcı, baş döndüren bir yanmış tereyağı kokusu aldı. Soğan yahnisine, etli patatese bütün hünerlerini kullandılar. Yemek o kadar çoktu ki bütün köylüye yetti. Ekmeği evlerinden getirmişlerdi. Bu da gelenekti, döke saça yediler.

Şölene, hastaların sayrılarının ışında aşağı yukarı herkes gelmişti de, Mustafanın gözü aramış aramıştı da Emineyi görememişti. Bu da Mustafanın çok zoruna gitmiş, onurunu kırmıştı. Babasını bu kadar seven, ona Tanrı gibi tapan bu dünya güzeli niçin kuyunun dibindeki taş gibi yapayalnız kalmıştı bu köyde? Onu bu köyde bütün kadınlar, anası da içinde, kıskanıyorlardı. Onu gören herkesler de ona, bu kız bir dünya güzeli, diyordu. Demek İsmail Ağa böylesi bir kıza yıllar yılı yüz vermemiş, bu kara pürçeklinin sevdasını suya atmış, yere çalmış, Allah da bu dünya güzelinin ahını onda bırakmamış, tez günde

onu kara topraklara göndermişti. Alma karasevdalının ahını, çıkar aheste aheste demişler ya, alma dünya güzellerinin ahını, anında belanı bulursun. Mustafanın gönlü nedense bu yalnız, kimsesiz kadına akmişti. Bir de onu öldürmeye kalkmıştı. Öldürmeye kalktığı aklına gelince tepesinin taşı attı, haklıydı, onu öldürse doğru bir iş yapmış olurdu. Ama erkeklerin kadınları öldürmesi onursuzluk olmasaydı, Mustafa çoktan onu öldürmüştü. Bir insan böylesine güzel olur da, gider de İsmail Ağa gibi bir insana, dünya yakışıklısına sevda bağlar da, bir kertenkele de onu öldürür, gider de kertenkeleyi onun yatağına alır mı, aslan yatağına da solucan girer mi? Ne bilsin Mustafa, herkes böyle söylüyor. O da, Emine de gidiyor İsmail Ağanın mezarında gece sabahlara kadar ağlıyor. İsmail Ağaya da en çok, en güzel, dillerden düşmeyen ağıtları o yaktı. Zero Hatun da yaktı, onun ağıtları da güzel ya, onunkiler Kürtçe, Kürtçe ağıtları Mustafadan başka buralarda kimsecikler anlamıyor ki... Diyorlar ki Zeronun ağıtları ta buradan Düldül dağının ardındaki Kürtlere, Akçadağa, Van gölüne kadar ulaşmış, oralarda dillerden düşmüyormuş. Burada da Eminenin ağıtları dillerden düşmüyor. Herkes söylüyor, Eminenin ağıtları buradan Akçadeniz kıyılarına, Antakya Türkmenine, oradan Elbeyli Türkmenine, Baraka, Tarsusa, Mersin Yörüğüne, Gülek boğazına, Kozan altına, Toros Farsaklarına kadar varmış. Oralarda dillerden düşmüyormuş. Bunları düşününce Mustafanın yüreğine bir acı geldi kişlendi. Acıdan kıvrandı. Emine bunu neden yaptı ki, Salmandan korktu mu, ona yüz vermeyen İsmail Ağadan öç mü alıyordu? Bu da herkesin diline düşmüş konuşuluyordu. Gene de Eminenin bu araba şöleninde olmaması Mustafaya çok dokundu. Babasına hayınlık yapmış bu kadını öldürse belki de iyi olacaktı.

Kalabalık dağılınca Mustafayla Memet ahırda baş başa kaldılar. Atların ısıracağından, tekmeleyeceğinden korkuyor, onlara yaklaşıyorlar, uzaktan seyreyhiorlardı. Köşede, tahtaların üstüne konmuş yeni hamutlar, koşumlar, dizginler tunç halkaları, düğmeleri, tokalarıyla parlıyor, taze yağ kokuyorlardı. Dışarıya çıktılar, arabanın yamna geldiler. Arabanın tekerlekleri, kasası tozlanmıştı, Mustafa eve koştu, eski bir bezle bir kova su

alıp geldi. Memetle birlikte arabanın içini, dışını güzelce temizlediler, pırıl pırıl ettiler, karşıya çekilip bir iyice seyrettiler. Ferhat Usta arabayı önce yeşile boyamıştı. Yeşil, ne o kadar koyu yeşil, ne de o kadar açıktı. Böyle bir yeşili şimdiye kadar kimse görmemişti, bu, Ferhat Usta yeşiliydi. Sonra tekerleklerin parmaklarının her birisinin içine, hem de dışına birer, bir parmak kalınlığında kırmızı bir çizgi çekilmişti. Aynı kırmızı çizgiden üçer çizgi de tekerleklerine, toplarına vurulmuştu. Arabanın oku da yeşile boyanmış, yeşilin üstüne gene pembeye yakın üç kalm çizgi uzatılmıştı. Kasanın her bir yüzü eşit parçalara ayrılmış, birine mavi biçimler, birine turuncu, birine mor, birine sarı, tam arkaya da karma renklerle ayrı ayrı biçimler kondurulmuştu. Biçimler, bir tuhaf, bu dünyada olmayan biçimlerdi. Örneğin moru susam çiçeği moruna, mavisine benziyor da, ne biçimi, ne de rengi susam çiçeği olmuyordu ya, bakanın içine işliyor, büyülüydü. Kırmızısı bir yaprak, büyülü, ışıklı, gökte bitmiş bir ağacın yaprağı, kırmızısı güneşten kopmuş bir ışığın kırmızısıydı belki. Turuncusu bir ekin, bir portakal bahçesi turuncusu, hızlı bir yele tutulmuş dalgalanan, inceden bir koku salıveren turuncuydu. Mustafayla Memet arabanın yanından ayrılmadılar, gecede bile, uykudan başları önlerine düşünceye kadar, ay ışığında, tanyerlerinin alacakaranlığında bile arabayı seyrettiler. Her gün yeni bir renk, yeni bir ışık bularak. Mustafa bir zamanlar eve yeni gelmiş kilimlere de böyle hayran, böyle büyülenerek bakmış kalmış, haftalarca, aylarca bu renk cümbüşlerinin önünden ayrılamamıştı. Şimdi Memetle birlikte dehşetli bir renk dalgasına düşmüşler, Ferhat Ustanın büyülü dünyasında, her şeyi, bütün dünyayı unutmışlar, gözleri kocaman kocaman açılmış hayran dolaşıyorlardı. Aaaah, Abbas Usta gelse de, şu boyaların üstünü toz örtmeden, biçimler, renkler solmadan, dökülmeden bir görse... Görse de, Peygamber suretini bulduğu gibi kendisini bir çılgınlığa kaptırsa...

Birkaç gündür onları Tırtıl Hüseyin uzaktan seyrediyor, kendilerini Ferhat Ustanın renklerine kaptırılmış, bu büyülenmiş çocuklara sevgiden dolup taşıyordu. Sonunda bir sabah dayanamadı, gün attı atacak, çocuklar arabanın üstüne yağmış çiy-

leri silerlerken yanlarına geldi, "kolay gelsin arkadaşlar," diye onlara dostluk gösterdi.

Mustafa:

"Sağ olasın Ustam," diye onu hoşça karşıladı. Usta, arabanın yöresini, en küçük bir biçimi, rengi kaçırmadan, belki bir saatta, her bir şeyi inceleyerek dolaştı, vardı ötedeki üstü kabartmalı, yazılı, ak mermer taşın üstüne oturdu, yüzünü elleri arasma aldı, gözlerini de arabaya dikti, düşüncelere daldı. Zero Hatun ona kırmızı çizgili, ağzı geniş bir fincanda kahve getirinceye kadar öyle kaldı. Kahvenin kokusu bütün avluya yayıldı. Usta, kahvesini keyifli, mest olmuş, höpürdeterek içti, ayağa kalktı, uzun bir süre daha arabanın yöresinde dolaştı. Çocuklar da onunla birlikte dolaşılıyor, onlar da, o nereye ısrarla bakarsa, çocuklar da oraya öyle bakıyorlardı.

Tırtıl Hüseyin Usta tam öğleye kadar arabayı inceledi. Bütün renkleri, biçimleri içine nakşetti, sonra Mustafanın, başını kucağına aldı uzun uzun okşadı, "sen," dedi, "eğer öldürülmezsen, adama benzer bir adam olacaksın. Senin için ortası yok, ya sen öldürülecek ya da Ferhat Usta gibi, Tanrının yarattığı kullar içinde bu güzel dünyayı hak etmiş bir adam olacaksın. Ölmeyip senin sonunu görmek isterdim oğlum, Mustafam. Bu Ferhat Usta var ya biçimlerini, renklerini hiç başka yerden almıyor, maviyi göklerden, denizlerden, mavi çiçeklerden almıyor, onun bütün renkleri kendi yüreğinin kuyusunda, bütün biçimleri de orada. İşte her şeyi oradan çıkarıyor. Gözü yüreğindeki kuyunun aynasında, ışığında. Neyi, nasıl isterse oradan alıyor. Onun yüreğinde on bin yeşil, on bin mavi, on bin turuncu var. Bakın şu ekin gibi, güneş gibi, portakal bahçeleri gibi dalgalanan turuncuya. Hiçbirine benziyor mu, ama hepsinden güzel değil mi?"

Mustafanın saçını okşamayı bıraktı, elini Memedin başına koydu.

Bu dünyayı Ferhat Usta hak etmiş, dünyayı çoğaltmıştır. İşte bu Mustafa da bir gün dünyayı çoğaltacak, dünyayı hak edecektir. Dünyayı hak etmek her kula nasip olmaz. Bakın şunlara, şu Ferhat Ustanın parmaklarının ucundan akan, çoğalan dünyaya... Bu Ferhat Ustanın yaratan, dünya kadar zengin, gü-

zel, usta yüreğidir. Buraya, şu dört tekerlekli arabaya her şeyi-
ni, varını yoğunu dökmüş Ferhat Usta, dünyayı da öyle bir hak
etmiş ki helal olsun bu dünya ona, anasının ak sütü gibi. Bu
arabayı önce tozlar kaplayacak. Bu tozları bir gün, iki gün Mus-
tafa silecek. Sonunda da unutacak. Haydi unutmadı Mustafa,
her gün sildi, diyelim, bir gün gelecek, bu Çukurova güneşi al-
tında boyalar solacak, sonra da dökülecek. Sonra da, sonra da
araba toptan çürüyecek. Bunu Ferhat Usta bilmez mi, herkesten
iyi bilir. Bilir ya, onun işi budur. O, yüreğinden güzel renkleri,
biçimleri şu arabamın üstüne dökmek zorundadır. Renklerin
döküleceği, arabamın çürüyeceği onu pek ırgalamaz. Onun hü-
nerini birkaç günlük de olsa, birkaç dakikalık da olsa insanlar
göreceklendir ya...

Tırtıl Hüseyin arabamın yöresinde döne döne daha çok söz-
ler etti ki çocukların parmakları ağzında kaldı. Sonunda Musta-
fanın yamna geldi, elini onun omuzuna koydu. Eli balyoz gibi
ağırdı:

"Bak, bana Mustafa," dedi, elini çocuğun omuzuna daha
da bastırarak, "şu mendebur, amcan olacak Hasan var ya, şu
faytonu bana bir satsa, ben de bu faytonun tekerleklerine, göv-
desine öyle bir işlemeler, renkler atardım ki felek de maşallahı
desin."

Arabamın yöresinde bir daha döndü, dingillerine, çampara-
larına, okuna, koşumlarına baktı, başını sallayarak işliğine çekti
gitti. Yürürken kendi kendine konuşuyor, "hiç kimse, kimse
Ferhat Usta gibi olamaz, hiç kimse onun eline su dökemez," di-
yordu.

Arabayla atların eve geldiği andan sonra köyde, öteki köy-
lerde, giderek kasabada İsmail Ağa evi gene gündeme geldi. En
hızlı bir biçimde dillerde dolaşmaya başladı.

"Korktular. Korktular da paraları olduğunu sakladılar."

"Eşkivalardan korktular."

"Salmandan korktular."

"Korkarlar ya..."

"Bu paralarda onların ne kadar hakkı varsa Salmanın da
var."

"Kendilerine o kadar acındırdılar ki..."

"Vazalak Kürtler..."

"Neredeyse, bütün köy onlara sadaka toplayacaktık."

"Hep Zero, hep. O ne bilmiş avrat..."

"O ne..."

"Kuyrukları da sıkışınca Zero döktü parayı ortaya..."

"Çıkardı altınları..."

"O define biter mi?"

"O hazine tükenir mi?"

"Meryem Ana da Zeroyu gözlerinin önüne getiriyor, basıyordu..."

"Basıyordu hüngürtüyü."

"Allah, diyordu vardıği yerden düşürmesin bir kulunu."

"Zor, diyordu."

"Ne oldu?"

"Zero altınları ortaya dökünce..."

"Onda altından bir kız başı varmış ki dünya güzeli. Bu, Hazreti Peygamberin kız başıymış."

"Mustafa da almış o başı Topal Hacı Abbas Ustaya vermiş. O da satacakmış."

"Almış altın kız başını..."

"At başını..."

"Kız-at başını Topal Hacı Abbas Usta Adanaya satmaya götürmüş."

"Kız başh atın başı o kadar paha ediyormuş ki Adanada o kadar parayı kimse bulamamış."

"Almış Ankaraya, Mustafa Kemal Paşa götürmüş altın kız başını..."

"Mustafa Kemal Paşa kız başına vurulmuş, karasevda bağlamış. Eyvah ki eyvah, demiş..."

"Bir ah çekmiş ki karşı dağlar yıkıla."

"Eyvah ki eyvah, Muhammedin atının altın kız başı bana yakışıp gelir, eyvah, o para bende yok ki..."

"Kemal Paşa böyle zarılayakalsın..."

"Topal Abbas sırtını dönmüş Kemal Paşaya."

"Gözleri kör olası..."

"Bir kız başı için hiç koca Mustafa Kemal Paşaya insan hiç kıyar mı?"

“Topal Abbastır, bir kuruş için değil Kemal Paşaya...”

“Babasına bile kıyar.”

“Varmış İstanbula, çıkmış Padişaha...”

“Padişah da eyvah ki, eyvah demiş.”

“Basmış gitmiş İstanbuldan...”

“İngiliz Kralına.”

“İngiliz Kralı da eyvah ki, eyvah, demiş.”

“Bütün dünyayı dolaşmış da satamamış atın kız başını...”

“Kızın at başını.”

“Almış getirmiş başı gerisin geriye.”

“Zero demiş ki, ver başımı.”

“Veremem, yitirdim, demiş Topal Abbas.”

“Vereceksin, bulacaksın...”

“Bulamazsam...”

“Bulamazsan gerisini sen düşün.”

“Sen Salman değilsin.”

“Seni ben elli kuruşluk bir kurşuna kurban ederim de...”

“İleri bile geçerim.”

“Abbas Usta, uzun sözün kısası...”

“Zero ben sana...”

“Ben sana karasevda bağladım.”

“Sen benimle evlenirsen...”

“Alırsın kız başını.”

Altın baş üstüne daha çok efsaneler çıkarıldı. Güya ki Hazreti Muhammed kız başlı atına binince, kız başlı at da göğe süzülüp çıkınca, göğün yedinci katında da Allah onun karşısına gözleri kör edecek kadar parlak bir ışık olarak çıkınca, kız başlı atın da kız başı, boynundan kopup, yedi kat göğün ucundan gelip de Anavarza kalesinin üstüne düşünce, Anavarza kralları da onu bulup hazinelerine koyunca... Allahı görmüş altın atın kız başının nereye düştüğünü, Muhammed Peygambere söylemiş, o da ordusunu çekip Anavarza önüne gelince, Hazreti Ali de kılıcını çekip Anavarza kayalıklarını kılıcıyla ikiye bölünce... Anavarza kayalıklarında Ali keşiği daha ortadan ikiye biçilmiş öylece durup duruyor, Anavarzamn kocaman dağı ikiye ayrılmış. Mübalağa cenk olunur. Anavarzada kimse kalmaz. Kimse kalmayınca da altın kız başını kim bulup da verecek Peygam-

bere? Ondan sonra da o çalının dibindeki hazineyi İsmail Ağa bulur. İçinde de Burak atın kız başı...

Mustafayla Memet, konuşmalar üstüne çok kafa yoruyor, çok tartışıyorlardı.

Memet diyordu ki, böyle bir kız olmasa, millet nasıl uydu-
racak? Nuri diyordu ki, altın kız başını yalnız bu, bizim köy
duymamış, yalnız bizim köy görmemiş, bütün Çukurova bili-
yor. Ona da babası söylemiş.

"Onun babası her şeyi bilmez mi?"

"Bilir," dedi Mustafa.

"Bağdat Kralı demiş ki, Peygamber benim dedemdir. Altın
baş bana düşer. Türkiye harp ilan edecek, Anavarzayı kılıcımla
ortadan bir daha ikiye biçecek, Burak atın kız başını onlardan
alacağım."

"Burak at, biliyor musun," dedi Mustafa, "Burak, o gün
bugündür başsız Burak at, düşmüş Çukurovamın düzüne, ken-
di altın başını arıyor, her sabah da geliyor, Anavarza kalesinin
önünde kişniyormuş. Bunu da Hava Ana söylemedi mi?"

"Söyledi," dedi Memet, "kendi kulağımla duydum."

"Doğru ya bütün bunlar, o altın baş bizde yok."

"Sen ne biliyorsun, belki var."

"Ben evin incığını cıncığını bilirim. Bizim evde kız başlı al-
tın bir at başı yok."

"Sen, evde hiç para kalmadı, diyordun, ne oldu?"

"Kim bilir anam, nereye saklamış o paraları."

"Başı da saklayamaz mı?"

"Saklayamaz."

"Abbas Ustaya veremez mi?"

"Onun orasını bilmem," dedi Mustafa, "belki ona vermiş-
tir."

"Biz de onu Abbas Ustadan çalarız."

"Boş ver," dedi Mustafa, "biz altın at başını ne yapalım,
onu kimse alamıyor ki..."

"Ucuza satarız."

"Be ahmak kafa," dedi Mustafa, "başımıza bela alırız onu.
Ulan duymadım mı, o baş Allahı görünce korkusundan kopmuş
da yere düşmüş. Be ahmak kafa, bir de Araplar duyarlarsa ki

altın kız-at başı bizde, ordu çekip gelmezler mi, sen ne yaparsın o zaman?"

"Dağa kaçarız."

"Onlar bizi dağlarda bulamazlar mı sanıyorsun..."

"Şu koca dağlarda nasıl bulurlar?"

"Ahmak herif, o Araplar var ya, remil atarlar remil, bizi yakalayınca da kılıçla kafamızı koparırlar. Sen duymadın mı be ahmak herif, Arapların durmadan sabahlardan akşamlara kadar kılıçlarla kafa koparttıklarını?"

"Ahmak herif, diye senin gibi hırpoya derler," diye Memet gürlüdü. "Daha yeni ortak olduk, araba geldi, hem de Ferhat Usta arabası, sen de kavga istiyorsun."

Yumruklarını sıktı Mustafanın üstüne yürüdü, "sen çok oldun artık," diye bağırdı. "Sen kavga istiyorsun, öyle mi?"

"Ben kavga istemiyorum," diye Mustafa birkaç adım geriye çekilince Memedin öfkesi indi, gülümsedi:

"Ak kuş gelmez oldu," dedi Mustafaya. "Ne oldu ona?"

"O, kara gün dostudur. Böyle günlerde gözükmez. Kötü günlerimizde hep yanımızda olur."

"Öyleyse hiç gelmeyecek."

Mustafa şahadetparmağını dudaklarına dokundurdu, düşündü:

"Gelecek," dedi.

Bu sırada yanlarına Çocuk Nuri geldi, altın kız-at başı üstüne köydeki son konuşmaları onlara birer birer anlattı. O da kekliğini kafesten çıkarmış, onun da kekliği bir zağar gibi arkasından koşarak geliyordu. Bugün Mustafanın ona verdiği görkemli kamış ata binmiş, Köroğluymuş gibi kuruluyordu. Kız-at başının hikayeleri bittikten sonra, çok önemli, hem de gizli bir şey anlatacağını eliyle koluyla, gözleriyle anlatmaya çalışan Çocuk Nuri, ırmağa doğru yollandı, yardan aşağıya, ılgınların içine indi, çakıltaşlarının üstünde dikilerek onları bekledi. Az sonra çocuklar da gözüktü. Ilgınların duldasına, çakıltaşlarının üstüne oturdular.

Çocuk Nuri fısıltıyla konuştu:

"Tırtıl Hüseyin Tırtıl Yusufu döve döve öldürmüş," dedi, gözleri yaşararak.

“Duydum,” dedi Memet, “öldürmemiş, her gün onu döve döve öldürüyormuş, öldürmemiş.”

“Öldürmemiş,” dedi Mustafa, “Yusufa o kadar öfkeleniyormuş ki bir gün öldürecekmiş.”

Köylünün bugünlerdeki birinci sorunu Hazreti Muhammed'in Burağının kız başıysa, ikinci sorunu da Tırtıl Yusufu. Tırtıl Yusufu da köylüler altın at-kız başı gibi konuşuyorlardı. Her gün, daha gün ağarmadan, Tırtıl Hüseyin sabah namazına kalkmadan Yusuf yataktan usulca kalkıyor, bir kedi sessizliğiyle, ayaklarının ucuna basa basa mutfağa ulaşıyor, oradan bir dürüm ekmekle biraz çökelek alıyor, küçük testisine küpten su dolduruyor, bir koşu kartal yuvalarının kayalığının altına geliyor, bir taşın üstüne oturup başını kaldırıyor, gözlerini yuvalara dikeyiyor, öyle kalakalıyordu. Ne kıpırdıyor, ne başım yana yöne çeviriyor, ne de bir kere olsun indiriyordu. Oradan geçenler, durup seyredenler onu hep böyle görüyorlardı. Her akşam da, işini bitiren yorgun Tırtıl Hüseyin kayanın dibine geliyor, başı havada, gözleri kartal yuvalarındaki oğlunu, uzakta duruyor, bir süre seyreyliyor, sonra hışımla onun üstüne varıyor, bir tekmede çocuğu yere seriyor, daha o ikinci tekmeye hazırlanırken, Yusuf ayağa kalkıyor, yamaçtan aşağıya alıp yatırıyor, bir koşu evi buluyor, neden sonradır ki arkasından soluk soluğa babası geliyor, onun da, anasının da yüzüne bakmadan gidiyor ocağın başına oturuyor, başını iki eli arasına alıp derin düşüncelere dalıyor, kadın getirip sofrayı ortaya serince de derin derin içini çekiyor:

“Allah benim başıma verdiği bu belayı kimseciklerin başına vermesin,” diyor, hızla yemeğe başlıyor, bitirince de sessizce kalkıyor, aptesini alıp namazını kılıyor, hemencecik de yatağa giriyordu.

Yusuf zayıflamış bitmişti. Şalvarı, gömleği, ayakları, elleri, dizleri parça parça olmuş, kimi yaraları kabuk bağlamış, kimi yaraları soyulmuş, bir yere dokununca da kanıyordu. Önüne gelen her yaşlı köylü onu yakalayınca başlıyordu sonu gelmez bir öğüde. Çocuğu öylesine aşağılıyorlar, onu kartal yavrusu sevdasından vazgeçirmek için öylesine diller döküyorlardı ki

çocuğu canından usandırıyorlardı. Ama Yusuf da bir kaya parçası kesilmiş dayanıyordu. Ya bir kartal yavrusunu yakalayacak, ya da bu yolda canını verecekti.

Bir sabah erkenden Ali Çavuş ava çıkmıştı ki kayanın dibindeki Yusufu gördü. Daha doğrusu Ali Çavuş buraya salt Yusufu görmeye gelmişti. Gitti, çocuğun karşısındaki bir taşın üstüne oturdu. Böyle karşı karşıya hiç konuşmadan gün atmaya kadar kaldılar. Gün doğunca Ali Çavuş başını havaya kaldırmış, kuş yuvalarına gözlerini dikmiş çocuğa:

“Yusuf,” dedi en sert sesiyle, “Yusuf, başım aşağıya indir de bana bak!”

Yusuf hiç aldırmadı, istifini bile bozmadı.

“Yusuf, sana diyorum, Yusuf!”

Yusuf gene aldırmadı.

“Ulan köpek sana diyorum. Şimdi kalkarsam seni ayaklarımın altına alırım, armut boyunlu soytarı.”

Yusuf azıcık kıpırdadı, başını çevirir gibi etti, ardından da vazgeçti.

Ali Çavuş, bu zayıflamış, bir avuç kalmış boynu çöp gibi incelmış çocuğa acıdı.

“Bak, oğlum, Yusufum, ben senin iyiliğin için konuşuyorum, yoksa bana ne. İstersen sen burada yuvaları seyrede seyrede taş kesil de geber, beni hiç ilgilendirmez. Olan sana olur. Tırtıl Hüseyin de senin derdinden kahroluyor. Ne yapsın fıkaraya, sen onun tek oğlu, evinin orta direğisin. O, senin, benim gibi olmanı değil, o, senin Ferhat Usta gibi bir usta olmanı, demirci ocağını senin doğacak oğluna teslim etmeni istiyor. O da kendi oğluna, öteki de kendi oğluna... Böylece demirci ocağının Tırtıl soyunca kıyamete kadar söndürülmeden yakılmasını istiyor. Ben bu sabah ava çıktığımda seni burada görünce yüreğim yandı sana. Dedim ki kedi kendime, ulan Ali Çavuş, dedim, sen dedim, Tırtıl Yusufu çok seversin, bu köyde senin yoluna baş koymuş, kuş yakalamak isteyen, avcılığa merak sardırılmış bir kişi o. Sen ona iyilik yapmayacaksın da kime iyilik yapacaksın. Onun için beni dinle sevgili oğlum Yusuf, şimdi kulağını dört aç ki, ne söylüyorum sana, iyi dinle beni. Sen burada gündür gözlerini dört açmış başını yuvalara kaldırmış, kartal civ-

civlerini seyrediyorsun. Onları, oraya tırmanıp yakalamak istiyorsun, doğru mu?"

Kendinde olmayarak, evet dercesine Yusufun başı azıcık aşağı indi kalktı.

"Kuş yakalamak iyi bir şeydir. Kuş beslemek, o kuşa da yağlı çok güzel kuşlar yakalatarak, közlerin üstünde kızartıp cazırdatarak pişirmek, sonra da o nar gibi kızarmış kuşları yemek daha iyi bir şeydir. Amma, ey arkadaş, günlerdir seyrediyorsun, o yuvalardaki civcivlerin çoktan uçup gittiklerini görmedin mi?"

Yusufun sırtı birkaç kere kabardı kabardı geri indi.

"Oğlum, Yusufum, ben sana gelecek yıl, biri dişi, birisi de erkek iki kızıl kartal yavrusu yakalar, eline teslim ederim. İstersen civcivleri birlikte tutarız. Bak, iyi gözle, kartal yavrularını uçu." "

Gün kuşluk oluncaya kadar konuştu. Yusuf olduğu yerde öyle taş kesildi kaldı.

Ali Çavuş, son söz olarak:

"Kartal yavruları çoktan uçtu da gitti, yuvalar hep boş, sen bilirsin yavrum," dedi, ayağa kalktı, ilerdeki koyağa doğru yürüdü.

Çocuğun inadına hayran olmuş, böyle bir deri bir kemik kalışına da üzülmüştü. Düz kayaya tırmanmaya kalkarsa bir daha da bu zayıflıkla dayanamayacak düşüp ölecekti.

Budan sora Ali Çavuş da inatlaştı. Her sabah gün atmadan o da kartal yuvalarının altına geliyor, her günkü oturduğu taşın üstüne oturuyor, gün atıncaya kadar, karartısı ufacık kalmış Yusuf karşısında sessizce oturuyor, gün atınca da başlıyordu öğüde.

Her sabah, inşallah bugün Yusuf, beni dinlemiştir de gelmemiştir, diye dualar okuyarak oraya gidiyor, daha uzaklardan, kayanın üstündeki Yusufun yumulmuş, ufacık karartısını görüyor, düş kırıklığına uğruyordu.

Ali Çavuş sonunda baktı ki Yusufu başa çıkamayacak, boşuna çene yoruyor, ondan vazgeçti, bir daha Yusuf sözünü ağzına almadı.

Ali Çavuşun Yusufun yakasını bırakması hiçbir işe yaramadı, köylü çoluk çocuk, genç yaşlı azıttıkça azıttı, Yusufun üs-

tüne çullandıkça çullandılar. Şimdi artık Yusuf'tan önce bile gelenler vardı kartal yuvalarının altına. Geliyorlar, gözlerini tıpkı Yusuf gibi kartal yuvalarına dikeyiyorlar, sonra baka baka boyunları yoruluyor, onlar da kalkıp, Yusuf'a hiçbir şey söyleyemeden çekip gidiyorlardı.

Sonraları Yusuf'a sataşmalar, küfürler, taş atmalar başladı. Ne yaparlarsa yapsınlar Yusuf'tan çıt çıkmıyordu. Yusuf'un başındaki belalar, Zero Hatunun görkemli ot kulübesine, yani huğuna ilk konuk gelinceye kadar sürdü. Sıfırı tüketmiş Zero Hatunun sandığından kese kese altını çıkarıp Hasan Ağaya verişini yakın köylere bir anda yayıldığı gibi, haber çok uzaklara, Kozan altına, Kadirliye, Osmaniye'ye, Ceyhan Yarsuvada kadar gitti. İlk konuk, yirmi dokuz yaşında zayıf, çok uzun boylu birisiydi. Ayağına, daha sarı tüyleri ışıldayan yeni bir ham çarık giymişti. Kara şalvarı da yeniydi. Çizgili mintanı daha fabrika kokuyordu. Başına kulaklarını, alnım olduğu gibi örten bir fötr şapka giymişti. Fötr şapkanın kuşağından uzun kırmızı bir tüy çıkıyordu.

Sorarak evi buldu, gözlerine inanamıyordu. Bu konak o konak mıydı? Bu konağı ona böyle anlatmamışlar, o da eski konağın yandığını duymamıştı. Kapıda bir daha sordu:

"Bu konak İsmail Ağa konağı mı?"

Zero gülerek:

"Bu konak İsmail Ağa konağı," diye karşılık verdi.

Delikanlı orada, kapıda öylece durmuş, Zeroya inanmaz inanmaz bakıyordu.

"Burası yavrum İsmail Ağa konağı, gel buyur. Ötekini dersin, bak, orada, o duvarlar. Sen duymadın herhalde, o konak yandı."

Delikanlı, orada biraz daha bekledikten sonra, çok uzun, leylek bacağına içeriye attı, başı neredeyse huğun salmalarına değecekti. Zero, ona, ocağın yanına bir minder serdi, arkasına da bir yastık koydu. Delikanlı, daha oturmadan, cebinden, altın kösteğe bağlı altın saatini çıkardı, gözlerine yaklaştırarak baktı, gülümsedi, saati yerine koyduktan sonra sırtındaki silahı anımsadı. Sırtındaki silahın kundağı çentik çentikti. Hükümetin, köylülere domuzları vurmaları için dağıttığı beşli, Birinci Dünya

Savaşmdan kalma ağır, hantal silahlardandı. Namlusunun da boyası kavlamış, altından parça parça pas ortaya çıkmıştı.

İsmail Ağa konağına böyle bir konuk geldiğini duyan Mustafayla Memet eve seğırtmişler, yolda da onlara Çocuk Nuri katılmıştı.

Onlar nar ağacının altından avluya girdiklerinde delikanlı daha kapıda Zero Hatunla konuşuyordu. O, içeriye girip altın saatını çıkardığında onlar da içerdeydiler. Bir tuhaf bir yaratığa bakar gibi uzun boylu adama bakıyorlardı. Delikanlı tüfeğini uzatınca Mustafa koştu aldı bu ağır tüfeğı. Tüfek o kadar ağırdı ki Mustafa iki büklüm olaraktan götürdü tüfeğı çite dayadı.

Konuk, minderin üstüne oturup ayaklarını uzattı. Adamın bacakları ocağın başından orta direğın yanına kadar geliyordu.

Zero Hatun ocağı ölçerdi, birkaç da çırpı, odun attı közlerin üstüne. Önce ocak tütü, ortalığı koyu bir duman aldı, sonra da çırpılar, odunlar alıştı. Zero Hatun bakır cezveyi ocağına sürdü. Biraz sonra kahve koktu, usuldan taştı. Zero Hatun gümüş bir tepsinin üstüne koyduğu ağzı geniş, dibi dar kırmızı çizgili fincana kahveyi döktü. Fincana dökülen kahveden keskin bir kahve kokusu yayıldı ortalığa. Delikanlı köpüklü kahveyi aldı, öylesine bir hüpürdeterek içti ki hüpürtüsünün sesi ta camiden duyulabilir. Çocuklar, kendilerini tutamadılar, bu hüpürtüye makaraları koyverdiler. Adam, çocukların gülüşlerine hiç aldırıyor, fincanı her dudağına götürüşünde hüpürtüyü biraz daha artırıyor, çocuklar da basıyorlardı kahkahayı.

Sonunda Zero dayanamadı:

“Sizi şeytan götüresiler,” diye çocukların yanına geldi, “konuğa hiç böyle gülünür mü, çıkın dışarı.”

Çocuklar, daha çok gülererek dışarıya çıktılar, delikanlı da kahveyi içer içmez o anda, oracığa kıvrılıp uyuyuverdi. Zero da onun üstüne bir savan örttü.

Akşam eve gelen Hasan Ağa, ocağın yanında uyuyan delikanlıyı, onun çite dayalı tüfeğini gördü:

“Ben sana demedim mi Zero,” dedi. “Gene başlayacaklar demedim mi? Bu da ne istiyormuş?”

“Hiçbir şey söylemedi, kahveyi içti, içer içmez de uyudu. Daha da uyuyor.”

"Uyusun bakalım. Daha çok gelecekler Zero, ne yapalım?"

"Tanrı misafiridir, gelecekler. Elimizden ne gelir ki Tanrı konuğunu da evimizden kovamayız ya."

"Kovamayız," diye boynunu büktü Hasan Ağa. "Ne olacak böyle, ellerinden nasıl kurtulacağız?"

Dışarda çocuklar, Ferhat Usta arabasının yeşillerine hayran, kendilerinden geçmişler renkleri, biçimleri seyreyliyorlardı. İçerdeki konuk da derin uykulara dalmış, kıvrıldığı yerden hiç kıpırdamamıştı.

Zero Hatun ocağa bir tavuk yahnisi koydu, o pişti, evin içini iştah açan bir güzel koku aldı, konuk uyanmadı, ölü gibi olduğu yerde kıpırtısız kaldı. Zero Hatun ocaktan yahniyi indirdi. Yerine bulgur pilavı koydu, o da pişti, Zero Hatun tavada tereyağını yaktı, cazırtıyla pilavın üstüne döktü, taze pilavın üstüne dökülen yağın kokusu, dışarda Ferhat Usta arabasını seyredenlere ulaştı, mis gibi koku bir anda onların karınlarını acıktırdı, içeriye koştular. Mustafa kıvrılmış yatan kahve höpürdeticiyi görünce gene başladı gülmeye. Öteki çocuklar da ona katıldılar. Eğilip kalkarak, bellerini tutarak öyle bir gülüyorlardı ki ortalık çınliyordu, Zero onları susturmaya çalışıyor, susturamıyordu.

"Susun hörtükler."

Kaşlarını çatı, kıvrılmış yatmış konuğun yanına gitti, ceke-tinin yeninden tuttu, "Uyan kardeşim," diye onu sarstı. "Kalk kardeşim, kim bilir ne kadar uzak bir yerlerden geldin, sırtında da o bin okka domuz tüfeği. Uyan kardeşim uyan, bak sana ne kadar lezzetli yemekler yaptı Zero bacın, yaaa..."

Konuğu sarstı, o yana, bu yana çevirmeye çalıştı, konuk bir türlü uyanmadı. Çocuklar, daha da azıtarak gülüyorlardı. Keklikleri de ayaklarının dibinde dolaşıyorlardı. Zero Hatun ne kadar uğraştı, çalıştı çabaladıysa konuğu uyandıramadı, "Ne yapayım, uyanmıyor işte." Gülümsedi, "Belki de kıyamete kadar hiç uyanmayacak."

"Dur bakalım," diye uyumuşacak, hoşgörülü güldü Hasan, "durun bir de ben deneyiyim kendimi, belki uyandırırım."

Konuğun yanına vardı, kolundan tuttu, onu bir iyicene, uzun uzun sarstı, konuk bana mısın bile demiyordu. "Konuk,

konuk, konuk" diye var sesiyle konuğun kulağına bağırdı. Konuk, gözlerini açtı, birkaç kez kirpiştirdi, sonra gene kapattı. Hasan birkaç kez daha bağırdı, konuk hiç aldırmadı, gözlerini bile açmadı. Hasan Ağa, bağırdı, çağırdı, salladı, omuzlarından tutup onu çekti belini çite dayadı, konuk uyanmadı. Ne yapıyor, nişliyorsa konuğu uyandıramıyordu.

Çocukları çağırdı:

"Gelin çocuklar da bana yardım edin de şu konuğu uyandırabilirim."

Çocuklar hemen koştular, kimi konuğun bacağını, kimi ayağını, kimi belini tuttu, uzun bir uğraştan sonra, Zero Hatunun da yardımıyla konuğu ayağa dikebildiler, çite dayadılar. Konuğu çite dayalı bıraktılar. O ayakta öyle bir süre dimdik, upuzun çite dayalı kaldı. Belki uyanırdı. Çocuklar, evdekiler karşıya geçip umutla konuğun uyanmasını beklediler. Bir de baktılar ki, az sonra, konuk uyanacak yerde, dizleri bükülerek usulca yere indi, minderin üstüne diz çöktü, başı da sağ yana kaydı.

Hasan Ağa, çocuklar, Zero Hatun konuğu uyandırmak için çok usuller denediler ya konuk ölmüş, dirilmiyordu. Sonunda Hasan Ağanın gözüne konuğun kocaman domuz tüfeği ilişti, "Bunun içinde kurşun var mı acaba?" diye sordu. "Hele bir bakalım." Gitti tüfeği aldı, açtı, kurşunlara baktı, tüfek doluydu. "Şimdi görün bakalım, ben onu nasıl uyandıracam," dedi, konuğun tam yanına geldi, bu sırada Zero onun yanına yaklaştı, "Yapma Hasan, günahdır, hem de konuktur, çok da genç, korkar çocuk, yapma..." Tam bu sırada da Hasan Ağanın tetikteki parmağı nasılsa aşağı çöktü. Tüfek öyle bir gümbürtüyle patladı ki, konuğun ayağa sıçramasıyla kapıyı bulması bir oldu. Kapı kapalıydı, açamadı. Oradan ahır kapısına, oradan ocak başına, oradan orta direğe, çitlere, kapılara... Evin içinde bir süre, ışığa çarpmış baykuş gibi dönerek oraya buraya başını küt küt vurarak durdu. Hasan Ağa varıp da onu yakalayınca kadar, evde çarpmadık bir yer bırakmadı. Güçlü kollarıyla onu kucaqlayan Hasan Ağa konuşarak, okşayarak onu kendisine getirdi, delikanlıyı götürüp uyuduğu yere, minderin üstüne oturttu:

“Hazal leğeni, ibriği getir,” diye buyurdu.

Hazal leğeni getirdi konuğun önüne koydu. Konuk, diz üstü çöktü, leğenin ortasındaki sabunluktan sabunu aldı, yanına yönüne daha kuşkuyla bakıyordu, Hazal ibrikten onun eline su döktü, konuk yanına yönüne şaşkınlıkla, ürküntüyle baka baka elini yüzünü bir iyice yıkadı.

Tüfek sesine eve kimse gelmemişti. Mustafa kurşun sıkı sıkı köylüyü alıştırmıştı.

Zero yemekleri bir daha ısıttı. Bu arada Hasan Ağa konuğu konuşurmak istedi, sorular sordu, diller döktü, öteki ağzını bile açmadı.

Yemeğe oturdular. Konuk yemeğe dört elle sarıldı, bir anda da sahanlardakini, sinilerdekini, tencerelerdekini sildi süpürdü, hemencecik de, daha elini yıkamadan, başı önüne düştü, derin uykulara daldı.

Konuk, böylecene evde üç gün kaldı. Akşamdan sabaha, sabahtan akşama kadar uyuyor, bir akşam yemeğinde uyanıyor, yemeği yedikten sonra hemencecik de uyuyordu. Köylüler de, bu uykucu konuğu merak etmişler, bu üç gün içinde ev dolmuş boşalmıştı. Sonunda, dördüncü günün sabahında konuk uyandı, giyindi kuşandı, elini yüzünü yıkadı, sakalı uzamıştı, cebinden bir ustura çıkarıp, bir anda sakalını kazıdı, geldi kahvaltı sofrasına oturdu, güzelcene kahvaltısını yaptıktan sonra, Zero Hatuna döndü:

“Zero Ana,” dedi, “bakma benim böyle uykucu olduğuma. Ben böyle büyük işlere çıkarken hep uyurum. Bu sefer gene az uyudum. Eskiden olsa, böyle canpazarı işler çıkarken yedi gün yedi gece uyurdum. Boyumun uzunluğuna da bakma, sanıldığı kadar ahmak değilim. Bütün kurşunum dört tane, bana yeter. Birisini beni uyandırmak için harcadınız, helal olsun. Tüfeğimi küçük görmeyin. Sarıkamıştan, Rus cephesinden gelmiştir. Boynunda en az yüz insanın kam var. Mermisi değdiği yerden ses getirir, hiç bağışlamaz. Şimdi ben, eğer izin verirseniz Salmanı öldürmeye gidiyorum.”

“Bizden niye izin istiyorsun ki oğlum?” dedi Zero Hatun, “işte sen buradasm, Salman da dağda, var git de onunla kozunu paylaş.”

"Ben Salmam öldürürsem bana ne kadar para vereceksin, öldürürde kellesini sana getirirsem?"

"Ben onun kellesini istemem."

"Bütün bedenini getirirsem?"

"Onu da istemem."

"Öldürürsem?"

"Onun öldürülmesini istemiyorum. Bir kuruşçuk da param yok."

"Ya bana dediler ki..."

"Ne dediler sana?"

"Salmanı, dediler, öldürürsen, dediler, dile Zero Hatundan ne dilersen, yok demez, dediler.. Sana yüz bin dönüm tarlaylan, bir ceren gözlü bir Kürt kızı alır da verir, dediler. Sen aldırma boyunun uzunluğuna, sen eğer Salmanı öldürürsen, Zero Hatun da sana Vandan, şol Arabistandan ceren gözlü kendine benzer bir kız bile getirir, dediler. Bak anam, madem paran yok, bana toprak yeter. Bak anam, madem toprağın yok, bana bir tek ceren gözlü Kürt kızı yeter. Kürt kızları çok güzel, hem de Allah için söylemeli, ceren gözlü olurlar. Ben ne kadar Kürt kızı gördüysem hepsine karasevda bağladım. Bana dediler ki, sen o hünerini av avlayarak, domuz vurarak boşa harcayağına, var git Zero Hatuna, söyle ki ona, Salmam öldürürsem bana bir Kürt kızı alıp da verir misin? Ben dedim ki giderim ona, söyleyim Zero Anama, bir kurşunda öldürürüm Salmanı, koca İsmailin de kanı yerde kalmaz. Koca İsmailin oğlu küçücük Mustafanın da canı kurtulur. Zero Ana, beni iyi dinle, ben gözümün gördüğü yerde, bu silahla, nişan almadan iğnenin ucunu bile vururum. Hele Salmanı... Ben ondan daha da kurnaz, daha da akıllıyım, bakma boyumun uzunluğuna... Şimdi ben burada, şu minderin üstünde, hem de hiç uyumadan, öğleye kadar bekleyeceğim, tam öğle ezanı okunurken de kalkıp gideceğim. Eğer benim isteklerimi yerine getirirseniz, ben de Salmanı öldürceğim... Şimdi bekliyorum."

"Hiç bekleme git kardeşim. Biz Salmanın öldürülmesini istemiyoruz. Sana verecek ne paramız, ne tarlamız, ne de kızımız var."

"Hiç bir ceren gözlü Kürt kızı yok mu?"

Konuğun yüzü sapsarı kesilmiş, dudakları da titriyor, neredeyse ağlayacak.

"Hiçbir tane de mi ceren gözlü Kürt kızı yok?"

"Yok."

"Hele bir düşün güzel anam Zero Hatun."

Konuk konuştuğu Mustafa onun yöresinde fır dönmüş, tepeden tırnağa onu süzmüş, incelemiştir. Bu adamda iş var, diye düşünüyordu. Şimdiye kadar bu eve gelenler içinde en çok bu uzun adamı gözü tutmuştu.

"Bak Hatun, beni herhalde gözün tutmadı. Bak sana ne deyim, şu senin oğlanın, bu yakışıklı Mustafanın başına yumurtayı koy, ben onu hemen, gözümün gördüğü yerde vururum. Yalnız bana bir iki mermi bul. Benim tüfeğin mermisi her yerde bol bol var. Hükümet çok verdi herkese."

"Yok, yok, yok Allah göstermesin, yok Allah göstermesin. Hemen kalk git, bekleme, bekleme..."

Zero Hatun korkmuş, çok da heyecanlanmış, oğlunun başına yumurta koyup onu oradan kurşunla düşürmek düşüncesi bile onun aklını başından almıştı.

Konuk gitti, eski yerine minderin üstüne oturdu, belini de çite dayadı, tüfeği kucağmdaydı, gözlerini kapadı.

"Git kardeşim."

"Gidemem. Tam öğle ezanı..."

Saatım çıkardı baktı:

"Daha üç saat var."

Saatını cebine indirdi, gözlerini de kapadı.

Mustafa anasının elinden tuttu dışarıya çekti, ferhat Usta arabasının duldasına karşı karşıya çömeldiler. Zero Hatunun eli daha Mustafanın elindeydi.

"Ana, ana, anam, bu adam ne istiyorsa ver."

"Onun istediği hiçbir şey yok bende Mustafa."

"Bak ana, bunun boyu ne kadar uzun. Bize bunun kadar uzun hiç bir adam geldi mi? Salmanı bu adam öldüremezse kimse öldüremez."

"Onun istediği hiçbir şey kalmadı bende. Ne para, ne toprak ne de kız..."

"Bul güzel anam, bul. Sen istersen bulursun. Bak, bu adamın gözlerini gördün mü, insana bir bakmasın, afsunluyor. İstersen, sen onun istediklerini bulursun."

"Bulamam."

"Bak güzel anam bak, sen böyle yedi gün yedi gece hiç uyanmadan uyuyan bir adam gördün mü?"

"Görmedim ya, ne olacak?"

"Ne olacağı var mı, o niye uyuyormuş?"

"Niye uyuyormuş?"

"Salmanı öldürmek için. Salmanı öldürmeden hep böyle uyurmuş da. Kendi söyledi, duymadın mı?"

"Duydum."

"Öyleyse?"

"Mustafam, yavrum, anlamıyor musun, hiçbir şeyimiz kalmadı, yok. İnsan yoktan anlamaz mı?"

"Daha önce de yok, diyordun. Arabaya gelince deste deste paraları çıkardın."

"O paralar da olmasaydı, Ali Çavuş da bizi ortak etmeseydi, biz bu yıllarda şu Çukurovanın düzünde acımızdan ölürdük."

Mustafanın yüzü kırıştı, kaşı çatıldı, derin düşüncelere daldı. Anasını nasıl, ne biçimde kandırmalıydı, birden aklına düştü:

"O var ya ana, o kafir, o Salman, şimdi yalnız çocukları öldürüyormuş. Dağdan bir adam geldi, biz de onu kalenin arkasında yolda gördük. Acıkmış, ekmek istedi de verdik. Biz ona ekmek verince karnı doydu. Karnı doyunca da bize acıdı, siz bana iyilik ettiniz, dedi, bize acıyınca. Bakın çocuklar, ben size söylüyorum, ama söylememiş olayım, Salman duyunca beni öldürür, dedi ki adam, bundan sonra Salman çocukları öldürüyormuş. Yazık değil mi o kadar çocuğa ana? Biliyorsun o benim ne de olsa kardeşim, beni öldürmez, ama o kadar çocuğa, Kuşoğlan Memede, Çocuk Nuriye, Tırtıl Yusufaya yazık değil mi?"

"Yok, Mustafam, hiçbir şeyimiz yok, kalmadı hiçbir, hiçbir şeyimiz."

Mustafa anasına daha çok diller döktü, bin dereden su getirdi, Zero Hatun, Nuh, diyordu da peygamber demiyordu. Ço-

cuk, deli olacaktı, bu en büyük fırsat kaçıyordu. Bir daha Salmanı öldürmeye bu eve böyle bir adam ne zaman, nereden gelecekti? Kıvranıyor, anasının yöresinde dolanıyor, onu kandırmaq için diller döküyor, bir türlü olmuyor, olmuyordu. Güneş bakıyor, güneş durmadan yükseliyordu. Az sonra güneş tam orta yere gelecek, tam o sırada da ezan okunacak, o uzun adam da çekip gidecekti.

"Ana, sen böyle güzel uyuyan..."

"Uyumaz olsun," diye bağırdı Zero Hatun, kalktı eve yürüdü, arka bahçeden ısırganla ıspanak topladı, eteğine doldurdu, mutfak gibi yere geldi, çinko leğenin içine koydu sebzeleri yıkamaya başladı. Mustafa öfkesinden deliriyor, anasının gözlerini yakalayabilirse, yalvararak gözlerini onun gözlerinin içine dikiyordu. Anasından umudunu kesince yürekten yaralandı, küstü, gitti Ferhat Usta arabasının içine yattı, araba öyle güzel bir taze boya kokuyordu ki Mustafa mest olup kendinden geçti. Ama on beş dakikada bir de başını kaldırıyor bir güneşe, konuk gidiyor mu, diye de bir kapıya bakıyordu.

Gün tam tepedeydi. Çocuğun güneşe bakan gözleri kamaşmış yöreyi göremiyordu. Kapıdan süzülen uzun karartının ayak seslerini duydu, gözlerini uğuşturdu baktı, konuğun başı büyük avlu kapısını sıyrıp geçiyordu. Mustafa arabadan atladı, adamın arkasına düştü. Adam uzun bacaklarıyla köyün içinden aşağıdaki burna hızlı adımlarla yürüyor, Mustafa da arkasından koşuyordu. Çocuk, mezarlığın yanına gelince, yukarıya, dağa çavdı, kayalıkların üstünden öte yüze indi, konuk daha köyü çıkmamıştı, bir kayanın üstüne çöküp bekledi. Adam burnu dönerek, tozlu yola düşünce Mustafa adama koştu, önüne dikilip:

"Selamünaleyküm," dedi.

"Vealeykümselam Ağa," diye uzun adam durdu.

"Beni tamdm mı?"

Konuk şöyle bir tepeden tırnağa çocuğu süzdü:

"Tanıdım ya, sen Mustafa Bey değil misin?" diye güldü.

"Ne istiyorsun?"

"Salmanı öldür."

“Öldüremem. O kadar yalvardın da o cadıyı kandıramadın değil mi?”

“Kandıramadım. Sen ne biliyorsun?”

“Ben her şeyi bilirim.”

Mustafa onun elini tuttu, dağın eteği boyunca uzanan yolda yürüdüler.

“Bak kardaşım, admı bağışla, senin adın ne?”

Konuk şapkasını çıkardı:

“Sen de şu kafaya bak, bana yalnız, Kel, derler. Öz adımı ben bile bilmem. Ben anamdan kel doğmuşum, kel öleceğim. Şimdi beni iyi dinle Mustafa Bey, benim bir yaşlı, yerinden kalkamaz anamdan başka hiç kimsem yok. Benim babamı, amcalarımı, dayılarımı Sarıkamışta Ruslar öldürmüş. Ben de işte böyle kalmışım, kel hem de perişan. Bana kimse kız vermiyor...”

Bir hendeğin kıyısına sekilendiler.

“Hiç de param yok. Tarlam da yok. Zero Hatun bana azıcık para, azıcık toprak verseydi, bir de Kürt kızı alsaydı, ben Kürt kızlarını çok severim.”

“Sen Salmanı öldürür müydün?”

“Kim bilir, belki,” diye Kel onun saçını okşadı.

“Anamın parası kalmadı, çiftliği de sattık, ama sana bir Kürt kızı bulunur.”

“Ceren gözlü?”

“Ceren gözlü,” dedi Mustafa. “Kasabada çok akrabamız var. Onların da çok güzel kızları var. Sen eğer Salmanı öldürürsen, sana erkek sözü veriyorum, sana bir kız kandırır getiririm.”

“Sen kızı kandırırsın kandırmaya ya parasız pulsuz, topraksız ben o kıza nasıl bakarım?”

“Bak arkadaş, sen kızı al, ben anamdan para çalar sana getiririm. Onun parası var ya çok muhkem saklamış, ben yerini bulamıyorum, sen Salmanı öldürürsen, ben de paranın yerini bulurum.”

“Olmaz. Ölme eşeğim yaz gelsin.”

Kel, kalkmaya davranınca Mustafanın ödü koptu:

“Dur,” diye onun koluna yapıştı, aşağı çekti, onu geriye, yerine oturttu.

"Dur, kalkma!" Heyecandan soluğu taşıyordu.

Elini beline attı, tabancasını çıkardı:

"Bu tabancayı görüyor musun?"

"Görüyorum."

"Bu tabanca benim babamın tabancası, bu tabancayı verirsen, anam söyledi, sana dört tane Arap atı verirler. Sen de atları satar kendine toprak alırsın, ev de yaptırırsın, o Kürt kızını da ben sana getiririm. Öldür Salmanı."

"Neden bu kadar öldürmemi istiyorsun Salmanı, babanı öldürdüğü için mi? İsmail Ağa onun da babasıydı."

Mustafa böyle bir soruyla karşılaşacağını hiç sanmıyordu.

"Öyle değil," dedi telaşla, "öyle değil, o bütün çocukları öldürüyormuş. O, çocuk düşmanı. Çocukları kurtar onu öldür de."

Kel, parıl parıl menevişlenen tabancayı elinde tutuyor, evirip çeviriyordu.

"Seni öldürecek diye mi korkuyorsun?"

Mustafa bu soruyu da beklemiyordu, irkildi. Bu da Kelin gözünden kaçmadı.

"O benim kardeşim, beni niye öldürsün ki, zaten babamızı öldürdü diye, nerdeyse kendini öldürüyormuş, bunu da herkes biliyor. Sen öteki çocukları kurtar. Bu tabanca öyle bir tabanca ki biliyor musun, çocuklar öldürülme, ben hiçbir şey için bu tabancayı kimseye vermezdim. Şimdi bak..." Tabancayı Kelin elinden kaptı, yerden üç tane ak taş aldı, taşların büyüklüğü Kelin başparmağı iriliğindeydi. Götürdü taşları otuz kırk adım kadar uzaktaki bir taşın üstüne yan yana dizdi, geldi Kelin yanına oturdu:

"Şimdi bak," dedi, birazıcık nişan aldı, tetiğe bastı. Karşıdaki ilk taş fırladı. Sonra ikincisi, sonra üçüncüsü... Kelin gözleri şaşkınlığından fal taşı gibi açıldı.

"Bak, Kel kardeş, o taşları vurmak kolay değil ya bu hüner de benim değil. İşte bu tabancayı kimin eline versen, bir çocuğun, tabancadan ödü kopan bir kızın, bir delinin, bir titreğın, kimin eline versen işte böyle kendi kendine vurur. Yılan hiç vurulur mu, ben mağarada kapadım gözümü, nişan da almadım, bastım tetiğe, bizi sokmaya gelen çingiraklıyılanı, açtım gözü-

mü ki yılan ortasından parçalanmış. İşte bu tabanca senin olsun. İster öldür Salmanı, ister öldürme. Sana veriyorum. Çok da mermisi var, al bunları da...”

Şalvarının ceplerinden avuç avuç mermi çıkardı, yandaki kayanın çukuruna yığıldı.

“Al kardeşim al, babamın bir tabancası daha var.”

Kelin yüzü asıldı, gözleri doldu, Mustafanın ona uzattığı tabancayı elinde evirip çevirmeye, parlak menevişine bakmaya başladı. Çocuğun yüzüne bakamıyordu. Sağ elini uzattı, kayanın üstünden bir avuç mermi aldı, eli titredi, sonra olduğu gibi yerine geri koydu. Bir süre bir Mustafaya, bir tabancaya, bir mermilere baktı, gözleri mekik dokudu. Sonunda yüzü asıldı, karardı, ardmdan da aydınlandı, gülümsedi tabancayı sağ elinden sol eline geçirdi, Mustafanın saçını içi sevinçle, sevgiyle dolarak okşadı, birden ayağa kalktı, tabancayı mermilerin üstüne koydu, Mustafayı kucakladı, sıktı, kaldırdı göğsüne bastırdı, çocuğu yere koyunca da aldı yatırdı. Öyle hızlı koşuyordu ki tıpkı bir at gibi.

Mustafa karanlık kavuşurken köye girdi, Abbas Ustanın işliğini birkaç kez dolandıktan, ışık yanan penceresinin panjur deliğinden içeriye baktıktan sonra eve döndü. Memet, onu nar ağacının altında, bir değneği yontarak bekliyordu. Mustafayı görünce, “Ne oldu,” diye ayağa fırladı. “Hiçbir şey olmadı,” diye üzüntülü bir sesle karşılık verdi Mustafa. “Ona tabancamı da verdim, gene istemedi. İlle de bir Kürt kızı istiyor, bulurum, dedim, o da kaçtı. Onun adı neymiş, biliyor musun?”

“Neymiş?”

“Kel.”

“Nasıl bir Kel?”

“Düpedüz bir Kel işte. Asıl adını hiç kimse bilmiyor. Kendi de bilmiyormuş.”

“Tüfeği kocamandı,” dedi Memet.

“Öldürse öldürse Salmanı Kel öldürürdü, olmadı işte.”

“Olmadı,” diye üzüntüyle konuştu Kuşoğlan Memet.

Eve girdiler, Zero Hatun kara çatkı bağlamıştı, yüzü kederliydi. Kara çatkı ya yas tutmalarda, ya baş ağrılarında, ya da büyük üzüntülerde bağlanırdı. İçeri giren çocukların yüzlerine

bile bakmadan sofrayı getirdi ocağın önüne serdi. Ocaktaki sacayağının üstündeki tarhana tenceresini indirdi, kapağını açtı, kapak açılınca sarımsak tereyağı kırmızı pul biber, tarhana, nane karışığı hoş bir koku aldı ortalığı, çocuklar sabırsızlandılar. Zero Hatun iki büyük tase çorba doldurdu. Çocuklar çorbaya saldırdılar.

Çorbalarını içtikten sonra nar ağacının altına geçtiler. Tam bu sırada da Çocuk Nuri oraya damladı. Heyecanından birtakım haberler getirdiği belliydi.

"Söyle Nuri," dedi Mustafa.

"Dün gece Salman dağın arkasında candarmalarla çarpışmış. Salman köye geliyormuş. Candarmalar ona pusu kurmuşlar. Anam dedi ki, Salman, Topal Hacı Abbas Ustanın çok değerli bir sandık altın bulduğunu, altının içinde de inciden Adem babamızın tasviri olduğunu duymuş. Onun elinden o sandığı, o tasviri almaya geliyormuş ki candarmalar onun yolunu kesmişler. Salman eğer köye girebilseymiş önce altın sandığı, Adem babamızın tasvirini, Burak atm kız başını alacak, Mustafayı da öldürecek, Emineyi de kaçıracaktı. Salman köye giremeyince, kaçınca dağlara Emine de arkasından gitmiş. Abbas usta da sandığını, Adem baba tasvirini, Burak atın kız başını almış kasabaya sığınmış."

Nuri Çocuk bu anlattıklarını öyle çabuk anlattı ki, soluğu taşı, narın dibine, yere çöktü.

"Kaçtı," dedi Mustafa, hayıflanarak "hep anamın yüzünden, bu adamın Salmanı öldüreceği, onun gözlerinden belliydi."

"Kocaman da tüfeği vardı," dedi Nuri.

"Tüfeği de bir şey mi, onun bacaklarını görmedin mi, vay babam."

"Vay babam ki vay babam," dedi Nuri.

"Bir de nişancıydı ki," dedi Mustafa, "bu dünyada onun üstüne nişancı yoktu. Anam eğer ona para verseydi, o da gidecek, dağlarda Salmanı bulacak, onunla arkadaş olacak, o kocaman elleriyle bir gece de onun boynuna sarılacak, sıkacak, sıkacak öldürecekti. Tabancamı verdim olmadı. Tabancamı yere attı, öyle bir kaçtı ki ardından ben değil otomobil ulaşamazdı. Bir

de Kürt kızı bulacaktım ona, olmadı işte. Şimdi, kim bilir Salman kaç tane çocuğun kellesini kesecek?"

"Kim bilir," diye önüne baktı Kuşoğlan Memet. "Babam diyor ki, o çocukluğunda çok uyuz olduğu, bedenine kurtlar düştüğü, çok aç kaldığı, çok süründüğü, çok öldüğü için çocuklara düşman kesilmiş. Onu kurtaran babasını niye öldürmüş Salman? Babam diyor ki, İsmail Ağa bütün çocukları sevdiği için... Babam, diyor ki, Zero Hatun bu sefer hiç iyi etmedi, diyor, o kadar insana, o kadar hayırsıza, uğursuza o kadar para verdi ki onların da hiçbirisinden hayır çıkmadı. Bari bu adama da beş on kuruş verseydi. Babam diyor ki, adamın bu kadar uzununu afsuncu olur. Onlar afsunla düşmanlarını kısıvrak bağlarlar."

"Ali Çavuş bütün afsuncuları iyi bilir," dedi Mustafa.

"Bilir," dedi Kuşoğlan babasıyla övünerek.

Mustafa, eliyle Memedin, Nurinin başını birbirine yaklaştırdı, "şöyle yakın gelin, yakın." Kulaklarına eğildi, "işte böyle uzun bir adam onun kuşunu afsunladı. Kuş da delirdi dağlara düştü."

"Doğru," dedi Kuşoğlan. "Babam bundan sonra istese de o kuş vuramaz. Yakalayamaz da... O uzun adam var ya babamın kuşunu kiskandı da afsunladı, büyüledi."

"Belki de o kaçan uzun adamdı Ali Çavuşun kuşunu büyüleyen."

"Belki de," diye içini çekti Mustafa. "Kim bilir, belki de o adamdı. Kaçardık da gitti elimizden... Haydi kalkın da gidelim de bakalım, Abbas Usta yerinde duruyor mu?"

Üçü birden ayağa kalktılar, Abbas Ustaya yollandılar, daha penceredeki ışık yanıyordu. Üçü üç yerden ayaklarının altına iri taşlar çektiler avludan. Taşların üstüne çıktılar. İçeriye baktılar. Abbas Usta içerde bir tahtanın üstüne eğilmiş, elindeki tah-tayı oyuyor, oyduğu yerlere de parlayıp sönen birtakım pul gibi şeyler yapıştırıyordu. Kendilerinden geçerek onun elini bir süre seyrettiler.

Önce pencereden Mustafa indi, arkasından Memet, onun ardından da Nuri.

Mustafa:

"Dönmüş," dedi.

Memet:

“Kasabada bir arkadaşının evine saklamış tasviri.”

“Altın atın kız kafasını da,” dedi Nuri.

“Saklamış,” dedi Kuşoğlan Memet.

“Saklamış,” dedi Mustafa. “Yazık bu adama da... Ne de iyi adam. Salman, çocuklarla birlikte, belki de onlardan önce bunu öldürecek.”

“Öldürecek,” dedi Nuri. “Anam diyor ki, çok yazık.”

Başım sallıyordu durmadan hayıflanarak, onun başını salladığını da karanlıkta ötekiler görmüyordu.

Mustafaların avlusuna gelince Nuri, “Anam beni, şimdi, nerede kaldın, diye öldürür, ben gidiyorum,” dedi. Memet onunla birlikte gitti. Mustafa bir süre avluda Ferhat Usta arabasının yanında bekledi. Araba daha taptaze boya kokuyordu.

Sabah erkenden araba atlarının boyunlarına takılı zillerin sesleriyle uyandılar. Zero Hatun çarçabuk giyinerek dışarıya çıktı. Avluda pırıl pırıl bir fayton duruyordu. Faytona besili, yüksek boylu, görkemli bir çift kır at koşuluydu. Atların boyunlarında mavi boncukların arasında sarı, altın gibi parlayan ziller asılıydı. Alınlarına da altınla maşallah yazılmıştı. Faytonun içinin derisi, yani oturulan yer, arabacının yeri kırmızıydı. Arabanın tekerlekleri de kırmızıydı ve parmaklara kara çizgiler çekilmişti. Koşumların tunç bağlantıları atlar tepindikçe şangırdıyordu.

Anasının arkasından Mustafa da dışarıya çıktı. Az sonra da bütün ev halkı avluya döküldü. Şaşkınlık içinde bu arabaya, arabanın içinde ki bu adama bakıyorlardı. Adam daha arabamın içinde kıpırdamadan duruyor, kapalı gözlerini de açmıyordu. Başında kara, tüylü bir fötr şapka vardı. Üstündeki ütüsü çok göze çarpan lacivert giyitin pantolonu külotlu. Ayağına da çok parlak bir çizme çekmişti. Çizmenin sarı mahmuzları altın gibi parlıyordu. Belki de altındı. Adamın sivri kara bıyıklarıyla çok uğraştığı belliydi. Dudağının üstünde kalıp gibi duruyordu. Yelek ceplerinden sarkan altın köstek belki yarım kilo gelirdi. Göbeğin üstüne on, on beş kordon sarkıp gitmişti. Adam, çok uzun boyluydu. Parmakları da uzundu. Kırk yaşlarında gösteriyor, sağ yanmda da pırıl pırıl bir filinta faytonun kırmızısına

dayalı duruyordu. Kundağın durduğu yere de dört beş tane sırmalı, doldurulmuş fişeklik atılmıştı.

Öndeki arabacı da yerinden hiç kıpırdamıyor, elinde kırba-
cı, arada sırada eşinen, huysuzlanan atların başını çekiyor, on-
lara alıştıkları dilde, dudaklarını açarak, brrrrrrr, diye sesleni-
yordu.

Zero baktı ki adam hiç gözlerini açmıyor, yerinden de kı-
pırdamıyor, derin uykulara dalmış, Hasan Ağaya, ötekilere, içe-
ri çekilelim, diye bir işaret çaktı, hep birlikte içeriye çeklidiler.

“Hemen evi toplayalım. Büyük döşeği de şuraya serin. Dört beş tane de yastık koyun. Çaydanlığı da ocağa sürün. Bu adamı gözüm bir yerlerden ısıyor. Durun bakalım, bu da ne istiyor. Belki de İsmail Ağanın dostudur. Bir iyilik için gelmiştir. Adam, gözlerini kapamış ki büyük bir soya benziyor, ancak büyük soyların insanları böylesine incelikli olurlar, biz hazırlana-
lım diye...”

Kadınlar, Hasan işe giriştiler. Yataklar kaldırıldı, ev silindi süpürüldü, kadınlar saçlarını düzeltip yeni giyitler giydiler. Büyük kilimi yüklükten indirdiler. İpekli büyük döşeği kilimin üstüne serdiler. İşlemeli kuştüyü yastıkları döşeğin üstüne koydular. Bu yastıklar konak yangınından kurtarılmışlardı.

Zero, görkemli bir kahvaltı hazırlığına girişti. Hem kahvaltıtıyı hazırlıyor, arada bir de dışarıya çıkıyor, adam gözlerini açmış mı, diye bakıyordu.

Böyle görkemli bir fayton, faytonun içindeki görkemli konuk, İsmail Ağa evini sabahın bu alacasında harekete geçirdiği gibi, köyü de harekete geçirmişti.

Mustafa içeriye girmemiş, gözleri kapalı adamın arabasının yöresinde dönüyor, içi yanarak, boğazı tıkanarak şu ilerdeki, şimdi tavuklara folluk olmuş, kocabaşın altında uyuduğu faytonu anımsıyordu. Irmağın karşı kıyısına gelen kır atlar, güneşe gelince çakan atların koşumları, arabanın pirinç kısımları, feneri... İçine bindiğinde de böyle boya, yağ kokusu...

Mustafa yağı kokladıkça hem üzülüyor, hem de kendine geliyordu. Onun, büyüyünce gene böyle bir faytonu, kır atları olacaktı. Adamın taktığı kravat kıpkırmızıydı ve büyüktü. Bir de yaka cebine öyle bir mendil sokuluydu ki Mustafa büyü-

yünce böyle bir faytonu da alınca, eşinen, yerinde duramayan kır atları da bu arabaya koşunca bıyıklarını, işte böyle vızılatacak, lacivert ceketinin yakasına böyle bir mendili takacak, boğazına da bunun tıpkısı bir kravat bağlayacaktı. Mustafa bütün bunları düşünmeyi bir an kesti, içeriye koştu, anası içerde aynayı almış, gözlerine özenerek sürme çekiyordu. Telaşla anasının kuşağından tuttu:

“Ana,” diye yalvardı, “benim güzel anam, hiç olmazsa bu adamı kaçırma. Bir görsen filintasını, fişekliklerini nasıl da ışılıyor, bir görsen yakasındaki kırmızı mendili. Bir görsen parmağındaki altın, kırmızı taşlı yüzüğü...” Sağ elini yumruk yapıp, gözlerini fal taşı gibi açarak... “Nah, bunun kadar. Bu adam öldüremez de Salmanı kim öldürebilir? Anam, ne isterse ver bu adama, istersen benim tabancamı da ver. Babamın bana aldığı altın saati da ver. Altın saati verince belki hiçbir şey istemez. Onu götürür de belki oğluna takar.” Gözleri yaşardı. “Varsın taksın, ben yaşarsam...” Telaşlandı, nasıl olmuş da ağzından kaçırmıştı, sözü hemen değiştirdi, “Ben büyüyünce, değil mi güzel anam böyle yüz tane saat, on tane fayton alırım, yanan konağımızı da yaptırırım. Babamın atları gibi de atlar alırım. Ver saati ona güzel anam, hiçbir şeyimiz kalmamışsa, ver saatımı ona.”

Dışardan epeyce bir gürültü gelince Mustafa avluya koştu. Kalabalık çoğalmış, büyük avlu kapısının içinde tıkış tıkış olmuşlar bağırişiyorlardı. Mustafa önce gözleri kapalı adama koştu. Baktı ki adam daha öyle gözleri kapalı duruyor. Sevinerek kalabalığa geldi, parmağını ağzına götürdü, usuldan, duyulur duyulmaz, “Susun,” dedi, “susun uyuyor. Arabanın içinde uyuyor.”

Kalabalığın içinden birisi kısık sesle:

“Kimmiş bu adam Mustafa?”

Mustafa kalabalığa daha da yanaştı, boynunu sündürdü:

“Çok akıllı, büyük bir adam. Parmağındaki yüzüğü, yüzüğünün kırmızı kaşı nah bu kadar. Yakasındaki mendil, vızılalmış bıyıkları, yarım okka kösteği, boynuna bağladığı işte o şey... Bir de filintası, bir de filintası, bir de filintası, güneş gibi... Bir de mermileri... Arabanın içi dopdolu. Ben ona babamın ba-

na aldığı altın saati vereceğim, o da Salmanı öldürecek... Söyleyin böyle bir adam Salmanı öldüremez mi?"

Nuri Çocuk:

"Öldürür," diye bağırdı.

"Suuuuuuuus, uyanacak."

Arkasından hemen bütün çocuklar fısıltıyla konuştular:

"Öldürür."

Mustafa, Salmanı bu adam öldürür, demekle bu kadar köylü kalabalığı karşısında kendisini ilk olarak ele vermişti. Bin pişman olmuştu ya ok yaydan çıkmıştı.

Telaşla:

"Belki de, kim bilir, babamın arkadaşıdır. Çok zengin bir Bey olduğu yüzünden de, parmağından da, mendilinden de belli... Salmamı öldürmeyecek belki... Belki de bizi görmeye gelmiş. Arabanın önünde kocaman da bir sandık var."

"Sandık olsun," dedi Nuri.

"Sandık olunca ne olurmuş," dedi Aşık Ali, "onun Salmanı öldürmeye geldiği besbelli."

Bir yaşlı:

"Allalem, bu sandığın içinde bomba var," diye arabaya doğru elini salladı, "adam tam tedbir gelmiş. Bu sefer sağlam. Bu Bey diyor ki, ya ben, ya Salman."

Bundan sonra kalabalığın arasında bir fiskos, bir fısıltı dolaştı ama, Mustafa duymadı. Duyan çocukların da yüzleri pancar gibi kızardı. Çocuk bir şeyler sezinler gibi olup eve koştu, anası sürmesini bitirmiş, kara kıvrıkcık saçlarının alın kısımlarını tanyordu. Dışarıya çıktı, adamın gözleri daha kapalıydı. Atlar gittikçe huysuzlaşıyor, eşiniyor, ayaklarıyla pat pat yeri dövüyor, hızla kuyruklarını başlarını sallıyorlardı.

Adam bir ara gözlerini açtı, kapattı, Mustafa da bağırarak eve koştu:

"Ana, ana, ana, çabuk gel konuk gözlerini açtı, uyandı," diye bağırdı.

Avludaki kalabalık da dalgalandı.

O anda Zero da dışarıya fırladı:

"Buyurun konuğumuz, hoş gelip safalar getirmişsiniz. Burası İsmail Ağanın evi. Başımız üstünde yeriniz var."

Konuk az önce, Zero gelmeden kapattığı gözlerini ağır ağır açtı Zeronun üstüne dikti. Gözleri hayranlıkla büyüdü:

“Başınız var olsun.”

Biraz doğruldu, sağ ayağını faytonun basamağına koydu, gözlerini Zerodan alamıyordu. Duyulur duyulmaz, “Ya Rabbi, böyle bir güzelliğini ne zaman, nerede, nasıl akıl ettin de yarat-tın? Hikmetinden سوال olunmaz ya onu da getirdin bu cehennem-içine niçin attın?” sözcükleri fısıltıyla dudaklarından dökü-lüyor, onun tam yanma, arka tekerleğin önüne gelmiş durmuş çocuk ne dediğini anlıyordu.

Adam önce sağ ayağını toprağa bastı, sol ayağını onun yanma getirdi, ardından da açılıp gerilmiş bacaklarının üstünde üç kere yaylandı.

Arabacı kocaman sandığı kucaklamış, iki büklüm eve götürüyordu. Sonunda sandığın ağırlığına daha fazla dayanamayıp kapının önüne indirdi. Hasan Ağa koşarak geldi, bir ucundan tuttuğu sandığı arabacıyla birlikte içeriye taşıyabildiler.

Kahvaltı sofrası hazırды, adam çizmelerini çıkarmadan bağ-daş kurdu sofranın başına oturdu.

“Benim adım Cabbar, Sipahioğullarından olurum. Anavar-zayla Dumlu arasındaki ova, içindeki köyleri, bataklıkları, çay-ırları, bükleri, bucakları, tarlalarıyla benim... Bu kadar şimdilik. Kahvaltı bitinceye kadar niçin geldiğimi söyleyemeyeceğim. Çok çok rica ederim, benim kusuruma bakmayın.”

Ve sustu.

Zero Hatun, en güzel, simli, içi ak patiska kaplı kilim sofrayı ortaya sermiş, üstünü, üstü ayran kabarcıklı tereyağı, püren balı, otlı Van peyniri ve başka yiyeceklerle doldurmuştu.

“Bu sofrada niçin tarhana yok,” diye gürlledi Sipahioğlu ünü büyük Cabbar Bey, “hem Türmen ve hem de Kürt evinin sofrasından hiçbir vakit üstü nane kokulu tarhana eksik olmamalı.”

“Kusura kalma Cabbar Bey, tarhanayı akşamdan ıslamak gerek de...” diye özür diledi Zero Hatun.

Cabbar Bey ses çıkarmadan kahvaltıya yumuldu. Kahvaltı uzun sürdü. Cabbar Bey ekmeği yavaşça, parmaklarının ucuyla koparıyor, içine tereyağı, bal koyuyor, güzelce bir dürüm yapı-

yor, önce bir ısırıyor, çenesini oynatmadan öyle bir süre duruyor, sonra da hızlı hızlı çiğneyerek lokmanın hepsini birden, gırtlak kemiği öne çıkararak yutuyor, sonra da dürümünden bir ısırık daha alıyordu.

Kahvaltı bitti, Cabbar Bey şahin gözlerini, kaşlarını çatarak herkesin üstünde teker teker durarak, dolaştırdı, geldi Mustafanın üstünde durdu. Gözlerini çocuğun gözlerine dikmiş, çivi gibi, Ali Çavuştan da beter Mustafaya bakıyordu. Mustafa gözlerini ondan bir kaçırdı, iki kaçırdı, adamın delici gözleri onu oyuyordu. Sonunda o da edemedi, gözlerini çivi gibi onun gözlerinin bebeğine dikti, kirpiklerini oynatmadan da öyle kaldı. Bu sefer de gözlerini kaçırmak sırası Cabbar Beye geldi. Gözlerini nereye kaçırırsa, ne yana dönse çocuğun inatçı, çılgın gözleri onun üstündeydi ve onun yüreğini okuyor, içinden ne geçerse anlıyor, hemen, o anda da gözleriyle ona karşılığını veriyordu.

Cabbar Bey, bu çocuğun gözlerinden kurtulamayacağını anlayınca arabacısına buyurdu:

“Aç şu sandığı.”

Arabacı belinden çıkardığı anahtarla sandığı açtı, sandığın kilidi çm, çm, çm, diye üç kere çınladı.

Arabacı sandığı açınca anahtarı Cabbar Beye uzattı. Öteki de onu yanına döşegin üstüne koydu.

Sandığın içinde en üstte bir astragan kürk duruyordu. Cabbar Bey onu oradan usulca aldı, açtı:

“Buna astragan kürk derler,” dedi. “Rus çarlarının, yani krallarının hatunları giyer. Türkiyede de yalnız be yalnız İstanbulda bulunur. Bunu Mustafa Kemal Paşanın karısı Uşakizade Latife Hatun bile giyemez. İşte ben ki bu kürkü servetler harca-yarak, İstanbullara kadar giderek Zero Hatun için kendi elimle seçerek getirmiştım. Efendim, bendeniz biliyorum, buraları çok sıcak muhitlerdir, buralarda kürk iktiza edemez. Kışın en soğuk günlerinde bile insan temmuz ayında imiş gibi terler bu kürkü giyince... Öyleyse ben bu kürkü zatıalilerine niçin getirdim, öyleyse bunu da hemen ifade etmek şerefine nail olayım ki, bu kürkü muhterem sultanımız Zero Hatun Hanımefendi şehri İstanbulda salınarak giyecektir.”

Zero her şeyi anlamış bir kızarıyor, bir bozarıyordu.

“Evet efendim, bu işler böyledir işte. Bazı insanlar var ki, o insanların yeri bu gübrelik köyler değildir. Zero Hatun Hanımefendi de o muhterem insanlardandır. Hem de böylesi insanların, hem de bizim, hem de bütün Çukurovanın, Avşar Beylerinin, Kürt, Türkmen, Çerkes Beylerinin baş tacıdır.”

Daha fazla konuşmaya gerek görmediği bir tavırla kürkü döşeğin ucuna koydu. Sonra sandıktan Mustafaya bir bahriyeli giyiti, şapkası, bir rujan ayakkabı çıkardı. Onları da teker teker övdü ve kürkün yanına koydu. Sonra Hasan Ağaya bir kaput, Peroya fistanlar, ayakkabılar... Sonra da sandıktan altın yüzükler, bilezikler, inci gerdanlıklar, bir de altın bel kemeri çıkardı. Altın kemer gerçekten çok eskiydi ve her bir parçasının üstünde boynuzlarını sırtlarına yapıştırmış koşan, sünmüş bir geyik kabartması vardı.

Cabbar Bey, onları da teker teker överek kürkün üstüne koydu. Kemere gelince de bir iyice coştı, büyük bir destancı coşkusuyla bu kemeri anlatmaya başladı. Bu kemer Orta Asyadan gelmişti. Ne zaman yapılmıştı, kimsecikler bilemiyor. Belki yerden, toprak altından çıkmış, belki gökten meleklerden düşmüştü. Bu dünyada bu kemeri ne satın alabilecek kimse, ne de bu kemerin bir pahası vardı.

“İşte böyle bir kemeri de Zero Hatuna getirdim. Biliyorum sizin Haşmet Beye verdiğiniz kemeri. Biliyorum, sizin şu dağda bir yere gömülü hazinenizi... Ama ne sizin o kemeriniz, ne de o sizin şu dağda gömülü hazineniz bu kemerin binde biri edemez. Onun için müsterih olun, benim gözüm sizin hazinenizde olamaz. Siz iyi ki, hazinenizi dağdaki gizli bir yere gömdünüz. Bütün Çukurova da sizin hazinenizi kuruşu kuruşuna biliyor. Dağlar da hırhıyla hırsızla dolu. Benim başımda yüzlerce adamım var ya ben bile bu hazineyi koruyamam. Hele şimdilik saklı olduğu yerde kalsın, sihirli yılan onu orada beklesin. Hazineye bizim hiçbir ihtiyacımız yok. Bu konağın yerine de daha görkemli bir konak yaptıracağım. Zero Hatun Hanımefendi İstanbulda sıkıldığında buraya, sevgili köylülerinin arasına gelecek. Mustafa da İstanbulda, en zenginlerin mektebinde okuyacak. Buradaki gibi, böyle elinde tabanca eşkıya gibi dolaşmaya-

cak. Salmana gelince o hemen, hemen, hemen, yarın öldürülecek. İşte bu kadar.”

Göğsünü kabartarak ayağa kalktı, yukardaki ustuna yuva yapmış kırlangıçlar vıcırdıyorlardı:

“Mübarek kuşlar,” diye gülümsedi Cabbar Bey. “Bu kuşlar Mekke-i Mükerrmeden gelirler. Çok kutludurlar. Hangi eve girmişlerse o eve bereket yağmıştır. Sizin hanenize de bereket yağacaktır.”

Evin içinde düşünerek, bazı da elini çenesine vererek, başını kaldırıp kırlangıç yuvasına gülümseyerek volta atmaya başladı. Başta Zero Hatun, sonra ötekiler, başlarını kaldırmışlar, bu volta atan, eli çenesinde durup düşünen, kırlangıç yuvasına bakıp gülümseyen adama tuhaf bir şaşkınlıkla bakıyorlardı.

Sonunda Cabbar Bey geldi, zıncı diye Zero Hatunun karşısında durdu. Göğsünü germiştii:

“Ünü büyük, soyu ta Kafkas prenslerinden gelen, soyu büyük Hanımefendi, şimdi izin verin de baş başa kalalım bu huğda. Zatalinize gizli söylenmesi gereken birkaç sözüm var.”

Durdu, gözlerini teker teker oradakilerin üstünde dolaştırdı, kimse yerinden kıpırdamıyordu.

“Rica ediyorum Zero Hatun Hanımefendi,” dedi, sesi sertti, buyruktu.

Gene kimse aldırmadı.

Cabbar Bey birkaç kez daha tekrarladı, kimse aldırmadı.

“Çok rica ediyorum sultanımız. Kulunuz Cabbar Beyi kırmayınız. Biz de yüksek bir soydan oluruz.”

Zero Hatun gülümsedi, gözleriyle oradakilere, dışarıya çıkm, diye bir işaret çaktı. Ötekiler hemen kalkıp dışarıya çıktılar, Mustafa gitti eski, Hasan Ağanın türkülerini dinlediği yere gidip kulağını çite dayadı oturdu.

Evdekiler çıkar çıkmaz Sipahioğlu Cabbar Bey hemen Zero Hatunun önünde diz çöküp ayağına kapandı:

“Beni bağışla, beni reddetme sultanım, ben seni Gözükaranın Hatununun evinde görünce o anda, derakap yandım tutuştum, bu kadın, bu melek bu sultan benim olmazsa...”

Zero Hatunu güçlü elleriyle omuzlarından tutarak kaldırdı.

"Benim üç tane karım var, inkar edecek değilim. İstersen üçünü de boşarım. Boşamaya da gerek görmüyorum. Çünkü neden ki dersen sultanım, Allahın hakkı dördttür. Seni İstanbul-da, Boğaziçinde bir yalıda yaşatacağım. Bana, evet, de de canımı kurtar. Eğer sen bana evet demezsen, ben de bu yaşta iflah olmam. Ben kimim iyi biliyor musun sultanım?"

"İyi biliyorum."

"Ne diyorsun?"

"Olmaz diyorum."

"Neden?"

Zero Hatun ciddileşti, kaşları çatıldı, yüzü ustura gibi oldu.

"Beni iyi dinle Sipahioğlu, o ölen İsmail Ağaya var ya dünyaya güzeli genç bir kız karasevda bağladı. Ben onun yanında cadı karısı kalırım."

"Bu dünyaya senden daha güzel bir kadm gelmedi ve hem de gelemmez." Cabbar Bey onun ellerine sarıldı. Zero, ellerini ateşe değmiş gibi birden çekti.

"Bak beni iyi dinle," diye keskin bir sesle buyurdu Zero Hatun. "Bu dünya güzeli kız üç yıl yemedi içmedi, uyumadı, nereye gittiyse her gün onun karşısına çıktı. Bu kız Türkmenin büyük Beylerinden birinin kızıydı. İsmail Ağanın da gönlü kızı akmuştu. Bunu belki İsmail Ağa bilmiyordu ama, ben biliyordum. Kız bir gün onun atının başını tuttu şu ötede, kalenin ardında. İlk olarak karşı karşıya geliyorlardı. İsmail Ağaya, söyle İsmail, dedi, bana bir şey söyle. İsmail ona dedi ki, seni tanıyorum, senin benden istediğini biliyorum. Kız, dedi ki, öyleyse söyle İsmail, yok dersen bir daha ölünceye kadar senin yoluna çıkmayacağım. Öyleyse çıkma Emine, dedi İsmail Ağa. Emine, yani o dünya güzeli kız, neden, diye sordu. İsmail Ağa da dedi ki, ben memlekette, Zeroya söz verdim, senin üstüne gül koklamam, diye. Bunun üstüne de dünya güzeli kız çekilmiş gitmiş. Ben de İsmail Ağanın yatağına ölünceye kadar, söz verdim, İsmail Ağanın yatağına erkek sokmam. Güle güle git kardaşım, Allah sana uzun ömür versin, iyi bir adama benziyorsun, Allah seni başkaca gönendirsin."

Cabbar Beyin gözleri yaşarmış, bir yumruk gelmiş boğazını tıkamış, konuşamıyordu. Kendisini zor tutuyordu, ağlama-

mak, ağlarsa da ağlamasını kimsenin görmemesi için. Arabasına koştu, "Sür," dedi. Tam bu sırada da Zero Hatun koştu, atların dizginlerine yapıştı, "sandığı getirin."

"Armağan geriye alınmaz," diye bağırdı çatallaşmış ağlamsı sesiyle Cabbar Bey.

Hasan Ağayla Pero hemen koştular, göz açıp kapayıncaya kadar sandığı doldurup kilitlediler, araba gitmesin diye Zero Hatun var gücüyle dizginlere yapışmış atları kıpırdatmıyordu. Hasan Ağa sandığı getirdi, arabacının bacakları arasındaki boşluğa yerleştirdi. Zero Hatunun da gözleri yaş içinde kalmıştı. Arabacı atları kırbaçlayıp avlu kapısına yöneltirken, o da avlu kapısından dışarıya çıktı, araba yanına gelince de:

"Sipahioğlu, Sipahioğlu, var git yoluna, yolun açık, talihin yaver gitsin, ayağına taş değip incitmesin. Sen beni mutlu kıldın, sen bu dul kadını yücelttin, Allah seni de insanlar içinde yüceltsin. Allah tuttuğunu da altın etsin."

O konuşurken arabacı atların başını bir an için çekmiş bekliyordu.

"Şunu iyi bil ki ünü büyük Sipahioğlu, bizim ne gizli hazinemiz, ne de tek kuruşumuz var."

Sipahioğlu kendine gelmişti biraz, başına arabadan dışarıya uzattı:

"Zero Hatun," dedi gülümseyerek, "ben her şeyi her şeyi biliyorum. Bir tek mangıra muhtaç olduğunuzu... Hürmetlerimi, kalpten hürmetlerimi sunarım. Dal Emineyi de biliyorum."

Bir kırbaç şakladı, araba yürüdü, tırısladı, Mustafa da arabanın koşarak ardına düştü. Araba gittikçe hızlandı, Mustafa da hızlanıyor, arabayı bırakmıyordu. Mezarlığa gelince gözlerini kapadı, o hızla oradan geçti. Kayalık burnu aştıklarında çocuk tam arabanın yanmda koşuyordu soluk soluğa. Bir şeyler söylüyordu arabaya, sesini karşıdan esen yel alıp götürüyordu. Bağırdı çağırdı, bir türlü, dalmış gitmiş, arabanın köşesine yığılıp gözlerini kapatmış Cabbar Beye sesini ulaştıramadı. Böğürtlenliğe kadar arabayla birlikte koştu. Orayı, sel yatağını geçerken, tozların içine çöktü kaldı. Körük gibi soluyordu.

Köyde, Cabbar Beyin Zero Hatunu istemeye geldiği, Zero Hatunun da İsmail Ağanın yatağına, ölünceye hiçbir erkeği

sokmayacağını ona söylediği, getirdiği armağanlar, Salmanı öldürteceği, konağı yeniden yaptırdıktan sonra ahura yetmiş tane Arap atı bağlayacağı hemen yayıldı. Yitik hazineyi bulduracağı, hazinenin yerini bildiği, hazineyi bulunca da elini bile sürmeden hepsini Zeroya vereceği de dedikodulara eklendi. Zeroya köyün saygısı yeniden alevlendi. İsmail Ağanın sağlığındaki saygıyı geçti. Herkes, Zeronun İsmail Ağanın yatağına başka erkek sokmayacağına derecesiz sevindi. Onun dünya güzeli bir kadın olduğu, Eminenin bile onun pabucuna ulaşamayacağı söylendi.

"Kadın dediğin işte böyle olmalı."

"Şimdi anlaşılıyor İsmail Ağanın Emineyi niçin geriye çevirdiği."

"O büyük karasevdaya yüz vermediği."

"O, eğer ünü büyük Sipahioğluyla evlenseydi..."

"Ünü büyük Cabbar Bey Salmanı öldürttü."

"Mustafayı da kurtarırdı."

"Hazineyi de bulurdu."

"Yerini de biliyordu."

"Şimdi aç kalacak."

"Ali Çavuşun tarlasında ekin biçecek..."

"Sarı sığağın altında deste çekecek."

"Döven sürececek."

"Çapa çapalayacak."

"Sarı sığağın altında kara bir marsığa dönecek."

"Sürmeli kara gözleri de sönecek..."

"Işığını da yitirecek."

"Elleri, tabanları çatlayacak."

"Bir yılda ondaki bu güzellik..."

"Kıvrır kıvrır kara saçlar kalmayacak."

Zero birkaç gün içinde bir ermiş olmuş çıkmıştı. Köylerinde böyle kutsal yiğit bir insanın yaşadığından dolayı herkes kıvançlıydı.

Mustafa da, köydeki bu söylentilerden dolayı kıvançlanıyor, koltukları kabarıyordu ya içindeki boşluk da, tedirginlik de gittikçe büyüyordu. Salmanı artık hiç düşünmek istemiyordu ya aklından da bir türlü çıkaramıyordu.

Bir gün ansızın Arif Saim Beyin otomobili köyde görününce Mustafanın yüreğini bir sevinç aldı. Yüreğini bir umut ışığı sardı. Onun kendilerini unutup gittiğini sanıyordu. Köyün öteki çocuklarıyla birlikte, bütün ağırbaşlılığını üstünden atarak, Zero Hatunun, İsmail Ağanın oğlu olduğunu unutarak otomobilin ardına takıldı. Arabanın kendi evlerine gideceğini sanıyordu, otomobil geldi caminin önünde durunca, durup da sürücü bir köylüye Memet Efendinin evini sorunca onda şafak attı, ayakta duramadı, ter içinde kalarak, oraya, sırtını avlu duvarına vererek çömeldi. Köylü çocukları bağırıp çağırarak otomobili Memet Efendinin evine kadar götürdüler. Uzun bir süre Mustafa yerinden kalkamadı. Başı önde evlerine kadar geldi, sonra geriye döndü. Köyün içinde tek başına kalmıştı, ayakları onu aldı Abbas Ustanın işliğine götürdü. Usta gene her zamanki yerinde, her zamanki gibi başını önüne eğmiş, dalgın, mutlu bir yüzle çalışıyordu. Onu böyle görünce utandı, utancından yerin dibine geçti, oradan Memet Efendinin evine doğru aldı yattı. Eve geldiğinde soluk soluğa kalmıştı. Avlunun orada bir süre bekleyip toparlandı. Arif Saim Bey, bir subay, geniş şapkalı bir adam, köyün ileri gelenleri Memet Efendinin evinin sofasına, çifte serilmiş döşeklerin üstüne oturmuşlar hüpürdeterk kahve içiyor, konuşuyorlardı. Çocuk, çekinerek, ürkek ürkek sofanın yanına kadar ilerledi. Yere bakarak, Arif Saim Beyin gözlerini aradı, buldu. Göz göze geldiler ya Arif Saim Bey onu görmedi, bir karıncaya bakar gibi baktı ona. Herkese de öyle bakıyordu ya.

“Evet efendim,” diyordu Arif Saim Bey, “evet efendim, anladık, anladık, bu Salman İsmaili öldürünce kaçtı gitti...” İsmail sözünü duyunca Mustafanın yüreği hızla çarptı. “Kuş oldu da uçtu gitti. Ama ondan sonra işlediği cinayetler, sonunda, İstiklal Harbi kahramanlarından muhterem Sultanoğlunu öldürmesi bütün cinayetlerinin üstüne tüy dikti. Ankara bu cinayetten dolayı çalkalanıyor. Koskocaman Türkiye Cumhuriyetinin gücü bir karış çocuğa yetmiyor mu? Bu köyde de Sultanoğlunun katilinin bir orospusu varmış. Edinilen istihbarata göre bu köye her gece geliyor, sabah erkenden çekilip gidiyormuş.”

“Yanlıf efendimiz,” dedi Memet Efendi, “çok yanıf. O İsmail Ağayı öldürdükten sonra yalnız bu köye bir kez geldi. Bir

daha da onu hiç görmedik. O geldiğinde de gafil avlandık da onu yakalayamadık.”

“Muhterem Miralayım lütfen siz söyleyin, biz bunu nasıl istihbar ettik?”

Albay:

“Memet Efendi, biz uzun bir zamandan beri bu işle meşgulüz. Bize gelen haberlere göre Salman bu köye her gece muntazaman geliyor, sabah erkenden de dağa çekilip gidiyormuş. Emine nam kadının da köylüler, gusülhanesinden ta yola kadar suların aktığını, yani cima ettiklerini görüyorlarmış. Bu da mı yalan?”

“Dedikodu efendim.”

“Bütün köy yalan mı söylüyor?”

“Uyduruyorlar, Miralayım. Bizim köylüler bir şeyi akıllarına takmasınlar hep uydururlar. Bizim işimiz gücümüz hep uydurmaktır.”

“Yani siz diyorsunuz ki Salman bu köye hiç gelmedi.”

“Gelmedi kumandanım. Gelseydi bu çocuğu öldürürdü.” Parmağıyla Mustafayı gösterdi.

“Kim bu çocuk?”

“İsmail Ağanın oğlu Mustafa. Salman bu çocuk yüzünden, bu çocuğu çekemeyerek babasını, yani üvey babasını öldürdü.”

Önce Arif Saim Bey, sonra da Albay Mustafaya baktılar.

“Ne biliyorsunuz, onun bu çocuğu öldüreceğini?”

“Herkes biliyor Salmanın bu çocuğu öldüreceğini. Havada uçan kuş, yerdeki yürüyen karnca bile biliyor.”

“Allah Allah, biz duymadık. Siz bütün bunları nereden istihbar ettiniz?”

“Dağlardan kim Çukurovaya inerse, bizim köye de uğrarsa, Salmanı gördük, Çukurovaya iniyordu yanında on yedi silahlı eşkiyayla, ben işte bu sefer, karşıma ölümüm çıksa da köye varacak, Mustafayı öldüreceğim diyor, diye bize söylüyorlar.”

“Dağlardan her inen Salnana mı rastlıyormuş, Salman sizin köye gelirken?”

“Rastlıyorlarmış kumandanım.”

“Herkes de bu çocuğu öldüreceğini mi söylüyormuş, öyle mi?”

“Söylüyormuş kumandanım.”

“Acayip.”

“Acayip değil kumandanım.”

“Neden?”

“Bu çocuk da anası da, rahat durmuyorlar.”

“Yani ne yapıyorlar?”

“Çocuğun anasına İsmail Ağadan çok servet kaldı. Bu çocuğun anası çok yiğit, Osmanlı bir eksik etektir. Geçenlerde Sipahioğlu Cabbar Bey, ona bir etek altınla, mücevherle geldi de o da, ben İsmail Ağanın yatağma başka bir erkek sokmam, dedi de, o Karun kadar zengin adamla evlenmeyi istemedi.”

“Ne ilgisi var?”

“Şöyle ki kumandanım, bu Osmanlı kadın, namlı eşkıyalara, karıncayı gözünden vuran namlı atıcılara, gözü kanlı yiğitlere Salmanı öldürtmek için bütün servetini verdi. Hiç kimse de Salmam öldüremedi. Parayı alan gitti, alan gitti. Dünya güzeli Zero Hatun da işte bu yüzden nan ekmeğe muhtaç oldu. Şimdi Ali Çavuşa yarıcı durdular. İsmail Ağanın ne kadar zengin olduğunu bana sorma, Arif Saim Beye sor. Bu çocuğa gelince de, bu çocuk da rahat durmadı.”

“Ne yapabilir şu bir karış boylu çocuk?”

“Ohhhooooo Beyim, siz onun öyle durduğuna bakmayın, o, bir ateş parçasıdır. Bir büyümesin o, o, bir büyüyünce Salmanı da geçer, herkesi de... Bu çocuk var ya, bu çocuk, siz onun boynu bükük durduğuna bakmayın, bu çocuk bir gün dağa kaçır evden, doğru Sultanoğluna gider, Sultanoğluna konuk olur. Sultanoğlu buna sorar, bir dileğin mi var konuğum, bu hemen orada iki gözü iki çeşme, hüngürtüyle ağlamaya başlar.”

Mustafa birden dikildi, kaşları çatıldı:

“Yalancık,” dedi, “Memet Efendi, ben bu yalanı sana hiç yakıştıramadım. Ben ağlamadım. Hiç de ağlamam,” dedi.

Sözünü bitirir bitirmez de aldı yatırdı, yel gibi kapıdan süzüldü çıktı.

O, kaçır gidince Arif Saim kederli bir sesle:

“Demek İsmail Ağanın oğlu bu ha, ne kadar da büyümüş! Mustafa Kemal bu ha? Adını da ben koymuştum.”

“Delikanlı oldu,” dedi Sefçe Kahya sevinerek. “Öyle de bir tabanca kullanıyor ki ben bu yaşa geldim, bunun gibi atıcı bir kişiye daha rastlamadım.”

“Çocuk ağlamaya başlayınca Sultanoğlu sorar, niçin ağlıyorsun? O da ben İsmail Ağanın oğluyum, işte hal keyfiyet böyle böyle... Salman beni öldürecek. Ayağına kapanır, Sultanoğlu buna söz verir ki, iki ay içinde Salmanı öldürteceğim, diye yiğit adamlar çocuklara verdiği sözden dönmezler.”

Arif Saim Bey başını kaldırdı, yüzü çok düşünceliydi:

“Sultanoğlu gibi cesur bir adama bütün ömrümde ben hiç rastlamadım. Mamurede bir Fransız bölüğüyle tek başına üç gün çarpıştı.”

“Salmanın üstüne bir seferinde yüz silahlı adamını gönderir. Salmanı çembere alırlar. Salman çemberi yarar, arkasından da Sultanoğluna haber gönderir, yakamı bıraksın, yoksa onun için kötü olur. O, benim babamın arkadaşıdır. Babası da öldürdüğü İsmail Ağadır.”

“El malum.”

“Sultanoğlunun adamları üç kere daha çevirirler onu. Salman hepsinde de yakamı bırak, diye haber salar ona. Sultanoğlu dinlemez. Sonuncuda çok yaralanır. Salman, ölümden kurtulunca, bir gece kellesini keser Sultanoğlunun, Cemşidin eline verir buraya gönderir.”

“Tamam,” dedi Albay, “gerisini biliyoruz.”

O gün akşama kadar konuştular, köylülerden Salman üstüne bilmedikleri çok şey öğrendiler, otomobillerine binip arkada bir toz duman bırakarak oradan ayrıldılar.

Mustafayla Memet Angıt kayasına kıyı boyunca gidiyorlardı. Hasan Alilerin bahçesine gelince oradan gediğe, kalenin arkasına, yalıya sarkacaklar, sözüm ona yalıda kekliklerine çekirge toplayacaklardı. Gediğe gelince karşlarına Deli Poyraz çıktı, yüzü çok azgındı, çocukların ödü koptu. Bereket versin ki Deli Poyraz çok dalgındı. Boynunu uzatmış yokuşu tırmanıyor, sağını solunu görmüyor, arada da mırıldanıyordu. Çocukları görmeden bir huşım gibi geldi geçti. Rahat bir nefes alan Mustafayla Memet, bir koşu yalıyı buldular. Yalı, Çukurovalıların pampal dedikleri kır lalesiyle, fakisiki dedikleri margritlerle, kalenin dibinden ırmağın kumlarına, oradan tarlalara, oradan da Gökburuna kadar ağzına kadar dolmuştu. Küçücük kuşlar, iri, yanardöner mavi, turuncu, ak, kırmızı benekleriyle, kapkara kelekler, tostoparлак, güneşe gelince çakan, ortalığı gürültüye boğan arılar, kırmızı karıncalar, binbir renkte kabukları ışıltılı böcekler, sarı, mavi, turuncu, mor pampallar birbirlerine girmişler ovaya çökmüş bol ışık içinde uçuşuyorlardı.

Keklikler, bir çiçeklerin içinde yitiyor, bir ortaya çıkıyorlardı. Mustafayla Memet arada bir eğilerek yerden birer çekirge alarak temizliyor, sol avuçlarına biriktiriyorlardı. İrmağın kıyısına geldiklerinde avuçları çekirgeyle dolmuştu. Keklikler kumları görür görmez eşelenmeye, kanatları, ayakları, gagalarıyla kumları sırtlarına atmaya başladılar. Işığın sevinci içindeydiler.

Keklikler kumlarla oynasırken çocuklar avuçlarındaki çekirgeleri onlara gösterdiler. Keklikler koşarak geldiler ve çocukların avuçlarından birer çekirge alıp üç yutkunmada yuttular. Az bir sürede de avuçlardaki yemi bitirdiler.

Önce Memet kalktı, ayak parmaklarının üstüne dikilerek Gökburundan yana baktı:

"Kimsecikler gözükmüyor, Mustafa," dedi.

"Daha çok erken."

Kendisi de sabırsızlanıyordu. Yarın üstüne çıktı. Kekliği arkasından geldi. O da ayak parmaklarının ucuna dikilerek Gökburun yönüne baktı:

"Gözüküyorlar," dedi.

"Gözükürler yakında."

Yardan aşağı bacaklarını sarkıtarak oturdular. İnce bir yel esiyor, taze bir ekin kokusuyla karışık bir yonca kokusu getiriyor, önlerindeki suyun yüzü usuldan kırışıyordu.

Öyle yan yana, uzun bir süre, başları önlerinde, bacaklarını sallayarak hiç konuşmadan oturdular. Yalnız Mustafa arada bir başını kaldırıyor, Gökburundan yöne bakıyordu.

Güneş tam tepeye dikilmişken bir çığlıkla ayağa fırladı Mustafa:

"Memet bak, geliyorlar. Memet bak, suya girip çıkan kürekleri parlıyor."

"Parlıyor."

Hemen yarın üstüne çıktılar. Keklikleri aşağıda kumların üstünde kaldı.

"Altı kürek inip kalkıyor."

"Üç tar olmalı."

"Üç tane."

Ekinler diz boyuydu. İnce yel ekini bir ova dolusu yeşil ışık gibi dalgalandıyordu. Önlerindeki ırmak da salt bir parlıtıya kesmiş göz kamaştırıcı bir ışık seli olarak akıyordu.

Kınalı keklikler, ovalar dolusu pampal, kuş, kelebek, bir ışık olarkten akan su, kokular... Suyun kıyısına kadar gelip, sonra birden ürkerek kaçışan küçük balıklar.

Mustafa yardan kumlara atladı, yerdeki kekliğini kucağma aldı, köye doğru koşmaya başladı. Memet de öyle yaptı. Bir so-

lukta gediğe geldiler. Gediği aştılar. Solukları taşıyordu ya durup dinlenmek akıllarına gelmiyordu. Uzun bir süreden beri Abbas Ustaya tarların gelişini habr vermemişlerdi. Şimdi, kendilerini bir sevince kapıp koyvermişler, ayakları yerden kesilmiş uçuyorlardı. Abbas Ustanın avlu kapısına gelince orada zınk diye durdular kaldılar. Şaşkınlıkla bakiştılar. Mustafa hemen geriye döndü, Kademoğlunun kaktüs ağılma kadar koştı. Memet de arkasmdan geldi. Ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Ayakları gene aldı onları Abbas Ustamn kapısına götürdü. Orada ikircikli, utançlarından yerin dibine geçerek beklediler. Oradan gene kaktüs ağılına koştular. Bir süre böyle avlu kapısıyla kaktüs ağılı arasında mekik dokudular.

Memet:

“Ben öldüm,” dedi, “koşa koşa. Ne yapacaksak yapalım.”

“Ne yapalım?” diye sordu Mustafa.

“Peygamber tasviriyle o çakıyı çalmaktan vazgeçelim,” dedi Memet. Mustafa, bir sevinç patlamasında, bir:

“Aloooooş,” çekti. “Ben de senin gibi düşünüyordum ya söyleyemiyordum.”

“Biz Peygamber tasviriyle bıçaktan vazgeçersek Abbas Ustanın da, öteki insanların da yüzlerine bakabiliriz, değil mi? Çalmadık ki, çalmayı düşündük o kadar.”

“Usta gözümüzün içine bakar da bizim çalmayı düşündüğümüzü anlarsa işte o zaman ne yaparız? Usta o tasviri kırk yıldır bekliyor. Sonunda buldu. Sonunda da onu biz çaldık.”

“Çalmadık,” dedi Memet. “Şimdi bir iyice, hiç çalmadığımızı düşün, ondan sonra da her şeyi unut. Çalmadık.”

“Çalmadık,” dedi Mustafa, yüzü asılmış.

“Tarlar geliyor, ne yapacağız?”

Mustafa başını önüne eğmiş düşünüyordu. Başını kaldırdığında da gülüyordu.

“Ustanın hiç gözüne bakmayacağız.”

“Bakmayacağız,” dedi Memet.

Gene ağıla kadar koştular, Mustafa gene sevinçten dolup taşıyordu her tar gelişinde olduğu gibi.

“Abbas Usta, Abbas Usta tarlar geliyor, tarlar geliyor, tarlar geliyor.”

Utancını, ürküntüsünü sesiyle örtmeye çalıştığından sesi her zamankinden daha çok çıkıyor, karşı dağda, kalede yankılanıyordu. Bir de Memedin sevinçli sesi ona eklenince cümbüş tamamlanıyordu.

Abbas Usta üstündeki yongaları silkeleyerek ayağa kalktı, çocukları karşılamak için birkaç adım attı.

Mustafa da Memet de var sesleriyle Ustanın yanına gelinceye kadar bağırıyorlar.

Çocukların solukları taşıyordu. İki de cıvıldağ tere batmışlar, yüzleri de kıpkırmızı olmuştu. Abbas Ustanın da gözlerinin içine bakamıyorlardı. Suçlu bir halleri vardı. Bu heyecan, bu telaş içinde bile onların bu halleri Abbas Ustanın gözünden kaçmadı.

“Çoktandır tar gelmiyordu, çocuklar. Gene siz haber verdiniz.”

Bir Mustafanın, bir Memedin saçını okşuyor, onlara ne kadar dostluk sözleri söylerse onlar o kadar sıkıntıdan terliyor, utançlarından yerin dibine geçiyorlardı. Koşarak suyun kıyısına geldiler, ılgınları geçtiler, çakıltaşlarının üstünde durdular, bekdiler. Usta durmadan konuşuyor, budaklardan çıkan cenetleri, güzellikleri, her kanadında yedi renk, tüyleri sarkan, gözleri yakut, gagaları elmas lapis kuşları, tanyerleri atarken buğulanan buğday tarlalarını, gün doğarken incecik seher yeliyle dalgalanan uçsuz bucaksız, buğulu, ışığın tüttüğü ekinleri kendinden geçmiş anlatıyordu. Usta birden, karp, diye sesini kesti, sallandı, “Geliyorlar,” dedi, Angıt kayasının burnunu gösterdi, tam bu sırada da Mustafayla göz göze geldiler. Çocuğun bedeninde tepeden tırnağa bir çıngışma oldu. Sağına soluna baktı, bir yerlerden bir yardım bekler gibi ürkek, korku içinde bekledi, Memetle bakıştılar, ardından da aldılar yatırdılar, keklikleri kucaklarındaydı, kuşları duvarın üstüne koyup, öte yana aştılar.

Bu çocukların önemli bir dertleri vardı ya ne? Salman, başta Mustafa, onları çıldırtıyordu, bunu da çok insan biliyordu, başta da Zero. Ama onları, Salmandan da daha çok tedirgin eden başlarındaki bugünkü bela neydi? Abbas Usta, çocukları daha fazla düşünmedi. Yukardan, uzun bir süredir

gelmeyen üç tane koskocaman ceviz ağacı tarı geliyordu. Ve parmaklarından ne hünerler, ne işler dökülecek, budaklardan ne tasvirler çıkacaktı! Çocukları, onların maceralarını o anda unuttu gitti. Gözleri, yukardan aşağı ırmağın akıntısına kendilerini kaptırılmış gelen tarlarda, inip kalktıkça, parlayıp sönen küreklerdeydi.

Mustafayla Memet çeşmenin oraya kadar koştular, dut ağacının gövdesiyle kayalığın kuytusuna sığındılar. Başlarını önlerine eğmişler somurtuyorlar, düşünüyordular.

Memet, başını usul usul kaldırdı:

"Çalmadık ya," dedi.

"Çalmadık ya o gördü."

"Beni de gördü," diye üzüntüyle konuştu Memet.

"Her şeyi anladı, ne yapacağız şimdi?"

"Anladı," dedi Memet.

"Bir daha onun yüzüne ben bakamam."

"Ben de bakamam," dedi Memet, "gördü."

"Gördü," dedi Mustafa.

Sustular. Keklikleri yörede, taşların, otların, toprağın yüzüne yapışmış çiğdem çiçeklerinin arasında dolaşıyor, eşiniyorlar, onlar da arada bir başlarını kaldırıyor, göğsü kınalı kuşlarını seyreyliyorlardı.

Gölgeler uzamıştı. Köyden horoz sesleri, at kişnemeleri, uğultular eşek arırtılarına karışmış geliyordu.

"Bekliyorum," dedi Mustafa. "Ondan hiç haber gelmez oldu. Ondan haber gelmeyince de..."

"Çok kötü işler olur."

"Abbas Usta da yok artık."

"Yok," dedi Memet gözleri yaşarmış.

"Şu köyün ortasında tek başımıza kaldık."

"Kaldık," dedi Memet. "Kimimiz kimsemiz de yok. Ama senin tabancan var."

"Kaç para eder, adama kurşun geçmiyor ki... Aaaah, Abbas Usta, o şeyi, tasviri, bir de o bıçağı, yani çakıyı alabilseydik..."

Birden aşağıdan bir ses duyular. Ses Hasan Ağanın uzun türkülerinin sesine benziyordu. Çeşmeden aşağıya koştular geldiler ki ne görsünler, köyün aşağı yukarı bütün çocukları,

kız, erkek huğun köşesine yığılmışlar, kulaklarını da içeriye vermişler, anlamadıkları dilden söylenen türküyü dinliyorlardı. Mustafanın geldiğini görünce sevinçle ona baktılar, çitin köşesinden de ona yer açtılar. Çocuk, yerine oturur oturmaz hemen çeviriye başladı. Gene turnalar, diyordu. Gene kır atlar, Düldül dağı, Süphan dağı, Ağrıdağı, Van gölü, çangal boynuzlu geyikler, gölün sularına gömülen mor güneşler, diyordu. Sıcak, sıcak, sıcak, diyordu. Yanıyor Çukurova, sıcak çatır çatır ediyor, diyordu.

O gün Hasan Ağa durmadan, dinlenmeden en yanık, en güzel sesiyle en güzel özlem türküleri söyledi. Türkülerde cennet meyveleri, hurmalar, narlar, ak petekler, kaymaklar, sütler, bal damlayan incirler, buğulu pembe üzümler geçiyordu. Ve bir atlı durmadan kır atını mor dağlara doğru sürüyordu. Ve tam gece yarısı horozları öterken Hasan Ağa, kirp diye sesini kesti. Mustafa korkup içeriye koştu, amcası sağ salimdi.

O gece Mustafanın gözlerine sabaha kadar uyku girmedi. Gece üç kere yatağından kalkarak dışarıya çıktı, eski faytonun altında uyuyan kocabaşın yanına gitti. Köpek başını, uzattığı ön ayaklarının üstüne koymuş, uyuyordu. Üç kere da ağılların, ev köşelerinin, ağaç altlarının duldasma sığınarak Eminenin evine koştu, küçücük pencerden içeriye baktı, küçük bir lambanın fitili belli belirsiz sallanarak yanıyor, sırtını orta direğe dayayıp bağdaş kurmuş oturmuş Koca Tanır, mavzerini kucağına uzatmış, üstüne yumulmuş uyuyordu. Çocuk, gözleriyle bütün evin içini görebildiği yerlere kadar araştırdı, Emineyi hiçbir yerde göremedi.

Sabahleyin çok yorgundu. Daha gün ışımadan Memedi narin altında görünce çok sevindi, onun yamna koştu, kolundan tuttu eve çekti, "Gel kardeş, gel," dedi, "gel Memet, anam bir tarhana çorbası pişirmiş ki, öyle de bir kokuyor ki... Gel Memet, gel!"

Sofra kurulmuş, kalaylı bakır tasların içine tarhana konmuş, üstüne de tereyağı eritilip dökülmüş, nane serpilmişti. Çok hoş sarımsak, tereyağı, kurutulmuş yoğurt kokuyordu ortalık. Tarhana kokusu insanı iştahtan çıldırtan bir kokudur. Sabahın alacasında da çok uzaklara kadar yayılıyordu bu koku.

Sofranın başına oturup tahta kaşıkları aldılar ellerine, tarhanaya hiç konuşmadan yumuldular. Çukur taslardaki çorbalar bir anda bitti, Zero Hatun birer kez daha doldurdu. Karınları şişti.

Mustafa, yeşil Ferhat Usta arabasının yöresinde bir kere daha dolaştıktan sonra tavuklara folluk olmuş faytonun yanına gitti. Faytonun altındaki yaşlı köpek gene başını uzattığı ayaklarının üstüne koymuş, gözlerini kapamıştı. Mustafayı ayak seslerinden tanıyınca gözlerini açtı ona mahzun, kederli, umutsuz baktı. Çocuk bu bakışa çok üzüldü. Abbas Usta ona, bu bakışa benzer bir bakışla bakmıştı, ondan umudunu kesmişçesine.

Onlar büyük avlu kapısından çıkarlarken Zero Hatun arka larından seslendi:

“Öğleye eve gelirsiniz çok iyi yaparsınız...”

“Ne var ana?” diye heyecanlandı Mustafa.

“Mantı kestim,” dedi Zero Hatun.

“Alloş,” diye bağırdı Mustafa.

Bu sabah ak kuş gelmiş nar ağacının dalına, Memedin durduğu yerin tam üstüne konmuş, yöresinde ışıkları ipileştirerek, boynunu içine çekmiş kıpırdamadan duruyordu. Mustafayı görünce kanatlarını açtı, gerindi, geri kapadı. Ardından da fıldır fıldır gözleriyle yöreye baktı, daldan kalktı, uçtu geldi Mustafanın başı yöresinde ipiltelerini dökerek birkaç ışık halkası çizdi. Ardından da Abbas Ustanın duvarına kadar uçtu, geriye döndü. Mustafa kaktüs ağlının aralığından yere yatıp sürünerek öte yana geçti. Memet de arkasından geldi. Caminin önünde birkaç kişi oturuyordu. Sabah namazı kılma hazırlığındaydılar. Caminin önünden geçerlerken, Mustafa babasının kilimden sarkmış sapsarı yüzünü gördü. Salman hançerinden kan damlayarak dağa yukarı koşuyor, ardından da her kurşun patladıkça tökezleyip yere yatıyor, sonra da doğrulup yeniden koşmaya başlıyordu. Çobanbaşının kanlı kesik kellesi hızla, gözleri ışık vurmuş cam gibi parlayarak camiden Salmana, Salmandan camiye kanlar saçarak gidiyor, geliyor, İsmail Ağa kaputunun yakasını tutmuş, parmaklarının arasından kanlar fışkırarak kayalıktan aşağı iniyor, tepeden tırnağa apal çiçeğe durmuş nar ağa-

cının önünde, kaktüs ağlının dibinde, ak kuşun konduğu dalın ucunun geldiği yerde boylu boyunca ağzı aşağı tozların içine seriliyordu. Kanlı sakalı çamura bulanıyordu. Caminin ırmak yönüne geçtiler. Daha gölgeler belirmemişti ya ırmak büyük bir ayna gibi ovanın ucuna, mor kayalık dağın dibine serilmiş parlıyordu. Yarın başındaki yaşlı gül ağacının bir dalı çok uzamış, ucunda da koskocaman, pembe bir çiçek açmıştı. Kokusu da ortalığı almış, çocukların başını döndürüyordu. Koşarak gül ağacının dibine kadar vardılar. Gül pembesini ve kokusunu sabahın seher yeline salıvermiş gitmişti.

"Kuş gitti oraya kondu."

"Gördüm," dedi Memet.

"Başucunda duruyordu bu sabah. Dalın üstünde."

"Görmediydim."

"O bize bir şey söylemek istiyor. Oraya, Abbas Ustanın duvarının üstüne oturmuş kalkmıyor."

Mustafa, daha sözlerini bitirmeden, kuş kanatlarını çırttı, önce suyun üstüne uçtu, ırmağı geçti, karşıda hayıtların, ılgınların, mis kokulu su pürenlerinin üstünde epeyce bir süre dolandıktan sonra ortadan yitti.

"Nereye gitti bu?" diye sordu Mustafa.

"Kim?"

"Ak kuş."

Memet, yavaşça, gel, diye işaret etti Mustafaya. Mustafa onun önüne düştü, Abbas Ustanın evinin arkasına indiler, yaprakları büyük, yeşil, uzun, kalın damarlı genç bir incir ağacının duldasında durdular. Bu incir burada kendiliğinden bitmişti. Her ne hikmetse bu sağlıklı, gürül gürül büyüyen ağacı zalim bir balta daha yere indirmemişti. Ali Çavuşun dışında burada herkes ağaca, yeşile düşmandı, Memet, yandaki iri taş avlu duvarının dibine çekti, üstüne çıktı, Mustafaya da, gel dedi usuldan, Mustafa da kendisine bir taş çekti. Abbas Usta gene ağacın dibine oturmuş, posbıyıklarıyla işinin üstüne yumulmuş. Bir elindeki çakı, bir önündeki kutu, bir sedefler, gümüşler, bir altın teller donuk donuk parlıyorlardı. Kuş da Abbas Ustanın omuzuna konmuş, gagasıyla kanatlarının altını, ayaklarını, bacak aralarını gagalıyor, ondan sonra da oradan

kalkıyor, Ustanın elleri üstüne iniyor, elden ele geçerek, işle-meli kutuyu gagalayarak, küçücük kanatlarını görünmez oluncaya kadar çırparak, oradan Ustanın saçlarına, saçlarından bı-yıklarının önüne, kulaklarına inerek, hiçbir kuşta duyulmamış bir sesle öterek duyanı mest ederek, Abbas Ustanın yöresini apak bir ışığa boğarak, bir ışık tüneline, ırmaktan kalenin mor kayalığma gidip gelerek oynuyor, Ustanın da bundan hiç-bir haberi olmuyor.

Mustafa bu oyuna daha fazla dayanamadı:

“Eyvah,” dedi, “kuş her bir şeyi Ustaya söyledi. O zaten bi-liyordu ya, kuş bizi bir iyice ele verdi.”

“Ele verdi,” dedi Memet. “Bir çiy süt emmiş insanoğluna, bir de kuşsütü içmiş ak kuşlara güven olmaz.”

“Olmaz,” dedi Mustafa, “her şey bitti.”

Oradan kaçtılar, kale boynuna vardılar, mor kayanın dibine çöktüler, Düldül dağına yönlerini döndüler, gözlerini ala karlı mor dağa diktiler. Bugün kekliklerini yanlarında getirmemişler, onların eksikliklerini duyuyorlar, bu eksikliğin de ne olduğunu çıkaramıyorlardı. Günün ilk ışıkları Gavur dağlarının ardından usul usul, her dakika biraz daha dağın doruğunu aydınlatarak geliyor, Düldül dağı mor dumanından biraz daha sıyrılarak or-taya çıkıyor, inceden esen seher yeli türlü kokular getiriyordu. Uyuşmuş arılar çiçeklerin üstüne, ıslak peteklerine yatmışlar uyuyorlar, binbir renkte balkıyan kelebeklerse kanatlarını bitiş-tirip dikmişler kıpırdamıyorlardı.

Gavur dağlarının, Düldül dağının doruğundan kopan ışık-lar, bir anda dağları ışığa boğdu, ardından da ovayı geçti, kale boynuna kadar geldi, batıdaki Aladağa doğru aktı gitti. Çocuk-lar andan ana değişen doğanın hiç farkında olmadılar. Oysa Mustafa, küçücük bir yaprak kıpırdasa, ince bir ot dalı çıtırdasa, bir tomurcuk açmaya kalksa hepsini görür, duyardı.

Çenelerini dizlerinin üstüne koydular, gözlerini de, dünya-nın bütün ışıklarıyla yunmuş arınmış Düldül dağına diktiler. Neden sonradır ki Memet başını kaldırdı:

“Orada,” dedi, “o dağın arkasında.” Sesi ikircikliydi.

Mustafa başını dizlerinden kaldırdı. Gözlerinin içi gülü-yordu:

"Orada, o dağın arkasında..."

Memet hemen kuşkusunu üstünden attı, onun da gözleri güldü:

"Hasan Ağanın söylediği yer, turnaların gittiği..."

"Hava Ananın söylediği yer... İkisi başka başka yerler değil mi?"

"Babam dedi ki, her yer o dağın arkasındadır. Orası ne sıcak, ne soğuktur."

"Orada hiç kimsenin elinde hançer, belinde tabanca, omuzunda silah yoktur."

"Büyürsek," dedi Mustafa, "bিরer Arap at alırız."

"Büyürsek," dedi Memet, "O atlara bineriz... Orası ne sıcak, ne de soğuktur."

"Orada, orada çok üveyik, çok sarıasma, çok turaç yakalanır. Kızlar yolarlar kuşları. Ateşler yanar alabalıklı pınarların başında. Ocaklar silme köz olur, hem de ışıllı ışıllı... Yağdan derileri çatlamış kuşları yolarlar, pınarlarda yıkarlar, tuzlarlar, çubuklara dizip közlerin üstüne koyarlar."

"Yağlar damlar közlerin içine, cazır cazır eder. Yağların kokusu bütün mor sümbüllü, mor menekşeli, mor yarpızlı koyağı alır. Yanmış yağ, pişmiş kuş eti kokusu ortalığa yayılır."

"İnsanın burun delikleri açılır, bu koku esen yelde burnuna geldikçe."

"Çocuklar da istedikleri gibi yerler yağ damlayan kuşları. Karınlarını bir doyurur, bir doyururlar..."

"Sonra da varır pınarların başında, mor yarpuzların içinde uyurlar."

"Orada kimse Aşık Aliyi de dövmez."

"Orada İbrahim Musanın da kendine göre bir evi olur. Anası da babası da olur."

"Orada kimse kimsenin babasını öldürmez."

Kendilerini Düldül dağının arkasının düşüne kaptırmışlar, bir o alıyor konuşuyor, bir öteki alıyordu. Bir Hasan Ağa o dağın ardındaki dünya üstüne görkemli türküsünü söylüyor, bir Hava Ana tutarağı tutup da uyandığında gittiği o dağın arkasını, oranın insanlarını, bulutlarını, pınarlarını anlatıyordu.

Çocuklar, kendilerinden geçmişler, kendilerini düşlerinin sıcaklığına, o dağın arkasının cennetine kaptırmışlar, inanılmaz, büyümlü bir masalın içine girmişler, şimdiye kadar bildikleri, duyumsamadıkları, görmedikleri bir oyunun tadında dönüp, çalkalanıp duruyorlardı.

"Nuri Çocuğu da götürürüz," dedi Mustafa...

"O karanlıktan çok korkar."

"Orası hep ışıklıdır. En karanlık zamanı, tanyerleri ışıırkenki zaman gibidir."

"Aşık Aliyi de götürürüz."

"Sabah akşam dayak yemekten, sabahlardan akşamlara akşamlardan sabahlara kadar çalışmaktan kurtulur."

"Aç kalmaktan da kurtulur."

"Onun amcasının karısı, yalnız bir öğün ekmek veriyormuş ona."

"Vah, eyvah, bir deri bir kemik Aşık Ali. Ölecek."

"Ölecek ki ölecek."

"O ölmeden, o dağın arkasını bulabilsek..."

"Çocuklardan başka kimse gidemese o dağın arkasına."

"Gidebilenler de yaşamasa, çocuklardan başka..."

"Yaşayanlar da..."

Karanlık iyice kavuşmuş, ortalık göz gözü görmez olmuştu ki önlerindeki kayanın üstünde küçücük bir top ak ışık belirdi. Işık o kadar aktı ki gözleri kamaştı. Bir süre gözlerini kapatıp kapatıp açtılar. Bir de baktılar ki, ne görsünler, o ışık kendi ak kuşları değil miymiş!

"Gördün mü?" diye sordu Mustafa.

"Neyi?"

"Neyi olacak, önündeki ak kuşumuzu."

"Gördüm," dedi Memet.

Ayağa kalktılar, ansızın bastıran, göz gözü görmez karanlık korkutuyordu onları. Gittikçe de gece üstlerine üstlerine çöküyor, çmğıraklıyılanlar, karşı dağdaki puhular ötüşüyor, onlar tek başlarına gecenin ortasında öyle duruyorlar, çatırdayan kayaları, cikileyen geceyi dinliyorlardı.

"Tabancam çek," dedi Memet boğuk bir sesle. "İyi ki tabancan var."

“İyi ki,” dedi Mustafa, tabancasını çekti.

Memet onun elinde tabancanın karartısını ancak görebildi, sonra da yitirdi.

Mustafa yürüdü. Yürüyüşü gittikçe hızlandı. Çalılara, kayalara, otlara takılıyor yerlere kapaklanıyor, çukurlara düşüp çıkıyor, sağ elinde sıkı sıkıya tuttuğu tabancasına hiçbir şey olmuyordu. Memet de onu olduğu gibi, yüreği delicesine çarparak izliyordu.

Abbas Ustanın avlu duvarına gelince yoğun bir sığırcık vı-cırtısıyla karşılaştılar. Gecenin karanlığında o kadar kuş, o kadar çılgıncasına ötüyorlardı ki sesleri karşı dağda yankılanıp birkaç misli daha büyüyor, köyün koyağını, karşıdaki sonsuz karanlık ovayı dolduruyordu. Kuş vı-cırtılan onları kendine getirdi, yüreklerinin çırpıntısı usul usul azalıyordu, bir taşın üstüne halsiz çöktüler.

“Arkamızdan geliyordu,” dedi Memet soluk soluğa. Alnından şıp şıp ter damlıyordu altındaki taşın üstüne. “Gözleri bir çift köz gibi yanıyordu.”

“Yetişemedi.”

“Yetişseydi...”

“Tabanca bir işe yaramazdı.”

“Sıkar mıydın?”

“Sıkardım.”

“Kızmaz mıydı?”

“Kızardı, kurşunu yiyince önce kupkuru bir post olur, dağarcık gibi buruşur, yere serilirdi. Sonra da bir ejderha olurdu. Ardından da akrep... Her kurşunu yediğinde bir dağarcık olur, yere düşerdi, ardından da bir ejderha olur ayağa kalkardı. Sonra bizi çarpar çont ederdi.”

“İyi ki ardımızdan yetişemedi.”

“Yetişemedi çok şükür.”

“Ben geriye döndüm baktım, köyün ucuna kadar gelmiş.”

“Oraya gelince geriye döndü.”

“Haydi Abbas Ustaya bakalım.”

“Bakalım.”

Yan yana taşların üstüne çıktılar, pencereden içeriye baktılar, Usta içerde her bir yanı ışıltıya boğulmuş, bir kutunun üs-

tüne yumulmuş, kaşlarını çatmış, parmakları uğunarak kutuya birtakım ışıltılar çakıyor, o uzun, ince, mavi ışıltılı sedef bıçağı da dizinin üstünde duruyordu.

Çocuklar kendilerini Ustanın ellerinin büyüüne kaptırmışlar, ondan utanmayı, kanlarının açlığını, onları kaleden köye kadar kovalayan gözleri iki ateş parçası cini, Zero Hatunun merak edip onları arayacağını unutmuş gitmişlerdi. Usta kalkıyor, şalvarındaki yongaları silkiyor, dışarıya çıkıyor, oradan bir budak alıyor, uzun uzun gözden geçiriyor, incecik teresiyle biçiyor, biçilen yere, lambanın yanına yaklaşp bakıyor, kiminde posbıyıkları gülüyor, kimisinde öfkeleniyor, yüzü asılıyor, kaşları çatılıp açılıyor, sonra da, hop, diye yerine oturuyor, elleri işlemeye başlıyor. Usta çalışırken onun ne düşündüğünü Mustafa anlıyor.

“Ne söylüyor?”

“Şimdi şu anda mı? O, şimdi Kudüs-ül Şerifte büyük camide namaz kılıyor.”

“Şimdi?”

“Şimdi mi, o şimdi kız başı Burak atın apak bulutlardan kanadına bakıyor. Üstünde Peygamber. Abbas Usta dedi ki Muhammed Peygamberin yüzü hiç yok. Bir tek bende var. Dünya bunu duyarsa... Kıyamet kopacak..”

“Şimdi, şimdi ne düşünüyor?”

Abbas Usta gene ayağa kalktı, elindeki mavi, sarı ışıklar saçarak balkıyan kutuya gözlerini dikmiş, bir süre bekledi, ardından da kutuyu götürdü duvardaki rafın üstüne koydu, lambayı kutunun yanına yerleştirdi, ellerini kavuşturup, karşıda öylece durdu kaldı.

“Şimdi?”

“Şimdi hiçbir şey düşünmüyor, hep bakıyor. Yüreğinden bakmak geçiyor.”

Ustanın hayranlıkla, doyamadan baktığı kutuları, budakları, küçücük yontuları, kuşları, cerenleri, atları, balıkları, bir tuhaf aslanları, kaplanları, filleri. Hiç görmedikleri, bilmedikleri, bu dünyadan olmayan öbür yaratıkları. Belki bu hayran, belki bu büyücü adam bu tahtalara can vermeye çalışıyordu. O, çok eski günlerde gelen, yedi gün, yedi gece şu kayanın üstüne otu-

rarakten türküler söyleyen o uzun boylu Aşık Rahmi ne demişti, kuru tahtaya, sert taş, çamur toprağa can veren Abbas Usta bu değil mi, diye sormuştu. Sonra da ne demişti, onun bastığı yere yüz sürmek gerekir, demişti.

Sabaha karşıydı, neredeyse gün ağaracaktı. Çocukların bacakları titriyor, gözlerinin önünden parça parça ışıklar, sedefler, kutular, ustanın tütünden sararmış posbıyıkları uçuşuyor, ustanın kimi öfkeli, kimi sevinçli, kimi üzgün, acılı yüzü derin bir buğu arkasında sallanıp duruyordu.

Birden, arkalarından hışımlar gibi bir ses geldi, daha başlarını çeviremeden Zeronun mengene gibi parmakları onları omuzlarından kavradı, çekti aşağıya indirdi:

"Allahın belaları, Allahın bin belaları bıktım sizin elinizden, gecedен beri arıyorum sizi. Ali Çavuş bile merak etti, o da aradı. Burada ne yapıyorsunuz akşamdan beri? Neredeyse şafak sökecek. Hay Allahın belaları..."

Konuştukça konuşuyor, öfkesi de gittikçe iniyordu.

"Çok şükür, çok şükür sizi buldum ya, başınıza bir şey gelmedi ya..."

"Gelmedi," dedi Mustafa, dik bir sesle.

"Çok şükür, çok şükür," dedi Zero, "çok şükür. Siz azıcık durun hele. Siz nereye bakıyordunuz ben de çıkayım bakayım hele..." Onları indirdiği taş çıktı. Usta gene bir ağaç parçasının üstüne yumulmuş, elleri mekik gibi işliyordu. Yanında yönünde de mavi mavi çakan sedef ışıltıları...

Zero Hatun da oraya takıldı kaldı. Çocuklar beklediler, beklediler Zerodan bir ses sada yok. Oraya, taşın üstüne çıkmış, avlu duvarından pencereye doğru boynunu uzatmış, içerdeki lamba ışığında çalışan posbıyıklı, kırışık içindeki yüzünden mutluluk taşan adamın ellerine kendisini kapıp koyvermişti.

"Ana, ana, ana, haydi in oradan, üşüdüm."

Zero Mustafayı duymuyordu.

"Ana, ana!"

Mustafa sonunda edemedi Zero Hatunu eteğinden tuttu hızla çekti.

"Geldim," dedi Zero Hatun, "acelen ne?"

“Üşüyorum,” dedi Mustafa.

“Haydi gidelim,” dedi Zero Hatun, “bugün evde bal da var. Balcı Kör Ahmet bugün kovanlarını kesmiş de bize de göndermiş. O, biz bu memlekete geldik geleli her yıl bize bal gönderir. Bir de ak petekler!.. Ben şimdi yayık yayacağım, taze tereyağı...”

Mustafanın midesi kazınıyordu. Dilini şapırdatarak:

“Üstü ayran kabarcıklı. Bir de köpüklü süt...”

“Köpüklü” dedi Zero Hatun, koşarcasına eve geldiler. Keçi derisinden yapılmış yayık çatılmış, üç ağaca asılmış duruyor, yayığa sıvanmış çam kabuğundan dolayı ortahk yoğun bir reçine kokusuyla kokuyordu.

Zero Hatun yayık fişeğini aldı, yayığın içine daldırdı, indirip kaldırarak dövmeye başladı. Tam bu sırada da köyün bütün evlerinden yayık sesleri geldi.

Çocuklar eşiğe oturdular, çenelerini dizlerine dayadılar, yayığın yayılmasının bitmesini sabırla beklediler.

Gün atarken yayık sesi durdu, Zero Hatun fişeği yayıkta bıraktı, küçük süt kazanını ocağa vurdu. Memet, yerinden kalktı kazanın altını yaktı. Mustafa da gitti içerden çulu getirdi, çitin dibine serdi. Sofrayı da onun üstüne attı. Zero Hatun yayıktan kepçe kepçe alarak tereyağını koyduğu büyük tencereyi çulun üstüne aldı getirdi, yere oturup sallamaya başladı. Gittikçe tereyağı oluşuyor, Zero Hatun tencereden aldığı yağları toprak toprak yapıyor, yanındaki kalaylı sininin içine diziyordu. Topakların üstündeki ayran kabarcıkları ilk gün ışığında birer su damlası gibi parlıyorlardı.

“Haydiyin çocuklar sofraya başına.”

O anda da önlerine bir çanak bal, bir tas ayran, bir topak yağ kondu.

Çocuklar, daha kahvaltılarını bitirmeden neredeyse uyuyacaklardı.

Zero, ortalığı topladıktan sonra, bir koşu Ali Çavuşlara uzandı, avlu kapısından:

“Çavuş Ağam, Çavuş Ağam Memet bizde uyuyor, korkma,” diye bağırdı.

Ali Çavuş da:

“Gel bir kahvemi iç de öyle git,” dedi.

Bu çağrı, bu köyde her kula nasip olmazdı. Ali Çavuşun bir kahvesini içenler kırk yıl övünürlerdi.

Zero Hatun hemen kabul edip avlu çitini aştı içeriye daldı. Ali Çavuş ağacın altındaki ocağını yakmış, közlerin içine büyük, sapı katlanan, bakır cezvesini sürmüş kahvenin köpürmesini bekliyordu. Fincanları tepsinin içine usulca koydu:

“Bu deli oğlanlar senin canına ettiler, ne olacak bunun sonu? Bu gece nerdeymişler?”

Zero Hatun olanı biteni olduğu gibi anlattı.

“Tuhaf çocuklar,” dedi Ali Çavuş.

“İyi ki sen Mustafaya tabanca sıkmayı öğrettin. Çocuk azıcık da olsa rahatladı.”

“Biliyordum,” diye sevindi Ali Çavuş. “Ama o çocuğun içindeki korkuyu söküp atmak mümkünsüz. Bu köyün çocuklarının hepsinin de içindeki korkuyu söküp atmak zor. Çok kan, çok ölüm, çok korku, çok zulüm gördüler.”

“İşte Salman,” dedi Zero Hatun.

Kahve taşarken Ali Çavuş yakaladı cezveyi kulpundan, önce Zero Hatunun fincanına, sonra kendi fincanına koydu. Bu sabahın ıssızlığında ortalık mest edici bir taze kahve kokusuyla koktu. Dağlardan esen incecik yel de oralardan türlü bahar kokuları getiriyordu, ıslak.

“Biraz biliyorum Salmam, onu ölürken yolda bulmuş İsmail Ağa.”

“O, mezarında yatmasın, kaynanam... Hortlasın da dağlara düşsün. Bunun sesini duydu. İsmail Ağaya git bak, dedi. O da baktı geldi, ölmüş dedi. Kaynanam sesi bir daha duyunca... Her yanı yara içindeydi Salmanın. Yaralarına kurt düşmüştü. Derisi de kemiklerinin üstünde kurumuştü. Yaralarındaki kurtları teker teker ayıkladım. Bir ay sonra bu çocuk dirildi. İşte sonra da... İyilikten hep kötülük doğar. Merhametten de maraz doğar, demiş atalar. İşte gördük.”

Bu sırada da ağacın doruğundan bir zil sesi geldi. İkisi birden başlarını kaldırdılar, yukarıya baktılar. Ayağı zilli kartal gelmiş ağacın en üst dalına konmuştu.

“Bu da Allahın bir hikmeti değil mi Ali Çavuş? Kuş kaçtı da gitti ya gene de seni bırakmıyor.”

“Kuşlar da insanlar gibidir. Onların da sevinçleri, öfkeleri, acıları, inatları, dostlukları vardır. Onlar da küserler. Bu kuş bana küsmüş. Ama öylesine dost ki bana, beni bırakıp da gidemiyor. Dayanamayıp bir gün gelecek. İyi ki vuramadım onu.”

Zero gözlerini kuştan ayırmadan:

“İyi ki,” dedi. “Ne güzel bir kuş, kırmızı kanatları da köz gibi yanıyor. Öyle de güzel bir yapısı, öyle de güzel bir uçuşu var ki hiçbir kartala benzemiyor.”

“Kaçmadan önce öyle de bir av yakalıyordu ki, önünden hiçbir keklik, hiçbir turaç, çulluk kaçamıyordu. Ömrümde bunca kuş besledim, böylesini görmedim. Şimdi de benimle oynuyor.”

“Aman Ali Çavuşum, etme.”

“Bak,” dedi Ali Çavuş, dalın üstündeki kuşu gösterdi. Kuş, kanadını açıyor kapatıyor, kuyruğunu uzun uzun titretiyor, kuyruğu titredikçe de ziller ötüyordu. “Bak başını nasıl da yan yatırıp bana bakıyor. Ben aldırmayınca da çıldırıyor öfkesinden. Yakında gelir de omuzuma konarsa şaşmayacağım. Şu toprakta, şu denizde, şu gökte, şu yıldızlarda ne kadar çok yaratık varsa, o kadar da çok alal var. O kadar çok içgüdü. Şu toprakta, şu suda, şu gökte en az koku alan, en az toprağa uyan, soğukta en çok üşüyen, sıcakta en çok yanan, en çok yoksulluk çeken biziz... Öteki yaratıklar aç kahırlarsa... Hayvan aç kalınca ölür. Ölümün olduğu gibi, yoksulluğun da şu dünyada acısını duyan biziz.”

Ali Çavuş, her zaman, herkesle konuşmazdı. Bir de adamını bulursa, bir de sözü yoluna koyarsa, o zaman onu susturmayla kimsenin gücü yetmezdi. Kuşluk vaktine kadar, orada ağacın altında oturdular, boyuna kahve içtiler, kuş, zillerini öttürerek kalenin oralara kadar uçtu, geriye dalına geldi, her zamanki konuştuğu yere kondu. Ali Çavuş kuşları, tazıları, köpekleri uzun uzun anlattıktan sonra sözü Çobanbaşının, onun kellesi ardından gelen ve de günlerce gözlerini avlu kapısının üstündeki yıldızla saçlarından asılı kesik başa dikmiş köpeklere getirdi. Onların Başçobana olan dostluklarını söylerken sesi karıncalandı, gözleri doldu:

“İnsanoğlunda bile böyle bir bağlılık, dostluk olabilir mi?”

“Olamaz,” dedi Zero, onun da gözleri yaşarınıştı Ali Çavuşun sesinin etkisinde kalarak. “Hiç kimse, gözüyle görme-
yen hiçbir insanoğlu köpeklerin gelip de günlerce yemeden
içmeden, yerlerinden kıpırdamadan, gözlerini oradan hiç
ayırmadan, kırpmadan Başçobanın kesik başıma dikişlerine,
onu, beklemelerine inanamaz. Son kalan kocabaş köpek de,
görüyorum, tam gece yarıları kuyruğunun üstüne çöküp otu-
ruyor, gözlerini Çobanbaşının kellesinin asıldığı yerden ayır-
mıyor, bugün bile.”

“Ben de görüyorum onu öyle. Ama o yakında gidecek.”

“Etme Ali Çavuşum, o giderse Mustafa çok kötü olur.”

“Gidecek Zero Hatun. Bir sabah ava gidiyordum, o da kuy-
ruğunun üstüne oturmuş, Çobanbaşının kellesinin asıldığı yere
gözlerini dikmişti, benim ayak seslerimi duyunca başını çevirdi
bana baktı, gözlerinde öylesine bir umutsuzluk gördüm ki, bu
köpek ya yakında ölecek, ya da başını alıp gidecek, dedim ken-
di kendime.”

“Ya Mustafa?”

“Üzülme Zero Hatun, Mustafa nice belalardan geriye kal-
dı. Hani ödümüz kopuyordu, kır at gidince bu çocuğun hali ne
olacak, diye? Hiçbir şey olmadı. Kır at gidince kendisine sığınac-
cak kocabaşı buldu, o gidince başka birisini hemen bulur.”

“Bulur mu, kurban olduğum Ali Çavuşum?”

“Bulur, bulur.”

“Demek bu köpek gidici?”

“Gidici Zero Hatun.”

“Yazık. Hepimiz alışmıştık kocabaşa.”

Ali Çavuş karşılık vermedi. Bir süre hiçbir şey konuşma-
dan öylece karşı karşıya sessizce oturdular. Ali Çavuş ocağa bir
kahve daha sürdürdü. Zero bunu görünce, “Ben kalkayım, evde
çok işim var,” dedi Ali Çavuş elini onun dizinin üstüne koydu,
“Dur,” dedi, “şu kahveyi iç de...” Zero Hatun bekledi.

“Bak, sana ne deyim Zero Hatun, arabayı, atları aldığınıza
iyi ettiniz. Kaç ineğiniz var?”

“Beş,” dedi Zero Hatun.”

“İyi,” dedi Ali Çavuş, “bende de iki tane.”

"Bizimkiler de sizin sayılır Çavuşum, şimdi biz bir ev sayılırız. Memedin benim yanımda Mustafadan hiçbir farkı yok. İkisi de öz bir oğlum. Sen bizi ortak yaparak aklıktan, yokluktan kurtardın."

"Ben de kurtuldum. Ben avcı bir adamım. Hiçbir zaman çiftçiliği sevmedim. Bundan sonra elimi ılıktan soğuğa vurmayaacağım, sayenizde."

"Var sen elini ılıktan soğuğa sokma Çavuşum, biz her işi yaparız, Elif Bacı da bize yardım eder."

"O, çok çalışır," dedi Ali Çavuş, kıvançla gülerek.

"Sizin pulluğunuz da, öküzünüz de yok, değil mi Zero Hatun?"

"Yok, kurban olduğum ali Çavuşum."

"Kusura bakma Zero Hatun, bir çift de öküz alacaksın. İki tane de pulluk. Biri atlar için büyük pulluk, birisi öküzler için orta boy pulluk.. Paran kaldı mı?"

"Mustafa duymasın ya azıcık daha kaldı. Bir çift öküz alabilirim."

"İyi," dedi Ali Çavuş, "biliyorum. Mustafa her eve gelene para ver, diye seni sıkıştırıyor, öyle değil mi?"

"Öyle," dedi Zero, "ne yapsın fıkara, uçan kuştan imdat umuyor."

"Kolay değil," diye içini çekti Çavuş, ardından da, "Zero Hatun," dedi, "Hasan Ağayla ben konuşacağım ya sen de konuş, bizim Adacanın altındaki nadas tarlaya pamuk ekilecek. Yakında tohum atmaya başlar Çukurova. Biz de vakit geçirmeden.. İlk günler ben de gelirim çalışmaya. Hem av avlar, hem de Hasan Ağaya öğretirim."

"Aman Ali Çavuşum, sen zahmet etme, Hasan memlekette iyi bir çiftçiydi."

"Ama pamuk ekmesini bilmez."

"Sağ ol Ali Çavuşum. Çocuklar, belki uyanırlar da, onlara bir tarhana yapayım da... Nedense, ikisi de tarhanaya bayılıyor."

Ayağa kalktı, Ali Çavuş da onunla birlikte kalktı, "güle güle Zero Hatun," dedi, alçakgönüllü, İsmail Ağanın sağlığındaymiş gibi ona saygıda bulunarak. Kuş yukarda durmadan zille-

rini zingırdatıyor, Çavuşu çileden çıkarıyor, Çavuşsa tüfeğini alıp o daldaki şeytanı, gerçekten bu bir kuş değil, kuş donuna girmiş şeytandı, bir kurşunda onu oradan düşürmek istiyordu.

Zero eve vardığında oğlanları daha uyur buldu. Eğildi, yüzlerine baktı, ikisinin de yüzü bebeciklerin yüzleri gibi rahatı. Oysa Mustafa ne kadar acı, ne kadar korku çekmiş, şu kısacık birkaç yılında ağı yemiş, ağı kusmuştu. Oğlunun başucuna oturdu, onun dudaklarını sündüre sündüre uyuyuşunu seyretmeye başladı. Babası öldüğünden bu yana onunla, her günü, her saati, dakikayı birlikte yaşamış, onunla korkmuş, onunla acıdan delirmiş, onunla her gün birlikte ölmüş, birlikte dirilmişti. Ana da olsa, diye düşündü Zero, acı çekenin acısına kimse ulaşamaz. Ölümden de beter can korkusunun cehennem kabusuna kimse varamaz. Allah şu çocuğu bir cehenneme atmış ki kurtuluşu yok, cayır cayır yanıyor.

Hemen gitti, orta direktte asılı kilim seccadeyi çulun üstüne serdi, namaz kılmaya başladı. Sabah değil, öğle, ikinci değil, Zero Hatun bu anda niçin namaza durmuştu, kendi de bilmiyordu. Neden sonra yorulup da namazı bitince Hatun, ellerini açtı dualara başladı. Duasını, Kürtçe, Türkçe, Farsça okuyordu. Allaha bütün yüreğiyle, yüreğinin sıcaklığı, inancıyla yalvarıyordu, Salmanı tez günde öldürsün de oğlunu kurtarsın, diye. Keşki başka diller bilseydi de o dillerle de dua etseydi. Süryani-ceden birkaç sözcük bildiği aklıma geldi, belki, bu anlamını bilmediği sözcükler dua sözcükleriydi. Hem de öyle geçerli dua sözcükleri olabilirlerdi ki, şu anda Salmamn olduğu yerde huk, diye canı çıkıverirdi. Bu sözcükleri Mardinde, göğsünden kanlar akan bir kadından öğrenmişti. Kadın can çekişirken bu sözcükleri söylemiş, ardından da ölmüştü. Nedense, Zero bu sözcükleri hiç unutamamıştı. Ne zaman başı sıkışsa bu sözcükler geliyor, dilinin ucuna takılıyordu.

Zero namazdan kalktı, seccadeyi aldı direğe astı, gene gitti Mustafamn başucuna diz çöktü. Oğluna baktıkça bakıyor, baktıkça doyamıyor, kaynanasına, kocasına, dünyaya beddua ediyordu. Bir insan bu kadar acı çekebilir mi? Bu parmak kadar çocuğun çektiği acıya bir insan nasıl dayanır, diye düşünüyor-du Zero, düşünüyor çılgına dönüyordu. Gözyaşları kendiliğinin-

den yanaklarından aşıya süzölmeye başladı. Bereket versin evde kimse yoktu. Hasan Ağayla Pero, Hazal birkaç köylöyle arkadaki atların yarı yanmış ahırmı onarıyorlardı. Gözyaşlarından sonra da, gene farkında olmadan Zero, ağıda benzer, duyulur duyulmaz, dudaklarını bile kıpırdatmadan bir türkü söylemeye durdu. Hem ağlıyor, hem söylüyor, kendisini türkünün ritmine kaptırılmış ığranıyordu.

Orada, oğlunun başucunda, her şeyi, kendi varlığını bile unutmuş gitmiş Zero, Mustafanın uyanmasıyla hemen ayağa fırladı, avluya, faytonun duldasma koştı, getirdiği ibrikle yüzünü yudu, kurulandı, içeriye koştı. Faytonun altındaki köpek uyuyordu. Onun geldiğini duymamış, kıpırdanmamıştı bile.

Mustafa:

“Ana acımdan öldüm,” dedi, donunun bağını tutarak arka bahçeye koştı. Arkasından da Memet.

“Tarhana hazır,” diye bağırdı Zero.

Tahta kaşıklar işledi.

Çocuklar tarhanalarını bitirdikten sonra, hemen dışarıya koştular, yukardan, dalları yarın üstüne yatmış ılgınların ardına gizlenip Abbas Ustayı, onun en küçücük bir devinimini bile kaçırmadan izlemeye başladılar. Hiç konuşmuyor, gözlerini Ustayaya dikmişler, onun kıpırtısını bile kaçırmıyorlardı. Vakit ikindine yaklaşmıştı ki Çocuk Nuri tepelerinde bitti, heyecanla, “Geldi,” dedi, “bu gelen hiç ötekilerine benzemiyor. Bu gelen adam. Al bir ata da binmiş. Bir de sırtında parıl parıl yanan tüfeği var. O geçerken Alli Çavuş bile durdu da, elini de göğsüne koydu da, o da Ali Çavuşa bakmadan geçip de gitti de...”

Mustafayla Memet, arkalarından Çocuk Nuri duvardan dışarıya, yola atladılar, bir anda da evi buldular. Gelen adamın atı Ferhat Ustanın arabasına bağlanmıştı. Al, boylu, sallı, kuyruğu, yelesi çok uzun, durmadan eşinen, başını havaya dikip burun deliklerimi şişiren, uzaklardan bir koku almışçasına kulaklarını diken bir attı. Ata, sırmalı bir Türkmen eyeri vurulmuş, sırmalı dizginler takılmıştı. Üzengileri de gümüş kaplamaydı. Atı biraz inceledikten sonra çocuklar eve daldılar. Adam, yere serilmiş döşeğe oturmuş, sırtını da döşeğin üstüne üst üste konmuş uzun, evin kemiş çitine dayalı üç yastığa vermiş, çizmeli bacak-

larını da üst üste atmıştı. Saatinin altın kordunu belki on beş düzeydi. Adam, lacivert bir elbise geymiş, cepleri kabarmış külot pantolonuna tokası işlemeli, altın gibi parlayan bir kemer takmış, ceketinin yakasına kırmızı bir de mendil sokmuştu. Som ipekten yakası sarı ipekten iplikle özenilerek işlenmiş gömleği göz alıyordu. Bıyıkları sarkıktı ve altçenesine kadar uzatılmıştı. Kaşları kapkara ve kalın olan adamın gözleri korkutucuydu. Tıpkı kara kartalların öfkeli gözlerine benziyordu. Zero Hatun adamın karşısına durmuş soruyordu:

“Kahve nasıl olsun Bey?”

“Rica ederim Hanımefendi, zahmet buyurmayın efendim, orta şekerli olmalarını rica edebilir miyim?” Sağ köşesinde oturan Hasan Ağaya döndü, “Rica ederim Hasan Bey, sizi rahatsız etmedim ya... Kusura kalmayın, haber vermeden geldim de, şimdi Hanımefendi kahveyi yapsınlar da, ben de size işin vehametini en ince teferruatına kadar anlatayım da, işte o zaman siz ne büyük tehlike ve zulüm içinde kaldığınızı anlayın da kalbiniz dilhun olsun.”

Mustafa adamın her dediğini anlamıyordu ya kendilerinin çok büyük tehlike altında olduklarını anıyordu. Bu adamın niçin geldiğini de anlamıştı ya, bunun tüfeği neredeydi? Belinde de tabancası bile yoktu.

Mustafa onun tam karşısına bağdaş kurdu oturdu, tabancasını da öne, göbeğinin üstüne çekti. Artık gelen adam, onun tabancasını, tabancasının altın işleme kabını, fildişi sapını apaçık görebilirdi. Ama bu adamın silahı nerde? Böyle bir adam silahsız olamazdı. Mustafanın gözü ocaklığın solundaki heybeye ilişkin içine sevinç doldu, gözleri ışıdı, yüzü güldü. Orada heybenin üstünde pırıl pırıl bir Alaman filintası yatmış duruyordu. Sırmalı üstü kabartmalı fişeklikler de filintanın üstüne atılmıştı. Mustafanın içinden bir umutsuzluk yeli geçti, bir an yüzü karardı. Memet ona baktı, ne olduğunu bir türlü anlayamadı. Mustafa birden düşüncelere dalmış, yüzü kararmış düşünüyordu. Ona göre, o, atadan, dededen böyle görmüştü, eşkıyalar, kumandanlar silahlarını böyle yatırmazlar, hemen uzanamayacakları yere koymazlar, kucaklarına almazlarsa silahlarını, yanlarına, o da dikine duvara dayarlardı. Bu adam kalıbı-

nın adamı değil, diye düşündü. Bu da öteki eve gelip gidenler gibi. Öteki gelip gidenlerden daha da fos.

Gözlerini adamın gözlerine dikmiş, onun gözlerinde, yüzünde bir şeyler arıyordu. Sonra gözleri yüzden göbeğe, göbekteki altın kösteğe indi. Bu sırada Zero Hatun tepsideki kahveyi kokutarak getirdi konuğa uzattı. Konuk, sol elini yüreğinin üstüne götürürken öteki eliyle fincanı aldı, alır almaz da dudaklarına götürdü, öyle bir höpürdetti ki Abbas Usta, Ali Çavuş bile kahveyi böyle höpürdetemezlerdi. Kahve içişiyle Mustafanın gözüne giren konuğun bir de sağ elinin ortaparmağmda bir güvercin yumurtası büyüklüğünde altın bir yüzük takılıydı. Bu da Mustafaya büyük güven kaynağı oldu.

Konuk kahveyi bitirdikten sonra konuşmaya başladı. Sesi tok ve güvenliydi.

“Maraş altından, Gündeşli ovasından olurum. Soyum da Gündeşlioğlu Beyleri soyundandır. Bir zamanlar biz de Karun kadar zengindik. Çiftliklerimiz, soylu atlarımız, sürülerimiz elimizden kaydı, birer kale gibi olan konaklarımız elimizden kaydı. Bizim dedemiz Gündeşlioğlu, onun hakkındaki destan bunu böyle söyler...” Sözünü kesti, doğruldu, bacaklarını topladı, çizmeleriyle zar zor bağdaş kurdu ya, kurdu. “Dedemiz Gündeşlioğlunun karşısına Bozatlı Hızır gelir, dikilir. Beni tanıdın mı Gündeşlioğlu, diye sorar. Dedem Gündeşlioğlu, hemen onun ayaklarına kapanır.” Sözünü gene kesti konuk, gözlerini orada bulunanların teker teker üstünde gezdirdi, “Gündeşlioğlu destanını bütün aşıklar söylerler. İçinizde duyan var mı?”

“Ben duydum,” dedi Mustafa, “Osmaniye'nin Gebeli köyünden küçük Memet her zaman söyler, bir Köroğlu, bir Mayıl Bey bir de Gündeşlioğlu söyler.”

“Bizim memlekette de dengbejler yedi gün yedi gece Gündeşlioğlu destanı söylerdi,” diye söze karıştı Hasan Ağa. “Demek o senin deden olur öyle mi? Ben Gündeşlioğlunu biliyordum da onun Maraşlı olduğunu bilmiyordum.”

“Dedem Gündeşlioğludur, Hızırın ayaklarını öperken Hızır Aleyhisselam onu tutar saçlarından kaldırır.”

“Burasını biliyorum,” dedi Mustafa övünerek.

Gündeşlioğlu aldırmadı, sözünü sürdürdü:

"Eeeey Gündeşlioğlu, sen insanlar içinde iyi bir kimsesin, sen kutlu bir kişisin, derya kadar malın mülkün var. Gündeşli ovasının Toros dağlarının padişahı sensin. Söyle Gündeşlioğlu, gençlikte mi istersin, kocalıkta mı? Dedem Gündeşlioğlu da hiç düşünmeden ona, kocalıkta, demiş. Aman Gündeşlioğlu, sen ne yapıyorsun böyle, şimdi senin bütün varını, iki oğlunu, karını, kızlarını elinden alacağım. Nan ekmeğe muhtaç olacak, çırılçıplak, bu dünyada tek başına kalacaksın. İyi düşün, demiş Hızır. Düşün ki düşün. Düşündüm Hızır Aleyhisselam, düşündüm, yaşlılığında bütün yitirdiklerim geriye gelecek mi? Bütün yitirdiklerin geriye geldiği gibi, daha çok şeylere sahip olacaksın. İnsanoğullarının şimdiye kadar sahip oldukları her şeye... Gerisini biliyorsunuz."

"Biliyorum," dedi Mustafa, "önce karısını, sonra çocuklarını, sonra da her şeyi..."

"Yaşlılığında da padişah olur."

"Çocukları da veziri."

"Karısı da sultan..."

"Şimdi size söyleyim ki ben de dedem Gündeşlioğlu gibi her şeyimi yitirdim, şu darı dünyada da tek başına," parmağını ağzına soktu çıkardı, "işte böyle çırılçıplak kaldım. Duyduğuma göre siz de benim gibi çırılçıplak, nan ekmeğe muhtaç kalmışsınız ya gene de benim gibi olmamışsınız herhalde ki bir Ferhat Usta arabasıyla bir çift at almışsınız. Demek ki sizin çileniz daha dolmamış. Bundan sonra neyiniz var, neyiniz yoksa, götünüzdeki donu bile yitireceksiniz. Şu çocuk var ya avuç açarak Adana şehrinde dilenecek. Hasan Ağa karısıyla birlikte açlıktan ölecek ve hem de bila zürriyet. Ve hem de, mezar yüzü görmeyip bir çukurda can verecek... Leşini de kurtlar, kartallar yiyecek. Bu Mustafayla anasına gelince, tıpkı dedem Gündeşlioğlunun sonu gibi olacak bunların da sonu. Yaşlılığında Mustafanın sarayları, cariyeleri, karıları olacak ki dünya güzeli her birisi. Bu Çukurovanın padişahı olacak. Ama yaşlanıncaya kadar da sıtmadan her gün yerlere yatarak, soğuktan buyarak, sıcağın yanarak tir tir titreyecek. Sonra yaralarına kurt düşecek. Bir ayağı topal, bir kolu çolak olacak... Ondan sonra da..."

"İstemem," diye kendinden geçerek bağırdı Mustafa. "İstemem, istemem, istemem..." Ayağa fırlamasıyla kapıya varması bir oldu. Nar ağacını üç kere dolandıktan sonra kayalığa tırmandı, kayalığa oturmuş, arkasından gün vurmuş bir top mavi bulut gibi yere çökmüş sütleğenin yaruna geldi. Sütleğenin dibindeki çukura eğildi, babasının kıpkızıl köpüren kanına baktı. Memet de eğilmiş onunla birlikte köpüren kana bakıyordu.

"Belki dirilecek," dedi Memet. "Belki baban ölmedi."

Mustafa doğruldu, dişlerini sıktı:

"Öldü," dedi hınçla. "O öldü. Kam da köpürüyor."

Bu sırada Nuri de geldi yanlarına. Mustafa:

"Ne istiyormuş o adam anamdan?"

"Bir şey istediğini duymadım ya, durmadan konuşuyordu ya ben anlamıyordum. Size bir şey deyim mi, bu adam Salmanı öldürecek."

"Nerden biliyorsun?" diye sordu Memet.

"Ben bilirim," dedi Nuri övünerek. "Oğlum, biz adamı gözünden anlarız. Sen şimdiye kadar böyle bakan hiç adam gördün mü? Ulan, adamın gözleri öküz gözü gibi. Ulan oğlum, adamın boyu deve gibi. Sen hiç böyle boyu olan bir adam gördün mü? Bu adam öldüremezse Salmanı, bundan sonra da hiç kimse öldüremez. Salman da..."

"Bu adam var ya, değil Salmanı, sineği bile öldüremez boklu Nuri."

"Boklu senin o yılan gözlü çakır baban Ali Çavuş. Kuşu da onunla oynuyor, zil takmış da... Senin baban var ya, senin babanın kahve içe içe götü çıkıyor. Parasını hep kahveye, bir de baruta... Bu adam Salmanı öldürecek."

O, daha sözünü bitirir bitirmez Memet ona saldırıp kayaların üstüne yatırdı yumruklamaya başladı. Memet onu yumrukladıkça Nuri sövüyor, "Bu adam Salmanı öldürecek, öldürecek," diye var gücüyle bağıyordu.

Memet, o bağırdıkça Nuriyi dövüyor, Nuri de hem bağıyor, hem de fırsat buldukça keskin dişleriyle Memedin bir yerini ısıırıyordu. Sonunda Mustafa, bu kıyasıya kavgaya daha fazla dayanamadı, onları ayırmak için harekete geçti. Çocuklar birbirlerine öylesine girişmişlerdi ki onları ayırmak o kadar

kolay olmuyordu. Uzun bir çabadan sonra Mustafa onları aradı. Nuri gitti bir taşın üstüne oturdu, sümükleri akıyor, yukardan aşağı yağmur gibi inen gözyaşlarına karışıyor, kanamış dudağından akan kanlar da çenesine aşağı süzülüyordu. Memet içine kapanmış, sırtını onlara dönmüş, onun da öfkeden sırtı inip inip kalkıyordu. Mustafa gitti, kaya aralarından topladığı yapraklarla önce Nurinin dudağından sızan kanını sildi, sonra burnunu... Kulağına da eğilip, "Bu adam var ya Salmanı öldürecek," dedi.

Memet öfkeyle ayağa fırladı, geldi onların önüne dikildi:

"Bu adam değil Salmanı, sineği bile öldüremez."

"Öldürür," dedi Nuri.

"Öldürür," dedi Mustafa.

Memet çok kızmış, yumruğunu sıkmuş karşılarna dikilmiş, bir hışım gibi duruyordu. Tane tane, kendine güvenmiş konuşttu:

"Bu adam bir karıncayı bile, bir sümüklüböceği bile öldüremez."

"Öldürür."

"Öldüremez."

Bu öldürür, öldüremez sözleri uzun bir süre dillerinden düşmedi. Sonunda Memet gene yumruklarına başvurdu, önce Mustafaya saldırdı. Nuri de Mustafadan yana çıktı Memede çullandı. O gün akşama kadar bu üç kişi arasında mübalağa cenk olundu. Önce Memet, Mustafanın elinden yakasını kurtarıp biraz öteye çekildi, ötekiler ona saldırmaya hazırlanırken, "Durun çocuklar," dedi, "yeter. Üstümüz başımız kan içinde. Bu halde eve nasıl gideriz?" Nuri şırmarmıştı, Memedin yanına koşup ona bir tekme savurdu. "Öldürecek," dedi Memet, "öldüremez ya, öyle olsun. Şimdi ne yapalım, bu kanları?"

Mustafa, "Öldürecek Memet, her adam Salmanı öldürür, yeter ki istesinler."

"Herkes onu öldürmek istedi, öldüremedi."

"Yalancıkıtan," dedi Nuri.

"Bizim hazinemizi bitirmek için öldürmediler."

"Korktular, öldüremediler," diye her şeyi göze alarak dikeldi Memet.

Mustafa:

"Sus, Memet," diye gözlerini belertti. Sesi, kesin bir buyruktu.

Nuri, birdenbire kakkahayla, kasıklarını tuta tuta gülmeye başladı. Arkasından Memet ona katıldı, arkasından da Mustafa... Orada, içinden ışık akan mavi bir bulut gibi kayalığın üstüne çökmüş sütleğenin yanında üç çocuk ne kadar çok, böyle kendilerine güldüler durdular, farkında olmadılar. Bir de baktılar ki çakılların üstünde, suyun kıyışındalar. Yüzlerini, kan bulmuş giyitlerini yıkadılar.

Mustafa:

"Bize gidelim," dedi, "kim bilir anam o adama ne güzel yemekler yapmıştır, biz de yeriz."

Nuri yumuşamış ipek gibi olmuştu.

"Adama bir daha bakarız, öğreniriz, Salmanı bu adam öldürür mü öldüremez mi?"

"Öğreniriz," dedi Memet, o da yumuşamıştı.

"Öğreniriz," dedi Mustafa.

"Amma ben bizim eve gidersem, anam beni bırakmaz ki, ben de sizin eve gelemeyince Zero Hatunun içliköftesini yiyemem ki... Memet gitmesin. Anam onu hiç sevmiyor. Onun için domuz, diyor. Mustafa gitsin. Onun her dediğini yapar. Anam var ya, Mustafaya ağlıyor, onun için gözyaşı döküyor. Anam diyor ki, o Mustafa nasıl olsa yakında öldürülecek. Kim bilir, belki de öldürülecek."

Mustafanın kolundan tuttu:

"Gider misin anama?"

"Giderim," dedi Mustafa kırılgan bir sesle.

Üçü birden Nurilerin avlu kapısına vardılar, Mustafa içeriye girdi, Nurinin anası Mustafayı sevgiyle karşıladı.

"Mustafam, aslamm hoş geldin, safalar getirdin yavrum. Anan nasıl, Hasan Ağa nasıl, ben de gözüm çıksın, Zero Hatun bacıma ne kadar zamandır uğrayamadım. Bir, bir isteğin mi var, gel otur da bir kahvemizi iç. Senin baban gibisi var mıydı, işte, öylesine, kötüler kıyar. Öyle piç bir dünya ki bu dünya, Allahın evinde çakallar aslana kıyar. O kafir de daha öldürülemedi gitti. O kafiri öldürmeye Hazreti Ali, Zaloğlu Rüstem, Kö-

roğlu gibi adamlar gittiler de gene öldüremediler." Mustafanın üstüne eğildi, usulca, sesini kısarak, "Yavru," dedi, "ne yazık, ona kurşun geçmiyormuş, ne yazık. Bana, yedi kanatlı Yeşil Hocanın oğlu dedi ki geçenlerde kasaba pazarında, ona bir tek kişinin kurşunu geçer, o da Mustafanın kurşunu. Yoksa onun canını Azrail bile alamaz. O, afsunlu yavru, o, afsunlu. Onu anası çöl Arabistanda doğururken afsunlatmış. Afsunlatır afsunlatmaz da senin baban İsmail Ağa bunun anasını öldürüvermiş de, oralarda Fırata atmış. Balıklar da kadının gözlerini oymuşlar. Salman da bunu öğrenince İsmail Ağanın yüreğinin üstüne gelha eylemiş hançeri... Hışhış hançer..."

Mustafa yüzünü buruşturdu:

"Teyze..." dedi.

"Teyzen sana kurban olsun Mustafam, yalnız iş senin bildiğın gibi değil, sen elini çabuk tutup da Salmam şu belindeki hançerle öldüremezsen, dağlardan gelen adam söyledi, onunla konuşmuş, ateş saçıyor, ille de tez günde Mustafayı öldürecekim, diyormuş. O afsunlu yavrum, candarma, eşkıya kurşunu para etmiyor ona. İlle de senin kurşunun ona geçermiş. Ya onun canını alacak tez günde, ya da ona, şu çocuk, yakışıklı, dünya iyisi canım vereceksin."

"Teyze..."

"Nuri oğlum da şeni o kadar seviyor ki, istesen camm senin uğruna seve seve verir. Sen onun öyle ufarak teferek olduğuna bakma, benim Nurim tepeden tırnağa yürektir."

"Teyze..."

"Teyzen sana kurban olsun. Dağlardan gelen adam dedi ki, ben gözlerimle gördüm, dedi, Salmam bir tabur candarma çevirmişti. Bir gün, bir gece tek başına bir tabur candarmayla dövüşerek, candarmanın yarısını da yaralayarak çemberi yardı da çıktı, dedi."

"Teyze..."

"Bak, Mustafam, o, Tırtıl araba ustası, onun araba ustalığı da bir işe yaramaz ya, Hüseyinin oğlu Tırtıl Yusuf da afsunlanmış, o da her gün düz kayaya tırmanıyormuş. Ona o tilsımı babası öğretmiş. Kartallardan bir kartal varmış, o kartalın kanatları, tüyleri, gagası, ayakları altındanmış. Her gün de üçer tane,

kış yaz altın yumurtlanmış. Her yılda da bu yumurtalardan bir tek civciv çıkarmış, o civciv de som altındanmış. İşte bu afsunlu Tırtıl Yusuf, kartalın yuvasına çıkabilirse, o altın yumurtaları alacakmış. Neden ki dersin, yumurtaların tılsımını yumurtaları görebilmeyi Allah yalnız afsunlu, sümüklü kel Tırtıl Yusuf'a nasip etmiş. Yusuf da her gün, her gün tırmanıyormuş düz kayaya... Düşmez... Dağlardan gelen adam dedi ki, o, yedi kanatlı Hocanın yanından geliyormuş, o altın yumurtaların orada olduğunu dünya kurulduğundan bu yana herkes biliyor, dedi. O yumurtaları çok kişi almak için uğraşmış, bu yolda da güzelce canlarını vermişler. Oralara, yuvalara kadar çok kişi çıkmış, uzanıp yumurtaları alacaklarken, benli boz ata da binili Hızır uçarak gelmiş, at, yumurtalara uzanmış kişiyi ensesinden dişleriyle tutmuş, yukardan aşağıya bırakıvermiş. O kişiler de her zaman yere düşünce paramparça olmuşlar. O altın yumurtaların bekçisi Hızır Aleyhisselamdır. Ahmak arabacı da oğlunu, fı-kara Yusufçuğu kandırmış da altın yumurta arkasına düşürmüş. İnsan hiç bir altına, yumurtaya oğlunun canını değiştirir mi? Değiştirler bunlar. Bunlar göçmen. Bunlar da kırmızı kuşak bağ-larlar da, kırmızı seccade üstünde namaz kılarlar da, kırmızı aba giyerler de, kırmızı altın toplarlar da, oğullarını da kendi elleriyle kırmızı kana bularlar da..”

Kadın sözlerini bir türlü bitirmiyor, konudan konuya atlıyor, her konuyu da aynı coşkuyla, canı yürekten, kendisini, iliklerine kadar, kapıp koyvererek anlatıyordu. Mustafa da arada bir, teyze, diyor, sonra susuyor, o da kendisini kadının coşkunun bir sel gibi akan anlatısına kaptırmış, onu dinliyordu. Kadın sonunda Zero Hatuna, onunla evlenmek için gelenlere getirdi sözü.

“Herkes onunla evlenmek ister. İstanbuldaki Padişah, Ankaradaki Mustafa Kemal Paşa, Urumdaki Köroğlu bile. Onda o hazine... Onda bin tane altın yumurta, onda bu güzellik varken...”

Nuri Çocuk bunları, buna benzer hikayeleri çok duymuştu, Mustafanın önüne geçti:

“Ana, ana, ana,” diye bağırdı, “ben Mustafalara gidiyorum, Zero Hatun bize içliköfte yapmış. Onu yiyeceğiz.”

"İçliköfte mi?" diye kadının gözleri büyüdü. "Bir kere yemiştin bu içliköfteyi, ömrümde böyle lezzetli yemek yemedim. Haydi git yavrum da karnını bir güzelce doyrur."

Çocuklar sevinçle oradan uzaklaştılar. Avluya girdiler ki adamın atı yok. Bozuldular. Eşikte Zero Hatun onları karşıladı, "gelin," dedi, gülerek, "hepinizi de kaynananız seviyormuş. Size yiyecek ne yaptım biliyor musunuz?"

"İçliköfte," diye atıldı Nuri.

"Yok," dedi Zero Hatun, "size kabak çiçeği dolması yaptım. Hem de yağlı bir de tarhana çorbası..."

Nuri bozuldu ya kabak çiçeği dolmasını hiç yememişti, bir, "alloooooş," çekti. Hemen üst üste binerek içeriye koştular, sofranın başına üşüştüler. Taslardaki sıcak tarhana çorbasını o kadar çabuk içtiler ki ağızlarının yandığını bile fark etmediler. Çorbadan sonra sofraya sapsarı kabak çiçeği dolması tüterek geldi.

Yemek boyunca da, yemekten sonra da Mustafa gözlerini anasının gözlerinden ayıramıyor, anası nereye giderse onu izliyordu.

Sonunda Zero Hatun dayanamadı:

"O adamı mı soruyorsun, o hiçbir şey istemedi. O kafiri de öldürmeye gitmeyecek."

"Niye gelmiş öyleyse?"

"Bilemem, atına bindi de gitti. Yemek ye dedim. Bizim evden yemek yemeden kalkılmaz, dedim. Atına bindi de gitti."

Mustafa yalvarırcasına anasının yüzüne baktı, ondan başka bir şey bekliyordu, Zero da onun ne beklediğini anlıyordu ya Mustafaya ne söyleyebilirdi. Hiçbir şey söylememiş, onunla evlenme düşüncesini bile açmamıştı.

Mustafa:

"Onun niçin geldiğini ben biliyorum," dedi güldü. "O, tüfeğini yere koymuştu. Şimdiye kadar böyle bir adamın tüfeğini yere ölü gibi uzattığını gördünüz mü?"

"Görmedik," dedi Memet sevinerek.

"Görmedik," dedi Nuri.

"İşte bunda bir iş var," dedi Mustafa. "Bu adam çok yakında buraya geri dönecek, sonra da..."

"Sonra da...." dedi Memet.

"Sonra da..." diye övündü Nuri.

"İnşallah," diye ellerini havaya açtı Zero Hatun.

Çocuklar evden çıkmış, nar ağacının altına gelmişlerdi ki avlu kapısından bir kişinin içeriye girdiğini gördüler. Adamın sırtında her iki göğsüne de turuncu güneş damgası vurulmuş bir çoban kepenegi, elinde ucu eğri bir uzun değnek vardı. Çoban, karga burunlu, üç köşe gözlü, gırtlak kenliği çok fırlak, başında bir keçe külahı olan, kamburumsu, uzun boylu birisiydi. gözleri yuvalarında fıldır fıldır dönüyor, yanına yönüne kuşkuyla bakıyordu. Narm yanına geldi durdu, kendisine bakan çocukları görünce, gene gözleri korkmuş kuşun gözleri gibi fıldır fıldır dönerk, onlara doğru yürüdü, "Burası İsmail Ağanın evi mi," diye utangaç bir sesle sordu. "Burası," dedi Mustafa. Sevinci sesinden belliydi, hemen çobanın önüne düştü kapıya götürdü. "Ana, ana, ana bir konuk geldi. Bir çoban." Çoban evin eşikliğinde, yarım dönerek durdu. Zero, elinde kirmeni, yün eğirerek kapıya geldi, "Buyur kardeşim," diye gülümsedi, "hoş gelmişsin." Ağırbaşlı, saygılıydı.

Çoban, orada eşikte eğildi çarıklarını çözdü, usulca kapının yanına koydu. İçeriye iki üç adım atıp durdu. Karanlıktan güneşe çıkmışçasına gözlerini kirpiştirdi. Zero Hatun, ocağın sağ yanına bir döşek serdi, döşegen üstüne, çitin dibine iki de uzun yastık attı, "Buyur kardeşim, hoş geldin safalar getirdin evimize." Çoban, gene kuşkuyla yöresine bakarak, "Hoş bulduk," dedi, sesi üzgündü. Çocuklar da gelmişler, karşıdaki çulun üstüne sıralanmış, bağdaş kurmuşlardı. Onlar da çobana, "Hoş geldin," dediler. Çoban da kıvançla karşılık verdi. Zero Hatun, çobana sordu, "Açsın herhalde. Uzak yollardan gelmiş benziyorsun." Çoban yanındaki kepeneginin üstüne elini koyarak, "Dağlardan geliyorum," diye ona karşılık verdi. Zero Hatun mutfığa gitti hemen sofrayı getirdi çobanın önüne koydu. Tarihana çorbasını, kabak çiçeği sarmasını ısıttı, önce çorba tasın getirdi, çoban tahta kaşıkla çorbaya saldırdı. Zero Hatun baktı ki bu çoban acından ölmüş. Bir tas çorba daha getirdi. Çoban onu da bir anda sümürdü. "Bir daha," dedi Zero Hatun. "Bir daha," dedi çoban rengi yerine gelerek. Çorbalarm arkasından

da, yağdan ışıl ışıl sapsarı kabak çiçeği dolması geldi. Açlığını çorbayla gideren çoban kabak çiçeği dolmasını ağır ağır, her lokmanın tadına vararak, gözlerini de arada bir kapatarak yedi. Karnı doyunca çoban artık gözleri fıldır fıldır dönmedi. Yüzü açıldı, çocuksu bir hal aldı. Çocuklarla göz göze gelince gülüşüyorlardı. Çocuklar da sabırsızlıktan ölüyorlardı. Kim bilir bu çoban neler anlatacak, Salmanı ne biçim öldürecekti. Mustafanın içine gene bir umut ışığı sevinç, kıvanç olarak geldi oturdu. Çoban yemeğini bitirince Memet ibriği, leğeni kaptığı gibi dışarıya çıktı. Çoban da arkasından... Memet havluyu unutmuştu. Zero Hatun getirdi havluyu çocuğun omuzuna attı.

Çoban elini yıkarken Hasan Ağa da gelmişti. Çobanı elini yıkar görünce, gene mi, dercesine yüzü asıldı, öfkeyle içeriye girdi, "Bu da ne, bu da kimmiş Zero?" diye sert sordu.

"Bir çoban," dedi Zero Hatun gülerek. "Şimdilik bu kadarını biliyorum. Daha adını bile söylemedi. Yemeğini bitirdi, elini yıkamaya dışarıya çıktı. Şimdi onun da ne istediğini anlayacağız."

"Ne güzel ayakları kesilmişti. Şimdi birdenbire gene eve doluşmaya başladılar."

"Yeşil araba, bir de altın kartalların altın yumurtaları..."

"Altın yumurtaları ben de duydum," dedi Hasan Ağa gülererek.

Mustafa:

"Ben biliyorum," diye söze karıştı. "Hem de çok iyi biliyorum. Tırtıl Yusuf altın yumurta değil, kartal yavrusu arıyor," kahkahayla, dizlerine vura vura güldü, "herkesler de altın kartalın, altın yumurtasını alacak Yusuf, diyorlar."

Tam bu sırada çoban havluyla elini, yüzünü kurulayarak içeriye girdi. Mustafa ayağa kalktı, havluyu onun elinden alıp öteki odaya götürdü.

Hasan Ağa:

"Hoş geldin," dedi "adım bağışla."

"Eyüp," dedi çoban. "Bana Çobanbaşı Eyüp derler."

"Hele buyur otur."

Mustafa, bu uzun boylu, ayağa kalkınca öne eğilen, bu çocuk yüzlü çobana içi kaynamış, ona çok umut bağlamıştı. Amcasının bu adama iyi davranması onu mutlu etti.

Çoban otururken, "Sürümü elimden aldı," dedi. "Ben bundan sonra nasıl insan içine çıkar da, insanların yüzüne nasıl bakarım. Şimdiye kadar benim kendimi öldürmem iktiza ederdi ya bir umudum var içimde. Belki insanlığımı, çobanbaşlığımı kurtarır da canıma kıymaktan vazgeçerim. Benim adım Eyüp, şu Toros dağlarının, şu Çukurovamn birinci çobanı, övünmek gibi olmasın, benim."

"Adını çok duydum," dedi Hasan Ağa, "ne kadar da gençmişsin."

"Ben bu Çobanbaşı Eyüplüğü boşuna kazanmadım. Ben yedi yaşımda işe başladım. On bir yaşımda altı sürü vardı güttüğüm, yanımda da dokuz çoban. Şu Toros dağlarında benim üstüme de kaval çalan kimse yok."

"Onu da duydum," dedi Hasan Ağa. "Ben de çobandım eskiden."

"Ben de onu biliyorum," dedi çoban Eyüp. "Senin de namın yürümüştü Toroslarda... Sen, güttüğün bir koyunu, koçu, keçiyi, boğayı on yıl sonra bin hayvanlık bir sürü içinde de görsen hemen tanır, seçer çıkarırmışsın."

"Öyledir," diye alçakgönüllü gülümsedi Hasan Ağa.

Çoban Eyüp belindeki uzun kavalı çıkardı, önüne uzattı. Kaval oyularak işlenmiş, parlatılmış bir ağaç kılıf içindeydi. Kılıfın üstünde kuşlar, cerenler, çangal boynuzlarını sırtlarına yatırmış geyikler, sünmüş, karınları yere değen atlar, keloğlanlar, deniz kızları, Peygamberin kız başlı Burak atı, boynuzlu yılanlar, daha da bu dünyada hiç görülmemiş çiçekler görülmemiş bir cümbüşte kendilerine bir dünya kurmuşlar dolaşıp duruyorlardı. Mustafa bu dünyaya dalmış hayran, kendinden geçip gitmişti. Bu kadar güzel bir şeyi hiç kimse, Abbas Usta bile yapamaz, diye düşünüyor, o ustanın güzel ellerinin düşünüyordu.

Çoban Eyüp kavalı koyduğu yerden aldı, kılıfından çıkardı, kavalın tahtası kırmızı, mor ışıltı içinde yanıyordu. Çoban, baştan sona kavalı, mutluluktan eriyerek, parmakları yanarak, sevgiden titreyerek bir kaç kere okşadı.

"Bu kavalın da ününü duydum," dedi Hasan Ağa. "Ben de biraz kaval çalarım da, ama benim böyle bir kavalım olmadı"

hiçbir zaman. Ben, belki yüz kaval denedim, hiçbirisi istediğim sesi vermedi.”

“Biliyorum, biliyorum, hepsini duydum,” diye heyecanlandı çoban Eyüp... “Benim kavalımı Maraşlı Hafız Usta yaptı. O, her kavalcıya, her çobana dünyayı da verseler kaval yapmaz. Ondan kaval isteyenin önce eline bir kaval verir, çal bakahm, der. Eğer adamın çaldığı kavalı beğenirse ona kaval yapar, beğenmezse... Hafız Usta böylelikle yılda, üç, beş yılda ancak bir tek kaval yapar satar. Onun her kavalı su içinde her zaman on beş altın eder. Bu kaval, benim üç yıllık emeğimdir.”

Kavalı kutsal bir emanetmişçesine gene okşayarak kılıfına koydu. Birkaç kere iç geçirdi, başını önüne eğmiş, yüzü karar-mış, kaşları çatılmış, öyle bir süre aldı. Başını kaldırdığında gözleri dolmuştu. Önce Hasan Ağaya, sonra Zeroya, Peroya, sonra da çocuklara gözlerini dikti baktı:

“İşte felek bizi bu hale de düşürdü Hasan Ağam. Sürümüzü, kanı ciğeri beş para etmez birisi elimizden aldı,” diye inledi.

Çobanbaşı Eyübün sürüsünde dokuz yüz altmış altı koyun, dokuz da çoban vardı. Sürünün sahibi soylu beylerden Kulaksızoğlu Hamza Beydi. Daha, Toroslarda böyle tam on altı sürüsü yayılıyordu. Bu on yedi sürüsünün de en değerli çobanı, Hamza Beyin gözünden esirgediği adamı Çobanbaşı Eyüptü. Eyüp, şimdiye kadar Halebe, İstanbula binlerce sürülük koyun çekmiş, şeytan kulağına kurşun, altı yedi ay yollarda bellerde, eşkıyaların, kurtların, hırsızların arasmda kalmış bir tek koyununa bile kimseyi dokundurmamış, bütün sürüyü, biltek-mil, sağ salim yerine götürmüştü.

Bu yıl gene sürüsünü İstanbula götürecekti. Hamza Bey ona o kadar güveniyordu ki yanına silahlı korumalar vermişti.

Çobanbaşı Eyüp üç günlük yoldan sürüsünü buraya kadar getirmiş, yorgunluktan bitmişti. Kayranlı dağının eteklerindeki bu ova otlu, yayımlık bir ovaydı. Eyübün İstanbul yolculuğu her zaman buradan başlardı. Çobanbaşı Eyüp Toroslarda, İstanbula kadar geçtiği yollarda o kadar ünlüydü ki değil eşkıyalar, hırsızlar, kurtlar, yedi boynuzlu yılanlar bile ona dokunamazlardı.

Akşamüstüydü, Eyüp kepeneginin altında uyuyordu. Bir gürültüyle ayağa fırladı. İlerde silahlı dört adam duruyor, kısa boylu, geniş omuzlu bir adam da bir koçu boynuzundan tutmuş çekip götürüyordu. Beyninden vurulmuş dönen Eyüp hemen koştu, kısacık adamın üstüne atıldı, koçu onun elinden çekti aldı. Dağa doğru yürüyen eşkıyalar döndüler, eşkıyaların önündeki adam sert, buyurucu bir sesle, "Alın buraya getirin, şu koçla şu adamı," dedi, filintasının şakırtısı geldi, silahının ağzına kurşun verdi.

Çobanbaşı Eyüp koştu, öndeki eşkıyanın ellerine sarıldı, "Bütün sürüyü al da bu koçu alma. Bu koç sürünün kılavuzudur. Bu koç olmadan ben bu koskocaman sürüyü İstanbula kadar götüremem. Bütün sürüyü al, bu koçu alma, o, benim elim ayağım," dedi.

Salman Sarioğlana bağırdı:

"Yatır şu koçu da kes."

Eyüp, koça doğru giderken Kör Cemil tüfeğinin dipçiğini çobanın sırtına indirdi, Eyüp soluk alamayıp boylu boyunca yere serildi. Tam o sırada da o koçu yere yatıran Sarioğlan, ötekilerin de yardımıyla, kesti. Koçun boğazından ta uzaklara kadar kan fışkırdı, yeşil çimenler kana bulandı.

"Kör Cemil!"

"Buyur Salman Ağa."

"Bu çoban sana teslim. Kollarını, gözlerini bağla... Onu kaçırayım deme, yoksa seni vururum."

"Baş üstüne."

"Veli, sen de sürüyü al, çobanlarla birlikte onu götür, bildiğin yere sat."

Eyüp Salmana:

"Beni öldür," diye bağırdı. "Bundan sonra beni öldürmezsen olmaz. Ben zaten yaşayamam bundan sonra... Sürüsü elinden alınmış başçoban neye yarar ki... Beni öldür..."

Eşkıyalar koçu da almışlar, karşı çamlık yamaca doğru çekiliyorlar, Çobanbaşı Eyüp de ölümler gibi, beni öldür, diye yalvarıyor Salmana. Cemil onun gözlerini kara bir mendille bağlamış, çoban da iki kollarını kartal kanatları gibi açmış, Cemilin de yardımıyla ancak yürüyebiliyordu.

Ormana geldiler, Sarioğlan, ormandan kuru odun toplayarak büyük bir ateş yaktı, közler çeç gibi yığıldı, koçu parçalayıp közlerin üstüne attilar, közde pişmiş et, yanmış yağ kokusu ormanı aldı. Eyübün koçunu, ağızlarının kıyılarından yağları akıtarak, tattan gözlerini yumarak yemeye başladılar, bir parça da Eyübe verdiler. Eyüp koçunu yemedi. Salman onu yemesi için buyurdu, Eyüp inatlaştı.

“Şuna şu eti yedin,” diye buyurdu Salman.

Eşkıyalar, Eyübün üstüne çulandılar, ağızını zorla açıp eti içine soktular, ne yaptılar, ne ettilerse koçunun etinden çobana bir parça yediremediler. Boğazına kadar soktukları et, az daha çobanı boğuyordu.

Salman hançerini çekti, “Ye ulan koçunu,” diye onun gırtlağına dayadı. Eyüp, “Beni öldür, beni öldür,” diye inledi. Salman, “Seni öldürmeyeceğim,” diye güldü. “Seni öldürmeyeceğim ya...” Hançerinin ucunu bir santim kadar çobanın baldırına soktu. Çoban acıdan hopladı. Öteki eşkıyalar da, Sünbül eşkıyanın dışında, Eyübün, neresi rast gelirse hançerlerinin ucunu çobanın orasına sokmaya başladılar. Halka olup çobanın yöresini çevirmişler, gözleri kapalı, kolları arkasından bağlı çoban kimin üsüne gelirse, o, hançerinin ucunu çobana sokuyor, başka yöne dönen çoban döner dönmez de oradan bir hançer ucu yiyordu. Eşkıyalar dağda kendilerine bir eğlence bulmuşlardı.

“Beni öldürün.”

Çobanbaşı tepeden tırnağa kana batmıştı.

“Ben ölüyorum zaten. Ne olursunuz çabuk öldürün de... Bana bu iyiliği yap Salman. Sen babanı öldürmüş, alçak bir kişisin ama, gene de bana bir iyilik yap. Senin baban seni yaratmıştı. Zero Hatun senin kurtlarını ayıklamıştı. Sen ne yaptın Salman, sen İsmail Ağayı öldürdün. Senin bu dünyanın da, öteki dünyanın da cehennem. Senden kimseye iyilik gelmez. Ama, ömründe bir tek insana iyilik et, beni öldür.”

Bir yandan durmadan kamyor, bir yandan da ağza alınmadık küfürlerle Salmana sövüyordu. Salmansa onun küfürlerine, ne söylerbse söylesin kızmıyor, kızmıyor, “Seni öldürmeyecek, süründüreceğim” diye gülüyordu. Sonunda Eyüp onu öfkesinden deli etmenin yolunu bilmeyerek buldu, “Sen,” dedi, “sen o

kadar alçaksın, o kadar dört kitapta katli vacip bir bokböceğisin ki, sen babanın karasevdalısı Eminenin koynuna girdin. Sonra da, bu kadar büyük namussuzluğu götüremeyip babanı öldürdün. Beni de öldür.”

Salman çok öfkelen-di, hançerini çekti, Çobanbaşının üstüne atılacakken Sünbül eşkiya onun yolunu kesti:

“Hani sen bana söz vermiştin Salman. Hani eşkiya hiçbir zaman öfkelenmezdi. Hele kendisine sövüldüğü için hiç öfkelenmez, sinirlenmezdi. Sen ne yapıyorsun böyle. Ben sana çobanı öldürme demiyorum, öfkelenmeden öldür, diyorum,” dedi, gitti yerine oturdu.

“Kusura kalma Sünbül eşkiya, ben onu öldürmeyeceğim, ne öfkeli, ne öfkesiz. Ben onu, bana bir koçu çok göreni süründüreceğim.”

“Sen beni öldürmezsen Salman, ben seni öldüreceğim. Bunu senin yanma koymayacağım. Sana bu dünyada kimse-nin gücü yetmeyecek, Zalımoğlunun gücü yetmedikten sonra, bir tek benim gücüm yetecek. Bir tek, önünde sonunda bir tek, bir tek ben öldüreceğim seni. Demek, koca Tanrı senin gibi yaratıklar içinde en edna yaratığı öldürmeyi, dünyayı bir pislikten kurtarmayı benim şu kara alnıma yazmış. Beni öldürmezsen...”

“Açın şunun gözlerini,” dedi Salman, gülüyordu. “Seni öldürmeyeceğim çoban. Ne yaparsan yap, ne kadar söversen söv, seni öldürmeyeceğim.”

Çobanbaşı Eyüp bir daha konuşmadı, içine kapandı, olduğu yerde yumuldu kaldı. O, yumulunca Salman kudurdu. “Gideceğim,” diyordu, “o köye.. Önce Emineyi babamı o öldürttü bana, onun utancı, öldüreceğim. Ondan sonra da Hava Anayı öldüreceğim, çocukluğumdan o benim kafamı doldurdu. Sonra da Mustafayı, Mustafayı, Mustafayı öldüreceğim. O köyü de yakacağım.”

Orada üç gün kaldılar, koçun etini yediler bitirdiler, Çobanbaşı ağzına bir lokma yiyecek koymadı. Bu arada beş kere kaçmaya kalktı, gözleri, elleri arkadan bağlıydı, başaramadı. Üçüncü günün sabahında Salman soğukkanlı, kesin buyruğunu verdi:

“Bugün artık köye gideceğiz. O köyü yakacağım. Mustafayı da...”

Sesi soğuk, buz gibiydi.

O gün akşama kadar yürüdüler, bir sürüden bir koyun aldılar, karanlık kavuşmuş muydu, yoksa akşam mı oluyordu, Eyüp anlayamadı, gene koyunu kesip ataş yaktılar, bir öbek köz oluştu. Közlerin üstüne atılmış etler cızırdadı, yağlar yandı. Et kokusu yarpuz, nane, yabangülü kokusuna karıştı. Eşkıyalar yediler, doydular. Yalnız Salmanla Eyüp yemedi.

Salman öteye çekilmiş bir taşın üstüne oturmuş duyulur duyulmaz türküsüne başlamıştı. Türküsünü, kendi kendine sabaha kadar söyledi. Onu, uyuyamayan Eyüp, bir de nöbetçi dinledi. Eyüp, Salmana bu kadar düşman olmasına karşın ona acıdı. Onun sabaha kadar hangi dilden olduğunu bilmediği türküsü yüreğini paraladı.

Sabahleyin çok erkenden uyanan eşkıyalar, pınarda yüzlerini yudular. Salman da yudu. Dün akşamki kül bağlamış közlerin üstüne odun attılar, et pişirdiler yediler. Salmanla Eyüp yemediler. Yemeklerini bitirir bitirmez de yola çıktılar, akşamüstü olacak, çünkü eşkıyalardan birisi, kayalıkları çıkarırken, gün batıyor, dedi. Bir kayanın kuytusuna oturdular. Güneyden ince bir yel esiyor, sert kaya çiçeklerinin kokusunu getiriyordu. Havada yumuşacık bir bahar ılıkığı kokusu vardı. Ve bu akşam vaktinde üstüne günün son ipiltileri çökmüş ovalar dolusu başağa durmuş ekin tarlaları ışıklarla karıman çorman olmuş bir uçtan bir uca dalgalanıyordu.

“Açın şunun gözünü. Açın da nereye geldiğimi anlasın.”

Çobanbaşının gözlerindeki kara mendili aldılar. Daha gün batmamıştı, Eyübün gözleri kamaştı. Ve tüfeğini omuzuna asan Salman yokuştan aşağı inmeye başladı. Çobanbaşı Salmanın indiği yamacın dibine baktı, orada dumana benzer bir şeyler gördü. Duyulur duyulmaz da, çok uzaktan gelircesine koygun sesler geliyordu aşağıdan.

Salman, kayalıkların arasında gözden yitti gitti.

“Bu sefer tamam,” dedi eşkıya Cemil, “bu sefer, dediğini yapacak.”

“Bu sefer, o kadar öfkeliydi ki Salman Bey, neredeyse öfke-den derisi çatlayacaktı. İnsan bir tek kardeşine nasıl kıyar?”

“Babasına kıyan kardeşine de kıyar.”

Sünbül eşkıya başını göğsüne düşürmüş susuyor, hiç konuşmuyor, belki de konuşanları dinlemiyordu.

EşkİYalar, o akşam yemek bile yemediler, tüfekleri kucaklarında uyumadan Salmanın dönmesini beklediler. Ay gelmiş orta yeri dolanmış, batıya, dağların üstüne inmişti. Aşağıdan bir ayak sesi duydular, hemen hep birden ayağa fırladılar, gelen Salmanın karartısıydı. Salman yanlarına geldi, önlerinde durdu:

“Öldürmedim,” dedi sevinçli bir sesle. “O daha çocuk, ölümün ne olduğunu bilemez ki... Hele biraz daha büyüsün, ölümün ölümden de beter olduğunu, ölümün insanı delirttiğini anlasın, ölüm acısını, yok olmanın ne yaman bir iş olduğunu yüreğinin başında duysun, o zaman onu öldürürüm ki, bir işe yarasm. O çocuk bana çektirdiklerini ödesin. O zamana kadar ben yaşamazsam o çocuğu Sünbül eşkıya öldürecek.”

“Söz, öldürürüm,” dedi Sünbül eşkıya.

“Birlikte ölürsek.”

“Ben onu da hazırladım,” dedi Sünbül eşkıya, “sen deminde ol. Sen buyurduğun, ya da öldüğünde Mustafa da ölecek.”

Salman, yokuşu çok çabuk çıktığı için daha soluğunu alamamıştı. Yönünü doğuya döndü, doğudan ince bir yel esiyordu. Neredeyse tanyerleri ışıyacaktı. Arkasını döndü, Çobanbaşını gözleriyle arıştırdı, kayanın dibinde durmuş kalmış karartıyı buldu.

“Onu bıraktım,” dedi, sesi sevinçten taşıyordu.

Kayalıklardan kuzeye, dağlara yönlerini döndüler yürüdüler. Çobanbaşı onlar yürürlerken ayaklarının altından kayan taşların sesini, bir de Salmanın gülüşünü duyuyordu. Birdenbire bütün bedeni dayanılmaz ağrılarla sızlamaya başladı. Hançer ucu değdirmedik hiçbir yerini bırakmamışlardı. Güçsüz kalmıştı, olduğu yere sağıhverdi.

Gözünü açtığında gün kuşluk olmuş, alt yandaki koyaktan kuş cıvıltıları geliyordu. Üstüne vuran ılık güneş onu iyice de gevşetmişti. Birkaç kere kalkmaya davrandı, bir türlü beceremedi, çok halsizdi. Yamaçtan aşağı sürünmekten başka umarı yoktu. Var gücünü toplayıp kıçüstü, kayalara tutuna tutuna sü-

ründü. Dağdan aşağı indiğinde gün batıyordu. Uzaktaki ırmağın üstüne parlak kıızıtlar inmişti. Soluk alamıyordu. Yorgunluktan bitkindi. Bütün gücünü de tüketmişti. Neredeyse bayılacaktı. Kalan gücünü de bayılmamak için harcıyordu. Tuhaf hayaller görmeye de başlamıştı. Ölüyorum, diye düşündü. Belli belirsiz de, Allah, şu Salmandan öcümü almadan beni öldürme, diye de Allaha yalvardı. Yanı başında soluğa benzer bir ses duyunca o yana baktı, koskocaman bir çoban köpeği gelmiş, onu kokluyordu. "Çoban, çoban," diye can havliyle bağırdı. Aşağıdaki dereden bir ses geldi, "Kim o, kim o," diye. Eyüp sevincinden ayağa fırladı ya ayakta kalamadı düştü. "Benim ben. Ben Çobanbaşı Eyübüm. Ölüyorum, yetiş." Az sonra derinin başındaki kayalıkların arasından bir kepenekle üç kocaman köpek belirdi. Çobanbaşının yanındaki köpek onları görünce üç kere havladı. Koşarak ona yetişen çoban "Sen kimsin," diye sordu. "Ben Çobanbaşı Eyübüm," dedi Çobanbaşı. "Beni eşkıyalar öldürdüler. Üç gündür de ağzıma bir lokma koymadım. Beni bir köye, bir cerraha ulaştır." Çoban onu sırtına aldı, koyağa sürüsünün yanına götürdü, çimenli, yumuşak toprağın üstüne koydu, sırtını da bir kayaya dayayıp oturttu. "Dur sana süt sağayım da iç. Gerisini sonra düşünürüz."

Çamçağım aldı sürüye koştu, iri bir koyunu yakalayıp sağdı. Çamçaktaki süt köpürdü.

"Al, iç, şimdi cana gelirsin."

Çobanbaşı sıcak, köpürmüş sütü, çamçağı başma dikerek sonuna kadar içti, ağzını sildi.

"Beni bir köye ulaştır, ölüyorum."

"Dur burada, eşek aşağıda, ovada yayılıyor, alayım da geleyim."

Çoban, eşekle geriye döndüğünde karanlık basmıştı.

"Eşeğin üstünde durabilir misin?"

"Belki."

Çoban onu eşeğe bindirdi.

"Ben bu gece sürüyü bırakamam. Sürüyü de birlikte götürsek geç olur, sen yolda, köye varmadan ölürsün. Şimdi sen eşeğin yularını iyi tut, boynuna iyi sarıl, eşek seni alır köye, bizim Ağamın evinin kapısına kadar götürür. Yolda düşersen eşeği bı-

rak, o doğru bana gelir, ben de sana yetişirim. Köyüm Bozpinar, Ağamın adı da Muharrem Ağadır. Duydun mu bizim Ağanın adını, o, senin adını duymuştur.”

“Duydum,” dedi Eyüp.

“Köyde de bir Eniş Karı var, otlardan ilaç çıkarır, onun ilaçları da ölüyü bile diriltir.”

Eşeğin başını tutup çekti, aşağıdaki yola kadar götürdü.

“Bizim Ağanın altı karısı, yirmi bir tane de oğlu var. Sana iyi bakarlar. Bizim Ağa çobanları çok sever. Sahi, Salman mı böyle yaptı?”

“Salman,” diye inledi Eyüb.

Eşeğin sağrısına bir tokat attı çoban:

“Uğur ola.”

“Kal sağlıcakla.”

Eşek onu aldı Bozpinar köyüne götürdü, evin avlusuna gelince de kulaklarını dikti, güçlü sesiyle bir anırtı çekti. Eşeğin anırtısını duyanlar dışarıya çıralarla, cep fenerleri, denizci fenerleriyle çıktılar. Eyübü eşeğin sırtından alarak Muharrem Ağanın konuk odasına götürdüler.

Çobanbaşı Eyüp:

“Çok yorgunum, yaralarım da yeni, azgın, ben şimdi uyumalıyım ki yarın sizinle her şeyi bir iyice açık seçik konuşabileyim.”

Çoban olduğu yere kıvrılıverdi, kepenegini de üstüne çekti.

Zero Hatun:

“Kalk kardeşini, kalk,” dedi, “böyle olmaz.” Kepeneği üstünden çekti. “Kalk, senin yatağım içeriye yapacağım.” Peroyla Hazal, daha o uyumalıyım, der demez, öteki odaya geçmişler, yerdeki kilimin üstüne döseği sermişlerdi bile.

Ayağa kalkmış çoban kuş vıcırtilarını duyunca başını yukarıya kaldırdı, huğun otları altında uçuşarak dolaşan kırlangıçları gördü:

“Ne güzel, ne güzel,” diye sevindi, “demek kırlangıçlar size de yuva yapmışlar... Ne güzel, ne güzel. Korkmayın bu eve zeval gelmez.”

“Bizim konakta, konağın sofasında böyle bir tane değil üç tane kırlangıç yuvası vardı.”

Çoban, başını önüne eğerek karşı odaya geçerken:

“Bundan sonra zeval gelmeyecek öyleyse...” diye mırıldandı. Mustafanın keклиği de onun arkasından gitti.

Çoban çok erkenden, Mustafadan bile erken uyandı, evin arkasındaki bahçeye çıkıp çitin dibine çatladı, avluya geldi, yeşil arabanın yanındaki elini yüzünü yıkadı, aptesini aldı, içeriye geldi, Zero Hatunun serdiği seccadenin üstünde namaz kılarlarken Mustafa uyandı, o da bahçedeki çitin dibine gitti. Köyün evlerinin önündeki yanan ocaklardan dumanlar tütüyor, yayık sesleri geliyordu. Bu sırada Memetle Nuri de damladılar.

Mustafa:

“Susun, namaz kılıyor,” diye onları uyardı. Onlar narın dibinde baş başa vermiş fısırdışırılarken Zero onları kahvaltıya çağırıldı. İçeri girdiklerinde sofraya hazırlanmış, taslara konmuş tarhanalar tütüyor, sabahın seher vaktine insanı acıktırarak kokusunu dağıtıyordu.

“Buyurun, oturun...”

Sofraya bütün erkekler oturdular. Kadınlar, onlar çorbalarını içinceye kadar beklediler.

Sofra kalkınca Çobanbaşı Eyüp kavalını kılıfından çıkardı. Parlak çalgının üstünde parmaklarıyla bir aşağı, bir yukarı gezindi, gözlerini kapayıp kavalı dudaklarına götürdü çalmaya başladı. Ötekiler taş kesilmiş dinliyor, soluk bile almıyorlardı. Çobanbaşı onları almış kendi dünyasına götürmüştü. Kavalıyla masallar, destanlar, efsaneler anlatıyor, türküler çağırıyordu. Zero Hatunun gözleri yaş içinde kalmış, Hasan Ağanın boynu uzamış, yüzü düş içindeydi. Çocuklar kendilerinden geçmişler, küçük ak kuş da yukardaki kırlangıç yuvasına konmuş bir parlayıp bir sönüyor, yöresine mavi ışıklar saçıyor. Çoban çalmasını bitirmiş, mutluluğa kesmiş bir yüzle kavalını kılıfına koyarken Mustafa Meinedin kulağına eğildi, usulcana, “Bak oraya,” dedi, “bak oraya, ne görüyorsun, ak kuş orada...”

“Orada,” dedi Memet.

“Orada,” dedi Nuri.

“Onun kırlangıç yuvasında ne işi var?”

“Bizim için geldi,” dedi Mustafa. “Bizi görmeye. Çoktandır ortalıkta gözüküyordu.”

Çobanın yumuşak, çınlamalı sesini duyup sustular.

"İşte böyle Zero Hatun," diyordu Çobanbaşı Eyüp. "İşte hal keyfiyet böyle. Ben Salmanı öldüreceğim. Bunun için de bana yepyeni, bağışlamayan bir Alaman filintasıyla yüz kadar mermi gerek. Benim sürümü elimden aldı o kafir. Sizin İsmail Ağanızı elinizden aldı, İsmail Ağa onun babasıydı. Sizin Mustafanızı elinizden alacak, o da kardeşi. Benim sürümü elimden aldı, varsm alsın, varsm helal olsun, ama o benim insanlığımı elimden aldı. O, bu dünyada yaşadıkça ben ölüyüm. Bu Mustafa çocuktan da daha ölüyüm. Onu tez günde öldüremezsem, zaten ben kendimi öldürürüm. Kendimi öldüremezsem de zaten kendi kendime ölüveririm. Bu acı beni yaşatmaz. Zero Hatun, söyle bana, bana yardım edecek misin etmeyecek misin? Sen bana yardım etsen de, etmesen de ben onu öldürmeye mecburum. Söyle sana, çoban Eyübün tatlı canı kurban olsun sana, gül yüzlüme."

Mustafaya sevgiyle gülerek, azıcık da acılı bir yüzle onun saçlarını okşadı, korkma, dercesine onun gözlerinin içine baktı. Mustafa da onun ne demek istediğini anladı.

Zero Hatun başını önüne eğmiş düşünüyor, hiçbir söze varmıyordu. Çoban da, Mustafa da gözlerini onu üstüne dikmiş, soluklarını kesmişler bekliyorlardı.

Sessizlik uzun sürdü. Bir sinek uça kanatlarının sesi duyuldu.

Mustafa, içinden, haydi, haydi ana, haydi gülüm, vallahi billahi bu öldürecek onu ana. Farkında değil misin ana, diyordu. Durmadan da bu sözlerini tekrarlıyordu. Gözleri kocaman kocaman açılmış anasına yalvarıyordu. Zero Hatun başını kaldırınca oğluyla göz göze geldiler. Mustafa gözleriyle öylesine yalvardı ki anasına, ipin altındaki, uçan kuştan car uman idam mahkumu gibiydi.

Zero Hatun, yumruk yaptığı elleriyle dizlerini döverken, "Ben şimdi ne yapayım, ben şimdi ne yapayım, elimdekinin hepsini olur olmaza dağıttım da işte şimdi karşıma bir gerçek adam çıktı da, ona da bir filintacık, birkaç fişek bulamıyorum da... Ben ne yapayım, Allahım ben ne yapayım şimdi, söyle bana gül yüzlü koca Allahım, ak sakallım, gök gözlüm," diyerek

ayağa kalktı, öteki odaya geçti, sandığının önüne diz çöktü, sandığın çingiraklı kilidi üç kere çın, çın, çın etti, tam bu sırada da Mustafa geldi, arkasından anasına sarıldı. "Ver, ver ana, ona ne kadar para varsa ver, ver, anam, ver. Bu adam öldürecek onu. Bu adamın kurşunu ona geçer. Duymadın mı nasıl kaval çalıyor, böyle bir adam kaval çalarak onun tilsimini, afsununu bozar. Ne güzel, ne güzel kaval çalıyor ana."

Mustafa durmadan konuştu, ana bütün sandığı karıştırdı, çıkınlar, keseler açtı, bohçalar, torbalar karıştırdı, yüzü kapkara kesilmiş, sandığın önünden ayağa kalktı, çobanın önüne kadar geldi, orada azıcık durdu, ona bir şey söyleyecekti, vazgeçti, Mustafa da hep onun arkasındaydı. Gölgesi gibi onu izliyordu, geldi gene sandığın önüne çöktü, gene sandığı açtı, çingirak gene üç kere çın, çın, çın öttü. Zero Hatun gene torbalar, keseler, bohçalar karıştırdı. Yüzü gittikçe daha çok asılıyor, kararıyordu. Kaşları çatılmış, iri kara gözleri bir anda çukura kaçmış, ışığını yitirmişti. Sandığı gene öfkeyle küt, diye kapattı, kilidin çingırağı gene üç kere daha bir öfkelenerek öttü. Bunun üstüne dışarıya çıktı, yanmış konağın yerine giti geldi, nar ağacının yanında durdu. Faytona, Ferhat Usta arabasına baktı. Ahıra koştu, avluda dört döndü. Kan ter içinde kalmıştı.

"Ana, ana, ana, arabayı satalım. Ana, ana, ana atları satalım. Ana, benim tabancamı satalım. Ana saatımı satalım. Ana, ana, ana inekleri satalım."

Zero içeriye hışım gibi girdi, Hasanı kolundan tuttu kaldırdı:

"Mazlum Beyde İsmail Ağanın yetmiş altın alacağı vardı. Ben, o altınları onun önüne bir bir ben saydım. Bu evde ben saydım. Haydi kalk git onu iste. Versin paramızı. Hiç olmazsa yarısını versin."

Hasan Ağa boynunu büktü:

"İstedim vermiyor inkar ediyor."

Zero Hatun daha on beş ad saydı. Hasan Ağa, hepsi içinde, "Vermiyorlar," dedi.

Zero umarsızlık içinde kalmış, kolları yanlarına düşmüş bir anda çökmüş, bir anda on beş yaş yaşlanmıştı.

"Tırtıl Hüseyin faytonu istiyordu. Versin bir filinta parası, alsın faytonu."

"O, o kadar parayı vermez, o, ölmüş eşek arıyor."

"Ne verir?"

"Beş lira veriyor."

"Olmaz," dedi Zero Hatun.

Düşünüyor, dışarıya çıkıyor, içeriye giriyor, kendi kendine konuşuyor, parmaklarıyla hesaplar yapıyor, bir türlü bir şey bulamıyordu. Yüzü bir anda ışıyor, sandığa koşuyor, çingirak üç kere çınıyor, bir süre sonra da üç kere çınıyarak kapanıyor, Zero Hatun gene geliyor, biraz daha bitkin, biraz daha tükenmiş çoban Eyübün karşısında duruyor, gene yüzü ışıyarak sandığa koşuyor, oradan gene cehennemi bir yüzle geri geliyordu. Mustafa artık onun arkasını bırakmış, köşeye büzülmüş, başını önüne düşürmüş, yüzü de kararmış, ölü gibi donmuş, kıpırdanmadan bekliyordu.

Zero geldi gitti, çırpındı, yüzü karardı, açıldı, ışıdı, sonunda da evden koşarak, elleriyle yüzünü kapatmış, dışarıya çıktı. Mustafa da yerinden fırladı o çıkar çıkmaz, anasını gözleriyle araştırdı, bir yerlerde göremedi. Avlu kapısına koştu, yola, camiye baktı, göremedi. Nar ağacının oraları, kaktüs ağlının arkasını... Hiçbir yerlerde yoktu. Birden aklına tıp etti, anası sıkıştığında, bunaldığında, kır atın sağlığında başını alır ahıra giderdi. Oraya koştu. Anası orta direğin dibine çökmüş, alnını direğe dayamış, sırtı inip inip kalkıyordu.

"Ana, ana, ana ağlama," diye Mustafa arkasından ona sarıldı. "Ana korkma, bana bir şey olmaz. Ana benim tabancam var. Ana, ben büyüdüm."

Zero, geriye, oğluna döndü:

"Anan sana kurban olsun," diye onu bağrına bastı. Böyle bir süre ağladı, gözlerinin yaşını başörtüsünün ucuyla silerek ayağa kalktı, gülümseyerek:

"Biliyorum, sen büyüdün, boyuna hayran olduğum Mustafam. Biliyorum, sen hiçbir şeyden korkmazsın. Biliyorum, sen bu ovada en iyi atıcısın. Biliyorum, sen Ağrıdaki kartallarının yiğenisin. Biliyorum, sen... Kullar olduğum, yiğidim, aslanım.. Ama paramız olsaydı, bu adam onu öldürürdü." Derin derin içini çekti.

“Gene öldürecek,” diye onun elini tuttu Mustafa. “Gene öldürecek ana. Bu adam onun ardını bırakmaz, gördün mü ne güzel kaval çaldı.”

El ele tutuşmuş, rahatlamış eve döndüler, ikisi de gülüyordu. Zero geldi, Eyübün karşısında durdu:

“Yok kardeşim,” dedi. “Bütün paramız bitmiş. Benim kusuruma kalma. En çok sana güvendim ya para yok.”

“Sen sağ olasıñ Zero Hatun, her şeyi anladım, paranız olsaydı bana bir filinta alırdınız. Şimdi sana bir şey soracağım, ama bana...”

“Sana her şeyi doğru söylerim,” diye sözünü ağzından aldı Zero Hatun. “ Sor.”

“Zalımoğlu, İsmail Ağayı, dedikleri gibi çok sever miydi, onun için canını verecek kadar?”

“Canını verecek kadar çok severdi.”

“O şimdi nerede biliyor musun?”

“Bilmiyorum.”

“O, Halep yolunu tutmuş şimdi, yollardan insan geçiriyor. Dünyanın candarması onunla başa çıkamıyor. Ben ona gideceğim. Senden istediğim Zero Hatun, sen bana İsmail Ağanın, onun gördüğü, bildiği bir işaretini verebilir misin, ya da ona söylediği, Zalımoğlunun da unutmadığı...”

Hasan Ağayla, Peroyla, Hazalla başa başa verip konuştular, sonunda Hasan Ağa buldu:

“O bana,” diye heyecanlandı, çocuklar gibi sevindi Hasan Ağa, “bir Maraş hançeri vermişti, bir insan kendi hançerini unutabilir mi?”

“Unutmaz,” diye sevinçle bağırdı Mustafa, “hele Zalımoğlu hiç unutmaz.”

“Unutmaz,” dedi Zero, Mustafanın sevincine çok sevinerek. Çocuğa tutunacak bir dal daha çıkmıştı. Hasan Ağa kalktı, orta boy, tahta kılıfı deri kaplama, sapı gümüş savatlı bir Çerkes hançeri getirdi... “Buyur, bunu göster Zalımoğluna. Bizden de selam söyle, Hasan dedi ki, diye söyle ona, o bizi bu dar günlerimizde niye unuttu, böyle miydi onunla kavli karanımız?”

Eyüp kalktı, hançeri, kavalı beline soktu, Mustafayı havaya kaldırdı öptü:

"Ben," dedi buraya bir daha geleceğim, sana kaval çalmayı öğreteceğim. Senin de başçobanın olacağım." Çocuğu bir daha öpüp yere indirdi.

"Sağlıcakla kalın."

"Yemek yeseydin."

"Yolcu yolunda gerek. Yolum çok uzak."

Zero avlu kapısında onu durdurdu, cebine biraz para koydu:

"Yolda belde sana gerek olur, yolun açık, talihin yaver git-sin Çobanbaşı Eyüp. Allah kılıcını keskin etsin kavalın gibi Çobanbaşı Eyüp..."

Çobanbaşı Eyüp uzun adımlarla uzaklaşmış gitmiş, Zero Hatun daha onun arkasından dualar okuyordu.

Mustafa erkenden kalktı. Daha gün doğmamıştı. Köyün her evinden yayık sesi geliyor, her evin ocağı tütüyor, dumanlar dağa yukarı uzayıp gidiyordu. Zero yayık yaymayı çoktandır bitirmiş, üstleri ayran kabarcıklı tereyağı topaklarını geniş bir sahanın içine koyuyordu. Mustafayı yanı başında bekler görünce düşünceli yüzü birden aydınlanıverdi. İlerde, huğun köşesindeki ocakta Hazalla Pero yufka yapıyorlardı. "Hazal," diye bağırdı Zero, "Mustafaya bir bazlama açsana." Hazal uzun boyuyla gülümsedi ve Mustafaya koskocaman bir bazlama açıp, altından yağlılar fıskıran sacın üstüne koydu, iki çevirişten sonra da pişmiş bazlamayı elindeki evrecin üstünde, gelmiş bazlamasını bekleyen Mustafaya uzattı. Bazlamayı alan çocuk bir koşu anasma geldi, ikiye katladığı bazlamasının içine Zeronun verdiği tereyağı topağını koydu. Sıcak bazlama yağı eritti ya çocuk da dürümünü yaptı. Alacakaranlıkta sığırlar, keçiler köyün dışına doğru çekiliyorlardı. Birkaç geç kalmış horoz boğuk sesleriyle ötüp hemencecik de susuyordu. Mustafa dürümünü ısırarak nar ağacının altına gitti. Ak kuşu araştırdı, kuş, görünürlerde yoktu. Ne olmuştu acaba? Ayaklarının dibinden bir ses geldi kulağına, baktı, keklığı tozların içinde başı bir yerde, kanatları, ayakları başka bir yerde, keyifle eşiniyor. Gülümsedi, gömleğini açtı keklik olduğu yerden, toparlandı, atladı, geldi çocuğun iki eliyle açtığı yakasından içeriye, koynuna daldı, bedeninin yöresinde, onu gıdıklayarak dolaştı, hemencecik de girdiği yerden dışarıya atladı.

Keklikle Mustafanın son oyunlarıydı bu. Başka çok oyunları vardı ya keklığın en keyiflendiği oyunları buydu. Örneğin, bundan önceki en çok oynadıkları oyun saklambaç oyunuydu. Mustafa keklığı bir yerde, bir taşın, bir ağacın dibinde, bir çalının içinde bırakıyor, kendisi de gidip bir çukura, bir çalının içine saklanıyordu. Nereye saklanırsa keklığı onu geliyor buluyordu.

Dürümünü yiyip bitirince kocabaş geldi aklına. Çoktandır onu unutup, küsmüş köpek de bir türlü ona yaklaşmıyordu. Eskiden onu görünce sevinçle kuyruğunu salları, duyulur duyulmaz, kıvanç sesleri çıkarırdı. Bugünlerdeyse, çocuk gelirken, şöyle bir başını kaldırıyor, kederli bakışlarla, biraz da gücengin ona bakıyor, hemen de başını ayakları üstüne gene indiriyordu.

Çocuğun içine sebebini bilemediği bir acı düştü, faytonun yanına yürüdü, altına baktı, arabanın altı bomboştu. Belki yeni arabanın altındadır diye oraya gitti, köpek orada da yoktu. Eski ahıra, ahırın bir kısmı yanmamıştı, koştu, köpek yoktu. "Ana, ana, ana," diye bir çığlık attı, "ana kocabaş yok, yok, yok." Eve, yeni ahıra girdi çıktı, yüzü sapsarı kesilmiş geldi, anasının karşısına dikildi, "Ana, ana yok, gitmiş," diye boynunu büktü, yüzü sararmış, gözleri dolukmuştu.

Zero Hatun, fıstanını silkeleyerek ayağa kalktı. Mustafanın dikildiği yere geldi, "Ödümü kopardım yavrum," dedi, "ben de bir şey oldu sandım. Kocabaş bir yere gitmez. Şimdi neredeyse gelir."

"O gelmez anam, o gelmez," diye ağıt söyler gibi kahrolmuş konuştu Mustafa. İçini üst üste üç kere çekti, "O gelmez anam, o bir daha gelmez. O, çoktan Çobanbaşımın geleceğinden umudunu kesmişti."

"İrmağın kıyısına gitmiştir belki tavşan avlamaya. Belki başka bir yere... Oralara baksana böyle üzüleceğine..."

"Ben, ben ona hiç iyi bakmadım bu keklığı bulunca, bu tabancayı da belime takınca onu çok boşladım. O bu kadar boşlanacak bir köpek değildi. Benim onu boşlamam onun çok zoruna gitti. O da başını aldı da..."

"Üzülme Mustafam, o çok yaşlanmıştı zaten. Fıkaranın bir ayağı çukurdaydı. Hasan amcan var ya biliyorsun o da başço-

bandı babanın sağlığında. Onun üstünde bir çoban yok, derler bu Çukurova ülkesinde. Başçobanlar da köpekten iyi anlarlar... Üzülme sen, şimdi ben amcana söylerim, gider dağlardan sana bir köpek getirir, hem de Torosun en soylu çoban köpeğini..."

Mustafa anasının sözlerine daha çok dayanamadı, içi kan ağlıyordu, kendisini bıraksa hıçkırarak ağlayacaktı, "Memet, Memet, Memet," diye çığlık atarak Ali Çavuşun evine koştu. Ali Çavuş ağacın dibine oturmuş, ocağa kahvesini sürmüş, ortalığı da yoğun bir kahve kokusu almıştı. Memet, onun sesini duyunca don gömlek dışarıya fırladı. "Ne oldu Mustafa?"

"Kocabaş yok, kaçmış," diye inledi Mustafa. "Kocabaş yok, başını almış da gitmiş."

Ali Çavuş başını kaldırdı:

"Çok üzüldüm, derecesiz canım sıkıldı köpeğin gidişine deli oğlan... Benim kuşum da bir gün bana böyle küsmüş gitmişti," diye konuştu.

"Ben onu son günlerde çok boşlamıştım. O da bana küsmüş demek ki..."

"Dostluklar boşlanmaya gelmez. Bir gün öyle, bir gün böyle yok. Dostluklar sonuna kadardır. Benim kuşum beni böyle bir, canı gibi severdi ki sorma, onu azıcık boşlayınca, gördün sonunu."

Mustafanın boğazına bir yumruk gelmiş tıkanmış, konuşmıyordu. Ağzını açıp da bir tek sözcük söylese, boşanacaktı.

"İşte Mustafam, ben kuşumu her sabah sağ avucumun içiyle başından kuyruğunun sonuna kadar belki on beş dakika okşardım. O da benim okşamamdan o kadar, o kadar hoşlanırdı ki gözlerine uykuya dalarcasma perdelerini indirirdi. Yaşayan her yaratık, ekmek, su, uyku kadar bir şeye daha gerek duyor, o da sevgiye. Ben kuşumu boşlamasaydım, o da kaçmazdı, kaçıp da benimle böyle oynamazdı. Kocabaş köpek insandan daha akıllı, daha duyguluydu. Ama gene de, Başçobanın kesik başını gördüğü halde, onun gelişini bekliyordu. Neden ki dersin, hayvanlar ölümün ne olduğunu bilmezler de onda. Şu yaratıklar içinde ölümün ne olduğunu bilen bir tek yaratık insandır. Onun için, bu yüzden insanlar böylesine çılgın, böylesine deliler. Ölüm korkusu, ölüm acısı, yok olma onları delirtip, on-

lara olmadık işler yaptırıyor. Ölüme aldırılmaz görünüyorlar ya insanların gece gündüz düşündükleri, hiç akıllarından çıkaramadıkları ölümdür. Öteki yaratıklar ölümü bilmedikleri için daha az zalimdirler. Benim kuş da bana çok zulmediyor ya... Öteki yaratıklar ölümü bilmedikleri için insandan daha çok sevgi doludurlar."

Mustafa Ali çavuşun söylediklerinin bir kısmını azıcık anlar gibi ediyor, bir kısmını da hiç anlamıyordu. Sonunda imdadına, alı al, moru mor Memet yetişti, "Nereye kaçmış," diye sorarak onun yanına geldi. "Nereye kaçmış kocabaş?"

"Bilemem," dedi Mustafa, boğuk bir sesle.

"Her yere baktın mı?"

"Arabaların altına, pabuç incirlerinin aralarına, narın dibine, her yere baktım."

"İlgınların içine?"

"Oraya bakmadım," diye gözleri parladı Mustafamn, yaz bahar aylarında, çok seyrek de olsa, kocabaş gider suyun kıyısına, ılgınların arasına yatar uyurdu.

Mustafa, var gücüyle suyun kıyısına koştu, köpeğin her zaman içine girip uyuduğu top çalılara daldı. Memet de arkasından... Fır dönerek top ılgınlığm bakmadık yerini bırakmadılar, kocabaş yok. Irmağın kıyısından aşağıya, Gökburuna vurdular. Gökburuna kadar altına bakmadık ne bir hayıt kümesi, ne bir su püreni topluluğu, ne ılgın bıraktılar.

Yorulmuşlar, soluyorlardı. Dağa doğru yürüdüler, bir taşm üstüne yan yana oturdular, başlarını elleri arasına aldılar, düşüncelere daldılar.

İlk önce başını Memet kaldırdı. Alnı kırışık içinde kalmıştı. Mustafanın gözlerinin içine dikti gözlerini, babasının yaptığı gibi, onun gözlerinin içinde bir şeyler arıyordu sanki.

"Alıçlı koyakta olamaz mı kocabaş? Hani o kovuk var ya, orada uyumayı çok severdi."

Mustafa ona hiçbir şey söylemeden yatırdı, aşağıya yola indi, çocuk öylesine hızlı koşuyordu ki Memet arkasından nerdeyse ulaşamıyordu. Alıçlı koyağa vardıklarında ayakta duracak halleri kalmamıştı. Mustafa, çalılardan, dikenlerin, taşların arasından geçerek kovuğa geldi, umutla içeriye ba-

kindi, oralarda, kovuğun derinliklerinde bile yatmış bir karartı göremedi. Yüreği göğüs kafesini parçalayacakmışçasına atıyordu. Kovuğun dibine kadar yürüdü, döndü. Memet kapıda bekliyordu. Elleri yanlarına düştü, gözleri dolukmuştu, “yok,” dedi.

Alıçlar, buradan dağın doruğunun yakınlarına kadar çiçeğe durmuşlardı. Yeşil otlar diz boyuydu. Kırmızı gelincikler koyak boyunca açmışlar, bütün koyağı, aşağıdaki düzlüğü ala boğmuşlar, yel estikçe ak köpüklü al dalgalar kayalıkları dövüyordu.

“Arayalım,” dedi Memet.

Ortadaki yaşlı, dallarını ak bir kuşun kanatları gibi koyağın o yanından bu yanma açmış alıç ağacının altına yürüdüler. Ağaçtan birden inanılmaz bir uğultu patladı. Sanki dünyanın bütün arıları, balarılarını, eşekarlarını, sarıca, topak, boncuklu, kara arılar milyonlarca gelmişler bu ağaca çokuşmuşlardı. Mustafa da Memet de şimdiye kadar bu ağacı böyle görmemişlerdi. Ağaç sanki arıdan yıkılıyordu.

Mustafa bir anda her şeyi unuttu:

“Ağaca bak Memet,” diye güldü, “gürlüyor.”

“Gürlüyor,” dedi Memet. “Belki de kocabaş o ağacın altındadır.”

“O gitti,” dedi Mustafa.

Ağacın altına vardılar, arılar öylesine vızılđaşıyorlardı ki neredeyse kulakları sağır olacaktı.

Memet başını yukarıya kaldırmış, her birisi koskocaman ak güller gibi üst üste açmış, koyağı acı, yoğun kokuları doldurmuş çiçeklere şaşkınlıkla bakıyor, her çiçeğe, biçim biçim, boy boy, renk renk arılar iniyor kalkıyordu.

“Bak, bak, Mustafa bak, şu arıya bak koskocaman, turuncu bir kuş kadar.”

Billur turuncusunda balkıyan, içinden ışıklandırılmışçasına turuncu ışıklarını ak çiçeklere boşaltan büyük arılar, kanatlarını titreterek uğunuyorlar, kiminde de büyük ağacın yöresini hızla dönerek ışıklı halkalar çiziyorlardı.

“Çok yoruldu Memet,” dedi Mustafa. “Yorgunluktan ölüyorsunuz. Şuraya azıcık yatayım.”

“Yat,” dedi Memet, kendisi de onun yanına uzandı. İki çocuk ağzı yukarı yattılar, gözlerini de, güneşe gelince binbir renkte çakıp sönen arılara diktiler.

Dinlendikten sonra kalktılar.

“Bütün koyağı arayalım mı?”

“Yok,” dedi Mustafa. “Olsaydı o kovukta olurdu. Gidelim.”

Ağaçta ne kuş, ne de bir tane kelebek vardı. Ağzına kadar, diz boyu çiçeğe durmuş koyakta da ne bir kuş, ne de bir kelebek gözükiyordu. Dünyanın bütün arıları gelmişler, koyağı, koyaktaki çiçekleri, yoncaları, otları ağzına kadar doldurmuşlardı.

“Köpeği bulursak, onu da yanımıza alıp yarın gene buraya gelelim.”

“Gelelim,” dedi Mustafa umutsuzcana.

O gün kaleden düz kayalığa, bugün orada, nedense Tırtıl Yusuf yoktu, oradan Angıt kayasına, oradan yalıya, böğürtlenliğe, uzun kayaya dolaşınadık yer bırakmadılar, köpek görünürlerde yoktu.

Bundan sonra üç gün, ikinci gün onlara Nuri Çocuk da katılmıştı, köyde aramadık ev, ahır, kaya dibi, ağıl duldası bırakmadılar, kocabaş başını almış gitmişti.

Nuri umudunu kesmemiş, biraz da Mustafanın daha gözüne girmek için:

“Benim bildiğim kocabaş köpekse o gelecek. Ben onun gözlerinden okudum. O, bu kapıyı bırakacak köpek değil. O, Mustafayı çok severdi. Ölmediyse, bugün değilse, yarın gelir.”

Mustafanın da, Memedin de akıllarına bir başka yer takılmıştı. Köpek gitse gitse oraya gider, saklansa saklansa oraya saklanırdı. Göz göze geldiler, ertesi gün için Nuriyi atlatınalıyorlardı.

Sabahleyin nar ağacının altında buluştular. Ağaç sisin içinde kalmış, bir görünüyor, bir yitiyordu. Sütleğen kümesinin yanına geldiklerinde Mustafa kayalığın arasına eğildi, köpüren kanı gördü, hemen doğruldu. Sise batmış sütleğenin dalına konmuş ak kuş sallanıyor, uzun, turuncu, salkım saçak kuyruğu da inip inip kalkıyordu. Mustafa, kuşun yanı başında mavi

sütleğenin dalında, uzun turuncu kuyruğuyla, kndisiyle birlikte köpüren kana baktığını görünce afalladı, sonra da sendeledi, Memet onu tutmasaydı düşecekti.

“Ak kuşu gördün mü, sütleğenin dalmıydı, köpüren kana...”

“Gördüm,” dedi Memet.

“Kuyruğu da uzundu, belki de benim boyumdan da uzun, turuncu...”

“Uzun,” dedi Memet, “hem de turuncu...”

“Dur bakalım, bu kuşun bir bildiği var bugün. Şimdiye kadar hiç sütleğene konmamış, hiç de böyle uzun turuncu kuyruğu olmamıştı.”

“Kuyruğu çok uzun,” dedi Memet, “tüyleri de salkım saçak...”

Mustafa kendine gelmişti. Kayalıklardan atladı, dışarıya çıktı, çirişlerin arasından kaleye doğru yürüdü. Memet de yanında... Onlar sütleğenin yanından ayrıldıktan bir süre sonra kuş da kalktı geldi tam Mustafanın başının üstünden, bir karış yukardan uçmaya başladı. Turuncu kuyruk sağa sola, saçaklarını savuruyordu.

Mustafa:

“Anladın mı Memet, bunda bir iş var. Bu ak kuş bir şeyler söylemek istiyor. Koskocaman turuncu kuyruğunu da boşuna takmamış.”

Kale boynuna geldiler, oturdular. Yönlerini Düldül dağına döndüler. Dağ bugün, ak billurdan özenle kesilip doruğu göklere karışmış, dünyanın üstüne bütün görkemi, ağırlığıyla çökmüş bir dev piramide benziyor, yöresine ışıklar savuruyor, bu kadar uzaktan bile insanın gözlerini kamaştırıyordu. Ak kuş kaleye doğru uçtu, birinci burca kadar gitti, geriye döndü, Mustafanın başının yöresinde hızla dönerek halkalar çizdi. Turuncu, ak halkalar çoğaldı, genişledi. Düldül dağının yöresinde de turuncu halkalar, tabandan doruğa kadar örüldüler. Bir an halkalar yitti, Düldül tepeden tırnağa turuncuya kesti. Göğün mavisi üstünde ışıklanarak dönmeye başladı.

Mustafa:

“Adacaya gidelim.”

"Ne işi var Adacada kocabaşın?" diye sordu Memet.

"Yörükler," dedi Mustafa. "Vay be anasını ulan, vay be, Yörükleri akıl etmedik, kocabaş koyunları özleyerekten, koyun kokusu alaraktan..."

Aşağıda, yalıda Yörük çadırları kararıyordu, suyun kıyısında, çakılların ucunda.

"Haydi!"

Koşarak yalıya indiler. Çadırlara yaklaşıncı birkaç köpek onlara saldırdı. Mustafa, doğru köpeklerin üstüne yürüdü. Köpekler ürmelerini kestiler. Mustafa bu çoban köpeklerinin huyunu kocabaştan iyi öğrenmişti. Büyük bir çadırın önünde, geldiler durdular. Dışarıya ak sakallı, çok yaşlı bir adam çıktı, "buyurun Ağalar," diye onlara çağrıda bulundu. Mustafayla Memet içeriye girdiler. Yaşlı adam sanki karşısındakiler kendi yanında adamlarmış gibi davramyordu. Kalın döşegin üstünden onlara yer gösterdi. El çırpıtı, karşı bölmeden, göğsü altınlarla donanmış güzel bir kız geldi. "Konuklar, kahve?" Çocuklar sustular. "Konuklar, kahve nasıl olsun?"

"Mustafa:

"Şekerli."

Memet:

"Orta..."

Güzel genç kız kalçalarını kıvrarak gitti.

"Eeeee, buyurun bakalım delikanlılar, hoş gelip safalar getirmişsiniz ya bir hacetiniz mi var? Adlarınızı da bağışlamadınız."

Çocuklar adlarını söylediler.

Mustafa, çok yaşlı adama, kahveler gelinceye kadar köpeklerin maceralarını anlattı.

"Duydum," dedi yaşlı adam. "O köpekleri bütün Toroslarda, bütün bu ovada duymayan kalmadı. Soylu köpekler öyledir. Bir de soylu atlar... Sahipleri ölünce, atların da, köpeklerin de yaşamaları güçleşir. Kimi atlar, sahiplerinin mezarlarının başından ölünceye kadar ayrılmazlar. Kimi köpekler de... Sizin kapıdaki köpekler çobanın kesik başını, arkasından da başının yerine gözlerini dikip ne kadar beklediler, dedin?"

"Günlerce, günlerce," diye yanıt verdi Mustafa.

“Bu sonuncu köpek?”

Yaşlı adam düşünürken kahveler geldi. Ortalığı mis gibi bir kahve kokusu aldı. Mustafa gözlerini kapatarak kahve kokusunu derin derin içine çekti, ardından da bir yudum kahve içti... Öyle de bir höpürdetti ki yaşlı adamın gözleri fal taşı gibi açıldı. Köftehor, sanki Kozanoğlu Beyiydi koca Osmanlıya bayrak açmış. Memet de ona öykündü, bu işi Mustafa gibi beceremiyordu. Çocuklar, mest olarak, kendilerinden geçip kahvelerini karşılıklı höpürdeterek bitirdiler. Kahvenin kokusu, tadı genizlerindeydi.

“Çocuklar, kocabaşı aramaym. O, çok uzaklara, doğduğu diyara gitmiştir. Köpekler yaşlanınca, insanlar da öyledirler ya, doğdukları yeri özlerler. Orada da ölmek isterler.”

“Bana küsmedi kocabaş, öyle mi?”

“Onun orasını ben değil, sen bilirsin. Onunla dostluğun, arkadaşlığın nasıldı, sen önce ona nasıl davrandım, o sana nasıl davrandı.. Kimse bilemez, ancak işin içyüzünü sen bilirsin.”

“Ben bilirim,” diye dertlendi Mustafa. “Son zamanlarda ben onu boşladım. O da bunu yutamadı.”

Önce Mustafa ayağa kalktı, sonra da Memet. Mustafa eğildi yaşlı adamın elini öptü, arkasından da Memet...

Yaşlı adam onları yarın dibine kadar uğurladı, “aramayın kocabaşı,” dedi, “onu buralarda bulamazsınız. O başını almış gitmiştir.”

Mustafa, kıvanç içindeydi. O, konuşurken, ister istemez, babasından, Salmandan birkaç kere söz etmek zorunda kalmış, yaşlı Yörük, bir kezcik olsun ne babasından, ne Salmandan, ne de Salmanın onu nasıl olsa öldüreceğinden konuşmuştu. Gözlerinin içine de sen nasıl olsa bir ölüsün dercesine bakmamıştı. Mustafayı çıldırtan da herkesin onu bir ölü olarak görmesiydi. Çocuklar bile onu ölü görüyorlardı ya aradan az bir süre geçince onun diri olduğuna alışıyorlardı. Ama büyükler, onlar onun ölülüğünde birleşmişler, hiçbiri düşüncesinden caymıyor, bakışlarını değiştirmiyor.

“Haydi kaleye çıkalım.”

“Keklikler yok yanımızda.”

“O keklik yüzünden kaçtı kocabaş. Keşki o keklığı daha önce bıraksaydım.”

“Keşki,” dedi Memet.

Kaleye tırmandılar, surun içine girdiler. Dağdan yana olan burcun üstü yarı yarıya kapalıydı, oraya geçtiler, Mustafa belinden tabancasını çıkardı, gömleğinin yeniyle bir iyice sildi, güneşe gelen tabanca menevişledi. Çocuk, üst üste topu çevirdi, mermilere baktı, tamamı. Cebinde de çok mermi vardı, şalvarının iki cebini de yokladı. Sinirden elleri titriyor, dudakları seyiriyordu. İçine de kapkara, yüreğini uyuşturan, şimdiye kadar bilemediği bir boşluk çökmüş oturmuş, onu derinden kıvrandıyordu. Şimdiye kadar hiç böyle olmamıştı, içi bu kadar bomboş kalmamıştı.

“Şuraya, şu duvarın önüne başparmak kadar bir taş koy, şu kayanın üstüne.”

Memet, taşı götürdü, sarı damarlı mor kayanın üstüne koydu.

“O taştan bana kadar kırk uzun adım at, adımın ne kadar uzarsa...”

Memet, onun istediklerini yaptı. Mustafa kırk adım ucunda durdu, tabancasını doğrulttu, sol eliyle sağ kolunun dirseğini kavrayıp destek yaptı.

“Bak Memet, bak!”

Tetiğe çöktü. Mor taştan bir duman fışkırdı, “vurdum,” dedi Mustafa. Memet oraya koştu, taş yerinde yoktu.

“Oraya bir taş daha koy. Elli adım da yürü.”

Memet onun dediğini yaptı, Mustafa gene tetiğe çöktü, taş gene uçmuştu.

Mustafa böyle üst üste taşlardan uzaklaşarak çok taş uçurdu. Ardından da Memedi duvarın dibine dikip ak bir taşla yöresini çizdi, çocuğun bedeni olduğu gibi duvara çıktı. Başa iki göz, burun, ağız, kulaklar yaptı, uzağa çekildi, “Bu sağ göze,” diye bağırdı, kurşun sağ göze değdi, gözü oydu, sonra kaydı gitti. “Bu da sol göze. Bu da kulağa, burna, ağza...” Mustafa, nereden, nasıl nişan alırsa alsın vuruyordu.

Heyecandan ter içinde kalmıştı. Tabancasını yerine soktu, derin bir soluk aldı, sağ elini Memedin omuzuna koydu, yüzü çok ciddiye, “bir de filinta kullanabilsem... Kaldırabilsem o tüfeği de tabanca gibi...”

"İşte o zaman eşkıya olurduk," diye sevindi Memet.

Mustafa, gene aynı ciddiyetle:

"Biz hiçbir zaman eşkıya olmayacağız."

"Ne yapacağız öyleyse?" diye ona sordu Memet.

Bir taşın üstüne oturdular, uzun uzun düşündüler. Eşkıya olmayacaklardı, bu kesindi, ama ne olacaklardı, bulamadılar. Belki Mustafa avcı olurdu Ali Çavuş gibi ya Memet ne olacaktı, çok tartıştılar ya bir türlü ona, karar veremediler.

Mustafa, "Sus," diye parmağını dudağma götürdü, "suss, kocabaşın yerini buldum." Memedin kulağına eğilmiş, tam kulağının içine söylüyordu. "Ölmedi, kaçmadı o. O, burada, şu kalenin altındaki mağarada."

"Ne işi varmış onun orada, onu ejderha yemez mi?"

"Yemez," diye sesini yükseltti Mustafa.

"Neden yemesin ejderha onu?"

"Öyleyse beni neden yemedi?"

"Sen insansın, o köpek."

"Köpeği insanı hiç ayırt eder mi ejderha, kimi bulursa yutar. Yiyecek olsaydı beni yerdi, kocabaşı da hiç yemez."

"Yemesin. Öyleyse biz oradan nasıl çıkaracağız onu? Şimdi kocabaş köpek mağaranın köşesine sığınmış, ayağı bacağı, boyunu kuyruğu birbirine geçmiş, çont olmuştur. Onu nasıl kurtarıyoruz oradan, bütün köyü çağırsak seni çıkardığımız gibi kocabaşı da oradan çıkarsak."

"Olmaz," diye bağırdı Mustafa. "Bu işi, kocabaşın mağaraya kaçtığını köyde hiç kimse duymayacak."

"Öyleyse, haydi gidelim de onu oradan ikimiz çıkaralım."

Mustafa, bir süre düşündü.

"Çok düşünme Mustafa, tabancan var ya. Yaraları, çingiraklıyılanları, ejderhaları öldürürsün."

"Öldürürüm ya..."

"Öldürürsün ya, bir şeyi aklından çıkarma, sen ejderhayı yalım saçan gözünden vurursan, ejderha sana, erkeksen bir kurşun da öbür gözüme sık, der. Sen de dersin ki, er anadan bir kez doğar dersin. Sen bir kurşun daha sıkarsan ejderhaya, onun kurşun yemiş gözü de düzelir, ölecekse de dirilir. Ondan sonra da... İkimizi de..."

"Memet," diye güldü Mustafa, "o, senin dediğin ejderha değil, dev, dev..."

"Ejderha da dev değil mi?"

"Değil, o başka, öteki başka. Devler Kafdağmm arkasında olurlar."

"Öyleyse kocabaşı nasıl kurtaracağız?"

"Dur bakalım, bir yolunu bulacağız."

"O zamana kadar belki de ölür kocabaş. Seni bulmasaydık o gün..."

"Dur, acele etme."

"Şimdi ejderhayla kocabaş belki dövüşüyorlardır. Fıkaranın hançeri de, tabancası da yok."

"Dişleri var ya," dedi Mustafa.

"Bence kocabaşın, daha ölmemiş, mağaranın içinde hali müşkül."

"Müşkül," diye başını salladı Mustafa.

"Öyleyse hemen yetişelim."

Kaleden mağaraya aşağı koştular. O kadar hızlı gidiyorlardı ki, durmadan da, ayaklarının altından kayan taşlarla birlikte yuvarlanıp yuvarlanıp ayağa kalkıyorlardı. Karınları da dehşet acıkmıştı. Mağaranın önüne gelince tam eşikte ikisi de birden direklediler kaldılar. Bir adım daha atamıyorlardı. Mağaramın içinden uğultular geliyor, dev gibi bir şey derinlemesine soluk alıyor, o soluk alırken de yarasalar, kelebekler, kuşlar, arılar mağaranın içine akıyorlardı.

Memedin gözü kaçmadaydı ya, yiğitliğine sığdıramıyor, eli ayağı titriyor, yüreği küt küt atıyordu. Gittikçe de terliyor, terler saçlarının uçlarından şıpır şıpır damlıyordu. Baktı ki artık bacakları onu kaldıramayacak, yere yıkılıp kalacak şu soluk alan mağaranın kapısında, bir yaşlı, uyuz köpek uğruna ejderhalara yem olacaktı. Sağma soluna birkaç kere sallandı, Mustafaya bakacak oldu bakamadı, nasılsa arkasına dönebildi, döner dönmez de aldı yatırdı, az sonra da yamaçtan aşağıya dikenlerin, kayaların, çalıkların arasına yuvarlandı. Bir on beş adım böyle gitikten sonra kalkabildi, gene başladı koşmaya. Sanki arkasından dünyanın bütün ejderhaları geliyordu. Birkaç kere daha yuvarlandıktan sonra düzlüğü buldu. Mağaraya bir daha

bakmadan gediğe vurdu. Köye vardığında bitmişti ve bütün bedeni havanda dövülmüşçesine sızlıyordu. Bu Mustafa deli, diye düşündü. Ona göre Mustafa, bu gece bu mağaraya girecek, bir daha da çıkamayacaktı. Mustafa mağaraya girip de geriye dönerse onun yüzüne nasıl bakacaktı, onu görünce utançından nerelere kaçacaktı?

Memet kaçtıktan sonra Mustafa mağaranın ağzında bir süre durdu. Onun da yüreği küt küt atıyor, bacakları feldirdiyordu. O da Memet gibi alıp yatırmamak için kendisini zor tutuyordu.

Mağaranın içine bir adımı zorla attığında yüreği o kadar delicesine vurdu ki bir adım daha atamadı, geriye döndü, ayağı bir kenger köküne takılınca da on adım aşağıdaki karamuk çalısına kadar yuvarlandı. Sağ kolu öylesine, bir an için acıdı ki yüreğine vurdu.

Memedin yorgunluğu, korkusu geçince, yüreğine bir acıyla, bir utanç çöktü, gerisin geri mağaraya koştu. Vardı ki Mustafa mağaranın kapısının önünde, put kesilmiş, olduğu gibi duruyor.

“Mustafa,” diye bağırdı, “ben geldim.”

Mustafa hiç kıpırdamadı. Bir söze de varmadı. “Ben geldim, ben geldim.”

Yanma yaklaştı, kolundan tuttu, “Bak Mustafa, ben geldim.” Mustafa taş gibi, toprak gibi sessizdi. Gözünün ucuyla bile ona bakmıyordu.

Mağaranın içine gene yarasalar, kuşlar, kırmızı gözlü yılanlar, kertenkeleler, bukalemunlar akmaya başladı. Memet kendini zor tutuyordu. Bu sefer ölse de kaçmazdı.

“Gel Mustafa,” dedi. “Köpeğin ne işi var bu mağaranın içinde. Üstelik de o burasım bilmez ki... Bilse de ödü kopar, gelemmez ki...”

Böylece yürüyerek kale boynuna kadar geldiler, orada, eski yerlerine, Salmanın oturup da türkü söylediği taşın önüne, topırağa oturdular. Dünya usul usul karanlığa gömülüyor, Düldül dağıysa ışığa batmış, karanlık çöktükçe parlıyordu. İnceden, belli belirsiz bir de yağmur çiselemeye başladı. Yağmurun çiselemesiyle birlikte de ortalık kurşun geçirmez, göz gözü görmez

bir karanlığa kesti. Karşıdaki Düldül dağı gittikçe ışığa batıyor, ağardıkça ağarıyor, usul usul da dönerek, doruğundaki yıldızları savurarak, karanlığın üstüne abanarak bu yana geliyordu. Çocuklar, korkularına yumulmuşlar, kendi içlerine gömülmüş gitmişlerdi. Dağ da, bütün ışıltısı, aklı, bir dünya kadar ağırlığıyla karanlığa abanarak ovanın üstüne yürüyordu. Birdenbire karşılarındaki, ulu karanlığı yararak gelen Düldül dağı ortadan siliniverdi ve dünya başsız sonsuz bir boşlukta kaldı.

“Hiçbir şey yok,” dedi Memet.

Kendi de yok olmuştu Düldül dağıyla birlikte, her şey de... Yanındaki Mustafa da... Elini uzattı, Mustafanın elini tuttu, var gücüyle sıktı, Mustafa da onun elini sıktı. Ayağa kalktılar, aşağı doğru yürümeye kalkıştılar, karanlık bir duvar gibi önlerine çıktı, sağa döndüler, sola döndüler karanlık, aşağıya, yukarıya yürüdüler... Durmadan yürüyorlar, karanlığa dolanıyorlar, taşlara, çalılara çarpıyor, yokuşa vuruyor, iniş iniyor, çukura düşüyor, karanlıkta salt yağmur çiseliyordu. Birden önlerinde ıslak kıvılcımlar savrulmaya başladı. Bir, ta uzaklarda, Düldül dağının oralarda şimşekler patlıyor, karanlığı bir uçtan bir uca biçiyor, bir, üstlerine, uzaklardan savrularak kıvılcımlar sağlıyor. Çiseleyen yağmur kıvılcıma dönüşmüş, kayalıkların arasından dört yana, bütün geceye saçılıyor, geceyi aydınlatıyordu. Düldül dağı gene geldi önlerinde durdu, doruğundan tabanına kadar kıvılcımlara batmış çıkmıştı.

“Ateşböcekleri, ateşböcekleri,” diye bağırdı Mustafa. Ellerini kasıklarına koymuş, kıvılcımlanarak dönen Düldül dağına, kıvılcıma batıp çıkmış kaleye, ovada top top olmuş savrulan ışıklara bakıyordu... Birden yedi tane ebemkuşağı doğdu çiseleyen karanlığın üstüne. Ebemkuşaklarından renk renk kıvılcımlar çiseledi gecenin üstüne. Dünya göz kamaştırıcı ışığa, ebemkuşağına gömüldü. Mağaranın ağzından da koskocaman, bir ucu Gavur dağlarının üstünden aşırıp çöle varmış bir ebemkuşağı şakılayarak akıyordu.

“Memet, Memet,” diye bağırdı Mustafa. Yağmurun içinden mağaranın ağzına kadar koştu. Tam kapının eşiğine gelince ebemkuşağı renklerini çekti, ateşböcekleri ışıklarını söndürdü. Düldül dağı karanlığın içine gömüldü. Dünya bomboş, soluk

aldırılmaz bir karanlığın altında kaldı. Kendilerini mağaranın içine attılar. Mağara soludu. Ta içerde, dipte bir çift göz bir kızıl kor gibi yanıyordu.

“Kocabaş, kocabaş,” dedi Mustafa. “Kocabaşın gözleri bunlar. Onun gözleri köz gibi yanar karanlıkta.”

Yağmur çiseliyordu. Dizlerine kadar çamura batmışlar, iliklerine kadar ıslanmışlardı.

Mustafa büyücek bir ateş böceği yakalamıştı. Böcek iki parmağının arasında bir parlayıp bir sönüyordu.

Zero Hatun:

“Sen beni öldüreceksin Mustafa,” dedi, “neredeysen sabah olacak, nerede kaldınız?”

“Bulamadık ana,” dedi, en üzgün sesiyle Mustafa, “kocabaşı bulamadık.”

“Ali Çavuş da Memedi merak etmiş, bugün üç kere bize uğrayıp onu sordu.”

“Şimdi babam çoktan uyumuştur,” diye soğukkanlılıkla onları yatıştırmaya çalıştı Memet.

“Bir şeyler koyayım da yiyin.”

“Acıkmadım,” diye kendisini yatağa yüzükoyun attı Mustafa. Memet de gitti onun yanına uzandı.

Mustafa sabaha karşı uyandı. Öyleyse uyumuştur. Tabancasını yokladı, yerindeydi. Fişekler, uyurken bacağına batmıştı. Şalvarının cebinde ağırlığını duyuyordu. Dışarıya çıktı. Sol elini tabancasının üstüne koymuştu. Tetikteydi. Faytonun, yeşil arabanın altına baktı, kocabaş oralarda yoktu. Arkasında bir pırtırtı duydu, geriye dönünce, alacakaranlığın içinde, kekliğin karartısını gördü. Sabahın seher yeli yüzüne serince çarptı. Elleri de üşüdü. Gündoğudaki kuyrukyıldızı gediğin üstünden gözüküyor, yalp yalp ederek yöresini aydınlatıyordu. Gökyüzü batıdan doğuya yıldızla döşeliydi. Arada sırada Aladağın göğünden ovaya parlak, derin, uzun süre yitmeyen yıldızlar akıyor, Akdenizin üstüne düşüyorlardı. Ahıra, suyun kıyısına, komşu kaktüs ağaçlarının altına da bakan çocuk çok üşüdü, gitti nar ağacının altına oturdu, belini de ağaca verdi, iki elini koltuk altlarına sokup büzüldü. Memedi, onun mağaranın kapısından kaçışını düşündü bir süre, sonra da kaçışını kendisine yedire-

neyip dönüşünü... Gittikçe çöküyor, kendisini bir boşluğun hiçliğine, yapayalnızlığın içinde buluyordu. Tetikteydi. Gözleri alacakaranlığın içinden en küçük bir karartıyı, kıpırtıyı bile seçiyordu. Birden kayalığın üstünde Salmanın karartısını hayal meyal gördü yitirdi. Gölge önünden de üç kere geçti. Mustafa, büzüldükçe büzülüyor, namlusu karnına batan tabanca onun canını acıtıyordu. Kayalığın üstünde, elinde hançeriyle duran Salman, bazı bazı yürüyor sonra da duruyor, gözlerini narın altına dikeyiyor, çocuğun karartısını seçmeye çalışıyordu. Sonunda Mustafayı gördü, kollarını kartal kanatları gibi açarak kayalığından ağılın ucuna kadar uçtu. Elindeki hançeri yıldız ışığında parlıyordu, Mustafaya doğru fırlattı. Hançer ışıklar saçarak narın yöresini yedi kere dolaştı. Ortalık karardı, kuyrukyıldızı, Aladığın üstündeki arka arkaya, öteki yıldızları yararak akan yıldızlar silindi. Yağmur çiseledi, göz gözü görmez oldu. Salmanın karartısı karanlığın arkasında kaldı. Hançeri kapan Mustafa kaktüs ağılının önündeki Salmanın durduğu yeri şavullayıp fırlattı. Hançer üç kez gıcırdadı, hışırladı sonra da geldi narın gövdesine Mustafanın kulağının dibinden ısıklık çalarak geçti, saplandı. Çocuk hançere bütün gücüyle asıldı, saplandığı yerden çıkaramadı. Salman, Mustafanın, hançeri narın gövdesinden sökemediğini nasıl anladiysa anladı, nar ağacının üstüne abandı hançerini söktü aldı. Alır almaz da gene Mustafaya fırlattı. Hançer ağacın yöresinde yalımlar çizerek, yalımlarını çiselti islatırken, hançer geldi gene nara köküne kadar saplandı. Buna çok kızan Salman yalım çizgisine bastı kurşunu, bastı kurşunu. Kurşunu bitince gene ağacın gövdesine saplı hançere saldırdı, asıldı, asıldı hançeri oradan çıkarınca sol eli de arayarak Mustafanın boynunu bulmuştu, yağmur çiseliyordu, hançeri onun tam boynundan aşağıya daldırdı çıkardı, daldırdı çıkardı, daldırdı... Hışırlı hançer üç kere gırç, gırç, gırç etti. Salman kanlı hançeriyle kaçtı. Gözleri pörtlemişti. Yağmur da durmadan çiseliyordu. Mustafa, kaputunun yakasını tutup Salmanın arkasından yürüdü, silahımı getirin, diye de eve doğru bağırdıktan sonra yere, tozların içine ağzı aşağı kapaklandı. Salman dağa doğru tökezleyerek kaçıyor, arkasından kurn gibi kurşun kayıyordu. O minare gibi kayanın dibine gelince,

Mustafa yerden bir çalı aldı, Salmanın yöresine geniş bir çizgi çizmeye başladı. Salman, daha çizgi bitmeden oradan ayrılmayı akıl etmedi. Oysa Mustafanın onun yöresine çizgi çizdiğini görüyordu. Hiçbir zaman da bu çizgi başkalarınca silinmeden dışarıya çıkamayacaktı. Ama gene de, ak gömleğini çıkarıp üstüne astığı çalının yanındaki kayanın kuytusundan ayrılmıyordu. Ak gömleğe de durmadan kurşunlar yağıyor, gömlek, her kurşunu yiyince bayrak gibi dalgalanıyordu.

Mustafa çizgiyi çizdi bitirdi. Kaktüs ağılları aşağıdan yürüyerek geldiler, uzun kayanın yöresini sardılar. Yıldızların ortasında, bir aydınlık tünelinin içinde kartallar öfkeli öfkeli dönüyorlardı, kanatları yıldız ışıklarına bulanarak... Yağmur çiseliyordu. Salman yerinden kalktı, kurşun yağmuru altında, yağmur çiseliyor, gün batıyor, kartalların kanatları gümüşleniyordu, Mustafanın çizdiği çizgiyi, sanki o çizgi hiç çizilmemiş gibi, geçti. Keskin kayalıkların aralarından seke seke, kurşunlardan korunmak için yata kalka kaktüslere ulaştı. Çocuk çok şaşırды, bu Salman Yezidi değil, dedi. Yezidileri Mardinde, çöldeki tepelere getirdiler, tepenin eteğine bir adam bir geniş çizgi çizip sonra gitti. Yezidiler, yedi gün yedi gece orada, başlarında onları bekleyen bir tek nöbetçi, onları gözetleyen bir tek çocuk bile olmadan, çoluk çocuk, yüzlerce, güneşin altında aç susuz kalarak beklediler ve hem de canlarını kurtarmak için çizgiyi aşamadılar. Yedi gün, yedi gece sonra da Arap atlara binili, ak gömleklili, ak agelli, yalınkılıçlı insanlar geldiler, hepsinin yediden yetmiş kellelerini kestiler, kimsenin gıkı çıkmadı. Sel gibi akan kanlarını çölün kumları yutu. Bu tepedekileri bitiren yalınkılıçlıları kanlı adamlar öbür tepelere, öbür tepelere at sürdürdüler, onlar da yerlerinden kıpırdamadılar. Onların da sel gibi akan kanlarını çölün kızgın kumları yuttu. Demek Salman Yezidiliği bilmiyor, çocuk, yazık, unutmuş.

Salman uzun koyağı sarmış, kavaklar kadar da uzamış kaktüs ağının dibine vardı, hançerini çekti, hançer Hazreti Alinin kılıcı gibi yedi arşın uzadı, hançer kaktüs ormanına bir ucundan girdi, öbür ucundan çıktı. Onda da Salman dışarıya kaçtı. Daha birkaç adım atmadan kaktüs ormanı ayaklandı, gene Salmanın yöresini kuşattı. Hançer gene kaktüslere daldı,

kaktüsler gene yerde. Salman gene kaçmada. Kaktüs ormanı gene dimdik, gene Salmanın yöresinde. Hançer biçti, Salman kaçtı. Kaktüs ormanı, uzun ak dikenleriyle ayağa kalktı... Salman edemedi, kendisini uçurumdan aşağıya attı. Kaktüs ormanı uzun ak dikenleriyle yemyeşil uçurumun başında kaldı. Aşağıda eşkıya Sefer, çangal bıyıklı Hasan Hüseyin, ötekiler ellerinde filintaları onu bekliyorlardı. O, önlerine düşünce silahlarına sarıldılar. Salmanın üstüne öylesine kurşun yağdırdılar ki onu kalbura çevirdiler. Salmana değen kurşunlar ona geçmiyor, bedeninden sapır sapır yere dökülüyordu. Bu sırada tabancasını çekmiş Mustafa da uçurumdan aşağıya kaktüs ormanı ile birlikte atladı, "gözlerine," diye bağırdı. "Aman ha gözlerine sıkın. Kurşun yalnız onun gözlerine geçer." Mavi çakmaktaşı kayanın arkasın siper almış Sefer, "onun afsunu kalktı, onun afsunu bitti artık, o, çizgiyi geçti, görmedin mi Mustafa Bey," diye gülererek karşılık verdi.

Mustafa, Salmanın tam burnunun dibine kadar yaklaştı, tabancasını sağ gözüne dayadı, bastı tetiğe, sol gözüne dayadı... Sağ gözüne, sol gözüne... Salman sıçradı ak çakmaktaşından keskin kayanın yanına gitti. Bir elinde hançerini, bir elinde de koskocaman, boyu kadar bir kafes tutuyordu. Kafesi kayanın üstüne koydu, kapısını açtı, ilk mavi yağmurcuk kuşunu kafesten aldı havaya attı. Kuş, mavi bir şimşek gibi üstlerinde çakarak birkaç sefer döndükten sonra ırmağın öte kıyısına uçtu. Yüzü azgın Salman her kuşu havaya attıkça biraz daha yüzü azgınlaşıyor, her kuş atıldıkça çiselti duruyor, karanlık çekiliyordu.

"Onun afsunu bozulmamış, görmüyor musun Sefer?"

Belki de Salman köylülerin dedikleri gibi Yezidi değil, İsmail Ağanın öz oğluydu. Onu anası çölde yılan oynatan bir Araba afsunlatmıştı, kırmızı bir yılanı çıplak beline dolayan çok uzun bir Araba...

Nar ağacı tepeden tırnağa çiçeğe durdu, ağacın şavkı ta buradan ırmağın aydınlık yüzüne vurdu. Ak kuş da geldi, uzun kuyruğu yağmurcuk kuşlarının renginde som maviydi. Mavilerin, turuncuların, alların şavkı geceye, karanlığa vurdu, Salman, karşısına geçmiş ona gözleri sevgiyle dolmuş gülüyordu.

“Ben senin öz kardeşinim, öz, öz, öz... İsmail Ağa benim öz babam. Babamı bana sen öldürtmedin. Babamı bu köylüler öldürdü. Anamı da babam İsmail Ağa öldürmedi. Sen korkma, bu dünyada sana kimse dokunamaz. Sana kim dokunursa...” Hançerini çekti, Mustafa kaputuyla yakasını bir iyice kapattı. Hançer Salmanın elinden uçtu gitti, gömleğinin asılı olduğu çalının üstüne kondu. Kayaların aralarına kan damlıyordu gömlekten, hançerden. Yağmur çiseliyordu gecenin üstüne, Mustafa iliklerine kadar ıslanmış, sırtı narın gövdesine dayalı, büzülmüş, bir topak kalmıştı. Kocabaş kalın sesiyle ürerek avlu kapısından içeriye girdi. Salman her şeyi anladı, hançerini çekti, sırtını nar ağacının pürtüklü, eğri büğrü gövdesine dayadı, köpek onun ne yapacağını anlamıştı, şaha kalkarak Salmana saldırdı, tam bu sırada da Salman hançerini kocabaşın boynundan aşağıya soktu, hışıhışı hançer üç kere gırç, gırç, gırç etti. Kaktüs ağlının üstünden sünüp gelen İsmail Ağanın kır atı Salmana dişleriyle saldırdı. O da atın boğazına hışıhışı hançerini üç kere soktu çıkardı.

Gün doğdu, çiçeğe durmuş nar ağacının alı, uçuşan yağmurcuk kuşlarının som mavisini, ortahka deli gibi vıcırdayarak dönen ak kuşun aydınlığı dalga dalga dünyayı sardı. Köpeğin, Salmanın, kır atın ölümleri kayalıkta, sütleğen ağacının yanında yatıyor, kaya aralarına dolmuş kanlar köpürüyordu. Kaya aralarında mavi sütleğen öbekleri...

Mustafa uyuşmuştu. Kollarını açtı, gerindi, yerinden kalktı, ayakları aldı onu faytonun altına götürdü. Arabanın altına eğildi baktı, kocabaş yoktu. Deli gibi ırmağın kıyısına koştu, bütün ilginç çalılarının içine baktı, oralarda da yoktu. Abbas Usta ocağını yakmış, çaydanlığını közlerin içine sürmüş, namazını kılıyordu. Mustafa, namaz kılan insanın önünden geçmenin ağır günah olduğunu bildiği halde Abbas Ustanın tam burnunun önünden geçti. Kaktüs ağlının ucunda Memetle karşılaştı, Memet bir tuhaf baktı baktı, ardından da aldı yatırdı, mezarlık yolunda gözden yiterken döndü döndü Mustafaya baktı. Çocuk, kendinde olmayarak eve döndü, anası onu karşıladı gülererek “Seni gördüm,” dedi, “tanyerleri ıştırken, sırtını ağaca vermiş düşünüyordun. Senin keyfini bozmadım. Ne kadar da ıslanmışsın Mustafam, cıçığın çıkmış. Hasta olacaksın.”

Zero Hatun onu kolundan tuttu içeriye çekti, hemen soydu, yeni don, gömlek çıkardı, giydirdi, "çay hazır yavrum," dedi. Mustafa onu duymadı bile. Uykusuzluktan ölüyordu, daha yatağa girer girmez uyudu.

Öyle uzun uyumadı, uyandığında vakit kuşluktu. Yüreğinde bir ağırlık vardı. Bir karanlıktan bir karanlığa gidip geliyordu. Dışarıya ibriği alarak çıktı. Yüzü çok ciddiye, elini yüzünü bir güzelce sabunlayarak yudu. Evin arkasını dolandı. Kaktüslerin duldasına oturdu, çatladı, bir çakıltaşıyla da silindi. Anası sofrayı hazırlamıştı, sofraya bakmadı bile. Amcasının dünyaya küstüğünde oturduğu işlemeli çuvalın üstüne oturdu, yüzünü iki eli arasına alıp gözerini bir noktaya dikti bakmaya başladı. Zero Hatun her şeyi anladı, ayaklarının burnuna basa basa dışarıya çıktı. Hasan Ağa, Pero, Hazal da her şeyi anlamışlardı.

Zero, öğleyin odaya girdi, Mustafanın yamna vardı, önünde durdu. Mustafa, olduğu gibi, yüzü iki eli arasında, gözleri bir noktaya dikilmiş duruyordu. "Yavrum Mustafam, sana yemek hazırladım, hem de içliköfte... Amcan gitmiş de Burhanlıdan et almış senin için. Yarın da sana ekşili köfte yapacağım."

Ekşili köfteyi duyunca Mustafanın içi gitti, en sevdiği yemektir, aldırmadı, hiç de durumunu bozmadı.

"Mustafam, yavrum."

Zero Hatun oğlunun karşısında çok diller döktü, yalvardı yakardı, "Büyükler yemek yemeseler de olur," dedi, "oysa çocuklar yemek yemezlerse ölürlər," dedi, Mustafa taş kesilmiş kıpırdamıyordu, gözlerini bile kırpmıyordu.

Zero Hatun onunla baş edemeyeceğini anladı, dışarıya çıktı. Dışarıya çıkınca öfkesi de yavaş yavaş geçti.

O gece Mustafa sabaha kadar işlemeli çuvalın üstünde gözlerini kırpmadan oturdu, sabaha karşı da türküye başladı. Sesi sıcacıktı. Onun sesine önce Hasan Ağa, sonra Pero, Hazal uyanırdı. Zero Hatun, zaten hiç uyumamış, sabaha kadar oğlunu seyretmiş durmuştu. Onun türküsüne başlayacağı saati bekliyordu. Çocuk önce türküsüne, çok inceden duyulur duyulmaz başladı. Sözleri Türkçeydi ve bir özlemi dile getiriyordu. Bulut yeleli kır atlar diyordu, gittiler, diyordu, binlerce binlerce gittiler. Ağrıdağının karlarında yittiler, diyordu. Ağrıdağım, Dül-

dül dağının arkasında... Ak kanatlı ak atlar, yeleleri de ak bu-
luttan... Nalları kıvılcımlanarak, nalları Düldül dağının çak-
maktaşlarında yıldız dökerek... Seni göresim geldi sevdiceğim
kır at. Ceren sekişli de tavşan büküslü, kaplan göğüslü de, hay
elma gözlü kır at. Yelesi genç kızların örgüleri gibi kıvrılan, yel-
ler örneği koşan hay gök kır at, seni de göresim geldi, seni de
göresim geldi beslediğim kara kedi. Seni de göresim geldi, kara
gözlüm, benim kara gözlüm, benim kara gözlüm... Kara gözlü-
sünün adım söyleyemiyordu. Zero Hatun bu adı söylenmeyen
kara gözlünün kim olduğunu anlıyordu. Mustafa onun mezarı-
na hiç gitmediği gibi, onun adını da cinayetten sonra bir kez ol-
sun ağzına almadı. Seni de göresim geldi, değerini bilmediğim
kocabaş köpek. Ne kadar şey özlüyorsa hepsini sayıp döküyor,
seni de göresim geldi, diyordu da başka bir şey demiyordu.
Toprakkaleyi, Toprakkaledeki arka arkaya dizilmiş, renk renk
nakışlı tozlu arabaları, Mersinin denizimi, deniz kokusunu, de-
nizin tuzunu, ışıklı gemilerini, kereste kokularını, çamur, am-
barlar dolusu buğday, çeltik tarlalarının kokusunu da özlemiştir.
O kadar, o kadar çok şey özlemiştir ki saymakla bitiremiyor-
du. Seni de göresim geldi Adacanın kayalıklarından açan kat-
mer nergis. Seni de göresim geldi mor kayanın mor sümbülü.
Seni de göresim geldi dengbejler dengbeji Abdale Zeyniki... Se-
ni de göresim geldi kınalı keklğim. Mustafa koskocaman bir
dünya yaratıyor, koskocaman bir dünyayı börtü böceği, kurdu
karmcası, tozu yağmuruyla özlüyordu. Seni de göresim geldi
çiçekli yaylanın yaz yağmuru... Tanyerinin ortasında, yağmu-
run, ışığın içinde, dünyanın ucunda açan yabangülü, seni de
göresim geldi.

O, Türkçe söylediği türküyü güneş kızdırıncaya kadar sür-
düdü. Türküye daha ilk başladığında Memet onun türküsünü
duymuş, gelip evin kumuş çitinin dibine oturmuş, kulak kesil-
mişti. Onun arkasından Musa İbrahim geldi, onun arkasından
Veli, Sakırğa, Tırtıl Yusuf, herkes Tırtıla tuhaf tuhaf bakıyordu,
onların arkasından Nuri, Kel Mıstık, Cinoğlan, Aşık Ali, onların
arkasından da kız erkek köyün bütün öteki çocukları çitin dibi-
ne döküldüler. Onların arkasından da yaş kadınlar, genç kız-
lar, yaşlı birkaç adam geldiler. En sonunda da Hava Ana geldi.

Mustafanın sesi duyulmuş bir ses değildi. Bu köy, Türkmenin tam ortasındaydı. Bu cömert köy, Türkmen, Kürt aşıklarının uğrak yeri idi. Bu yörelerde o kadar çok aşık, o kadar çok destancı yetişmişti ki buraları dillere destan olmuştu. Bölgenin en büyük aşığı Karacaoğlan bülbül avazlıymış. Şimdi az ilerdeki Gebeli köyünde yaşayan küçük Memedin sesinin üstüne ses yoktur. Onun türkülerini dinlemeye Halepten, Şamdan, Rakkadandan, Urfadan Türkmen Beyleri atlarına binerler de gelirler, küçük Memedi dinleyip öyle, mutluluklara batarak, kıvançla gönenerek yurtlarına geri dönerler. Onun sesinin ünü buradan bütün Çukurovaya köy köy, ev ev yayılmıştır. Ve Mustafanın sesi dinleyenlerin hepsini şaşırttı, oralarda kim varsa, bu sesi kim duymuşsa kendinden geçip Mustafanın dünyasına doludizgin girdi.

Mustafa azıcık durduktan sonra gene türküsüne başladı. Bu sefer Kürtçe söylüyordu. Kimse onun söylediklerinden bir tek sözcük bile anlamıyordu ya sesin etkisi de gittikçe artıyordu. Çocuklar bu türküyü çok iyi biliyor gibiydiler. Belki uyurlarken, belki düşlerinde, belki de çok eskiden duymuşlardı. Türküyü de sözcük sözcük anlıyor gibiydiler. Turnalar, diyor-du, üç turna saldım gökyüzüne, üç tane tellice turna, biri sarı, biri yeşil, biri mor, üç tane ak kuş saldım gökyüzünün ortasına, uzun kuyruklu. Birisinin kuyruğu som mavi, telleri saçak saçak, birisinin kuyruğu som kırmızı, telleri gümüş, birisinin telleri som yeşil, telleri mor menekşe... Gidin, dedim, turnalarım, gidin, dedim, ak kuşlarım Düldül dağının arkasına, selam söyleyin benden, orada bir ağaç var, orada tek başına öyle durur. Orada, onu o denizin kıyısına ben dikmiştim. Mavi şavkı vuruyor denizin ağaca, ala karlı Düldül dağına... Düldül dağı dönüyor mavinin ortasında. Mavi ışıklar savuruyor dünyalar. Behey turnalar gidin Düldül dağına, orada kuşlar padişahı var. Yedi kepezinin yedisinde yedi güneş. Orada şu mor dağların ortasında... Burası sıcak, sıcak, sıcak... Uyunmuyor bu sıcakların elinden, bu sineklerin yüzünden. Sular kan akıyor. Toprak kavrulup yanıyor, insanlar da toprak gibi kavruluyor, yanıyor. Kayalar yamıyor, eriyor, sular yanıyor sıcaktan. Sıcak, sıcak, sıcak... Orada bir çiçek açmış dünyanın ucunda.. Kokusu dünya-

yı sarıp da gelir. O çiçeğe selam söyleyin benden... Orada kuşlar padişahma gidin, sizleri karşılansın orada. On bin tane sarı kepezli çavuşkuşuyla. Orada size kuşsütü bile eksik olmayan sofralar kursun. Orada sizi, Düldül dağının arkasında sultanlar gibi ağırlansın. Kuştüyü döşeklerde yatırsın. Sizi miski amber sularında yıkatsın. Turnalar, turnalar, akça kuşlar varın gidin, Düldül dağının arkasına, orada başı yerde, kökü gökte ağaçların üstüne konun. Ötün güzel sesinizle, söyleyin Düldül dağının kuşuna kurduna, börtüne böceğine biz oraya geliyoruz. Söyleyin ki orada çiçekler açsın, dağlar nennilensin, ovalar, dağlar gülü reyhan koksun. Benden selam söyleyin Düldül dağına turnalar, akça kuşlar.

Ondan sonra başka bir tuhaf türküye geçti Mustafa... Artık bu dili kimse anlamıyordu. Mustafa da bilmiyordu. Belki de uyuruyordu. Belki de çooook eskilerde bir yerde duymuştu. Belki Yezidice, belki Süryanice, belki Akatça, Aramca, belki Çeçence, belki Çerkesçeydi... Bir tuhaf, bir kuşdilene benziyordu. Mustafa arada uzun çığlıklar atıyor, çığlığının ucu varıyor gökyüzünün ardını geçip gidiyordu... Bu türküyü orada dinleyenler ürperiyor, tüyleri diken diken oluyordu. Mustafanın sesiyle ağlıyor, gülüyor, seviniyor, kederlere gömülüyorlardı. Mustafanın sesi onları bir düş gibi kuşatıyor, içine alıyor, uçurup başka dünyalara götürüyordu. Oradakiler, kendi üstlerine kapanmışlar, türkünün kasırgasında oradan oraya savrulup duruyorlardı...

Türkü bittiğinde, türkünün bittiğinin kimse farkına varamadı. Orada, evin çitinin dibinde uzun bir süre hiç kıpırdamadan oturdular. Önce Hava Ana ayağa kalktı, gerinerek kulunç kütürdetti. Arkasından çocuklar, arkasından da... Herkes uyurgezer gibiydi ve köyün içine, kayalıklara, ırmağın kıyısına, nereye gittiklerini bilmeden, kolları yanlarına düşmüş yürüyorlardı.

Mustafa türküsünü bitirince de yerinden kıpırdamadı. Gene gözlerini bir noktaya dikti, öyle kalakaldı. Zero Hatun da ona yaklaşmadı. Oğlunun türküsü onu da herkes gibi etkilemişti, o da uyurgezer gibiydi, caminin önüne kadar, o da çocuklarla, kadınlarla yürüdü. Narm yanına gelince Abbas Ustayla karşılaştılar. Usta ağacın altında durmuş, ne ileri, ne geri, ne sağa, ne sola gidebiliyor, sallamp duruyordu.

"Zero Hatun, Zero Hatun, duyduñ mu Mustafayı, duyduñ mu onun sesini, türküsünü?"

Bu türkü bin yıl ötelereñ, Arabistan çöllerinden, İrandan Turandan, ulu denizlerden, yüksek göklerden, yüz bin yıllık eski topraktan, kuşlardan, çiçeklerden geliyordu.

"Zero Hatun, Zero Hatun..."

"Zero Hatun batmı, kardeşim Abbas Usta. Zero Hatun kara topraklara gömülsün Abbas Usta."

Büyümüş gözleri korku içindeydi. Mustafa bu türküden sonra iflah olmazdı. Bütün içindeki korkuyu, sevinci, ürkücü, nesi var nesi yoksa, hepsini dökmüş, zavallı çocuk boş kovan gibi kalmıştı. Böylesi insanlar da hiçbir vakit iflah olmazlardı. Zero Hatun bunu deneyleriyle biliyordu.

"Dur," dedi Abbas Usta, "dur Zero Hatun, belki bildiğimizi, dediğimizin hiçbirisi olmaz. Belki bütün korkularından arınarak..."

"Keşki, keşki dediğin olsa Abbas Ustam. Keşki bütün korkularından.. Hiç sanmam Abbas Ustam, duyduñ neler söylüyordu. Sesini de duyduñ."

"Duyduñ," dedi Abbas Usta.

"Son söylediği türküler hangi dildendi?"

"Bilmem."

"Bütün dillerdendi. Bu çocuk çok acı çekiyor, ben ne yapayım Abbas, başımı alıp hangi diyara gidiyeyim... Bu çocuk..."

"Bu çocuğa hiçbir şey olmaz Zero Hatun."

"Bu çocuğa hiçbir şey olmaz, diyen dillerine kurban olsun Zero Hatun."

Zero Hatun, Abbas Ustadan ayrıldıktan sonra, eve gitmeyi iç götürmedi, köyün içine daldı, uğramadığı ev bırakmadı. Bütün köy Mustafanın etkisini üstünden atamamış, hiç kimsenin ağzını bıçaklar açmıyor, herkes bir düşün sarhoşluğunda ortaklıkta dönüp duruyordu.

Zero gece yarısına doğru eve geldiğinde Mustafayı başı önüne düşmüş uyur buldu. Çocuğu çuvalın üstünden kucağına aldı getirdi yatağı yatırıp onu soydu, üstüne yeni, üstü çiçekli yorganı örttü.

Hasan Ağa kapının eşiğinde durmuş Zeroya bakıyordu:

“Zero korkma,” dedi. “Senin aklından geçenlerin hiçbirisi olmayacak. Tam tersi, Mustafa bir süre için yüreğindeki tüm ağırları kustu. Bundan sonra çocuk bir süre daha rahat.”

“Kurban olayım bu güzel sözleri söyleyen dillere Hasan, doğru mu sözlerin?”

Hasan Ağa, ona anlamlı bakarak güldü. Zero Hatun da sevinç içinde kalarak, gözlerinin içi aydınlandı.

Her zaman çok erkenden uyanan Mustafa, gün kuşluk olmuş bir türlü uyanmıyordu. Gün ışığından beri de Aşık Ali eve, durmadan geliyor gidiyor, Mustafayı soruyor, çocuğun daha uyanmadığını görünce de yüzü asılıyordu. İncecik, uzun, yüzü sarı, büyük kederli gözlü, yaşı belli olmayan bir çocuktur. Babası, iki amcası Kurtuluş Savaşına gitmiş dönmemiştir. O, küçük amcasının yanında kalıyor, küçük amcasının karısı ona yaşamı ağı ediyordu. Aşık Ali her sabah erkenden kalkıyor, atlara yem veriyor, suluyor, onları tımar ediyor, atların işi biter bitmez de ağıla geçiyor koyunları, inekleri sağıyor, o iş bittikten sonra da kovaları alıp ırmağa koşuyor, küpü dolduruncaya kadar da ırmakla ev arasında mekik dokuyordu. Sonra çocukların bezlerini, çamaşırları yıkıyor, yemek pişiriyor, evi, ağılı, ahırını süpürüyordu. Tarlada, köyde bu çocuk kadar çalışan, bütün evin yükünü tek başına yüklenen daha başka kimse yoktu. Bütün köy, bu boynu çöp gibi ince, çalışmaktan iğne ipliğe dönmüş çocuğa acıyor, sohbetlerinde onu dillerinden düşürmüyorlardı.

“Mustafa daha uyanmadı mı?”

Utanarak, dudakları titreyip yüzü sararak soruyordu Aşık Ali.

Zero Hatun Aşık Alinin sabırsız ve heyecanlı olduğunu görüyor, bunun sebebini de ona bir türlü soramıyordu.

Aşık Ali bu yaşta evin bütün ekinini tek başına biçiyor, dövenini sürüyor, harmanını savuruyor, hasadını kaldırıyor, pamuğunu çapalıyor, topluyordu. Amcası, amcasının çocukları köyün kahvesinde, caminin önünde çömelip oturmaktan başka iş yapmıyorlardı. Ve Aşık Ali bütün bu işlerin üstüne, düşünlerde, bayramlarda, köye sayılan bir adam geldikçe sazını çekiyor, o, inanılmaz güzellikteki sesiyle, en büyük ustalar kadar

güzel çaldığı sazıyla çok eski türküler söylüyordu. Köylü ona bir büyücü, küçük bir ermiş gibi bakıyordu. Yalnız, ona nasıl bakarlarsa baksınlar, ne yaparlarsa yapsınlar çocuğu amcasının elinden, bu korkunç işkenceden kurtarmanın olanağı yoktu. Bu çocuk çok yakında ölecekti. Bunun bütün köylüler bildiği gibi, sağlık memuru göde Mustafendi de söylüyordu. Mustafendinin bilmediği yoktu. Bir kişiye o ölecek, demişse mutlaka ölerdi. Yakınlarda öleceğini Aşık Ali de biliyordu ki boş kaldığı seyrek zamanlarda İsmail Ağanın mezarında, o, öldüğü günden bu yana, mezara gelecek Salmanı yakalamak, bunun karşılığında da bir at almak için bekleyen Cemalin yanına gidiyor, orada uzun ağıtlar söylüyordu, duyanın yüreğini kökünden söken. Çünkü ömründe ilk şekeri ona İsmail Ağa getirmişti.

“Mustafa daha uyanmadı mı?”

Zero Hatun biliyordu, Aşık Alinin, bu Allahın ermişi çocuğun acelesi vardı. Kim bilir, bu vakitte, ne kadar işi onu evde bekliyordu.

“Aşık Alim, yavrım, Mustafa çok yorgun, sen gel otur, sana bir dürüm yapayım da...”

Aşık Ali sabahtan bu yana koşuşturmaktan yorulmuş, boynunu da sünmüştü. Hemen gitti, eşikliğın önündeki hasır iskemleye oturdu, oraya sıkı sıkıya yumulup bir topacık kaldı.

Aşık Ali bu eve çok az gelmişti, Mustafayla arkadaşlıkları hemen hemen yok gibiydi. Mustafa, ona ne kadar yanaşmak istiyorsa, Aşık Ali ondan o kadar kaçıyordu. Bunlar, diye düşündü Zero Hatun, bir şeytanlık kurmasınlar... Sonra da, ne şeytanlıklar kurabilirler bu sabicikler, diye acımdı onlara.

Peroyla Hazal huğun köşesinde sac ekmeği yapıyorlardı, “Kızlar iki bazlama pişirin,” diye seslendi onlara Zero Hatun. Biraz sonra da gitti, elinde iki sıcak bazlamayla döndü, içeriye girdi, yeni yayılmış tereyağını dağlardan İsmail Ağanın bir dostunun, her yıl olduğu gibi, bu yıl da aksatmadan gönderdiği ak petekli püren balını bazlamanın içine sıvadı, bir dürüm yapıp Aşık Aliye verdi, öteki dürümü de kendi aldı, çocuğun karşısına oturdu, karşılıklı yemeye başladılar. Aşık Ali, dürümü eline alınca önce gözlerine inanamadı. Bazlamanın sıcağından usulca eli yanıyor, dürümden dışarıya inceden yağla bal sızıyordu.

Ali, bir süre bazlamayı elinde tutarak, bu tansığa gözlerini dikti kaldı. Balm kokusunu ta derinden duyuyor, elindeki var olduğuna, az sonra da yiyebileceğine bir türlü inanamıyordu. Eli bazlamayı yavaş yavaş, kendiliğinden ağzına götürüyor, ballı bazlama onun ağzına yaklaştıkça gözleri şaşkınlıkla büyüyor, elleri titriyordu. Dürüm, ağır ağır geldi, bir süre onun açılmış, bekleyen dişlerinin önünde durdu, bir anda da dişler kapandı, Aşık Alinin de gözleri yumuldu, çenesi işlemeye başladı. Çocuğun yüzünü bir rahatlık, sonsuz bir mutluluk kapladı. O sapsarı yüzü terütaze bir pembelik aldı. Zero Hatun apışıp kalmış, elindeki dürümü unutmuş Aşık Alinin, gözlerini yummuş, dürümünü yiyişini seyreyliyordu. Zero Hatun şimdiye kadar, yemek yiyen çok çok insan görmüştü, üç gün, beş gün aç kalmışları, onların önlerine konan yemeğe saldırışlarını görmüştü ama böylesini, Aşık Ali gibi bütün bedeniyle ağız olup, gözlerini kapatmış mest, tapınarak yemek yiyenini hiç görmemişti.

Aşık Ali dürümünü, gözleri kapalı, uzun bir sürede yiyip bitirdikten sonra bir süre daha gözlerini kapah tuttu, yüzünde mutluluğun gülleri açmış, öyle bekledi. Gözlerini açtığında sevinçten kulaklarına vararak gülüyordu.

"Sağ ol Zero Hatun," dedi. "Ben hiç bal yememiştim şimdiye kadar. Bu bal dedikleri de ne güzel bir şey imiş. Ne de güzel kokuyor. Ben de püren gibi kokuyorum şimdi, tepeden tırnağa."

"İnsan püren balı yiyince öyle kokar."

"Kokuyorum," dedi.

Zero, ekmek yapanların yanma gitti, sıcak bir bazlamayla geriye döndü, içerde ballı yağh dürümü gene yaptı. Aşık Ali gene gözlerini kapadı, yüzü pespembe oldu.

Çocuk, daha dürümünü bitirmeden Mustafa uyandı, uyur-gezerler gibi sallanarak dışarıya çıktı, Aşık Aliyi görmedi, narın altına gitti, mor keskin kayanın arkasına geçti, oraya uzun uzun çövdürdü, gene sallanarak avluya döndü, gitti faytonun altına baktı, orada bir süre başı arabaya dayalı kaldı. Faytonun arkasını dolandı Ferhat Ustaya geldi, onun da altına baktı, sonra iki elini şalvarının cebine soktu, doğru Tırtıl Hüseyinin işliğine gitti, bugün onarıma çok araba gelmiş, işliğin avlusu renk

renk arabayla dolmuştu, Mustafa, umut dolu gözlerle bütün arabaların altına baktı, geri dönmüş giderken, onu körüğünün başındaki Tırtıl Hüseyin gördü, koşarak geldi, Mustafayı kolundan tuttu:

“Mustafa Bey yavrum, a be canımın içi, seni arardım günlerdir, amma velakin bulamazdım zatınızı. Mustafa Beyefendim, senden benim çok bir ricam var, benim bu dileğimi a be kırmazın zatınız. Buyurun işliğe yapayım size bir kahve ki, Ali Çavuş bilem, böyle bir kahveyi haçan yapmamıştır hiçbir zaman. Buyur, buyurun muhterem Beyimiz Mustafa Bey... Ve hem de İsmail Ağamızın oğlu...”

Mustafayı önüne kattı yürüdü işliğe. Oraya buraya paslanmış demirler, odunkömürleri, tekerlekler, tahta, tekerlek parçaları, boş boya kutuları gelişigüzel atılmıştı.

Mustafanın altına, hasırları maviye boyanmış, yeşil kırmızı işlemeli bir iskemle çekti, “Buyur Beyimiz, oturunuz, otur ki bu işlik ve Tırtıl Hüseyin amcan şeref yap olsun.”

Bakır cezve ocağın yanındaydı, suyla doldurdu, içine kahve şeker atıp kaynattı, ağzı geniş, dibi dar kırmızı çizgili fincanlara koydu, köpüklü kahveyi Mustafaya uzattı, ötekini kendi aldı, bir sandalya çekti kendi de çocuğun karşısına oturdu. Bütün işliği keskin bir kahve kokusu doldurmuştu.

Mustafa, ilk yudumu dehşet höpürdeterek içti, bu, höpürdetiş Tırtıl Hüseyinin gözünden kaçmadı:

“A be can kurban haçan senin gibi adama,” dedi, “böyle bir höpürdetmeyi beyler paşalar beceremezler. Haçan bizim Rumelinde ancak pehlivanlar yapabilirlerdi böyle. Bir de sen... Hayran olmuştur Tırtıl senin padişahlar gibi kahve köpürdetişine. A be Sultan Hamit Hazretleri bir kahve höpürdetirdi ki sesi Yıldızdan Selimiye kışlasına gelirdi. İşte senin...”

Mustafa da ikinci, üçüncü yudumunda daha artırdı höpürtü sesini.

O höpürtüyü artırdıkça Tırtıl, “Hah, işte işte böyle, hah işte... Kahve içenin höpürtüsü şu ırmağın öteki kıyısından duyulmalı ki ben de ona kahve içildi diyeyim.”

Kahveler, uzun, büyük höpürtülerle bitinceye kadar araba ustası Tırtıl Hüseyin hep kahve höpürtülerini konuştu. Kahve-

ler bitince Usta fincanları aldı yandaki büyük örsün üstüne koydu, yüzü daha ciddileşip azgınlaştı, sağ elini getirdi çocuğun dizinin üstüne koydu. Eli balyoz gibiydi.

“Mustafa Beyim, senden büyük bir ricam var. Herkes biliyor ki, inkar etme, sen bu köyün de, dünyadaki bütün çocukların da birinci önderisiniz, bütün çocuklar seni dinlerler. Hiçbir çocuk senin sözünden çıkmaz. Bazı insanlar dünyaya önder olarak gelirler, hiç kimse de çıkamaz sözünden o önderin. Bak şimdi bu yaşlı kişi elden ayaktan düştü düşecek kişi, bak sana şimdi ne desin, benim oğlumu bilirsin, o da bir zamanlar senin yüce buyruğundaydı. Seni de, beni de bir tek, götü boklu kartal kuşu yavrusu için bıraktı gitti. Ben onu dövdüm, öldürdüm olmadı. Her gün, gün doğmadan gidiyor o kayanın altına, yuvaların dibine, gözlerini dikiyor, oraya kıpırdamadan bakıyor da bakıyor. Bakıyor, a benim efendim, usanmadan bıkmadan bakıyor. Oradan bir kartal yavrusu tutacak da, o kartal yavrusunu öğretecek de ondan sonracığıma da o kuşlan tavşan, keklik, turaç avlayacak da... Ya Ali Çavuşun kuşu gibi öğrendikten sonra kaçır da, her gün de gelir evinin önündeki ağaca konar da, Ali Çavuşu da, zımgır da zıngır, zillerini öttürerek deli divaneye çevirir de... Tırtıl Yusufun kuşu böyle olunca da, Tırtıl Yusuf da kahrından ölür de... Ali Çavuş, o kuş konmasın, diye evinin önündeki ağacı kesmeye kalktı da, bu kartal da Ali Çavuşun başına bela oldu da...”

Ali Çavuşun kuşu üstüne daha çok konuştu. Bu alıcı kuşların da hepsini, bu leş yiyenleri, bu küçük, zavallı, binbir renkte dünyayı güzelleştiren küçücük kuşları parçalayarak tüyleriyle yutanları yerin dibine geçirdi.

“Şimdi beni iyi dinle Mustafa Bey, bana Ali Çavuş söyledi, Tırtıl Yusufu da söylemiş, o kartal yuvalarında yavru kalmamış, hepsi uçmuş. İlle de bu kartalları daha küçükken, kanatlarını açmamışken yakalayacaksın da öğreteceksin. Yoksa olmaz. Büyük kartalı yakalarsan uçar gider. Üstelik de büyük kartal yakalanmaz. Şimdi Mustafa Beyime söyleyim, Tırtıl Yusuf, her gün kayanın dibinde oturuyor, oturuyor, ardından da düz kayaya, kertenkele gibi tırmanıyor. Bir gün oradan düşecek, sen hiç orayı gördün mü, yuvaların altı keskin kayalık, oradan

yere düşünce paramparça, un ufak olacak. Beni dinle sevgili Mustafa Bey oğlum, o benim bir tek oğlumdur, başka çocuğum olmadı, o da ölünce ben bu dünyada tek başıma ne yaparım, garip anası ne yapar, söyle bana güzel gözlü efendim. Bir kahve daha buyurur musun?"

"İçerim," dedi Mustafa, derin düşüncelere dalmış. "Çok güzeldi kahve, eline sağlık."

Tırtıl Hüseyin kalktı, cezveyi közlerinin üstü kül bağlamış ocağa sürdü, gene geldi Mustafanın karşısına oturdu.

"Mustafa Beyim, bir de benim işim var. Dünyada bir İnegöllü Habip Usta, onun üstüne arabalara resim yapan, renk atan bir tek usta daha gelmedi dünyaya. Ben onun çırağıydım. Bir gün bana dedi ki, oğlum Tırtıl, sen bir usta oldun ki, parmaklarının ucundan renkler dökülüyor aydınlık dünyaya. Aydınlık dünyayı bundan sonra da sen güzelleştireceksin."

Hemen kalkıp ocağa gitti, cezve neredeyse köpürmüş taşıyordu. Köpürmüş kahveyi fincanlara boşalttı:

"Buyur."

Mustafa fincanı aldı.

"Efendime söyleyim, benim bu Tırtıl oğlum var ya, bu illete, yani efendime söyleyim, bu kuş tutma illetine müptela olmadan önce o da güzel arabalar boyar, güzel demirler döver, körükler çekerdi. Onun parmaklarının ucundan akan ışıklar da dünyamızı binbir renge koyacak, aydınlatacak, güzelleştirecekti. Habip Usta bana nasıl el vermişse, ben de Tırtıl oğluma öyle el verecektim. Olmadı işte."

Bir an durdu, gülerek sağ elini çocuğun dizinin üstüne koydu:

"Çok güzel, Zaloğlu Rüstem, Köroğlu, Hazreti Ali, Şeyh Bedrettin Hazretleri gibi höpürdetiyorsun kahveyi."

Mustafa, bu sefer kahveyi daha usturuplu höpürdettiğini biliyordu.

"Sağ ol Hüseyin Ustam," dedi kıvançlı.

"Şimdi boklu bir kuş yoluna ölecek. Her gün, her gün, bir gün de o cilalanmış mermere benzeyen kayanın yüzünden eli boşamp düşmez mi?"

Soru dolu gözlerini Mustafanın üstüne dikerek bekledi. Çocuk onun bakışların altında ne yapacağını şaşırды, çabuk çabuk:

"İnşallah düşmez, inşallah," dedi, arkasından kahvesini öyle bir höpürdetti ki Tırtıl Hüseyin ona, her şeyi unutup hayranlıkla baktı, arkasından da:

"Düşecek, düşecek," diye bağırdı. "O düşerse anası da ölür, ben de ölürüm. Şimdi beni iyi dinle Mustafa Bey, gitmiş o Kırk Ermişlere karışmış, mezarında her gece Allahın sabahlara kadar ışık yaktığı Ağamın oğlu, Cemal onun mezarını sabahlara kadar niçin bekliyor?"

"Niçin bekliyor," diye canlanarak sordu Mustafa.

"Çünkü ermiş mezarlarının türbedarları olur. İsmail ermiş ilan edilince, o da türbedar olunca zengin olacak. Sonra da ermiş türbedarı diye, öbür dünyada da cennete gidecek. İşte İsmail Ağamın güzel yakışıklı oğlu senden dileğim, sen Tırtıl Yusufu gidecek, onu bulacak, bir güzelce ağzından girecek burnundan çıkacak, onu şu düz kayaya tırmanma sevdasından vazgeçireceksin. Ben onu dövdüm, öldürdüm, tüm kemiklerini kırdım, hapsettim, yalvardım, elini ayağını öptüm, bana mısın demedi. Bir umudum sende kaldı ermişim, Ağamın oğlu. Yusufu vazgeçirirsen bu sevdadan eğer, ben de senin o tavuklara folluk olmuş faytonunu onarır, bu eve geldiği günkü gibi yepyeni yaparım. Baba yadigarıdır. Sen benim Tırtıl oğlumu bu sevdadan kurtarırsan, ben de sana has polattan bir hançer yaparım ki sen o hançeri bir adama çekince on yedi karış uzar... Öyle bir hançer ki, gece gündüz ucundan kan damlayan... Öyle bir hançer ki, o senin üstüneyken, sana kurşun geçmez."

Mustafa kahvesini bitirmişti, ayağa kalktı, onunla birlikte Tırtıl Hüseyin de ayağa fırladı, çocuk kapıya yöneldi, Tırtıl Hüseyin allak bullak yüzüyle arkasından giti, onu eşikte durdurdu, "Söyle güzel gözlü İsmail Ağamın, ermişimin oğlu, bana yardım edecek, oğlumu kartalların elinden kurtaracak mısın?"

Mustafa arkasına döndü, Hüseyin Ustayla göz göze gelip bakiştılar.

"Kurtaracağım."

Çocuğun sesi o kadar kesin, o kadar güven doluydu ki Tırtıl Hüseyin hemen eğildi onun ellerine sarıldı, öpecekken, Mustafa ellerini o kadar hızlı çekti ki Ustanın dudakları boşa kaldı.

“Olmaz, sen benim babamın arkadaşısın.”

Oradan hızla uzaklaştı.

İçi kan ağlayan Hüseyin Usta onun arkasından sevinçle baktı. Oğluna yakında kavuşacaktı. Bunu yüzde yüz biliyordu.

Eve gelen Mustafa:

“Ana acımdan öldüm,” dedi, karşısında da Aşık Aliyi görünce, hiç şaşırmadı.

“Ballı bazlama yer misin?”

“Yerim,” diye sevindi çocuk. “Ali de yiyecek.”

“Ona da yaparım” dedi Zero Hatun.

Aşık Ali sustu.

Zero Hatun gene iki sıcak bazlamaya tereyağı, bal doldurdu çocuklara uzattı. Ali gene gözlerini yumdu.

Dürümleri bitince Aşık Ali Mustafanın kulağına eğildi, “seninle konuşmaya geldim,” diye usulca söyledi.

“Söyle.”

“Burada olmaz.”

“Suyun kıyısına gidelim.”

Vardılar ilginlerin içine oturdular.

“Ben de oraya gitmek istiyorum. Beni de oraya götüreceksin. Sana onun için geldim.”

“Nereye?”

“Benden saklama,” diye onun eline sarıldı Aşık Ali. “Ben oraya gideceğim. Hiçbiriniz gitmezse bile ben tek başıma oraya gideceğim. Benden saklama.”

“Nereye Ali?”

“Düldül dağın arkasına.”

“Dur Ali,” dedi Mustafa, “dur.” Yüzü değişiverdi. O anda da, gelmiş ilginin dalına konmuş ak kuşu gördü. Kuşun çok uzun, salkım saçak kuyruğu mavisini suyun aydınlığının üstüne savuruyordu.

Aşık Ali ona yakarıyor, Mustafa da salt, “dur Ali, dur bekle,” diyordu. Sonunda Ali, canını dişine takmış öyle bir diretti

ki Mustafa ne yapacağını bilemedi. Onun şaşkınlığından yararlanan Aşık Ali diretti:

“Söyle bana,” diye onun elinden tuttu, “Düldül dağının arkasına kaçarken beni de yanına alacak mısın?”

Mustafa:

“Alacağım,” dedi.

Aşık Ali onu kucakladı:

“Ben de sana bir türküler söyleyeceğim ki... Horoz sesi duymamış türküler.”

Mustafa gülümsedi.

“Biliyorum sen de çok güzel türküler söylüyorsun ya, sen uyduruyorsun.”

“Uyduruyorum,” dedi Mustafa, Aliye de soru soran gözleriyle baktı.

“Sor,” dedi Ali.

“Tırtıl Yusufu soracaktım.”

“Onu da mı götüreceksin?”

“O, daha kayanın dibinde mi, kartal yuvalarının altında?”

“Orada, hiç ayrılmıyor. Onu da mı götüreceksin? Hiç çabalama, o Düldül dağının arkasına değil, cennete bile gitmez. O, düz kayadan düşüp de ölecek.”

“Ölecek,” diye içini çekti Mustafa.

“Kimseye söylenmeyecek, değil mi?”

“Söylenmeyecek olan ne?” diye sordu Mustafa.

“Düldül dağının arkası...”

“Söylenmeyecek,” dedi Mustafa, kendine güvenmiş. “Tırtılı kandırsak da şu kartallardan vazgeçirsek, civcivlerin hepsi büyüdü, uçtular kartallara karıştılar.”

“Tırtıl Yusuf vazgeçmez.”

İlgınların içinde gün kavuşuncaya kadar oturdular konuştular. Ama bir kere olsun ne Düldül dağının arkasından, ne de Tırtıl Yusuf'tan bir kez daha söz etmediler.

O gece erkenden yatağa giren Mustafa tuhaf düşler gördü. Düz kayaya tırmanıyor, tırmanıyor, kartal yuvalarına çıkacakken, elini uzatıyor eli boşlukta kalıyor, boşluğa yuvarlanıyor, aşağıya iniyor, iniyor, kulaklarında esen yellerin sesi, yerde keskin kayalıklar, bir sürü kartal gelip kanatlarını onun altına geri-

yor, onu yuvalarına çıkarıyorlar, yuvaların içine giriyor dolaşıyor yuvaları birer birer, ne bir civciv, ne de bir yumurta... Yuvaların yanlarını yönlerini yumurta kabukları doldurmuş. Buna çok kızan Mustafa kendisini yuvalardan aşağıya kapıp koyveriyor, altında Tırtıl Yusuf, gözleri koskocaman olmuş, derin, aydınlık bir kuğu gibi... Çocuk Yusufun gözlerinin içine düşüyor, gözlerden yuvalara kadar başları köpüklü sular fışkırıyor.

Sabahleyin uyandığında gece gördüğü düşlerin hepsini anımsadı. Anası ona üstü naneli, kırmızıbiberli tarhana çorbası yapmıştı, çorbayı keyifle içti, anasının yanına geldi, "ana," dedi, onun elini tutarak, "ben Tırtıl Yusufu kurtarmaya gidiyorum, orada, o düz kayanın dibinde ya da kayaya tırmanırken düşüp ölecek."

"Herkes öyle söylüyor yavrum, Yusuf ölecekmiş. Onu sen nasıl kurtaracaksın? Onu hiç kimse koparamıyormuş oradan."

"Ben koparırım," diye konuştu Mustafa.

"Dayın da senin gibiydi, bir işe el atınca ölür de onun üstesinden gelirdi," diye övündü Zero Hatun, Mustafaya da elindeki azık çıkını uzattı.

Çocuk avlu kapısını çıkarken, kaktüslerin dibinde eşelenen kekliği de arkasına düştü, biraz sonra da atladı, omuzuna kondu.

Mustafa yolda hem yürüyor, hem de her adım attıkça patır patır sıçrayan çekirgeleri yakalıyor, kanatlarını, başını koparıp omuzundaki keklğine veriyor, keklik, çekirgeyi hemen kapıyor, bir yutkunuşta da yutuyordu.

Tırtıl Yusufun karartısını çok uzaklardan gördü, koşarcasına yanına vardı, onun başucunda durdu, "Yusuf!" Yusuf ses çökürdü. Sesini daha da yükseltti, "sana diyorum Yusuf!" Yusuf gözlerini kayalığın doruğuna dikmiş, başı yukarda, kıpırdamıyordu bile. Mustafa bundan sonra daha çok bağırdı, daha çok kızdı, çırpındı, ötekinin tüyü bile kıpırdamadı. Sonunda Mustafa onun karşısındaki taşın üstüne çöktü, başını iki eli arama aldı düşünmeye başladı. Dün geceki düşten gerçeğe, gerçekten yeni düşlere giriyor çıkıyor, şu karşısındaki taş kesilmiş oğlanı nasıl etkileyeceğini bulamıyordu.

"Bak Yusuf, sana söylediler mi bilmem, o yuvalarda hiç kartal palazı kalmadı. Hepsi de uçtu gitti. O boş yuvalara çıkıp

da ne yapacaksın. Üstelik şimdiye kadar da bu yuvalara hiçbir insan çıkmamış, çıkmaya çabalayanların hepsi düşmüş de ölmüş, sen nasıl çıkacaksın?"

Tam bu sıralarda yukardan, kayalığın doruğundan bir zilin zıngırtısı geldi. Mustafa başını kaldırdı baktı, kızıl kartal kanatlarını pır pır ettiriyor, o kanatlarını salladıkça da kuyruğundaki, ayaklarındaki ziller de ötüyordu. Mustafa, Yusufun başını tuttu, "Bak," dedi, "bak, orayı görüyor musun, Ali Çavuş yakaladı da ne oldu, üstelik bunu öğretmek için tam bir yıl gece gündüz, kan emek çalıştı da ne oldu, ha, söyle bana?" O, ne söylese, ne yapsa Yusuf aldırılmıyordu. Mustafa da gittikçe kuduruyor, öfkesini yeniyor, gene konuşuyor, yalvarıyor, onu okşuyor, ona sevgi gösterilerinde bulunuyor, öteki bana mısın, demiyordu. Karşıya oturuyor, başını elleri arasına alıyor, biraz sonra da Yusufu yeni bir kandırma yolu bulduğunu samyor başlıyordu konuşmaya, o da boş çıkınca boğulacakmış gibi oluyor, gene yerine oturup somurtuyordu. Öğleyi çoktan geçmiş, neredeyse ikindi oluyordu. Mustafa, son bir umutla belindeki azığı çıkardı Yusufun önüne serdi. Yusuf, yiyeceğin kokusunu alınca ilk olarak gözlerini yuvalardan indirdi, büyümüş gözlerle çıkına baktı, canlandı, üst üste birkaç kere yutkundu.

"Ye, anam yumurta kaydattı senin için. Otlı peynir de koydu. Buralarda bu peyniri bilmezler, bize Vandan geldi. Yeşil soğan da koydu. Bak, şu ısırğan böreğini de anam senin için yaptı," dedi, "var götür de oğlum Tırtıl Yusuf yesin... Bak, boğazımda kalır, diye korkma, şu kocaman kayanın üstünde derin bir de kaklık var."

Yusuf, yumurtaya, peynire ısırğan böreğine saldırdı, ağzı makina gibi işliyordu. Gözleri de gittikçe büyüyordu. Mustafa, onun yüzüne baktıkça ona daha çok acıyordu. Boynu çöp gibi incelmış, yüzü kurumuş, bacakları değneğe dönmüş, gözleri de birkaç misli büyümüşü.

Mustafa, elini yemeğe sürmüyor, bütün varlığıyla sofraya abanmış Yusufun hiçbir hareketini gözden kaçırmıyordu. Yusufun birden sofradan fırladığını, kayaya tırmandığını, kayanın üstüne yatıp kaklıktaki suya dudaklarını uzattığını gördü. Çocuk suyu içtikten sonra, kendisini kayadan atarcasma aşağı in-

di, geldi gene sofranın başına oturdu. Çıkındaki azık bitinceye kadar, Yusuf daha iki kez kayalığa çıktı, oradaki kaklığa ağzını dayadı içti, geldi, çıkının başına oturdu ve çıkında son kırıntı kalıncaya kadar hepsini, Mustafanın elini bile sürdürümeden, yedi.

“Bak Yusuf, baban diyor ki Yusuf, o kayalığın dibinde heder olmasın, o kayadan düşüp de ölmesin. Diyor ki, ben ustamdan el aldım. Ben de Yusuf’a el vereceğim. Diyor ki, Yusuf gibi bir nakış ustası bu dünyaya gelmeyecek.. Sen çok ustaymışsın. Sen boyalardan kuğu, çiçek, ceren, at, kuş, kızıl kartal yaparmışsın. Senin yaptığın kızıl kartallar canlılarından daha güzel olmuştur. Senin yaptığın atlar, canlılarından daha gerçek, daha canlı, daha çok koşarlarmış. Sen öyle bir deniz yaparmışsın ki, dalgaları minare boyu olmuştur, her gün, gece gündüz... Eğer sen burada kalıp ölmezsen, o yuvaya iyi ki çıkamıyorsun, çık saydım çoktan ölmüştün, ben de sana bir kamyattan at yaparım ki at derim sana. O yeşil kamyattan at öyle bir şaha kalkar, öyle bir kişner ki bütün bu dağlar yankılanır. Sen de bu tozu dumana katmış atm suretini arabaların üstüne çizersin ki gerçek atlardan bile gerçek olur.”

Konuşuyor, denizi, Toprakkaledede gördüğü yüzlerce arabadaki resimleri, tozları anlatıyor, Yusufunsa yüzünde hiçbir değişiklik olmuyordu.

“Sen iyi ki oraya çıkamadın, orada, yuvaların ağzında bir koskocaman kartal ejderhası yatar ki, aman Allah, oraya yaklaşanları yutuverir. Bizim köyden çoooooook kişiyi yutmuş da, onların mezarları bile yokmuş. Aşık Alinin dedesini işte bu ejderha yutmuş da... Aşık Alinin de kimi kimsesi kalmamış da, Aşık Aliyi de işte bu yüzden o kadın her gün, her gün bu yüzden dövüyormüş...”

Mustafanın bir an gözleri parladı, tutunacak bir dal daha bulmuştu. Yusuf’a az ilerde taşın dibinde eşelenen keklüğünü gösterdi.

“Yusuf, gördün mü sen bu keklüğü, böyle keklük bu dünyaya bir daha gelemez.”

Ayağa kalktı, yakasını açtı, gömleğini şalvarından çıkardı, keklüğe, “Gel kınalı,” diye buyurdu. Keklik oradan koş-

rak geldi, atladı, yakasından içeriye girdi, gömleğin altından çıktı. Birkaç kez aynı oyunu yineledi, her oyunda da birkaç kez Yusufu bakıyor, onun yüzünde bir ilgi arıyordu. Ötekinin yüzüylese bir açılıyor, bir kapanıyordu. Bir keresinde de bayağı gülmüseddi. Bu Mustafanın yüreğine su serpti. Keklikle daha çok oynamaya başladı. Bir çekirge tutuyor, yolup iki parmağı arasına alıyor, keklik uzaklardan atlayarak, onun ta yükseklerle kaldırdığı çekirgeyi kapıyordu. Bu da Yusufu ilgilendirdi. Bir gülmüsemde de kekliğin çekirge kapışında yakaladı. Sonra keklikle türlü oyunlara geçti, hünerlerden hüner gösterdi, sonunda da Yusufu unutup, kekliğiyle oyunlarına daldı gitti. O, yeni oyunlar uyduruyor, kuş da hemen bu yeni oyunları öğreniyordu. Zilli kartal gelip de karşıdaki kayaya zillerini öttürerek konuncaya kadar oyunları sürdürdü. Buraya Yusuf için geldiğini o zaman anımsadı, vardı gene karşısına oturdu.

“Bak kardeşim Yusuf, istersen bu kekliği ben sana veririm. İstersen babamın gümüş işlemeli av tüfeğini de sana veririm. Ali Çavuş da sana tüfek sıkmayı öğretir, azıcık büyürsen, bana tabanca sıkmayı öğrettiği gibi... Sen de bu kekliği erkete yaparsın, koyarsın kayanın üstüne, bu da öter... Ama bu çok öter.”

Bir ötme öykünmesi yaptı, onunla birlikte keklik de ötmeye başladı. O sustu ya keklik susmuyordu.

“Sana bütün keklikleri toplar. Sonra gelir, sen de araba boyarsın. Sonracığıma da bana öğretirsin. Ben araba boyamayı, boya kokusunu çok seviyorum. Haydi gidelim. İstersen gelecek yıl sana Anavarzadan üç tane kızıl kartal yavrusu alırım. Anavarzadaki kartal yuvalarının ejderhası yok. Sen de o yavruları öğretirsin. Haydi gidelim.”

Daha nice diller döktü, Yusuf kimi ilgilenir gibi oluyor, kimi de eski taş haline dönüyordu. Ayağa kalktı, çocuğun karşısına geldi dikildi, bulmuştu, ter içinde kaldı, eğer bunu da kabul etmezse, kendisi bilirdi.

“Yusuf,” diye olanca sesiyle bağırdı, “eğer şimdi kalkıp da önüme düşmezsen...” Bir süre sustu. Boynunun damarları şişmişti. “Önüme şimdi, şimdi yerinden kalkıp da düşmezsen...” Gene sustu, bekledi. “Düşmezsen.. Ben de, ben de, ben de seni Düldül dağının arkasına götürmem.”

Yusuf başını indirdi ilk kez onun yüzüne, yüzünde bir şeyler arayarak baktı.

“Eğer şimdi benimle köye gelmezsen, bu kartal yuvalarının altını beklemekten vazgeçmezsen, ben de seni Düldül dağının arkasına götürmem. Sen de burada ölürsün.”

Yusufun irkildiğini, sırtının birkaç kez inip inip kalktığını gördü.

“Kalkmıyor musun?”

Yusuf ağır ağır kalktı, Mustafanın yüzüne bir daha baktı, Mustafanın önüne düşüp yürüdü.

Gün burnuna köye gerdiler. Mustafa Yusufu doğru evlerine götürdü. Tırtıl Hüseyin, Mustafanın kartal yuvalarına gittiğini Zero Hatundan öğrenmiş, bekliyordu.

“Buyur Ustam.”

Usta oğlunu Mustafanın önünde görünce dualar okumaya başladı. Bu Tırtıl Usta da öyle çok dua biliyordu ki Mustafa böylesi duaların hiçbirini, şimdiye kadar hiç kimseden duymamıştı.

Hüseyin Usta oğlunun, ilk kez böyle erkenden eve gelişine o kadar sevinmişti ki dualardan sonra Mustafaya:

“Seni o kadar sevdim ki Ağamın oğlu Mustafa Beyim, eğer istersen seni öyle bir usta ederim ki, öyle bir tasvirler yaparsın ki arabaların üstüne cennetten de güzel.”

“Olur,” dedi Mustafa, oradan ayrıldı. O ayrılmış giderken Tırtıl Usta arkasından seslendi:

“A be Mustafa Beyciğim, haçan bu Tırtıl oğlancık gene gitmeyecek mi kartal yuvalarına?”

“Yok,” diye kesin konuştu Mustafa, “onu cin de çarpmadı, Hava Ana da büyülemedi. Yusuf peri mağaralarına da girmedi.”

Çok yorulmuş, ayakta duracak hali kalmamıştı. Kendisini eve dar attı.

Sabahleyin Mustafa her zamankinden de daha erken uyandı, doğru işliğe gitti. İşlikte Tırtıl Hüseyin çok düşünceli, başını önüne sarkıtmış, bir eliyle, ta bu yandan o yana köruk çekiyor, bir eliyle de közlerden kıvılcımları savurarak demiri ocağın içinde tutuyor, sonra da ocaktan aldığı kırmızı

demiri büyük örsünün üstüne koyuyor, sol eliyle tutup sağ eliyle de dövüyordu.

Mustafayı görünce, bir an durdu:

“Gitti Mustafa Beyciğim, gitti Tırtıl Yusuf gene kartal yuvalarına. Ben sana dedim, onu cin çarpmış. Çünkü efendicağızına söyleyim, o gitmiş de, benim sabi oğlancığım, cin padişahının sakalına işemiş. İnsan her olur olmaz yere işememeli benim iki gözüm Beycağızcığim. Çünkü, çünkü cinler gözükmezler. Sen küllüğe, yol kıyılarına işersen, görmezsin ki, bir bakarsın ki, senin işediğin yer cin padişahının sakalı. O da o kadar kızar, o kadar kızar senin onun sakalına işediğine, senin aklını başından alıverir, sen de gider benim oğulcuğum gibi zilli kartallara çoban durursun.”

Mustafa onu daha fazla dinleyemedi, oradan ayrıldı, ırmağın kıyısına vurdu, Abbas Ustanın ağılı boyunca, çitin deliklerinden avluya baka baka yürüdü. Abbas Usta eğilmiş, elindeki küçük testereyle bir ceviz budağını biçiyordu. Mustafa, dişlerini sıkarak, “ben de onun Peygamberini çalacağım,” dedi kendi kendine. “Bana o suret çok gerek. Onun ne işine yarar ki, eğer ona da gerekiyorsa, bir tane daha bulsun.”

Kararı karardı. Peygamberin suretini çalacak, onu üstünde taşıyacaktı. İnsanlar yüzünü görmedikleri Peygamberlerinin gene yüzünü görmeyeceklerdi. Mustafaysa, her gün sabah akşam sureti koynundan çıkarıp Peygamberimizin mübarek yüzüne bakacaktı. O da onu kazalardan belalardan, kurşunlardan, yangınlardan, boğulmalardan koruyacaktı. Abbas Usta ne yapacaktı onu? Bir kere çok yaşlı. İkincisi onu kimse ne öldürür, ne döverdi. Su da onu alıp götürmez ateş de onu yakmazdı. Yerinden kıpırdamıyordu ki...

Mustafa daha o kovuk senin, bu kuytu benim köpeğini arıyordu. Köyde bakmadığı samanlık, girmediği ahır kalmamıştı. Ilgınların kaktüs ağıllarının, arabaların altı her gün en azından bir kez baktığı yerlerdi. Kocabaş bir türlü bulunmuyordu. Onun ölüsünü ya da dirisini bulmadan Mustafa rahat etmeyecekti. Her sabah, caminin önünden, yaşlı köylüler örtmede namaz kılarlarken geçiyor, kadınların ırmaktan su aldıkları yerin başındaki top kaktüslerin içine, dikenlere hiçbir yerini değdirmeden giriyor, oraya büzülüp bekliyordu. Her sabah da Emine giyinmiş kuşanmış, altınlarını, inci gerdanlığını, bileziklerini, pırlanta küpelerini, ayak bileklerine altın çekirdekli mercan halhallarını takmış, kovalarını almış, suya iniyordu. Kıyıya geliyor, önce ayakta dimdik kıpırdamadan duruyor, gözlerini ırmağın ötesindeki ovaya diyor, sonsuz, dalgasız, kimi zaman da kalın bir sis altındaki dümdüz maviyi seyreyliyor, yüzünü bir keder bürüyor, sonra azıcık gülümsüyor, esmer yüzündeki gamzeleri biraz daha derinleşip güzelleşiyor, büyük ela gözleri biraz daha açılıyor, sonra eğiliyor, ayakkabılarını çıkarıyor, çakıltaşlarının üstüne oturuyor, ayaklarını suya sokuyordu. Mustafa onun hiçbir davranışını, en küçük devinimini kaçırmıyordu. Orada, ilk aydınlık suya değinceye kadar bekliyor, suda kendi yüzünü görüyor, saçlarını düzeltiyor, yüzünü yıkıyor, eteğiyle kuruluyor, ayağa kalkıp ayakkabılarını giyiyor, kovalarını dolduruyor, bir ceren ürkekleğiyle sağa sola bakıyor, sonra da hızla oradan ayrılıyordu. Mustafa da onun arkasından

gitmeye can atıyordu ya o yürüyünce yüreği küt küt atıyor, bütün bedeni çözülüyor, bir süre, ne yaparsa yapsın ayağa kalkamıyor, oturduğu yerde kalakalıyordu.

Mustafa gittikçe onu daha çok özlüyor, onu her zaman, gece gündüz görmek istiyordu. Evinin yöresinde, onu görebileceğini sandığı her yerde, köpeğini aradığı bahanesiyle sabahlardan akşamlara kadar dolaşıp duruyordu.

Gene bir sabahtı, Mustafa gün doğmadan gelmiş top kaktüslerin içine girmiş, kaktüslerin altında bitmiş uzun hatmiler onu gözlerden saklıyordu. Kekliği de suyun kıyısına gitmiş, başını havaya kaldıra kaldıra ırmaktan su içmiş, çakılların üstünde eşiniyordu. Tam bu sırada ince uzun boyu, kederli büyük gözleriyle alacakaranlığın içinden Emine çıktı, Mustafanın soluğu kesildi. Kadın gene her günkü gibi ayakkabılarını çıkardı, çakıltaşlarının üstüne oturdu, çıplak ayaklarını suya soktu. Çocuğun yüreği küt küt attı, eli ayağı titredi, boşandı. Keklik gitti, Eminenin omuzuna kondu, kulağına birkaç gaga attı. Emine sevindi, güldü, sağına soluna bakınarak birilerini arandı. Kederli büyük gözleri yalım karasındaydı, Mustafayla göz göze geldiler. Çocuk gözlerini indirdi. Kadın kalktı, gene ürkek ürkek yöreye bakındı. Keklik omuzundaydı. Kanatlarını açarak dengesini sağlamaya çalışıyordu. Ak kuş da geldi Eminenin öbür omuzuna kondu. Küçücük kuşun uzun som mavi kuyruğu Eminenin omuzundan ta beline kadar indi. Kadın bir omuzunda bir kuş, öbür omuzunda bir kuş kovalarını doldurdu, çakıltaşlarının üstünden yürüyerek kaktüslerin önüne geldi durdu. Eğildi, hatmilerin arkasına baktı. Sağındaki ilgın çalılıarı sallanıyordu, oraya baktı, hiçbir şey görememiş olacak ki, ileriye bir adım attı, durdu. Kovalarını yere koydu, ilgınların içine daldı, çalılırların teker teker diplerine baktı. Orada kimseyi göremeyince yeniden ırmağın kıyısına indi, hayıtları, ilgınları, ilerdeki top kamışlığı teker teker gözden geçirdi. Birilerini arıyordu, tedirgindi. Kaktüslere geldi, hatmiler pembe, mor çiçeklerini açmışlardı. Hatmilerin önünde düşündü kaldı. O başında beklerken Mustafa neredeyse bayılacaktı, hatmilerin, kaktüslerin arasından sıyrıldı, dışarıya çıktı. Emine kovalarını aldı, yola düştü. Hızlı hızlı yürüyordu. Yüzü pespembe olmuş, daha da güzel-

leşmişti. İki kuşun ikisi de omuzlarındaydı. Çocuk, koşarak onun önüne geçti. Emine onu görmedi, Mustafayı sıyırdı gitti, çocuk gene onun önüne geçti, önünde kıpırdamadan, gözlerini gözlerinin içine dikti durdu. Emine onu gene görmedi, çocuk eve kadar, onun önünde arkasında, yanında fır döndü, kadın onu görmedi, duymadı.

Mustafa, Emineden önce girdi onun evinin avlusuna, vardı kapının ağzına dikildi, Emine başını kaldırınca onu gördü, kocaman kara, derin gözleri şaşkınlıkla, açıldı, sevgiyle parladı:

“Mustafam, yavrum, canım, kurban olduğum sen misin,” diye, kovalarını yere koydu, onu kucakladı. “Hoş geldin Mustafa, canım, gül kokulum.” Mustafayı öpüyor, okşuyor, seviyor, bağrına basıyordu. “Sen böyle, sen bana geldikten sonra isterse Allah hemen canımı alsın bundan sonra gam yemem.”

Kovalarını, kapıyı, her şeyi unutmuş, tepeden tırnağa sevgiye, kıvanca kesmiş, çocuğun yöresinde, gözleri yaş içinde kalmış dönüp duruyor, boyuna konuşuyor, ne dediği de anlaşılıyordu. Mustafa Emineden gelen bu sevgi seline kapılmış gitmiş, kendisini, dünyayı unutmuş, bir sevgi kasırgasında dönüp duruyordu. Bir süre sonra kadının coşkusu dinginledi, apaydınlık gülüyordu:

“Gülüm benim, canım Mustafam, yavrum, çiçeğim, şu yer-yüzündeki en güzel, ölümsüz yadigarım benim, bu keklik senin mi?”

Keklik onun omuzundan yere atlamış, avlunun ortasında dolaşp duruyordu.

“Benim,” dedi Mustafa, “şu omuzundaki de benim.”

“Hangisi dedin?”

“Şu omuzundaki ak kuş, mavi kuyruğu sarkan...”

Emine anlamadı ya savgiyle gene Mustafaya sarıldı, “Emine senin güzel dillerine, tatlı camna kurban olsun. Emine seni buraya getiren ayaklarına kurban olsun... Emine senin o güzel kokuna kurban olsun.” Onu hem bütün canı, yüreğiyle öpüyor, hem de derin derin kokluyordu.

Emine onun elinden tuttu eve götürdü, kapıyı açtı. Yaşlı Tanır tam kapının karşısına oturmuş, elindeki pırl pırl filintayı kucağına almış, sırtını da duvara dayamıştı. Ak sakalı, ak saçı,

gözlerinin üstünü kapatmış gür kaşlarıyla çınke taştan yontulmuş bir yontu gibi duruyordu.

“Tanır Ağa, Tanır Ağa tanıdın mı, bu kim, kim gelmiş evimize, kim şeneltmiş bu acılı yüreğimizi, kim?”

Tanır Ağa kalın kaşlarını kaldırarak:

“Kim?” diye sordu.

“Mustafa, Mustafa,” dedi Emine.

Sesi sevinçten, mutluluktan çın çm ötüyordu.

Tamrın kırışık içindeki alm biraz daha kırışarak düşündü.

“Mustafa, Mustafa, Tanır Aşam, Mustafa, İsmail Aşamın oğlu.”

İsmail Aşamın oğlu deyince Tanırın yüzü açıldı, ışıdı, ayağa kalktı, tüfeğini duvara dayadı, geldi ayakta dikilmiş kalmış, yüzü de pespembe olmuş, ter içindeki çocuğun başını okşadı.

“Sen biliyorsun Tanır Aşam, bir de Allah biliyor, her zaman demez miydim sana, Mustafayı dünya gözüyle bir kezcik yakından göreyim de, Allah o zaman canımı alırsa alsın, demez miydim, işte koca Allahım benim bu dileğimi yerine getirdi, bundan sonra Allahım başıma ne getirirse getirsin, bundan sonra gam yemem.”

Güzel gözleri yaş içinde kalmış, mutlu yüzündeki gamzeleri biraz daha derinleşmiş, yüzü hiç kimsenin görmediği gibi daha güzelleşmişti. Tepeden tırnağa sevince, sevgiye kesmiş, Mustafaya her dokunuşunda çocuk ürperiyor, bütün bedeni tepeden tırnağa çıngışlıyordu.

“Vay benim gözüm çıksın,” diye dışarıya çıktı, kovalarını avludan aldı geldi, küpe boşalttı, “vay benim gözüm çıksın,” diye yüklüğe koştu, kahn bir döşek getirdi, evin taban tahtaları üstüne serilmiş Türkmen kilimlerinin üstüne koydu, döşegin üstüne de yastıklar attı, “Gülüm, Mustafam, yadigarım...” Onun ayaklarına eğildi. Babası öldüğünden bu yana hep yalnızak gezen Mustafa, birkaç gündür, en güzel, parlak kunduralarını giyiyordu. Emine, kunduraların bağını, çocuğun ayaklarını okşayarak çıkardı, sonra da koklayarak çıplak ayaklarını, kokusunu ciğrelerine derin derin çekerek öptü. Onu döşegin üstüne oturttu, sırtını da yastıklara dayadı, Mustafa koştu, geriye döndü, “Tırnaklarına kurban olduğum gül kokulum, sana

hiç sormadım, canın ne istiyor, sana ne yapayım," diye onun saçlarını öperek sordu.

Mustafa, başını kaldırdı, gözleri taşan bir sevginin, coşkunun ışıltımdaydı. Şimdiye kadar onu hiç kimse böyle bir coşkuyla, sevinçle dolup taşarak sevmemiş, öpmemiş okşamamıştı. Hazal halası bile onu böyle öpmemişti. "Tarhana istiyorum," dedi. "Bizde de tarhana yapıyorlar ya duyduğuma göre senin kadar güzel tarhana pişiren kimse yokmuş bu dünyada."

"Yok canım," dedi Emine, "Zero Hatun da güzel tarhana yaparmış. İyi, dün gecedен tarhana ıslatmıştım. Tanır Ağam da benim tarhanamı sever de..." Güldü, sevinçten bütün bedeni ışıladı. Mustafanın bütün bedeni gene tepeden tırnağa çıngıştı, ölümsüz bir tadım, sevginin içinde mest oldu, başı döndü.

Emine bir mutfağa giriyor, biraz bir şeyler yapıyor çabuk çabuk, hemen Mustafanın önüne gelip dikiliyor, hayran hayran çocuğa bir süre bakıyor, yüzünde sevinçlerin en coşkulusu, dönüp mutfağa gidiyordu.

Tarhana pişinceye, kokusu bütün eve yayılıncaya kadar Emine geldi geldi gitti. Her gelişinde de gözlerindeki hayranlık, sevgi daha artıyordu.

Sofraya işlemeli, kalaylanmış dövme bakır sahanlar çıktı, Emine ilk sahanı doldurdu Mustafanın önüne koydu, ikincisini Tanır Ağam... Kendisine almadı. Türkmende kadınlar, soylu, önemli konuklarıyla aynı sofrada yemek yemezlerdi. Bu bir saygı davranışıydı. Mustafa onun kendisine sahan koymadığını görünce kaşık elinde kalakaldı, Emineye nasıl konuşacağını bilmiyordu, ona Emine mi, abla mı, teyze mi, demeliydi, ikircik içindeydi.

Emine onun elinde kaşıkla kalakaldığının farkına varınca, "Ne oldu kara gözlüm, gül yüzlüm?" diye sordu. "Niçin içmiyorsun çorbanı?"

Mustafa, buyuran bir sesle:

"Sen de gel otur yanımıza da birlikte yiyelim."

"Olur mu gülüm, sen eve gelmiş en ağır konuğum, yadigarımsın."

Mustafa gene buyuran bir sesle:

"Gel otur," dedi kaşlarını çatarak.

Emine telaşlanarak, "Baş üstüne, baş üstüne kulu kurbanı olduğum, baş üstüne." Elinde dolu bir sahan tarhanasıyla geldi. Çocuğun karşısına oturdu. Ona uzun uzun baktıktan sonra kaşığını tarhanaya daldırdı, içti. Bir, kaşığını tarhanaya daldırıyor, sonra durup gözlerini çocuğa dikiyordu. Arada sırada da Mustafa onunla göz göze geliyor, gülümsüyor, Emine onun güldüğünü görünce de sevinci, mutluluğu bir kat daha artıyordu. Durmadan da içinden, bundan sonra ölürsem de gam yemem, gam yemem, diye geçiriyordu.

Çorba bitince de, sofraya bal, tereyağı, yumurta, peynir, evde ne bulursa taşıyordu. Tanır Ağa da, Eminenin sevincinde, bu, İsmail Ağanın ölümünden sonra hiç gülmemiş kızın mutluluğuna katılıyordu. Bir yandan çayını, sütünü içiyor, sofrada ne geçerse eline ağzına sokuyor, dişsiz ağzıyla uzun uzun çiğneyerek yutuyordu, kalın, ak kaşlarını alına doğru çekerek.

Kahvaltı bitti, Emine sofrayı kaldırdı, tamr Ağa gitti eski yerine oturdu, tüfeğini de kucağına uzattı, Mustafa sırtını yas-tıklara dayayıp döşeğin üstüne bağdaş kurdu. Az sonra Emine omuzuna atılmış havlu, elinde ibrik, leğen, sabunla geldi, çocuk doğruldu, sabunu aldı, Emine su döktü, o ellerini, ağzını bir iyice yıkadı. Hem yıkıyor, hem de kadına gülümsüyordu.

"Tanır Ağa..."

"Buyur Hatun."

"Şimdi sen yalıya git, çobandan bir kuzu al getir, kes de, bugün..."

"Olur Emine Hatun," diye kendinden beklenmeyen bir çeviklikle ayağa fırladı Tanır Ağa, "şimdi gider kuzuyu alır gelirim."

"Çabuk gel."

"Olur Hatunum, çabuk gelirim."

Tüfeğini Emineye verdi, ince uzun boyu, birazıcık bükülmüş beliyle kapıdan süzüldü çıktı.

Emine tüfeği aldı, Tanır Ağanın oturduğu yere oturup belini çite dayadı, tüfeği tıpkı onun gibi kucağına uzattı. Mustafa döşeğin üstünde, Emine çitin dibinde hiç konuşmadan öyle oturdular kaldılar. Mustafa her şeyi duymuş, biliyordu. Emine babasına karasevdaların karasevdasını bağlamış, yıllarca hiç

belli etmeden, köyde, tarlalarda, yollarda o nereye gitmişse karşısına, bir çalının dibinden, bir kaktüs ağının duldasından, bir kayanın arkasından çıkmış, bir tek sözcük bile söylemeden, İsmail Ağa önünden çekilip gidinceye kadar salt öyle hayran, büyümüş gözlerle ona bakmış kalmıştı. İsmail Ağa da bu dünya güzeli kadma karasevda bağlamış ya ölünceye kadar, kendi kendinden utanmış da karasevdasını Emineye belli edememiş, Mustafa da anasından, Hava Anadan, çocuklardan, köylülerden bu dillere destan sevdayı duymuş, öğrenmiş, bilmişti. Mustafa bu sevda üstüne o kadar şey öğrenmişti ki, anası bile onun bildiklerimi bilmiyordu. Sonra da gitmiş İsmail Ağaya hıncından, şu karşıkı köyden üç beş günlüğüne herhangi bir adamla evlenivermişti. Sonra da, sonra da sevdasını öldüren Salmanı, hançerinden İsmail Ağanın kanı damlaya damlaya evine geldiğinde, içeriye sokmuş, çırılçıplak olaraktan, tıpkı bir kısırak gibi kalçasını ona döndürerekten, Salman kısıraklara çok meraklı olduğundan, kısırak gibi kişneyerekten, onu üstüne çekmiş, üç gün üç gece onun altına yataraktan... Her gün yedi kere yıkanaraktan... Sonra da gitmiş sevdasının mezarının üstünde kuşlar gibi çığıraraktan ağıtlar yakmıştı. Şimdi de her cuma gün atarken İsmail Ağanın mezarına gidiyor, mezarın top-rağına kapanarak, orada uğunarak ağlıyor, sonra da evine dönüyor, o gece de onun evine Salman geliyor, İsmail Ağanın oğlu ve hem de kanlısı... O da onun önünde çırılçıplak soyunuyor, kişneyerekten bir kısırak gibi sağırsını, yani kalçalarını ona döndürüyor, Salman da tıpkı al kısırağa yaptığı gibi onun arkasına geçiyordu. Mustafa çok, daha çok şeyler biliyordu ya, bunların da hepsi yalandı ya, gene de Mustafa bütün bunları düşünmekten utanıyor ve hem de yerin dibine geçiyor, bunları düşünürken de Eminenin yüzüne bakıyor, Eminenin o anda yüzü bulutlanıyor, başını hemen önüne eğiyor, gözlerini de önündeki tüfeğin işlemeli, altın kakmalı kundağına diyor, kiminde de, endişeli yüzü ikircik dolu gözleriyle çocuğa bakıyor ya, bu sefer de Mustafa, "acaba Emine içimden geçenleri anladı mı," diye üzülüyordu. Biliyordu, Emine onun her düşündüğünü olduğu gibi yüzünden izliyordu. Bundan da çok utanıyordu. Böyle şeyi hiç düşünmek istemiyor, istemiyordu ya elinden gelmiyor,

bütün bu onu utandıran düşünceler başına üşüşüyordu. İşte Emineyi de üzüyordu.

Emine de çocuğun yüzünün bozulmasına bir anlam veremiyordu. Az önce onun yüzü ne kadar sevinç, kıvanç içindeydi, ne olmuştu acaba bu çocuğa, babasını mı düşünmüştü, Emine'nin karasevdasını mı düşünüp, onun gül yüzü böyle kararmıştı? Çocuktur geçer, diye düşündü, unuttur az sonra. Oysa Mustafa ne kadar gayret ederse etsin, Salmanı, al kırsığı, Eminenin esmer, incecik tüylü memelerini, kalçalarını bir türlü kafasından kovamıyordu. Emine de İsmail Ağayla karşılaştıkları son günü düşünüyordu. Her şey şimdiki gibi aklında, gözlerinin önündeydi. Günlerce yolun kıyısındaki kayaların arkasında, eli yüreğinde beklemiş, onu beklemenin büyük tadının içinde erimişti. Bir gün de İsmail Ağa atının üstünde gözükmüş, yüreği delicesine atan Eminenin dizleri tutmaz olmuş, çözülmüş, yerinden kalkmamış, o, dünya yakışıklısı adam da yüzünde hasret, dimdik bedeniyle önünden geçmiş. Emine de neden sonra, onun kararı gözden ırayıp gidince ancak kendine gelebilmişti. Bu sefer de aynı yerde onun dönüşünü beklemeyi sürdürdü. At ayaklarının sesini duyar duymaz, onun atının ayak seslerini iyi tanıyordu, başını kaldırıp onu görmeden yola fırlamış, atının dizginine sarılmış, söyle İsmail, söyle, her şeyi, yüreğimdeki ateşi biliyorsun, söyle, demişti. İsmail Ağa, ona öyle bir sevgiyle, aşkla bakmıştı ki, böyle bir bakış bir kadını bir ömür boyu değil, on ömür boyu mutlu etmeye yeterdi de artardı bile. Var git koca İsmail yoluna. Var git karasevdalım, dünya yakışıklım, sen beni bu dünyada mutlu ettin, Allah da bu dünyada da, öbür dünyada da seni mutlu etsin. Atının dizginini bırakmış önünden çekilmiş gitmiş, İsmail Ağaysa onun bu andaki mutlu yüzüne bir anlam verememiş, Emineyse her şeyi onun kederli, sevda dolu gözlelerinden anlamıştı. O, bu sevdada mutlu olmuştu ya İsmail Ağanın da mutsuzluğunu, umarsızlığını, kolunun kanadının kırıldığını anlamıştı. Belki de Salmana kendisini mahsustan, bu dünyada, bu sevdaya hiçbir çıkar yol bulamadığı için öldürtmüştü.

Mustafanın yüzü, Emineye baktıkça değişiyor, o karanlık, karışık, endişeli, utangaç yüz bir sevince, kıvanca, mutluluğa dönüşüyor, bu da Emineyi gönendiriyordu.

Çocuk gittikçe, Eminenin yüzüne baktıkça kendisini, düşüncelerini unuttu, göz göze geldiler, kadın titredi, şimdi, şimdi babasının, son karşılaştıklarında baktığı gibi bakıyordu Emineye. Emine buna dayanamadı, yerinden fırladı çocuğa geldi, onun yüzünü tuttu, kara gözlerine uzun uzun baktı, Mustafa gözlerini ilk olarak ondan kaçırmadı. Kadın onun başını göğsüne bastırdı, sıkı, titriyordu. Kadının memeleri arasından çocuğun burnuna, şimdiye kadar hiç bilmediği bir koku geldi. Emine onu bırakmıyor, çocuksa başı Eminenin dolgun memeleri arasında, baş döndürücü kokuyla kendisinden geçiyordu. Bu durum Tanır Ağanın sesi avludan gelinceye kadar sürdü, Emine sesi duyunca suçüstü yakalanmışlar gibi, ürküntüyle çocuğun başını bırakıverdi, dışarıya çıktı. "Getirdin mi kuzuyu Tanır Ağa?"

"Getirdim Hatunum, baksana, ne kuzu ya."

"Kes," dedi Emine, içeriye telaşla girdi, tüfeği kucağına aldı oturdu. Yoksa Tanır Ağa, onun tüfeği yere bıraktığını görünce çok kızardı.

Mustafa onun bu hallerine gülüyor, hayran, sevdalı gözlerini de onun yüzünden ayırmıyordu.

"Senin tabancan da var, öyle mi Mustafa?"

"Var," dedi Mustafa, tabancayı önüne, göbeğinin üstüne getirdi, "işte burada."

"Diyorlar ki, sen öyle bir atıcıymuşsın ki uçan kuşu gözünden, kaçan cereni art ayağından vururmuşsun."

"Öyle diyorlar," dedi Mustafa alçakgönüllü, başını yere eğerek. Emine gene dayanamadı, gene hızla kalktı, çocuğun yanına geldi, önüne çöktü, onun yüzünü, saçlarını, boynunu öpücüklerle boğduktan sonra başını gene memelerinin arasına aldı. Çocuğun bir süre sonra soluğu kesildi, bayılacak gibi oldu ya aldırılmıyordu, Emine bunu anladı, "Canım, gül yüzlüm, yadigarım, şu kara ömrümü şenlendirenim."

Yerine oturdu, tüfeği de kucağına çekti, çocuğun yüzüne baktı, Mustafanın yüzü ter içinde kalmıştı, rahat, güzeldi.

"Gül yüzlüm, gül yüzlüm, gül yüzlüm," dedi Emine. Kırmızı, kalın dudakları şehvetle kabarmış, açık kalmıştı.

Emine ne etse, ne eylese coşkusunu dindiremiyordu. Tam tersine de içi gittikçe kaynıyor, içindeki sevgi taşıyor, onu yerinde durdurmuyordu.

Tüfeğini aldı, karşı odaya çekildi ve boşandı. Oradaki bir hircun üstüne oturdu, dizlerinin üstüne yumuldu. Ağlamak ona iyi geliyordu. Uzun bir süre sonra yüzünü yuyup dışarı çıktığında gülüyordu.

Tanır Ağa:

"Yüzdüm, hazırladım," dedi, "buyur, orada, leğenin içinde. Ben de bu gece o rakı şişesini açayım mı? O Kürt öldüğünden bu yana ben seni ilk olaraktan bu kadar iyi gördüm."

"Sağ olasın Tanır Ağa."

"Allah bu çocuktan razı olsun."

"Razı olsun Tanır Ağa."

"İnşallah babası gibi olacak..."

"Olacak Tanır Aşam, göl yerinden su eksik olmaz."

Tanır Ağa gülümsedi, Emineye yaltaklanır gibi yaptı.

"Bir şey mi istiyordun Tanır Ağa?"

"İstiyorum," dedi Tanır, "babangiller gittiğinden bu yana, benim de içim güldü bugün. Hani o vardı ya..."

Emine soru dolu gözlerle ona baktı.

"Hani o var ya, babangiller gittiğinden bu yana açmadığım bir rakı şişesi vardı, onu bugün açabilir miyim? Az önce istedim de..."

"Aç Tanır Aşam," diye boynuna sarıldı onun Emine. Bu da Tanırı kıvanca boğdu. Çocukluğundan bu yana Emine Tanıra ilk olaraktan böyle coşkuyla sarılmıştı.

"Sana bir şey söyleyeceğim Hatun..."

Emine gözlerini onun gözlerinin içine dikti.

"Haber aldım Hatun, içime de doğup duruyordu. Babangiller kurtulmuşlar Arap Şeyhlerinin ellerinden. Yakında bizi almaya geleceklermiş."

"Kimden duydun bunu?"

"Biz duyarız kızım."

"Gerçek mi, kim getirdi haberi?"

"Bir elçi getirdi haberi."

"Ne zaman?"

"Sen hani... Gitmiştin ya... O gün..."

"Niçin söylemedin şimdiye kadar?"

"Yanlış çıkar da üzülürsünüz. Bugün artık gelmeseler de üzülmezsin değil mi."

“Üzülmem,” dedi Emine. “Ya onlar gelirlerse, ben Mustafayı buralarda bırakıp da nerelere giderim?”

“O da bizimle gelir, bizi bırakmaz o.”

Emine birden değişti, orada, Tanırın karşısında put gibi dondu kaldı. Yüzü gittikçe sararıyordu.

Tanır Ağa, onun üzüntüsünün sebebini anladı:

“Belki bizi götürmezler. Belki baban buraya bir konak yaptırır. Belki buradan büyük bir çiftlik alır. Baban seni hiç kırmaz, o seni canı gibi sever. Bunca yıhn da hasreti... Sen ne istersen onu yapar. Kendisi burada oturmazsa bile bize konak yaptırır, bizim yanımıza adamlar verir.”

“Yok Tanır Ağa, yok. Onları Arap Şeyhleri bırakmışsa, onlar Arap Şeyhleriyle barıştı, demektir, işte o zaman da... Şimdi ben ne yapayım Tanır Ağa, ben, başımı alıp da nerelere gideyim? Mustafamı nasıl bırakayım?”

Tanır Ağa, onu yatıştırmak için diler döktü, bin dereden su getirdi, bu kederlere boğulmuş kızı bir türlü yatıştıramıyordu. Sonunda baktı ki olmayacak:

“Ben de seni bu sevinçli gününde daha çok sevindireyim, demiştim. Vay benim dillerim çürüsün, vay benim söyler dillerim söylemez olsun,” diyerek boyun büktü. Bu sırada da Mustafa dışarıya çıktı. Emine onu görünce telaşlandı:

“Ne oldu Mustafam, içerde canın mı sıkıldı?”

“Yooook, azıcık dışarıya çıkayım dedim de...”

Tanır Ağa, çocuğun dışardan döndüğünü, Eminenin eski haline geldiğini gördü. Sanki az önceki kadın bu değildi. Kadın kuzu parçalarının bulunduğu leğene koştı, aldı içeriye götürdü, geriye döndü, Mustafaya:

“Bugün sana ne yapayım, sen neyi seversin gül yüzlüm?” diye sordu.

“Ben,” dedi Mustafa, “ben ekşili köfte severim.”

Emine aynı coşkuyla vardı Tanır Ağanın kolundan tuttu:

“Sana rakınla ne yapayım?”

“Ciğer, böbrek, bir de kaburga. Bir de ekşili köfte, bir de içliköfte. Hepsisi bugün değil canım.”

Emine ocağa geçti, Tanır Ağa gitti yerine oturup tüfeğini kucağına çekti, Mustafa döşeğe oturdu, belini yastığa dayadı.

Evin içini gözleriyle taramaya başladı. Ev baştan aşağı, Mustafanın şimdiye kadar hiç görmediği kilimlerle döşeliydi. Yerinden kalktı, öteki odaya geçti. Oraya da üstünde lacivert kuşlar uçuşan büyük kilim serilmişti. Çocuk kilimin üstüne oturdu, irili ufaklı, kırmızı göğün üstündeki kuşları bir bir gözden geçirmeye başladı. Daldı gitti. Emine mutfaktan arada sırada odaya giriyor, onun önüne diz çöküp öpüyor, başını göğsüne bastırıp bir süre tuttuktan sonra gidiyordu. Mustafa, yöresinde dönen lacivert kuşların ortasında, bir tanyerinin ışımada hep Emineyi, onun sıcaklığını, sevgisini bekliyor, sevgiye doymuyordu.

Akşam oldu, gün kavuştu, pencereden süzülen ışık soldu. Solgun ışığın içinden ak kuş mavi kuyruğunu savura savura geldi lacivert kuşların arasına karıştı. Hep birlikte dönmeye başladılar. Emine bir daha kuşları yararak geldi, onun önüne diz çöktü, başını göğsüne, memelerinin arasına bastırdı. Memelerinden baş döndürücü bir koku yayıldı gene. Çocuk, bu kokunun, bu tadın hiçbir zaman bitmesini istemiyordu. Kuşlar dönüyor, Eminenin kokusu esiyordu.

“Mustafam, gülüm, ekşili köften hazır.”

Ortaya sırma işlemeli, içi patiska bir kilim sofraya serilmişti. Bir sahandananeli ekşili köfte kokuyordu. Tanır Ağa tüfeği kucağında sofranın başına oturmuştu. Çocuk da geldi onun karşısına oturdu. Tanır Ağa önündeki kadehe rakı doldurdu, üstüne de su koydu. Su koyunca rakı süt gibi oldu. Rakı yoğun bir anason kokusuyla koktu. Mustafa bu kokuyu biliyordu. Ekinlerin içinde biten, uzun, sarı çiçekler açan bir bitki tıpkı bunun gibi kokuyordu. Emine onun önüne kızarmış etleri koydu. Tanır Ağa kadehi sofradan aldı, “Şerefe,” dedi içti. Emine gene sofraya oturmamış, el pençe divan ayakta duruyordu. En değerli konuğu için bu eski geleneği özellikle sürdürmek istiyordu. Mustafa, şimdi de sabahki gibi yaparsa ne yapacaktı, Mustafam, gül yüzlüm, bu bizim töremizdir, bozmasak, iyi olmaz, mı diyecekti.

Mustafa, başını kaldırdı, ona yumuşacık, “Otur da birlikte yiyelim. Sen olmayınca... Ben konuk değilim,” dedi.

Emine eğildi onu saçlarından öptü:

"Akıllım, canım."

Bir sahan ekşili köfteyle gelerek çocuğun yanına oturdu.

"Şerefe."

Mustafa ilk kaşığı daldırdı. Ağır ağır çiğneyerek yuttu. Anası bile bu kadar güzel ekşili köfte yapmamıştı. Hem ekşili köftesini yiyor, hem de Emineden gözlerini ayıramıyor, hayranlığı gittikçe artarak, yüzü pembeleşip gamzeleri daha da derinleşmiş Emineye bakıyordu. Tamr Ağa usulca rakısını içiyor, eliyle aldığı pirzoları kemiriyor, boyuna da Mustafaya konuşuyor, Suriye çöllerindeki Türkmenleri, Arap Şeyhlerini, Arap atlarını, alıcı kuşları, şahinlerin, doğanların, karakuşların, ceren yakalayan kartalların huylarını huslarını anlatıyor. Mustafa Eminenin yüzüne dalmış gitmiş onu dinlemiyor, arada bir dinlese de, onun sözlerini duysa da ne dediğini bir türlü anlamıyordu.

Mustafa sahanındaki ekşili köfteyi bitirdi. Emine hemen kalktı, saham yeniden doldurdu, o da bittti. Bir daha.. Çocuk gülümsedi, "Karnım şişti. Amma da güzel olmuş. Eline sağlık." Sesi titriyordu. Karnum şişti demesine karşın üçüncü sahanı da bitirdi, sofradan kalktı, köşesine oturdu, içine yumuldu. Yüzünden dalga dalga geçen düşünceleri okunuyordu. Emine sessizce kahve yaptı getirdi, gümüş tepsideki fincanı önüne koydu. Tanır Ağa daha durmadan konuşuyor, Mustafa onu hiç dinleyemiyordu. Ah, başka bir zamanda olsaydı Mustafa onu ne kadar candan dinler, bir sözcüğünü bile kaçırmazdı. Bu güzel sesiyle kim bilir neler anlatıyordu Tamr Ağa.

Yemekleri bitince Emine geldi gene Mustafanın yanına oturdu. Hiç konuşmadılar, gene öyle yan yana kaldılar, Yatsı namazı okunurken Mustafa yerinden kalktı, Emineye usulca, gel, dedi, öteki odaya girdi. Ak kuşu daha orada kuyruğunu savurarak uçuyordu. Öteki kuşlarsa silinmiş gitmişlerdi:

"Söyle gülüm, Mustafam."

Mustafa, onun elinden tuttu, yavaşça:

"Şimdi eve gideceğim, yatağıma yatacağım ya uyumayacağım. Anangiller uyuyunca da usullacık dışarıya çıkacak, buraya geleceğim, sen beni bekle olur mu?"

"Beklerim," dedi Emine. "Ya sabahleyin ne olacak?"

“Sen korkma,” diye onun parmağını sıktı Mustafa, “onlar daha uyanmadan ben hiç kimseye görünmeden yatağında olurum.”

“Haydi git öyleyse, bekliyorum seni gülüm.”

Mustafa kapıdan, bir kedi çevikliğiyle süzüldü çıktı, kaktüs ağlarının, evlerin duldasına sine sine eve vardı. Zero onu bekliyordu:

“Nerede kaldın Mustafa?”

Mustafa çok utanıyor, başını kaldırıp anasına bakamıyordu.

“Arkadaşlarla oynuyorduk.”

“Yemek soğudu.”

“Ben yemek yedim.”

Doğruca gitti, soyundu, yatağına girdi, yorgam başına çekti. Anası da lambayı söndürdü. Anası onun Emineye gittiğini, onu görmek için su yolunda onu ne kadar beklediğini bir duysa ne diyecekti, gitti, diyecekti, bu kansız oğlan, bu insanlıktan çıkmış, bu sütsüz, gitti de babasını öldürten bir orospunun yemeğini yedi, onu öptü, ona sarıldı, onu sevdi, gitti de o uğursuz oğlan, babasını öldürenin, babasının kanının kurumadığı, babasının kanının sesi yeri göğü inletirken, kanlı hançerinden kan damlayarak... Salınanı koynuna alan, onun da altında kısırak gibi kişneyen... Çırılçıplak soyunan... Kokusunu da... Ya köylü ne diyecekti, duyulursa bu iş, köyün içine nasıl çıkacak, insanların yüzüne nasıl bakacaktı. Bir yandan böyle içi alıp alıp veriyor, bir yandan da uyumuş mu, diye anasının soluğunu dinliyor. Dinledikçe de öfkeleniyordu. Her gece, yatağına girer girmez uyuyan Zero, bugün uyumuyor, sabırsızlıktan da Mustafayı öldürüyordu. Ya Abbas Usta, ona nasıl bakacak, o da onu nasıl küçümseyecekti? Memet, Ali Çavuş, öteki çocuklar? Küçük kuş bu işe hiç aldırمامış, üstelik de çok sevinmiş, o da Eminenin evine gelmiş, kilimdeki lacivert kuşların arasına katışmıştı. Kilimin kuşları kuşlar padişahmın yavrusunu aralarında görünce sevinçlerinden kilimi bırakmışlar, kırmızı gökyüzünde pervaz vurup dönmüşlerdi. Hele o Hava Ananın dilleri, Allah kimseyi onun diline düşürmesin... Bu işi duyarsa ne Emine kalırdı ortalıkta, ne de Mustafa... İkisini de yerle bir eder, örümcek deliğine sokardı. Ağı dilli de, yılan dil-

li Hava Ana... Bütün bunları düşündükçe bunalıyor, Eminenin yüzü gözlerinin önüne gelince de her şey bitiyor, bütün bedeni tepeden tırnağa sevince kesiyordu. Kadının memelerinin kokusu daha burnunda, sıcaklığı bedeninde, sevgisi yüreğindedeydi. Ah, ah, şu anası, şu anası bir uyusun da, gerisi ne olursa olsun. Ama uyumuyordu işte. Mustafa o uyumadan da dışarıya çıkar, o da uyumuşçuluğa vurarak arkasından gelmez, nereye gittiğini sormazdı. Ama bugün hiç olmazdı. Zero Hatun kurnazlar kurnazıydı, uyumuşçuluğa vurur, sonra da gizliden yatağından çıkar onu izlerdi. Eskiden, kır at öldürülmeden önce, onun kır atın yemliğinde uyuduğunu öğrenmemiş miydi, öğrenmiş, onu Mustafaya hiç bildirmemişti. Yatağın içinde dönüp duruyor, doğruluyor, karanlıkta Zero Hatuna bakıyor, oysa o bir türlü uyumuyordu. Neredeyse tanyerleri ışıyacak, işte o zaman da Mustafa Emineye gidemeyecek, Emine de onu bekleye bekleye gözlerine uyku girmeyecek, canının sıkkısından patlayacak, çok, çok da kızacak, belki de onun yüzüne hiç bakmayacaktı. "Bu kadın ne yapıyor böyle, ne yapıyor bu kadın, bu kadın zaten... Uyu be, uyu be kadim. Ne var uyumayacak yani! Bir an önce uyursan ölür müsün?" Dişlerini sıkıyor, kalkıp gitmeye kalkıyor, doğruluyor, vazgeçiyor, gene doğruluyor, gidemiyor, gene geri uzanıyor, uyu be kadim, uyu ne olursun, diye içinden ona yalvarıyordu. O böyle öfke-den çıldırırken birden fark etti ki, Zero Hatun uyumuş gitmiş. Hemen ayağa kalktı, yanındaki giyitlerini, ayakkabısını ellerine aldı, ayaklarının ucuna basa basa, kapıyı gıcırdatmadan dışarıya çıktı, arabanın duldasma geçti, orada giyindi, evlerin arasından, çitlerin, kaktüslerin duldasından koşarak Eminenin evine vardı. Emine daha uyumamış, ışığı yanıyordu. Usulca kapıyı tıklattı, kapı hemencecik açıldı, Emine onu kucakladı, yatak odasına götürdü, "bak sana ne yumuşak bir yatak yaptım. Üç döşeği üst üste koydum. İpekli yorganı da..." Mustafanın yüzü asıldı, ortada, yatağın ayakucunda kalakaldı.

"Bu yatağı beğenmedin mi canımın içi?"

Mustafa karşılık vermedi. Başı yerde düşünüyor, buradan kaçıp gitmek istiyor, sanki ayağı toprağa kök salmıştı, ayaklarını oradan söküp uzaklaşamıyordu.

“Seni incitecek bir şey mi yaptım tırnaklarına kurban olduğum?”

Yöresinde dönüyor, konuşuyor, özürler diliyor, Mustafa öylece donmuş kalmış, ne konuşuyor, ne de yerinden kıpırdanıyor, dudakları sündükçe sünüyordu. Ne yaptı, ne eyledi, ne kadar çırpındıysa da, çocuk hiç durumunu bozmadı. Emine de gitti, yatağının üstüne oturdu, o da Mustafa gibi başını göğsünün üstüne düşürüp orada kalakaldı.

Aradan ne kadar zaman geçti, onlara yüz yıl kadar uzun geldi, tam gece yarısının horozları öterken Emine ayağa fırladı Mustafaya sarıldı, “Gel,” dedi, “kul olduğum, bu benim ahmak kafam anlamadı ki... Seni üzdüm, kara gözlerine kurban olduğum... Gel...” Çocuğun önce çabuk çabuk ayakkabılarını, sonra şalvarını, mintanını çıkardı, yorganı kaldırdı, çocuğu içine soktu, kendisi de yanma yattı. Mustafa başını getirdi memelerinin arasına soktu. Onu bir iyice kucakladı. Bacaklarını bacaklarının arasına aldı. Karnıma sert, sivri birşey dokundu. Çocuğunun kalktığı anladı. “Sen uyu kara gözlüm.” Kollarını gevşetti biraz. Sonra coştı, onu tepeden tırnağa öpüşe boğdu. Soluğu sıklaştıkça sıklaştı. Çocuksa hiç kıpırdamıyordu. Başını memelerin, bacakları yumuşacık, sıcacık bacakların arasında, sıcacık... İğil iğil bir şeyler kaynıyordu içinde. “Sen uyu kara gözlüm, ben seni gün atmadan uyandırırım.”

Mustafa biraz sonra rahat bir uykuya daldı. Emine lambayı getirdi, tam başucundaki direğe astı, sol kolunun üstüne yaslanarak, gözlerini çocuğun yüzüne dikti. Onun yüzünde kıyame kadar bir özlemin düşünüyordu. Boyuna da eğilip eğilip çocuğu yanağından öpüyordu. Azıcık kımıldanınca karnına değen çocuğunki... Uykuda da böyle dimdik mi kalırmış, diye düşünerek gülümsedi Emine. Ve sabaha kadar çocuğun yüzünden gözlerini ayıramadı. Baktıkça bakıyor, bir türlü de doyamıyordu. Bu yüze bin yıl da baksa az gelecekti.

Sabahın ilk horozları öterken çocuğu uyandırmak istedi. Ondan bir türlü ayrılamıyor, gözlerini bu uyuyan, çiçek gibi açmış yüzden ayıramıyordu. Kıpırdadıkça da çocuğunki, daha sertliğinden hiçbir şey yitirmemiş göbeğine değiyordu. Tam bu sırada da Mustafa uyandı, sıçradı, gözlerimi uğuşturdu, ayağa

dikildi, sağına soluna bakındı, eğildi Eminenin başını kucağına aldı, öptü, giyinmeye başladı.

Emine onu kapiya kadar uğurladı. Onu eşikte kucağına aldı, bir süre öyle sağa sola ığralandılar. Ondan ayrılmak, bu şafağın alacasında Emineye ölümden de zor geliyordu. Mustafanın hali de ondan daha iyi değildi.

Kapıyı tıkırdatmadan açtı, eşikte bir süre bekledi, anasının soluğunu dinledi, kurnaz, diye gülümsedi, nasıl da uyuyor. Ya-tağa girdi, gün atıncaya kadar da uyumadı. Uyursa, mutluluğunun, sevincinin uçup gideceğini sanıyor, Emineden başka da hiçbir şey düşünemiyordu. Ne babası öldüğünden bu yana aklından çıkmayan Salman, ne kocabaş köpeğin kaçıışı, ne korkular, ne Memet, ne her gün gelen ak kuş, ne de Düldül dağının arkası... Sanki bütün bunlar onun için çok eskiden gördüğü bir düştü. Yüreğinde, iliklerine kadar işlemiş Emine. Kıvırcık kara saçları, mor belikleri, gamzeleri, gölgeli gözleri, incecik, usul boyu... Her an gözlerinin önünde.

Gün atarken kalktı, giyindi. Eminenin evine kadar, gene duldalara sinerek gitti, kapı kapalıydı, ışık yanıyordu. Şimdi Tanır Ağa tüfeği kucağında, başını göğsüne düşürmüş, horlayarak uyuyordu. Emine de Mustafayı düşünüyor olmalı. Onun da Mustafa gibi gözlerine uyku girmiyor olmalı. Geriye, arkasına dönüp baka baka koşarak döndü. Zero Hatun kalkmış, yayığa yoğurt dolduruyordu. Keçi derisinden çıkarılmış tulum yayık, un gibi ufatılmış çam kabuğuna yatırılmıştı. Ortalık reçine kokuyordu.

"Az bekle Mustafa, şimdi sana tereyağı çıkaracağım. Çabuk yayarmı."

"Olur beklerim."

Zero Hatun gözlerini, bu sabah oğlundan ayıramıyordu. Mustafa değişmiş gitmiş, yüzünde ne korku, ne endişe, ne keder kalmıştı. Her gün tetikte olan, fıldır fıldır gözleriyle ağa düşmüş bir kuş ürküsüyle yöreye bakan çocuk bugün raprahattı. Yüzünde bir sevinç, dinginlik... Ne olmuştu da bu çocuğa dünden bugüne böylesine değişmişti? Arada sırada gülümsüyor, güzel kara gözlerinde tatlı bir dalgınlık, dünyaya sevinerek bakıyordu.

“Mustafa, ne kadar iyisin bugün.”

“İyyim anam.”

Sesi de bir sevinç çmlamasıydı. Mustafa, eskilerde, babası hançerlenmeden önce, kasabadan geldiğinde, attan inerken çocuğun yüzü işte o zaman böyle inutlu olur, gözleri böylesine parlardı. Nedense bu kadar rahat, dingin gözükken çocuğun yerinde duramaz, sabırsız, her an bir güzellik, bir tat bekleyen bir hali vardı.

Anasının yaydığı yayığa geliyor, fişeği yayıktan çıkarıyor “Ana daha olmadı mı,” diye sorarak ırmağa kadar gidiyor, kaktüslerin içine girip su yoluna oradan bakıp geriye dönüyordu.

Zero, o, karşıdan gelirken, elinde tuttuğu yağ topağını ona göstererek:

“Bak Mustafa, kocaman bir topak, içeriye gir de seleden ekme al. Bu sabah suladım yufkaları.”

Mustafa içeriye koştu, seleden yumuşak ekmeği kaptı geldi, anasının elindeki yağı aldı dürüm yaptı, kaktüslerin içine girdi, beklemeye başladı. Heyecanından, coşkusundan yerinde duramıyor, boynunu yola uzatmış, gözlerini sonuna kadar açmış, bekliyordu. Yüreği de küt küt atıyordu. Emine geciktikçe sabırsızlığı artıyor, ayağa kalkıp köyün içine doğru yola bakıyor, sonra oturuyor, oturur oturmaz da hemen ayağa fırlıyordu.

Bakır kovaların kulplarının sesini duyduğunda ayaktaydı, dizlerinin bağı çözülüp yere sağılıverdi. Emine az ilersindeydi. Kadın, kaktüs ağlının önüne, Mustafanın tam karşısına gelince durdu, karşıdaki ılınların içini gözleriyle taradı, karşı evin köşesindeki nara döndü, sonra gözleri geldi kaktüs ağlının dibine takıldı kaldı. Mustafanın, Emine görecekti diye ödü koptu, hatmi kümesinin gür yapraklarının içine sokuldukça sokuldu. Kadının oradan, kendini görmeden uzaklaştığını anlayan çocuk arkasından Emineye baktı. Kadın gitti, çakıltaşlarının üstünde durdu, ayakkabılarını çıkardı, çemrendi, suya girdi, epeyce, su dizlerine gelinceye kadar ilerledi. Suyun içinde durdu kaldı. Aşağıya Anavarzaya, karşıya, ovaya, arkadaki kaleye, dağa baktı. Bugün yeşil ipekli bir başörtü atmıştı başına. Beliklerine altın çekirdekli zincirler bağlamış, boğazına inci gerdanlığını takmış, bembeyaz bir ipekli fistan giymiş, beline de bir al-

tın kemer dolamıştı. Onun dün geceki, Mustafa başını memelerinin arasına soktuğu zamanki kokusu ırmağın kıyısından dalga dalga kaktüs ağılının dibine geliyordu. Emine sudan çıktı, bugün onun da yüzü güzelleşmiş, rahattı. Mutlu, dingin bir yüz. Kadın tanyerlerinin ilk ışıkları gibi, ilk ışıkların altında terütazeydi. Yürüyüşünden, duruşundan, kovayı ırmaktan dol-duruşundan, dünyaya bakışından mutluluk fıskırıyordu. Çünkü kadın gitmiş onun yerine bambaşka, sevinçten uçan... Yürüyüşü de değişmişti. Mustafanın önünden kokusunu saçarak, Mustafayı çıldırtıp bayılarak, yalın karası gözlerini çocuğun yüzüne hayran dikerek geçti gitti, çocuk o önünden geçip gidince ayaklarının ucuna dikilerek, o, soldaki evin köşesini dönüp gözden yitinceye kadar baktı.

Eve döndüğünde anası daha yayık yayıyordu. Hazal sacda yufka yapıyor, Hasan Ağa da ahırda atları tımar ediyordu. Çünkü bugünlerde, Ali Çavuşun nadasına pamuk ekiyordu. Az sonra Ali Çavuş eve gelecek arabayı koşacak, tarlaya gidecekler, Ali Çavuş pamuk tohumlarını toprağa serpecek, Hasan Ağa da sürecekti. Yepyeni Belçika yapısı pulluk arabanın içinde duruyordu.

"Tarhana var Mustafa."

"İçerim ana."

Zero yayığı bıraktı, eve girdi:

"Gel Mustafa," diye çocuğu çağırdı.

Mustafa içeriye girdiğinde tarhana tasını tüter buldu. Tarhanaya ilk kaşığı daldırdı, çorbayı içti. Hiç, saman gibi geldi ona anasının tarhanası.. Oysa dün, Eminenin tarhanası!.. Yüzünü buruşturdu. Bir de içine bir özlem çöktü ki sanki onu yüz yıl görmemişti. Şimdi onu bir anlık, bir göz açıp kapayıncaya kadarlık görebilse canının yarısını verirdi.

"Nereye gidiyorsun Mustafa?"

"Keklik acıktı. İki gündür bir şey vermedim. Kale boynuna ona çekirge yakalamaya gidiyorum."

"Memet gelirse, ne söyleyim? Dün bütün gün geldi gitti seni sordu."

Mustafa düşündü:

"Gitti dersin."

Bugün çok çekirge vardı ortalıkta, her adım atışta belki yüz çekirge birden sıçraşıyordu. Hem de yeşil çekirge ki kekliklerin bayıldığı, gözlerini yumarak, kanatlarını açarak üç yutkunmada kursağına yolladığı...

Çocuk bir çekirge yakalıyor, başını, kanatlarını, uzun bacaklarını yoluyor, keklik bir saldırıda onun parmakları arasındaki en leziz yiyeceğini kapıyor, daha o yutkunurken Mustafa ayağa kalkıyor, evler içinde Eminenin evini buluyor, ayak parmakları üstüne dikilerek oraya bakıyor, orada bir karartı, bir gölge arıyor, bulamıyor, bulamadıkça da özlemi artıyordu. Ah bir akşam olsa... Geceyi ipele çekiyordu. Her zaman bir göz açıp kapayıncaya kadar biten gün bugün hiç bitmiyordu. On kekliği doyuracak çekirge yakaladığı halde daha öğle bile olmamıştı. Başını kaldırıp kaldırıp güneşe bakıyor, güneş doğudaki göğe yapışmış öyle duruyordu. Ardından da koşarak köyden yana geçiyor, gözleri Eminenin avlusunun üstünde duruyor, orarlardan bir karartı geçse yüreği hop ediyordu. Kale boynunda ancak öğleye kadar dayanabildi. Bir koşu, geldi Eminenin evinin avlu kapısında durdu, içeriye bir göz attı, evin kapısı da açık kalmıştı, Tanır Ağayı gördü. Sırtını gene çite dayamış tüfeğini kucağına yatırmıştı. Çoğu zaman tüfeği dik tutardı. Emineyi görebilir miyim, diye biraz daha bekledi. Kadın görünürlerde yoktu. Burada daha fazla durması yakışık almazdı. Babasının karasevdalısının, üstelik de babasını öldürten o kadının... Köylü onun Eminenin evine gittiğini bir görür, bir duyarsa işte o zaman Mustafanın hali bitikti. Anası onun yüzüne bakınca, her şeyi anlamıştı ya onun yüzüne vurmamıştı. Abbas Ustaya da bir daha hiç uğramayacaktı. O var ya, o Abbas Usta insanın yüzüne bir bakmaya görsün, yüreğinden ne geçiyor, daha önce ne geçmiş derhal anlayıverirdi. Peygamber sureti işini Mustafamn gözlerinden çakıvermiş, suretleri de kim bilir nerelere saklamıştı. O istediği yere saklasın, yılanın deliğine, kuşun kanadının altına koysun isterse, Mustafa onu bulur ve hem de Abbas Ustanın kılı duymadan alabilirdi. Mustafa artık Peygamberin değil, neyin tasviri olursa olsun çalmayacaktı. Mustafaya onun hiçbir gerekliliği kalmamıştı. Bu sabah belindeki tabancasını bile eve bırakmıştı. İnsan o kadar ağır demir

parçasını kasiğının üstünde niçin taşıyın ki... Silahı her zaman korkak kişiler taşımışlardır. Yiğit olan yiğit kişilere silahın hiç bir gerekliliği yoktur. Bu Emine de kasten yapıyor, diye düşündü, insan bir kere olsun şu kapının önüne çıkmaz mı? Telaşla, arkasına, Emineyi görme umuduyla, baka baka uzaklaştı, çalkıtaşların üstünden geçerek ılgınların arasına girdi, ağzı aşağı yatıp gözlerini su yoluna dikti. Önce Kör Ahmedin kızı geldi sallanarak ırmağa indi, kovalarını doldurup geriye döndü. Onun arkasından başka kadınlar, kızlar geldiler sularını doldurdular gittiler. Sonra üç çocuk sapanla ılgınların dallarında serçe avlamaya kalktılar. O, orada yatarken kekliliği bütün ılgınlığımı içini dolaşılıyor, ırmağın kıyısına gidip kumlarda eşiniyordu. Mustafa, beklemekten bıktı, hey Allah, dedi, şu anda bana Emineyi göster ömrümün on yılını al. Bu sözleri Aşık Garip, Şah Senemi özlediğinde söylüyordu. Bu Aşık Garip hikayesini de şu dünyada en güzel Düldül dağının arkasından gelen Aşık Rahmi söylüyordu. Bunun üstüne özleminden kavrularak çocuk ayağa kalktı, kekliliğini suyun kıyısından aldı. Eminenin evinin önünden kendi evlerine koştu. Koşarken de evin içine bir göz atmayı unutmadı. Kekliliği eve bıraktı, gene bir koşu Eminenin evinin önünden su yoluna vardı, ılgınlardan geriye döndü. İlle de Emineyi görmeliydi. Durmadan evin önünden koşuyor, başını göğsüne düşürmüş Tanır Ağadan başka kimseyi göremiyordu. İkindiye doğru koşmaktan yorularak, bir adım atacak hali kalmayarak kan ter içinde eve dönünce anası gülümseyerek onu karşıladı:

“Bak Mustafam,” diye onu elinden tuttu, “sana ne yaptım biliyor musun?”

Mustafa, “Ne yaptın,” diye her zamanki sorduğu gibi sormadı. O ancak ekşili köfte yaptığı zaman Mustafayı böyle karşıladı.

Çocuk ne yaptın, diye sormayınca Zero Hatun bozuldu, onun elini bıraktı:

“Sana ekşili köfte yaptım,” dedi, “ekşili köfte. Amcan dün kasabadan kıyma getirdi de...”

Mustafa:

“Canım hiç yemek istemiyor,” diye yüzünü buruşturdu.

Zero Hatun bunu hiç beklemiyordu. Ne zaman ekşili köfte yapmışsa çocuk sevincinden ne yapacağını bilmeyerek sofraya atılmış, bir tencere köfteyi bitirmişti.

"Hasta mısın yavrum?"

"Canım istemiyor."

"Akşama öyleyse."

"Akşama," dedi Mustafa, kekliğini, bir incir yaprağına sardığı soyulmuş çekirgeleri cebinden çıkardı, eşkıya Seferin ona söğüt dallarından yaptığı büyük kafese koydu. Angıt kayasına yöneldi. Angıt kayasından yalıya, oradan Kırmıtı, Kırmıttan düz kayaya vurdu, düz kayanın dibindeki karartıyı gördü, oraya iyice yaklaştı, Tırtıl Yusuf, gene olduğu yere oturmuş, gözlerini de yuvalara dikmiş, öyle bakıyordu. Mustafa ona acıdı, fıkara Tırtıl delirmiş miydi acaba? Yavaş yavaş yokuştan aşağıya indi. Bir yerlerden Ali Çavuşun kuşunun ziline sesi geldi kulaklarına, gülümsedi. Yeşil başörtüsüyle Emine önünde yürüyordu. Ona yetişmek için koştu. Emine geldi avlu kapısında durdu, çocuk baktı ki karşıda Tanır Ağa, tüfeği kucağında, başını da göğsüne düşürmüş, uyukluyor. Mustafa Eminelerin avlu kapısında olduğunu anlayınca sağına soluna ürkek bakındı, ortalıkta kimsecikler yoktu, kaktüs ağaçlarının dibinden caminin arkasına, oradan da sal iskelesine kaydı. Kalenin altındaki incir ağaçlarına geldiğinde güneşe baktı, günbatıya aşağı yıkılıp gitmişti. Buna çok sevindi, içi içine sığmadı, bir karanlık kavuşsa, bir yatağına girse, sonra da yatağından sıyrılıp yavaşça, bir gölge gibi köyün içinden kaysa, Emine de onu bekliyor olsa, onun ayak seslerini duyar duymaz da kapıyı açsa, uzun, kıvrıkcık kirpikli gözleriyle de ona hayran hayran, gözlerini sevgiyle doldurarak baksa... Sonra elinden tutsa, onu döşegen üstüne götürse, kırmızı kalın dudaklarıyla onu öpse, dudaklarının sıcaklığı yanaklarında boynunda, alnında saçlarında kalsa, başını da iki iri memesinin arasına gömse, oradan gelen koku da başını döndürse, ardından da başını bırakarak onu kucaklasa, güçlü kollarıyla, kemiklerini kırsa, ardından da Mustafa, onu doyamadan, doyamadan seyretse, o da uyusa, Mustafa da sabaha kadar onun uyuyan yüzüne baksa...

Karşıdaki mavi ovadan, ta eskiden onu alıp da Döldül dağının tepesine götüren, Mustafa direnince de, ben Memet olmadan hiçbir yerlere gidemem deyince de, işte onu gerisin geri kale boynuna dönüp getiren kuşlar havalandı. Kuşların kanatları çok genişti, her biri belki üç adam boyu, renkleri de lacivert, laciverdin üstünde yeşil ipiltiler. Kuşların gövdeleri de som altındandı. Biraz sonra geldiler, kanatlarını şapırdatarak kaktüs kümesinin önüne kondular. Çocuk saklanmak için arkasındaki kırmızı damarlı kayanın kovuğuna kaydı. Kuşların başındaki kırmızı gözleri yalın gibi yanıyordu, kovuğa sığınmış Mustafayı gördü. Mustafa kovukta uyumuştı. Kırmızı gözlü kuşun yuvası dallarının genişliği bütün bu köyü örtecek kadar uzun olan bir çınarın üstündeydi. Mustafa yorulmuştu, bu çınarın gövdesine sırtını dayadı, hemen de uykuya daldı. Uykusunda kuş yavrularının korkunç seslerini duyuyordu ya uyanamıyordu. Onu Emine uyandırdı. Ağacın gövdesine sarılmış iri yılan gösterdi, yılanın başı ağacın gövdesini aşmış dallara gelmiş, kuş yuvasına yaklaşmıştı, neredeyse yavruları yutacaktı. Emine ona dedi ki, "Mustafam," dedi, "kusura kalma, seni uyandırdım. Bu kuş kuşların sultanıdır. Her yıl beş yumurta yumurtlar, beşinden de civciv çıkar, kuş bir iki gün yuvada bekler ama, sonunda yavrularına yem aramak için çınardan ayrılır, o ayrılır ayrılmaz da, hangi pusudaysa bu yılan çıkar, yavruları teker teker yutar. İşte kuş bugün de gitti, yılan gene ortaya çıktı, kurtar şu yavruları." Mustafa uykulu uykulu ayağa fırladı, tabancasını çekti, yılanın kuyruğu yerde kalmış, başı da yuvadaydı. Kırmızı çatal dilini çıkarmış, kocaman dişli ağzını açmış, yavrular korkularından çılgınca cıvıldaşır, yuvalarının içinde köşelere kaçırlarken, çocuk yılanın başına ateş eti. Yılana değen birinci kurşun onu pek etkilemedi. İkinci, üçüncü kurşun... Mustafa tabancasını dolduruyor, dolduruyor, boşaltıyordu. Yılan ağaçtan çözüldü, ağır ağır yere sağıldı, ağacın kökünde bir yığın oldu. Çocuk çok uykusuzdu, oraya, ağacın biraz uzağına kıvrıldı yattı. Biraz sonra civcivlerine yem aramaktan gelen ana kuş uyuyan çocuğu görünce çılgına döndü, işte her yıl yavrularını alan canavarı buldum, yakaladım, diye öfkeye kapıldı, yerden gagasma taş aldı, havalandı, taşı çocuğun üstüne atacakken

civcivler yaygarayı kopardılar. Kuş buna çok şaşırды, civcivlerin yanma gitti. Civcivler ona lisanı hal ile dediler ki, sen ne yapıyorsun ne yapıyorsun ana, bizi o uyuyan çocuk kurtardı. Aşağıya baksana, bizim düşmanımız oraya yığılmış yatıyor. Çocuk onu öldürmeseydi, şimdi sen bizi bulamayacaktın, şimdi biz onun karnındaydık. Ana kuş aşağıya baktı ki, ne göre, bir zebellah düşmüş oraya. Hemen gagasındaki taşı yere atarak çocuğun yanma gitti, çocuğun üstünden gölgeler çekilmiş, sıcağın altında kalmış, çok da terlemişti. Ana kuş kanadını onun üstüne gererek gölge yaptı. Mustafa uyanmaya kadar onu bekledi. Çocuk uyanınca da, "Dile benden ne dilerse, sen yavrularımı kurtardın," dedi, çocuk anlamadı, uyku sersemiydi. Kuş ona her şeyi, vurduğu yılanın yıllardır yavrularını yediğini, o olmasa bu yıl da yiyeceğini, bir bir anlattı. "Dile benden ne dilerse. Dile..." dedi yeniden.

Mustafa ayağa kalktı, kuşun kulağına ağzını dayadı, dileğini söyledi.

Kuş biraz düşündükten sonra, "Olur," dedi. Tam bu sırada da kaktüs kümesinin önünde duran kırmızı yalın gözlü, altın gövdeli, lacivert kuşlar onu kovuktan alarak dışarıya çıkardılar. İçlerinden en irisi onu yerden aldı kanatlarının üstüne koydu. Hep birden havalandılar. Mustafa, "Gidemem, gidemem, kendimi yere atacağım, paramparça olacağım" diye bağıyor, kıyameti koparıyor, ötekiler aldırıyorlar, durmadan göğe yükseliyorlardı. Mustafa bağırdı çağırdı, onu kimse dinlemedi. Kuşlar yükseldikçe yükseldi. Çocuk kendini yere atmak istiyor, kuşun kanatlarının arasına sıkışmış kalmış, kendisini oradan bir türlü koparamıyordu. Yıldızların arasından kayarak Düldül dağının doruğuna geldiler. Yıldızlarla birlikte doruğu üç kere döndüler. Güneş geldi doruğun üstüne oturdu, yıldızlı, kayan lacivertler ışıldadı. "Beni indirin." Sesi kısılmıştı, hiçbir kuş onun sesini duyamadı. Düldül dağını geçince büyük bir ovanın üstünden uçtular. Ovanın üstünden geçerlerken alçalıp yükseliyorlardı. Ta uzaklarda yeşil bir tepenin üstünde bir sırça saray yükseliyordu. Sırça saray kimi mavi, kimi kırmızı, kimi yeşil, kimi de turuncuya dönüşüyor, yalp yalp ediyordu. Bu sırça sarayı Mustafa daha önceden biliyordu. Ya Hava Ana, ya küçük

Memet, ya da eve gelen Kürt dengbeji anlatmıştı. Kürt dengbeji kuşlar üstüne çok şey biliyordu. Dediklerine bakılırsa, o, kuşlar padişahının sarayında birkaç yıl kalmışmış. Söyleyenin vebali günahı boynuna. Kuşlar yaklaştıkça sırça saray büyüyor, daha çok göz kamaştırıyordu. Sonunda kuşlar onu sarayın has bahçesine indirdiler. Bu has bahçe baştan sona kadar nar ağacıydı. Narlar da şıkırdım gibi al çiçekler açmışlardı. Ova, buradan ta Düldül dağına kadar ala bürünmüş, Düldül dağı da apal olmuş, dalgamyordu. Apal bir kuş geldi, onun koluna girdi sarayın içine soktu. Odalardan, salonlardan, sofalardan geçtiler, başka bir has bahçeye çıktılar. Has bahçenin içinde hiç görmediği... Hele bir ağaç vardı ki, görülmeye değer, kökü havada, başı yerde. Renk, renk, biçim biçim açmış çiçekleri yere aşağı sarkıyor, kokuları da bütün bahçeyi alıyordu. Mustafa küsmüş-tü, kızgındı, onu buraya getirenlere öyle bir öfkelenmişti ki, gözü kuşlar padişahını bir görse ona neler söyleyeceğini bir kendisi biliyordu, bir de Allah... Kuşlar padişahının karşısına geldiğinde gözü hiçbir şeyi görmüyordu. Kuş padişahının da gövdesi som altın, kanatları lacivert, gözleri yalın kırmızısıydı. Yalnız öteki kuşların birkaç mislisiydi. Başı da süt gibi aktı.

“Gel bakalım Mustafa,” dedi padişah. “Sen benim en sevgili yavrularımı yılanın ağzından kurtardın.”

Mustafa karşılık vermedi. Yüzünü asmış, kaşlarını çatmıştı.

Yörede, yerde, havada binlerce renk renk kuş, gökte, yerde dolaşıyorlardı. Bu dünyada, bu kadar çok kuşu, bu kadar çok parlak rengi hiç kimse görememişti. Mustafa kendinden geçmiş, kuşlara dalmış, öfkesini unutmıştu.

Kuş padişahı tahtından indi, çocuğu lacivert kanadının üstüne aldı götürdü, tahtının yanındaki sırça tahtın üstüne koydu. Mustafa, padişahın tahtının öbür yanındaki tahtta ak kuşu görünce sevindi. Ak kuş da lacivert kuyruğunu tahttan yere kadar sarkıtmuş, kanatları da lacivert olmuştu.

“Sen yavrumu, işte bu ak kuşu sen, yılan onu tam yutar-ken, yılanın ağzından aldın. Seni zorla getirttiğim için de kusura kalma. Ne kadar zamandır seni bekliyorum. Biliyorum, senin de başında çok işler var. Babanı da öldürdüler. Ama ne yaparsın, insanoğludur bu. Yabanıldır, canavardır. Kuşlar bile

biribirlerini öldürdükten sonra... Şimdi, dile benden ne diler-
sen...”

Mustafa, tahtın üstüne dikildi, ayak parmaklarına basarak yükseldi, ağzını kuşlar padişahının kulağına dayadı, “senden dileğim şudur ki...” Bundan sonrasını kimsecikler duyamadı, Mustafa kuşlar padişahından ne istedi kimsecikler bilemedi. Padişah, kuşlarına bağırdı, “çabuk buraya, alm Mustafayı köye götürün. O, buralarda durucu değil.”

Kanadı lacivert kuşlar hemen padişahın huzuruna geldiler, kanat çırpıp buyruğunu beklediler.

Ak kuş:

“Ben de Mustafayla gitsem olur mu?”

“Olur,” dedi Padişah, “o senin öz bir kardeşindir. O, bir kuştur ama, kendisini insan sanıyor. Yakında, büyür de akli başına gelirse kendisinin görkemli bir kuş soyundan olduğunu anlayacak.”

Mustafayı getiren kuş gene Mustafayı aldı kanatlarının arasına, havalanırken padişah, ona üç tane kıl verdi, “bu kıllardan birini yakarsan, nerede olursan ol, sana ben o anda ulaşırım.” Öteki ikisinin de gizini, kimsecikler duymasın diye, çocuğun kulağına söylemişti. Bu kuşlar padişahı var ya, insanın yüreğinden geçen her şeyi biliyor. Mustafanın ne istediğini nasıl bildi de, o iki kılı verdi.

Kuşlar havalandılar, çocuğu getirip kaktüs kümesinin üstüne koydular. Ak kuş gitti, uzun lacivert kuyruğunu sallayarak, kayaların arasmda bitmiş bir incirin dahna kondu.

Gün yıkılmış gitmiş, gölgeler uzamış, Aladağların üstündeki ak bulutların kıyıları sırmalanmıştı. Mustafa çok acıkmış, karnı zil çalıyordu. Köyü gören bir kayanın üstüne çıktı, Eminenin evine baktı, evin önünde en küçük bir karartı bile göremedi. İçine bir endişe düştü, köye koştu, soluğu Eminenin evinin önünde aldı. Kapıdan Tanır Ağayı gördü. Kendine gelince, kızgın demire basmışçasına irkildi, sağına soluna kimse gördü mü acaba, diye baktı, evin arkasını dolandı, oradan kayalıkları buldu, dağın dibinden, çeşmenin altından eve geldi, yorgunluktan ayakta duracak hali kalmamıştı, kendisini ocağın yanındaki minderin üstüne attı. Oturur oturmaz da

kalktı, avlu kapısına kadar vardı, Eminelerin evinden yana gitti, döndü.

Karanlık kavuşurken anası ekşili köfte tasını önüne sürdü. Tandır ekmeği de yapmıştı. Mustafa tandır ekmeğini ekşili köfteden de daha çok severdi. Yemeğini ağır ağır yiyor, bir kaşık alıyor, düşünüyor, dolu kaşık bir süre elinde kalakalıyor, neden sonradır ki akıl edip ağzını açıyordu. Yemeği yedi mi yemedi mi hiç aklında olmadı. Anası yatağı sermişti, kendisini, soyunur soyunmaz yorganın altına attı.

Hasan Ağa, Pero, Hazal da çocuktaki değişikliğin farkına varmışlar, onlar da seviniyorlardı. Yalnız, Zero düşünüyor düşünüyor, çocuktaki bu değişikliğin sebebini bir türlü bulamıyordu. Bu bir iki gün içinde ne olmuştu da bu çocuk böyle birdenbire değişivermiş, cana gelmişti? Acaba Salmandan bir şeyler mi duymuş, iyi haberler mi almıştı, öyle bir şeyler olsa, o, Mustafadan daha önce haber almaz mıydı?

Mustafa yatakta onların da yatmalarını bekliyor, içi içini yiyordu. Yani, bunlar her gece tavuk gibi ilk akşamdan uyuyorlar da bu geceye gelince de, sanki inadına, vır, vır, vır memleketi konuşuyorlardı. Van gölü de Van gölü.. Orası cennet, dünyanın her yeri de cehennem. Ulan, bu gece çabucak yatağa girin de yarın akşama kadar Van gölünü konuşun.

İlkönce anası girdi yatağa. Aslan anası. Anası girince de ötekiler izledi onu. Hasan Ağa, Hazal, Pero yatağa girer girmez hemen tırlarlardı. O, anası, o Zero Hatun var ya, o hiç uyumaz, gece yarılarında kadar soluk almazdı. Kulağı kirişte onun solumasını, en küçük bir devnimi, sesi kaçırmadan Zero Hatunu izliyordu. Mustafa, o hiç uyumayacak, diye üzülürken, anasından horultuya benzer bir ses geldi, hemencecik de kesildi. Şimdi rahat soluk alıyordu, uyumuştı, yaşasın. Yorganın altından giyindi, kapıdan bir gölge gibi dışarıya süzüldü, kaktüslerin duldasından, cami duvarının dibinden, Eminelerin köşesinden avluya daldı. Emine daha o eve yaklaşmadan kapıyı açtı, koşarak geldi Mustafayı kucakladı, aldı onu eve götürdü:

“Gözleyi gözleyi gözüm dört oldu, kurban olduğum.”

Hemen çocuğu soydu, kendi de soyundu. Mustafanın başını memelerinin arasına gömdü. Bacaklarını da bacaklarının arasına aldı.

Mustafanın bugün hiç uykusu gelmiyordu, ne iyi. Çocuk bu tadın bir saniyesini bile kaçırmak istemiyor, sevginin, sıcaklığın içine gömüldükçe gömülüyordu. Biliyordu, biliyordu bugün sabah çok erken olacaktı. Emine lambayı kısamamış, söndürmemişti. Çocuk arada bir başını memelerin arasından çekiyor, kadının yüzüne gözlerini dikip bakıyordu.

Sabaha karşı, Mustafanın başı memelerinin arasındayken, Emine usulca başı tuttu, okşadı, uzun uzun öptü, yastığa koydu. Çocuk uyumuşçuluğa vuruyor, ama Emine onun uyumadığını biliyordu. Kadın onun başını yastığa koyunca çocuk gözlerini açtı, tanyerlerinin ışıkları pencereden içeriye giriyor, yatağın üstüne düşüyordu. Emine yataktan kalktı, çırılçıplaktı, memelerini avuçlarının içine almış, ayak parmaklarının üstüne basarak süzüldü. Çocuk da onunla birlikte ayağa kalktı. Yukarı doğru süzülen bu uzun ince bedene sarıldı, başını göbeğinin üstüne koydu, bir süre öyle ıralandılar kaldılar. Kadın çocuğun saçlarını okşuyor, başını bastırırken bastırıyordu.

"Neredeyse gün doğacak, camm. Senden ayrılmak o kadar zor geliyor ki, ölümden de beter. Yarın gece gene gelirsin değil mi gülüm?"

"Gelirim," dedi Mustafa ağlamsı bir sesle. Evlerine geldiğinde daha kimse uyanmamıştı. Yatağın soyunmadan girdi, gözleri açık, karanlıkta öyle kaldı. Eminenin uzun, ince, kütür kütür esmer bedeni gözlerinin önünden hiç gitmiyor, başı da kadının göbeğine gömüldükçe gömülüyordu.

Bundan sonra Mustafa her sabah su yoluna koştu. Kaktüslerin içine, hatmilerin altına saklanarak Emineyi gördü. Emine de her sabahki gibi çakılların üstünde yürüyerek suya vardı, ayakkabılarını çıkarıp ırmağın içine, dize kadar yürüdü. Arayan gözlerle kaktüsün altına baktı, Mustafayı göremeyince kara gözleri gölgelendi.

Mustafa bir daha tabancayı eline almadı, anası götürdü silahı bütün mermileriyle birlikte sandığın dibine attı. Çocuk keklüğünü de Nuriye hediye etti. Nuri bu büyük armağana çok sevindi, Mustafaya kul köle oldu. Onu bulabildiğinde köydeki bütün haberleri bir bir, en küçük ayrıntılarına kadar kulağına söyledi. Sakaltutan ormanında candarmaların Salmanla çetele-

rini sararak kıstırdığı, bir tabur candarmaya karşı onun yedi kişisiyle birlikte cansiperane çarpıştığı haberini getirdi Nuri. Mustafa hiç ilgilenmedi. Köylülerse soluklarını tutmuşlar bu işin sonucun bekliyorlardı. Köyde Salmandan, candarmalardan, onların çarpışmalarından başka söz edilmez oldu. Mustafayla Emine bu işle hiç ilgilenmediler, sanki bu köyde yaşamıyorlardı. Birkaç gün sonra atların sırtına atılmış candarma, eşkıya ölüleri, yaralıları, tutsakları getirildi, salla karşıya geçirildiler. Bütün köylü yollara döküldü, toza batmış eşkıya ölülerinin, atların karnlarından aşağıya sarkmış başlarını, içlerinde Salman var mı, diye incelediler. Salmana benzer hiç kimseyi bulamadılar. Bütün olan bitenden ne Mustafanın, ne de Eminenin haberi olmadı. Kulaklarına bir şeyler çalındıysa da boş verdiler, her gece, muhabbetleri daha da artarak koyun koyuna yattılar, sabahleyin erkenden bir sevgi buğusunda tüterek çocuk yatağına gitti. Uzun süre Eminenin kokusunun, sıcaklığının tadını bedeninde saklamak için gözlerini kırpmadı. Emine de sevgi nedir daha yeni anlamıştı. Bundan önceki ömrüm boşa gitmiş, diye hayıflanıyor, Mustafanın geleceği saatları iple çekiyordu. İsmailin ölümü onu ne kadar kahretmişse, Mustafanın sevgisi onu bin misli mutlu etmişti. Hep düşünüyordu, Mustafayı, bu çocuğu İsmail Ağanın oğlu diye mi seviyordu acaba? Hayır, bin kez hayır, çok düşünmüş, yüreğini çok yoklamıştı. Kendini kandırmıyordu, o, Mustafayı yalnız Mustafa olduğu için seviyordu. Mustafa da nasıl, her şeyi, küçülmeyi, aşağılanmayı, bütün köye rezil rüsva olmayı, anasının düşmanlığını, babasını öldürten bir kadma canını, salt Emine olduğu için koymuşsa... Acaba Mustafa da babasını seven bir kadın olduğu için mi? Mustafa çocuktur daha, diye gülümsedi, onun böyle kurnazlıklara aklı ermez.

Öğleye yaklaşmış Mustafa daha uyuyor, Zero Hatun da onu uyandırmıyordu. Sonunda güneş gelmiş tam tepeye dikilmişken çocuk kendiliğinden uyandı, uyanır uyanmaz da, "Ne var ana, ne oluyor?" diye sordu:

Zero Hatun soğukkanlı:

"Hiçbir şey olmuyor."

Mustafa dışarıya çıktı, nar ağacının altına gitti, Emineyi düşünerek bir güzelce çövdürdü, geldi sofraya oturdu. Bulgur

pilavını kaşıklamaya başladı. Artık, onlar da her gün, öteki köylüler gibi sabah, öğlen, akşam bulgur pilavı yiyorlardı. Zero Hatun arada bir eski günleri anımsatacak yemekler yapıyordu ya, o, deveye kulak.

"Ana yüzünde bir şeyler var, ne oluyor?"

Zero:

"Tırtılın oğlu kayada kalmış," dedi.

"Kayada nasıl kalmış?"

"Tırmanmış, tırmanmış, kayaya, kayanın ortasında kalmış. Diyorlar ki Tırtılın oğlu ne yukarı çıkabiliyor, ne aşağı inebiliyormuş. Eli de tuta tuta yorulmuş. Eli kayadan bir boşanırsa yere düşüp paramparça olacaktı."

Mustafa elindeki tahta kaşığı pilavın üstüne bıraktı, ayağa kalktı, çabucak ayakkabılarını giydi, Emineye gitti gideli her gün ayakkabı giyiyordu, hem de en güzellerini seçerek, yola çıktı. Eminenin evinin önünden geçti, oradan gediğe döndü. Kırmıtın üstündeki yamacı aştı. Düz kayanın dibi çok kalabalıktı, oradan koygun bir uğultu geliyordu.

Zero Hatun Mustafayı gözleriyle gediği aşınca kadar izledi, çocuk gözden ırayıp yitince de giyindi kuşandı, aynanın karşısında saçlarını düzeltilti, kaktüs ağılının duldasından, Mustafanın yolundan, yöreye ürkek bakışlar atarak Eminenin evine geldi. Bereket köyde çok az kimse kaldığından onu kimse görmedi. Emine, Zeronun kaktüslerin duldasında yöreye korkak bakışlar fırlatarak yürüdüğünü görünce onun kendine geldiğini anladı, yüreğine korku düştü, geldi kapının arkasında durdu. Zero Hatun da kapıya bir adım yaklaşınca, kapıyı açtı, eşikten çekildi. İki kadın bir an karşı karşıya kalıp gözleriyle konuştular.

"Sana, sağ ol, demeye geldim Emine Hatun," dedi Zero, Sesi gereğinden daha çok saygılıydı.

"Sen sağ ol, Zero Hatun."

"Sen benim oğlumu kurtardın. Korkudan, ölümden, zulümden, her şeyden kurtardın. Allah senden razı olsun."

"Buyur otur Zero Hatun." Döşegin üstünü gösterdi. "Bu döşegi kaldırmıyorum. Mustafa her gece eve geldiğinde buraya oturuyor da..."

Tanır Ağa, sırtını çite dayamış, tüfeğini kucağına almıştı. Tüfek pırl pırl menevişliyordu. Zero Hatun onun hatırını sordu:

“Tanır kardeşim nasılsın, iyi misin? Ağanm öldürülüşünden bu yana seni göremedim.”

“Buradan ayrılamıyorum ki,” diye Tanır Ağa özür diledi. “Bey o gece Halebe giderken,” Beyin gittiği yerin neresi olduğunu bilmiyordu ya Halep diyordu, “Bey bana dedi ki, Tanır, dedi, sen sen olasın, ben gelinceye kadar, bu oturduğum yeri gösterdi, işte sen bu yerden ayrılmayasın, dedi bana.” Emineye döndü, “Hatunum, gece gündüz, ben de buradan hiç ayrıldım mı?”

Emine güldü, gamzesi çukurlaştı, kadın daha güzelleşti. Zero Hatun, içinden geçirdi, ilk olaraktan Emineyi bu kadar yakından görüyordu, ne kadar güzelmiş bu Emine, dedi. Böyle güzel bir kadın bu dünyaya bir daha gelmiş midir, diye kendi kendine de birkaç kere sordu.

“Ayrılmadın Tanır Aşam, Allah senden razı olsun.”

“Biz de duyduk Tanır Ağa, bütün köylü de biliyor, senin bu evi nasıl beklediğini.”

“Bilirler,” dedi Tamr Ağa. “İyi, bilsinler. Ben de yakında burada gece gündüz oturmaktan kurtulacağım.”

“Hiç ayrılmıyor yerinden. Orada uyuyor, orada yiyor içiyor, ayakyoluna giderken de beni yerine oturtup tüfeği elime veriyor, ancak ondan sonra ayakyoluna gidiyor,” diye özür dilercesine Zero Hatuna konuştu Emine.

“Ama Bey yakında geliyor,” diye güldü Tanır Ağa. “O, Arap Şeyhleriyle anlaşmış. Çok yakında gelecek, bizi alıp götürcek.”

“Gözünüz aydın, dedi Zero Hatun, “ben de duydum bu hayırlı haberi. Ne zaman?”

“Bilemiyorum,” dedi Emine, “keşki gelmeseler.” Gözleri doldu, boğazına bir yumruk geldi tıkadı, “keşki gelmeseler.”

“Bunu Mustafa bilmiyor. Söyleme ona kurban olduğum Eminem. Oğlan sana karasevda bağladı. Yürüyüşü, konuşması, uyuması, uyanması, her şeyi değiştirdi senden sonra. Sana karasevda benim oğlan.”

“Ben de ona karasevdalıyım Zero Hatun. Babamın kurtulduğuna ne kadar sevindimse, buradan ayrılacağıma o kadar üzülüyorum. Ben Mustafayı nasıl bırakır da giderim? Onu görmeden ne yapar, nasıl yaşarım?”

Ayağa kalktı, mutfağa gitti, biraz sonra güzel bir kahve kokusu ortalığa yayıldı. Gözleri yaş indeydi. Kahveyi önce Zero Hatuna, sonra da Tanır Ağaya uzattı. Ardından da kendi aldı. Hatunun karşısına oturdu.

“Mustafaya duyurma. O bilmiyor.”

“O her şeyi bilir,” diye içini çekti. “O kara gözlerine kurban olduğum dünya akıllısı, yakışıklısı, sevdalım benim. O her şeyi biliyor da üstüne almıyor.”

Zero Hatun hiç konuşmadan, Mustafa gibi o da bu güzel, esmer, gamzeli yüzden, ela gözden gözlerini alamadan kahvesini içti, ayağa kalktı:

“Emine Hatun,” dedi, “ben hemen gitmeliyim, Mustafa gelir de beni burada görürse her şeyi berbat ederiz. Mustafa çok utangaçtır, anladın değil mi?”

“Anlamaz mıyım,” dedi Emine.

Kapıya kadar yürüdüler.

“İnşallah benim bu eve girdiğimi kimse görmemiştir. Görürlerse bunu kıyamete kadar konuşurlar. Bundan önce İsmail Ağayı sen öldürtmüştün. Şimdi bir de ben öldürtmüş olacağım. İnşallah...”

“İnşallah,” dedi Emine.

Zero Hatun, gözlerini Eminenin gözlerinin içine dikti öyle kalakaldı. Birkaç kere bir şeyler söyleyecekmiş gibi oluyor, susuyordu. Yutkunuyor, kendisini zorluyor, dudakları titriyor, konuşamıyordu.

Emine dayanamadı:

“Bir şey mi söylemek istiyorsun Zero Hatun, söyle, benden çekinme.”

Zero Hatun uzandı onun sol elinin serçeparmağını okşarcasına tuttu, gözlerini onun gözlerinden ayırmadan:

“Biliyor muydun Emine Hatun, biliyor muydun...” Sustu, başını yere eğdi. “Biliyor muydun?” Emine sabırsızlanmıştı:

“Neyi Zero Hatun?”

“İsmail Ağanın da sana karasevda bağladığını?”

Emine, onu kucakladı, sarıldı:

“Biliyordum, biliyordum, biliyordum ya sağ ol Hatunum, var ol Hatunum. Allah sana kara gözlü Mustafanı bağışlasın. Biliyordum, biliyordum ya...”

“İyi ki biliyordun Eminem, sevip de sevildiğini bilmemek, bir kadın için ölümden de bin beter olurdu. İyi ki...”

“Biliyordum, biliyordum ya inanamıyordum. İyi ki söyledin bunu bana Hatunum. Sen de beni yeniden cana getirdin. Bana can verdin.”

İki kadın biribirinden yavaşça ayrıldılar.

Zero Hatun kaktüs ağılının ucuna gelince yolunu gediğe yukarı vurdu, düz kayanım yoluna düştü. Kalabalığı yara yara Mustafayı buldu. Çocuk başını kaldırmış, gözlerini kayanım yüzündeki asılmış kalmış Tırtıl Yusufu dikmişti.

“Mustafam, burada mısın?”

“Burdayım ana.”

Zero hatun biraz öteye çekildi, bu kalabalığın, bu henganenin ortasında hiçbir şeyi görmeyerek, hiçbir sesi duymayarak oğluna gözlerini dikti, ona baktı kaldı. Acaba Mustafa babasına çok mu benziyordu. Gözleri, gözleri babasının gözleri değildi. Onun gözleri dayısının gözlerine benziyordu. Sesi de dayısının sesinin tıpkısıydı. Gamzeleri benim gamzelerim, diye sevindi. Yürüyüşü de dayısının... Bir çenesi benziyor onlara, İsmail Ağanın soyuna. Bu kadarlık benzerlik de hiçbir benzerlik değildir.

Tırtıl Hüseyinin gür sesi bütün sesleri örtüyordu.

“Haydi oğlum, haydi Tırtılım. Biz Tırtıl soyuyuz ki düz cama tırmanırız. Ellerini kavi tut. Yere hiç bakma. Ellerini, biri yorulunca öbürünü, değiştir. Yüreğini sağlam tut. Bak arkadaşlar seni almaya, indirmeye geliyorlar.”

Delikanlılar, kimi güney yandan, kimi kuzeyden kayanım yüzüne tırmanıyorlar, birkaç metre tırmanınca da çabucak geri iniyorlardı. Değil Tırtıl Yusufun yanma varmak onun yakınına bile ulaşamıyorlardı. Tırtıl Yusuf kartal yuvalarına üç kulaç kadar yaklaşmış, orada bir köke, bir kaya çıkıntısına tutunmuş, ne yukarıya çıkabiliyor, ne aşağıya inebiliyordu. Tez zamanda

bir kişi çıkıp da onu oradan alamazsa, elleri dayanamayacak, yorgunluktan tükenecek, şu sivri kayaların üstüne düşüp parparça olacaktı. Her delikanlının kayanın yüzünden geriye dönüşü Tırtıl Hüseyinin biraz daha umudunu kırıyor, umudu kırıldıkça da oğluna konuşuyordu.

“Oğlum, aslan oğlum, Yusufum, senin o kolların doğduğundan bu yana körük çekti, demir dövdü, senin kolun çok güçlüdür. Yüreğini sıkı tut. Sen yüreğini sağlaştırırsan, senin kolların, orada istediğin kadar tutunur kahr. şimdi sen hiç küşüm etme, seni buradan kurtarmanın bir yolunu bulacağız. Yeter ki sen dayan, yüreğini sıkı tut. Eğer sen yüreğini sıkı tutarsan, sen de buradan kurtulursan, ben de sana her yıl, kartallar civciv çıkardığında, ben de sana üç yavru buldururum. Sen de o yavruları büyütür, ava gider, Ali Çavuştan da daha namlı bir avcı olursun. Bak oğlum, sana ben doğduğundan bu yana hiç iyi davranmadım...”

Sesi alçalıyor, yükseliyor, mırıltı halini alıyor, inceliyor, kalınlaşıyor, kimi oğluna, ardından onu unutup kalabalığa, kiminde de kendi kendine konuşuyordu.

“Sana, anandan doğduğundan bu yana, sen benim kadar iri bir adammışsın gibi körük çektirdim, demir dövdürdüm, araba boyattım, senin bir çocuk olduğun hiç aklıma gelmedi. Senin güçsüzlüğüğünü hiç düşünmedim. Babam da benim güçsüzlüğümü hiç düşünmemiştı. Ben de seni benim gibi sandım. Seni oyunlara, çocukların arasına göndermedim. Sen gidince de, bunu senin burnundan getirdim. şimdi sen, yukarda dayanır da oradan düşmezsen, ben de bundan sonra sana hiç karışmam...”

O konuştuğu sürece de delikanlılar hiç boş durmuyorlar, kayaya çıkıp çıkıp iniyorlardı. Tırtıl Yusufsa kayanın yüzüne bir kertenkele gibi yapışmış hiç kıpırdamıyordu.

“Haydi dayan oğlum, bak Mustafa da geldi. O da diyor ki, benim can bir arkadaşıım Yusuf dayanır. Senin kolların bir delikanlının bilekleri gibi güçlüdür. Haydi oğlum, bütün köy seni oradan indirmeye geldik. Bu kadar insan seni oradan kurtarmanın yolunu nasıl olsa bulacağız.”

Karşıdan posbıyıklarıyla soluya soluya Abbas Usta geliyor-du. Ustanın gelişi onun yüreğine su serpti, umudu arttı.

“Hoş geldin Ustam,” diye Tırtıl Hüseyin koşarak, kayalardan atlayarak onu karşıladı. “Ustam, gelmekle ettin beni ihya, hem de verdin bana can. Sende akıl var bu dağ kadar. Bak işte,” kayanın yüzünü gösterdi, “Çıkmış oraya bizim Tırtıl, hem de yapışmış kayamn yüzüne... Sen bilirsin Ustam, haçan dayanır bizim Tırtıl daha ne kadar, yapışmış oraya...”

“Çok dayanır Yusuf daha.”

“Ben de bilirim çok dayanır ya, onu oraya çıkıp kim indirebilir. Baksana, sabahtan bu yana bizim köyün delikanlıları çıkarlar en çok bir kavak boyu, sonra inerler geri... Daha yukarı bir adım atamazlar. Bir düşün Usta Abbas, bir düşün ki, ne yapalım da haçan indirelim bu Tırtılcığı oradan. Sende var çok akıl, çok feraset bu dağ kadar. Bu Tırtılcık oradan nasıl iner? Vicivici Ahmetçik bile çıkamadı oraya. Haçan o gezerdi kayalar, düz duvarlar yüzünde.” El altından azıcık övünmeyi de bırakmıyordu. “Haçan bizim Tırtılcık çıkmıştı oraya bir kuş yavrusu sankim. Amma velakin inemez, kanadı kırılmıştır sankim.”

Bu sırada Deli Poyraz da çıkmayı denedi, iki adam boyu çıkınca, “başım dönüyor, başım dönüyor,” diyerek çarçabuk aşağıya indi, iner inmez de iki kayanın arasına ağzı yukarı uzandı, körük gibi soluyordu.

Abbas Usta bir kayanın üstüne çökmüş, çenesini avucunun içine almış bir düşünüyor, bir kayanın yüzüne yapışmış çocuğa, bir kaya tırmanıp tırmanıp inen başarısız tırmanıcılara bakıyordu.

Hüseyin Usta da iki eli koynunda Abbas Ustayı izliyor, hiçbir devinimini kaçırmıyordu. Abbas Usta kaşlarını çatıp alnını kırıştırarak gözlerini Yusuf'a diyor, öyle kalıyor, Hüseyin Usta da farkında olmadan tıpkı onun gibi yapıyordu. Abbas Usta, gözlerini Tırtıldan alıp kalabalığın üstünde, yüzünde bir sevinç, bir umut ışığı olarak dolaştırıyor, Hüseyin Usta da tıpkısı. Abbas Usta başını göğsüne eğip uzun bir süre düşünüyor, sonra ayağa kalkıyor, düz kayanın dibini, kayanın her yerini gözden geçirerek dolaşılıyor, Hüseyin Usta da arkasından. Abbas duruyor, sigara içerekten kehribar tespihini çekiyor, Hüseyin Ustanın da elinde bir tespih. Oradaki köylüler de çit çıkarmadan ikisini izliyorlar, bekliyorlardı. Delikanlılar da kayaya

tırmanmayı bırakmışlardı. Birden Abbas Usta başını havaya kaldırdı, Yusufu süzdü, geri indirdi. Yüzü azıcık aydınlanmıştı. Tırtıl Hüseyinin de yüzü aydınlandı. Abbas Usta düşünürken gülümsedi, Tırtıl Hüseyinin yanma giti. "Oldu Hüseyin Usta, kolay Hüseyin Usta, söyle ona ki Hüseyin Usta, bir saat kadar dayansın o, Hüseyin Usta."

Tırtıl Hüseyin de Abbas Ustaya inanarak, güvenerek oğluna, belki on beş dakika bağırdı, ona güven verdi, kurtulacağını muştuladı.

"Şimdi beni dinleyin sevgili arkadaşlarım, temiz yürekli, iyi köylülerim. Tırtıl Ustanın oğlu kurtulacak. Yalnız bize, yukardan sarkıtınca Yusufu erişecek iki tane urgan gerek. Birisiyle biz yukardan bir insan sarkıtacağız, sarkıttığımız insan da öteki ipi Yusufu bağlayacak, biz de onları, kuyudan su çeker gibi çekeceğiz. Çocuklar, sizden dileğimiz köyde ne kadar sağlam kendir varsa hemen alıp şu dağın tepesine çıkarın."

Köylüleri bir sevinç dalgası sardı, gücü tükenmiş Yusufun kollarına bu sevinç dalgasıyla güç geldi. Delikanlılar atlara bindiler, köye sürdüler. Köylüler de kadın erkek, çoluk çocuk dağa sardılar. Abbas Ustayla Hüseyin Usta birbirlerine tutuna tutuna, yakındaki koyaktan, köylülerle birlikte yukarıya tırmanıyorlardı. Abbas Usta ikide birde Hüseyin Ustaya soruyordu. "Yusuf dayanabilecek mi Ustam, bunca zaman iki kola asılmak... İnsanın başı döner, hali kalmaz, gücü biter, cup aşağıya."

"Dayanır," diyordu Hüseyin Usta. "Onun kolları benim, senin kolların kadar güçlüdür. Ben onun eline körüğü üç yaşında, balyozu beş yaşında verdim. O, böyle orada asılı üç gün bile kalabilir."

Köylüler de, canlarını dişlerine takmışlar kayalığın tepesine çıkmaya uğraşıyorlardı.

Düz kayanın üstüne geldiklerinde neredeyse akşam oluyordu. Sevinçle gördüler ki, köye gidenler urganlarla dönmüşler. Yusuf da kayaya yapışmış olduğu gibi duruyor. Urganların uçlarını kayaya bağladılar. Şimdi kimi indireceklerdi? Önce Vicivici Ahmedi düşündüler. O, ağırdı, bir çocuk olamaz mıydı? Birçok çocuk üstünde durdular, kimse Nuri Çocuğu akıl etmedi, bu, Nurinin çok zoruna gitti, "Ben ineceğim oraya," diye or-

taya atıldı. "Olur," dedi Abbas Usta, "olur ya sen düğüm atmasını bilir misin?"

"Bilirim ki, hem de nasıl."

"At bakalım da şu düğümü."

Bir çocuğu çekti, Nurinin önüne dikti.

"Koltuğunun altından bağlayacaksın."

Nuri hemencecik bağladı, denediler, düğüm sağlamdı.

Nuriyi tam Yusufun yanına indirdiler. Uçurumun kıyısına gelmiş Nuriyi aşağıya indirenleri de urganlarla yukardaki kesme köklerine bağlamışlardı.

Nuri Çocuk:

"Geldim Yusuf," dedi. "Korkma. Mustafayla ben, bir de Aşık Ali, biz Düldül dağının arkasına gidiyoruz." Urganı koltuğunun altından geçirdi. "Korkma," dedi, "hiç korkma, benim gibi düğüm atan bu köyde yok. İplerin ucu da kesme ağaçlarının köküne bağlı. Korkma, biz bu köyde kalmayacağız bundan sonra... Yakında pır! Düldül dağının arkasında var ya, çok kartal yuvası varmış. Oranın kartalları böyle sarp kayalıklara değil de, yuvalarını düze yapıyorlarmış. Anam öyle söyledi. Biliyor musun?"

"Biliyorum," diye duyulur duyulmaz bir sesle ancak fısıldayabildi Yusuf.

"Bil öyleyse, anam öyle söyledi. O, Düldül dağının arkasını görmüş. Bağladım işte. Korkma, çözülmez, sağlam bağladım."

Başını yukarı kaldırdı, bütün sesiyle:

"Bağladım, çekin," diye bağırdı.

İkisini birden çektiler, çektiler ya Tırtıl Yusufun kayaya kenetlenmiş eli bir türlü kopmuyordu.

"Elini oradan bırak Yusuf!"

Nuri onun gözlerini görünce korktu. Çocuğun gözleri kocaman açılıp kan çanağına dönmüştü. Gene yukarıya bağırdı:

"Ben bağladım ya onu, eli kayaya yapışmış kopmuyor, şimdi ben ne yapayım?"

"Kopar onun elini kayadan, kopar elini..."

Nuri, onun ellerini kayadan koparmaya çalıştı, ne mümkün, uğraştı uğraştı, Yusufun elini kayadan ayırmak değil, kıpırdatamadı bile.

Ne yalvarmalar, ne tehditler para ediyordu. Nuri o kadar da yorulmuştu ki bitmişti. Hırsından ağlamaya, Yusufu sövmeye başladı. O da para etmeyince, sırtını, başını, ellerini, yüzünü yumrukladı. Tırtıl bana mısın, demedi. "Ben sana gösteririm," diye onun, kulağına bağırdı Nuri. "Ben sana bir gösteririm ki..."

Yukardan da çekiyorlardı Yusufu... Çocuk yukarıya çıkıyor çıkıyor bacakları havaya dikiliyor, Nuri, "çekmeyin," diye bağı-rıyordu üst üste. "İp çözülecek, Yusuf ipten çıkacak, kurtula-cak, çekmeyin, çekmeyin."

Aşağıda bir şeyler olduğunu yukarıdakiler anlıyorlardı ya ne olup bitiyor, kestiremiyorlardı. İpi çekip de çocuğun gelme-diğini görünce Yusufu iki kayanın arasına sıkışıp kalmış sanı-yorlardı:

"Kurtar onu oradan."

"Gösteririm sana Yusuf."

Nuri keskin dişleriyle onun ellerine saldırdı, burnuna bir yumruk attı kanattı:

"Çekin," diye bağırdı.

Yusuf, burnundan akan, kollarını boyayan kanı görünce, elleri çözülüverdi.

Tırtıl Hüseyin, burnu daha kanayan oğlunu sırtına bindir-di, dağdan aşağıya aldı yatırdı. Yolda, "Yusufum, yavrum bur-nun kanıyor," diyordu. "Varsın kanasın bir şey olmaz. Ben var ya, ben," diyordu, "sana o arabayı, küçük arabayı yapacağım, öyle bir nakış vuracağım ki üstüne İnegöllü Ferhat Ustanım bile parmağı ağzında kalacak, felek de maşallah, diyecek."

"Ben de seninle birlikte yapacağım o arabayı. Ben de..."

"Olur, sen de benimle yap, olur. İstersen hepsini sen yap."

"Olmaaaz..."

"Olur birlikte yapacağız. Sen de arkadaşlarınla oynarsın. İstersen Mustafaya da bir tane..."

"Biz onunla..." dedi Yusuf, gerisini yuttu... Biz onunla Dül-dül dağının arkasına... diyecekti.

"Mustafa iyi çocuk, akıllı, o boyalardan, nakışlardan, tas-virlerden çok iyi anlıyor. O, her şeyi biliyor."

"O bilir," diye övündü babasının sırtındaki Yusuf. "O bilir ki, biz onunla... Nuri dedi ki, ben daha önceden biliyordum ya... Mustafa bana küstü..."

“Onun sana küstüğünü biliyorum. İnsan götü boklu bir kartal palazı için hiç böyle can bir ardaşım kırar mı?”

Bütün bedeni sızıl原因 Yusuf, konuştuğça sızılarını unutmuyor, bu yüzden de acıdan bağırarak ele aleme rezil olmuyordu.

“O var ya, o Mustafa,” diye konuşmayı değiştirdi Yusuf. “O var ya Toprakkaleden bin tane araba gördü, istasyonda. Tozları silerek bin tane arabanın da tasvirlerine baktı. Tozların altından öyle tasvirler çıktı ki, Mustafa lal kaldım bu tasvirler karşısında, diyor. Arabaların birisinin içinde de Salmanı görmüş. Salman da onu görünce devedikenliğinin içine kaçmış. Mustafa da çekmiş tabancasını nişan almış Salmanın gözlerini, onun çakır gözlerinden de oluk gibi kan boşanmış. Mustafa diyor ki, kandan sonra, ortalığa yeşil bir karayılan çıkmış. Mustafanın bir de küçük ak kuşu var. Onun turuncu, salkım saçak kuyruğu nah buradan aşağıya kadar. O kuş var ya her şeyi biliyor. Mustafayla da konuşuyorlar. Mustafa onun dilinden anlıyor. O kuş demiş ki Mustafaya, Mustafa, demiş, sen bu köyde kalma. Seni bu köyde iflah etmezler. Biz Mustafaylan.. Ben Mustafanın gönlünü alırım. O küstü bana ya, sen dediğin arabayı bana yaparsan... Ben de Mustafa...”

“A be bu sefer yapacağım. A be inan bana Yusufçuk.”

Köye geldiler, başta Zero Hatun, köyün kayalığa gidemeyen kadınları Tırtıl Hüseyinin evinin avlusunda bekliyorlardı. Avlunun ortasına büyük bir ateş yakmışlardı nedense. Yalınlar göğe doğru çekilip gidiyordu. Avluya giren Tırtıl Hüseyin sevinç içinde gülererek, “A be Hatuncuklar siz sağ olasınız, siz var olasınız, a be hoş gelmişsiniz bu Tırtıl Ustanın evine. A be bu küçük Tırtıl Yusufçuk, a be kalmıştır kayalıkta. A be üç minare boyu.”

Çocuğu sırtından indirdi, Yusuf ayakta duramadı, yere yığılıverdi. Zero Hatun hemen koştı onu yerden kaldırdı, “Amanın kurbanınız olayım avratlar, ne olmuş bu çocuğa, her bir yeri kana batmış çıkmış,” diye şaştı, Tırtılı aldı eve götürdü. “Daha her yeri kanıyor. Su koyun ocağa. Hava Anaya gidin de söyleyin, bütün yaptığı merhemleri alsın da gelsin, gelemese merhemleri versin, Zero Hatun istedi, deyin.”

Bundan sonra Zero Hatun işe koyuldu, çocuğun kanayan yerlerini siliyordu durmadan.

Bir süre sonra su kaynadı. Evin içi kadınlarla, çocuklarla tı-
kış tıkişti. Kayalıktan dönen erkekler de avluyu doldurmuştu.

Hava Ana kalabalığı yara yara, elinde büyücek, işlemeli bir
kutuyla içeriye girdi, "Ne olmuş avratlar, Yusuf kayadan mı
düşmüş, kemikleri mi kırılmış?" diye de sordu.

"Yok," dedi Zero Hatun, "çok şükür kayadan düşmedi Yu-
suf. Kayaya çıkarken taşlar onun her bir yerini dalamışlar."

"O kolay," diye gülümsedi Hava Ana. Kollarını çemredi. Tır-
tılın anasına, "Patiskadan bir çarşaf getir," diye buyurdu. "Zero
sen de bu çocuğun kanlarını sil..." Tırtılın karısının getirdiği sakız
gibi çarşafı güçlü elleriyle yırttı. Kutusundan küçük bir şişe aldı
açtı, azıcık ateşe gösterdi. Kapağını açınca ortalığa dehşet güzel
bir koku yayıldı. İki genç kızı çağırdı, "Gelin buraya!"

Zero Hatunla birlikte çocuğun kanayan yaralarına merhe-
mi sürdüler, yırttıkları çarşaf parçalarıyla yaraları sardılar, ço-
cuğu yatağa yatırdılar.

Dışarda Tırtıl Hüseyin kalabalığa coşmuş konuşuyordu:

"Hep benim yüzümden," diyordu, "bütün bu işler hep be-
nim yüzümden. Bu çocuk benden üç yaşından sonra bir oyun-
cak araba istedi. Ben araba yerine, üç yaşmdayken onun eline
körüğü verdim. Beş yaşındayken çekici... O küçücük, parmak
kadar sabiye benimle birlikte demir dövdürdüm. O da böyle
oldu. Düz duvarlara çıktı, hem de beş kavak boyu. Ben bu Tırtıl
soyunu bilirim. Şimdi biz onu oradan indirdik, diye, bizim Tır-
tıl o kayaya tırmanmaktan vaz mı geçecek sanıyorsunuz? Ola-
maz böyle bir şey, bizim Tırtıl ya o kartal yuvasına çıkacak, ya
da düşüp ölecek. Bu Tırtıl soyu budur. Allah sonumuzu hayra
tebdil eylesin. A be tebdil eylesin! Ben o arabayı üç yaşında ona
yapsaydım.. Durun bakalım, şimdi yapacağım... Durun baka-
lım, bir işe yarayacak mı?"

Mustafa, Tırtıl Ustanın tam karşısına dikilmiş, gözlerini
onun ağzına dikmiş, dinliyor, onun dediklerinden fazla bir şey
anlamıyorsa da araba sorunu üstünde de durmamazlık edemi-
yordu. Kalabalık yavaş yavaş dağılırken Mustafa içeriye girdi,
Yusufun yatağının ucuna ilişti, "Geçmiş olsun Yusuf," dedi,
"yukarıya çıkarken, kartal yuvalarının önünden geçerken yu-
vaların içine baktın mı?"

"Bakamadım," diye karşılık verdi Yusuf, böyle bir soruyu beklemiyordu.

"Kartal palazı malazı bir şeyler gördün mü?"

"Göremedim," dedi Yusuf.

"Seslerini de mi duyamadın, kartal yavrularının sesleri bir tuhaf olur, incecikten ıslık çalar gibi."

"Duyamadım," dedi Yusuf hayıflanarak.

"Benim ak kuş da mı gelmedi yanına?"

"Hiç gelmedi," dedi Yusuf.

"Sen iyileş," diye buyururcasına konuştuktan sonra ayağa kalktı Mustafa.

"Beni bağışladın değil mi?" diye yalvarırcasına, başını yas-tıktan zorla kaldırarak ona baktı Yusuf, "beni de oraya götüre-ceksin değil mi?"

"Hele sen çabuk iyileş hele. Hava Ananın da emleri kurşun yarasını..." Acelesi vardı, hemen oradan ayrıldı eve geldi, acın-dan ölmüştü. Seleden tandır ekmeği, mutfaktan peynir aldı, ça-buk çabuk, göz açıp kapayıncaya kadar önündekileri tüketti. Bir koşu Eminelerin evine kadar gitti. Emineyi göremedi. Ora-da daha fazla duramazdı, ya birisi görür de, onu... Suyun kıyı-sına indi, ılgınların içine girdi oturdu. Eminenin gelip ayakka-bılarını çıkardığı yere gözlerini dikti, beklemeye başladı. Böyle-ce, gün kavuşuncaya kadar orada oturdu kaldı. Emine nedense bugün hiç suya inmemiş, dışarıya da çıkmamıştı. Karanlık iyice basmçaya kadar ılgınlıgım içinde bekledi, suyun çağıltısı daha iyi duyulunca dışarıya çıktı, doğru Eminelere geldi, Emine lam-basını yakmıştı, kapı açıktı, gölgesi ışığın önünden geçti, Mus-tafanın da yüreği hop etti, içine bir sevinç aydınlığı doğdu. Böyle sevinerek eve vardı. Ev halkı sofraya oturmuşlardı. Anası mercimek köftesi yapmıştı. Ayran içerek mercimek köftesini ye-di, hemencecik de yatağma girdi. Biliyordu, bütün evdekiler bugün hemen yatağa girecekler, başlarını yastığa koyar koy-maz da uyuyacaklardı.

Bu gece her gecekinden çok daha heyecanlıydı Mustafa. Bereket versin ki istediği oldu, herkes erkenden uyudu, o da hemen, yılan gibi kayarak Eminelerin kapısına vardı, çocuk da-ha kapıya üç adım yaklaşmadan Emine kapıyı açtı, onun önüne

diz çöktü, kucakladı, sallanmaya, sıkmaya başladı. Uzun uzun kokladıktan sonra yüreği sökülürcesine onu öptü.

Mustafanın günlerdir ona soracağı bir şey vardı ya, her söyleyecek olduğunda sözler dilinin ucuna geliyor, gelir gelmez de yutuyordu. Bugün ölse soracaktı.

Emine aldı onu döşeğin üstüne götürdü. Tanır Ağa yerindeydi, tüfeği de kucağındaydı. Mustafaya gülümsedi. Mustafa da ona karşılığını verdi. Ardından da Emineyi elinden tuttu yüklük odasma götürdü, elinden aşağıya çekti, kadın anladı, diz üstü çöktü. O önüne çöker çökmez de çocuk:

“Seni kimse öldürmez değil mi.” diye sordu. Çocuğun yüreği küt küt atıyor, belli belirsiz titriyordu.

Emine ona sarıldı, bir süre öyle onu kucakladıktan sonra sevinç içinde şakıdı:

“Sen hiç korkma, benim, benim iki gözümün bebeği de çiçeği, beni kimse öldüremez.” Sözcükleri öylesine kesin, sesi öylesine güvenliydi, Mustafanın günlerdir içinde taşıdığı edişe, yüreğini karartan korku bir anda yok oldu.

Onu elinden tutup gene döşeğin üstüne götüren Emine:

“Bil bakalım bugün sana ne yaptım. Tanır Ağa da, ben de akşam yemeği yemedik, seni bekledik.”

“Ekşili köfte,” dedi Mustafa. Biliyordu, o yüzden mercimek köftesiyle karnını şişirmemişti.

“Tanır Ağanın da rakısı var mı?” diye şmararak sordu.

“Var,” dedi Emine.

Sofraya oturdular.

Mustafa artık yürümüyor, uçuyordu. Artık babasının ölümü, kesik başlar, çocuk ölüleri, yarasalar, karanlık, dünyayı soluğuyla içeri çeken mağara, Salman, kır at, kocabaş köpek akımdan silinmiş çıkmıştı. Coşkusu, sevinci her gün biraz daha artıyordu. Onu üzen tek şey sabahlardan akşamlara, akşamlardan sabahlara kadar Emineyle birlikte olamamaktı. Bütün günü Emineyi delicesine özlemekle geçiyor, gözü açık düş görüyor, düşünde de hep karşısına Emine geliyor dikiliyordu. Çoktan beridir, onu hiç bırakmamış ak kuş gözüküyor, bunun da Mustafa hiç farkında olmuyordu.

Bir sabah nedense keklığı aklına düştü. Nedense Memedi de aramak aklına geldi. Memet onu görünce o anda gözden ıra-

dı yitti. Mustafaysa tek başına kale boynunun yolunu tuttu, ikindine kadar çekirge tutarak, kayaların üstüne çıkarak, Eminenin avlusuna bakarak.. İkindiüstü artık dayanamadı, köye indi, keklğini Nuriye verdiği aklına geldi, avucundaki çekirgeleri attı. İlginlerin içine girdi, Eminenin yolunu gözlemeye başladı. Anası ona çok iyi bir haber vermişti, kocabaş köpek demişti ya hayal meyal anımsıyordu. Kocabaş mı geldi, demişti. Kocabaş kır atın üstüne binmiş köye dönmüştü. Koskocaman köpek nasıl binmişti kır atın üstüne, dizginleri nasıl tutmuştu, atm üstünde nasıl durmuştu? Ayaklarını üzengiye sokmuş, ayağa kalkmış, ön ayaklarıyla da dizgini tutmuştu. Kır at karşı gedikten tozu dumana katmış doludizgin geliyordu. Geldi, geldi caminin önünde durdu. Herkes ayağa fırladı. Atm üstündeki kocabaşın kesik başını görünce gözleri fal taşı gibi açıldı. Kocabaş köpeğin kesik başı gözlerini aya dikti önce uzun uzun uludu. Sonra başına birikmiş şaşkın kalabalığa dişlerini göstererek hırladı. Kalabalığın arasında Mustafayı görünce özellikle ona hırladı. Salmanın kesik başı geldi karşısına, hırlayan dişlerini görünce kaçtı. Kocabaşın kesik başı kır ata, sen beni burada bekle, diye buyurdu, ben az sonra dönerim. Kurşun gibi uçarak Salmanın kesik başının arkasından gitti, onu yakaladı. Kocaman kazma dişleriyle Salmanın başında, yüzünde ne kadar et, deri, saç varsa hepsini yoldu, gözlerini de oyup geriye döndü. Salmanın kafatası, karanlık, mağara ağzı gözleriyle geldi caminin eşiğine kondu. Orada kim varsa kaçtı. Kaçanların ardından da kocabaş köpek bir güldü, bir güldü...

Mustafanın, su yolunu gözleye gözleye gözü dört oldu. Of be bu kadın da hiç mi su içmiyordu? Ne olursa olsun, bugün onu çok göresi gelmiş, özlemekten ölmüştü.

Zero, Mustafa evden ayrıldıktan az sonra kocabaşı avluda, faytonun ön tekerleğinin yanında gördü. Kocabaş, sarı, küçük, kulakları düşük, tüylü bir köpekle çatışmış, kış kışa gelmişler, sarı köpeğin arka ayakları havaya kalkmış, kocabaş da onu, yöresinde, arımda bir sürü kızağan köpekle almış evin kapısına getirmişti. Kocabaş böylece, gösteri yapar gibi, kışına kenetlenmiş sarı köpeği sürüyerek, yanındaki köpeklerle köyü bir baştan bir başa dolanmış, tam gün batarken de eve geri dönmüştü. Ondan az sonra da Mustafa eve döndü, küçük bir kancıkla ça-

tışmış kocabaşı gördü. Onları bir sürü köpek çevirmiş bekliyordu. Çocuk kocabaşa şöyle bir göz ucuyla baktı, eve girdi, anası onu sevinçle karşıladı:

"Gördün mü Mustafa, gördün mü kocabaşı, gördün mü, demek bizi bırakıp gitmemiş, yaşlı rezil kendine gelin aramaya gitmiş, gördün mü?"

Mustafa anasının coşkusuna bir anlam veremeyerek:

"Gördüm," dedi soğukça.

"Mustafa, sana kocabaş köpek geldi gördün mü, diyorum, duydun mu?"

Mustafa, gene buz gibi:

"Duydum anam, dediklerini duydum, avluda da kocabaş gördüm."

Zero Hatunun yüzü asıldı, hiçbir şey söylemeden mutfağa yürüdü. Sonra da gülerek geldi, Mustafayı öptü. İçinden Emineye dualar okuyordu.

Sabahleyin erkenden Mustafa narın altına çövdürmeye giderken faytonun altına bakmadı bile. Bu da Zero Hatunun gözünden kaçmadı. Oysa Zero Hatun sabaha karşı yayığını hazırlarken sarı köpekle kocabaşın birbirlerinden koptuklarını, sarı kancığın öteki köpekleri de ardına takarak gittiğini, kocabaşın da eski yerine, faytonun altına sığındığını görmüştü.

Çocuk geriye dönerken, güleç, mutlu yüzüyle Zero:

"Mustafa," dedi, "kocabaşı gördün mü, faytonun altında. Zavalılık çok yorulmuş."

"Bakmadım, arabanın altına," diyerek içeriye girdi, giyindi, ibrikle döndü, yüzünü yıkadı, el aynasında kıvrık kara saçlarını taradı. Kaktüs ağulunun yanındaki tandırda Peroyla Hazal tandır ekmeği yapıyor, Hasan Ağa da yeni aldığı kırmızı, yeşil boyalı Belçika pulluğunun üstüne oturmuş, hem kadınları seyrediyor, hem de Zeronun yaydığı yayıktan aldığı tereyağını sürdüğü sıcak ekmeği yiyordu.

Pero Mustafaya sıcak bir ekmeğin uzattı, çocuğun eli yandı, az daha ekmeğin yere düşüyordu. Mustafa mintanının eteğiyle ekmeğin tutmayı akıl etti. Ekmeğin biraz soğuyunca anasına uzattı, anası ekmeğin üstüne bir topak tereyağını koydu.

Hasan Ağa:

“Mustafa, kocabaşı gördün mü, döndü bize,” diye kıvançla konuştu.

Mustafa onu duymamışçılığa vurdu, nar ağacının yanından kayalığa tırmandı, sütleğen kümesinin yanına geldi, çiyli sütleğen çiçekleri bu sabah çok daha mavi, çok daha gürdüler. İlk ışıklar altında sütleğenden mavi bir buğu tütüyordu usuldan, Mustafanın içinden ilk olarak, sütleğenin yanındaki çukurda babasının köpüren kanma bakmak gelmedi. Sütleğenin yöresinde bir kere dönerek suya indi, çünkü yolda suya inen Emineye benzer bir kadın görmüştü. Bugün de öğleye kadar kale boynunda, pampallı yalıda, Angit kayasında, kayanın yüzündeki ok atan adam kabartmasının yanında ok atan adamın da ne de büyük bir külahı, ne kocaman bir postalı vardı, dolaştı, şimdi, şu anda Emineye ulaşmak için ömrünün yarısını veririrdi. Bu sözleri de Abbas Ustadan duymuştu. Hem de çok duymuştu. Abbas Usta, sigarasım yakmış kahvesini içerken, kıvançla güldüğünde, şu aradığım tasvir bugün şu budaklardan çıksın, ömrümün yarısını veririm, derdi. Emine burnunda tüterek, onu göreceğine hiç de umut bağlamayarak köye döndü. Evin önünden geçti, kaktüslerin altında, ilginlerin içinde bekledi. Emine görünürlerde yoktu, üzüldü. Bu üzüntü içinde Tırtıl Yusuf aklına geldi, onlara gitti. Tırtılın anası karşıladı onu, “Yusuflu mu arıyorsun Mustafam?” diye sordu.

Mustafa başıyla, evet, dedi.

“İyileşti Yusuf çok şükür,” diye sevinç içinde konuştu kadın, “şimdi babasının yanında. Babası ona araba yapıyor, duydun mu Mustafa?”

“Duymadım,” dedi Mustafa.

“Öyle bir araba yapacakmış ki Hüseyin Yusufu, bir eşi daha bu dünyada olmayacakmış.”

Çocuk uzaklaşmış gitmiş kadın daha konuşuyordu. Mustafa, doğru işliğe yöneldi. İşliğin avlusuna girince bir şamatayla karşılaştı. Bir yanda Hüseyin Ustamn gür sesi, bir yanda müşterilerin yalvarmaları, öfkeli çıkışmaları. Çocuk bu hayhuy içinde işliğe girdi. Hüseyin Usta her işi bırakmış, küçücük araba tekerlekleri, dingiller, oklar yapıyor, Yusuf da oturmuş tamamlanmış parçaları, yüzünde bir mutluluk, boyuyordu.

Tırtıl Hüseyin onu görünce:

"Buyur Mustafa Bey," dedi ciddiyetle. "Gel otur, gel otur da bir kahve yapayım da birlikte içelim. Sen artık çocuk değilsin, böylesine bir atıcı, uçan turnayı gözünden vuran muhterem kişi haçan çocuk olamaz. Ol sebepten zatıalinizle, ne kadar çocuk suretinde olsanız da sizinle birlikte aynı çatı altında kahve içmek bizim için şereftir."

Suyu cezveye doldurdu, demirci ocağına sürdü. Kahveyi şekeri suyun içine attı, fincanları hazır etti, ocağın başında beklemeye başladı. Bu sırada da hışımınla bir müşteri içeriye daldı:

"Usta, Usta, ey göçmen Usta, nedir senin bu yaptığın, arabamı niçin onarmıyorsun ne istiyorsun, işten güçten kaldım. Çoluk çocuğum aç."

"Başka işim var, bekleyeceksin."

"Bekleyemem."

"Ne işi, o çocuk arabası mı?"

"Çocuk arabası."

Adamla Usta arasında büyük bir ağız dalaşı başladı, iş sövüşmeye, yumruğa kadar geldi dayandı. Çok güçlü olan Usta adamı kaptığı gibi işliğin dışına götürdü attı.

Bundan sonra da yalvaranlar, küsenler, çok para önerenler geldi işliğe. Usta inadından dönmüyor, "Şu elimdeki iş bitmeden, bana dünyayı verseler, başka işe elimi sürmem," diyor da başka bir şey demiyordu. Öfkesinden ağzı da değişmiş, koyu bir göçmen ağzına dönüşmüştü. O, öfkeliyken, ağzı o kadar göçmen ağzına çevrilirdi ki oğlu Yusuf bile onun dediklerini anlamazdı. Bir de mutlu, sevinçliyken...

Hüseyin Usta, üç gün geceli gündüzlü çalışarak öyle bir araba döktürdü ki karısının dediği gibi dünya bundan daha güzel bir arabayı hiçbir yerde görmemişti. Hüseyin Usta arabaya öyle atlar da koşmuştu ki, hem de kır atlar... Atlar eşiniyorlar, şaha kalkıyorlar, arkalarındaki arabayı uçurmak için gemlerini geviyorlardı.

"A be alın be çocuklar, alın işte size bir araba ki, a be Ferhat Usta bile böylesini yapamaz. A be bunu haçan yapmak büyük hünerdir. A be ancak Tırtılın elinden böyle işler çıkabilir. Haydi kızanlar, at da sizin, araba da, dünya da..."

Aaaah, Mustafanın işi olmamalıydı ki, yani, durmadan Emineyi düşünmemeliydi ki, işte siz o zaman bu arabayla görmeliydiniz Mustafayı. Arabaya şöyle bir baktı, gitti Hüseyin Ustanın elini öptü. Usta buna çok sevindi:

“A be şimdilik siz bununla oynayın, ben, Mustafa Bey, sana da bir araba yaparım ki görenin parmağı ağzında kala.”

Ah, Mustafa geceyi iple çekmese, ah, bu arabayı düşünecek, onun tadına varacak yer olsa kafasının içinde. Yusuf dışarıya çıktılar, arabayı bir süre oraya buraya sürdüler. Mustafa bu oyundan hiçbir şey anlamadı. Onun akli başka yerdedi. Yusuf, “Sen oyna, ben gidiyorum,” dedi. İlginliğe yöneldi, kendi üstüne kapandı, sıcacık, Emineyi düşünmeye koyuldu.

Arabayı köyde herkes beğenmişti. Bütün çocuklar Tırtıl Yusufun şaha kalkmış, azgın iki at koşulu arabasının arkasındaydılar. Yusuf, iki gün böylece sabahtan akşama kadar kırmızı bir ipe bağlı arabasını, arkasında çocuklar koşturdu. Atların boyunlarındaki ziller, gerçek atların boyunlarındaki ziller gibi ötüyor, çamparalar da gerçek çamparalar gibi çalışıyorlardı. Köyün çocukları da tozu dumana katarak, boyunları uzamış Yusuf ile birlikte koşuşturuyorlardı. Üçüncü gün Yusuf gene ortalıkta gözükmedi. Mustafa hemen işi anlayıp, bir koşu kartal yuvalarının altına gitti, Tırtılı uzaktan görünce olduğu yerde kalamadı. Çocuk gene her zamanki yerine oturmuş, gözlerini yuvalara dikmiş, boynu uzamış bakıyordu. Arabasını da önündeki kayanın üstüne koymuştu. Mustafa geriye döndü.

Tırtıl Hüseyin öfkesiz, soğukkanlı, bir yandan körüğü çekerek, bir yandan demirini döverek, dükkana kim gelirse:

“A be ben bilirim bu Tırtıl soyunu. O Tırtıl ya oradan düşüp ölecek ya da o kartal yuvalarına çıkacak,” diyordu, oğlunun bir daha yuvalara çıkmayacağına inanarak.

“Aman öyle deme Hüseyin Usta, Yusuf senin tek çocuğundur,” diyenlere de, “bırakın sarhoşu yıkılana kadar gitsin... Mümkünü yok onu yolundan kimse döndüremez,” diyor, hiçbir şey olmamış gibi de körüğünü çekiyor, demirini dövüyordu.

“Hüseyin Usta, etme eyleme, o çocuk o kayaya bir daha çıkarsa ölecek. Aman Hüseyin Usta...”

Hüseyin Usta dişlerini sıkarak, ıslık gibi bir sesle:

“Ölsün,” diyor, işine yumuluyor, bundan sonra da Yusuf üstüne konuşulanları dinlemiyordu.

Bir gün Nuriyle Memet ırmağın kıyısında çakıltaşlarının üstünde Yusufun arabasını paramparça olmuş buldular. Tekerlekler arabanın oku, dingilleri, nakışlı terazisi, kanatları oraya buraya dağılmıştı, parçaları toplayıp Hüseyine götürdüler, dükkanın içine serdiler, “Suyun kıyısında bulduk, topladık da sana getirdik Yusufun arabasını Usta,” dediler.

Hüseyin Usta un ufak edilmiş arabayı görünce sapsarı ke-sildi, arabaya bir ölüye bakar gibi hüznüle baktı, yutkundu, gözleri yaş içinde kaldı, ardından da körüğe saldırdı. Körüğü öyle bir öfkeyle çekiyordu ki dükkanın içi kıvılcımlarla doluyordu. Körüğü bırakıp ocaktaki kızarmış demiri aldı. Çekiç, örsün üstündeki kızıl demire hızla indi indi kalktı. Usta, bütün bedeniyle demire abanmıştı. Az bir sürede kıvılcımlar fışkırtan demir yamyassı, kağıt gibi oldu. Demiri su teknesine fırlatan Usta, demirin suda çıkardığı cazırtıyı, buğuyu görmeden başka bir demire saldırıp ocağa soktu, körüğe asıldı. Usta demirle, körükle, ateşle öyle bir dövüşe girmiş, boynu uzamış, terlemiş, yüzü kapkara kesilmiş, yüzü öyle bir azgınlaşmıştı ki çocuklar korktular kaçtılar. Bunun üstüne köyün bütün çocukları kartal yuvalarının altına koştular. Yusufu gözleri yuvalarda, yerinde olduğu gibi bulunca sevindiler, köye döndüler. Usta daha bütün öfkesiyle demir dövüyor, körük çekiyor, işliğin içini top top kıvılcımlarla dolduruyordu. İşliğe girmek yürekliliğini hiçbir çocuk gösteremedi, dışardan bağırıyorlardı:

“Tırtıl Usta, Tırtıl Usta, biz şimdi Yusufun geliyoruz. Yusuf kartal yuvalarının altında, Yusuf kartal yuvalarının altında... Her gün oturduğu yerde, oturduğu yerde...”

Bağırıldıktan sonra da, ortadan toz oldular.

Tırtıl Usta, çocukların bağırtilarına önce aldırmadı, olduğu yerde sözlerini duyunca kulak verdi, yöresine car umar gibi baktı, “Yusuf kartal yuvalarının altında...” Çekiç elinde kalakaldı, sonra yere düştü, Usta da çözüldü, bitkin, yere sağıldı, sırtını örse dayadı, öyle kalakaldı.

Bu sırada Mustafa işliğe girdi:

“Hüseyin Usta, Hüseyin Usta!” diye ona kapıdan seslendi. “Hüseyin Usta, sen hiç korkma, olur mu, ben sana söylüyorum.”

Hüseyin Usta göğsüne düşmüş başım kaldırmadı, konuşmadı da.

“Usta, sen bundan sonra hiç canını sıkma. Sen beni...”

Hüseyin Usta gözlerini açtı, kapıya baktı, Mustafa çoktan gitmişti. Ökse tutunarak kalktı, sallanarak su teknesinin yanına gitti, tekne çok eski bir lahitten bozma, üstünde uzun saçlı, düz burunlu, iri söbe gözlü kadın kabartmalarının olduğu, Kastabuladan getirilmiş bir tekneydi. Oraya attığı yassı demirlerden birisini aldı, ağır ağır körüğü çekmeye başladı. Eğer Mustafa, böyle güvenli bir sesle, korkma demişse bundan bir iş olmalıydı. Mustafanın bir bildiği vardı. Rahatladı ve Mustafanın korkma dediğinin sonucunu beklemeye başladı.

Mustafa, üç günde üç kere kartal yuvalarına gitti geldi. Sonuncu gittiğinde dönerken kale boynuna Eminenin evini görmek için, yolunu değiştirip çıktı, eve bir göz atınca sarsıldı, korktuğu başına gelmişti. Evin avlusunda bir sürü at bağlıydı. Mustafa, Eminenin hallarından çoktandır kuşkulanıyordu ve toz kondurmak istemiyordu. Belki de onlar değildir, diye kendisini kandırmaya çalıştı, olmadı, dizlerinin bağı çözülmüştü. Olduğu yerde de sağa sola sallanıyordu. Az sonra toparlandı, kendine geldi, konuklardı bu gelenler. Emine büyük bir Türkmen Beyinin kızıydı. Onların Arabistanda da sarayları bile vardı. Böyle bir Beyin kızının evine hiç konuk gelmez olur muydu? Böyle düşünmesine karşın içine kurt düşmüş onu kemiriyordu. Onun babasının, kardeşlerinin geleceğini duymuş, gelmesinler, diye de Allaha çok yalvarmış, sonra da unutmuş gitmişti. Kardeşleri, babası gelseler bile, Emine gitmez, diye düşündü. Allak bullak bir suratla eve geldi, evde duramadı, Eminelerin evlerinin önüne indi, avludaki atların eyerleri sırmalıydı. Eminenin kardeşleri, diye düşündü. “Ama Emine öldürseler de onlarla gitmez,” diye kendi kendine söylendi. “Hiç beni bırakır da Emine başka yere gider mi?”

O gün gece bastırmcaya kadar Mustafa köyün içinde gitti geldi, Memetle birkaç kere karşılaştılar, Memet onunla karşılaş-

mamak için toz oldu. Allah kahretsin, bu Eminenin evine gelen adamlar kim, diye kimseye soramıyordu ki... Koskocaman köyün içinde, dağ başında kalmış gibi tek başına, yapayalnız kalmış, neredeyse ağlayacaktı.

Eve geldiğinde, evin halini de hiç beğenmedi, anası kara çatki bağlamıştı, bu hayra alamet değildi. Kendi kendine güldü, anası Emine gidiyor, diye neden kara çatki bağlasındı? İçine azıcık bir umut ışığı düştü.

“Ana ne var, kara çatki bağlamışsın.”

“Bir şeyim yok Mustafam, azıcık başımı ağrıyor.”

Yemeğe oturdular. Anası bulgur pilavından ancak birkaç kaşık alabildi. Mustafanın boğazından yemek geçmedi. Daha sofraya kalkmadan yatağına girdi, yüzükoyun uzandı, gerilmiş bir yay gibiydi ve az sonra dönmeye başladı. Sağa sola, yukarıya, aşağıya dönüyor, bir an olsun bir durumda bekleyemiyordu. Kulağı da kırıyordu. Evdekilerin hepsinin uyuduğunu anlayınca yataktan fırladı, Eminelerin avlusuna yaklaşıncaya kadının kapıda onu beklediğini gördü. Kadın onu kucakladı, yattığı odaya götürdü. Yatağının yanına küçük bir yatak yapmıştı, Mustafayı soyup oraya yatırdı, “Sus,” dedi “Şimdi onlar uyuyunca benim yanına gelirsin.” Mustafa çıt çıkarmadan yorganın altına sokuldu. Bir türlü vakit geçmiyor, öteki odadan konuşmalar geliyordu. Arada sırada da bu konuşmalara Eminenin öfkeli sesi katılıyordu. Onun sesini her duyduğunda çocuk gevşiyor, biraz sonra da yay kırı gibi geriliyor, gerilmekten tüm bedeni ağrıyor.

Öteki odadan gelen sesler kırıp diye kesilince Eminenin ayak seslerini başucunda duydu. Kadın eğildi:

“Gel Mustafam,” dedi fısıltıyla, onu kucakladı yatağına götürdü... Göğsünü açıp, çocuğun başını memelerinin arasına yerleştirdi ve Mustafanın kulağına fısır fısır konuşmaya başladı. Mustafa onun ne konuştuğunu dinlemiyor, bu dünyanın en güzel masalmı anlatan sese kendisini kaptırılmış gidiyordu. Eminenin onun kulağındaki tatlı, güzel sesi ilk horozlar ötünceye kadar sürdü. İlk horozlar öttü, sesleri kesildi, çocuk, kalkıp gideceğini ona anımsatmıyordu. Neredeyse gün doğacak köylü ortalığa dökülecek, her şey anlaşılacak, bundan sonra da bu köyde Mustafanın yaşamı cehenneme dönüşecekti.

“Mustafam,” diye kucakladı çocuğu Emine, onu öperek yaktan çıkardı, “ilk horozlar çoktan öttü,” dedi. Mustafa ayakta dikilmiş kalmış olduğu yerde durup duruyordu. Emine onu giydirmek, elinden tutup avlu kapısına kadar götürmek zorunda kaldı. Avlu kapısında onu öpüp bıraktı, geriye döndü baktı ki çocuk olduğu yerde durup duruyor, kıpırtısız. Gözlerini de dikmiş, tepeden tırnağa ona bakıyor.

“Mustafam, canım, köylü sokağa döküldü, seni görecekler.”

Çocuğu öptü ayrıldı, baktı çocuk gene orada olduğu yerde dikili.

Emine, ne yaptı, ne eylediyse, Mustafayı oradan ayıramıyordu. Çocuk dün gecedен beri de ağzını açıp tek sözcük söylememişti. Şimdi ne yapmalıydı, elinden tutup evlerine kadar götürmeli miydi? Bu daha kötü olurdu onun için.

Mustafa, Emine bir gider, bir geriye döner bakarken, yerinden bir ok gibi fırladı vardı kadına sarıldı, başını karnma gömüdü, onu kucakladı, gene aynı hızla da döndü, avlu kapısından dışarıya kaydı. Arkasından bakan Emine onu kaktüs ağılının duldasında gördü.

Sabah oldu, gün açıldı çocuk yatağından çıkmadı. Anası onun yöresinde dönüyor, yatağımda inleyen çocuğuna hiçbir şey soramıyordu. Gün kuşluk oldu, Zero Hatun dayanamadı:

“Mustafam,” dedi en sevecen sesiyle, “Mustafam, kalksana yavrum, gün kuşluk oldu.” Çocuk, anasının sesini duyar duymaz ayağa fırladı, şalvarını, mintanını çarçabuk giydi, parlak ayakkabısını aradı buldu, narın altına gitti çövdürdü, çoktan beridir gözükmeyen ak kuşu narın en üst dalına tünemiş gördü. Billur kırmızısı kuyruğunu ta aşağılara sarkıtmıştı. Eve girdi, ibriği aldı, yüzünü kokulu sabunla ovarak yudu, kurundu, aynanın karşısına geçti, ıslattığı saçlarını uzun uzun taradı, anası kahvaltı yapmasını söyledi, çocuk aldırmadı. Zero Hatun birkaç kez daha söyledi, ondan sonra da üstelemedi. Çocuk avluda kolları yanlarına düşmüş, yönünü de nar ağacına dikmiş öyle durdu kaldı. Anası ona yaklaşamıyordu. Mustafa bir kerecik olsun Eminelerden yana dönüp bakmamıştı. Oysa başka günler durmadan o yana döner döner bakardı.

Eminelerin avlusundan birtakım sesler geliyor, orada bir hareketin olduğu belli oluyordu. Köylü de orada bir şeylerin olacağını sezmiş olacak ki yavaş yavaş Eminelerin avlusunun yöresine birikişiyorlardı.

Önce avludan dışarıya yüklü beygirler çıkarıldı. Yükler kelimelere sarılmıştı. Arkadan Eminenin babası, kır atına binili geldi, yüklü beygirlerin önünde durdu. Arkasından Koca Tanır... O da bir doru ata binmişti, tüfeği de kucağındaydı. Arkasından ötekiler... Atlılar sırasıyla babanın arkasına dizildiler. En son Emine çıktı avludan dışarıya. Yeşil bir ipekli giymiş, beline altın kemerini dolamış, altın, inci gerdanlığını takmış, başına turuncu bir ipek başörtü atmıştı. Ayağında buralarda hiç görülmemiş uzun topuklu bir kundura... Avlunun önüne çıkınca bir süre bir iki adım attı, durdu, İsmail Ağalardan yöne dönüp baktı. Birkaç adım daha attı bekledi, sonra da başını kaldırdı, oraya doğru yöneldi, kaktüs ağılım geçti, kalabalık soluğunu tutmuş, onun nereye gideceğini gözlüyordu. Emine İsmail Ağaların avlu kapısında da azıcık bir ikircik geçirdikten sonra içeriye daldı, doğru Zero Hatunun karşısına geçip durdu, güzel iri ceren gözlerini açtı, kirpikleri ıslanmıştı, utangaç bir kız çocuğu gibi kızararak, usulca:

“Hakkını helal et Zero Hatun,” dedi.

“Helal olsun.”

“Sen beni gönendirdin, Tanrı da seni gönendirsin. Allah Mustafam bağışlasın.”

Sonra da orada durmuş, kurumuş kalmış Mustafaya koştu, onun önünde diz çöktü, çocuğa sarıldı. Onu bir türlü bırakamıyor, sıktıkça sıkıyor, öpüyordu.

Çocuğu bırakıp ayağa kalktığında yüzü ıpsıslaktı, koşarak oradan uzaklaştı. Mustafa da onun arkasından uyurgezermiş-çesine avlunun dışına kadar gitti, orada kalakaldı. Emine, atına bindi, sürdü, köylülerin önünden geçerken, “Sağlıcakla kalın,” dedi.

Daha günün doğmasına çok vardı, gecenin içinde büyücek kara lekeler çoğalarak oradan oraya akıyorlardı.

Sabahleyin erken uyananlar alacakaranlığın içini kırlangıçların doldurduğunu gördüler. Bir de kuşların vıcirtıları ortalığı almıştı. Vıcirtılar, bir de kayalıklarda yankılanınca bir uğultu patlamasına dönüşüyordu.

Gün doğdu, ortalık açıldı, kulakları sağır eden vıcirtılarla kırlangıçlar karanlık bir bulut gibi, kaleden dağa kadar köyün göğünü sarmıştı. Kırlangıçlar daha da geliyorlardı. Daha çok güneyden, ovanın üstünden oklar gibi hızla, yan yana, üst üste, geliyor, köyün üstünde dönen kuş hortumuna katılıyorlardı. Kırlangıçlar çoğaldıkça gökten yere yaklaşıyorlar, evlerin damlarını, çatılarını sıyrıp dönüyorlardı. Uçtuklarında leylekler kartallar, daha başka kuşlar havada dönerler, kırlangıçların bir araya gelip gökte döndüklerini kimsecikler görmemiştir. Belki de kendiliklerinden dönmüyorlar, bir hortuma kapılmışlar, göğe çıkıp iniyorlardı.

Dönen kırlangıç hortumu artık o kadar çoğalmış, o kadar üst üste binmişti ki, insanların başlarına, huğların çitlerine de-ğiyor, yaralı ölü yere düşüyorlardı. Irmağın üstünden kıyılarıdaki ilgin dallarına takıla takıla kırlangıç ölüleri akıyordu.

Mustafa, patlayan kuş sesleriyle yataktan fırladı, uyur-gezer gibi nar ağacına kadar koştu. Nar ağacının dallarına çarpan kuşlar yere dökülüyorlardı. Çocuk çövdürünceye kadar bir sürü kuş başına, sırtına omuzlarına çarpıp yere düştü, tabancasını

aldı gökyüzüne üç el ateş etti, ateş ettiği yer aydınlık bir kuyu gibi açıldı, arkasından geniş bir mavi boşluk çıktı hemencecik de kapandı.

Ak kuş narın dalında şaşkın şaşkın, ne olup bittiğini anlamayarak, kırmızı mercan gözleriyle yöresine bakınıyordu. Yeşil, salkım saçak, kıvrıkcık tüylü kuyruğunu da yere kadar sarkıtmıştı.

Biraz sonra Mustafaya İmamdan buyruk geldi, "söyleyin İsmail Ağanın oğluna, zinhaaar, bu kuşlara kurşun atmaya bir daha. Bu kuşlar eabil kuşlarıdır. Sonra Peygamberimiz razı gelmez." Buyruğu alan Mustafa tabancasını beline soktu, camiye gitti. Bütün köylü yaşh, genç caminin içini ağzına kadar doldurmuşlar, ellerini havaya açmışlar, dudakları kıpır kıpır, korku içinde, yüzleri sararmış dualar okuyorlardı. Mustafa kalabalığın tam ortasında, İmamla Tırtıl Hüseyinin arasında Abbas Ustayı görünce heyecanlandı, yüreği çarpmaya başladı, bir koşu Ustanın evine gitti, kapıya vardı, kapı kilitliydi. O, günlerdir, belki de yıllardır, Abbas Ustayı, evini izlemiş, nereden girileceğini, nereden çıkılacağını kafasına kazıtmıştı. Evin çatısına yakın yerde kapalı bir tahta kapakla kapalı pencere vardı. Mustafa çok gözlemişti, bu kapak her zaman açılabilirdi. Vakit geçirmeden pencereye tırmandı. Ya o içerdeyken Usta gelirse, işte o zaman ne yapardı, pat der de ölüverirdi. Pencereyi kolaylıkla açtı. Bu Usta da amma ahmak bir adamdı, ulan be akılsız kişi, sen işliğinde hazineler saklıyorsun, bu hazinelerin varlığını da bütün dünya biliyor, bereket versin ki senin böyle hazinelerin olduğuna kimsecikler inanmıyor, seni herkes delimsek birisi sanıyor. Sanmasınlar da ne yapsınlar, aklından zoru olmayan bir insan gece demez, gündüz demez yıl on iki ay durmadan çalışır mıydı? Öyle ya, Usta böyle de bir sersemlik yapmasaydı, öyleyse şimdi kendisi nereden girecekti? Ben bir yolunu nasıl olsa bulurdum, diye kendi kendine övündü. Ohhooo, eğer Ustayla o kadar dost olmasaydı, tasviri çalınca Ustanın yüzüne bakabilecek kadar ikiyüzlülük yapabilecek bir tıynette insan olabilseydi çoktan, yedi duvar arkasında da, yarasalı mağarada da, Kafdağın arkasında da bulunsaydı o Peygamber tasvirini çalabilirdi. Şimdi, bu en iyi dostunun en güzel hazinesini çalı-

yor diye kahroluyor, ölüyor geberiyordu ya ne yapsın, elinden hiçbir şey gelmiyordu. Onun o tasvire çok çok gereksinmesi vardı, bugünlerde de onun işine hiç mi hiç yaramıyor, sedefli tahta kutunun içinde, hiçbir işe yaramadan yatıp duruyordu. Büyüyünce, büyüüp de bıyıkları çıkınca, uzun namlulu silahlarla atıcılığı öğrenince, bir gün Abbas Ustayı arayıp bulacak, tasviri de ona, buyur Ustam, bu benim canımı kurtardı, al tasvirini deyince, Usta önce sapsarı kesilecek, eli ayağı da zangır zangır titreyecek inanmaz Mustafaya bakacak, sonra sesi titreyerek, oğlum, diyecek, sevgili oğlum Mustafa, bu tasvir için her yeri aradım, her kişiyi suçladım, bir kerecik olsun sen aklıma gelmedin. Bu ne biçim iş, bu ne biçim ters dünya... İyi ki getirdin tasvirimi, adı güzel, kendi güzel Muhammedimi. Bundan sonra gözüm açık gitmeyecek. Ben, o gün bugündür diyordum ki, Allah tasvirimi bir kez daha görmeden benim canımı alma. Şimdi sana vasiyetim, ben ölürsem, bu tasviri sen benim mezarıma, alnının üstüne koyacaksın. Bu tasvir bu dünyada seni kurtardı, öbür dünyada da beni kurtaracak. Ben, Allahın huzuruna, elimde onun sevgili Peygamberinin tasviriyle gideceğim. Allah, tasviri elimde görünce şaşırarak, hey be Abbas Usta diyecek, ben seni ustalıkta ustaların üstüne başbuğ yarattı ya sende böyle bir feraset olduğunu bilmiyordum. Yürü cennete, işte yolu orada. Tasvirini de elinden almayacağım, git onu cennette Muhammede göster, seni kıvançla karşılayacak, sonra Usta katılarak gülmeye başladı. Çok yaşlanmıştı ya, diriydi. Hemen işliğe koştu, sedefli kutuyu çıkardı, tasviri oraya yerleştirdi.

Mustafa içeriye indiğinde gözleri önce hiçbir yeri göremedi. Çok soğukkanlıydı. Hep Ustayı düşünüyordu. Ustayı düşünmek, tasviri ona götürdüğünde Ustanın takındığı türlü hal-ler onu derinden derine eğlendiriyordu. Biraz süre geçince, bu sırada da el yordamıyla sedefli sandığı bulmuştu, gözleri karanlığa ahşıp her şeyi apaçık görmeye başladı. Çok eskilerden bu yana köyde yeni takılan her kilidi açmayı denemiş, aşağı yukarı hepsini de açmıştı. Paslanmışlarını, otuz, elli yıllıklarını. Bu dünyada belki de onun üstüne kilit açacak kimse yoktu. Topal İbrahimi bunun dışında tutmalı. Onun açamayacağı kapalı

kapı, bu dünyada onun açamayacağı kilit yoktur. Onun sihirli parmakları hangi kilide yaklaşırsa... Mustafa bir süre de, paralar vererek, Topal İbrahime çıraklık yapmış bunu da bütün insanlardan, kendinden bile saklamıştı. Onun kilit açma ustası olduğunu öğrenmiş olan Abbas Ustanın aklına tasviri onun çaldığı gelmez miydi?

Sedefli kutuyu o kadar az bir sürede elindeki tellerle açtı ki, şaşılır. Kilit hem çabuk açıldı, hem de üst üste, o tatlı sesiyle çın, çın, çmn... öttü.

Mustafa, tasvir koynunda, girdiği yerden çıktı, kırlangıçlar daha çoğalmışlar, yere kadar inmişlerdi. Caminin avlusundaki köylüler ellerini havaya açmışlar durmadan dua okuyorlardı, hepsinin ağzı kıpır kıpır. Abbas Usta da boynunu sağa bükmüş, alnını kırıştırmış, tütün zifirli bıyıklarını bir eliyle sıvazlayarak, öbür parmağıyla da doksan dokuzluk, kendi eliyle yaptığı, bu dünyanın en değerli, kendisi öyle diyordu, ağacı Mekke-i Mükerrmeden getirilmişti, tespini çekiyordu. Mustafa ona bir acıdı ki, onu öldürmüş kadar, onun, bu en değerli şeyi elinden alarak... Bunu bulmak için ne umutlarla yıllar yih çalışmıştı Usta... Ömrünü, ömrünü tüketmişti bu yolda. Mustafa neredeyse ağlayarak, şimdi şu anda caminin içine atlayacak varıp Ustanın önünde duracak, eğilecek, onun elini alıp öptükten sonra tasvirini ona uzatacak, al Usta, diyecekti, böyle bir hazine açık pencerele böyle bir evde bırakılır da camiye hiç gelinir mi? Az daha, az daha gerçekleştirecekken, ayakları, bütün bedeni onu caminin içine, kırk kat organla bağlamışlar, çekiyordu, aldı yatırdı, eski, yarısı yanmış ahıra girdi, içerden kapıyı bir güzelce kapadı, küçük bir pencereden bir demet gür bir ışık giriyordu, onun altına oturdu, tahta parçasını koynundan çıkardı, uzun uzun baktı. Koynuna koydu çıkardı baktı, çıkardı baktı. Tahta parçasının üstünde belli belirsiz sakallı bir adam yüzü gözü-küp gözü-küp yitiyordu. İsterse hiç gözükmessin, diye seslice konuştu Mustafa, beni kem gözlerden, kazalardan, belalardan korusun da... Salman sözünü ağzına hiç almıyor, Salmanı hiç aklına getirmiyordu. Hem de ondan hiç mi hiç korkmuyordu. İçine ışık gibi bir sevinç vurmuş, koynundan çıkarıp çıkarıp baktığı tasvir durmadan, andan ana sihirli bir çiçek gibi güzel-

leşiyordu. Tasvirine baka baka böylece akşamı etti. Bu arada Emineyi hiç düşünürmüydü ki... Emine, bir süre başına üşüştü ya, o, hemen kadını gözlerinin önünden, kafasından kovdu. Babasına nasıl küsmüşse, mezarlıktan yana dönüp de bakmıyor, Emineye de öyle küsmüş, onun evinden yana da dönüp bakmıyordu. Babası mezarından kalksa da gelse, nasıl onun yüzüne bakmayacaksa, Emine de dönse onun da yüzüne bakmayacaktı. İkisine de yürekten küsmüş, ikisini de silmişti.

Eve gittiğinde ocaktaki bulgur pilavına dökülmüş tereyağı insanı acıktıran keskin bir kokuyla kokuyordu.

“Ana, ana,” diye koştu içeriye, “ana acımdan öldüm.”

Zero Hatun bir tuhaf baktı ona, yüzüne bir mutluluk geldi oturdu, kıvançla güldü. Biraz da şaşkındı, gözlerine inanamıyordu. Oğlan Emine işini çabuk atlatmış, kendine gelmişti. Köpeği bile aylarca arayan Mustafaya ne olmuştu? Bir şeyler vardı bu işte ya neydi?

Hep birden sofraya oturdular, Mustafa bir yağlı pilavdan bir lokma alıyor, bir koynundaki tahta parçasına dokunuyordu. Böylece yüzünde ışık gülleri açarak yemeğini yedi bitirdi. Aklında da hep anasının bir sıralar altınlarını, hırızmalarını, küpelelerini, gerdanlığını koyduğu yeşil sırma işlemeli kadife kese vardı. Kadife kese tam koynundaki tasvirin budak parçasına göreydi. Bu gece keseyi ele geçirmek, Peygamber tasvirini onun içine koyup boynuna asmak zorundaydı. Ne olacak yani, boş kese sandığın dibinde durup duruyordu.

Keseyi sandıktan almak hiç de zor olmadı. Onu korkutan sandığı açmak, keseyi almak değildi de kilidin çingırağıydı. Çingırağı duyunca anasının uyanacağını biliyordu. Bu çingırak var ya, namussuz çan gibi ötüyor, ortalığı biribirine katıyordu. Mustafanın aklı hemen yardımına koştu, önce sandığı ahıra götürüp orada açmayı düşündü. Sandık çok ağırdı, vazgeçti. Gece yarısı horozları ötünceye kadar, düşünmediği yol bırakmadı, bir türlü şu çingırağın sesini durdurmanın bir yolunu bulamadı. Sonra birden aklına düştü yüklükten birkaç yorgan alacak, sandığın üstüne örtecek, kilit açıldığında da sesi dışarıya sızmayacaktı. Öyle yaptı. Bu sandığı şimdiye kadar belki yüz kere açmıştı. Yorganların altına girdi, maymun-

cuğunu kilide soktu, kilit üç kere çın, çın, çın etti, yorganların altından çıktı, ayaklarının ucuna basa basa yataklara gitti, bütün yatakları teker teker yokladı, hiçbirinde küçük de olsa bir kıpırtı yoktu, buna sevindi, yorganın altına yeniden girdi sandığın kapağını açtı, kesenin yerini biliyordu, elini uzattı, yumuşacık kumaş eline değdi.

Sandığı da, yorganın altında, açtığı gibi kapattı. Kilit gene üç kere çınladı. Mustafa yorganları götürdü yüklüğe koydu, kendi de yatağına girdi, tasviri kesenin içine koydu, göğsüne bastırdı. Sabah oldu, çocuk keseyi boynuna astı, üstünden gömleğini, mintanını giydi. Kesenin ipi boynunda gözüküyordu, öyle kapatmıştı. Dışarıya çıktı. Ak kuş narın dahna konmuş, al kuyruğu daldan aşağıya kadar sarkmıştı. Ak kuş bu sabah çok gülüyordu. Mustafa aldırmadı, gitti, her sabah çövdürdüğü yere gene çövdürdü. Al kuyruk da ona gülüyordu. İşmesi bitince ayakları aldı onu doğru Abbas Ustanın işliğine götürdü. Avlu duvarının dibindeki üstü yazılı, dört köşe mermer taşın üstüne çıktı. Abbas Ustayı görür görmez de yüreği delicesine çarpmaya başladı. Usta gene ağacın gövdesine oturmuş işinin üstüne yumulmuş, eli mekik gibi işleyerek, arada sırada başını kaldırıp ırmağa, göğe, karşısındaki kaleye bakıyor, kiminde de duruyor, epeyce bir süre düşünüyor, işlemeli gümüş tabakasını çıkarıyor, özenle sigarasını sarıyor, kavlı çakmakla yakıyor, sonra da çok vakit yitirmiş gibi çarçabuk işine eğiliyor, hem kalın kehribar ağızlığa geçirdiği sigarasını içiyor, hem de çalışıyordu.

Mustafa böylece onu sabahlardan akşamlara kadar izledi, onda hiçbir değişiklik göremedi. Abbas Usta her günkü Abbas Ustaydı, onu tanıdı tanıyalı nasılsa bugünlerde de öyleydi. Mustafa onun elindeki sapı sedef ince bıçağı görünce yüreği cızz etti, onu, o afsunlu bıçağı neden almamıştı, bir daha sefere, kırlangıçların bir daha gelişlerinde...

O gün kırlangıçlar gece yarısına kadar köye gelmelerini sürdürmüşler, sabaha karşı da köyde kapkara kuş ölüsü öbekleri bırakarak çekilmiş gitmişlerdi.

Dördüncü gün çocuk onu görür görmez her şeyi anladı. Saçı başı darmadağınık, gözleri kan çanağına dönmüş, bıyıkla-

rını çekiştirerek, bir ağacın dibine geliyor, sandığı yerden alıyor, budak parçalarına teker teker bakıyor, sonra sandığı yere bırakıp çabuk çabuk suyun kıyısına yürüyor, oradan hızla geliyor, sandığa saldırıyor, sandığı yere atıyor, bir an duruyor düşünüyor, sonra da koşuşturmasını sürdürüyordu. Yüzü, boynu, alm örümcek ağı gibi olmuş, kırıksık içinde kalmış, Abbas Usta bir anda çökmüştü. Mustafa ona bir acıdı, bir acıdı ki nerdeyse şimdi duvardan içeriye atlayacak, ölme Usta, Abbas Usta ne olursun ölme, senin Peygamberini ben aldım, al işte sana geri getirdim, diyecekti. Usta ölür müydü, eğer Pemgamberini yitirirse, ölür, dedi kendine kendine. Niçin ölmesin, kırk yıl bekleyerek, sonunda da bulduğu Peygamberini yitirince inme inip de neden ölmesin, insan ölür de öteye bile geçer. Ama Abbas usta çok yaşlı. Eeee, yaşlı olsun. Yaşlı olunca insanlar ölüyorlar. Abbas Usta Peygamberini yitirmese gene ölecekti. Zaten eli ayağı titiriyor, gözleri de o kadar iyi görmüyordu. Yürürken ha bire tökezliyordu. Tökezleyen insan çabuk ölür. Şimdi Peygamberini yitirince daha çabuk ölecek. Usta gittikçe hızını artırıyor, sandığı yere vuruyor, kapağını açıp çabuk çabuk karıştırıyor, tak diye kapatıyor, şaşırıp kendi yöresinde birkaç kere dönüyor, eve giriyor, çıkıyor, yerlere, ağacın gövdesine, deliklere, çukurlara bakıyor, aranıyor, yüzü de gittikçe kırıksık, soluyor, bir öfkeleniyor, yumruklarını sıkıyor, gözükmeyen düşmanla yeğin bir savaşa giriyor, ardından da çözülüyor, kolları yanlarına düşüyor, hüzünlenmiş, bütün oyuncakları kırılmış bir çocuk gibi burnunu çekiştirip dudaklarını sündürüyor.

Mustafa gözünün önünde can çekişir haldeki Abbas Usta ya daha çok dayanamadı, bir koşuda kale boynunu buldu, incir ağacının altındaki kovuğa sığındı, yere oturur oturmaz da yeşil kadife keseyi boynundan aldı, büzgüsünü açtı, elleri kelebek kanatları gibi titriyordu, tasviri çıkardı, şu anda da budağın üstündeki Peygamberin yüzünü düpedüz gördü. Peygamber iri gözlerini kısarak ona gülüyordu. Veremem Peygamberimi, dedi, varsm ölsün. O, çok yaşadı, üstelik de Peygamber tasvirini buldu, gördü. Daha ne istiyor. Köye döndüğünde Abbas Ustanın ölüm haberini alacağını kesinlikle biliyordu. Epeyce ikircik geçirdi, tasviri götürüp götürmemek için. Bir keresinde de, ko-

şarak tam Abbas Ustanın avlu duvarına gelmişti ki kendine geldi, birkaç adım daha atsa, neredeyse Abbas Ustanın yanına varacak, "buyur Usta tasvirimi," diyecekti. Duvarın dibinde kızgın demire yalınayak basmışçasına irkildi, hemencecik de geriye döndü. İncirin altındaki kaya kovuğuna girdiğinde soluksuz kalmış, büyük, bağışlanmaz bir yanlıştan da kurtulmuştu. Ya orada durmasa, ya iki üç adım daha atsa, buyur Usta tasvirini deyiverseydi ne olacaktı, tepeden tırnağa ürperdi.

Daha teri bile kurumadan gene köye koştu, duvarın dibinde bir an bekledi, içeriye atlamasıyla kendini Abbas Ustanın karşısında bulması bir oldu. Karşı karşıya, göz göze öyle bir süre kalakaldılar. Çocuk, gözleri kan çanağına dönmüş, öfkeli, yıkılmış adamın gözlerini gözlerinden çekmiyor, öyle durmuş, dünyaya meydan okuyordu. Ve Usta ağır ağır geriye döndü, ağacın altındaki sedef kutuyu aldı, kilitledi, ayaklarını sürükleyerek işliğe girdi. Çocuk orada dindik, kanı kurumuş, kıpırdamadan, ne kadar kaldığım bilemeden bekledi durdu. Kendine geldiğinde gün kavuşuyordu. O gece sabaha kadar uyumadı, sabah erkenden yatağından çıkar çıkmaz Abbas Ustayla koştu. Daha gün doğmamıştı ya ortalık aydınlanmıştı. Usta her zaman bu saatlarda dışarıya çıkar, ocağı yakar, cezvesini közlerin içine sürer, sigarasını tellendirir, sırtını ağacın gövdesine verip oturur, kahvesi pişince çabucak cezveyi ocaktan alır fincanını doldurur, biraz elinde tuttuktan sonra bir yudum çeker, yerdeki tabağına koyar, sonra da iri kehribar ağızlığa takılı sigarasını, derin, üst üste çekerdi.

Mustafa gün kuşluğa kadar bekledi, Usta görünürlerde yoktu. İçine kurt düştü, acaba Usta ölmüş müydü? Ustanın öldüğünü düşününce çok öfkelenildi, ulan, diye geçirdi içinden, geber be, insan da bir Peygamber tasvirini yitirdi, diye ölürse, öl ulan, geber ulan... Yüzü kapkara olmuş, eve girdi. Serili sofrayı bekliyordu, anası buğulanan tarhana tasını getirdi önüne koydu, çocuk bir anda, nasıl içtiğini bilemeden, tarhanayı içti bitirdi, hemencecik de dışarıya çıktı. Ustanın işliğine yollandı, Usta gene ortalarda yoktu. Ne yapsaydı acaba? Avludan içeriye atladı, evin kapısına kadar geldi, küçük pencereden içeriye baktı, içerde Ustanın ne ölüsünü, ne de dirisini görebildi.

O gün akşama kadar köyün içinde, bir Ustanın evine gelecek, bir Angıt kayasına, düz kayaya giderek, düz kayanın dibinde gözleri kartal yuvalarına dikilmiş Yusufu görüyordu her gittiğinde, bir Gökburunu dolaşarak, bir kale boynuna, Alıçlı koyağa uğrayarak ortalıkta döndü durdu. O kadar üzülüyor, kahroluyor, kahroldukça da, ulan geber, diyordu, ulan geber Topal Abbas Usta. Ulan bir insan da bir Peygamber tasviri için de ölür müymüş, ulan geber. Abbas Ustanın ölüsünün de koktuğunu sanıyor, burun delikleri açılmış Ustamn evinin duvarlarını, penceresini, kapısını kokluyor, burnuna da hiçbir koku gelmiyordu. Belki de hastalanmıştır, diye içine bir umut doğuyor, o umudunu da bir anda yitiriyordu. Ulan öl, ulan kok mendebur adam, bu mendebur sözünü de Abbas Ustadan duymuştu, Peygamber tasviri bana gerek, sana onu vermeyeceğim. Başıma bir tasvir için bela oldun ulan, sen ne yapacaksın onu, söyle bakalım, bir işine yarayacaksa onu sana vereyim, söyle ulan, söyle ulan kulaksız mendebur, bu tasvir senin ne işine yarayacak da ölüyorsun, söyle ulan söyle, söyle it soyu, ölüsü kokmuş söyle. Abbas Ustaya o kadar öfkeleniyor, ona ağzına alınmaz küfürlerle sövüyordu ki, şu Çukurovada bile bir çocuğun bu kadar küfür bildiğine herkes şaşardı. O kadar çok da üzülüyordu ki, şimdiye kadar hiç böylesine üzülmemişti. Ustanın öldüğünü, onun ölüsünün de içerde kalarak koktuğunu söyleyecek kimsesi yoktu. Anasına söyleyemezdi. O ne cindi o, Abbas Ustayı, Peygamberini çalarak onun öldürdüğünü hemenecik anlayıverirdi. Memet de artık hiç gözüküyordu. Onu görür görmez hemen yitiklere karıştıveriyordu. Ali Çavuş, onun kuşu her gün geliyor, evinin önündeki ağaca konuyor, zillerini zingırdatıyor, Çavuşu deliye döndürüyordu. Aşık Ali, Tırtıl Yusuf... Hiç kimseye, hiç kimseye güvenemiyordu. Ak kuş da bugünlerde gözükmez olmuştu. Eşkıya Sefer, o, her gün tüfeğini güzel kokan bir yağla yağlıyor, tüfeği güneşe seriyor, başını da bekliyordu. Bütün köyü teker teker gözden geçirdi, Abbas Ustanın ölümünü söyleyecek köyde kimseyi bulamadı. O kadar dalgın, o kadar ne yapacağını bilmiyordu ki, bir kez gitmiş mezarlığın kapısında, babasının mezarının önünde durmuş, birkaç kez de ayakları onu almış Eminelerin kapısına ka-

dar götürmüştü. Faytonun altına eğilmiş kocabaş köpeğe bile bakmıştı.

Bir sabah uyandığında, sanki başı gövdesinde yoktu, Abbas Ustaya bir daha gitmek istedi gidemedi. Kendini uzun bir süre zorladı, artık onun evine bir tek adım bile atamıyordu. Ona artık iyice, ta yürekten küstüğünü anladı, başının uyuşukluğu da o anda geçti, kale boynuna yollandı, gitti, o iskemle gibi mavi çinke taşının üstüne oturdu, yönünü de Düldül dağına döndü, yüzünü iki eli arasına aldı. Abbas Ustayı, köyü, her şeyi, herkesi unuttu. Karşısında, dalga dalga sıralanan şu mavi dağların arkasında bütün görkemiyle, ışıklara batmış apak, parlak bir billur gibi şavklanan Düldül dağı, dünyanın üstünde salınıyordu. O gün, karanlık basıncaya, Düldül dağı ortadan silininceye kadar yerinden kıpırdamadı, oradan doğru suyun kıyısına indi, çakılların üstünde yürüdü eve döndü, bulgur pilavım yer yemez de uyudu.

Artık bütün yaşamı böyleydi. Kendini bırakmıştı. Düldül dağından, kendine bile söyleyemediği, bir umut ışığı her gün ona doğru yeşerip geliyordu. Bunun bilincinde değildi ya içindeki karanlık yavaş yavaş çekiliyordu.

Her günkünden daha erken geldi taşının üstüne oturdu. Gavur dağlarının başı ağarınca kadar Düldül dağının üstünde yalbirdayarak dönen iri mavi yıldız baktı. Az sonra güneş doğacak, Gavur dağlarının üstüne gelip bütün görkemi, ışığıyla oturacak, aşağıdaki mavi ova buğu içinde kalacak, mavi buğu ağır ağır yükselecek, buğuların altından çıkan ova, bir an öyle bir maviye kesecek ki her şey yumuşacık, kadife, sımsıcak olacak, sonra da çiçek taşlarında, peteklerde, yapraklarda uyuşmuş kalmış arılar, kelebekler, sinekler gün ışığını alınca havalanacaklar. Azıcık üşümüş, bu yüzden de büzülüp ellerini koynuna sokmuştu. Günün ilk ışıkları onu da kendisine getirdi, ellerini koynundan çıkardı, yöresine bakınırken, sağında, tam yanında Memedi gördü. Memet ona gülümsedi, uzandı elinin serçeparmağım tuttu. Mustafa da ona gülümsedi, sonra da birdenbire:

“Abbas Ustayı gömdüler mi?” diye sordu.

“Kimi?” diye şaşırdı Memet.

"Abbas Ustayı?"

Memet soğukkanlı:

"Ne zaman ölmüş ki Abbas Usta? Ben bu sabah buraya gelirken Abbas Ustayı ağacın altına oturmuş sigarasını içerken gördüm."

Bu sefer şaşkınlık sırası Mustafaya geldi:

"Neeeee, ölmedi mi?"

"Ölmedi," dedi Memet, "niye ölsün ki Usta, daha sapaşğ-lam."

Mustafa gülmeye başladı. Arkasından da otlarm, kekiklerin, çiçeğe durmuş çirşlerin üstünde yuvarlanarak buradan ötedeki karamuk çahsına kadar takla attı.

"Haydi Memet."

İki çocuk hem gülüyor, hem koşuyorlardı. Abbas Ustanın avlu duvarının dibine gelince durdular, Mustafa ak taşın üstüne çıktı, Usta büyük dolabın üstüne eğilmiş çalışıyordu. Yüzü de safran sarısı olmuştu. Mustafa Memedi yanına taşın üstüne çağırıldı, Abbas Ustayı gösterdi, "Bak Memet," dedi üzüntülü bir sesle, "baksana şunun yüzüne, ölmemiş ya ölecek."

"Ölecek," diye onu onayladı Memet, "vay, yazık."

"Ölsün," diye dişlerini sıkarak konuştu Mustafa, "ölsün, gebersin pezevenk." Böyle çok kızıp da tepesinin tası atınca, Ali Çavuş da, ölsün, gebersin pezevenk, derdi.

Ak taştan aşağıya indi, "suyun kıyısına gidelim Memet," dedi. O önde Memet arkada suyun kıyısına indiler, çakıltaşlarının üstünden yukarıya Angıt kayasına yürüdüler, başlarını kaldırıncaya da suyun içine kadar girmiş kayalık burnu dönen üç tane tar gördüler. Tarların güneşe gelen büyük kürekleri şavkıyıp sönüyordu.

Memet heyecanlandı:

"Bak, bak, bak Mustafa, haydi, hemen dönelim de, koşarak, koşarak Ustayı haber verelim," diye bağırdı.

Mustafa oralı bile olmadı, yürümesini sürdürdü.

"Mustafa, Mustafa, bak, oradalar, geliyorlar."

Mustafa ona şöyle sert bir baktı, Memedin sözü ağzında kaldı.

Mustafa az önce ne kadar sevinmişse, şimdi de o kadar üzülüyor, daha da çok öfkeleniyor, öfkesinden de ne yapacağını bilemiyordu. Peygamber tasvirini ona kesinlikle verecekti ya nasıl vermeliydi, gizli mi, yoksa apaçık karşısına çıkıp, al ulan şu Peygamber tasvirini mi neyini, al senin olsun. Yeter ki geberme, ölme mi, demeliydi? Gizliden vermek kolaydı. Ya gider pencereden içeriye atar, ya gider sabaha karşı kapısına asar, o da sabahleyin dışarıya çıkınca tasvirini görür, keseyi açar açmaz, tasviri görür görmez de şak diye düşer ölürdü. Ya tasviri kendisi götürse de karşısına dikilse o mendebur, o bir ağaç parçası için canını vermiş, ölmüş ölmüş de dirilmiş adamın, ona dese ki al, geber, tasvirimi. Şunu bil ki... Şunu bil... Bil ki... Mümkünü yok söyleyemezdi. Daha şimdiden dili damağı kurumuş, eli ayağı çözülmüş, ayakta duramaz olmuştu. Olduğu yere çöktü, biraz sonra kendine gelince dizlerinin üstüne kalktı, çakıltaşları dizlerini ağrıttı, küçük dalgalarla önünden akıp giden ırmaktan üç avuç su içti, sonra da yüzünü çarpa çarpa bir güzelce yıkadı.

“Bak Mustafa...”

Mustafa, yüzünden sular akarak, ona öyle bir baktı ki, Memet bir tek sözcük daha söyleyemedi. Tarlar da önlerinden geçip gittiler. Tarlardaki insanları tanıyorlardı, hepsiyle de ahablıkları vardı. Mustafa onlara bakmadı bile.

Memet bir türlü Mustafanın Abbas Ustaya öfkesini anlayamıyor, bunu da ona soramıyordu. Usta, bu Mustafaya ne yapmış olabilirdi de Mustafa bu kadar öfkeliydi? Aklından türlü olasılıklar geçiyor, hiçbirini de uygun bulmuyordu.

Angıt kayasına kadar gittiler, kayanın üstündeki eli yaylı, ok atmaya hazırlanmış adam kabartmasından korkarak oradan geriye döndüler, Mustafa birden aldı yatırdı, hem koşuyor, hem de mintanını çıkarıyordu. Mintanını, onun altındaki gömleği çıkardı, sol elinde tuttu, ardından da koltuğunun altındaki yeşil, sırmalı keseyi çıkardı, gömleğini, mintanını yeniden giydi, durmadan da soluyarak koşuyor, elindeki keseyi sırmalarını ışıldatarak sallıyordu, Memetse, ne kadar hızlı koşarsa koşsun, onun arkasından yetişemiyordu. Avlu kapısının önüne gelince Mus-

tafa zıncı, diye durdu, Memet de biraz sonra yanına geldi, ter içinde kalmıştı. Tarlar suyun kıyısına gelmiş yanaşmışlar, tarcılar tomrukları dışarıya taşıyorlar, Abbas Usta da yarın üstüne sararmış yüzüyle çömelmiş, bu dünyadan değilmişcane uzaklara çekmiş gitmiş, tomruk taşıyan tarcılara bakmıyordu.

Mustafa avlu kapısının önünde dikildi kaldı. Ne ileriye gidebiliyor, ne de geriye dönüyordu. Yüzü de bir asılıyor, kararıyor, bir açılıyordu. Arkasına döndü, Memede baktı:

“Vermeyeceğim ulan pezevenge,” dedi. Tıpkı, öfkelenildiğinde, Ali Çavuş gibi söylemişti. Memet bir an babasını karşısında bulur gibi oldu. “Ölsün, gebersin, çeksin hançerini karnına soksun, ölse de geberse de vermeyeceğim.”

Elini uzattı Memedin elini tuttu sıktı, “haydi eve gidelim de yemek yiyelim. Acımdan öldüm.”

Zero Hatun Mustafanın yüzünü görünce kaygılandı. Bereket ki Memetle barışmıştı. Alelacele bir yemek hazırladı çocukların önüne sürdü, çocuklar yemeklerini bitirir bitirmez de dışarıya fırladılar, kale boynuna yollandılar, kayalığın üstüne oturup yüzlerini elleri arasına aldılar. İkinci günün sabahı yanlarında Aşık Aliyi buldular, üçüncü gün Çocuk Nuri geldi, kayaların üstüne oturup yönlerini Düldül dağına döndüler. Hiç konuşmadılar, gün batıncaya kadar da yerlerinden hiç kıpırdamadılar. Dördüncü günü de yanlarında Tırtıl Yusufu gördüler, çok şaşırdılar. Beşinci gün Mustafa daha Memetle buluşup kale boyuna gitmeden Abbas Ustaya uğradı. Usta kahvesini içiyordu. Mustafayı karşısında görünce eli öyle havada titreyerek kalakaldı. Çocuk elindeki sırmalı yeşil keseyi ona uzattı, bir şeyler söyleyecekti, ağzını açtı, dilini döndürdü, yutkunduydu, yutkunduydu, hiçbir şey söyleyemeden çekti gitti. Usta sağ elindeki fincanı tabağına koydu, kesenin büzgüsünü açtı, gözlerine inanamadı, çocuğun arkasından bağırdı:

“Biliyordum.”

Mustafa dönüp ona bakınadı bile, duymamışçılığa vurdu. Nar ağacının dibinde Yusuf la karşılaştılar. Yusufun boynu uzamış, çöp gibi incelmış, gözleri irileşmiş, derin bir çukura kaçmıştı. Ayakları, elleri parçalanmış, her bir yeri yara içindeydi.

Yırtık şalvarı, mintanı da ona bol geliyor, bir deri bir kemik kalmış bedeninden dökülüyordu. Dudakları da incelmış, çatlakmıştı. Yusuf, onu usulca köşeye çekti:

"Geldi," dedi, "gözümle gördüm. Şimdi içeriye girdi. Gök gözlü, sırık gibi bir oğlan."

"Kim."

"O," dedi Yusuf, "içerde."

Eve birlikte girdiler. Yeni gelen delikanlı kapının ağzındaki bir iskemleye oturmuş çarığı çıkarıyordu.

Zero Hatun döşegi ocağın yanma sermiş konuğu çağırıyordu.

Konuk çok utangaçtı, başını kaldırıp da kimsenin yüzüne bakamıyordu. Usulca gitti döşegin üstüne oturdu. Yüzü bir kızarıyor, bir bozarıyordu.

"Kahve nasıl olsun?"

Konuk başını kaldırmadan:

"Ben kahve içmem."

"Aç mısın konuğum?"

"Az ilerdeki köyde yedim de geldim. Çok acıkmıştım, buraya kadar dayanamadım."

"Adını bağışla konuğum."

"Adım Hilmi."

"Ne iş yaparsın konuğum?"

"Eşkiyayım Hatun."

Zero Hatunun şaşırıldığını görünce:

"Tüfeğimi mi soruyorsun Hatun, onu dağda bıraktım. Oysa ben Çukurovaya tüfeğimle gelmek isterdim. Bir insanın silahlı gezmesi çok iyi oluyor. İnsan silahlıyken hiç yalnızlık duymuyor. Ben silahımı bırakınca çırılçıplak kaldım. Ben eşkiyacılık yaparım Hatunum." Ma-vi gözlü incecik delikanlı utanmayı, sıkılmayı unutmuş, daldırılmış gitmiş kendi macerasını anlatıyordu, soluksuz. Sonra birden sözünü kesti, terlemiş, yüzü kızarmıştı. Çok ileri gittiğinin farkına vardı, başını önüne eğdi. Bir ara Mustafaya gözü takıldı, kaş altından onu süzmeye başladı. Mustafa onun bakışlarından her şeyi sezdi. Gene başının üstünde bir şeyler dönüyordu. Hilmi eşkiya Mustafayı uzun uzun süzdükten sonra yüzü aydınlandı:

“Beni Salman Ağamın etesinden Sünbül eşkiya sana gönderdi Hatun. O sizi çok severmiŐ. Salman Ağamın len babasını da, Şu ocuk Mustafa değil mi, onu da çok severmiŐ. O sizi çok iyi tanıyor. Salman dağa çıktığında çok yalnız kalmış, eğer Sünbül eşkiya onu çetesine almasaymıŐ, o, iki günde yakalanır ldrlrmŐ. Sünbül eşkiya onu sırf babası İsmail Ağanın hatırı için almış. Kendisi de yaşlı olduğundan etebaŐılıđını Salmana vermiş, İsmail Ağanın gl hatırı için.”

Yöresine bakındı bir süre, sonra başım önüne eğdi, bir süre düşündükten sonra:

“Zero Hatun,” dedi, “ben getirdiğim haberi yalnız sana söyleyeceğim. Sana böyle bir haberi getirdiğimi Salman eşkiya duyarsa olmaz.”

“ocuklar dışarıya ıkın.”

Mustafa:

“Ben ıkmayacağım.”

“Mustafa Ağam bu değil mi?” diye sordu Hilmi.

“O,” dedi Zero Hatun.

“Mustafa Bey kalsın.”

Ötekiler dışarıya ıktılar.

“Herkes biliyor, Salman durmadan ayda bir, on beş günde bir buraya, köye inmeye kalkıyor, Mustafa Beyi öldürmek için. Öfke içinde, gözlerini kan bürümüş, Sakaltutana kadar geliyor, oraya gelince, Sakaltutan pınarın başında bir gece uyuyunca vazgeçiyor-du. Sünbül eşkiya dedi ki bana, aman ha, aman ha yetiş Zero Hatuna, böyle böyle, Salman geliyor, diye söyle. Bu sefer hem köye gelecek hem Mustafa Beyi ldrecek. Geçen seferki çarpışmada Salman eşkiya çok kötü yaralandı, az daha ölüyordu. Şimdi de iyi değil, onun için o herkesi öldürecek, işte bu Mustafa Beyin de..” Eliyle Mustafayı gösterdi, “kellesini kökünden kesecek, burada bir deli ağaç varmış ona asacak. Sünbül eşkiya dedi ki Zero Hatun Mustafayı alsın birkaç günlüğüne başka köye gitsin.”

Ayağa kalktı:

“Ben gidiyorum Hatunum.”

Zero Hatun:

“Otur yerine,” diye ona buyurdu. “Sana bir azık yapayım da öyle git.” Mutfağa girdi, az sonra da elinde bir ıkınla ık-

tı, hemen ayağa kalkan Hilmiye verdi. Delikanlı Zero Hatunun elini öptükten sonra çıktı gitti. Zero Hatun Mustafanın yüzüne baktı, çocuğun yüzünde ne korku, ne de en küçük bir endişe vardı.

“Seninle bu gece iki üç günlüğüne Dörtyola, kasap Mustafanın evine gidelim. Babanın çok iyi dostuydu.”

“Ben hiçbir yere gitmem.”

“Eşkıya çocuğun dediklerini kendi kulaklarınla duydun ya oğlum.”

“Duydum,” diye dikeldi Mustafa.

Zero Hatun oğlunun inadını bilirdi, tartışmanın gerekliliği yoktu.

Mustafa dışarıya çıktı, Memet, Çocuk Nuri, Aşık Ali, Tırtl Yusuf onu narın altında bekliyorlardı.

“Ne oldu Mustafa?”

“Hiçbir şey olmadı.” Yusufa döndü, gülererek, “o çocuk var ya, o çocuk eşkıyaymış.”

“Sen içerdeydin o konuşurken. Sonra ne oldu?”

Mustafa yalanını kıvırdı:

“Salmanı öldürmeye gidecekmiş. Salman da hastaymış. Silah istedi.”

Çocuklar kale boynuna tırmandılar, vardılar, eski yerlerine, kayaların üstüne oturdular, gözlerini de Düldül dağına diktiler. O anda da köyde dedikodu patladı, Salman on altı eşkıyasıyla cuma günü kuşluk vakti köye gelecek, anası Zero Hatunu, Hasan Ağayı öldürecek, Mustafanın da kellesini keserek yanık ağaca kendi eliyle asacak.. O gün akşama, akşamdan sabaha kadar bütün köy, beş çocuğun dışında Salmanın gelişini konuştu. Zero Hatun Mustafaya birkaç kere daha köyün dışına çıkmayı önerdi, Mustafa, hiç oralı olmadı, arkadaşlarıyla kale boynuna gitti, Düldül dağının karşısına oturup, hiç konuşmadan düşünmeye başladı.

Salman, Hilminin dediği gibi, geçen seferki yoğun çarpışmada üç yerinden yaralanmış, ateşler içinde sayıklarken, Kurana el basarak yemin etmişti, “Ben eğer bu yaralardan ölmez-

sem Kurana el basarın ki dediğimi yapacağım, o köye gireceğim," demişti. Bunu da diline pelesenk eylemişti. İyileştikten sonra da yeminini unutmamış, iyice iyileşmeyi beklemişti. Hilmi eşkıya cuma gününü Zero Hatuna söylemeyi unutmuştu ya Salmanın o gün köye geleceği doğrudu.

Salman:

"Bu sefer Sakaltutanda gecelemeceğim. Orada elimi kolumu bağlayan bir afsun var. O pınarın başında uyuyunca elim ayağım kesiliyor, köye doğru bir adım daha atamıyorum."

"Öyleyse bu sefer Köyyerinde kalalım," diye öneride bulundu Sünbül eşkıya. "Orada bir çeşme de var. Yanı da dağlık."

"Olur," dedi Salman.

Köyyerine geldiler. Çukurova baharı patlamış, esen ılık yel dalga dalga getirdiği kokularla dünyayı, kuşu, böceği, arısı, karıncası, insamyı bir esrikliğin içine atmıştı. Dünya büyük esriklikte taşı toprağıyla kıvıl kıvıldı.

Urfada Harran ovasına bahar gelmiş, kumların arasından keskin kokulu, keskin renkli çiçekler, dikenler, otlar fıskırmıştı. Harranın, Mezopotamya çölünün baharını görmemiş olanlar, Kuranı getirip el bassalar, böyle çiçeklere, böylesi koku yüklü yellere, gökyüzüne sıvanmış iri, mavi yıldızlara kimseyi inandıramazlardı. Doğa çölde, dünyadaki her yerden daha canlı, daha güzel, daha serttir. İşte çöl kadınları, çöl kuşları, Arap atları ve cerenler...

Salman sırtını çeşmenin taşma dayadı oturdu. Bu çeşmeyi, köyyerini çok iyi biliyordu. Babasının sağlığında, babasıyla birlikte buraya çok gelmişti. Uzun bir süredir buraya gelip konan Türkmenler yitkilere karışmışlardı. Önüne biraz yiyecek bir şey getirdiler, elini bile sürmedi. Günlerdir çok az yemek yiyor, hiç konuşmuyor, çok düşünüyordu.

Top gümbürtüleri geliyordu uzaktan. Otuz çocuktular. Çocuklardan beşi yaralanmış, yaralıları nöbetleşe sırtlarında taşıyorlardı. Hepsi de açtılar. Birkaç gündür ağızlarına bir lokma bir şey koymamışlardı. Bir derede on bir büyücek yumurta buldular. Yuva derenin dibinden epeyce yüksekte bir kovuğa yapılmıştı. Yumurtaları aldılar, beşini yaralılara ayırdılar, gerisini nasıl paylaşacaklardı, tartışmaya başladılar, onlar tartışırken

yaralılar kocaman yumurtaları kırdılar içtiler, cana geldiler, tartışanlar, tartışmayı kavgaya kadar götürdüler. Önce ikiye ayrılıp kavgayı sürdürdüler. Sonra dörde, sonra beşe... Kimin kime vurduğu belli değildi. Önüne gelen, önüne gelene acımasızca vuruyordu. Hastalar derenin içine sığınmışlar inliyorlardı. Çocuklar sabahtan ikindine kadar dövüştüler. Kollarını kaldıracak, bir adım atacak halleri kalmamıştı. Salman ilerden, güneyden bir yığın atlının bir top toz içinde geldiğini gördü. Tozun içinden atların koşumlarının tunç, sırma kısımları parlayıp sönüyordu. Salman, daha önceki deneylerinden bunların kim olduklarını biliyordu. Öteki gelenlerin de sırmalı kuşamları böyle tozun içinde balkıyıp sönüyorlardı. Bunlar çocukların başlarını kesmeye meraklı atlılardı. İşleri güçleri çölde çocuk kovalamaktı. Yakaladıkları çocukların başlarını kılıçlarıyla saçlarından tutup enselelerinden kesiyorlar, kimilerinin de hançerleriyle gözlerini oyuyorlardı. Oysa çocuklar, böylesi bir zulmü hiç hak etmiyorlardı. Onlar salt, o da çok acıktıklarında, gözleri kararıp çadırlara, köylere, kasabalara çekirgeler gibi saldırıyorlar, yiyecek ne bulurlarsa alıp götürüyorlardı. Doludizgin gelen atlılar, çölün kumlarının üstünde yatan çocukların üstüne at sürdüler, çocuklar bağışarak atların nalları altında kaldılar. Atlılar gidiyorlar, geliyorlar, çocukları atlarına çiğnetiyorlardı. Kalkabilip de birkaç adım uzaklaşan çocukların kılıçlarıyla başlarını uçuruyorlardı. Atlar üst üste, burunlarından yoğun harıltılar çıkararak, büyük bir toz bulutu altında kalarak koştular, toplandılar dağıldılar. Toz bulutu kalktığında atlılar çoktan uzaklaşmışlar, çocuklardan da hiçbir canlı kalmamıştı. Salman çocukların yanına gitti, her birinin üstüne teker teker baktı, ancak birinin cebinde bir ekmek kırıntısı bulabildi, onu da bulur bulmaz ağzına attı. Akşam oldu, gün karardı, çölün göklerini serin, üst üste iri yıldızlar doldurdu. Karanlığın içinden bir sürü köpek karartısı çıktı, doğru çocuk ölülerine gittiler. Az sonra çocukların başlarında köpek hırlamaları başladı, sonra da köpekler arasında büyük şamata koptu. Uzakta ipiltiiler gözüküyor, deredeki yaralı çocuklar inliyorlardı.

Salman:

“Kalkın çocuklar,” dedi, “hiç başka çaremiz yok, şu ışıklara gidelim. Sabaha kadar burada kalırsanız, ölürsünüz.”

“Ya orada da bizi öldürürlerse?”

“O ışıklar atlının eviyse?”

“Ya öldürmek için bizi bekliyorlarsa?”

İster istemez, yürüyerek, sürünerek ipiltilere yönlendiler. Gün atıyordu. İpiltilerin oraya, yan yana bir halka oluşturacak biçimde çadırlar dizilmişti. Çadırların ortasında Arap atlar, develer, iri köpekler... Her çadırın önünde de bir çatalm üstünde renk renk, boy boy, biçim biçim, gözleri fır dönen alıcı kuşlar.

Çadırın önündekiler sürünen bitkin çocukları gördüler, kadın erkek, genç yaşlı, çocuk onlara koştular. Çocukların giyitlerinde kan kurumuş donmuştu.

Salman, onlara doğru gelen insanları görünce ayağa kalktı:

“Bizi öldürdüler,” dedi, “hepimizi.”

“Kim öldürdü?”

“Atlılar.”

“Nerede kaldı ölüler?”

“Orada, aşağıda, derenin yanında... Köpekler... Bir sürü köpek...”

Sustu, gerisini getiremedi.

Onları aldılar, çadırlara götürdüler, giyitlerini soydular, yıkadılar, onlara yeni, tertemiz, sabun kokan giyit verdiler. Yaralıların yaralarını ilaçlayıp sardılar, karınlarını doyurdular. Başlarına gelenleri sormadılar. Konuşmalarından onların maceralarını bildikleri anlaşılıyordu. Uyudular. Sabaha top sesleriyle uyandılar. Çölden kurşun cayırtısı da karışıyordu top seslerine. Geceleyin çöl ateş almış yanıyordu. Çadırlar söküldü, develer, atlar, eşekler yüklendi, sürüler toparlandı, doğuya doğru sürdüler. Bir süre gittikten sonra bir ateş çizgisiyle karşılaştılar, top sesleri, kurşun cayırtıları... İleriye bir adım daha atamadılar. Batıya döndüler, top sesleri, kurşun cayırtıları, ateş çizgisi... Kuzeye, güneye... Top seslerinin, kurşun cayırtılarının, gittikçe daralan ateş çemberinin ortasında kaldılar.

Sabah oldu, gün açıldı, top sesleri uzaklaşmış gitmişti, Salman kendisini yaralı bir askerin sırtında buldu. Asker sallanarak gidiyor, kanı da çölün kumlarına damlıyordu. Salman beni indir, beni indir, diye bağırdı. Başı sarılı asker onu duymuyor, bir elinde silahı, bir elinde de kurşun torbası sallanarak yürü-

yordu. O gün akşama kadar yürüdüler. Akşam olunca bir kum tepesinin üstüne çıktılar, yörelerinde çepeçevre ateşler yakılmıştı. Asker, kendi içmeden önce çocuğa matarasında su içirdi. İçi yanıyordu, kendine geldi. Baştan aşağı kan içindeydi. Asker onu tepeden tırnağa yokladı, "yaralanmamışsın," diye de sevindi. Sonra da ona büyücek bir peksimet verdi. "Bizi, hepimizi öldürdüler," dedi Salman. Asker, "Kim," diye sordu. Salman olanı biteni gece yarısına kadar askere anlattı, asker dinledi, "Yeter artık," dedi, "hepimizi, bütün bir orduyu, doksan bin kişiyi Allahuekber dağlarında bit yedi. Bit yemiyenleri de dağ dondurdu. Binlerce kişi de Allahuekberde kazık kesildi. Şimdi de çölde köpek... Üç yıldır savaştayım. Ben usandım, artık köyüme gidiyorum. Senin anan baban nerede?" Salman ayağa kalktı geri kumun üstüne oturdu, "Yaram yok," dedi, "beni öldürmediler, hepimizi öldürdüler de..." Asker, "Seni görmemişler," dedi, "o atlıların işi çocuk öldürmek. Bilmem, ne zevk alıyorlar çocuk öldürmekten. Herkes çıldırmış. Çocuklar da onları öldürüyormuş." Salman, "Anamın kellesini babam kesti. Kestiği kelleyi de kavak ağacına astı. Onu oradan kimse, kıyamete kadar indiremeyecek. Anamın başı orada kalacak. Yazık. Anam çok güzeldi." Asker, "Haydi oraya gidelim de anamın başını indirelim." Salman, onun elini tuttu, titriyordu, "Aman böyle bir şey yapayım deme. Babam seni neredeyse de bulur öldürür."

"Sen babandan çok korkmuşsun."

"Ondan herkes korkar."

El ele tutuşmuş uyuyakaldılar. Sabaha karşı top sesleriyle uyandılar.

"Yürüyebilir misin?"

"Yürürüm."

Tepeden aşağı indiler. Gene her yanlarını bir ateş çemberi sarmıştı. Çemberi yardılar, bir ekin denizine düştüler. Ekinler, buradan karşı dağlara kadar uzamıyordu. Başaklar, gözün alabildiği yere kadar bir buğulu altın köpüğünde dalgalanıyordu. Ve gün doğarken ilk ışıklarda köpüklenerek altın ekin denizi hışırdıyordu, bir uçtan öteki uca... Cerenler çıktı öteden, asker nişan aldı, bir cereni olduğu yere düşürdü. Koştu, yarı canlı cereni asker kesti. Kanım da Salmanın alınına sürdü. Ekinin kı-

yısından güneye indiler, ceren askerin sırtında. Asker, "Buralarda bir kaynak olacak," diyor, yürüyordu. Kaynağı buldular. Her yer yeşildi. Leylekler ekin tarlasının içinde boyunlarını sündüre sündüre yürüyorlardı. Asker, "Ben İbrahim'in makamına uğrayacağım. Onu buradan kaçırdılar. İbrahim, yüz yetmiş ateşten gergedanla Nemrudun üstüne yürüdü. Nemrut İbrahime karşı koyamadı. İbrahimi kardeşleri, komşuları, akrabaları sürdüler buradan. Onun, Nemrudun üstüne yürüyen yüz yetmiş ateşten gergedanını kıskandılar. Kıskançlıklarından onu uykuda boğacaklardı, çünkü bu yüz yetmiş ateşten gergedanı İbrahim çamurdan yaratmıştı. Bunu sezen İbrahim de önce Babil'e kaçtı, sonra Kenan'ın eline vardı, sonra Nil suyunu buldu. Ve ona, çoğal, eey İbrahim, dendi ve o çoğaldı, çoğaldı, çoğaldı, çoğaldı... Kıskançlık, delilik İbrahim'in arkasını bırakmadı. İbrahim ölümden savaştan kaçmıştı. Nereye gittiyse savaş onu aradı buldu. Ölüm onu aradı buldu. Onun yüz yetmiş gergedanı yüz yetmiş yalımdan şehir kurdular. Yüz yetmiş şehrin yüz yetmiş de birbirine savaş açtı."

Asker hem konuşuyor, hem cereni yüzüyordu. Cereni yüzü bitirdi. Tuzu da vardı, tuzladı. Çakmağını çaktı, kav ateş aldı, çok da güzel koktu. Bir ateş yaktılar diken kökleriyle, cerenin etini pişirdiler. O gece sabaha kadar et pişirdiler yediler, pişirdiler yediler. Sabah oldu gün açıldı, günün açılmasıyla birlikte de top sesleri geldi çölün her bir yanından, karşı tepenin altından da ekinlere bir ateş düşmüş, kaptırmış geliyordu.

"Haydi kaçalım. Bol su iç, karnını şişir. Bu ekinlerin hepsi yanacak. Kurumuş ekinler kav gibi. Millet aç kalacak. Bu ekinler İbrahim'in ekinleri. İbrahim'in evini yaktılar."

"Bu İbrahim kim?"

"O işte. Nuhun oğlu, Nuh da... Onun da gemisi var. Onun da gemisini yaktılar."

Salman karnını suyla bir iyice şişirdi. Asker de... Matarayı doldurdu.

"Ateş buraya ulaşmadan..."

Çöle yürüdüler. Ateş bütün ovayı aldı. Dört bir yan yanıyordu. Gece, gün doğmuş gibi apaydınlık oldu. Ateş üstlerine geldi. Toplar patladı. Tepelerinde alıcı kuşlar dönüyordu.

Ortalık kızgın demir gibiydi. Üç adam çıktı tepenin arkasından. Askerden su istediler, matarasını hemen onlara uzattı. Adamlar suyu içtikten sonra hançerlerini çektiler askeri delik deşik ettiler. Salman oradan kaçtı. İnsanlara hiç gözükmeydi. Bir daha hiç gözükmeydi. Sonra bayıldı. Herkesten kaçtı. Halil İbrahim'in evini aradı hep ormanda. Bir de gergedanını... Ve Rab dedi ki diyordu asker... Etleri çürüdü. Etindeki kokular geldi burnuna... Kendi kokusuna dayanamıyordu. İsmail Ağa onu gördü. İbrahim'in ateşten gergedanları... İsmail Ağa onu sırtına aldı. Sıcak suyla onu yıkadı Zero Hatun, babası onu sabunlarken bir eli de onun saçlarını okşuyordu. Doktor Ahmet Bey ona ilaç yaptı. Ölü cerenin kocaman açılmış gözleri üstündeydi. Ateşten gergedanın ceren gözleri hep onun sırtındaydı. Babası, hışıhışı hançer, hançer yüreğine girip çıkarırken, ona öyle bir bakmıştı ki... Gözünde bir damla yaş... Salman bin kez, bin kez, bin kez ölmüştü. O bir kez... Şimdi de ona Mustafa bakıyordu öyle, gece gündüz...

Gün ışıırken uyandılar. Salman hiç uyumamış, silahı kucağında sırtım çeşmeye dayamış, silahı kucağında öyle düşünmüş kalmıştı. Çölde susadıkça da kalkmış, çeşmenin oluşuna ağzını dayamış, karnı şişinceye kadar da içmişti.

Köylü gerile gerile çelik tele dönmüştü. Sabahleyin uyanmışlar, caminin avlusuna toplanmışlar, gözleri yolda, bekleme kesilmişler bekliyorlardı.

Ali Çavuş, daha gün ışımadan erkenden Zero Hatuna gitmiş, "Zero Hatun, siz benim ortağımız. Siz gurbettesiniz, ol sebepten siz benden sorulursunuz. Değerli neyiniz varsa bizim eve taşıyacak, siz de, o Allahsız köpek gelip gidinceye kadar bizde kalacaksınız. Korkarım ki, bu kudurmuş köpek bu sefer de sizin evinizi yakacak. Sizi aramaya da bizim eve gelirse Allah o zaman da ya ona verecek, ya da bana..."

Zero Hatun, hemen hazırlanmaya başladı. Evin içinde diş dokunur ne var, ne yoksa bohçalara doldurdu. Hasan Ağa, Pero, Hazal Ali Çavuşlara taşındılar.

Zero Hatun:

"Mustafam yok, kurban olduğum Ali Çavuşum."

“Sen üzülme Hatun,” dedi Ali Çavuş, “Memet onu şimdi bulur alır getirir.”

Ali Çavuş evine girerken avludaki ağacın tepesinden bir zıngırtı geldi. Zıngırtı birkaç kez daha ötüncü başını kaldırdı oraya baktı, o bakınca kuş kanadını birkaç kez açtı kapadı, kuyruğunu titretti. Çavuş gülümsedi, “Hoş geldin Ağa,” dedi, “hiç kambersiz düğün olur mu?”

Mustafa, Ali Çavuşun eve yöneldiğini görünce, bir gün önce babasının onları alıp evine götürüleceğini Memetten duymuş, daha Ali Çavuş eve gelmeden köpeğini de alarak kale boynuna çıkmış, o, yerine oturduktan az sonra da kamyatana atına binmiş Nuri Çocuk atını şahlandırmak üzere gelmiş yanına oturmuştu. Bugün keklüklerini de getirmişti. Kınalı keklüğü kale boynuna gelir gelmez bir ötüme tutturmuştu ki ötüme derim sana. Biraz sonra Memet de keklüğüyle geldi. Onun da keklüğü Nurinin keklüklerine katıldı ötmeye başladı. Mustafanın Nuriye verdiği keklük en güzel öteniydi. Üç genç keklüğün hep birden ötüşleri kayaları çınlatıyordu. Yusuf da, Aşık Ali de geldi. Çocuklar yüzlerini elleri arasına alıp Düldül dağına döndüler. Bugün Düldül dağı som maviydi. Dağdan ovalara, öteki dalga dalga sıradağlardan bir ışık seli boşanıyor, dünya mavi bir ışık buğusunun içinde usuldan sallanıyordu. Ak kuş da mavi uzun kuyruğu balkıyarak önlerinden geçip duruyordu.

Köylüler bugün her günküden de erken uyanmışlar, çocuk çocuk, genç yaşlı caminin alanına birikmişler, yönlerini de Salmanın çıkıp geleceği yukarı gediğe dönmüşler bekliyorlardı. Olayı duyan yakın köylüler de kimileri arabayla, kimileri atlı, kimileri de yaya geliyorlar, caminin alanındaki kalabalığa sessizce katılıyor, yönlerini de dağın eteğindeki gediğe dönüyorlardı. Zaman geçtikçe de sabırsızlanıyor, gerilmiş bir yaya dönüşüyorlardı.

Gedikte önce Salman gözüktü. Arkasından eşkıyalar çıktılar. Kalabalık önce bir şöyle dalgalandı, arkasından da bir mırıltı koyverip sonra da sustular. Yokuştan aşağıya ağır ağır inen eşkıyaların hiçbir devinimini kaçırmıyorlardı. Salman gelip de İsmail Ağaların avlu kapısında durunca bir mırıltı daha koptu, kalabalık bir daha dalgalandı. Salman avludan içeriye girince

mırlıltı uğultuya dönüştü. Öteki eşkıyalar avlu kapısının önünde duruyorlar, hiç konuşmuyorlardı. Yüzleri azgındı.

Salman avludan içeriye girince doğru faytonunun yanma gitti, onun geldiğinden huylanarak arabadaki yumurtaya yatmış tavuk canhıraş bir sesle kanatlarını çırparak yere atladı. Salman arabanın yöresinde birkaç kez dolandı. Tekerlerine, dökülmüş boyalarına, çatlamış derilerine, toz içinde kalmış, kararmış fenerlerine uzun uzun baktı, bir iki kere başını döndürdü, gözleri buğulandı. Köylüler avluda durmuşlar, onun en küçük devinimini bile izliyorlardı. Faytonu bir iyice, inceden inceye gözden geçiren Salman nar ağacının yanma gitti, ağacı da dal dal gözden geçirdi, kaktüs ağılma döndü, ağıl boyunca üç kere gidip geldikten sonra nöbet tuttuğu yere çıktı, orada da bir süre bekledi, aşağıdaki parlayan ırmağa, yukardaki kaleye, karşıdaki mor kayalıklı, kayalarında ipilti kırılcımlanan dağa baktı, birden aklına düşmüş gibi yaylanarak sütleğenin yanına vardı. Sütleğenin mavi çiçekleri büyük bir öbek olmuş, kayaların arasından taşmıştı, oraya dizüstü çöktü, bir şeyleri araştırır gibi yaptı, hızla ayağa kalkıp nar ağacını geçti, evin kapısına elini uzattı geri çekti. Bu ahır gibi çiti kamıştan, üstü ot evin kapısında durdukça yüzü kararıyordu. Sonunda eve girdi, uzun bir süre de oradan çıkmadı. Herkes soluğunu tutmuş Salmanın ne yapacağını bekliyordu. Salman avlu kapısında görününce herkes rahat bir soluk aldı. Avlu kapısında bir süre bekleyen Salman, kalabalığın üstüne yürüdü. Kalabalıktan çit çıkmıyordu. O, yaklaşınca kendiliğinden ikiye ayrıldılar. Gözlerini fal taşı gibi açarak onun suretini gözlerine nakşetmeye çalıştılar. Salman eski Salman değildi. Gözleri çukura kaçmış, avurtları birbirine geçmiş, boynu inceliip uzamıştı. Giydiği kırmızı çizgili, sırmalı Maraş abası bolalmış, üstünden akıyordu. Sarı çizmesi her zamankinden daha parlaktı. Köye gelirken giyinmeye özen gösterdiği her halinden belliydi. Şalvarı Suriyeden getirtilen cep ağızları, dikiş yerleri sırma işlemeli şalvarlardandı. Omuzlarına çiftler sırmalı fişeklik atmış, beline de, ta göğsüne kadar üç koşar bağlamıştı.

Kalabalığın arasından geçerken başını kaldırıp da hiç kimsenin yüzüne bakmadı, doğru Eminenin evine gitti, kapah ka-

pıyı bir tekmede açtı, başını uzatıp içeriye şöyle bir baktı çekildi, arkadaşlarının yanına geldi. Yüzü cehennem gibiydi, Sünbül eşkıya onun bu halinden korktu. Öyle, yüzü azgın mezarlığa yöneldi, mezarlığın duvarından atladı, babasının mezarının yanına geldi. Oraya gelir gelmez de Cemal onun yakasına yapıştı, "Gel ulan, gel" diye de buyurdu, "gel seni karakola götüreceğim. O gün bugündür, babanı öldürdüğünden bu yana seni bekliyorum her gün, her gece. Geeeeeeel, gel Salman gel, seni Zero Hatuna götürüp babanın altın saatını alacağım, onu da bir Arap atla değiştireceğim. Yahu Salman, diyordum ki köylüye, Salmanı kan tutacak, babasının mezarına gelecek, ben de onu yakalacağım, alıp da candarmaya götüreceğim, Arif Saim Bey de onu otomobilinin arkasına bağlayacak, Adanaya kadar sürükleyecek, senin de her parçan bir yerde kalacak."

Cemal sevinç içindeydi. Salman gözleri büyümüş ona öylece büyülenmişçesine bakıyordu.

"Neeee, gelmiyor musun, bana karşı mı çıkıyorsun, neeee?"

Yakasından tutmuş Salmanı çekiştiriyor, o, gelmeyince de şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyordu. Çekiştirmesi para etmeyince Salmanı kucakladı götürdü mezarlık duvarının arkasına koydu:

"Kıyırdama oradan," diye de buyruk verdi. Salman duvarın önünde bekledi. Cemal geldi, "Yürü ulan," dedi, "hemen gelmezsen ne yapacağımı biliyorsun."

Salman imdat istercesine sağına soluna yalvarır gözlerle bakındı. Çok deneylerden geçmiş, cin düşünceli Sünbül eşkıya onun ne demek istediğini anladı, Veliye gözleriyle buyurdu, Veli tüfeğinin dipçığıyle Cemalin beline gelha eyledi, Cemal kıvranarak yere düşerken bağırды, "Seni öldüreceğim Salman," dedi, Veli, daha sert, dipçikle vura vura Cemalin pestilini çıkardı, delikanlı yarı baygın duvarın dibinde yattı kaldı. Oğlunun Salmanın adamlarınca dövüldüğünü gören Cemalin anası bağırarak geldi Cemalin üstüne atıldı. Yeniden mezarlığa giren Salman babasının mezarının başucunda bir süre durdu, sonra da mezarın çevresini üç kere dönerek ayakucuna diz çöktü, güneşe yüzünü dönerek, babasının sağlığında kale boynuna gittikle-

rinde söylediği türküyü, duyulur duyulmaz bir sesle söyledi, babasının başucunda biraz daha bekledikten sonra, geldi yol üstünde bekleyen arkadaşlarına katıldı, Gökburuna yürüdüler, mezarlık duvarı boyunca uzanan kaktüs ağlığını dönünce kayalıklara vurdular, o anda da kırmızı damarlı geniş kayanın arkasından kurşunlar yağmaya başladı. Önce, en önde yürüyen Hilmi vuruldu düştü. Kurşun tam alrurun ortasından değmiş, ensesinden çıkmıştı. Ağzı yukarı düşmüş, dudaklarını sündürüp, gözlerini kısımış, üstündeki koşar koşar fişekliklerine, filintasına, Çerkes hançerine, göğsündeki dürbüne karşın bir çocuk tazeliği, umursamazlığıyla küsmüş uyuyordu. Onun arkasından Kör Cemil, Sünbül eşkıya vuruldu. Eğer, başta Salman kurşun sesini duyar duymaz kendisini yanındaki çukura atmasaydı, o da kurşunu yiyordu. Kurşunları sıkın öyle bir eşkıyaydı ki göz açtırmıyordu. Salman şimdiye kadar çok keskin atıcı, çok deneylerden geçmiş kişiyle karşılaşmış, böyle bir belayla hiç karşılaşmamıştı. Çukurdan bir atlama yaparak, sürünerek kendini yarın altına atıp Gökburun kayalıklarına ulaştı. Sünbül eşkıyanın vurulması onun belini kırmıştı, sonum geldi, diye düşündü, Mustafa aklına geldi. Dalmıştı, kayanın ardındaki adamın üstüne yağmur gibi kurşun yağdırdığının farkına vardı. O da kurşunun geldiği yere birkaç tarak salladı. Kurşunlar kayalıklarda kıvılcımlanıyorlardı.

Salman, öteki eşkıyalar burnun arkasına sarkarak kurtulmaya çalışırken, bir kurşun geldi Salmanın sağ koluna yapıştı. Tünel gibi bir yere, kayalıkların arasına girdiler. Kurşun atımından uzaklaştılar. Kayanın arkasındaki adam eğer yerinden kalksa da onları izleseydi, hepsini teker teker keklik gibi avlardı. Öldürdüklerini yeterli bulmuştu ki, yerinden hiç kıpırdamamıştı. Belki de önde yürüyen Salman sanmıştı.

Eşkıyalar çekip gidinceye kadar Sefer eşkıya yerinden kalkmadı. Ortalıktan el ayak çekildiğini anlayınca yerinden çıktı, köyün üstündeki kayalıklardan geçerek kale boynuna geldi kayalara oturup yönlerini de Düldül dağına dönmüş kıpırtısız çocukları gördü. Heyecandan taşıyor, içi içine sığmıyordu, ayakları aldı onu çocuklara götürdü, Mustafayı görünce heyecanı bir kat daha büyüdü, sevincinden eli ayağı birbirine karıştı. Koştı, tüfeğini omuzundan alıp Mustafanın önüne yatırdı:

“Düşmanıymın ömrü bu kadar olsun,” diye kıvançla gülümsedi. Bekledi, Mustafadan hiçbir devinim görmeyince, bir söz duymayınca tuhaf tuhaf onu süzdü:

“Mustafa Beyim, sana diyorum, düşmamym ömrü bu kadar olsun. Sana diyorum, Salman köye geldi, ben de onu öldürdüm.”

Çocuk oralı bile olmuyordu. Sefer eşkıya konuştu konuştu, sevincini anlattı. İşte en sonunda dediğini yapmış, Salınanı öldürmüş, yediği ekmeği hak etmişti.

Mustafa taş kesilmiş, gözlerini Düldül dağına dikmiş, sanki karşısındaki konuşan, çırpınan, en güzel muştuyu veren insanı görmüyor, duymuyordu.

Tüfeğini Mustafanın önünden aldı, kale boynundan, mavi sütleğen öbeğinin yamndan geçerek eve indi, Zero Hatun, ötekiler evdeydiler, tüfeği götürdü Hatunun önüne koydu, “Düşmanıymın ömrü bu kadar olsun,” dedi, bekledi. Zero Hatun, ötekiler bir şeyler söylemek için yutkundular, bir türlü söyleyemiyorlardı.

“Ne var Zero Hatun, söylesene bana? Eviniz gene yas evi gibi. Ne oldu?”

“Gene kurtuldu o kafir. Ölen o değil, ona benzer birisi. Yeni eşkıya olmuş bir çocuk... Git de öldürdüklerini gör, köylü hep orada şimdi.”

Sefer eşkıya tüfeğini Hatunun önünden alırken, “Onu öldüreceğim,” dedi. “Erinde gecinde onu ben öldüreceğim.” Dişlerini sıktı, çenesi çatırdadı.

Çocuklar, eşkıyaların ölüleri, candarmaların, savcının, doktorun gelişleriyle de ilgilenmediler. Tırtıl Hüseyin Mustafaya günlerce çalışarak öyle bir araba yaptı ki görenin parmağı ağzında kalır. Araba o kadar küçük de değildi. Örneğin Mustafa o arabanın içine oturabilir, bir tay, bir eşek de arabayı çeker götürürdü. Eskiden olsa, Mustafa böyle bir arabaya sahip olmak değil, böyle bir arabayı görse sevincinden deli divane olur, önüne koyar, günlerce bu arabayı seyrederdi. Araba düşlerinden de çıkmazdı. Gene de çocuklar bu güzel arabayı bir gün sabahtan akşama kadar seyrettiler, öğle olunca da gözlerini Düldül dağına diktiler. Dağ bugün dalgalanan yatık sıradağları da önüne katmış, sürerek az

ileriye kadar getirmişti. Ellerini uzatsalar dağın dumanlı bakır rengine parmaklarıyla dokunabilecekler, ormanın kokusunu alabilecekler, altın, çangal boynuzlu geyiklerini yakalayabileceklerdi. Bugünden sonra arabanın pek sözü edilmedi. İşlemeli araba, Zero Hatun yüklüğünün önünde bir cennet bahçesi gibi dokunulmadan kaldı. Bu araba, çocuğunu kartal yuvalarından kurtaran Mustafaya Tırtıl Hüseyinin minnet borcuydu.

Bu sıralar çocuklara Memik Ağanın oğlu Muslu İbrahim de katıldı. Babası Zalımoğlunca öldürüldüğünde tek başına kalmış, her hafta bir evde konuk edilerek bu yaşa gelmiş, köyü de böylece sayısız turlamıştı. İçine kapanık bir çocuktü. Ağzını açıp da bir kimseyle konuştuğu görülmemişti. Bir ikindiüstü kale boynuna gelmiş, çocukların yanına hiçbir şey söylemeden çöküvermişti. Ortalıkta hiç gözükmeyen bir çocuktü. Konuk gittiği evlerde de biraz sonra, hem de hiç çabasızsız kendini siliveriyordu. Birkaç gün içinde de burada, çocukların yanında kendini silivermişti. Yüzü çok yaşlı adamların yüzü gibi kırışık içindeydi, gözleri de çok parlaktı. İnsan Muslu İbrahimle karşılaştığında yalnız onun çok parlak, çok iri gözlerini görüyor, öbür yerleri, yüzü, bedeni silinip gidiyordu.

Bu son günlerde çocukları Düldül dağından ayırarak, onları Gökburunun alt yanındaki böğürtlenlerin çevirdiği çakıltaşlı alana götürebilen bir olay çıktı. Çocuklar alana geldiklerinde orada altmış yedi tane Arap tayı saydılar. Tayları gene o her zamanki satıcı getirmişti. Alana da çocuklardan başka kimse gelmemişti. Satıcınınınsa yüzü çok asıktı. Çocukları görünce azıcık sevindi ya sonra yüzü gene asıldı.

Mustafa bu asık suratlı adamı anımsıyordu. Süllüyle ondan tay almışlardı. Kim bilir Süllü şimdi nerelerdeydi. Adama yanaştı, kır bir tayı göstererek:

"Bu tay kaç?" diye sordu.

Adam Mustafayı küçümseyerek:

"Ne yapacaksın?" diye ona alaylı bir sesle konuştu.

Mustafa aldırmadı, bir al tayı gösterdi:

"Bu kaç?"

"Ne yapacaksın?"

Mustafa ona aldirmeden bir doru tayı, bir kulayı, bir kırı gösterdi:

“Ne yapacaksın?”

Satın alacağım,” dedi Mustafa alçakgönüllü.

Adam gülünce Tırtıl Yusufun tepesinin taşı attı, satıcıya yanaştı:

“Sen kimin üstüne gülüyorsun lan,” diye çıkıştı.” “Bu Mustafa kim, biliyor musun? Bu Mustafa İsmail Ağanın oğlu, anladın mı zanzalak. Bu Mustafa seyis Süllüyle senden iki tane tay almadı mı? İsmail Ağayı kendi oğlu Salman öldürmedi mi? Geçenlerde de Salman köye gelince eşkıya Sefer Salmanın üç adamını öldürmedi mi? Eşkıya Sefer de ölen küçük eşkıyayı Salman sanmadı mı? Ulan zanzalak, sen Mustafa Ağayı ne sanıyorsun da üstüne gülüyorsun. Sen biliyor musun ki eşkıya Sefer Salmanı yaraladı? Yakında da bulup onun kellesini kesecek. Kesecek de yanık ağaca asacak. Ulan zanzalak, biz de senin taylarını almıyoruz.”

Mustafayı kolundan tuttu:

“Haydi gidelim arkadaş, böylesi yavşak adamlardan tay may alınmaz. Biz de gider Adana pazarından alırız taylarımızı. Zaten, baksana, bu yavşağın tayları Arap marap değil, beygir tohumu.”

Adam, Yusufun konuşması karşısında apışmış kalmıştı. Çocuklar uzaklaşmış gitmişlerken kendine geldi. Mustafayı anımsıyordu.

“Durun çocuklar. Yahu siz ne biçim alingan adamlarsınız, size iki şaka edelim, dedik.”

Çocuklar geriye döndüler, tayların içine geldiler, Mustafa iki tay seçti, pazarlığa başladılar. Mustafa tıpkı Süllü gibi pazarlık ediyordu. Satıcı onu beş kere yolundan çevirdi. Sonunda anlaşamadılar. Satıcının buna üzüldüğünü gören Mustafa, onu elinden tuttu:

“Şimdi beni iyi dinle arkadaş,” dedi, sanki Süllü konuşuyordu. Sesini de tıpkı Süllünün sesi bir çıkarıyor, satıcı gözlerine inanamıyordu. Bunca yıl kendisinden bir sürü tay almış Süllü müydü bu kişi, Süllüyse bu yaşa nasıl inmişti. “Bu sefer pazarlığımız tutmadı. Gelecek yıl, tam bugün biz senden on tane

Arap tay alacağız." Suyun kıyısına çekilmiş kumlarda eşinen bir tayı gösterdi, "Bu taya şimdi binilebilir mi hemen?"

"Öğretirseniz binilir."

"Çok uzaklara," eliyle dağları gösterdi, "şu dağların arkasına gidebilir mi?"

"Gider."

"Öyleyse on tane." "Bizler sözlerinin eri insanlarız. Bizi başkalarına benzetme. Getir on tane tayı gelecek yıl bugün, trink, paran elinde..."

"Olur," dedi adam, "sizi de görelim."

Bu yoğun pazarlıktan sonra kıvançlı, kale boynunun yolunu tuttular, dağlarına kavuştular. Dağ bugün de karşıya, burunlarının dibine çökmüş oturmuş, bir ışık selinde yıkanıyordu.

Mustafa akşam eve geldiğinde evde Çobanbaşı Eyübü buldu. Yanındakilerin hepsi de Eyübün yaşındaydılar. Uzun boylu, ince yapılı, kartal burunluydular. Hepsinde de yakaları kırmızı çizgili, sırma işleme Maraş abası vardı. Şalvarları şayak, mintanları manıs, ayakkabıları kırmızı postaldı. Kırmızı feslerindeki püsküllerin arasında gümüş teller sallanıyordu. Koşar koşar fişeklikler bağlamışlar, ellerine pırl pırl, yepyeni, menevişlenen birer Alaman filintası almışlardı.

Eyüp:

"Arayan mevlasını da bulur, belasını da," diyordu, "ben araya araya Zalimoğlunu buldum. Şimdi o Dumlu toprağında oturuyor, benim sizden geldiğimi duyunca çok sevindi. Beni oturtacak yer bulamadı. Bu silahları, mermileri, giyitleri verdi. Bir de dedi ki, İsmail Ağa kardeşimin kanını yerde koymamak bana düşerdi. Çobanbaşı Eyüp iyi ki sen geldin, var git yolun açık, gazan mübarek olsun. Bana para verdi. Size de şu paraları gönderdi, İsmail Ağamn evini yalnız bırakmayacağım, onun iyiliğini hiçbir zaman, ölünceye kadar unutamam, dedi. Zero Hatunun da ellerinden, Mustafanın gözlerinden öperim. Hasan Ağaya ve diğer hane halkına selam ederim, dedi."

Zalimoğlu, Memik Ağayı öldürdükten sonra Torosa çıkmış, Maraş, Kayseri, Malatya, Antep yollarını kesmiş, dağlarda kuş uçurtmamış, çok zengin evi basmış, çok yol kesmiş, altından altın, paradan para biriktirmiş, bir gün de ortadan çekilip gitmiş,

onun nereye gittiğini, ölüp ölmediğini, kendi köylüleri bile içinde, kimsecikler bilememiştir.

Adını değiştiren Zalımoğlu, Kurtgözü Çiftliğini satın almış, orada çiftçiliğe başlamış, soylu atlar, boğalar, inekler yetiştirmeye koyulmuştu. Bir yandan da buğday, arpa, pamuk ekiyor, bir yandan da çiftliğinin sınırları içindeki karaçalılıkların, kumuşların, cilpirtiliklerin köklerini söktürüyordu. Söylediklerine göre şu Çukurovada kökçü işçilere en iyi bakan eski adıyla Zalımoğlu, yeni adıyla Keklikoğlu Haydardı. Keklikoğlu Haydar o kadar yumuşak huylu, karıncayı incitmez bir kişiydi ki, onun Toroslarda yol kesmiş, evler basmış bir kişi olduğunu bin tanıkla söyleseler kimsecikleri inandıramazlardı. Çiftliğini de orak makinaları, traktörler, batoslarla donatmış, karısı İpekçeden üç oğlu, iki kızı olmuştu. Ve hiç kimse de onun Zalımoğlu olduğunu öğrenememiştir. Onun Zalımoğlu olduğunu kendisi bile unutmuş, Memik Ağanın, Arabın öldürülmesi bir düş arkasında kalmıştı. Arkadaşı Şahin de çiftlikteydi, o da Haydar gibi iki katlı bir konakta oturuyor, çiftliğin işlerine bakıyordu. Dumlu toprağının köylülere, bu iki iyi adamı kardeş biliyorlar, onlara o kadar alışmışlar ki bunların yabancılıklarını unutmuşlar, orada doğup orada büyüdüklerini sanıyorlardı.

“Zalımoğlu öldü, Keklikoğlu Haydar Ağa yaşıyor. Onu benden başka kimse bulamazdı. Onu ben buldum. Yerini yalnız ben biliyordum. Dağda çobanlık ederken onu dağda çetesinin başında birkaç kez görmüş, ona her seferinde bir koyun kesmiştim. Sonra onunla bir sefer de atının üstünde çiftliğini dolaşırken Dumluda karşılaşmış, Zalımoğlu olduğunu hemen anlamıştım. Onu bulunca, ona Zalımoğlu olduğunu söyleyince gözlerinden kıvılcım saçarak bana baktığını, hemen o gece beni öldüreceğini anladım. Beni öldürme adı büyük, kendi büyük Keklikoğlu Haydar Aşam, sana buraya niçin geldiğimi anlatayım da istersen beni öldür, dedim. Salmanın başıma getirdiklerini bir bir söyledim ona. Ona sizden selam getirdiğimi söyleyerekten, gönderdiğiniz hançeri de verdim. Kendi hançerini görünce yumuşadı, gülümsedi, biliyorsun değil mi Zalımoğlunu Torosta vurdular. Bilmez olur muyum, ben Zalımoğluna de-

ğil, Haydar Ağaya geldim. Ellerini bir görseydiniz, kocamandı, paramparçaydı...”

O gün akşama kadar, akşamdan da sabaha kadar Keklikoğ-
lu Haydar Ağayı anlattı onlara Çoban Eyüp...

“Bana dedi ki ondan ayrılırken son olarak, Salmam öldü-
rünce bana gel, ödülün büyük olacak. Ona dedim ki Salmanın
canını alamazsam yakında beni hiç göremezsin zaten, beni öl-
müş bil. Şimdi ben gidiyorum, yakımda Salmanı yakalarım.
Sünbül eşkıyanm da vurulması iyi oldu benim için. Onun canı
Sünbül eşkıyaydı. Şimdi Salman benim için çantada kekliktir.”

Mustafa, Çoban Eyübü biraz dinledi, çoban para dolu ke-
seyi anasına uzatırken azıcık ilgilendi, ardından da yatağına
gitti, yastığına başını koyar koymaz da uyudu.

Sarı sıcaklar çöktü, kaleyle Gökburun arasındaki ovayı sararmış, dalgalanan ekinin ışıltısı doldurdu. Sarı, pul pul ışıklar ekinlerden ırmağa, ırmaktan karşı tepelere, Akdenize kadar savruluyordu. Göz kamaştıran ipilteler bir ışık buğusunda köpürek tütüyorlardı ekinlerin burgaçlanan dalgalarında. Ovalardan turaç sesleriyle birlikte dalgalanan ekinlerin hışırtıları geliyordu. Hasan Ağa, her gün, daha gün ışımadan tarlanın başındaydı. Ekinler başak çıkarır çıkarmaz ekinlerin büyüüşünü, her gün biraz daha sararmasını görmüş, doğanın bu büyüşüne kendisini kaptırmıştı. Sarı bir altın buğusunda ekinlerin her sabah dalgalanması, başakların hışırdaması, ardından da birdenbire sıcakların çökmesi, sıcaklarda toprağın, bitkinin keskin kokusu... Çobanbaşı Hasan Ağa doğanın kokularını oldum olası bilir, kokuları kanında, yüreğinde duyardı. O, dağ kokusunu, türlü çiçek, ağaç, ot kokularını bilirdi. Ekin kokusunu, toprak kokusunu da bilirdi ya Çukurovadaki toprak kokusu, ekin kokusu bambaşkaydı. Burada sapsarı savrulan, köpüklenen gün ışığının da kokusu vardı. Bu toprakta her bitkinin, çiçeğin, ışığın, yağmurun, buğunun, ısıyıp gelen tanyerlerinin, seher yelinin, her yönden esen yellerin, garbi yelinin, poyrazın ayrı ayrı kokuları vardı. Bu toprakların göklerinden geçen, gölgesini ekinlerin üstüne salıveren ak bulutların bile kendine göre bir kokusu vardı. Doğuda, Van gölü kıyısında, Ağrıdağı, Süphan dağı, Nemrut dağı eteklerinde renklerin kokusu olduğu gibi, mavi, mor, turuncu, ışık rengi... Kıvılcımlar da doğuda bambaşka kokardı.

Hasan Ağa, eşkıya Seferle, eşkıya Sefer ne kadar eşkıya olsa da gençliğinde Akdeniz kıyısında, Yüreğir toprağında büyük kötenlerle çok tarla sürmüş, çok pamuk ekmişti. Bu iki uzun sürelerden bu yana tarla sürmemiş kişi öylesine toprağa canla başla sarılmışlardı ki, Ali Çavuşun şimdiye kadar sabah, pulluk değmemiş bor topraklarını bile sürmüş ekmişlerdi. Öylesine ki, onların dönümlerce tarlayı sürdüklerini, ektiklerini gören Ali Çavuşun parmağı ağzında kalmış, Hasan Ağaya, "Yaşa bre Kürdoğlu, ben senin yalnız koyundan, atlardan, boğalardan, cerenlerden anladığını sanırdım, sen iyi bir çiftçiymişsin de..." demişti.

Ekinler olgunlaşınca Hasan Ağaya gün doğdu, hemen Tırtıl Ustaya koştu, Tırtıl Usta orak gibi, hançer gibi işleri yapmayı çoktandır bırakmıştı ya Hasan Ağa dostluklarına güveniyordu:

"Hüseyin Usta, bana bir orak yapacaksın ki, ben daha onu elime almadan o tarlaya koşacak ekinleri biçmeye başlayacak. Tırtıl Usta, var mı böyle bir hünerin?"

"A be var," dedi Tırtıl Usta gülerek. "Fayton için ne diyorsun?"

"O faytonu sana onartacağım. Mustafa için de, eşkıya Sefer için de birer orak."

"A be onlar için de yaparım birer orak. Ya hanımlar için?"

"Onlar için de yap birer orak, onlar da mahrum kalmazınlar."

"Üç gün sonra gel. A be gelesin unutmayasın." Şakalaşıyordu.

"A be üç gün sonra.... Senin küçük Tırtıl nasıl?"

Tırtıl Hüseyin Hasan Ağanın oğlunu soruşundan kıvançlandı:

"A be Mustafam sağ olsun. Onu kartal yuvalarından kurtardı. A be onlar şimdi otururlar deve boynuna, dikerler gözlelerini günün doğduğu yere, a be bakarlar gece bastırana kadar. A be ben anlamam hiçbir şey. Ama duyarım kıvanç, ederim şadımanlık. Varsın baksınlar günün doğduğu yere, yoktur bir zararı. Çıkmazlar kayanın yüzüne, ölmezler. Bakarlar oraya, kırpmadan gözlerini, kıpırdamadan yerlerinde, yapacağım ben de Mustafa Beye bir orak, koyacağım üstüne orağın türlü yaban

çiçekleri, almayacağım parasını... A be ben memnunum, onlar baksınlar oraya kıyamete kadar."

Hasan Ağayı kolundan tuttu işliğinin köşesine, odunkömürlerinin yığılı olan yere çekti, kulağına eğildi:

"A be Hasan sen ne anlarsın bu çocuklardan? Her gün onlar giderler oraya, otururlar kayaların üstüne. Otursunlar varsınlar, hiç zararı yok tembel olmalarından başka, ölmesinler, varsınlar olsunlar tembel. Amma ben anlamam, değil bir saat, iki saat, bütün gün... Sıkılmazlar ki? A be söyle bana, sen ne anlarsın?"

"Çocukların işine akıl ermez."

"Arar çocuklar da bu dünyada bir şeyler?"

"Varsınlar arasınlar, ne ararlarsa arasınlar, onların işlerine akıl ermez. Ben de onların işlerine kafa yormam. Onlarla başa çıkılmaz. Ben iyi bilirim."

"A be sen Mustafaya karışmazsın hiç?"

"Karışmam."

"A be neden?"

"Ben hiçbir çocuğun işine karışmam."

"A be şaştım Hasan ben. A be neden karışmazsın işlerine onların?"

"Onlar şeytanın kardeşidir."

"Hasan anladım sen ne diyorsun."

Hüseyin Usta Hasan Ağaya birkaç gün içinde öyle oraklar yaptı ki, daha ekini görür görmez, kendiliğinden saldıracak biçmeye koyulan.

Hasan Ağa, Sefer, Mustafa bir sabah erkenden, Mustafanın boyunu aşan karakılçık buğday tarlasına giriştiler. Zero Hatun, Pero, Hazal da biçilmiş desteleri harman yerine taşıyorlardı.

Birinci günü çok az biçebildiler. Kadınlar onların biçtikleri desteleri bir anda harmana taşıyorlar, sonra da toprağa oturup bekliyorlardı. İkinci gün de böyle sürdü. Üçüncü günse erkekler bir açıldılar, bir açıldılar ki, kadınlar onların biçtiklerini taşımaya yetişemez oldular. Hasan güçlü, sıırım gibi yakışıklı bir insandı, hamlığını çabuk atlattı. Eşkıya Sefer yürürken, ekin biçerken sallanıyordu ya dayanıyordu. Mustafa biçim süresince üç kere sol elinin parmaklarını kesti ya aldırmadı, eşkıya Sefer kav basarak, onun kanını üç seferinde de durdurdu.

Ekinler biçiliyor, desteler harmana taşınıyor, dövenler dövülüyor, pamuklar çapalanıyor, bütün bu işlerde de çocuklar, güçleri yetsin yetmesin, büyüklerle birlikte, onlar kadar çalışıyorlar, onlardan daha da çok koşturuyorlardı. Uzaktaki ırmaktan testilerle suyu onlar getiriyorlar, onlar atları sulamaya götürüyorlar, yakıp kavuran, eriten sarı sığağın altında sabahlardan akşamlara kadar döven sürüyor, öbeğin yöresinde, destelerin halkası içinde, altı çakmaktaşlı düz tahtanın üstünde, ağızlarına burunlarına toz, kılçık dola dola, dövene koşulu beygirlerin ter, sidik kokusunu içlerine çeke çeke dönüyorlar, gün batıp da iş bitince birçoğu dövenlerin üstündeki yerlerinden kalkamıyorlardı. Bu çocuklarınsa en talihlisi Mustafaydı. İsterse dövene biniyor, isterse köyde kalıyor, isterse tek başma kale boynuna çıkıyor, yönünü Düldül dağına dönüyor, oturuyordu.

İlk birkaç gün, Mustafa tarlaya gitmek için herkesten erken uyandı, giyindi, yüzünü yıkadı, herkesten önce kahvaltısını bitirip gitti atları arabaya koşturdu, arabaya bindi arabacı yerine oturdu, kırbacı eline aldı, sabırsızlıkla hane halkını bekledi. Onlar gelip de tekmili arabaya binince kırbacı şaklattı. Kalenin ardındaki karanlık, ağzı soluklanan mağaranın önünden, mağarayı aklına bile getirmeden, geçti gitti. Arabadan iner inmez de, atları terazisi, koşumlarıyla tek başına aldı götürdü dövene koşturdu, koşar koşmaz da atları hayladı. Atlar harmanın içinde, karınlarına kadar gelen destelerin üstünde dönmeye başladılar. desteler öğleye kadar ezildi, atların toynaklarına kadar indi, Mustafa da atları yeniden hayladı. Atlar doludizgin dönmeye başladılar. Bunu gören Sefer koşturdu, dövene Mustafanın yanına bindi, çocuğun kulağına eğildi, "Mustafa, bu sıcakta bu kadar hızlı sürülmez, atlar çatlarlar, ikindi olsun da garbi yeli çıksın, o zaman istediğin kadar hızlı sür," diye onu öğütledi.

Mustafa, üç gün sonra sıkıldı, köpeğini aldı ırmağın kıyısına gitti, çekirge avladı. Avladığı çekirgeleri, keklüğünü Nuriye verdiği akhna gelince geri bıraktı. Çekirge oyunu beş gün sürdü. Altıncı gün karınca oyunu başladı. Bir karınca köresinin önüne yatıyor, akşamlara kadar onların gidiş gelişlerini, kendilerinden belki on misli büyüklüğündeki çekirdekleri, tohumları taşıyışlarını seyrediyordu. Seyretme faslı çok uzun sürmedi.

Çocuk karıncaları dövüştürmeye başladı. İki iri karıncayı yakalıyor, çene çeneye onları tutuşturuyor, birincide, ikinci, üçüncüde birbirlerini bırakan karıncalar, bu iş uzayınca da bir daha birbirlerini bırakmıyor, sabahlardan gün kararınca, çalışanlar köye dönünceye kadar çekişip duruyorlardı. Ertesi sabah, yüzlerce karıncayı tutuşturan Mustafa, tarlaya gelir gelmez köreye koşuyor, karınca ocağının ağzında kum gibi kaynayan karıncaların arasmda tutuşmuş bir tek karınca bulamayınca seviniyordu. Bir sabah, kaynaşan karıncalar arasmda birbirlerini bırakmamış karıncaları görünce tepesinin taşı attı, ikisinin de boynunu koparmalı bu ahmakların, diye düşündü, elini uzattı, karıncaları aldı, ikisi de ölmüştü, toprağa koydu, bir daha da uzun yıllar karınca dövüştürmedi. Bundan sonra da tarlalardaki kabuklu böcekleri toplama işine koyuldu. Bu işte çok başarılı oldu. O kadar çok kabuklu böcek vardı ki tarlalarda, başarısı başarı sayılmazdı ya böceklerin renkleri göz kamaştırıcıydı. Bir gün bir yeşil böcek buldu, güneşe tuttu, rengi değişti. Üstünde kırmızı benekler vardı, kırmızı benekler de değişti. Gölgeye aldı, böceğin rengi bir tuhaf mor oldu, kırmızısı daha parlak, içinden iplikler kayan bir kırmızıya dönüştü. Al oldu, turuncu tirşe yeşil, açık mor yeşili... Çocuk günlerce bu böceklerin rengiyle uğraştı. Sabah, öğle, akşam, alacakaranlıkta da değişiyordu. Som kırmızı, som mavi, bacakları çok uzun, kanatları çok kısa, saydam kanatları açılıp kapanan böcekler de buldu. Bir gün böceklerin bir kuyusuna düştü ki, bir büyük çukuru, ikindine kadar topladığı böceklerle doldurdu, ikindiden sonra da onların çukurdan sert kanatlarının altından başka, saydam bir kanat çıkararak uçtuklarını, gözden yitinceye kadar izledi. Böcekler kanatlarını açıyor, saydam kanadı geriyor, uçacak gibi yapıyor, saydam kanat titrer gibi oluyor, bir ikircik geçiriyor, sonra da sert kanat iyice geriliyor, çukurlaşıyor, vızıltısız uçup gidiyordu. Gün kavuşuncaya kadar topladığı böceklerden böylece ancak üçte biri uçabildi.

İki üç gün de köpeği beraberinde Adaçayı, kayalıklardaki inleri, Öküzoğlunun sulağını, eski su kuyusunun yöresindeki örenleri dolaştı. Sonra da böceklerini, köpeğini topladı geldi köye. Köyde hiçbir çocuk yoktu, tek başına köyün içini dolaştı.

Küllüklerin içinden çıkmış pembe hatmi çiçeklerinin yöresinde dolaşan boncuklu, parlak arıları tuttu. Bu arılar insam bir so-karlarsa bağırırlar, hem de şişirirlerdi. Bir arı onu sokunca Mustafa öldü öldü dirildi ya, arımm soktuğu elinin üstü dirse-ğine kadar şişti ya çocuk dişini sıktı, çıt çıkarmadı. Bundan son-ra da boncuklu arılara savaş açtı. Boncuklu arıları binbir güç-lük, binbir teknikle yakalıyor, onları incecik bellerinden koparı-yor salıveriyordu. Gövdesinin kuyruk bölümü kopmuş arı da bir yöne doğrulamıyor, kendi yöresinde dönüp duruyordu. Eli-nin acısı geçip de şişi indiğinde farkına vardı ki... Üzüntüsün-den deli oldu, yerdeki arı ölüleri de onu ürpertti. Öyle lüzün-lü, tozlara bulanmış, bütün ışıkları, renkleri sönmüş yatıyorlar-dı. Arı ölülerinden Tırtıl Hüseyin Ustanın işliğine vurdu. Tırtıl Yusuf körük çekiyor, kırık bir araba tekerleğine oturmuş Mus-tafayla göz göze gelince, gizlerini anımsayarak birbirlerine, Hüseyin Ustaya belli etmeden, gülüşüyorlardı.

Mustafa ocağın savrulan kıvılcımlarına, örsün üstünde dö-vülerek kapkara olan kızıl demire dahıyor, dünyayı unuttuyor-du. Akşam ev halkı tarladan döner dönmez de eve koşuyor, anasının çabucak pişirdiği bulgur pilavına kaşığı sallıyor, tarla-dan gelen, atların kütürdeterek arabanın kasası içinde yedikleri yeşil otların acı kokusunu içine çekiyordu. Kimi günlerde de kasada saman, kuru ot oluyordu. Samanın, otların da kokusu bir başkaydı. Amcası, anası, ötekiler de terle karışık ekin, güneş kokuyorlardı.

Hasat bitti, köyün arabaları buğday çuvallarıyla köye dön-meye, kuyulanmaya, ambarlanmaya başladılar. Şimdiye kadar Mustafa ne kuyulamayı görmüş, ne de ambarların farkına var-mıştı.

Bir gün Memet ona sabah erkenden geldi, "Haydi Mustafa pamukları çapalamaya gidiyoruz," dedi, sevinçliydi, yerinde duramaz bir halı vardı. Hasan Ağa, arabayı çoktan koşmuş, bekliyordu. Önce Ali Çavuş bindi arabaya, sonra eşkiya Sefer, ardından da Memedin anası, iki ablası ellerinde yepyeni çapa-larla geldiler arabaya bindiler.

Hasan Ağa bir koşu Hüseyin Ustanın işliğine gitti, kuca-ğında çapalarla geriye döndü:

"Mustafa, sana da bir çapa yaptırdım."

Memet dudağını sündürdü, ağlamaklı:

"Ya bana?"

"Sana da," dedi Hasan Ağa.

Mustafa arabacı yerini aldı, kırbacı şaklattı, usta bir arabacı gibi atları sürdü, tarlaya geldiler, Ali Çavuş tarlanın ucunda durdu:

"Vay anasını Hasan," dedi, "ne kadar da çok pamuk ekmişsin! Biz bu kadar pamuğu ne zaman çapalayabiliriz ki, ot basacak pamukları. Bu kadar insan ancak bu tarlanın yarısını çaplayabilir."

Eşkiya Sefer, köyden ayrılmış, hasat bittiğinden bu yana tarlanın kıyısına yaptığı alaçığmda kalıyordu. Filintası da kulübenin içindeki direğe asılıydı ve dışardan gözükiyordu.

"Korkmayın, çapayı bitireceğiz."

O gün erkenden çapaya başladılar. Verimli toprağı gür otlar bürümüş, pamuk fidanlarını sarmıştı. Akşama kadar ancak yarım dönümlük bir yeri otlardan ayıklayabildiler.

Ali Çavuş:

"İyi," dedi, "bu kadarını ummuyordum. Bugün iyi çalıştık. Bana gelince ben yoruldu. Bugünden sonra ben yokum. Siz başınızın çaresine bakın. Mustafa da, Memet de çapada herkes ten çok çalışıyorlar, arabayı koşup suya gidiyor, büyük fıçıyı suyla dolduruyor getiriyorlar, sonra da gelip çapalara sarılıyorlardı.

Birkaç gün geçip sıcaklar iyice çökünce köyü birdenbire sivrisinekler bastı. Çeltikçiler tarlalarını tam köyün altına kadar uzatmışlar, karaçalılığı, Körmezarın altını Anavarzaya kadar binlerce dönümlük bir bataklığa çevirmişlerdi. O günden sonra geceleri kimsecikler uyuyamaz oldu. Sivrisinekler öterek bulut bulut köye geliyorlar, sokmadık kimseyi bırakmıyorlardı. Çardaklar yükseltildi, çardakların üstüne parası olanlar çibinlik kurdular, parası olmayanlar çardaklardan inerek yaktıkları samanların, susam saplarının dumanına sığındılar. Sinekler, öylesine azgın, öylesine çok geliyorlardı ki atların, ineklerin sırtları bile sabaha kadar kızıl kan içinde kalıyordu. Kininci Mustafa Efendi yüz otuz kiloluk gövdesiyle, sağlam kır atına binili köye

durmadan kinin taşıyor, çocuklara zorla, kendi eliyle kinin içiriyordu. Az bir sürede köyde sıtmalanmadık çocuk kalmadı. Bu arada Mustafayla Memet de sıtmadan nasiplerini aldılar. Önce yanarak titrediler, sonra hem yanıyor, ardından da üşüyorlardı. Yanınca gölgeye sığınıyor, üşüyünce sarı sığağın altına geliyor yatıyorlardı. Üşürken de, yanarken de zangır zangır titreyerek dişleri birbirine sökülürcesine vuruyordu. Hasan Ağa Memetle Mustafayı kasabaya doktora götürdü. Doktor çocuklara iğne yaptı. Onlar biraz iyileşince, önce Memedin anasını, ablalarını, sonra Seferi, Zero Hatunu, sonra da ötekileri sıtma tuttu. Üşüyünce güneşe, yanınca gölgeye sığındılar. Dişleri çatır çatır işledi. Kemikleri etlerinden söküldü. Gene de çapayı bırakmadılar. Köyün bütün çocukları, gençleri, yaşlıları sıtmalandılar. Ali Çavuş sıtmalanmadı. Elinde tüfeği alası, turaç, keklik avlıyor, avını da hiç kimseye bir gramcık koklatmadan kendi yiyordu. Kuşu da nereden geliyorsa her gün geliyor, tam Ali Çavuşun karşısına, bir çalının üstüne tünüyor, Ali Çavuş yanına iki adım yaklaşınca kadar da kaçmıyor, Ali Çavuş ona elini uzatmış, tam yakalayacakken o birden, zillerini zingırdatarak kaçıyor. Kuşla Ali Çavuş arasındaki oyun böylece sürüp gidiyordu. Ali Çavuş başka bir yöntem uygulamaya başladı bir süre sonra. Kuş gelip de çalıya konunca cebinden çıkardığı yolunmuş, temizlenmiş serçeyi kuşa göstererek ona yaklaştı, kızıl kartal, keskin gözlerini ete dikti kaldı. Öylesine de daldı ki, Ali Çavuş biraz çabuk davransaydı onu yakalayacaktı. Kuş uçunca Ali Çavuş yılmadı, serçeyi tuttuğu elini havaya kaldırdı, birtakım kuş sesleri çıkararak kuş onun üstünde alçalarak dönmesini sürdürdü, serçeyi kapacakken ne olduysa yeniden havalandı. Bu oyun akşama kadar böylece sürdü. Kuş uçuyor gidiyor, yükseklerle çıkıyor, döne döne geri iniyor, serçeyle yaklaşınca o anda da havalanıyordu. Ali Çavuş akşam olurken elindeki eti çalının dalına kodu, o koyar koymaz da kartal kanatlarını kısarak, zillerini hızla öttürerek çahya indi, eti kapmasıyla kalkması bir oldu. İkinci gün Ali Çavuş bu oyunu sürdürdü. Hiçbir değişiklik olmadı. Akşamleyin kuş çalıda ki eti gene kaptı gitti. Üçüncü günün kuşluk vaktinde bir tansık gerçekleşti, kuş geldi Ali Çavuşun eline kondu, onun elinin üstündeyken serçeyi ağır

ağır, yutkunarak yedi. Çavuş hemen o gün kuşa çakısıyla bir atal hazırladı, kartalını haymasımın önüne, çatala bağladı. Onun ardağı tarlanın öbür ucundaydı ve ötekilerin ardaklarına epeyce uzaktı. Çavuş o gün geldi apacıların arasına katıldı, öyle çok, öyle hızlı pamuğu apaladı ki, o gün her günkünün iki katı tarla açıldı. Herkes sevinç içindeydi. O gün de sıtmadan gene bir bebek ölmüşü. Kuşun dönüşü bütün ölümleri, sıtmaları unutturdu. Akşam köye erken dönüldü. Kaçak kuşun Ali avuşa geri geldiğini duyanlar, o gece avuşun evinin avlusunu, çoluk ocuk, genç yaşlı doldurdular. Eve her gelen, çatalın üstüne tünemiş kuşa eğilip bakıyor, ardından da sevinç içinde gülüyordu. Eğer, gece bastırınca sivrisinek bulutları gelmemiş olsaydı, geri dönen kuşun şenlik şadımanlığı sabaha kadar sürerdi.

Ali avuş kuşunun yakaladığı ilk turaları közde pişirerek önce Zero Hatuna, sonra ötekilere sundu. Bu, inanılmayacak bir davranıştı.

Köyde ocuklar içinde de sıtmalanmayan tek ocuk Aşık Aliydi. Bütün evin yükünü sırtında taşıyordu. Hasadı tek başına çıkarmış, atlara, sığırlara bakmış, şimdi de tek başına pamuk apalıyor, amcası, amcasının çocukları çardağın altında, gölgede yatıyorlar, uzaktan onun kendini öldürürcesine çalışmasına bakıyorlardı. Allah Aşık Ali öksüzünün yüzüne bakmıştı da onu sıtmalandırmamıştı. Yoksa Ali, bu çalışmayla, bir de onu sıtma tutsaydı, kesinlikle ölürdü.

Tırtıl Yusufa gelince sabahlardan akşamlara kadar demir dövmesine karşı, babasının ona iyi bakmasından dolayı sıtmadan çabuk kurtulmuş, şişmanlamıştı bile. Babası ona, o, bir gün sıtmadan cayır cayır yanarken, bir atlı bindirmiş, oğluna kasa-badan beş kilo kar bile aldirmişti. Beş kiloluk karın üç kilosu yolda erimişse de iki kilosunu Tırtıl Yusuf suya koyarak soğuk suyu durmadan içmiş, karnını da Hüt dağı gibi şişirmişti.

Mustafa, Memedi de ayartarak, bir daha pamuk apalamaya gitmedi. Aşık Ali de köyde çapasını ilk bitiren kişi oldu. Amcası ancak birkaç dönümlük pamuk ekebilmişti. Bunu da sıtmaya bile yakalanmamış, çabuk elli Aşık Ali tez günde bitirmişti. ocuk Nuri, Mustafayla Memedin kale boynuna dön-

düklerini duyunca, o da her gün sabahlardan akşamlara, akşamlardan sabahlara kadar yanmaya, üşümeye başlamış, böylelikle de tarlaya gitmekten kurtulmuştu. Tırtıl Yusuf da yenisinden yataklara düştü, ertesi gün de soluğu kale boynunda aldı. Cinoğlanla Sakırğa evlerinden nasıl kurtulmuşlardı, bu bir gizdi. Cemileyiyse kim çağırmuştu buraya belli değildi. Yukarda, çeşmenin yanındaki kayalıkların içindeki evlerinde, okyılanlarının içinde otururlar, köylülerle çok gereksinmeleri olmazsa ilişki kurmazlardı. Geçen yıl Cemilenin küçük kardeşini bir okyılanı sokmuş, babası, belki de yıllar sonra ilk olarak camiye, cenaze namazına inmişti.

O gün her şey düzgün gitti. Önce Sakırğa köyden dört tane büyücek telis çuval buldu getirdi. Mustafa, köpeğini yanına aldı, tabancasını beline soktu, gün ışımadan salın iskelesinde buluştular, ırmağın yukarisına doğru yarların altından, kıyidan yürüdüler. Öte geçedeki göçmen köyü ırmağın kıyısına dönümlerce kavun karpuz ekerdi. Çocuklar soyunup giyitlerini Mustafaya verdiler, telis çuvalları ahp yüzerek karşıya geçtiler. Daha gün ışımamış, yaşlı bekçi uykudaydı, tarlalara daldılar, dizilerek, elden ele karpuzları, kavunları suyun kıyısına taşıdılar, telis çuvallara doldurdular, suya attılar, çuvalların üstlerine bindiler, kendilerini suyun akıntısına bıraktılar. Gün doğarken köyü geçtiler, Mustafa onları dört yol ağzında bekliyordu, orada sudan çıktılar, karpuzlarını yolun kıyısına getirdiler, orada sergilediler. Satış çok iyi oldu, ikindine doğru kavunlarını karpuzlarını bitirdiler. Mustafanın cebi paralarla dolmuş, aşağıdaki köyden, salla karşıya geçmek için köyelerine giden, tanıdıkları bir adamın arabasma binip geldiler. Uzun bir tartışmadan sonra paralarını saklayacak sağlam bir yer buldular. Aşık Aliyle Cinoğlan paraları götürdüler caminin minberinin altındaki deliğe sakladılar. Birincisi, burada para olduğu kimsenin aklına gelmezdi. İkincisi de paracıklarını Allahın evine koymuşlardı, Allah onların paracıklarını korur, o paraya uzanan eli kökünden koparırdı.

Birkaç gün içinde olayı köydeki bütün çocuklar duydu, zincirini koparan kale altına geldi, hırsızlık sırasına girdiler. İşler çok iyi gidiyordu. Çuval çuval karpuzları dört yol ağzında

susamış yolculara çok sattılar, paraları Aşık Aliyle Cinoğlan, her zamanki gibi Allahın evine götürüp, Allahlarının korumasına verdiler.

İşler iyi gidiyordu, köyün çocukları canla başla çalışıyorlardı. Mustafayla Memede gereksinmeleri kalmamıştı. Sıtma daha ortalığı kırıp geçiriyor, sivrisinek bulutlarının uğultuları köyün göğünde yoğunlaşarak sürüp gidiyor, cibinliklerin içinde her sabah köylüler kanla şişmiş yüzlerce sivrisinek öldürüyorlardı, kan içinde kalarak, bu sinekler, bu cibinliklerin içine nereden, nasıl giriyordu, kimse de buna akıl sır erdiremiyordu. Oysa herkes, her gece yatağa girmeden önce cibinliklerin eteklerini sıkı sıkıya döşeklerin altına sokuyordu. Çocuklar bunların hiçbirisine aldırıyorlar, kutsal işlerini kelleyi koltuğa alarak sürdürüyorlardı.

Mustafayla Memet gözleri arkada kalmadan, pamuk tarlasına döndüler. Mustafa Efendinin kininleri, Doktor Ahmet Beyin iğneleri birazcık fayda etmiş, sıtmalılar arasında sağalanlar görülmeye başlamıştı. Mustafayla Memet arkadaşlarına gözleri gibi güveniyorlardı. Bu çocuk milleti bir kez bir şeyi kafaya, koymasm, ser verirlerdi de sır vermezlerdi. Çok deneylerden geçmişlerdi. Paranın yerini hiç kimse, öldürseler de kimseye söylemezdi. Hırsızlığı da kimse duyamaz, bilemezdi. Yakalan-salar da, yakalayanlar çocukların etlerini kerpetenle koparsalar, kimsenin ağzından bir söz alamazlardı. Bu bakımdan da güvencedeydiler.

Ali Çavuş Mustafayla Memedi tarlada görünce sevincini belli etti:

“Hoş geldiniz deli oğlanlar, çalışacak mısınız?” diye onları karşıladı. Kuşu gösterdi, “Hergele alıştı, ” dedi, “şimdi öldürseler bir yere gitmez.”

Öğleye kadar çapaladılar. Herkes yardımcılarından dolayı kıvanç içindeydi. O kadar çalışmışlar çalışmışlar, tarlanın daha dörtte birisini otlardan kurtaramamışlardı.

Memet:

“Git de sen söyle,” dedi Mustafaya, “o çocuklar içinde seni sever, başkaca, bana da, herkese de gıcık olur. Senin baban var ya, sağlığında ona çok para verip çok turaç, çok keklik almış

da... O, her zaman söyler. Hemen şimdi git. Az önce kahvesini içti, çardağın altına uzandı. Azıcık yel fisiledi. Kahveyi içince, yel de fisiliyence, bak kuşuyla konuşuyor, kuşuyla konuşunca onun keyfine diyecek yoktur. Haydi git yanma da, söyle!"

Mustafa ikircikliydi:

"İkimiz gidip de söylesek?"

"Olmaz, sen yalnız gideceksin. Seni hiç kırmaz. Baban var ya..." Mustafa adımlarını bir atıp bir durarak gitti Ali Çavuşun karşısına güneşin altına dikildi, orada kalakaldı, konuşmak istiyor konuşamıyordu. Ali Çavuş başını kaldırdı, onun geldiğini, daha o gelip durduğunda görmüştü, "Ne o deli oğlan, gel bakalım gölgeye de, şurada, yanımda otur," diye eliyle toprağa vurdu.

Mustafa çardağın gölgesine gitti ya, oturmadı.

"Söyle, senin diliyin altında bir şey var."

Çocuk kekeledi, konuşamadı.

"Söyle söyle." Gülümsedi Ali Çavuş. "Söyle canım, ne istiyorsan, söyle."

Mustafa:

"Biz," dedi durdu. Kendini zorluyordu. "Biz, biz..." Ali Çavuş gözlerini onun gözlerinin içine dikmiş bakıyordu. "Biz Memetle dedik ki, hani dedik.." Gene sustu.

"Siz Memetle ne dediniz?"

Mustafanın kekelemesi geçti:

"Hani dedik ki siz bu pamuğun otunu bitiremeyeceksiniz. Pamuğun yarıdan çoğunu ot basacak, ot basınca da hiç pamuk olmayacak, fidanlar yanacak."

"Bu belli. Hepimiz acemiyiz, çapalamayı bilmiyoruz."

"Bilmiyorsunuz," dedi Mustafa övünerek, "ama biz biliyoruz."

"İyi ya, öyleyse siz yardım edin bize, kale boynuna oturup da gece gündüz Düldül dağına bakacağımıza..."

"Öyle değil Ali Çavuş amca, iş hiç senin dediğin gibi değil. Biz var ya..."

Mustafa artık açılmış, sıkılmayı unutmuştu.

"Hani biz var ya, dedik ki, biz dedik ki siz çapalayamayacağımız, yanacak yerlerden azıcığını bize verseniz de, biz orası-

m çapalasak da, pamuğunu biz toplasak da, toplayınca satsak da, satınca da paralar kazansak da, o paralarla da...”

“Ne alacaksınız?” diye sordu Ali Çavuş.

Mustafa gene kekeledi:

“Hani, liani dedik ki, bizim de paramız olsa.”

“O parayı ne yapacaksınız?” Şahin gözlerini sertleştirerek, arayarak, sorusuna karşılık isteyerek Mustafanın gözlerinin içine bir iyice keskinleştirerek dikmişti. Çocuk kıvranıyordu. Sonunda vereceği karşılığı bulunca sevindi.

“Hani dedik ki Memetle, herkesin cebinde parası var, biz de birazıcık büyüdük, bizim de cebimizde paramız olsun, şu güzelim pamukları ot boğacağına...”

Ali Çavuş ayağa kalktı:

“Gel benimle,” dedi, giderken de eğildi, çatalın üstündeki kuşunun kanatlarını sıvazladı, Mustafaya da, gördün mü kuşumu dercesine baktı. Hasan Ağanın çardağına gittiler. Onlar çardağın gölgesine oturmuş dinleniyorlardı. Hasan Ağa Ali Çavuşu görünce ayağa fırladı, “Buyur Ali Çavuş.”

Ah Çavuş:

“Gel hele Hasan azıcık,” diye olduğu yerde durdu. “Gel hele, seninle işimiz var.”

Hasan Ağa adımlarım sıkılaştırdı, çabucak Ali Çavuşun yanına geldi, “Ah, ah,” dedi, “biz bu tarlanın otunu bitiremeyeceğiz. Tarlayı çok, çok ot basmış.”

“Bak Hasan Ağa, Mustafayla Memet bizden ne istiyorlar, bizden birkaç dönüm tarla istiyorlar, çapalayacaklar.”

Bu sırada Memet koşarak gelmiş Hasan Ağanın yanında durmuştu.

“Sen nasıl istersen Ali Çavuş.”

“Bunlara birkaç dönüm tarla verelim mi, çocuklar çapalasinlar, pamuğu da toplasinlar, satsınlar, paraları da kendilerinin olsun?”

“Olsun,” dedi Hasan Ağa.

“Sonra bu paraları bizim elimizden almayacaksınız,” diye atıldı Memet.

Ah Çavuş gözlerini Memedin gözlerine öfkeyle dikti, Memet büzüldü.

“Sizin paranızı elinizden kim alacak ki...”

Memet de, Mustafa da sustu.

“Haydi gidin, beğendiğiniz yerden beğendiğiniz kadar tarla alın.”

Mustafayla Memet koşuşturdular, tarlanın ucuna vardılar, en çok ot basmış bir yeri seçtiler, taşlar koyarak kendi tarlalarını ötekinden ayırmaya başladılar. Bu takım çizme işi o gün akşama kadar sürdü. İşlerini çok özenle yapıyorlardı.

O geceyi ikisi de yarı uykuda, yarı uyanık geçirdi. Narnın altında buluştuklarında bütün köy uykudaydı. Daha tanyerlerinin ışmasına çok vardı. Gece cikiliyor, gündüz hiç duyulmayan ırmağın cıgıltıları geliyordu kulaklarına. Gök yıldızla döşeliydi. Arabarun altındaki köpeği uyandırdılar, yeni keklikleri de yanlarındaydı. Kısık gediğe vardılar, gedik çok karanlıktı, kale boynuna vurdular. Bir koşarak, bir yürüyerek tarlaya geldiler, omuzlarındaki çapalarını indirip hemen işe koyuldular. Tanyerleri ışırken ötekiler arabayla geldiler. Zero Hatun çocukların kahvaltılarıyla birlikte bir sukabağı dolusu su da getirmişti.

“Oooo, ırgatlar kolay gelsin! Ne kadar da çok yer çapalamışsınız, elinize sağlık.”

Azığı bırakır bırakmaz gitti. Çocukların kahvaltıya oturmalarıyla kalkmaları bir oldu. Aceleleri vardı, hemen işe koyuldular. Pamuk fidanlarının yöresini elleriyle yoluyor, toprağı un ufak ediyor, fidanların boğazlarını, elleriyle ince ince ufalttıkları toprakla dolduruyorlardı.

Kuşluklayın her günkünden de daha sert sıcak çöktü, dünya bir ipiltiye kesti. Başlarını kaldırıp da az ileriye bakamıyorlar, kamaşan gözlerini hemen toprağa, işlerine indiriyorlardı. Işığın karanlığı içindeydiler. Öğleye doğru ter içinde kaldılar, üstlerindeki mintanlarını, gömleklerini, şalvarlarını çıkarıp bir donla kendilerini güneşe attılar.

Zero onları böyle çıplak görünce elindeki çapasını yere attı, yanlarına koştu, “Amanın çocuklar, ne yapıyorsunuz,” diye bağırdı. “Sıcak ciğerlerinize işler, sıcak geçer size, ölürsünüz.”

Mustafa başını işinden kaldırmadan:

“Bize bir şey olmaz,” dedi.

Memet:

“Bize bir şey olmaz Zero teyze,” diye Mustafayı destekledi.

Zero Hatun konuştu konuştu, yalvardı yakardı, sertleşti, tarlayı bile ellerinden alacağını söyledi, onlara laf anlatamaya-
cağını anlayınca da öfkeyle yanlarından ayrıldı. Ali Çavuşu,
Hasan Ağayı da dinlemediler. Akşama kadar durmadan, din-
lenmeden çalıştılar. Zero Hatun akıl edip de onlara yufka ek-
mek, bulgur pilavıyla ayran getirmeseydi öğle yemeğini bile
unutacaklardı.

Akşam oldu gün battı, tarlalardaki insanlar köye döndüler,
bunlar kollarını kaldıracak güçleri kalmamasına karşın çalış-
malarını sürdürdüler. Zero Hatun tarladan ayrılmadan önce
yanlarına geldi, “Çocuklar, işi bırakın da gelin, bu gidişle siz
tarlanızı çabuk bitireceksiniz, bugün öldünüz, tükendiniz, bi-
nin de arabaya gidelim.”

Çocuklar onları duymadılar bile.

Zero Hatun:

“Allah bin belanızı versin,” dedi öfkeyle yanlarından ayrıl-
dı. “Geberin. İnşallah bu sıcakta kurur, kuru ağaçlara dönersi-
niz.”

Otları pamuk fidanlarından ayırt edemeyinceye, çapalar el-
lerinden düşünceye kadar çalıştılar. Çapalar ellerinden düşün-
ce de toprağa serildiler kaldılar. Yıldızlar çıktı, yöreden çakal
pavlamaları, kurbağa vıraklamaları geldi. Adaca kayalığındaki
bir puhu üst üste üç kere öttü. Yılan ıslığına benzer ışıklar
duydular.

Mustafa:

“Haydi kalkalım Memet,” diyor, yerinden de kıpırdayamı-
yordu.

Memet:

“Kalkalım,” diyor, o da kıpırdayamıyordu.

Gözlerinin önünden fırt fırt, yarasalar geçti.

“Yarasa,” dedi Memet.

“Kayışkanat,” dedi Mustafa.

Biribirlerine tutunarak ayağa kalktılar. Onlar ayağa kalkın-
ca kocabaş yanlarına geldi. Onu, sığındığı çalının altında unut-
muş gitmişlerdi. Çıkındaki ekmek kırıntılarını köpeğin önüne
serdiler. Köpek kırıntıları yiyip bitirinceye kadar beklediler.

Eve geldiklerinde Zero Hatunu onları bekler buldular. Sofradaki bulgur pilavına, ayrına saldırdılar, yemekleri biter bitmez de yatağa koştular, giyitlerini çıkarmadan uzandılar. Küçük köpek gibi arkalarından gelen kekliklerini unutmuş gitmişlerdi. Keklik tarlada çekirge yakalayarak kendi karnını kendisi doyuruyordu, Zero keklige de su verdi.

Çocuklar bugün de erkenden, daha tanyerleri ışımadan uyandılar, köpek onları nar ağacının altında bekliyordu, çapaları sırtlarında, keklikleri arkalarındaydı, koşarak tarlaya ulaştılar, çapalarını çekip çalışmaya koyuldular. Kuşluklayın gene soyundular, gene öğle yemeğini unuttular, gene akşam olup da gün batınca, çapaları ellerinden düşüp bitkin toprağa serildiler.

On gün sonra tarlaları yarı yarıya bitmişti ya onlarda da yüzlerine bakacak hal kalmamıştı. Kapkara marsığa dönmüşler, derileri kırış kırış olmuş, gözleri çukura kaçmış, avrutları avurtlarına geçmişti. Yürürken ayakta doğru dürüst duramıyor, Zero Hatun da, Ali Çavuş da kimsecikler de onlara karışmıyordu.

Tarlalardaki köylüler de bu çırılçıplak gün doğmadan tarlaya gelen, gün battıktan sonra da oradan ayrılan çocukların bu insanüstü maceralarını şaşkınlıkla izliyorlardı. Salman, kesik başlar, Eminenin gidişi, atların üstüne atılmış dağlardan getirilen eşkıya ölüleri, mezarlık bekçisi Cemal, her şey, her şey unutulmuş, konuşmalarının odak noktası Mustafayla Memet olmuştu.

Karpuz hırsızlığına gelince, Mustafayla Memet olsun olmasın, başarıyla sürüp gidiyordu. İş Sakırğa, Cinoğlan, Nuri Çocuk ele almıştı. Bu çocukların babaları köydeki fıkara kimseler olduğundan birkaç dönümlük topraklarındaki ürün erkenden kaldırılmış, pamuk çapaları birkaç günde bitmiş, çocuklar da serbest kalmışlar, karpuz talanı işini üstlerine almışlar yürütüyorlar, satılan karpuz paralarını caminin minberinin altına Aşık Ali saklıyor, Allaha emanet ettikleri paralarına kimseciklerin dokunamayacağını biliyorlardı.

Mustafayla Memedin tarlalarının çapası on gün daha sürdü. Bir deri bir kemik kalmış çocuklar tarlalarını bitirdikleri bir ikindiüstünde sevinçlerinden takla atarak türkü söylediler,

Adacanın kayalıklarının üstüne çıkıp bütün köye de türküler söylediler. Sevinçlerini, sarı sığağın altında çalışarak tükenmiş, ağızlarını yorgunluktan bıçak açmayan köylülere de aşıladılar. Bundan sonra üç gün, ne tanyerleri ışımadan, ne kuşluklaym yataktan çıkmadılar, öğleyin uyanınca da evde ne bulurlarsa tıkindılar. Folluklarda da yumurta bırakmadılar. Tavuklar horozlar kesip, kendileri yolup kendileri pişirerek yediler, öylesine oburlaşmışlardı ki, oburluklarına kendileri de şaşılar. Bu arada kale boynunu da unutmadılar, eski yerlerine oturup, tüten boz bakır rengine dönüşmüş Düldül dağına gözlerini diktiler. Tarhaları da hiç akıllarından gitmiyor, bir koşu tarlaya kadar gidiyor, pamuk fidanlarının büyüyüp büyümediklerini gözden geçiriyor, geriye dönüyorlardı.

Bir sabah, ayakları onları gene nar ağacının altına götürdü. Nar tepeden tırnağa çiçeğe durmuş, neredeyse çiçeklerden yaprak gözükmüyor, alacakaranlığın buğusuna çiçeklerin ah dalga dalga dağılıyordu.

Ağaca bakan Mustafa:

“Gördün mü çiçekleri?”

“Gördüm,” dedi Memet.

“Neredeyse karayılanlar gelir. Narlar çiçek açtığında onlar yerlerinden duramazlar. Biribirlerine dolanarak, kıpkırmızı kesilerek sevişirler.”

“İşte o zaman da onları Deli Poyraz öldürür.”

“Sevişenlere dokunulmaz,” dedi Mustafa “günahı ağır olur.”

“Allah da” diye ekledi Memet, “sevişen yılanları her kim öldürürse çont eder, ocağını da söndürür.”

Çapalarını, kekliklerini, köpeği aldılar tarlaya yöneldiler. Evlerin halkı çoktan tarlaya gitmişlerdi. İki ev halkı, Ali Çavuşun dışında, canlarını dişlerine takmışlar çalışıyorlardı ya daha tarlanın yarısını bile çapalayamamışlardı. Bunlar çapalamışlardı da ne olmuştu yani, işte pamukları bir türlü büyümüyordu.

Soyunup bir daha tarhalarına giriştiler. Öyle çok çalıştılar, öyle çok çapa vurdular ki toprağa, toprak yumuşacık oldu, yuktardan bir yumurtayı atsan toprağa gömülürdü, öyle yumuşacık. Birkaç gün daha beklediler, gittiler geldiler, pamuk fidanla-

rını ölçtüler biçtiler, bir türlü büyümüyordu fidanlar. Üzüntülerini de bir türlü kimseye söyleyemiyorlardı. Acaba bu pamuklar hiç mi büyümeyecekti?

Bir gün büyümeyen pamuklarına, tarlanın kıyısına oturmuş üzgün, umutsuz bakarken, Mustafa:

“Buldum,” dedi.

“Ne budun?”

“Ulan bunlar susuz be. Hiç susuz pamuk büyür mü? Hiç yağmur yağmadı görmedin mi?”

Memedin gözleri parladı:

“Sulayalım.”

Evden iki kova aldılar, ikindiüstüydü, tarlaya vardılar, köpeği, soydukları giyitlerini tarlaya bırakıp, uzaktaki Ceyhan ırmağına bir koşu gittiler, kovalarını doldurdular döndüler, pamukların altlarında küçük çukurlar açtılar, suyu döktüler.

Her sabah, köylüler uyanmadan gene tarlaya damhyor, ellerinde kovalar, Ceyhan ırmağına gidip geliyorlardı. Pamuk çapaları bitti, tarlalardaki bütün köylüler evlerine çekildiler. Bir gün Ali Çavuş onlara geldi, “Çocuklar biz gidiyoruz, tarlanın yarısını bile çapalayamadık. Millet öldü bitti. Zero Hatun, bizim avrat, o güçlü kuvvetli Hasan Ağa bile ayakta duramıyor, biz gidiyoruz. Allah verirse bu kadarı bize yeter. Size gelince, ben korkuyorum. Bu toprak bu kadar suyu, bu kadar bakımı kaldıramaz. Bakın be, toprağı un gibi elediniz. Sizin pamuğunuz aşırı gidecek, siz bilirsiniz,” dedi, çekildi gitti. Kuşu elinde, köpeğiyle, bugün üç tazısı da yanında, kamışlara gerilmiş alası da sırtındaydı.

Çocuklar onun arkasından güldüler ve ırmağa gidip gelmelerini sürdürdüler. İşte gözlerinin önündeydi, pamuk fidanları her gün biraz daha büyüyor, yaprakları genişliyor, koyu bir yeşilde parlıyordu. Oysa öbür tarlaların pamuklarının boyları oldukları gibi duruyor, yaprakları da buruş buruş, toz içinde, boyunlarını bükmüşler soluyorlardı.

Bunlar sulamalarını sürdürdüler, pamuklar büyüdü, yapraklar genişledi, parladı, pamukların boyu uzadıkça çocuklar sevinçlerinden uçuyorlardı. Onların sevinçlerine köyün öteki çocukları da katıldı, karpuz hırsızlığına gitmeyenler kovaları,

çain bardakları, testileri aldılar yola düştüler, ırmakla tarla arasında bir koşuşturmacadır başladı. Pamuk tarlasında sel sele getti, tarlanın içi diz boyu çamur oldu. Pamuklar da uzadıkça uzuyordu. Daha Şimdiden pamuklar Mustafanın beline kadar çıktı.

Tarlanın suya doydugunu anlayan çocuklar, bir süre için köye çekilip başka işlere koyuldular. Karpuz hırsızlıgının yanı sıra tahıl kuyularından, ambarlardan, çuvallardan buğday, arpa, susam, fasulye, mercimek aşırdılar. Her çocuk kendi evinde ne bulursa Angıt kayasının oraya taşıyordu. Öte geçedeki köyden gelen Aslanoğlu Hıdır da bunları çocuklardan satın alıyor, paralarını trink peşin veriyor, çocukları da daha çok, daha çok çalsınlar, diye kışkırtıyor, caminin minberinin deliği paralarla doluyordu. Çocuklar işlerini öylesine gizli yapıyorlardı ki, bundan hiçbir büyüğün haberi olmuyor, kuşkulanmıyorlardı bile. Yalnız Mustafayla Memet iki elleri kan içinde de olsa her gün gidip tarlalarına bakıyor, pamuk fidanlarının günler geçtikçe daha çok boy atmasına seviniyorlar, öteki pamuk tarlalarının fidanlarını kendilerininkiyle kaşılaştırıyorlar, ötekilerin boyu bir karış geliyorsa, onlarınkinin boyu on karış geliyordu. Çocukların pamukları köyde, yakın köylerde dillere destan olmuştu. Yalnız Ali Çavuş, çocukların pamuğundan söz açıldıkça üzüntüyle boynunu kıvırıyor, hiçbir Şey söylemiyordu.

Bu minval üzere güz geldi, pamuklar renk renk çiçekler döktü, çiçeklerden sonra elmalar çıktı, kozalar yarıldı, pamuklar açtı, çocukların pamukları daha büyüyor, Mustafanın boyunu aşmuş, başını almış gidiyor, ne bir çiçek açıyor, ortalıkta ne bir elma gözüküyordu. Büyükler, Ali Çavuşun dışında, çocuklara bıyık altından gülüyorladı. Hasan Ağa, kendi pamuklarından çok kıvançlıydı. Çapalayabildikleri yerler dolgun, iri pamuklarla dolmuş, ortalık kar yağmışa dönmüştü. Tarlanın çapalayamadıkları yerlerinde bile, otlara boğulmuş cılız pamuklar da, öteki yerlere kıyasla az da olsa pamuk açmıştı.

Millet birinci ağız, ikinci, üçüncü ağız pamuklarını toplamış, köye çekilmiş, pamuk tarlalarına köyün sığıruları sokulmuş, çocukların pamukları gittikçe büyüyordu. Her bir pamuk fidanı birer küçük ağaç gibi olmuş, bir tek çiçek bile açmamıştı.

Çocuklar, gene her zamanki gibi, her gün tarlalarının başına geliyor, pamuklarının her gün biraz büyüdüğünü gördükçe sevinçleri artarak köye dönüyorlardı. Bütün öteki tarlalar kurumuş, kale boynundan bakınca bütün ovada incecik bir yeşilde tüten, ovanın koyu sarısı içindeki benek benek harman yerleriyle, çocukların koyu yeşil tarlası kalmıştı.

Ali Çavuş, çocukları kırmak, üzmemek istemiyor, dilinin ucuna gelen gerçeği onlara bir türlü söyleyemiyordu, sonunda çocuklara acıdı:

"Bakın çocuklar," dedi, "siz kendinizi telef ediyorsunuz, her gün, her gün sabah akşam buradasınız, yazık size. Sizin pamuğunuz aşırı gitti, her biri bir ağaç gibi oldu, içine kaplan girse sökemez, atlı girse gözükmeye başladı. Şimdiye kadar da bir tek çiçek açmadı, neredeyse güz bitecek, bundan sonra da hiç çiçek açmaz, vazgeçin bundan, salıverin köyün sığırını içine, bu iş de burada bitsin. Ben size gelecek yıl daha güzel bir tarla veririm, siz de bu sefer Ceyhan ırmağının bütün suyunu tarlanıza taşıyamaz, köyün en çok pamuğunu alırsınız. Bizim bu topraklarımız var ya çok verimli topraklardır. O kadar suyu kaldırmaz. Sizin pamuğunuz aşırıya çaldı... Size daha önce de söylemiştim."

Mustafa:

"Yok Ali Çavuş amca, yok," dedi, "ben dün bir çiçek gördüm ki tarlada, alimallah şu iki elim kadardı büyüklüğü. Ben hiçbir tarlada bu kadar büyük çiçek görmedim. Yakında öyle çiçekler dönecek, öyle bir pamuk açacak ki şıkırdım gibi. Geçen gün buradan bir atlı geçiyordu, dizgini de, eyeri de som sırmaydı, lenger şapka da giymiş, altın köstek de takınmıştı. Kösteği de yarım okka çekerti. İşte o adam dedi ki, pravo çocuklar, böyle bir pamuğu ben ömrümde tüm Çukurovada görmedim, yakında ambarlarınız dolacak. Sen hiç küşümlenme Ali Amca, yakında ambarlar dolacak."

Memet de:

"Sen ne diyorsun baba," dedi "varsın aşırı gitsin. Daha iyi. Sen açan çiçeği bir görsen parmağın ağzında kalır. Günebakan çiçeği kadar."

Ali Çavuş üstelemedi:

“İnşallah çocuklar, inşallah dediğiniz olur. İnşallah olur da... Hiç aklım kesmiyor ya...” dedi, onlardan ayrıldı. Çocukların umutlarını daha çok kırmak istemiyordu. Varsınlar oyunlarını, başka bir umut kapısı bulana kadar sürdürsünler, dedi kendi kendine.

Ali Çavuştan sonra çocuklara öğütler başladı, tarlaları aşırı gitmişti, bir tutam pamuk bile alamayacaklardı. Sonra alaylar, aşağılamalar... Deli Poyraz da onlara, yüzlerine karşı sövdü. Çocuklar da ona söverek karşı koydular. Deli Poyraz onların üstlerine, gözlerinden yalımlar saçarak yürüdü, eline geçirebilseydi ikisini de bacaklarından tutup ikiye ayıracaktı. Çocuklar onu öylesine bir taş yağmuruna tuttular ki, bu hırsız oğlu hırsla bir adım bile attırmadılar.

Bir gün tarlada tam yirmi üç tane çiçek saydılar, üç tane de elma... Bu sevinci bütün çocuklar köye yaydılar. Düşmanlar, şom ağızlılar yakında görecekerdi pamuğu. Her kozadan yarım kilo pamuk alsınlardı da görsünlerdi onlar.

Birazıcık kırılmış umutları bu yirmi üç çiçek, üç elmadan sonra tam yerine gelmiş, sevince, kıvanca, umuda batmışlardı. Bundan sonra sabah akşam tarladan ayrılmadılar. Bir sabah gelecek görecekerdi ki, tarla tepeden tırnağa çiçeklerle donanmış... Sonra elmalar, sonra da tarla kar yağmış gibi apak, kozalardan pamuklar sarkmış... Bütün köyün çocukları tarlaya girecekler, birkaç günde pamuğu toplayacaklardı. İyi ki bugünlerde yağmur yağmıyordu, Allah yüzlerine bakıyordu da, yoksa yağmur gül gibi açılmış pamukları yere dökcek, güzelim pamukları toprağa, çamura bulanacaktı.

Gittiler geldiler, ne yirmi üç çiçekten başka çiçek gördüler, ne de üç kocaman elma pamuk açtı. Yemyeşil, yumruk gibi dallarda öylece kalakaldılar. Tam bu sırada onları yürekten yaralayan bir olay oldu, kale boynundan bir de gördüler ki, ne görsünler, köyün çobanı güttüğü sığırların hepsini tarlaya sürmüş. Kale boynunda bir çığlık koptu, başta Mustafayla Memet arkasından olayı gören duyan bütün çocuklar tarlaya koştular, önce bütün sığırları tarladan hemen sürüp çıkardıktan sonra çobanı yakaladılar, çoban elindeki değneğiyle kendini savunmaya çalıştıysa da, ne mümkün, gözü dönmüş ço-

cuklar onu yere yatırdılar, yer misin yemez misin, çobanın pestilini çıkardılar, çoban yerde yattı kaldı, onlar da sığırları ta Adacanın arkasına sürdüler.

Akşam olunca da çoban Muhtara şikayete geldi, ayakta duramıyordu. Muhtar Ali Çavuşa başvurdu, o da, "Çoban da sığırları çocukların tarlasına, sokmasaydı," diye çocukları tuttu.

"Yahu Ali Çavuş, sen de mi o delilere uyuyorsun? Bilmiyor musun ki pamuk aşırı gitti, bundan sonra hiç pamuk olur mu?"

"Olur, belki de olur," diye diretti Ali Çavuş, "size ne? Allah bu, belki de çocuklara öyle bir pamuk verir ki... Siz hiç gördünüz mü bugünlerde pamukların çiçek açtığını, şimdi tarlada yirmi üç tane çiçek, üç tane de elma var."

"Seni de bu çocuklar delirtmişler," diye Muhtar öfkeyle Ali Çavuştan ayrıldı.

Yirmi üç çiçek de döküldü, yerlerinde küçücük elmalar kaldı, elmalar bir türlü büyümüyorlar, o üç elma da bir türlü açmıyordu. Günler sonra elmalardan birinin çatlaması, çatlaklardan ak pamukların gözükməsi onların yüreklerine su serpti.

Güz ayları bitti, kış geldi çattı, pamukların yaprakları, gövdeleri kızardı, koyu mora döndü, mora dönmüş yaprakların bir kısmı sarardı döküldü, çocuklar tarlanın başında üşüyerek büzüldüler, umutları kırıldı. Yaprakların dökülmesi onları çok etkilemişti. O bir tek çatlamış elma da bir türlü açmıyor, öteki yirmi üç elma da büyümediği gibi kuruyup buruşuyordu.

Yan yana oturmuşlar, dizlerini kolları arasına almışlar, biribirlerinin yüzüne bakamıyorlardı. Kırağı yağmış tarlalarından da yoğun bir buğu yükseliyordu.

Neden sonra Mustafa başını kaldırdı:

"Memet," dedi, Memet aldırmadı, başı dizlerinin üstünde öyle duruyordu.

"Memet..." Sesi yılgın umutsuz, kederliydi. "Memet, elmalar kurudu, öteki yarılmış elma da patlamadı, çiçekler de hiç yok."

Memet başını kaldırdı, göz göze geldiler, göz göze gelir gelmez de ayağa kalktılar, yola düştüler, sallanıyorlar, sarhoşlar gibi yalpalıyorlardı. Oradan ırmağın kıyısına vurdular, biribirlerinin yüzlerine bakamıyorlardı, ancak karanlık bir iyice çök-

tükten sonradır ki köye döndüler, ikisi de yemek yemeden yaptıklarına girdiler. Ağızlarını bıçak açmıyordu, evdekiler onların hallerinden anladılar.

Memetle Mustafa uzun bir süre birbirlerini aramadılar, o gün bahar güneşi gibi bol bir güneş vardı, Mustafa Memetlere gitti, avlu kapısında durarak onu çağırды, Memet, başı yerde Mustafanın yüzüne bakamayarak onu yanına geldi durdu. Mustafa onun elini tuttu:

“Duymadın mı,” dedi, “Ali Çavuş amca bize gelecek yıl bunun iki katı büyüklüğünde bir tarla verecek. Biz de o tarlayı o kadar sulamaz, Urfalıdan on tane Arap tayı alır, biner de gideriz.”

“Sulamayız,” dedi Memet, “gideriz,” dedi yavaşça.

Ayakları onları tarlaya sürükledi. Son bir umutla fidanları gözden geçirdiler, elmaların hepsi kahverengiye dönüşmüş, azıcık da yarılmıştı, yarıklardan çıkan pamuklar kapkaraydı. Tarlanın içinde yasa bürünmüş dolaşırken sapsarı kocaman bir çiçek gördüler uzun bir fidanın en ucunda. Sevinçlerinden ne yapacaklarını bilemeyerek, karşı karşıya geçip gülmeye başladılar. Güldükçe gülüyor, güldükçe gülüyorlardı. Gözlerinden yaş gelinceye kadar güldüler. Tarlanın yakınında dayak attıkları çoban köyün nahırını olatıyordu, onun yanına yaklaşımadan, sığırları tarlaya çevirdiler, haylaya haylaya götürdüler. Çoban olduğu yerde, hiçbir şey söyleyemeden kalakaldı. Sığırları tarlaya sokunca köye koştular, kale boynuna çıktılar, yönlerini Düldül dağına döndüler. Aşağıda, ovada sığırlar daha tarlalarının içindeydi.

“Amma da kocaman bir çiçektir. Şimdiye kadar sen hiç böyle pamuk çiçeği gördün mü?”

“Görmedim,” dedi Memet.

Mustafa da, Memet de evlerine kapandılar.

Mustafa, evin içinde sırtını duvara vermiş oturuyor, kırlan-gıç yuvasına bakıyordu. Yuvalarda ağızlarının kenarları sarı kefli, kefli ağızları büyük altı tane civciv vardı. Civcivler çoğu zaman uyuyorlar, ancak anaları açık kapıdan içeriye girince ki uyanıyor, boyunlarını uzatarak, ağızlarını koskocaman açarak başlıyorlardı çığlığa. Analarıysa çatının ortasındaki kalın ustuna

yapıştırılarak tutturulmuş yuvanın yöresinde birkaç kez dönüyor, birkaç yavrunun açık ağzına bir şeyler bırakıyor, ok gibi dışarıya fırlıyor, ardından da hemen geriye geliyor, onu görünce çılgığı koparan yavrularının yöresinde hızla döndükten, açık ağızlara gagasını daldırdıktan sonra geriye dönüyordu gene ok gibi.

Uyuyan civcivler bir de acıkınca, anaları gelinceye kadar dur durak bilmeden, kocaman ağızlarını açarak basıyorlardı yaygarayı. Mustafanın, sabahlardan akşamlara kadar onların yaygarasını, anaları gelince sevinçlerini seyretmek şimdilik tek mutluluğu, tek eğlencesiydi. Ana, baba kırlangıçlar akşam olunca biraz gecikmesinler, Mustafa buna çok üzülüyor, dışarıya çıkıyor ikide birde, alacakaranlığın içinde ok gibi kayan kırlangıçlara bakıyor, içeriye dönüyor, kırlangıçlar da arka arkaya ok gibi geriye dönünce, yuvada sevinçlerinden kıyameti koparan yavrularla birlikte onun yüreğinden de sevinç çılgınlıkları kopuyordu. Yavruların da her bir şeylerini biliyordu. Hangisinde ne zaman tüy çıkmış, hangisin ne zaman ağzındaki kef, yani sarılık ne zaman azalmış, hepsini hepsini biliyordu. Önce kanatların ucu, sonra sırtları tüyleniyor, sonra da yavaş yavaş tüyler sırta, başa, karna, en sonunda da boyna yürüyordu. Tüyler boynu kapladığında kocaman ağızlardaki sarılık iyice azalıyor, gagalar biraz daha uzuyordu. Yuvadaki yavrular, eve ok gibi vıcırtilarla girip çıkan kırlangıçlar onu gün doğmundan gün batımına kadar oyalıyor, gününü dolduruyordu. O gün korktuğu başına geldi, her saatta bir açık kapıdan girip çıkan, köydeki bütün kapılar kırlangıçlar için açık bırakılırdı, ana baba kırlangıçlar hiç gelmediler. Mustafa umutla öğleye kadar, öğleden ikindine kadar bekledi kırlangıçlar gelmediler. Yuvadaki yavrular acıkmışlar, boyunlarını uzattıkça uzatıyorlar, kıyameti koparıyorlar, çırpıyorlardı. Neredeyse toptan aşağıya düşeceklerdi. Çocuksa aşağıda onların hallerine bakıp üzülüyor, ne yapacağını bilemiyordu. Anasız kalan bir kedi, köpek, tavuk, ördek yavrusu olsa insan yem verir beslerdi. Ya kırlangıç yavrularına ne yapılabilirdi?

Mustafa, o gece sabaha kadar kapıyı açık tutup bekledi, yavrular sabaha kadar yorulup usanmadan yaygarayı bastılar.

Evdekiler, Hasan Ağa, Zero Hatun, Pero, Hazal, ikide birde uyanıyorlar:

“Mustafa kuşlar geldi mi?” diye soruyorlar, arkasından da hemen uykuya dalıyorlardı.

Sabahleyin çocuk gözleri kan çanağına dönmüş, Ali Çavuşa koştu, durumu ona anlattı, Ali Çavuş da ona, “Hiçbir çaresi yok oğlum,” dedi, “senin pamuk tarlanın da aşırı gitmesine çok üzüldüm ya kırlangıç yavruları açlarından ölecekler. Anaları bir yerde kapalı kalmıştır, yoksa kırlangıca hiçbir şey olmaz. Ne alıcı kuş onları yakalayabilir, ne bir kuş avcısı onları avlar, ne yılan, ne hiçbir yaratık... Onun içindir ki dünyada en kalabalık kuş kırlangıçtır. Beklemekten başka yolu yok bu işin. Kırlangıç yavruları analarının kursaklarından çıkan yemden başka bir şey de yiyemezler...”

Mustafa Ali Çavuşun yanından hüzünle ayrıldı. Kaçak kartal, ilerde, ağacın altında çatalının üstünde keyifle kuyruğunu sallıyor, zillerini zıngırdatıyordu.

Mustafa Ali Çavuştan sonra tırtıl Hüseyine gitti, Usta demir dövüyor, Yusuf körük çekiyordu, Hüseyin Usta onu iyi karşıladı. Yusuf la göz göze geldiler, anlaştılar. Çocuk, derdini Ustaya da anlattı, Usta, “A be onlar gelecekler,” dedi, “çok uzaklara gitmişlerdir dalgınlıkla, haçan gelecekler be Mustafam, sıkmayasın sen güzelcik canını. A be git bakalım eve belki dönmüşlerdir.”

Mustafa eve koştu, evdekilere sordu, kırlangıçlar gelmemişler, yavrular da yorgun düşüp uyumuşlar, sesleri solukları çıkmıyordu.

Çocuk o gün köyün içini ev ev dolaştı, Memedi de Emine nin boş evine gönderdi, kuşlar yoktu. Çocuklar yakınlardaki koyun damlarını, bostan kulübelerini, arı evlerini aradılar, hiçbirisinin içinde sıkışmış kalmış bir çift kırlangıç göremediler. Mustafayla Memet, öteki çocuklar yeldirip duruyorlar, çift kırlangıçları aramadık yer bırakmıyorlar, durmadan da eve geliyor, yavrulara bakıyor, gidiyorlardı.

İkinciye doğru uzun, yuvaya ulaşacak kadar bir merdiven buldular, Mustafa bir avuç küçücük çekirgeyle yuvaya çıktı, onun geldiğini gören yavrular, boyunlarını uzatarak bastılar

yaygarayı. Çocuk, kocaman ağızlı yavruların ağızlarına birer çekirge soktu, kocaman ağızlıların hiçbirisi yutmadı. Ardından bir avuç da sinek avladılar, Mustafa ne yaptıysa onlara bir tek sinekçik de yutturamadı, "Öleceksiniz, açlıktan öleceksiniz," diye bağırdı, "şimdi ben ne yapayım, ben ne yapayım," diye yakınlardan merdivenden indi. "Ben ne yapayım, ben ne yapayım," diye evin içinde, avluda dolaşarak düşünmeye başladı. Arada bir duruyor göğe, kuşların yollarına bakıyor, ardından da başını önüne eğiyor, yürümesini sürdürüyordu. Yöresindeki çocukların da bir kısmı bugünkü sıtma nöbetlerini geçirmişler, geriye kalanlar da nöbetin gelmesini bekliyorlardı.

Aaaah, aaah, diye düşünüyordu Mustafa, aaah, şimdi Abbas Ustaya gidebilseydi, ona derdini dökebilseydi, o, cin gibi aklıyla bir yolunu bulur, yavruları ölümden kurtarabilirdi.

Çocuklardan sonra kadınlar, kızlar da ilgilendiler kırlangıç yuvasıyla. Kadınlardan sonra erkekler de eve gelmeye başladılar. Geliyor, yuvaya bakıyor, sonra boyunlarını kıvrarak üzgün gidiyor, kaktüs ağılının dibine çömeliyor, ellerine bir çöp alarak avlunun tozunu karıştırıyorlardı derin düşüncelere dalarak. Bir süre sonra köyde kırlangıç yuvasıyla ilgilenmeyen kimse kalmadı. Herkes yavruları kurtarmanın bir yolunu arıyor, umutla gökten gelecek ana baba kırlangıçları da bekliyorlardı.

İkinci gün de akşam olurken köylülerin kederleri arttı, umutları söndü. Ne gökten bekledikleri kırlangıçlar geliyor, ne de yuvadan ses sada... Eğer, gün akşama erişirken, Mustafanın aklına köylüyü sevinçten uçuran düşünce gelmemiş olsaydı, kırlangıç yavruları aç susuz iyi dayanmışlardı, üçüncü gün kesinlikle öleceklerdi.

Mustafa avlunun ortasında avlu kapısından nar ağacına, nar ağacından avlu kapısına, dalmış gitmiş, volta vururken orta yerde zınk, diye durdu, başım kaldırdı, gülümsedi, "Memet, gel," dedi. Memet onun yanına koştu, "yavrular kurtuldu. Haydi merdiveni ahp içeriye gidelim. Bir de sepet bulalım. Sepetin içine de pamuk döşeyelim."

"Ne yapacağız," diye heyecanlandı Memet.

"Yuvadan aldığımız yavruları, teker teker öteki yuvalara dağıtacağım. Önce bir tanesini sizin kırlangıçların yuvasına..."

Sizin kırlangıçlar, yeni gelen yavrunun kendi yavrusu olmadığını bilmez ki...”

“Bilse de beslerler,” dedi Memet.

Mustafanın düşüncesi bir anda avluya, avludan da bütün köye, bir sevinç yeli olaraktan dalga dalga yayıldı.

Çocuklar biraz önceki uzun merdiveni içeriye taşıyıp direğe dayadılar, Mustafa içine pamuk döşenmiş sepeti alarak yukarıya çıktı, yavruları usulca yuvadan aldı pamukların üstüne yatırdı, önce Ali Çavuşun evine gitti, sepetten aldığı bir yavruyu yuvaya koydu, indi, çocuğa göre yuvadakiler yeni gelen yavruyu hiç yadırgamadılar.

Bundan sonra Mustafa önde, bütün köylü, çoluk çocuk arkada beş eve daha uğradılar. Merdiveni iki delikanlı evden eve Mustafanın arkasından taşıdı.

Gece yatağa giren Mustafa ne kadar kıvançlıysa, o kadar da endişeliydi. Buna karşın iki gecenin uykusuzluğuna yenildi, yatağa girer girmez uyudu, erkenden de kalktı, ısıkla Memedi çağırdı, merdiveni zorla, belleri kırılarak eve kadar taşıdılar. Merdiven eve gelince Ali Çavuş onlara yardım etti, Mustafa yuvaya çıktı, çıkar çıkmaz da bir sevinç çığlığı kopardı, “Yavru ölmemiş, ana kırlangıç da buna yuvadan atmayacak,” diye bağırdı.

Merdiveni taşıyan dünkü çocuklar bugün de yardıma ulaştılar, ev ev merdiveni gene taşıdılar. Bütün yuvalardaki yavrular sağ salımdı. Bundan sonra dört gün daha iki delikanlı merdiveni taşıdı, bütün çocuklar soluklarını tutarak Mustafadan yavruların sağlık haberini beklediler. İyi haberi alınca da sevinçlerini anında bütün köye yaydılar. Son yıllarda hiçbir olay çocukları kuşların yaşamaları kadar mutlu kılmamıştı, Mustafaya güvenlerini tazelediler ve bu yıl Urfadan satılığa getirilen tayların gelmesini beklemeye başladılar. Bir gün Cinoğlan, Mustafaya koştu, tayların muştusunu verdi. Yakın köylerin kavununu karpuzunu, bütün evlerin buğdayını, arpasını, susamını, pamuğunu talanlamışlar, paraları en sağlam yere, caminin minberinin altına, Allahın evinde Allaha emanet etmişlerdi. Aşık Aliyi güvenle, sağa sola iyice baktıktan sonra caminin içine gönderdiler. Aşık Alinin camiye girmesiyle, kıpkırmızı bir yüzle titreyerek çıkması bir oldu.

"Ne oldu Ali, " diye endişelendi Mustafa.

"Yok," dedi Aşık Ali, "gitmiş."

"Kim gitmiş?"

"Paralar."

Çocuklar sapsarı kesildiler, her birine hançer soksan hiçbirinin bir damla kanı akmazdı. Tam bu sırada da tayların satıcısı köye gelmiş, caminin önündeki çocukları görünce:

"Tayları getirdim, tayları getirdim," diye bağırmaya başlamıştı, "Bu yıl öyle taylar getirdim ki ikiniz, üçünüz bile binebilirsiniz, öyle iri taylar..."

Çocuklar satıcının kendilerine yaklaştığını görünce, hani dibine gün vurmuş suyun içine küçük balıklar üst üste birikirler ya, küçücük bir kıpırtıda da kaçışarak darmadağın olurlar ya, işte bu çocuklar da satıcı yanlarına yaklaşınca öyle oldular, sonra da Mustafayla Memedin gittiği yerde, kale boynunda buluştular.

"Ben biliyorum," dedi Cinoğlan.

"Sen neyi biliyorsun?"

"Paramızı kimin hırsızladığını..."

"Kim?"

"Deli Poyraz."

Mustafa:

"Odur," dedi.

Memet:

"Odur."

"Ne biliyorsunuz," diye sordu Sakırğa, "gözünüzle gördünüz mü?"

"Görmedik ya odur," dedi Aşık Ali, "başka kim olabilir ki? Sevişen, birbirine dolanmış yılanları kim öldürüyordu ki, narlar çiçek açtığında..."

Aralarında Poyrazın ikiz iki oğlu da vardı, Hasanla Ahmet.

Hasan:

"Odur," dedi. "Hangi baba çocuklarının üstünde döve döve, nah böyle sopaları kırar, hangi baba sevişen kıpkırmızı olmuş karayılanları öldürür odur işte."

Ahmet:

"Birisinde başıma o kadar indirdi ki yumruğunu gözüm çıktı sandım. Başım daha ağrıyor, gözüm de çıkıyor. Paramızı o çalmıştır. Bu köyde ondan yaman da hırsız yoktur. Aşık Aliyi izlemiş parayı sakladığı yeri görmüş... Yaaaa... Kırmızı yılanları da öldürür."

"Allahın evine korkmadan ondan başka kim girebilir de, Allahın elindeki paramızı korkmadan ondan başka kim çalabilirdi ki?" dedi Çocuk Nuri. "Hiç bakmadınız mı ona, hiç görmediniz mi onun boyunun uzunluğunu?.. Kırmızı yılanları da..."

En geçerli kanıtı Sakırğa getirdi:

"Arkadaşlar," dedi yüzünü asıp ciddileştirerek, "arkadaşlar, bu köyde paramızı Deli Poyrazdan başkası çalamaz. O, acımasız, insanlıktan çıkmış bir kişidir. Bu köyde çocukları ondan daha çok döven bir tek kişi daha var mı? Kıpkırmızı olmuş, narların çiçek açtığında birbirlerine dolanarak sevişen, hem de kuyruklarının üstünde dikilen karayılanları öldüren, başka bir kişi var mı?"

"Yok," dediler.

"Kendi çocuklarından başka eline geçirdiğini, her çocuğu dövmez mi?"

"Döver," diye karşılık verdiler hep bir ağızdan.

"O, üç tane arı kovanını çalaraktan, suya götürüp de, kovanların kapaklarını açarak, kovanları suya sokup da arıların hepsini suya veren dinsiz imansız o değil mi?"

"Arıların hepsini bir damla bal için suda boğarak öldüren dört kitapta katli vacip dinsiz imansız, murtat kişi o değil mi?" diye konuşmaları pekiştirdi Mustafa.

"Üç kovan arının üçünü de boğup da öldüren de, gidip de candarmalardan kan işeyinceye kadar dayak yiyen o değil mi?"

"O," dediler.

"Onbaşı da o yalan söyleyince onu arılar damına atıp da, kovanları açarak, bütün arılara sokturmadı mı?"

"Onu da arı sokunca..."

"O da şişe şişe dört adam kadar olup da ölünce..."

"Gözleri de şişmekten hiç gözükmeyince..."

"Onbaşı da onu götürüp ölmüş, diye köyün mezarlığına atınca, onu da, orada Topal İbrahim bulunca, o da onu tanıma-

yıp köylüye haber verince, Hava Ana da ona panzehirlen süt, ayrıran içirince..."

"O da, bir daha arıları suya salıp boğmayacağına yemin edince..."

"Hiçbir zaman da yeminini tutmayınca..."

"Söyleyin bakalım öyleyse, bu köyde, ondan başka kim çalar bizim paramızı?" diye sordu Mustafa.

"Başka kimse çalamaz," diye karşılık verdi bütün çocuklar, Poyrazın iki oğlu da onlara yürekten katıldı.

Bundan sonra kale boynunda toplanan çocuklar hemen hiç konuşmadılar. Kendilerinden günler geçtikçe uzaklaşan, şimdi apak ışıktan dökülmüş dağa gözlerini diktiler. İçlerindeki öfke, gizliden gizliye gittikçe büyüyordu.

Poyraz yeli başlamıştı. Poyrazlar daha çok kışları kuzeyden sert, soğuk, kupkuru eser. Poyrazın üç gün, bir hafta, on beş gün sürdüğü de, soğuğu insanı biçtiği de olur. Çukurovanın bu günlerdeki soğuğu Torosun en yüksek doruğundakini geçer. Bir de poyrazlarda insanın eli ayağı, bütün bedeni çözülür, insan öyle halsiz olur, öyle bir karamsarlığın içine düşer, eti kemiğinden sökölür, ölümü aramaya başlar. O günlerde doğa, insan, hayvan bütün yaratıklar bir çılgınlığın içinde kendilerinden geçerler, çıldırırlar ya, o kadar uyuşmuşlardır ki, herhangi bir devinime güçleri yetmez.

Dört günden beri poyraz esiyor, ağıldan ağıla atlayan kedilerden başka ne tavuk, ne köpek, ne de eşek, ne de insan köyün içinde hiçbir yaratık gözüküyor, gökten de ne kartal, ne de başka bir kuş geçiyordu. Bomboş kalmış dünyada poyrazın kayalara çarpan uğultulu, ıslıklı sesinden başka hiçbir ses duyulmuyordu. Böylesi günlerde yel dağdaki kurumuş bir insan başı büyüklüğündeki sarı, çok yuvarlak döngelerle dikenlerini köklerinden sökerek, önüne katıp döndüre döndüre dağdan köyün içine getiriyor, ev aralarını dolduruyordu. Diken akını gene başladı, ev araları, çitlerin, kaktüs ağıllarının dipleri ağzına kadar dikenlerle doldu, neredeyse evden eve dikenler yüzünden geçilemez oldu. Poyrazın beşinci günü de gece yarısına doğru yel iyice azgınlaşmış, huğların otlarını uçurur, kamış çitlerini beşik gibi sallar, kaktüsleri kırar, ırmağın sularını ta köyün içi-

ne savururken, gece yarısına doğru köyün içini yelin azgın sesi- ni bastıran sesler doldurdu. Herkes dışarıya fırladı, Deli Poyra- zın evi yanıyor, ot evden çıkan yalımlar, esen sert yelin de etki- siyle parça parça koparak köyün öteki evlerinin üstüne top top kıvılcım olarak dökülüyordu. Yalımlardan köyün içi gündüz gibi olmuş, ırmağın üstüne bir kıpkırmızı aydınlık yayılmış, aşağılara doğru akıp gidiyordu. İnsan, kaktüs, huğ, çalı gölge- leri köyün içinde büyüyor, dağın kayalıklarında, kalenin surla- rında oynaşp duruyordu. Bu sırada da yelin altındaki üç ev daha tutuştu. Köyün içi daha aydınlandı, ırmağın suları biraz kızılışarak aktı, gölgeler büyüdü, biribirine karışarak, dolaş-arak inanılmaz bir hızda döndüler, biçimden biçime girerek.

Bütün köylü kadın erkek, çoluk çocuk don gömlek sokak- lara dökülmüşler, ellerindeki savanları, çulları, hasırları, kilim- leri ıslatarak evlerin ottan çatılarına seriyorlardı. Kadınlar deli- kanlılar ırmaktan su taşıyıp ıslanmış kilimleri bir daha ıslatı- yorlar, yanan evlere dokunmuyorlardı bile.

Sabahleyin yanan evlerin yerlerinden küllerden başka hiç- bir şey kalmadı. Yangın ne var, ne yoksa silip süpürmüş, kül eylemişti. Bu azgın yellerde ot evlerde yangın böyledir. Ortada kararmış bir odun, bir kömür parçası bile kalmaz, her şey kül olur.

Çocuklar, sabah olunca yangınla hiç ilgilenmediler. Sanki dün gece köyde hiçbir şey olmamış, sanki dört evin insanı bu kışta kıyamette evsiz kalmamışlardı. Herkes gibi onlar da bili- yorlardı ki yakında bütün köy el ele verecek, Akçasazdan saz, kamış, Toroslardan kaçak kereste getirecekler, az bir sürede ev- leri yeniden yapacaklardı. O zamana kadar komşu evlerde ba- rınan yangın sığıntıları yeni evlerine döneceklerdi. Onun için çocuklar soluğu doğru kale boynunda aldılar. Bu sabah Düldül her zamankinden daha ak, daha ışıklıydı, ipiltilere boğulmuş, sanki yıldızları fışkırtarak, savurarak dönüyordu. Çocuklar kendilerinden geçerek büyülenmişler, gözlerini oradan alamı- yorlardı.

Her şey birdenbire oldu. Ne kimse ortaya bir düşünce attı, ne kimse bir buyruk verdi, belki hep birden düşündüler, hep birden uygulamaya başladılar. Sal iskelesinin üstünde, tam ka-

yalığın üstüne yapılmış uzun burcun altında, kayalıkların dibinde yarı yarıya toprağa gömülmüş çinke taştan üç lahit, iri mor çiçeklerini açmışlar, kapalı kapaklarıyla dokunulmadan öylece duruyorlardı. Çocuklar uzun bir ikircikten sonra lahitlerin kapaklarını açtılar, içleri toprak doluydu. Toprağı boşalttılar. Her mezardan ikişer kafatasıyla, ikişer iskelet çıktı. Kafatasıyla iskeleti kale surunun altındaki, kayalıklarda buldukları toprağa gömdüler. Lahitlerin içini ırmaktan taşıdıkları suyla bir iyice yıkadılar. Her şey çok gizli yapıliyordu. Örneğin surların dibindeki mezarları açtıklarını, ırmaktan kalenin surlarına kadar su taşıdıklarını köyden hiç kimse görmemişti, göremezlerdi de... Lahitlerden sonra Cinoğlan, Aşık Ali, Poyrazın iki oğlu Hasan Ahmet arı damını yoklamak için görevlendirildiler. Onlar iki günlük bir araştırmadan sonra düşündüklerini Mustafayla Memede bildirdiler, kovanların hepsi ağzına kadar balla doluydu. Aşık Ali çocuklar içinde de, köydeki büyükler arasında da balcılıkta en ustaydı. Onun kadar bu yörelerde baldan anlayan bir kimse yoktu. Onun için Aşık Alinin bal üstüne söylediği her söz çocuklar için yasaydı.

Çocuklar, bir on gün kadar hiçbir şey yapmadan, kale boynuna bile gitmeden köyün içinde, gözlerden uzak durdular, ortalıktan yittiler. Sanki bu köyde hiç çocuk yoktu, hiç de olmamıştı.

Gece sabaha kadar çalışacaklardı. Ana babalar çocukların gece oyunlarına, onların ne zaman isterlerse gece eve gelmelerine alıştı. Çocuklarını çok merak eden ana babaların çocukları da onları uyuttuktan sonra geleceklerdi. Köyün içine de, her şeye karşın, birisi uyanır da çocuğunu arayarak yerlerini bulurlarsa diye, beş tane nöbetçi ayırdılar. Nöbetçilerin üçü kızdı. Şimdiye kadar kale boynuna on yedi kız gelmişti.

Memetle Mustafa akşamdan bu yana arı damının içinde bekliyorlardı. Büyük, uzun bir dam dolusu kovanlardan çıkan uğultudan çocuklar birbirlerinin sesini zor duyuyorlar, yürekleri hızla atarak ötekilerin gelmesini bekliyorlardı. Bir bölük çocukla önce Aşık Ali, arkadan da Cinoğlan, arkadan da öteki çocuklar, her biri bir yerden teker teker geldiler. Aşık Ali ellerine eldiven, başma da elek tellerinden yaptığı bir başlık geçirmişti.

Çünkü Aşık Ali dizlerine kadar suyun içine girecek, kovanların kapaklarını açtıktan sonra suya daldıracak, arılar suya gittikten sonra kovanları geri çıkaracaktı. Arısız kalan bal dolu petekleri de çinke lahitlerin içine boşaltmak kolay olacaktı. Çok güçlü olan Sakırgayla Ahmet de Aşık Aliye yardım edeceklerdi. Her bir ayrıntı günlerdir inceden inceye konuşulmuş, her işin başına o işin üstesinden gelebilecek bir kişi seçilmişti. Örneğin, büyük, uzun tahta kovanlar suya kolay batmayabilir, Aşık Alinin de gücü onları suya tam batırınaya yetmeyebilirdi. İşte ona yardımcı olarak, yapıştığını bırakmayan, adını da bu özelliğinden alan Sakırğa seçilmişti. Ahmetse babası Poyraza uygun bir oğul olmalı, babası gibi o da bal hırsızlığının üstesinde gelmeliydi. Onun işi de ona göreydi.

Gece yarısına doğru ay doğarken, çocuklar işe koyuldular. Köyden daha, anaları babaları geç uyuyan çocuklar geliyor işe girişiyorlardı. Önce Mustafayla Memet kovanların deliğini pamukla kapatıyor, sonra da kapıda bekleyen iki çocuğa uzatıyor, çocuklardan birisi kovanın bir ucundan, öteki de öbür ucundan tutuyor, yokuştan aşağıya hızla iniyorlar, çakılların üstünden usulca geçerek, ses çıkarmadan Aşık Alinin yanına varıyorlar, Aşık Ali kovanı alıyor, kapaklarını açar açmaz da suya daldırıp, kovam suda bir süre tuttuktan, arıların tümü akıntıya kapılıp gittikten sonra geriye çekiyor, kovanı getirenlere veriyor, onu bekleyen öteki kovanı alıyordu.

Ay ışığı, ırmağa vuruyor, ırmağın yansıması da vurunca yamaç gündüze dönüyor, gölgeler kale surlarından ırmağın üstüne kadar uzuyordu. Bu aydınlıkta da kovanların balım lahitlere boşaltmak hiç zor olmuyordu. Boşaltıcılar da kendi işlerinin ustlarıydılar, içlerinden altı tanesi de kızdı. Bu arada çocukların hemen hepsini arı sokmuş, hepsinin de eli yüzü şişmiş, annün ağısı dayanılmaz ağrılarla ciğerlerine işlemiş, ama hiçbir çocuktan en küçük bir ses çıkmamış, kimse bir, of, bile dememişti.

Sabahın horozları ötmeden önce Mustafa işi durdurdu. Daha fazla, tanyerleri ışıncaya kadar çalışmak tehlikeliydi, şafak zamanı köylünün uyanma zamanıydı. Zaten lahitlerin bir tanesi ağzına kadar balla dolmuş, ikisi de yarımdaydı. Karşı köyün alı-

cısı, yani daha önce onlardan buğday, arpa, susam alan kişi onlara o kadar çok para verecekti ki bu ballar karşılığında, belki yirmi tane tay bile alabileceklerdi. Bu kadar tay da onlara yeter, yedekleşe binerlerse artardı bile. Taş teknelerin kapaklarını kolayca yerlerine yerleştirdiler, her şey yağdan kıl çekercesine kolay olmuştu ya, arıların onları toptan sokacağı akıllarına gelmemişti. Yarın sabah hepsinin elleri, yüzleri şiş içinde uyandıklarında analarına, babalarına, ne diyeceklerdi? Yarın candarmalar köye gelecekler, köyde ne kadar çocuk varsa, hepsini toplayacaklar, önce döve döve kan işetecekler, sonra onları bir arı damına çırılçıplak hapseleyecekler, kovan kovan arıları da kapıdan üstlerine boşaltacaklardı.

Mustafa ay ışığında çocukların ellerini, yüzlerini teker teker yokladı, Aşık Aliden başka herkes davul gibi şişmişti.

Mustafa:

“Ne yapalım?” dedi inler gibi.

Onun sesi bütün çocukları çökertti, onlar da hep birden ne yapalım, diye fısıldadılar. Böylece, ne yapalım, ne yapalım, diye köyün üst başına, top sütleğenin yanına kadar geldiler, oraya oturdular, köye bir türlü gidemiyor, evlerine girme yürekliliğini gösteremiyorlardı.

Çocuk Nuri:

“Kaçalım,” dedi.

“Ya bizim balımız ne olacak,” diye sordu Aşık Ali. “O kadar bal geçti de elimden bir parmak çalıp da ağzıma bile almadım.”

Aralarımda kıran kırana bir tartışma başladı, sürdü gitti. Neredeyse sabahın horozları ötecek, herkes uyanacaktı.

Sonunda gene çareyi Mustafa buldu. Kul sıkışmayınca Hızır erişmez.

“Beni iyi dinleyin, kulaklarınızı açıp bir iyice dinleyin, biz bu işten kurtulduk. Şimdi herkes evine dağılacak, yataklara girecek. Herkesin anası babası herkesin şişini görecek ama kimseye çocuğunun hırsızlığını söyler mi, sen söyle Nuri.”

“Benim anam da, babam da ben ne yaparsam hiç kimseye söylemezler. Hiç söylemediler.”

Bütün çocuklar da sevinçe, hep bir ağızdan:

“Söylemezler!”

“Yalnız hiçbir çocuk kendi anasından babasından başka hiç kimseye gözükmeyecek.”

“Gözükmeyecek.”

“Bizi öldürseler de, derimizi yüzseleler de biz ne bal gördük ne de arı.”

“Ne bal gördük, ne de arı.”

“Biz köyün içinde dolaşırken arılar bizi...”

“Soktu.”

“Paralar da camiye saklanmayacak.”

O anda oradan toz olup evlere dağıldılar. Mustafa çok kıvanç içindeydi, eğer şu ağrılar da olmasaydı. Daha arı sokukları yüreğine işliyor, yüzü de durmadan şişiyordu. Yatağma usulca girerken, şişten, gözlerinin iyice kapandığını anladı. Ehiyle yoklayınca da, kör oluyorum, diye korktu.

İlk horozlarla birlikte dışarı çıkan Zero Hatun bağıarak içeriye girdi. Yüzünü elleriyle çırpıyor, orta direğin yanında dönüp duruyordu. Zero Hatunun telaşma uyanan Hasan Ağa, onun arkasından Pero, Hazal da kendilerini dışarıya atılar, çırpınarak, oflayarak geriye döndüler. Bir anda köyde büyük bir kargaşa başladı. Köyde bağırma aklar, oflar ayyuka çıktı. Köyün içi kızgın, boğulmaktan kurtulmuş arılarla dolmuş, arı dalgaları üst üste köye saldırıyor, önüne geleni sokuyor, şişiriyordu. Az bir sürede köyde kızgın arıların sokmadığı hiç kimse kalmadı. Arılar sığırlara bile saldırıyorlardı.

Sabah açıldı, gün doğdu, köydeki kargaşa artıyor azalmıyordu. Köylüler köyün ev aralarını, alanı, sokakları doldurmuşlar, yüzlerini başörtüleri, çarşafklar, havlularla sarmışlar, ellerinde süpürgelerle arıları öldürerek evden eve gidiyor geliyorlar, başlarına gelen bu arı felaketine bir anlam veremiyorlardı.

Kuşluğa doğru köyün içini oğul verircesine doldurmuş, daha da dalga dalga gelen bu arı felaketinin sebebi anlaşıldı, boş arı kovanları arı damının önüne, surların diplerine, yamaçlara, suyun kıyılarına, çakıltaşlarının üstüne de atılmıştı. Arı damına, bir de surun dibindeki kayaların altına yaklaşılmıyordu. Arı damı da, taş teknelerin yam da arıdan gözükmüyordu.

Arı damı neyse ne de, surun dibindeki şu kırmızı damarlı kayanın altında ne vardı? Deli Poyraz poşusunu yüzüne sararak oraya koştu, arıları yarararak taş teknelerin yanına varınca her şeyi anladı, lahitlerin kapaklarını açtı, açtığı ilk teknenin içi ağzına kadar balla doluydu, öteki ikisi de yarıya kadar.. Hemen oradan köylüye bağırды. Köylüler koşuştular ya, ne arıların arkasından Poyrazı görebiliyorlar, ne de balla doldurulmuş teknelere yaklaşılabiliyorlardı.

Arıların bütün köyü soktuğunu anlayan çocuklar öğleye doğru yataklarından şiş yüzleri, şiş gözleriyle çıktılar, hiçbir yere uğramadan taş teknelere gittiler, köylüler teknelerin altındaki yokuşta durmuşlar, teknelerin olduğu yerde yumak yumak dönen arılara yaklaşmamışlar, bakıyorlardı. Çocuklar da gittiler, onların önlerinde durdular, arıların yumağı azıcık çözülüp de ortalık açılınca, kayalığa dayalı mor tekne kapaklarını gördüler. Mustafanın gözü ancak azıcık açılmıştı ya, gözlerine inanamadı, yanındaki Memede sordu, Memet gerçeği istemeyerek ona söylemek zorunda kaldı. Elleri yanlarına düşmüş, yaşlara bürünmüş çocuklar süklüm püklüm köye döndüler. İkindiüstü karakoldan beş candarma geldi, köye girer girmez beş candarmanın hepsini de aynı anda arılar sokup şişirdiler. Candarmalar o acıyla Deli Poyrazla Deli Durduyu yakalayıp kelepçelediler, dipçikleyerek aldılar götürdüler.

Onların arkasından köylüler, "İnşallah Hükümet asar bu kafirleri," diye konuş­tular, "hiç insan olan insan o kadar arıyı suda boğar mı bir bal için? Arılar da can değil mi? O kadar cana kıyan insan bu dünyada, öteki dünyada da hiç iflah olur mu?"

Bahar bütün görkemiyle patladı. Kalenin yamaçlarındaki kekikler çirişikleri, çiğdemler gür çiçeklerini ortalığa serdiler. Adacada nergisler, Sümbüllü burunda sümbüller açtı. Ilık yeller mest edici kokuları yüklenerek esti. Ak bulutlar kabardı. Göl­geleri ovayı yalayarak Akdenizden mor dağların üstüne aktılar. Kırlangıçlar ok gibi uçtular. Çok uzaktan gelen flamingolar gökyüzüne pembelerini yayarak kalenin üstünden geçerek Akçasaz bataklığına indiler. Kırmızı bacaklı leylekler, yeşile doymuş ekinlerin arasında, eğilip kalka kalka yiyeceklerini ara-

dılar ve akşamları kalenin burçlarını doldurarak, takırtılarını ovanın üstüne saldı. Koyaklar, dereler, çalılıklar sayısız biçimde, göz kamaştırıcı renkte kuşla doldu. Kuş cıvıltıları ovayı, dağları sardı. Ovada tek tük kalmış cerenler ortaya çıktılar, sulara indiler, ekinlerin arasına daldılar. İnce belli tazıları avcılar tavşanlara saldı. Kuytulardan, bucaklardan turaç sesleri gelmeye başladı. Börtü böcek uyandı. Saydam, uzun, çelik mavisi kanatlı hanımböcekleri toprağı koklarcasma alçaktan uçtu. Uğurböcekleri kıpkırmızı, yığın yığın, üst üste yeni yeşermeye başlayan döngelerinin altlarını doldurdu. Binlerce sert kabuklu böcek ottan ota yeşil, mavi, kırmızı eserek, daldan dala kıvılcımlar saçarak uçtular. Dünya yeniden yaratılmanın cümbüşünde, kaynaşmasında varını yoğunu ılık bahar güneşine sermişti. Karşıdaki Düldül dağı, arkasındaki mavi göğün üstünde apak açmış, aydınlığını çoğaltarak büyüyen ulu bir çiçeğe dönüşmüştü. Çocuklarsa bütün yıl her gün, kışlarda, ayazlarda, sislerde, yağmurlarda, kimi gün bulutların, sislerin altında kalmış dağı görmeden de ona gözlerini dikmiş bakmışlardı. Başarısızlıkları umutlarını kırmamış, ayrı, bilinmedik bir dünyaya gitmenin yalnızlık, kimsesizlik, bilememelik korkusu onları yıldırılmamıştı. Baharda dünya tazelenirken, Düldül dağının yamacına gün vururken, çocukların da yüreklerinde bir sevinç, bir umut kıpırdanması oluyor, içlerine gün vuruyordu.

Çocuklar, kale boynundaydılar gene. Kırımın oradan, düz yoldan birisi koşarak geliyordu, elinde de sarkan kara bir torbaya benzer bir şeyle. Çocuklar, bu gelen kişiden kuşkulandılar, üst gedikte onun yolunu beklediler, yolcu it lingine takmıştı, yanlarına gelince irkildiler, bu Cemşiddi ve sağ elinde de her zamanki gibi saçlarından bir kesik başı tutuyor, başın yöresinde de bir sürü yeşil sinek vızılıyarak dönüyordu. Çocukların hepsi de bu diken diken sarı saçlı, kesik başı, gözleri de sonuna kadar açılmış, pörtlemişti, bu çakır gözlü başı tanıyorlar, gözlerine de inanamıyorlardı. Tırısa, yani it lingine giden Cemşidin arkasına onlar da takıldılar. Köyde, kale boynuna gelememiş çocuklar da onlara katıldı. Cemşid hiçbir yöne sapmadan, hiçbir yere bakmadan doğru Zero Hatunun yanına gitti, hızla eve girdi, Zero Hatun kesik başlı

Cemşidi görünce önce şöyle bir sallandı, yüzü sapsarı kesildi, dudakları titredi, yüzü seğirdi, sonunda da gözleri fal taşı gibi açılarak orada, olduğu yere çakılı kaldı. Cemşid kesik başı onun önüne yuvarladı, sevinçli bir sesle:

“Düşmanınızın ömrü bu kadar olsun. Bu Salmanın kesik başıdır, tanıdın mı? Tanıdınsa muştuluğumu isterim. Bu başı sana eşkıyalarbaşı Çoban Eyüp Ağa gönderdi. Selam eder, ellerinden öperim, dedi. Ben, dedi, bu başı, ben kendim Zero Hatuna götürürdüm ya kusuruma kalmasın, eşkıyalık zor zanaattır, kelle oyunudur, bugünlerde Çukurovaya inmek benim için kolay değil, dedi.”

Cemşid yerdeki kesik başı Zero Hatunun ayağının dibinden aldı, boynunu büküp beklemeye başladı. Zero Hatun gittikçe sararıyor, sağa sola sallanıyor, gözleri de gittikçe büyüyordu. Usulca, yanlarına düşmüş elleri kalktı, boğazına gitti. Boğazındaki altın bir zincire takılı beşi biryerdeyi aldı, Cemşide uzattı. Elleri titriyordu. Cemşid altını onun elinden kaptı, döndü, çocuk, kadın, erkek kalabalığı çabucak avluyu doldurmuşlar, Cemşidle Zeroyu kapıdan görebildikleri kadar izliyorlardı. Cemşid kalabalığı yararak caminin önüne vardı, kalabalık da onun arkasından geldi. Kalabalık bir tamam oluncaya evlerde yatalaklar, hastalar bile kalmaymcaya kadar Cemşid orada, elindeki kesik başla durdu. Kalabalığın biltamam olduğunu anlayınca avlu duvarının üstüne çıktı, sağ elindeki başı havaya kaldırdı:

“İyi bakın,” diye konuşmaya başladı, “bu başı tanıdınız mı, iyi bakın, iyi bakın...”

Sağa sola dönerek, kesik başı herkese gösterdi.

“Tanıdınız değil mi, bu baş sizin köyden olup... Bu baş Salmanın başıdır. Bu başı size namlı eşkıya, eski başçoban Eyüp eşkıya gönderdi. Bana dedi ki, sen gene bu başı cami avlusunun kapısına asacaksın.”

Cebinden bir ip çıkardı, Salmanı saçlarından bir iyice, sökülmemesine bağladı, ipi de götürdü kapı kemerinin ortasına taktı.

“Çok muhkem bağladım,” diye güldü. “Bu başı buradan kimse indirmeyecek. Salmanın başı burada onu yeşil sinekler,

sarıca karıncalar arılar yiyip bitirinceye kadar kalacak. Başın etini de sarıca karıncalar yiyip bitirince kemiği zaten kendiliğinden yere düşecek. Amanın ha, amanın ha amanın, ondan önce bu başı kimse buradan indirmesin. Bu eşkıyalar başı Çoban Eyüp Ağa hiçbir eşkıyaya benzemiyor. Salmanı öldüren adam, onun başını indirenin başını buraya, onun başının yerine asmaz mı?"

Duvarın üstünden indi, kalabalığı yardı, Gökburuna doğru tırısı bindirdi, köyün içinden, arkasına dönerek baka baka çıktı gitti.

Kalabalık orada, ayakta, gözleri Salmanın kellesinde bakakaldılar. Hiç de konuşmadılar. Önce çocuklar oradan ayrıldılar, sonra da ötekiler, Salmanın başı, kokularla yüklü incecik, güneşli bahar yelinde usul usul sallanarak orada kaldı.

Çocuklar gene kale boynuna geldiler, yerlerine oturdular, Düldül dağına gözlerini diktiler, aralarında bir tek sözcük bile konuşmadılar, karanlık kavuşup da Düldül gözlerden silinince evlerine döndüler.

Zero her zamanki gibi yayık yaymak için erkenden uyanıp dışarıya çıktı. Yayığa başlayacakken içine bir kuşku düşerek içeriye döndü, Mustafamn yatağına eğildi, yatak boştu, aldırmadı, kim bilir sabah erkenden bu deli oğlan Memedi de yanına alarak nereye gitmişti.

Öğleye doğru avlu kapısından Ali Çavuş ona seslendi.

"Memet sizde mi?" diye sordu.

"Mustafa da yok," dedi Zero. "Benim kızıl kartal da kaçmış bu gece, bağını çözmüş de... Nasıl çözdü bağını, merak ediyorum, doğrusu."

"Senin o zilli kuş mu?"

"O," dedi Ali Çavuş.

"Çocuklar?"

"Bir yere gitmişlerdir çocuklar," diye oradan uzaklaştı Ali Çavuş, "yazık, benim kızıl kartal bir daha dönmeyecek."

İkinciüstü bütün köy alanda toplandı, köyde hiçbir çocuk kalmamış, bütün çocuklar sırta kadem basmışlardı.

İmam:

"Çocukları aramalı," dedi. "Onlar çocukturlar, ne yapacak-

ları hiç belli olmaz.”

“Herkes atlansın,” diye buyurdu Muhtar. “Bütün yollar, koyaklar, dağlar taşlar aransın.”

“Aransın,” dedi herkes.

“Şu dünyayı taş toprak eleseniz bile bir tek çocuğu bulamazsınız,” dedi Ali Çavuş.

“Neden imiş o?” diye gürlledi Memet Efendi. “Yani yer yarıldı da yerin altına mı girdi çocuklar.”

“Bulunacaklar,” diye kesin konuştu Muhtar. “Bunlar çocuk, tayyareye binip de Serendip adasına kadar uçamazlar. Buralaradırlar, bu yörelerde...”

“Yahu Muhtar,” diye güldü Ali Çavuş, “geçen sefer kaçıklarında çocuklar tayyareye binerekten Kafdağının arkasına mı gitmişlerdi?”

“Geri geldiler.”

“Bütün köy aradık aradık, onlardan en küçük bir iz bulabildik mi?”

“Bu sefer buluruz.”

“Geçen sefer köye dönen çocuklardan nereye saklandıkları üstüne en küçük bir ipucu elde edebildik mi, onları sıkıştırdık, dövdük öldürdük de...”

“Öyleyse bütün köyün çocukları ölsün mü?”

“Ölmesinler,” dedi Ali Çavuş.

Her kafadan bir ses çıkınca Ali Çavuş sustu. Kadınlar dövünüyor, erkekler bağırıyor, Salmanın, cami avlusunun kemerli kapısının tam ortasına asılmış başı esen ince yelde usulca sallanıyor, kesik başın ağzına burnuna sinekler giriyor çıkıyordu.

Ertesi gün köyden ses sada çıkmadı. Herkes evine kapanmış, çaresiz, çocuklarını bekliyordu. Daha ertesi gün köylüler atlandılar yollara bellere düştüler. Çocukları Yörüklere, çobanlara, yolculara sordular, herhangi bir yerden en küçük bir ipucu elde edemediler, Yakın köylere, kasabaya bile haber saldılar, Anavarza kalesinin kayalıklarına nöbetçi koydular. Köyde bir anda peri, cin, Akçasazm dünya güzeli üstüne efsaneler çıktı. Çocukların hepsini Akçasazın dünya güzeli kandırması, uçsuz bucaksız bataklığın ortasındaki sırça sarayına götürmüştü. Erkek çocukları asker, kızları cariye yapacaktı. Efsanelerin arka-

sından çocuklara suçlamalar başladı. Önce Mustafayı ele aldılar. Çocukları korkusundan o almış, dünyanın ötesine, Akçadenizin ta arkasına, çinimaçine götürmüştü. O her şeyi yapabiliyordu. Bir karış boyuyla uçan turnayı gözünden, kaçan cereni arka ayağından, hem de tabancayla vuran kişi neler yapamazdı ki... Babasını, Salmanı kışkırtarak öldürten bir çocuk, sonra o fıkara Salmanın başım eşkıyalarına kestirip de getirip caminin avlu kapısına, Allahın kutsal evine astıran kişi ve hem de onun kesik başını sarıca karıncalara yem olarak veren bir ademoğlunun elinden hangi kötülükler gelmezdi ki... Sonra sıra Sakırgaya geldi, onun da marifetleri sayıldı döküldü. Onun arkasından Memet, onun arkasından da Tırtıl Yusuf dile düşürüldü. Her ana baba dile düşen çocuğunu savunuyor, bu yüzden de aralarında tatsızlıklar çıkıyordu. Bütün suçlanan, köyün çocuklarını kandırarak kaçırarak kişiler içinde de en çok Tırtıl Yusufun üstünde duruldu. Yusufu veryansın ediyorlardı. Gidip de sözüm ona, bir kartal yavrusu için düz duvara tırmanan kişi, sözüm ona düz duvarın altında bekleyerekten kartal yavrularının düşmesini bekleyen kişi, Hızır Aleyhisselamı görerekten, sözüm ona konuşan kişi... O, bir büyücü olarak doğmuş, düz kayanın dibinde yitik kişilerden büyücülük öğrenmiş, köyün bütün çocuklarını da büyüleyerek, kendi büyülu dağına almış götürmüştü. O şeytanın da sağ kolu Çocuk Nuri, sol kolu da Aşık Aliydi.

Suçlamalar, ağız dalaşlarıyla geçti derken, sonra birer ikişer kavgalar başladı. Irmağın kıyısında beş on kadın saç saça, baş başa, erkeklerin bile zor ayırabildiği kavgaya tutuştular. Bundan sonra da bir sabah, daha tanyerleri ışıırken, taşlarla sopalarla, Abbas Ustanın dışında, bütün köy birbirine girdi, gün ikindine kadar dövüştüler. İler tutar yerleri, ayakta duracak halleri kalmadı. Son gittilik Tırtıl Hüseyin Ustanın işliğine saldırdılar, körüğü kestiler, ocağı bozdular, taş tekneyi kırdılar, araçları birbirine kattılar. Hüseyin Ustaysa, yeni boyadığı bir arabanın yanında, elini beline koyarak durmuş, olanı biteni gülererek izlemişti, ses çıkarmadan.

Bu büyük kavgadan sonra, herkes birbirine küsmüş, herkes kapısını dışarıya kapatmış, evinin kuytusuna sığınmıştı. To-

pal Duranın köye döndüğünün haberi, bütün köylüyü bir anda dışarıya döktü, alanda toplandılar. Topal Duran, köyde tarlası takımı olmayan, bu köyden evli, Uzunyayla Çerkesinden olan İdrisin oğluydu. İdrisin başından çok işler geçmişti. Dediklerine göre korkusundan gece gündüz gözlerine uyku girmeyen bu adam, adım değiştirip buraya sığınmış, babası Sakarya savaşından dönmeyen Zelihayla evlenmiş, ondan Duran doğmuştu. Duranın topallığı doktor yüzündendi. Kasabamn genç doktoru Durana sıtma iğnesi yapmış, bunun sonucu da Duranın sağ bacağı büzülüvermişti. Bu doktorun bu bölgede, sıtma iğnesi yaparak topal ettiği yüzlerce çocuktan birisiydi Duran. Duranı önce Muhtar, sonra Memet Efendi, sonra Sefçe Kahya, sonra sırasıyla ötekiler sorguya çektiler, Topal Duranın ağzından çıt çıkmıyordu. Ne sorarlarsa sorsunlar, ne söylerlere söylesinler, çocuğun ağzından çıt çıkmıyordu. Edemediler çocuğu babasına teslim ettiler, babası onu eve götürdü. İdris her zaman bu inatçı çocuğu konuşurmanın yolunu bulmuştu. Çocuğa neler yapmadı, başını suya soktu, boğulacakken geriye çekti. Evin ortasma bacaklarından astı, altından duman verdi. Duran boğuluyordu, asıldığı yerden indirdi, derisini kerpetenle çekti, bir insana, bir insanın ne yapması mümkünse İdris Durana hepsini yaptı. Bütün bunları salt köylü için yapıyor değildi, çocuğuna bu işkenceleri merakından yapıyordu. Bu çocuklar şu insan dolu dünyada, kimseye gözükmeden nereye gidebilirler de, böyle böyle yitiklere nasıl karışabilirlerdi?

Gidip köylüye Duranın konuşmadığını, onu konuşurmanın da mümkün olmadığını söyledi, köylüler buna hiç şaşırmadılar.

Aramalar sürüp gidiyor, günler geçtikçe umutları azalıyordu. Topal Durandan başka çocuk kalmamıştı köyde. Köyün soyu tükenmişti. Kimsenin ağzını bıçaklar açmıyor, boş gözlerle birbirlerine bakıyor, çocukları aramaktan gelenleri karşılamıyorlardı bile.

Derken bir gün, bir sabah köy karıştı, köyün üstünden bir sevinç dalgası geçi. Çocukların büyük bir çoğunluğu kale boyunda gözükmüşüleri. Köylüler, başta Topal Duran kale boyuna koştular, çocukların yanma vardılar. Çocuklar, her za-

manki yerlerine oturmuşlar, yönlerini de Düldül dağına dönmüşlerdi. Yanlarına gelen köylüleri görünce yerlerinden kıpırdamadılar, başlarını çevirip onlara bakınadılar bile. Babaları anaları aldı onları evlerine götürdüler. Öbür çocukların neredede olduklarını sordular, sıkıştırdılar, zulmettiler, aç bile bıraktılar, çocukların ağızlarından bir sözcük bile alamadılar. Bir de köylüler kale boynuna, Düldül dağına taktılar kafalarını. Çocukların sabahlardan akşamlara kadar kale boynunda, yönlerini Düldül dağına dönerek oturmalarının sebebini merak ediyorlar, öğrenemedikçe de zıvanadan çıkıyorlar, çocuklara yüklenedikçe yükleniyorlar, onların bütün çabalarına, baskılarına aldırmayan çocuklar, her gün de kale boynuna gitmekten geri durmuyorlardı.

Birkaç gün sonra bir bölük daha göründü kale boynunda, daha önce gelen çocuklar onları coşkuyla karşıladılar, hep birlikte kayalara yönlerini Düldül dağına döndüler. Sonra arka arkaya çocuklar, bölük bölük geldiler, kale boynunda öbür çocuklara karıştılar. Bütün çocuklar tamam oldu, yalnız aralarında üç kişi yoktu, Mustafa, Memet, Tırtıl Yusuf... Zero Hatun, Ali Çavuş, Tırtıl Hüseyin Usta her gün kale boynuna uğrayıp çocukların içinde çocuklarını aradılar.

Gece lacivertti. İki dağ arasının karanlığında daydılar. Gökyüzü silme yıldızla döşeliydi. İri yıldızlar göğün laciverdini biçerek oradan oraya, karanlığı yıldızlayarak, arka arkaya kayıyorlardı. Mustafa, Kuş Memet, Tırtıl Yusuf el ele tutuşmuşlar lacivert gökyüzünün altında yürüyorlardı. Yorgunluktan bitmişler, sallanıyorlardı. Ayakları da şişmiş, sızlıyordu. Neredeyse şurada bir ağaca sırtlarını dayayıp ayakta uyuyacaklardı. Ali Çavuşun kuşu da başlarına bela olmuştu. Günler geçtikçe kartalın ağırlığı bir kat daha artıyordu. Kuşu nöbetleşe taşıyorlardı. Bu bile onları kurtaramıyordu. Birkaç kez Memetle Yusuf kuşu bırakmak istemişler, Mustafa buna karşı çıkmıştı. Kuşu kondurdıkları omuzları yara bere içinde kalmış, ağrıyordu.

Dağların başı ağardı, yamaçlarına gün vurdu, ortalık aydınlandı, çocukların önüne uçsuz bucaksız bir ova serildi. Mus-

tafanın omuzundaki kuş kanatlarını açtı, doğan güne karşı gerindi, yatkın, kırmızı tüyleri sabahın ilk ışıklarında parıltıydı. Birkaç kez üst üste zillerini zıngırdattı.

Azıcık durup soluklandılar. Dört bir yanlarına göz attılar. bedenleri dövülmüş gibi ağrıyor, ağrıdan, yorgunluktan içleri çekiliyordu. Ayakta duracak halleri kalmamış, sallanıyordu. Günbatısındaki dağ ışık içinde kalmış, uçuk bir yeşilde tütüyor, doruğuna gün vurmuş, balkıyordu. Göz alabildiğine uzanan ova ağzına kadar çiçekle dolmuş, yeşile çalan bir mavide dalgalanıyordu. Esen incecik yel taze bir bahar kokusu getiriyordu, gün ışığına karışmış. Ovayı, günbatıdan gündoğuya kesen yol, uzak dağların yamacında gözden yitiyordu. İlerde, yolun üstünde ulu bir ağaç kararıyordu. Ağacın yanına varınca altında dimdik durmuş bir adam gördüler. Adamın ak sakalı göğsüne kadar iniyor, kara gözleri yalın gibi ışıltılı ışıltılı yanıyordu. Yaklaştılar, selam verdiler. Adam gülümseyerek selamlarını aldı.

Mustafa, sağda, günbatıda doruğu ışık içinde balkıyan dağ gösterdi:

“Bu dağın adı ne, biliyor musun?”

“Biliyorum,” dedi adam tatlılıkla. “Bu dağa Düldül dağları derler.”

“Bu ova ne ovası?”

“Buraya da Düldül ovası derler.”

“Düldül dağın arkası da?”

“Çukurovadan bakınca burası...”

“Öyleyse, Van gölü nerede?”

Adam kolunu kaldırdı, gündoğuya doğru uzattı, çok uzakları gösterdi:

“Ohhoooo, orası mı, Van gölü mü?”

“Van gölü.”

“Ohhooooo, Van gölü çok çok uzaklarda. Güneşin doğduğu yerlerde.”

Mustafa düşündü kaldı. Bir süre sonra başını kaldırdı, gözlerini adamın gözlerinin içine dikti, “Düldül dağının arkası...” dedi, usuldan. Başını indirdi. Üçü de bir süre başları önlerinde beklediler. Mustafa, “kuşlar padişahının...” diyecekti, dilinin

ucuna geldi, söyleyemedi.

Ağacın altından ayrıldılar, oradan epeyce uzaklaştıktan sonra yolun üstünde durdular, ovayı, Düldül dağını uzun uzun gözden geçirdiler.

Neden sonradır ki Mustafa:

“Hiç benzemiyor,” dedi. “Burası değil.”

Memet:

“Hiç benzemiyor. Burası değil.”

Yusuf:

“Hiç benzemiyor. Burası değil.”

Yukarda, gündoğuda, adamın Van gölünü gösterdiği yerde, Düldülden de daha yüksek bir dağ mor ışıklar içinde kalmış tütüyordu.

“İşte orada, şu dağın arkasında,” diye bağırdı Mustafa. Gü-lüyordu. Ötekiler de gülmeye başladılar. Kızıl kartal da sevinç-le zillerini öttürdü.

“Düldülün arkası, işte bu dağın arkası,” dedi Mustafa.

“İşte bu dağın arkası,” dedi Memet.

“Bu dağın arkası,” dedi Yusuf.

Kimsecik, "dağları bekleyen" korkunun yıkıcı gücünün, üç kitaplık dev efsanesidir. Korku insanın benliğini parçalarken, bu insanlık durumundan büyük bir trajedi doğar. Ama çocuklar korkuya yenik düşmez, üstüne yürürler.

Üçlünün üçüncü kitabı *Kanın Sesi*'nde katliamların korkularıyla yürekleri dağlanmış çocuklar, insanlığın büyük macerasının devamıdır. Çocuk korkuya inat sevgiyi yeşertirken yol arkadaşı, kendini sürekli yeniden yaratan doğadır.

"Yaşar Kemal dünyanın en büyük yazarlarından biridir."
Harry James Cargas, *St. Louis Post-Dispatch*, (A.B.D.)

"Yaşar Kemal, insanoğlunun çektiklerini hırs dolu bir beceriyle anlatan yürekli bir yazardır. O; isyan ve öfkesini, insanlara karşı batı yazarlarında az görülen bir güvenle desteklemesini bilmiştir."

New Statesman

Kapaktaki Resim: Muzaffer Genç

Takım ISBN 978-975-08-0729-4
ISBN 978-975-08-0744-8

9 789750 807442

27 TL

